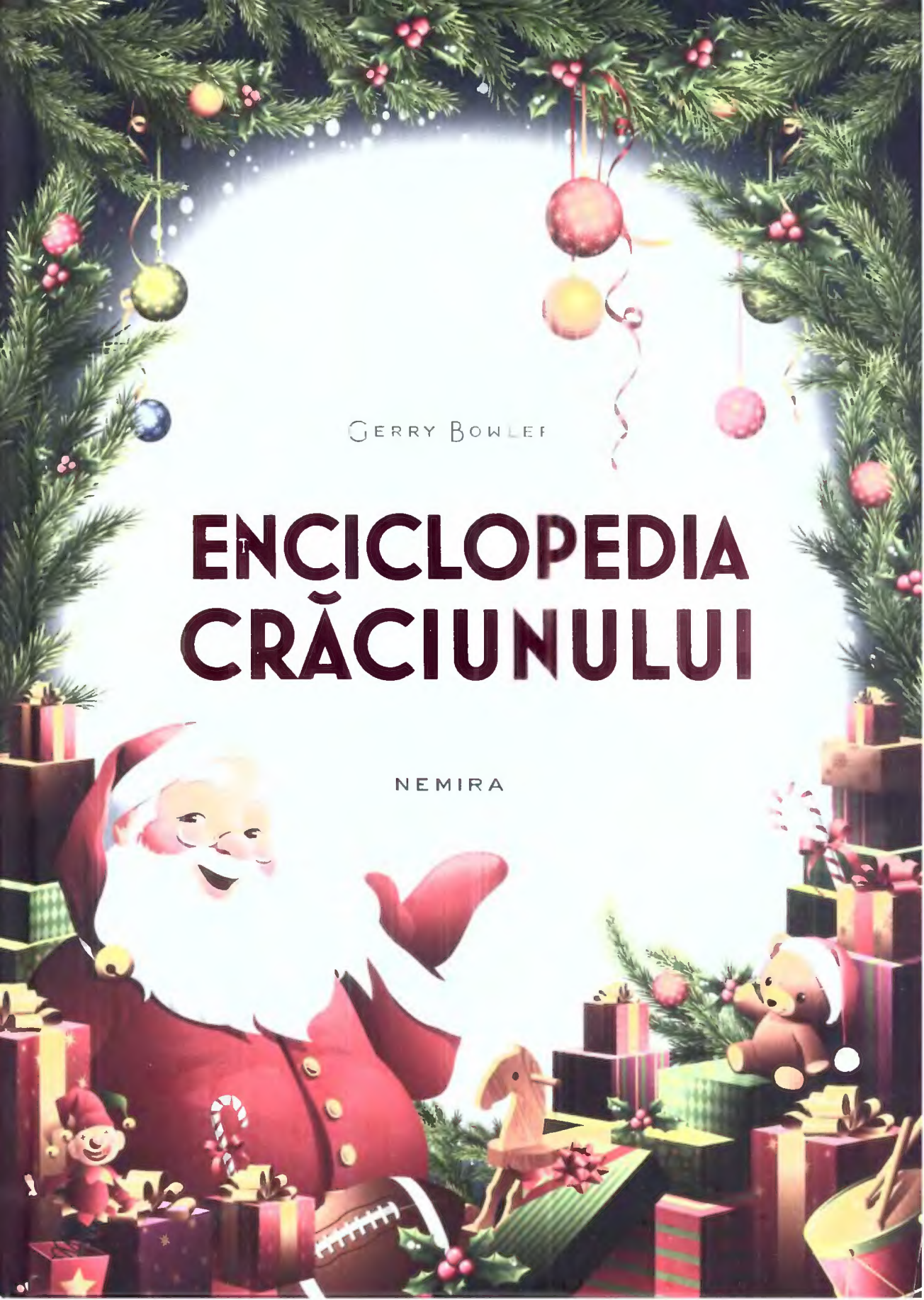

GERRY BOWLER

ENCICLOPEDIA CRĂCIUNULUI

NEMIRA

GERRY BOWLER este doctor în istorie, titlu acordat de King's College, Londra. În prezent este profesor la Universitatea din Manitoba, Canada, unde locuiește împreună cu familia. Este autorul volumului *Santa Claus: A Biography* și coautor al studiului *Europe in the Sixteenth Century*. De-a lungul timpului, a publicat scrieri pe o gamă variată de teme, de la monarhia renașcentistă și Bloody Mary la *Familia Simpson*, Spice Girls și istoria hockeyului. A întemeiat Centrul de Studii despre Creștinism și Cultură Contemporană de la Nazarene University College din Calgary, Canada.

GERRY BOWLER

ENCICLOPEDIA CRĂCIUNULUI

Traducere din limba engleză

ADRIANA BĂDESCU

NEMIRA

Coperta: Gabi DUMITRU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOWLER, GARRY
Enciclopedia Crăciunului / Gerry Bowler ; trad.:
Adriana Bădescu. - București: Nemira Publishing House,
2011
ISBN 978-606-579-303-3

I Bădescu, Adriana (trad.)

398 332 416

Gerry Bowler
THE WORLD ENCYCLOPEDIA OF CHRISTMAS
© 2000 by Gerald Bowler.
Originally published in English by McClelland & Stewart Ltd., Toronto, Canada, in 2004.

© Nemira, 2011

Redactor: Nicoleta GHEMENT
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-303-3

*Dedic această carte părinților mei, Gerald și Eva Bowler,
cei dintâi care mi-au arătat minunile Crăciunului.*

INTRODUCERE

n Republica Cehă, un copil urmărește un crap înotând în cada de baie; în Portugalia, un om încearcă să îmbete un curcan. În Ethiopia, bărbații strigă și agită bețe. În Noua Zeelandă, membrii unei familii fac grătar pe plajă; în Danemarca, aprind o lumânare, iar în Mexic, se plimbă pe stradă în urma unui tânăr cuplu aflat în căutarea unui loc în care să poposească. În Austria, personaje costumate alungă demonii cu ajutorul unor mături, în vreme ce în Canada, colindători îmbrăcați gros merg prin zăpadă, din ușă în ușă. În Japonia, cineva rezervă o masă la un restaurant scump, iar în China altcineva ocupă un loc într-o catedrală. Copiii de pretutindeni așteaptă venirea lui Moș Crăciun, Tata Crăciun, Mama cea Bună, Tataia Îngheț, Pêre Noël, Befana, Babușka, Sfântul Nicolae sau Bătrâna Doamnă din Bethlehem. O sumedenie de alte obiceiuri sugerează că pe Pământ e vremea Crăciunului.

Fără îndoială, Crăciunul este cea mai populară sărbătoare a lumii, celebrată de creștini pe toate continentele. Pentru ei, este a doua sărbătoare din calendar ca importanță religioasă, cum este și pentru un număr din ce în ce mai mare de practicanți ai altor credințe sau chiar de ateï. În prezent, magazinele specializate în articole de Crăciun fac vânzări pe tot parcursul anului, cumpărăturile de sezon alimentând o mare parte din economia lumii industrializate. În plus, în fiecare an, festivitățile cuceresc alte culturi, dobândind noi semnificații și o însemnătate deosebită.

În lumea întreagă, luna decembrie aproape că este prea scurtă pentru toate pregătirile care trebuie făcute: gătit, copt, cumpărături, împachetat cadouri, repetiții, călătorii, împodobit casele, scris felicitări, reculegere, post și noi speranțe. Oamenii din toată lumea sărbătoresc: mănâncă, beau, cheltuiesc, participă la parade, se roagă, se distrează, cântă, dansează, se reunesc și dăruiesc. Și ce gamă bogată de simboluri caracterizează această sfântă și plină de bucurie perioadă a anului: clopoței, stelute, oameni de zăpadă, elfi, măcăleandri, luminițe, bușteni, ilice, iederă, figurine de turtă dulce, bomboane, brazi, capre, boi, asini, cămile, reni, bătrânei durdulii în costume roșii, îngeri, păstori, magi, o Fecioară și un prunc în iesle.

Crăciunul nu ar fi putut dobândi și menține o importanță atât de mare în viața oamenilor, dacă nu ar fi căpătat, în decursul timpului, o serie de înțelesuri importante și, deopotrivă, variate. Semnificația sa inițială – și cea mai profundă, chiar și astăzi – era aceea de a sărbători nașterea pruncului Iisus la Bethlehem, asociată cu riturile care însoțesc profunda taină prin care Dumnezeu a devenit om. Marcarea acestui eveniment impune existența a două atitudini spirituale distincte ale credincioșilor: pregătirile disciplinate din perioada Adventului și bucuria festivă din cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului.”

Încă din cele mai vechi timpuri, Crăciunul a fost celebrat în diferite feluri, fiind o sărbătoare ale cărei semnificații s-au schimbat de la un loc la altul și de la o epocă la alta. Secolele de nemulțumiri ale reformatorilor și conciliilor bisericești sugerează tensiunea creată între cerințele impuse de o sărbătoare sacră și cele ale unui

* În Bisericile occidentale, perioada de circa o lună dinaintea Crăciunului, caracterizată de pregătirile de ordin material și spiritual în așteptarea venirii pe lume a pruncului Iisus (n. tr.).

”Perioada de sărbătoare care începe pe 25 decembrie și se încheie în seara de 5 ianuarie. (n. tr.)

festival de iarnă. Uneori, sărbătorile au implicat comunitatea întreagă, Crăciunul fiind sinonim cu ospitalitatea și spiritul altruist; alteori, accentul era pus pe familia în sine. În unele țări, în prim-plan sunt manifestările religioase și celebrările în aer liber; în altele, Crăciunul este sărbătorit acasă. Sezonul sărbătorilor de iarnă a simbolizat la un moment dat bunele relații internaționale; pe de altă parte, așa cum s-a întâmplat în țările Europei de Est în perioada comunistă, a constituit o modalitate prin care oamenii și-au păstrat identitatea națională și au manifestat opoziția față de regim. Crăciunul a avut în centru copiii, dar și adulții; alcoolul, dar și jucăriile; a fost plin de zarvă, dar și liniștit; sacru și profan. Pretutindeni, însă, și în orice epocă a fost o perioadă caracterizată de sentimentul miraculosului, momentul din an cel mai aproape de inima celor care îl sărbătoresc.

Cartea de față își propune să reunească, într-un singur volum, toate variatele semnificații, simboluri și expresii ale Crăciunului. Autorul speră că, în cele peste o mie de articole ale sale, fiecare cititor va găsi ceva care să-l încânte, să-l surprindă și să-l amuze și că, indiferent de perioada în care s-ar afla, Crăciunul va dobândi pentru el semnificații noi și mai bogate.

GERRY BOWLER, ziua Sfântului Benedict, 2000 d.Hr.

A Christmas Without Snow (TV, 1980) Michael Learned joacă în acest film („Un Crăciun fără zăpadă”) rolul unei femei recent divorțate, care cântă într-un cor dirijat de tiranicul John Houseman. Corul se pregătește pentru a interpreta, de Crăciun, oratoriul *Mesia*, de Händel. Oare John Houseman (care a jucat în umbra comedie de Crăciun *Scrooged*) a interpretat vreodată un personaj care să nu fie un tiran?

A Douăsprezecea Noapte Noaptea de 5 ianuarie, ajunul Epifaniei, este A Douăsprezecea Noapte a Crăciunului (dacă ziua de Crăciun este considerată prima). În Anglia, A Douăsprezecea Noapte a fost vreme îndelungată prilej de veselie și de petreceri menite să marcheze sfârșitul sezonului sărbătoresc. Mascaradele erau o activitate obișnuită în această noapte, la fel ca dansul, travestiurile și jocurile de noroc. Inversiunile sociale nu lipseau nici ele, fiind ales un „rege” care să conducă petrecerile.

Dar în secolul al XIX-lea, caracterul ei turbulent devenise deja supărător, astfel că a Douăsprezecea Noapte a început să piardă teren, ca prilej de sărbătoare, în favoarea Crăciunului. Valorile victoriene au conferit întregului sezon o atmosferă respectabilă, axată asupra familiei. Travestiurile și inversarea rolurilor au fost preluate de PANTOMIMĂ, devenind astfel un divertisment inofensiv.

Abatele Smintelii O versiune a STĂPÂNULUI DEZORDINII în veșminte preotești, un nume popular pentru cel care conducea festivitățile

de Crăciun în Scoția medievală (unde era numit și Stăpânul Smintelii). În 1489, regele Henric al VII-lea al Angliei a numit un Abate al Smintelii pentru a-i organiza celebrările de iarnă. Funcția a fost scoasă în afara legii în Anglia în 1555, dar a fost păstrată până în secolul al XVII-lea și a dispărut cu adevărat abia în anii 1640 și 1650, când la putere s-a aflat facțiunea puritanilor. În Franța, Abatele Smintelii era numit *L'Abbé de Liesse* („Abatele Veseliei”). Spre sfârșitul Evului Mediu, în orașul francez Cambrai, festivitățile din timpul celor Douăsprezece Nopti erau conduse de „Abații Zevzecilor” și de „Episcopii Nătângilor”, dar acest obicei al distracțiilor zgomotoase și al inversiunilor sociale a fost abolit odată cu Reforma catolică.

Acadea-baston Acadeaua-baston, un fel de bomboană în formă de baston dungat, este asociată cu Crăciunul de peste trei secole. Conform legendei, inventatorul ei ar fi fost capelmaistrul catedralei din Köln în anii 1670. Deranjat de gălăgia copiilor care admirau ieslea miniaturală din biserică, el a comandat bomboane în forma toiagului de păstor și le-a dăruit copiilor, pentru a-i face să păstreze liniștea. Datorită formei lor, în scurt timp acestea au început să fie agățate în pomii de Crăciun din casele germane, unde dulciurile erau ornamente obișnuite.

Că dungile roșii ar simboliza sângele lui Iisus, că aroma de mentă ar fi fost o aluzie la isopul biblic ori că forma nu ar fi atât una de baston, cât cea a literei „J” inversate, de la numele lui Iisus în grafia engleză sau germană, par interpretări religioase datând din perioada modernă.

„Adam Lay Ybounden” Textul acestui colind englez din secolul al XV-lea („Aci zace Adam legat”) stabilește o legătură între păcatul originar și venirea lui Iisus. Benjamin Britten l-a inclus în lucrarea sa, A CEREMONY OF CAROLS. Cea mai reușită transpunere muzicală este aceea realizată de Boris Ord (1897–1961), coordonator muzical la King's College, Cambridge.

Aci zace Adam legat,
Legat în legătură;

Patru mii de ierni la rând
Multe nu i se părură.

Și toate numai pentr-un măr,
Un măr pe care el l-a luat,
Așa cum preoții găsiră
În a lor carte consemnat.

Mărul de nu l-ar fi luat,
De n-ar fi întins a sa mână,
A noastră Doamnă n-ar fi fost
A cerurilor stăpână.

Mărită acea clipă-n veci să fie
Când mărul luat a fost și a rămas;
Iar noi cântăm cu voioșie:
Deo gracias! Deo gracias! Deo gracias!

Adam și Eva, sfinți Adam și Eva, strămoșii omenirii, au fost venerați ca sfinți prima dată în bisericile creștine din Europa Răsăriteană, iar în Evul Mediu cultul lor s-a răspândit și în Occident. Deși Biserica Catolică nu i-a recunoscut niciodată oficial, atribuindu-le o zi de sărbătoare, în rândul maselor populare erau venerați pe scară largă, îndeosebi pe 24 decembrie, când se considera firească stabilirea unei conexiuni între perechea care a dus omul în ispită și Mântuitorul care a venit să-i răscumpere acest păcat.

Dramele medievale ce spuneau povestea lui Adam și a Evei aveau ca recuzită un copac reprezentând Grădina Raiului, dar și Pomul Cunoașterii Binelui și Răului. Copacul era împodobit cu mere și prescuri rotunde, care simbolizau ostia împărtășaniei. Istoricii sunt de părere că acest „Arbore al Paradisului” este de fapt precursorul bradului de Crăciun. Relația dintre cele două devine evidentă, dacă menționăm că la sfârșitul secolului al XIX-lea unii americani și germani așezau încă sub pomul de Crăciun imagini reprezentându-i pe Adam, pe Eva și șarpele. În revista *Godey's* se afirma la un moment dat că „un Pom de Crăciun așa cum se cuvine după canoanele Bisericii va avea sub el imaginile primilor noștri părinți și șarpele încolăcindu-se pe tulpina lui”.

În unele zone ale Lituaniei, în seara de Ajun pe masă se așază mere, în amintirea perechii al cărei păcat a condamnat omenirea, dar și a Fecioarei Maria, noua Evă.

„Adeste Fideles” Un imn popular de Crăciun, scris de John Francis Wade, un englez de la Colegiul Catolic din Douai, în nordul Franței, probabil în 1740 – 1743. Mult timp s-a crezut că imnul a fost doar copiat de Wade, originalul fiind mult mai vechi (și atribuit uneori unui călugăr franciscan din secolul al XIII-lea, Sfântul Bonaventura). În prezent, majoritatea muzicologilor consideră că Wade este autorul muzicii și al versurilor deopotrivă. Cea mai cunoscută traducere în limba engleză, cu titlul *O COME ALL YE FAITHFUL*, a fost realizată în 1852 de Frederick Oakeley.

Adorarea Pruncului Reprezentare artistică a pruncului Iisus venerat de părinții lui și de animalele din iesle. Asemenea scene nu-și au originea în Scripturi, ci par a fi derivat din scrierile mistice și devoționale medievale, precum viziunile Sfintei BRIGITA A SUEDEI. Operele lui Botticelli și Filippino Lippi pe această temă înfățișează înstrăinarea lui IOSIF, izolându-l astfel de scena adorării pentru a sublinia faptul că el nu era adevăratul tată al lui Iisus. În pictura sa, *Adorația*, Corregio nici nu-l include pe Iosif (Vezi planșele color, fig. 1).

Adorația magilor În *Evangelia după Matei* se spune că magii, astrologi și învățați persani, au venit de la răsărit în căutarea unui împărat nou-născut. „Și intrând în casă, au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui, și căzând la pământ, s-au închinat Lui; și deschizând vistierile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămâie și smirnă” (*Matei 2:11*).

Printre primele opere de artă dedicate Crăciunului se numără reprezentări ale Adorației Magilor care apar în catacombele din Roma și pe sarcofagele din perioada preconstantiniană. Este interesant de remarcat că, într-o epocă în care numărul magilor nu fusese încă stabilit, aceștia apar în număr de trei, fiind aproape identici (spre deosebire de reprezentările ulterioare,

în care au vârste și rase diferite), înveșmântați ca persanii, cu pantaloni bufanți și bonete fri-giene. În aceste opere timpurii, realizate înainte ca la Roma să se fi instituit celebrarea Crăciun-ului, Maria și pruncul Iisus sunt înfățișați într-o ipostază rece, așezați pe un scaun sau pe un tron, ca și când ar fi primit o misiune diplo-matică. Magii înaintează spre ei aducându-le daruri, adesea pe platouri, aurul fiind întot-deauna primul oferit. Prezența unor asemenea reprezentări pe obiectele funerare a fost atri-buită ideii conform căreia morții, incluși uneori în alaiul Magilor, s-au alăturat acestora din urmă în speranța că vor fi mântuiți în schim-bul darurilor aduse pruncului Iisus.

În biserica Santa Maria Maggiore de la Roma, care datează din secolul al V-lea și în care papa oficiază anual mesa în ziua de Crăciun, Magii sunt înfățișați stând în fața lui Irod și oferindu-i daruri Pruncului, acesta fiind așezat pe un tron. În mozaicurile de secol VI din biserica Saint'Apollinaire din Ravenna Cei Trei Magi încep să fie reprezentați cu vârste și veșminte diferite.

În arta renascentistă, Adorația magilor și Ado-rația păstorilor sunt deseori contopite într-o sin-gură scenă (Vezi planșele color, fig. 14, 18.)

Adorația păstorilor „Iar după ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii vorbeau unii către alții: Să mergem dar până la Bethleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Și, grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, cul-cat în iesle.” (Luca 2:15-16).

Venirea păstorilor la pruncul Iisus a fost re-prezentată inițial în artă prin doi sau trei pă-s-tori care aduc daruri simple, de pildă un miel. Ulterior, în arta medievală numărul acestora a crescut, scena fiind deseori combinată cu VES-TIREA CĂTRE PĂSTORI sau cu ADORAȚIA MAGILOR. În tabloul *Adorația păstorilor* rea-lizat de Le Brun în 1690, îngerii care plutesc în aer deasupra Fecioarei contrastează cu păstorii ce se apropie, plecați, de centrul pictu-rii. Smerenia și simplitatea păstorilor au făcut din această scenă o temă favorită a artiștilor vreme de secole. Printre cei care s-au oprit asu-p-ra ei se numără Rembrandt, Bassano și El

Greco, a cărui *Închinare* a constituit testamen-tul său artistic, pe care și l-a dorit expus dea-supra mormântului.

„**Adu o torță, Jeanette Isabella**” Scris în seco-lul al XVII-lea în Provence, probabil de Nicho-las Saboly (1614–1675), colindul intitulat „Un flambeau, Jeanette Isabella” făcea referire la obiceiul de a merge în procesiune cu torțe în noaptea de Ajun.

Adu o torță, Jeanette, Isabella,
Adu o torță la iesle, hai fuga,
Iisus a venit, de bună seamă,
Hristos s-a născut, Maria ne cheamă.
Ah! Ah! Minunată e Maica!
Ah! Ah! Minunat e-al ei Fiu!

Doarme Pruncul, deci bine e oare,
Ca toți să vorbească cu glas așa tare?
Liniște voi, adunați aici sus,
De ce vreți să-l treziți pe Iisus?
Tăcere! Tăcere! De somn e cuprins;
Tăcere! Tăcere! De vise e prins!

Încet la ieslea cea mică veniți
O clipă în fugă Pruncu-l priviți;
Cu ochi frumoși ca două flori
Și-n obraji cu doi bujori!
Tăcere deci, căci Pruncu-i adormit;
Tăcere deci, că-n vis e fericit.

Aducători de daruri Deși Moș Crăciun, în va-rianta sa nord-americană Santa Claus, este unul dintre cei mai cunoscuți aducători de da-ruri, în lume există numeroase echivalente ale sale, iar seara ori noaptea de Ajun este doar unul dintre momentele în care el sosește în pe-rioda Crăciunului.

Inițial, cel care aducea darurile și deci înteme-ietorul tradiției era SFÂNTUL NICOLAE. Deși înlocuit în multe dintre țările în care obișnuia să vină, încă vizitează casele din Olanda și din alte regiuni ale Europei pe 5 sau 6 decembrie. Poate fi recunoscut după veșmintele sale epis-copale și călătorește în general pe un catâr sau pe un cal alb, însoțit de ajutoare precum Peter cel Negru.

Printre urmașii laicizați ai Sfântului Nicolae, majoritatea apăruiți în secolul al XIX-lea, se află Santa Claus (variante sa nord-americană), Tata Crăciun (popular în Marea Britanie și în unele zone din Commonwealth), Père Noël (în țările francofone), Weihnachtsmann (în unele părți ale Germaniei), Baba Noel în Orientul Mijlociu, Joulupukki, Julemand și Jultonten în țările scandinave și, desigur, Moș Crăciun. Înfațișarea lor este aceeași – veșminte roșii, bordate cu blană, barbă albă și corp generos – și toți își fac datoria în noaptea de 24 spre 25 decembrie. Cel mai laicizat dintre toți este Moș Gerilă, o versiune comunistă a lui Moș Crăciun, propusă de autoritățile sovietice ca un înlocuitor de Anul Nou al celui cu origini religioase, pe care comuniștii ar fi vrut să îl suprimă. După căderea Cortinei de Fier, el a dispărut în cea mai mare parte a Europei de Est, dar este încă prezent în Rusia.

Ideea că pruncul Iisus însuși aduce daruri este destul de răspândită. Este numit *El Nino* în America hispanică, *Christkindl* în Germania, *Le Petit Noël* în Franța, având alte nume în Europa Centrală. În unele regiuni este înfațișat ca un copil mic, în altele, ca un adolescent, un înger (de sex feminin!) sau o zână. Seara de Ajun este momentul în care Moșul își face în general apariția, dar sfinții care îl însoțesc vin și ei în anumite zile din perioada Crăciunului; sfinții Vasile, Varvara, Petru, Martin și Lucia „deservesc” regiuni specifice.

În țările hispanice, Magii își fac apariția în noaptea de 5 ianuarie; în drumul lor spre Betleem, se opresc să le ofere daruri copiilor. În Siria, ca urmare a legendei celei mai tinere dintre cămilele Magilor, darurile sunt aduse de Cămila blândă a lui Iisus. În unele zone din Liban, un alt animal legendar, catârul, se achită de această sarcină.

Există în lume câteva personaje feminine aducătoare de daruri, dar puține acționează în seara ori noaptea de Ajun. În Italia, Befana, care îl caută pe pruncul Iisus din noaptea în care a refuzat să li se alăture Magilor la drum, coboară pe horn în seara de 5 ianuarie. (Echivalentul ei rusesc este Babuška.) În regiunile estice ale Canadei, Mama cea Bună (numită și Tușa Nancy sau

Mama An Nou) le aduce copiilor mici daruri în ajunul Anului Nou, iar în Republica Dominicană, Viuja Belén, Bătrâna de la Bethleem, le oferă cadouri micuților săraci de Epifanie. Tante Arie, din regiunea franceză Franche-Comté, este unica aducătoare de daruri feminină care vine în noaptea de 24 spre 25 decembrie.

Advent Perioada de pregătiri pentru sărbătoarea Nașterii lui Iisus. În Bisericele occidentale, coincide cu începutul anului bisericesc și începe în duminica dinaintea zilei Sfântului Andrei, pe 30 noiembrie. În Bisericele Răsăritene, perioada similară începe pe 15 noiembrie.

Termenul provine de la *adventus* („venire” în limba latină) și pare a-și avea originile pe la mijlocul veacului al IV-lea. În Galia, un secol mai târziu, era o perioadă de penitență, cu trei zile de post pe săptămână, începând din 11 noiembrie, de ziua Sfântului Martin, până de Crăciun. În Roma pare a fi fost însă un interval mai scurt, cu caracter mai festiv. În secolul al XIII-lea, Adventul devenise deja o perioadă de post de patru săptămâni, în care erau interzise căsătoriile, jocurile, ospetele și relațiile sexuale – restricții la care s-a renunțat în secolul XX, Adventul fiind acum un timp al reflecției și al pregătirilor spirituale.

În biserici se cântă imnurile de Advent, precum *O, vino, vino, Emanuel*, sau antifoanele *O* și se aprind lumânările de Advent. Credincioșii își împodobesc casele cu niște cununi specifice, iar calendarele de Advent marchează zilele rămase până la Crăciun. Curățenia este adesea o parte importantă a pregătirilor, la fel ca prepararea de cozonaci, torturi și alte bunătăți. Piețele de Crăciun își prezintă oferta, iar copiii îi scriu lui Moș Crăciun (sau echivalentului local) pentru a-i spune ce daruri vor să primească.

Pretutindeni în lume Adventul constituie prilejul unor ceremonii remarcabile. În regiunea Twente din Olanda oamenii cântă la instrumente de suflat, confecționate din trunchiuri de brazi tineri, pentru a alunga spiritele rele și a întâmpina venirea Crăciunului. Vizitele la prieteni și rude sunt frecvente și includ *asalto* în Puerto Rico, *posadas* în Mexic și *Kloppeltnächte* în Germania. Creștinii din numeroase țări pun

în scenă mici reprezentații teatrale, ca *pastor-linas* în Brazilia, *Herbergsuchen* în Germania sau *pastores* în Filipine. (Vezi REPREZENTAȚII SCENICE DE CRĂCIUN.)

Câțiva sfinți sunt de asemenea celebrați în această perioadă premergătoare Crăciunului. (Vezi SFÂNTA BARBARA, SFÂNTA LUCIA, SFÂNTUL NICOLAE, SFÂNTUL TOMA, SFÂNTUL THORLAK.)

Africa de Sud Crăciunul în Africa de Sud seamănă mult cu cel din Anglia, urmare a statutului de colonie britanică din secolul al XIX-lea. Coloniștii olandezi erau în mare parte calviniști și deci erau prea puțin interesați de Crăciun; pentru ei, veselia își avea locul de Anul Nou.

Darurile în Africa de Sud sunt aduse de Tata Crăciun, pentru care copiii își lasă la vedere ciorapii în seara de Ajun (cei mai optimiști pregătesc o față de pernă). Cina de Crăciun include în mod cert tradiționala bu-dincă și pocnitorile, cu nelipsitele pălării din hârtie. În a doua zi de Crăciun, sud-africanii oferă mici daruri curierilor sau gunoierilor. La fel ca în Anglia, în vacanța de iarnă copiii cer să fie duși la spectacole de pantomimă cu povești ca *Motanul încălțat*.

Ceea ce deosebește Crăciunul sud-african de înaintașul său european este faptul că primul are loc în plină vară. Zăpada artificială folosită ca decorațiune și colindele despre iarnă contrastează cu vremea însorită, care îi atrage pe localnici la plajă sau la munte. Din ce în ce mai des, fabricanții sud-africani de cărți poștale de Crăciun aleg și teme locale: pe lângă obișnuitele peisaje înzăpezite cu sănii și Moși Crăciuni în haine de blană, apar și imagini ale vieții sălbatice din zonă sau scene ale Nașterii cu o Madonă cu Pruncul, ambii de culoare. Pitorescul obicei australian al „Colindelor la lumina lumânării”, atât de adecvat unui climat cald, a cucerit și imaginația sud-africanilor. De asemenea, grătarele și picnicurile pe plajă sunt astăzi mai frecvente.

Indigenii, pentru care Crăciunul era odinioară un prilej de reunire a familiei, cu prea puține presiuni comerciale, sunt și ei antrenați în caruselul cadourilor și al pregătirilor în bucătărie.

Aguinaldo Cuvânt din limba spaniolă, care înseamnă „dar” și are o serie de conexiuni cu Crăciunul: în Cuba, este o viță cu flori albastre, care înflorește iarna; în Filipine și în Puerto Rico, este o mesă la primele ore ale dimineții, în perioada Adventului; în cea mai mare parte a Americii Latine, termenul denumește cadourile de Crăciun; în Honduras, Costa Rica și Ecuador, se referă la bonusul anual de Crăciun oferit de angajatori; în Spania și în țările de limbă spaniolă din Caraibe, este o melodie cântată de colindători.

Ajunul Crăciunului Mic Ziua de 23 decembrie este numită, în Norvegia și Danemarca, „Ajunul Crăciunului Mic”.

Ajunul Crăciunului Ziua dinaintea Crăciunului, numită și *Noche Buena* („Noaptea cea bună”) în spaniolă, *Wigilia* în poloneză sau *Heilig Abend* în germană. În estul Europei, Ajunul este marcat prin mese fără carne (fiind ultima zi din postul Crăciunului), iar în alte regiuni constituie prilej de ospete îmbelșugate, stropite cu băuturi. În țările catolice, mulți credincioși participă la slujba de la miezul nopții și aproape pretutindeni copiilor care îl așteaptă pe Moș Crăciun (sau un echivalent al acestuia) le vine greu să adoarmă. În regiunea Provence din Franța, Ajunul este o zi a împăcării, când fiecare își vizitează vecinii și își cere – sau dăruiește – iertare pentru greșelile din timpul anului.

Ajunul are cea mai puternică încărcătură supranaturală dintre cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului. Animalele vorbesc sau îngenunchează, ca omagiu adus nașterii lui Iisus, albinele cântă psalmi etc. (Vezi ANIMALELE ȘI CRĂCIUNUL.) În Rusia și în Franța se credea că apa se preface în vin la miezul nopții, în vreme ce pe insula Sark apa se preschimba în sânge. Era de asemenea momentul în care comorile ieșeau la iveală, când Steaua de la Bethlehem putea fi văzută în FÂNTÂNA MAGILOR și când viii își aduceau aminte de răposați, fiindcă în seara de Ajun spiritele se întorc la casele lor, unde le este păstrat un loc liber la masă ori în pat, sau le este pregătită o baie.

Ajunul presărării Nume vechi, în unele regiuni ale Olandei, pentru seara de 5 decembrie, ajunul Sfântului Nicolae. Chiar înainte ca sfântul să apară însoțit de Piet cel Negru, acesta din urmă aruncă, pe coș *peppernoten* – mici fursecuri rotunde, tari, cu mirodenii – și alte dulciuri.

Ajutoarele lui Moș Crăciun și ale altor aducători de daruri Ținând seama de numeroasele îndatoriri ale lui Moș Crăciun și ale celorlalți aducători de daruri, nu este de mirare că, în decursul anilor, au strâns în jurul lor numeroși asistenți care să-i ajute atât la Polul Nord, cât și în drumurile lor prin lumea întreagă.

Latura întunecată

Ajutoarele sunt însoțitorii aducătorului de daruri, care au apărut în Europa (îndeosebi în regiunile de limbă germană) după Reforma protestantă din secolul al XVI-lea. Unele dintre aceste personaje par a simboliza latura întunecată a Sfântului Nicolae, așa cum o ilustrează și numele lor: Aschenlas („Nicolae în cenușă”),

Ru-Klaus („Nicolae cel Rău”) sau Pelznickel („Nicolae cu Blană”). Alții adoptă forma unui însoțitor demonic al Sfântului Nicolae. Rolul lor este de a se constitui într-o figură înspăimântătoare și rea, amenințându-i pe copii cu bătaia ori cu răpirea; deseori pot fi văzuți cu un mănunchi de nuiiele în mână sau cu un coș în care să-i îndese pe micuții neascultători. Printre asistenții de acest gen de ajutoare recunoscuți pentru aspectul lor sălbatic sunt PELZNICKEL, KLAUBAU, Hans Trapp din Alsacia și Bartel; cei diavolești sunt Krampus (Austria) și Cert (Cehia). Printre cei cu piele întunecată se află Schmutzli în Elveția și Peter cel Negru în Olanda.

Latura feminină

Nu toate ajutoarele aducătorilor de daruri sunt de sex masculin. Există, desigur, și Doamna Crăciun, soția Moșului, cunoscută în Elveția ca Lucy. Numele ei derivă de la Sfânta Lucia, a cărei zi este celebrată în țările scandinave pe 13 decembrie, cu mare fast; în Tirol, înainte vreme ea le aducea daruri fetițelor, în timp ce

Ajutoarele lui Moș Crăciun Hans Trapp își face o intrare înspăimântătoare, însoțit de Christkindl.

Sfântul Nicolae le dădea cadouri doar băieților. În unele regiuni, figura pruncului Iisus ca aducător de daruri a evoluat în decursul anilor, transformându-se într-un înger cu chip feminin. În Alsacia, fata care îl reprezintă pe pruncul Iisus are fața pudrată cu făină, purtând pe cap o cunună cu luminițe și ducând un clopoțel într-o mână și un coș cu bunătăți în cealaltă. În Rusia, Kolyáda este o tânără frumoasă, care în ziua de Ajun străbate satul într-o sanie, alături de colindători.

Mai puțin atrăgătoare sunt personajele feminine din Europa Centrală, derivate din mitologia păgână, precum Berchta sau Holda. Ele pot fi înspăimântătoare sau blânde, aducând daruri sau aruncând amenințări înfiorătoare. Variațiunile pe tema numelui îi includ pe Buzenberg (care poartă zdrențe negre, are fața înnegrită și părul zburlit, și duce în mână un vas cu amidon, cu care îi mânjește pe oameni pe față), Dudelfrau și Berchtel.

Latura scundă

Astăzi, copiii cred că, în casa lui de la Polul Nord, Moșul este ajutat la confecționarea jucărilor de numeroși elfi. Tot ei îi asistă pe Moșii din marile magazine, împărțind copiilor bomboane și păstrând ordinea. Folclorul scandinav a fost primul care a asociat elfii cu sezonul Crăciunului, dar în general această asociere nu avea în vedere ajutorul, ci dimpotrivă; abia la începutul secolului XX, elfii din Danemarca, Norvegia și Islanda au început să fie considerați bine-intenționați.

În America, Santa Claus însuși a fost inițial înfățișat (în „A Visit from St Nicholas”, de Clement Crarke Moore) ca un „bătrân și vesel elf”, dar nu peste mult timp a crescut și a dobândit ajutoare scunde, așa cum se poate vedea într-o gravură din 1873, apărută în revista *Godey's* și intitulată „Atelierul lui Moș Crăciun”. (Vezi și planșele color, fig. 21.) În Hawaii, Moșul este ajutat deseori de *menehunes*, omuleții care, conform legendei, populau inițial insula.

Albert, prinț (1819–1861) Prințul consort al reginei Victoria, adept al Crăciunului în stil german în Marea Britanie.

Francis Albert Augustus Charles Emmanuel, prinț al principatului german protestant Saxa-Coburg-Gotha, a fost alesul tinerei Victoria, încoronată regină a Angliei. După căsătoria lor, în 1840, Albert a devenit principalul sfetnic și ferm susținător al suveranei. Deși nu s-a bucurat de popularitate în rândul englezilor în timpul vieții, faptul că a promovat atitudinile germane față de Crăciun a conferit acestei sărbători girul casei regale în Anglia victoriană. Clasa de mijloc a adoptat cu bucurie noutățile aduse de Albert, precum pomul de Crăciun, și s-a grăbit să sărbătorească Nașterea Domnului așa cum își închipuia că o face și familia regală. În 1848, în *Illustrated London News* a apărut o imagine a bradului de Crăciun al familiei regale, însoțită de următoarea descriere:

Prințul Albert Probabil cea mai influentă ilustratie de Crăciun. Această imagine preluată din săptămânalul *Illustrated London News* din 1848 a contribuit la popularizarea Crăciunului ca sărbătoare în familie.

Copacul folosit în acest scop festiv este un brad tânăr, de circa doi metri și jumătate, cu șase rânduri de ramuri. Pe fiecare rând sunt prinse douăsprezece lumânări de ceară. De ramuri sunt atârnate tăvițe elegante, coșulețe, *bonboniè res* și alte recipiente pentru dulciuri, de cele mai variate și mai scumpe feluri, de toate culorile, formele și gradele de frumusețe. Se agată de ramuri, cu panglici colorate, prăjiturile, turtă dulce glazurată și ouă pline cu dulciuri. Pomul așezat pe o masă acoperită cu damasc alb este înconjurat la poale de grămezi de dulciuri mai mari, de jucării și păpuși de toate felurile, potrivite pentru copii și pentru vârstarele de diferite vârste ale familiei regale, pentru bucuria cărora au fost puse acolo. Numele fiecărui destinatar este prins pe păpușa, prăjitura sau cadoul respectiv, pentru a nu se isca nicio neînțelegere care să tulbure echilibrul ilustrelor odrasle. În vârful pomului este așezată o mică figurină reprezentând un înger cu aripile întinse și ținând în fiecare mână câte o cunună.

Articolul menționa că regina Victoria și prințul Albert aveau, fiecare, pomul lui împodobit cu cadouri primite de la celălalt. Într-o scrisoare trimisă tatălui său, prințul consort descria efectul bradului asupra familiei sale: „Aceasta e iubită seară de Ajun, în care am așteptat adesea cu nerăbdare pașii tăi ce aveau să ne poftască în camera cadourilor. Astăzi am eu însumi doi copii cărora să le ofer daruri, iar ei, deși nu știu de ce, privesc cu uimire și încântare pomul german de Crăciun și lumânările lui strălucitoare”.

„All I Want for Christmas Is My Two Front Teeth” O melodie originală („De Crăciun nu-mi doresc decât cei doi dinți din față”), compusă de Don Gardner în 1946, a devenit șlagăr în 1948, în interpretarea lui Spike Jones și a grupului City Slickers. Textul era cântat cu o voce de copil de George Rock, membru al grupului. Danny Kaye și Surorile Andrews, dar și Nat King Cole au înregistrat melodia, care a intrat

în Top 10 în 1955, fiind interpretată de Barry Gordon, în vârstă de șapte ani.

Aluat de Crăciun În Anglia secolului al XVIII-lea, aluatul de Crăciun era o pâine mică, în formă de bebeluș, oferită de brutari clienților, așa cum lumânărarii dădeau în dar lumânări de Crăciun. Inițial, avea probabil rolul de a-l reprezenta pe pruncul Iisus.

Aluaturi Coacerea aluaturilor a devenit un element esențial al sărbătoririi Crăciunului, din mai multe motive. Din punct de vedere istoric, obiceiul își are rădăcinile în venerarea grânelor și a produselor din cereale, în miez de iarnă, cu speranța că recolta anului următor va fi bogată. Acest lucru este vizibil și în tradiția est-europeană de a așeza grâu și fân în jurul casei, chiar și sub fața de masă, în Ajun, dar și în practica frecvent întâlnită de a prepara de Crăciun o budincă de cereale, precum *kutya* sau FRUMENTY. Ideea face trimitere la preparatele coapte, îndeosebi la pâine. În secolul al XIX-lea, țărani germani credeau că pâinea coaptă de Crăciun are puteri speciale: aruncată în foc, potolește flăcările; dată vitelor, le menține sănătoase. Credințe similare vizează *oplatek* în țările slave din Europa și turta de Crăciun în Flandra. De aceea, anumite aluaturi se identifică în multe țări cu sărbătoarea Crăciunului: germanul *Christstollen* și turta românească, despre care se spune că ar reprezenta scutecele pruncului Iisus; greceasca *Christopsomo*, garnisită deseori cu o cruce; plăcintele cu carne din Anglia medievală, modelate în formă de leagăn și ornate cu o figurină din aluat închipuindu-l pe micul Iisus; belgiana *cougnot* sau *pain de Jesus* în forma pruncului Iisus; *kolah*-ul ucrainean, uneori cu trei straturi, în amintirea Sfinței Treimi. Multe dulciuri specifice sunt coapte în formă de cunună ori cercuri, simbolizând viața veșnică.

Crăciunul presupune ospăț, iar ospățul înseamnă mâncare și abundență. Astfel, coacerea aluaturilor de Crăciun este o expresie a plenitudinii alimentare și o celebrare a cămarilor pline, după un an de muncă grea. Este o perioadă în care cele mai savuroase ingrediente și cele mai scumpe mirodenii pot fi folosite

fără vreun sentiment de vinovăție; efortul și cheltuielile cu pregătirea dulciurilor de Crăciun sunt fără egal în celelalte perioade ale anului. Săptămânile de Advent abia dacă sunt suficiente pentru strângerea resurselor necesare și pentru prepararea prăjiturilor, a cozonacilor și a plăcintelor consumate în cantități considerabile. Nu este de mirare că irlandezii folosească, pentru a desemna seara de Ajun, expresia *Oidliche na ceapairi* („Seara prăjiturilor“). În Norvegia trebuie preparate nu mai puțin de șapte feluri de dulciuri.

Prepararea și coacerea aluaturilor de Crăciun se fac în grup. În majoritatea cazurilor, cel puțin câteva bunătăți sunt pregătite în familie, așa cum se obișnuiește în cazul budincii din DUMINICA ÎNVĂRTOȘĂRII, de multe ori fiind implicați consăteni, membri ai comunității de la biserică sau ai altui grup. În America Latină, spre exemplu, *pasteles* sunt pregătite de mai multe femei: unele înfășoară umplutura delicioasă în frunze, în vreme ce altele taie, călesc sau împăturesc. Mâncarea gătită de Crăciun se savurează în sânul familiei, ea aducându-i pe toți membrii familiei laolaltă pentru a sărbători și, deseori, pentru a și-i aminti pe cei răposați sau absenți din alte motive.

În Polonia, pâinicile *oplatek* sunt împărțite ritualic cu toți cei aflați la masă, dar câteva sunt păstrate pentru cei care nu sunt prezenți, iar în multe țări familiile lasă pâine în fața casei pentru sufletele morților sau pentru Sfânta Familie. Împărțirea bunătăților cu cei mai puțin norocoși este de multe ori o parte a tradițiilor de Crăciun: uneori se rezervă un loc la masă pentru un oaspete neașteptat, alteori se împart necunoscuților dulciuri coapte. „Prăjiturile de suflet“ din Anglia și *pain calendeau* din Franța sunt exemple de preparate care se împart săracilor.

(Vezi GÂTEAU DES ROIS și KING CAKE.)

Amahl and the Night Visitors O operă de Crăciun de Gian Carlo Menotti, inspirată de lucrarea *Adorația Magilor* de Hieronymus Bosch, expusă la Muzeul de Artă Metropolitan din New York. Difuzată pe 24 decembrie 1951 de rețeaua NBC ca prima operă compusă special pentru televiziune, ea spune povestea unui

tânăr păstor infirm, care îi întâlnește pe Magi în drumul lor spre pruncul Iisus. Micul Amahl dorește să-i ofere în dar cârja lui și este tămbăduit pe loc. (Manotti a fost el însuși șchiop și pare să se fi vindecat miraculos în urma unei vizite la un altar al Fecioarei Maria.)

Opera a devenit extrem de populară, frecvent difuzată în perioada Crăciunului, fiind ulterior adaptată pentru balet. În ziua de Crăciun a anului 1963, NBC a oferit o nouă versiune, rolurile principale fiind interpretate de Kurt Jaggjian și Martha King.

Ambalajele și Crăciunul Deși majoritatea cadourilor de Crăciun oferite astăzi sunt împachetate, nu așa au stat lucrurile întotdeauna. În secolul al XIX-lea, darurile erau așezate sub pom, agățate de ramurile lui sau puse grămadă pe masă. Copiii erau ținuti departe de încăperea în care se împodobește pomul în seara de Ajun, iar când li se dădea voie să intre, vedeau pomul și darurile neambalate. În țările scandinave, cadourile erau azvârlite în casă după ce un necunoscut bătea la ușă (de aici derivând și numele colectiv al darurilor, *Julkalapp*). Abia spre sfârșitul secolului ambalarea darurilor a devenit obișnuință.

Ambalajele și Crăciunul Ascunderea darurilor într-o cutie cu tărășe era una dintre cele mai vechi modalități de „ambalare“ a cadourilor de Crăciun.

Dar de ce să ambalăm cadourile? O explicație foarte simplă este că în unele culturi pomul este împodobit cu mult înainte de Ajun, sub el fiind așezate darurile trimise de rude. Un cadou neambalat găsit în dimineața de Crăciun însemna că el a fost adus noaptea de Moș Crăciun.

De asemenea, „ascunderea” darului în ambalaj sporește plăcerea, amânând momentul descoperirii lui. În multe state, precum Olanda și Suedia, se consideră distractiv să „deghezezi” un cadou într-un ambalaj înșelător sau să-l așezi într-un loc ciudat. În Anglia, în perioada victoriană, o asemenea stratagemă era numită „capcană de Crăciun”. Un alt motiv pentru ambalarea cadourilor în hârtie colorată este acela că astfel se transformă un produs de masă, comercial, într-un dar personal.

Magazinele au descoperit și că ambalarea cadourilor constituie o eficientă metodă de a-și face publicitate. Până în 1900, comercianții de mărfuri de lux își împachetau produsele în hârtie, care identifica sursa cadoului și anunța că pachetul conține un bun scump. (În 1910,

magazinele descoperiseră deja că preambalarea unui produs ca dar de Crăciun sporea vânzarea unor mărfuri care, altfel, cu greu puteau fi considerate „daruri”. Împodobirea unui set de chei franceze cu o fundă, spre exemplu, îi dădea mai multe șanse de a fi cumpărate de Crăciun.)

Hârtia de ambalaj pentru cadouri în secolul al XIX-lea era de obicei fină, subțire și colorată; cea cu desene a apărut în primii ani ai veacului următor. Dar inițial ambalarea nu se reducea la împachetarea unui cadou. O creativitate deosebită era implicată în imaginarea unor noi modalități de prezentare a cadourilor. În acest sens, exista „bulgărele de zăpadă al zânelor”: darurile erau mai întâi împachetate în hârtie și apoi înfășurate în vată de bumbac; alte daruri se adăugau pe măsură ce vata era rulată, păstrându-se pe cât posibil forma rotundă. Când totul era astfel ambalat, pachetul, care semăna acum cu un uriaș bulgăre de zăpadă, era legat cu sfoară. O altă metodă ingenioasă de ambalare era „puțul magic”: o cutie suficient de mare cât să încapă în ea un copil era vopsită astfel încât să semene cu o fântână. Copilul scotea darurile din cutie folosindu-se de o găleușă. Unul dintre cele mai vechi trucuri, practicate în numeroase țări, este cutia foarte mare; când o deschizi, aceasta dă la iveală una mai mică, apoi o alta și mai mică și așa mai departe, până când găsești cadoul de dimensiuni foarte mici – plictisitor pentru destinatar, dar amuzant pentru cel care oferă darul.

Ambalajele și Crăciunul O fotografie din anii 1920 ilustrează ce important este să ambalăm ingenios cadourile de Crăciun.

An American Christmas Carol (TV) („Un colind american”, 1979) Un remake după nuvela clasică a lui Charles Dickens, a cărui acțiune este plasată în perioada marii crize economice din New England, SUA, cu Henry „The Fonz” Winkler în rolul lui Benedict Slade, un fel de Scrooge a cărui viață este schimbată de fantezmele din trecut. Filmul a fost regizat de Eric Till. În ciuda titlului, pelicula a fost realizată în Canada.

Anastasia, Sfânta O sfântă creștină, conform legendelor, o membră a nobilimii recunoscută pentru bunătatea arătată săracilor, martirizată pe 25 decembrie în timpul persecuțiilor la care

i-a supus Dioclețian pe creștini la sfârșitul secolului al III-lea. Două veacuri mai târziu, cultul ei era bine înrădăcinat la Roma, ceremoniile religioase desfășurându-se în biserica Sfânta Anastasia (care se poate să fi fost astfel numită după termenul care înseamnă în limba greacă „înviere”). Deși popularitatea ei a scăzut în Evul Mediu, Sfânta Anastasia este comemorată în cea de-a doua dintre cele trei mese oficiale de papă în fiecare dimineață de Crăciun în lăcașul de cult ce-i poartă numele.

Andersen, Hans Christian (1805–1875) Scriitor danez, autor de povești, multe desfășurate în decorul Crăciunului. După ce și-a construit o reputație de romancier, Andersen și-a îndreptat atenția în 1855 asupra genului care avea să-i aducă celebritatea internațională. Poveștile sale de Crăciun, printre care „Bradul”, „Fetița cu chibrituri” și „Soldățelul de plumb”, dezvăluie sentimente profunde și tușe tragice nu tocmai subțiri.

Andrei, Sfântul Pe 30 noiembrie este sărbătorit Sfântul Andrei, fratele Sfântului Petru și unul dintre primii doisprezece ucenici ai lui Iisus.

Hans Christian Andersen Cunoscutul scriitor danez este autorul multor povești despre Crăciun.

Lancelot Andrewes Episcopul care a rostit predicile de Crăciun în fața regelui Iacob I.

Așa cum ni se spune în *Evangelhia după Ioan 1:40*, Andrei a fost primul care l-a urmat pe Mesia și care i-a adus și pe alții la el. De aceea, Biserica i-a stabilit ziua la începutul calendarului bisericesc: duminica Adventului este duminica de dinaintea zilei Sfântului Andrei. În unele regiuni din Germania, odinioară copiii obișnuiau să-și agate ciorăpeii în ajunul zilei Sfântului Andrei, găsindu-i a doua zi dimineață plini cu nuci și mere.

În multe zone ale Europei, ziua Sfântului Andrei era una a ghicitului și a previziunilor, îndeosebi pentru fetele nemăritate. În România, se spune că în această zi vampirii ies din morminte. În Germania, dacă o femeie aruncă un pantof peste umăr, spre ușă, la miezul nopții, iar acesta cade cu vârful spre ușă, înseamnă că femeia va primi o cerere în căsătorie în decurs de un an.

Andrewes, Lancelot (1555–1626) Episcop (Chichester, Ely și Winchester) și predicator englez, autor al unei serii notabile de predici adresate regelui Iacob I. Cea mai cunoscută dintre acestea a fost rostită la Whitehall în ziua de Crăciun a anului 1622, când Andrewes s-a axat pe

capitolul 2 din *Evangelhia după Matei, despre venirea Magilor*. Modul în care el le-a descris călătoria – „O friguroasă peregrinare au avut în această perioadă a anului, cea mai puțin potrivită pentru a porni la drum, mai cu seamă la un drum lung. Făgașele erau adânci, vremea înghețată, zilele scurte, soarele departe, *in solstitio brumali*, în miez de iarnă” – l-a influențat pe T.S. Eliot atunci când a scris „Journey of the Magi”, poem care începe parafrazându-l pe Andrewes.

„**Angels From the Realms of Glory**” Acest îndrăgit colind („Îngeri de pe tărâmul celest”), apărut în ajun de Crăciun în 1816, a fost scris de ziaristul și autorul de imnuri religioase James Montgomery, care a semnat peste 400 de cântece. Prima melodie care i-a fost asociată era un colind franțuzesc din secolul al XVIII-lea, „*Les Anges Dans Nos Campagnes*” („Îngerii coboară printre noi”), pe care îl parafraza textul lui. Linia melodică pe care o cunosc astăzi cei mai mulți dintre noi a fost compusă în 1867, după decesul lui James Montgomery, de muzicianul orb Henry Smart (1813–1867). Muzica scrisă de acesta a fost folosită mai întâi pentru imnul „Glory Be to God the Father”, de Horatio Bonar, fiind apoi

James Montgomery, autorul colindului „Angels From the Realms of Glory”

transpusă de altcineva pe textul lui Montgomery. Prima melodie este încă folosită în Anglia.

Îngeri de pe tărâmul celest
Zburați peste neamul omenesc.
Voi, cântând a lumii facere,
Slăviți a Mântuitorului naștere.

*Veniți și slăviți, veniți și slăviți,
Pe nou-mpărat Iisus să-l cinstiți.*

Păstorii pe câmp turmele-și mână
Sub cerul noptatec oile-și adună.
Dumnezeu în om s-a pogorât;
A pruncului lumină s-a înstăpânit.

Refren

Cărturari, lăsați a voastră cugetare,
O nouă strălucire s-a ivit în zare.
Iată dorul către care toți am năzuit;
A Lui stea pe cer acum a răsărit.

Refren

Sfinții la altar ingenunchează,
Privesc, speră și se minunează;
Domnul iute spre noi se pogoară,
Al său templu stă acum s-apară.

„**Angels We Have Heard on High**” Acest colind („Auzit-am îngerii-n înalt cântând”), o îmbinare între un *noël* anonim francez din secolul al XVIII-lea și textul scris de episcopul James Chadwick, a devenit popular în Anglia în anii 1840. Protestanții reformulează uneori penultimul vers, pentru a evita orice impresie de invocare a cuplului Maria – Iosif:

Auzit-am îngerii-n înalt cântând
Glasuri peste câmpuri revărsând,
Iară munții le răspund în cor
Plini de veselie și de dor.

Gloria, in excelsis Deo!

Gloria, in excelsis Deo!

Păstori, ce-aveți de sărbătorit?
De ce-i tot pământul fericit?
Care-i vestea îmbucurătoare
Pe care-o cântați cu-nflăcărare?

Refren

Veniți la Bethlehem să ne închinăm
Celui pentru care azi cântăm;
Veniți să-l adorăm și să-l slăvim
Pe Iisus Domnul să-l primim.

Refren

Să-l vedem în ieslea sfântă,
Unde îngerii îi cântă;
Marie și Iosif, voi
Ajutați-ne pe noi.

Refren

Anglia Cele mai vechi consemnări referitoare la Crăciun în Anglia datează din anul 597 când Augustin din Canterbury s-a prevalat de această zi pentru a boteza mii de anglo-saxoni. Pentru el, 25 decembrie era o zi cu extraordinare conotații sacre în calendarul creștin, în vreme ce pentru păgâni semnifica începutul noului an și mijlocul celebrărilor din miez de iarnă. Hotărârea sa de a folosi festivalul local ca instrument de convertire a populației insulei la creștinism s-a împăcat bine cu îndrumările pe care i le dăduse, cu un an în urmă, papa Grigore: să încerce să adapteze obiceiurile și tradițiile locale, conferindu-le o interpretare creștină.

Astfel, Augustin a contribuit la crearea unei sărbători de Crăciun în Anglia cu tonuri deopotrivă sacre și laice. În întreaga perioadă anglo-saxonă, cele două aspecte au fost împletite. Spre sfârșitul secolului al VII-lea, arhiepiscopul Theodore a afirmat că, în confesional, Crăciunul constituie o scuză valabilă pentru excesele comportamentale. Regele Alfred a declarat că cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului sunt sărbători în care nimeni nu trebuie să muncească

(refuzul său de a lupta în zilele respective a dus la înfrângerea pe care a suferit-o în bătălia de la Chippenham, în fața vikingilor, în anul 878). Nefericitul rege Ethelred (care a domnit între 991 și 1016) a poruncit ca sezonul Crăciunului să aducă pace și bunăvoință, orice lupte încetând pe parcursul lui. Istoricii sunt de părere că în acești ani s-au conturat obiceiuri precum BUȘTEANUL DE CRĂCIUN, WASSAIL și, poate, MUMMING. Până la cucerirea normandă, în 1066, această perioadă a anului era deja destinată distracției și vacanței, fiind un moment în care se regăsesc elementele Nașterii Domnului; apăruse și un termen nou prin care era denumit: *Christmas* – „Crăciun“.

Latura religioasă a Crăciunului pare să se fi accentuat în Anglia spre finele Evului Mediu. Noi legende au pătruns în folclorul național,

Anglia Milostenia, búșteanu de Crăciun, mescele îmbelșugate, muzica și obiceiul mumming sunt câteva dintre tradițiile de sezon din Anglia.

precum cele despre GHIMPELE DE LA GLASTONBURY, despre MAGI, despre SF. NICOLAE și despre animalele care îngenunchează la miezul nopții. Dramele religioase și piesele de natură laică ce au urmat după ele rememora minunea Nașterii și mai cu seamă rolul umililor păstori. Colindele, „invenție” franciscană, au pătruns în Anglia, iar cântecele în latină și în engleză i-au conferit Întrupării un aspect luminos. Sărbătorirea nașterii lui Iisus le impunea credincioșilor medievali să se veselească. Episcopul-copil a devenit un laitmotiv în numeroase biserici din Anglia, sugerând că, deși Crăciunul încă nu devenise o sărbătoare ce gravita în jurul micuților, așa cum avea să fie începând cu secolul al XIX-lea, Biserica recunoștea deja legătura dintre copii și Crăciun.

În Evul Mediu, Crăciunul era privit ca un sezon, nu ca o singură zi. Darurile oferite în ziua Anului Nou se numeau cadouri de Crăciun; celebrările din A DOUĂSPREZECEA NOAPTE erau doar o parte a voioșiei prelungite. În această epocă, ospetele îmbelșugate au devenit o caracteristică a Crăciunului în familia regală a Angliei, iar balurile mascate și MUMMING-ul au câștigat popularitate la Curte. Un SENIOR AL DEZORDINII conducea festivitățile în reședințele nobililor și ale celor bogați. Marii moșieri și supușii lor făceau schimb de daruri, iar cererile de gratuități pentru BOXING DAY începuseră să fie denunțate ca fiind exagerate. Crăciunul era recunoscut și ca o perioadă a generozității, în care chiriașii și cei săraci se puteau aștepta la acte caritabile din partea proprietarilor și a superiorilor.

Reforma protestantă nu a influențat semnificativ Crăciunul în Anglia. Obiceiul Episcopului-copil și cel al Seniorului Dezordinii au fost descurajate în secolul al XVI-lea și puțini părinți „apelau” la Sfântul Nicolae ca la un aducător de daruri pentru copii, dar aici – spre deosebire de Scoția, unde legislația aproape că a dus la dispariția sărbătorii – Crăciunul a supraviețuit. George Withers, poet englez (1588–1667) a scris în 1622 „A Christmas Carol” („Colind de Crăciun”), oferindu-ne astfel informații utile despre atitudinea față de Crăciun sub domnia regelui Iacob I; poetul subliniază teme ca

milostenia, veselia, împăcarea și inversarea rolurilor în societate:

Venit-a deci a noastră sărbătoare,
Și fiecare om să o cinstească;
Casele să-mpodobim cu iederă cățărătoare,
Și ramuri de laur să ne-nveselească.
Unii se-ncruntă la a noastră bucurie,
Dar noi să ne purtăm cu voioșie;
Durerea-n vin să piară pe vecie
Și omul tot cu bine să petreacă.

Din toate hornurile azi iese fum,
Buștenii de Crăciun ard și-ncălesc;
În toate vetrele plăcintele se coc acum,
Iar cărnurile sfârâie și se prăjesc.
Afar' din cas' alungă orice supărare,
Iar de-o muri de frig și de-nghețare,
Într-o plăcintă-și va găsi înmormântare
Și toți cu bucurie-o să petreacă.

Acum orice fecior se vrea ferchezuit
Și nimeni nu muncește-n astă zi;
Căci fata lui cu drag i-a dăruit
O tobă și-un cimpoi spre a dănțui.
Băieți și fete, tineri și copii
Cu drag își dăruiesc mici bucurii;
Și plictisit de veselia lor de-i fi,
Să știi că toți vor să petreacă.

Veselul Ned muzica și-a adus
Și instrumentele cele mai bune;
Isteața Nell un snop de fân a pus
Pe jos, podeaua să răsună;
Și toți cei care anu-ntreg
Abia de au avut haine și pâine
Toate or avea astăzi și mâine,
Că vor cu toții să petreacă.

‘Acu’ săracii la vâtafi
Își fac drum cu claponi;
De nu vor face așa, vor fi
La muncă puși de două ori:
Dar cu belșug îi veselesc,
Cu bere multă îi cinstesc,
Că-n an o dată e Crăciunul
Și ei atunci vor să petreacă.

Avutul gospodar acuma-i omenește
 Pe cei săraci ce n-au nimica',
 Dar unii banu-l cheltuie-ndeobște
 Cu desfrânări și cu dezmat la Londra.
 Acolo joacă zaruri, cărți și tot așa,
 Își pierd la joc pământul și casa,
 Și poate noi o dată le vom câștiga;
 Deci haide, tot omul acuma să petreacă.

Slujbașul stă acasă toată ziua,
 Cel ce-i închis e mângâiat,
 Datornicul își uită datoria
 Și pentru-o zi de grijă a uitat.
 Mai plină punga altora o fi;
 De ce să ne-ntristăm gândind așa?
 Măhnirea s-o uităm; și ei ar vrea
 În ziua asta cu noi să petreacă.

Acuma regii în bordeie stau
 Și șed la masă cu săracii;
 Cinstiții drept tâlhari se dau,
 Iară-nțelepții fac pe tolomacii.
 Flăcăii merg la colindat
 Sau cântă cu buhaiul
 Și joacă alte jocuri pe-nserat
 Căci mult vor să petreacă.

Deci în aceste zile noi
 Să fim – mă-ntreb – morocănoși?
 Ba nu, să mergem câte doi,
 Să dănuim, să fim voioși
 Și să cântăm cu bucurie
 Ca peste tot zarvă să fie,
 În munți, în vale și-n câmpie,
 Și lumea-ntreagă să petreacă.

Dar în această perioadă s-au manifestat și două nemulțumiri relativ opuse. Spiritele conservatoare au remarcat (la fel ca Wither în strofa a șasea de mai sus) că ospitalitatea și milostenia erau pe ducă, proprietarii ignorându-și vechile obligații față de chiriașii lor și petrecându-și sărbătorile în Londra. (Atât regina Elisabeta I, cât și regele Iacob I vor reacționa la această stare de fapt poruncindu-le nobililor să-și petreacă zilele de Crăciun pe domeniile lor și să-și asume rolurile tradiționale.) Radicalii, precum PURITANII ultraprotestanți, acuzau

agitația socială din sezon și doreau să șteargă Crăciunul din calendarul religios.

Puritanii și-au văzut dorința împlinită în anii 1640 și 1650, după victoria înregistrată în războiul civil care a sfâșiat Anglia; celebrarea Crăciunului a fost scoasă în afara legii, iar cei care se duceau la biserică pe 25 decembrie, care pregăteau plăcintă cu carne ori budincă cu prune sau își împodobeau casele cu brad sau ilice riscău să fie arestați. Chiar și după ce monarhia a revenit la putere, în 1660, mulți simțeau că o mare parte a sărbătorii Crăciunului se pierduse pentru totdeauna. Aristocrația a continuat să-și negligeze acțiunile caritabile tradiționale; numeroase obiceiuri populare, zgomotoase, asociate cu Crăciunul, nu au mai fost reluate; colindele au căzut în dizgrație. Vreme de un secol sau mai mult, Crăciunul s-a aflat într-un lent și îndelungat declin.

În mare parte, „vina“ pentru această situație îi aparține revoluției industriale, care a afectat modul de viață rural și a redus disponibilitatea pentru ideile neproductive, precum o întrerupere prelungită a activităților în perioada Crăciunului. Până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, autoritățile și patronii eliminaseră majoritatea sărbătorilor din calendar, păstrând ca zile libere numai Vinerea Neagră și ziua Crăciunului și abolind astfel tradiționalele douăsprezece zile de relaxare și veselie de la sfârșitul anului. În numerele din decembrie ale ziarului londonez *Times*, cuvântul „Crăciun“ abia dacă era menționat, multe persoane educate ajungând să considere ziua respectivă plictisitoare, și inutilă. În Scoția, locul ei fusese luat de petrecerile de Anul Nou, iar în regiunile de vest ale Angliei, de nostalgia față de distracțiile din A Douăsprezecea Noapte.

În Anglia secolului al XIX-lea, Crăciunul a fost salvat de o serie de noi concepții. Prima a fost Mișcarea de la Oxford, o campanie ecleziastică menită să readucă în sânul Bisericii Anglicane ideile teologiei conservatoare, care cerea o atenție sporită acordată ritualului, festivității și convenției. Volumul de poezii *The Christian Year (Anul creștin)*, scris în 1827 de John Keble, celebra întregul calendar creștin, inclusiv Crăciunul. În asociere cu această mișcare,

activitatea unor culegători de colinde englezești precum Sir JOHN STAINER și JOHN MASON NEALE a izbutit să recupereze colindele străvechi și să impulsioneze crearea altora noi. La renașterea Crăciunului a contribuit de asemenea o transformare în spiritualitatea clasei de mijloc, concretizată într-o serie de aspecte: un nou accent pus pe relațiile familiale; dragostea pentru copii și copilăria percepută ca o vârstă a inocenței; teama de o prăpastie între bogați și săraci; nostalgia față de o percepție idilică asupra Angliei preindustriale. În 1840 și 1841, numerele de Crăciun ale revistei *Punch* deplâneau lipsa de caritate și sărăcia predominantă.

La renașterea Crăciunului ca sărbătoare a contribuit de asemenea exemplul casei regale, care așeza familia în centrul celebrărilor (spre deosebire de manifestările tradiționale, mai zgomete și mai agitate). Originea germană a prințului Albert a avut un rol primordial. Ideea bradului de Crăciun pe care el a adus-o în Anglia, adoptarea curcanului ca fel principal pe masa de sărbătoare și importanța acordată reunirii familiei au conturat un model extrem de atrăgător pentru membrii clasei de mijloc, care năzuiau să-și imite monarhul.

Un rol important a jucat și CHARLES DICKENS, a cărui nuvelă din 1843, *Un colind de Crăciun*, a transformat Crăciunul într-o luptă împotriva egoismului și a lăcomiei. În acest volum și în celelalte povestiri de gen, Dickens a reînnotat legătura medievală, de mult pierdută, între sărbătorire și venerația religioasă, între Naștere și festivalul păgân al iernii, reliefând sărbătoarea Crăciunului ca pe o perioadă de împăcare în viața personală și în cea socială.

În 1847, o legislație specială prevedea o masă de Crăciun oferită celor din azilurile de săraci. Presa a adoptat rapid noua atitudine sărbătorească, iar scriitorii au început să publice povești speciale de Crăciun, cu orfani care îngheață în stradă, membri generoși ai clasei de mijloc și avari readuși pe calea cea bună de spiritul Crăciunului. Inventate în 1843, dar cu un început ezitant din cauza prețului ridicat, felicitările de Crăciun au devenit populare în anii 1860, odată cu adoptarea unor tarife poștale mai mici și cu apariția unor cărți poștale mai

ieftine. Copiii au început să aștepte darurile Moșului în seara de Ajun, iar PANTOMIMA a devenit o activitate extrem de populară în a doua zi de Crăciun care, odată cu reglementarea adoptată în 1871, a fost declarată zi nelucrătoare.

În ciuda acestei revigorări, multe dintre atribuțiile Crăciunului erau încă prea scumpe pentru englezii din clasa muncitoare; bradul, darurile din ciorăpei și spectacolele de pantomimă au rămas visuri imposibile pentru mulți, până spre jumătatea secolului XX. Odată cu sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial însă, Crăciunul a devenit parte integrantă din viața majorității familiilor britanice.

În prezent, sărbătorirea Crăciunului pune accent pe cultivarea tradițiilor. Secolul XX a însemnat renașterea interesului pentru jocurile și obiceiurile străvechi. În întreaga țară, perioada Crăciunului este însoțită de reminiscențele vechilor ritualuri folclorice: dansurile populare, SNOPLUL DE FRASIN, JOCUL HAXEY HOOD, WASSAIL, MUMMING, CALUL DE LEMN și CIULINUL DE LA GLASTONBURY.

Luminile de Crăciun constituie o tradiție englezească, nu atât ca ornament pentru case particulare (ca în America de Nord), cât mai degrabă pe străzi și pe clădirile publice. Obiceiul își are originea în practica victoriană a iluminării și decorării galeriilor comerciale. În noiembrie și la începutul lui decembrie se aprind, în cadrul unei ceremonii, luminile în zonele piețelor de Crăciun – de pildă pe Oxford Street, la Londra, și în Trafalgar Square, unde este înălțat uriașul brad norvegian. Deseori, iluminatul sărbătorească o tematică de sezon.

În Marea Britanie, darurile sunt aduse de Tata Crăciun – o combinație unică de Santa Claus american și BĂTRÂNUL CRĂCIUN în spirit englez. Veșmintele lui sunt asemănătoare cu ale „vărului” american (roșii cu blană albă pe margini), nota aparte conferindu-i-o lipsa cingătorii și gluga ascuțită. În trecut, era mai puțin durduliu și mai solemn, însă în ultimii ani bătrânelul s-a mai îngrășat și s-a înveselit. Soțiile sale pot fi văzute în marile magazine și la televizor în sezonul cumpărăturilor de Crăciun, însă el sosește cu adevărat doar în seara de Ajun, când lasă daruri sub brad sau în ciorăpei.

Anglia Colindătorii care merg din ușă-n ușă sunt de mult timp o trăsătură caracteristică a Crăciunului în Anglia.

Colindele constituie o componentă esențială a Crăciunului în Anglia. Pe lângă grupurile de localnici care merg din ușă-n ușă, colindându-și vecinii și așteptând în schimb un mic dar, sărbătorile înseamnă programe de muzică de gen în biserici și la posturile de televiziune. Cele mai cunoscute sunt, probabil, Festivalul celor nouă pilde și colinde, în care se citește povestea Nașterii, și difuzarea în lumea întreagă a splendidului concert care are loc în seara de Ajun la Cambridge, la King's College Chapel.

În Anglia, masa de Crăciun este un ritual cu totul special. Curcanul (umplut cu mezeluri, salvie și ceapă) a luat locul găștei, însă în nici o altă țară el nu este servit cu varză de Bruxelles și sos de pâine, alături de mazăre și cartofi copti. Desertul este, și el, unul tradițional: plăcintă cu carne, budincă de prune, flambată în brandy sau prăjitură cu fructe la gheață. Budinca poate conține monede sau mici amulete, fiind preparată cu săptămâni înainte, eventual

în DUMINICA ÎNVĂRTOȘĂRII. Pocnitorile de Crăciun însoțesc mesele de sărbătoare ale englezilor încă de la mijlocul secolului al XIX-lea, iar haioasa pălărie de hârtie ascunsă în ele trebuie purtată cel puțin câteva minute. În ziua de Crăciun, în vreme ce-și digeră bunătățile, mulți englezi deschid televizoarele pentru a asculta mesajul regal – o tradiție ce datează din anul 1932.

Ziua de 26 decembrie este numită în Marea Britanie și în statele din Commonwealth BOXING DAY, nume care derivă de la obiceiul de a oferi o „cutie de Crăciun“, *Christmas Box*, anumitor colaboratori și parteneri de afaceri. Tradiția se manifestă totodată în bacșișul oferit lăptarului, poștașului și gunoierilor. Tot în această zi familia merge la spectacole de pantomimă. Pretutindeni în țară se pun în scenă basme precum „Jack și vrejul de fasole“, „Mama Gâscă“, „Motanul Încălțat“ sau „Aladin“. Rolurile principale masculine sunt interpretate de femei tinere, iar în cele ale cotoroanțelor sunt distribuiți bărbați. Costumele sunt spectaculoase, iar publicul are și el un rol important. A doua zi de Crăciun este rezervată și competițiilor sportive: meciuri de fotbal, partide de vânătoare de vulpi și curse cu numeroși participanți.

Sfârșitul tradițional al sezonului de Crăciun era celebrat în cea mai mare parte a Angliei în a Douăsprezecea Noapte, pe 5 ianuarie, cu petreceri, răzmerițe, mascarade și cu prăjitura de Epifanie. Majoritatea acestor obiceiuri au dispărut acum, dar, grație unei dispoziții testamentare a actorului ROBERT BADDELEY, spectacolul de seară la un teatru din Drury Lane, Londra, include și un tort de a Douăsprezecea Noapte.

Animalele și Crăciunul

Animalele în legendele despre Nașterea lui Iisus

Primul animal căruia i s-a atribuit un rol în povestea Nașterii a fost umilul măgar care, conform legendei, a purtat-o pe Maria spre Bethlehem și apoi l-a vegheat pe prunc în iesle. Se crede că, potrivit profețiilor mesianice din *Isaia 1:13* și *Avacum 3:2*, măgarul și boul au îngenuncheat în fața copilului nou-născut. (Vezi ASIN, SĂRBĂTOAREA ȘI PROFETII.)

O sumedenie de legende au apărut, având la bază presupusa prezență a altor animale în scena Nașterii. Despre barză, spre exemplu, se spune că și-a smuls pene și fulgi pentru a căptuși ieslea; din acest motiv, pasărea a ajuns să fie asociată pretutindeni în lume cu nou-născuții. Și măcăleandru a vrut să-i țină de cald micului Iisus și, încercând să întetească focul fluturându-și aripile, s-a ars, astfel explicându-se pieptul lui roșu. (Vezi MĂCĂLEANDRU.) Privighetoarea, care i-a cântat pruncului pentru a adormi, a fost răsplătită cu un glas sublim. Cea mai tânără dintre cămilele pe care au sosit Magii ar fi gemut, zice-se, de oboseală, iar pruncul Iisus ar fi hărăzit-o cu nemurire și cu plăcuta misiune de a duce daruri copiilor în unele regiuni din Orientul Mijlociu. Din colindul „THE FRIENDLY BEAST” aflăm cum a ajutat fiecare animal la binele micului Iisus și al părinților săi.

Între timp, în Ierusalim, regele Irod află despre Nașterea lui Mesia, dar declară că nu crede

una ca asta decât dacă pasărea pe care se pregătea s-o mănânce o să cânte de trei ori. Un vechi colind englezesc povestește cum cocoșul, înveșmântat iar în pene, a revenit la viață și a început să cânte. (Vezi „CARNAL AND THE CRANE, THE“.)

Sfânta Familie a fost ocrotită de animale și în timpul FUGII ÎN EGIPT. Păienjenii au țesut o pânză pentru a-i ascunde pe Maria, Iosif și Iisus de soldați. Când se află pe corabia ce merge spre Egipt, păsările vestesc că se apropie o furtună; cei trei coboară pe mal și scapă, în vreme ce corabia se scufundă. Drept răsplată, Iisus a binecuvântat ibisul și a poruncit ca de atunci înainte cuiburile sale să fie ferite de copiii care le distrug.

Bunătatea față de animale

Dată fiind generozitatea pe care animalele i-au arătat-o Domnului, nu este deloc surprinzător că în ziua Nașterii Sale se fac acte de caritate față de necuvântătoare. Sfântul Francisc

Animalele și Crăciunul Vitele se adună în jurul ieslei. Gravură din secolul al XIX-lea, realizată după o pictură de Alfred Fredericks.

din Assisi, care a iubit păsările și peștii într-atât încât le-a predicat mântuirea, în caz că ar fi avut și ele suflet, a îndemnat la bună purtare față de animale. El le cerea fermierilor să le dea vitelor mai multă mâncare de Crăciun, în amintirea boului și a măgarului între care a stat culcat pruncul Iisus. „Dacă l-aș putea vedea pe împărat“, spunea el, „l-aș implora să emită un decret prin care să-i oblige pe toți cei care pot să presare grăunțe pe străzi, pentru ca în această zi de mare sărbătoare păsările să aibă destulă mâncare, mai cu seamă surorile noastre, ciocârliile.“

Scandinavii au urmat de mult sfatul Sfântului Francisc și au ridicat un brad de Crăciun pentru păsări. În Norvegia, *julenek* este o boccea cu cereale prinsă în vârful unui stâlp, pentru păsări; unii fermieri nivelează zăpada în jurul stâlpului pentru ca zburătoarele mai mici să se poată hrăni cu grăunțele care cad pe pământ. În Ungaria, ultimele boabe din recolta anului sunt păstrate pentru a fi date păsărilor sălbatice în dimineața de Anul Nou. Agricultorii silezieni credeau că, dacă le dau grăunțe pe care le-au ținut în buzunar la slujba de Crăciun, păsările de curte vor face mai multe ouă. În alte regiuni ale Europei, vitelor li se dă un surplus de fân în perioada Crăciunului; în Anglia, vacile erau unse cu cidru și se închina un pahar în sănătatea lor. (În Lituania, caii nu primesc suplimentul de hrană oferit celorlalte animale domestice în ajunul Crăciunului ori fiindcă nu sunt menționați în Scripturi, ori deoarece, conform legendei, calul nu l-a încălzit pe micul Iisus cu răsuflarea sa, așa cum au făcut măgarul și boul în seara Nașterii la Bethleem.) Țăranii polonezi le dau vitelor în seara de Ajun o pâinică numită *oplatek* și le binecuvântează făcând semnul crucii. În alte zone, cu o seară înainte de ziua Sfântului Toma, pe 20 decembrie, se obișnuiește ca vacile să fie stropite cu apă sfințită, iar pe cap să li se presare sare de asemenea sfințită, în timp ce se rostesc cuvintele „Sfântul Toma să te apere de boală“. Caii primesc atenție specială pe 26 decembrie, când în calendarul catolic este ziua SFÂNTULUI ȘTEFAN. Li se ia sânge, pentru a fi sănătoși în anul care vine, și li se dă hrană mai multă.

Nu întotdeauna însă animalele au fost tratate cu generozitate de Crăciun. La o celebrare a Crăciunului organizată în epoca elisabetană de avocații de la *Inner Temple*, vânătorul intra în sală cu o vulpe și o pisică legate la capătul unui baston, urmat fiind de nouă sau zece câini. Când se sufla în cornul de vânătoare, vulpea și pisica erau ucise de câini în fața focului, spre deloc mărunta plăcere a spectatorilor. În Anglia, Irlanda și în Insula Man, la celebrările de ziua Sfântului Ștefan se ucidea o pitulice, al cărei cadavru era purtat apoi în procesiune. În Wokingham, Berkshire, Anglia, în a doua zi de Crăciun, un taur era încolțit și omorât de câini, iar carnea bietului animal era apoi împărțită săracilor. În sudul Statelor Unite, vânătoarea de vulpi din ziua din Crăciun constituie o veche tradiție.

Un Ajun magic

Există mai multe credințe populare conform cărora în seara de Ajun viețuitoarele dobândesc puteri magice, în amintirea nașterii lui Iisus. Una dintre cele mai răspândite susține că, la miezul nopții, animalele din grajd cad în genunchi în fața ieslei, așa cum putem citi în poemul din 1915 al lui Thomas Hardy, „The Oxen“ („Boul“), amintind de Bătrânul Crăciun din Newfoundland:

Cea mai importantă noapte a anului era noaptea Bătrânului Crăciun. Era noaptea în care vacile se rugau. Toate vacile îngenuncheau la miezul nopții și se rugau. Până la ora aceea, toate muncile trebuiau încheiate și fiecărei vite să i se dea puțin mai mult fân în seara aceea, fiindcă urmau să se trezească la ora douăsprezece a nopții pentru a se ruga... Aceasta (se credea că) era cu adevărat noaptea în care se născuse Iisus și de aceea se rugau în clipa venirii Lui pe lume, la miezul nopții.

Și despre căprioarele din pădure se spune că îngenunchează și își ridică privirea spre cer; într-o relatare despre viața în Canada în perioada colonială se povestește cum un băștinăș încearcă să spioneze animalele, ca să vadă când se întâmplă.

Se spune de asemenea că, în seara de Ajun, albinele zumzăie *Psalmul 100*, însă numai cei cu inima curată le pot auzi. Alții susțin că în această noapte animalele primesc darul vorbirii. Conform altor credințe, singurul animal care doarme în seara de Ajun este șarpele. Dintr-o piesă din seria misterele medievale franceze aflăm cum vorbesc animalele de la fermă în latină: cocoșul cântă *Christus natus est* („Hristos s-a născut“), vaca întreabă *Ubi?* („Unde?“), mielul răspunde *Bethleem*, iar asinul vestește *Eamus!* („Să mergem!“). Polonezii afirmă că, dacă un om fără păcate le vorbește animalelor în noaptea de Ajun, ele îi răspund cu glas omenesc. În alte țări însă, se zice că aduce ghinion să încerci să tragi cu urechea la ele; pentru cei mult prea curioși, pedeapsa va fi moartea înainte de a se împlini anul.

(Pentru rolul animalelor ca ajutoare ale lui Moș Crăciun, vezi RENI și RENI, SUBSTITUTE.)

Anoush About O budincă tradițională de Crăciun, care se face în Armenia, din grâu fiert, fructe uscate, nuci și scorțișoară. Este similară cu alte preparate specifice de Crăciun care au la bază grâul, precum FRUMENTY din Anglia și KUTYA din Ucraina.

Anticks Grupuri de *mummers* formate în Boston în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (vezi MUMMING). De Crăciun, bărbați aparținând claselor de jos merg din ușă-n ușă deghizați și susțin un fel de scheciuri – o versiune a *mumming*-ului tradițional englezesc – cu umor gros și o caricaturizare a morții și învierii. Pentru eforturile lor, așteaptă o primire ospitalieră și daruri în bani. În anii 1790, vizitele lor au început să stârnească opoziția clasei mijlocii, care le resimțea în mod neplăcut prezența și violențele care se declanșau în stradă odată cu peregrinările lor. Un locuitor al Bostonului se plângea astfel:

Cererile lor de a intra în casă sunt insolente și zgomotoase; iar dacă cetățeanul pașnic (nedorind ca liniștea familiei să-i fie tulburată) continuă să le refuze accesul, ferestrele îi sunt sparte ori

ciocănelele smulse de pe ușă drept pedeapsă. Sau, dacă sunt primiți în casă, urechile delicate sunt deseori ofensate, iar copiii se sperie sau deprind de la ei expresii grosolane.

Asemenea tulburări i-au determinat pe oameni să ceară ca sărbătoarea Crăciunului să se facă în spiritul religiei și în sânul familiei, fără zarvă în stradă. (Vezi MUZICI CALLITHUMPIENE și STATELE UNITE ALE AMERICII).

Antifoanele O sau Antifoanele de Crăciun În cele șapte seri dinaintea Ajunului, în cadrul slujbelor de seară din bisericile romano-catolice, se cântă câte unul dintre cele șapte antifoane care încep cu litera O: *O Sapientia* („O, Înțelepciune“) pe 17 decembrie; *O Adonai* („O, Doamne“) pe 18 decembrie; *O Radix Jesse* (O, Rădăcina lui Iesei“) pe 19 decembrie; *O Clavis David* („O, Cheia lui David“) pe 20 decembrie; *O Oriens* („O, Izvorul zilei“) pe 21 decembrie; *O Rex* („O, rege“) pe 22 decembrie; *O Emmanuel* pe 23 decembrie.

Aceste piese muzicale îi sunt atribuite unor papei Grigore cel Mare (circa 540–604), ele datând în mod cert dinaintea secolului al IX-lea. Dacă se iau inițialele cuvintelor principale din fiecare și sunt citite de la coadă la cap, se formează un acrostih în latină, adecvat perioadei din an în care este așteptată Nașterea lui Iisus: ERO CRAS, „Voi fi mâine“.

Anul fără Moș Crăciun (1974) Creatorii de desene animate Jules Bass și Arthur Rankin Jr. redau în acest film (*The Year Without a Santa Claus*) povestea unui an în care Moș Crăciun aproape că a anulat Crăciunul, a bravilor elfi care luptă cu Zgârciobul Căldură și cu Zgârciobul Zăpadă, și a rolului jucat de doamna Crăciun (Shirley Booth).

Anul Nou În Roma antică, oamenii obișnuiau să facă schimb de cadouri de calendele lunii ianuarie, adică în prima zi a lunii. Darurile erau numite *strenae*, după numele zeiței Strenia – termen care se regăsește în numele darurilor de Anul Nou în Franța, *étrennes*. În cea mai mare parte a Evului Mediu, Anul Nou era ziua

dedicată cadourilor, acestea fiind oferite mai cu seamă regilor, nobililor și judecătorilor, dar cum Crăciunul se întindea pe durata mai multor zile, darurile au ajuns „daruri de Crăciun”. Chiar și în secolul al XVIII-lea și la începutul următorului, cadourile erau oferite tot în ziua Anului Nou în cea mai mare parte a Angliei, Canadei și Statelor Unite. Influentul poem american A VISIT FROM ST. NICHOLAS, cunoscut și sub titlul „The Night Before Christmas”, era deseori „corectat” pentru a părea că toate evenimentele se petrecuseră în ajunul Anului Nou, Moșul strigând la final „Un An Nou fericit tuturor!”

Astfel se explică supraviețuirea, în unele părți ale celor mai estice provincii canadiene, a unor aducători de daruri diferiți, care sosesc în ajunul Anului Nou. Cunoscuți ca Mama cea Bună, Mama An Nou, Tata Timp, Tușa Nancy sau Pruncul de An Nou, ei pun mici daruri sau bomboane rămase de la Crăciun în ciorapii sau în încălțările copiilor.

În unele regiuni din Franța, Grecia și Scoția, se obișnuiește și astăzi să se facă schimb de daruri în ziua Anului Nou.

Apă Există în lume numeroase obiceiuri caracteristice sezonului de Crăciun, în care apa are un rol important. În Anglia și Scoția, în ajun de Anul Nou era prețuită „FLOAREA PUȚULUI”, prima apă scoasă dintr-un puț în noul an. În Țara Galilor, în secolul al XIX-lea, băieții se trezeau devreme pe 1 ianuarie și plecau la drum cu o rămurică și un vas cu apă proaspăt scoasă din puț, cu care stropeau casele și pe trecători, pentru a avea noroc. În acest timp, ei interpretau un cântecel bizar, pentru care primeau bani:

Apă nouă vă aducem, din puț bun și prețuit,
Domnului să vă-nchinați la un an nou fericit.
Roua să o adunăm, rouă vin și apă,
Cu fire de aur șapte și goarne la o agapă;
Cântăm despre o fecioară cu aur în tiară;
Deschideți ușa de vest, anul vechi să piară.
Cântăm despre o fecioară cu aur în cunună;
Deschideți ușa de est, anul nou să vină.

În Brazilia, combinația de credințe populare africane și religie catolică a dat naștere festivalului închinat zeiței Iemanjá. În ajunul Anului Nou, sute de mii de credincioși se îndreaptă spre plaja Copacabana din Rio de Janeiro și pun pe apă daruri pentru zeiță. Dacă darurile plutesc pe mare în larg, este semn bun; dacă se întorc la țărm, anul care începe va fi unul nefast.

Bisericele Răsăritene oficiază în această perioadă două slujbe religioase care au în centru apa. Primul este „înnoirea apelor”, în ajunul Anului Nou, când „apa Sfântului Vasile” o înlocuiește în urcioare pe cea a anului încheiat. Celălalt este săvârșit de Bobotează (Epifanie) – Botezul Domnului – când, printre altele, sunt rememorate transformarea apei în vin la nunta din Cana și botezul lui Iisus în râul Iordan. Ucrainenii numesc acest obicei *Iordan* și organizează o ceremonie în care preotul cufundă o cruce în apă, astfel sfințind-o; credincioșii iau apoi acasă crucea sfințită. În alte țări, apa se aruncă într-un râu sau în mare, iar curajoșii se întrec pentru a o prinde și a o readuce preotului.

Arborele de Crăciun australian *Nuytsia floribunda*, plantă-parazit australiană, înrudită cu vâscul. Copacul atinge înălțimi de 6 până la 9 metri și face ciorchini de flori de un galben strălucitor în perioada Crăciunului.

Arbustul de Crăciun *Ceratopetalum gummiiferum*, arbust australian ale cărui flori roșii apar printre frunzele verzi în preajma Crăciunului, fiind de aceea mult folosit în timpul sărbătorilor.

Arderea tufei Obicei din zonele rurale ale comitatului Herefordshire, în Anglia; o minge mare, din ramuri răsucite de vâsc și păducel, se ardea pe câmp în dimineața de Anul Nou. Scopul ritualului era acela de a alunga diavolul și de a purifica ogoarele; în lipsa lui, oamenii credeau că recoltele vor fi slabe, iar anul care începe va aduce ghinion. După ceremonie, participanții erau răsplătiți de țărani cu cidru și prăjituri.

Păducelul reprezenta coroana de spini a lui Iisus. Odată ce vechiul „tufiș” era ars, se

împletea unul nou și se atârna în bucătărie, până în prima zi a anului următor.

(Vezi SFINȚIRE.)

Argentina În această țară Crăciunul este un amestec de vechi și nou, cu ritualuri catolice tradiționale, dar și cu obiceiuri care amintesc de sărbătorile nord-americane cu caracter laic.

La fel ca în majoritatea țărilor din America Latină, ieslea în miniatură, *pesebre*, este frecvent întâlnită în casele particulare și în locurile publice, numeroase comunități punând în scenă spectacole prin care readuc la viață întâmplările din noaptea Nașterii. Slujba de la miezul nopții, *Missa de Gallo*, este un moment important al serii de Ajun, după care familiile se întorc acasă pentru a mânca și a închina un pahar. Friptura de porc și de curcan sunt nelipsite, alături de *pan dulce*, un desert de Crăciun din aluat dospit îndulcit. Momentele-cheie ale serii sunt deschiderea cadourilor sub pomul împodobit, toasturile cu *sidra*, un cidru alcoolizat, și artificiiile.

În Argentina Crăciunul cade în mijlocul verii, astfel că nu e deloc neobișnuit ca familia să petreacă această zi la plajă sau la un grătar în aer liber.

În seara de 5 ianuarie, copiii își așază panto-fii lângă pat și pregătesc apă și fân, așteptând ca Magii, în drumul lor spre Bethleem, să le lase daruri și să-și hrănească și să-și adape cămilele. Obiceiul mai este practicat și astăzi, dar, dată fiind moda Crăciunului americanizat, cu al său Santa Claus (numit în Argentina *Papa Noel*), darurile sosesc din ce în ce mai des în seara de Ajun.

Armata Salvării În parte organizație religioasă, în parte agenție internațională de asistență socială, Armata Salvării s-a identificat cu spiritul milosteniei de Crăciun încă din 1865, când a fost fondată în Londra de generalul William Booth. Muzica de alămuri a orchestrelor Armatei Salvării cântând colinde și imaginea ceainicelor așezate la colțul străzii, în așteptarea donațiilor, au devenit parte integrantă a Crăciunului în multe țări.

În 1891, căpitanul Joseph McFee din San Francisco a fost primul din lume care a folosit un ceainic al Armatei Salvării pentru a strânge bani în scopuri caritabile de Crăciun. Succesul său a fost atât de mare, încât în numai câțiva ani, ceainicele au împânzit străzile Coastei de Vest. În 1897, ideea s-a răspândit și în Boston; deși unii ofițeri aveau rețineri în a sta pe stradă cu ceainicul, ca să nu se dea în spectacol, s-au strâns suficienți bani pentru a hrăni mii de persoane. În 1901, Armata Salvării a organizat primele mese uriașe pentru săraci în Madison Square Garden din New York, obicei care s-a păstrat timp de decenii. Astfel de mese în comun în perioada Crăciunului li se oferă și astăzi oamenilor fără adăpost, dar sumele strânse în lumea întreagă în ceainicele de la colțul străzilor finanțează deopotrivă alimente, haine și jucării pentru familiile sărace, mese și vizite pentru bolnavii internați, servicii și alimente pentru deținuți și pentru familiile lor.

La un moment dat, Armata Salvării angaja oameni ai străzii pentru a se îmbrăca în costum de Moș Crăciun și a sta cu ceainicul la colțul străzii, dar numărul mare de Moși de pe trotuare și din centrele comerciale devenise derutant pentru copii, așa că s-a renunțat la această practică. Astăzi, multe ceainice sunt automate, cu un clopoțel care sună singur și un megafon la care sunt difuzate colinde.

Armenia Țară fără ieșire la mare, situată în munții Caucaz din vestul Asiei, Armenia are una dintre cele mai vechi tradiții creștine din lume, populația ei fiind creștinată de Sfântul Grigorie Luminătorul în anul 301 d.Hr. Când Biserica Romană a hotărât, în secolul al IV-lea, ca toți creștinii să celebreze Crăciunul pe 25 decembrie, armenii au rămas fideli datei anterioare, de 6 ianuarie, care marca atât Nașterea lui Iisus, cât și Botezul lui în râul Iordan. Aceasta înseamnă că în zonele în care se folosește calendarul iulian, Crăciunul armean este sărbătorit pe 18 ianuarie. Așa se întâmplă la Bethleem, unde comunitatea armeană administrează, împreună cu alte confesiuni, biserica Nașterii Domnului. În fiecare an, pe 17 ianuarie, patriarhul armean și credincioșii săi călătoresc de

la Ierusalim la Bethlehem, unde sunt întâmpinați cu mare fast și țin slujbe religioase până la primele ore ale zilei de 18 ianuarie.

Pe lângă serviciul religios, armenii sărbătoresc Crăciunul prin schimbul de daruri, prin mese îmbelșugate și vizite în familie și între prieteni. Membrii din lumea întreagă ai diasporei armenie sărbătoresc ca în țările în care trăiesc. În Armenia, stat care de curând și-a cucerit independența, desprinzându-se din fosta Uniune Sovietică, obiceiurile de Crăciun au fost influențate de ocupația rusă; cel care le aduce daruri copiilor, spre exemplu, este MOȘ GERILĂ.

Armistițiu de Crăciun Unul dintre incontestabilele beneficii ale Crăciunului în decursul istoriei a fost faptul că aduce un răgaz de pace pe fondul războiului. S-a întâmplat mai întâi în secolul al XI-lea, când Biserica a susținut o mișcare internațională menită să reducă violențele sociale. Pacea lui Dumnezeu și, mai târziu, Armistițiul lui Dumnezeu au fost încercări de a-i dezobișnui pe cavaleri să rănească țărani neînarmați, femei, negustori și oameni ai clerului și de a-i convinge să-și limiteze activitățile războinice la anumite perioade ale anului. Adventul și Crăciunul se numărau printre intervalele în care războiul urma a fi interzis; pedeapsa pentru încălcarea acestei interdicții era excomunicarea.

Ideea unui armistițiu de Crăciun a prins în multe regiuni ale Europei. În fiecare an, încă din Evul Mediu, în amiaza de Ajun, finlandezii declară un armistițiu din vechea lor capitală, Turku; astăzi, proclamația este citită de primar și difuzată la radio și televiziune. Suedezii, norvegienii și estonienii respectă din circa 1650 un obicei similar. În epoca medievală, în York, Anglia, o ramură de vâsc era așezată pe altar în ziua de Ajun și lăsată acolo în cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului. La porțile orașului se citea un decret de pace și iertare, valabil atât timp cât vâscul rămânea pe altar. În Scoția, în aceeași epocă, era proclamat un fel de armistițiu care interzicea activitățile juridice în săptămâna dinainte și în cea de după Crăciun.

În timpul Războiului Franco-prusac din 1870, soldații francezi și cei germani se aflau față în față în tranșee, în jurul Parisului asediat. Se spune că în ziua de Ajun, un francez a ieșit din tranșee și le-a cântat germanilor minunatul „Cantique de Noël”. Când a terminat, un tânăr german a replicat cu imnul de Crăciun „Von Himmel Hoch”, de Martin Luther.

Acesta a fost preludiul celui mai cunoscut armistițiu de Crăciun din istorie, survenit în timpul Primului Război Mondial. Pe 14 decembrie 1914, soldații Regimentului 107 din Leipzig au ieșit din tranșee în urma fanfarei care interpreta colinde de Crăciun. Auzindu-i, francezii și-au părăsit și ei adăpostul și li s-au alăturat pentru o vreme pe un teritoriu „al nimănui”, făcând schimb de daruri. Perioade similare de pace spontană au existat în tot sezonul de Crăciun. În ziua de Crăciun, trupele germane și cele britanice au jucat fotbal între cele două fronturi, germanii câștigând cu 3-2. Ofițerii ambelor tabere au deplâns această izbucnire de bunăvoință și au încercat s-o suprimă. Germanii

Armistițiu de Crăciun Soldații germani și cei britanici fraternizează în cadrul armistițiului spontan de Crăciun din 1914, care a întrerupt Primul Război Mondial pentru scurt timp.

i-au scos de pe linia frontului pe saxonii și pe bavarezii iubitori de Crăciun, înlocuindu-i cu prusaci, mai duri din fire. Anul următor s-au înregistrat manifestări similare ale spiritului de Crăciun, dar până în 1916, războiul își lăsase amprenta asupra ambelor tabere, astfel că nu au mai existat asemenea armistiții.

În cel de-al Doilea Război Mondial, unele dintre cele mai dure bătălii s-au desfășurat pe 25 decembrie – la Hong Kong, în 1941 și la Stalingrad, în 1942; nu există mărturii ale unor armistiții spontane de Crăciun în cursul respectivului conflict.

Arta și Crăciunul (Vezi ADORAREA PRUNCULUI, ADORAȚIA MAGILOR, ADORAȚIA PĂSTORILOR, BUNA VESTIRE, VESTIREA CĂTRE PĂSTORI, CURRIER AND IVES, FUGA ÎN EGIPT, NAST, THOMAS și SUNDBLOM, HADDON HUBBARD.)

Artificii și focuri de armă de Crăciun În multe regiuni, Crăciunul este asociat cu praful de pușcă; artificiile și focurile de armă sunt de secole parte integrantă a sărbătorii.

Unul dintre motive este credința că forțele demonice pot fi alungate cu ajutorul zgometelor puternice. Zurgălăii sunați, bicele pocnite și strigătele au rolul lor, dar pentru zgometele capabile să le vină de hac demonilor, germanii se bazează pe armele de foc. În sudul Germaniei, membrii cluburilor de tir, înveșmântați în costume tradiționale, se reunesc în ajunul Crăciunului pentru a trage la miezul nopții cu puști vechi. În Berchtesgaden, în Alpii bavarezi, înainte de slujba de la miezul nopții sunt trase 60 000 de focuri de armă în răstimp de o oră. În sud-vestul SUA, enoriașii bisericii San Geronimo din Taos Pueblo poartă în procesiune o statuie a Fecioarei, însoțiți de o gardă de onoare ai cărei componenți, în costume ceremoniale, trag focuri de armă în aer, pentru a o ocroti pe Fecioară și pentru a alunga spiritele rele. În zonele rurale ale Norvegiei, tinerii se furișează spre casele consătenilor și trag cu arma pentru a-i speria pe proprietari înainte de a fi invitați în casă, la un pahar. În fiecare an, pe 8 decembrie, în Torrejoncillo, Cáceres, Spania, tinerii

din oraș se înfășoară în cearșafuri și colindă pe străzi cu un stindard al Fecioarei, trăgând focuri de armă în uralele populației. În Irlanda se obișnuia ca în amiaza de Ajun să se tragă o salvă.

Într-o relatare din Labrador, din 1770, citim: „La apusul soarelui oamenii întâmpinau Crăciunul după obiceiul din Newfoundland. Mai întâi, aprindeau în locuință un foc mare; toți ai casei se adunau apoi în fața ușii, iar unul dintre ei trăgea un foc de pușcă; după aceea, fiecare bea un păhărel de rom încheind ceremonia cu trei urale. După ce se achitau cu solemnitate de aceste îndatoriri, se retrăgeau în casă, se îmbătau cât de repede puteau și își petreceau noaptea întreagă bând, certându-se și bătându-se“. Un obicei asemănător din Newfoundland era PUȘCAREA BUDINCII.

În sudul SUA, de Crăciun se trag mai multe artificii decât de ziua națională, 4 Iulie, așa cum pot vedea toți cei aflați la sud de linia Mason-Dixon (linie imaginară care marchează granița culturală dintre nordul și sudul Statelor Unite, îndeosebi cu referire la Războiul Civil). Cele mai spectaculoase focuri de artificii sunt, probabil, cele din Louisiana, unde *les feux de joie* („focurile bucuriei“) constituie un element tradițional al serilor de Ajun. Uriase structuri din lemn, în formă de ambarcațiuni, case sau corturi ale pieilor roșii, sunt aprinse – desigur, pentru a lumina calea lui Papa Noél. În zilele de demult, sclavii umflau o vezică de porc, pe care o spărgeau apoi cu zgomot, în loc de focuri de petarde.

Artificiile sunt nelipsite din celebrările de Crăciun pe întregul teritoriu al Americii Latine, dar cine ar fi crezut că la un moment dat au făcut parte și din sărbătoarea Nașterii Domnului în Elveția? Un credincios se plângea în secolul al XIX-lea de slujba de la o biserică, în care pomul de Crăciun era împodobit cu „rachete“, iar „preotului îi era greu să officieze serviciul religios, fiindcă tot timpul, mai puțin când se rugau, oamenii aprindeau petarde“.

„As With Gladness Men of Old“ Acest colind („Ai noștri străbuni cu bucurie“) a fost compus pe 6 ianuarie 1860 de William Chatterton Dix

(1837–1898) care, imobilizat la pat fiind, a mai scris și „What Child is This?“, plus alte 40 de imnuri religioase. Melodia a fost preluată din seria de corale germane alcătuită în 1838 de Conrad Kocher (1786–1872), adaptată în 1861 de W.H. Monk pentru textul lui Dix și numită de atunci „Dix“. Acesta din urmă nu a fost încântat de muzică, spunând: „Îmi displace, însă acum nimic n-o mai poate înlocui.“

Ai noștri străbuni cu bucurie
Steaua o priviră ca pe o solie.
Luminii ei sfinte i se închină,
A ei strălucire-nainte o urmară.
Tot așa și noi, Dumnezeu mare,
Ție îți aducem slăvită-nchinare.

Ei pași-i grăbiră și se bucurară,
Spre umila iesle toți se îndreptară.
Și-n genunchi se-așază înaintea lui
Domnul lumii-ntregi și al cerului;
Tot așa și noi, cu pasul grăbit,
Capul ni-l plecăm la tronu-ți slăvit.

Daruri prețioase la iesle aduseră,
La ieslea umilă, rece și stingheră.
Tot așa și noi, cu suflet curat,
Liber, pur și fără de păcat,
Ce-avem mai de preț aducem în dar
Ție, Hristoase Doamne, plin de har.

Sfânt Iisus, pe noi ne-ndreaptă
Zi de zi pe calea dreaptă,
Iar când lumea-o vom lăsa,
Primește-ne-n casa Ta,
Unde niciun nor nu trece
Gloria ta s-o întunece.

Căci nu-s nori și nu-i durere
Sub a cerului putere.
Tu ești Doamne, cel slăvit,
Soare fără asfințit,
Iar noi pururea cântăm,
Slavă Ție înălțăm.

Asalto Literal, „invazie“. În Puerto Rico, în perioada Crăciunului, oaspeții sosesc neanunțați la casele credincioșilor, pentru a se bucura

împreună, a mânca și a cânta colinde. Gazda, luată prin surprindere, coboară din pat și deschide ușa, invadatorilor, pentru o oră de veselie, până când aceștia pleacă îndreptându-se spre o altă casă, adesea însoțiți de cei pe care i-au trezit în primele locuințe vizitate.

Asin, sărbătoarea Un episod din celebrările de Crăciun în bisericile Franței medievale, în care erau permise parodiarea slujbelor religioase și inversiunile sociale, iar clericii aveau voie să se dedea la un comportament ușuratic, de neconceput în restul anului.

Sărbătoarea asinului omagia rolul jucat în povestea Nașterii de umilul măgar, cel care o purtase pe Maria până la Bethlehem, care veghease pruncul în iesle și dusesese Sfânta Familie în Egipt atunci când Irod voia să-l ucidă pe micul Iisus. În vreme ce se îndreptau spre biserică în care urma să fie celebrat asinul, preoții sau aspiranții la preoție intonau un „imn de slavă“:

Din țara de Răsărit a venit
Semeț asinul preamărit,
Frumos era, puternic și vânos,
Față de nimeni nu era mai prejos.
Pe tine te salutăm, măreț asin!

În cadrul ceremoniei, în biserică se aducea de obicei un măgar, iar în timpul slujbei, atât preotul, cât și credincioșii imitau răgetele urecheatului. Ca în cazul Sărbătorii bufonilor, cu care era înrudită, acest tip de comportament a devenit cu timpul prea exagerat pentru a mai fi tolerat, astfel că autoritățile ecleziastice l-au interzis. Până în secolul al XVI-lea, obiceiul dispăruse aproape complet de pe scena Crăciunului.

Atolul Christmas Numită acum Atolul Kiritimati, insula, cea mai mare formațiune coraligenă din lume, a fost zărită pentru prima dată în 1777, în ajunul Crăciunului, de căpitanul Cook, marele explorator englez. În 1888 a devenit colonie britanică, iar între 1957 și 1962, americanii și britanicii au efectuat aici teste nucleare. În prezent, insula face parte din statul Kiribati. (Vezi GEOGRAFIA ȘI CRĂCIUNUL.)

Audley, John (sau Awdelay) Autor și culegător englez de colinde, din Haumond Abbey, Shropshire. Se descria singur ca fiind surd și orb, dar a izbutit să adune 25 de colinde englezești, îndemnându-i pe cititorii săi să le cânte de Crăciun: „Rogu-vă, buni domni, tineri și bătrâni, cântați aiste colinde la Nașterea Domnului“.

Aur Primul dar oferit de Magi (de obicei de Melchior, deși unele surse îl desemnează pe Gaspăr) pruncului Iisus, simbolizându-l pe împăratul Mântuitorului (Vezi planșele color, fig. 14).

În conformitate cu o legendă preluată de JOHANNES DIN HILDESHEIM, darul a constat într-un măr din aur aflat odinioară în posesia lui Alexandru cel Mare și în 30 de monede din aur, bătute de Tara, tatăl lui Avraam. Profetul le folosea pentru a-și cumpăra locul de înmormântare, iar în schimbul lor Iosif fusese vândut în Egipt. Mai târziu au fost trimise pentru a se cumpăra cu ele mirodenii din Sheba pentru funeraliile lui Iosif, iar regina de acolo le-a depus în Templul lui Solomon. După distrugerea Ierusalimului, monedele au ajuns în tezaurul unui monarh arab, de unde le-au luat Magii. Maria a pierdut monedele pe drumul fugii în Egipt, ele fiind găsite de un cioban. Iuda avea să-l trădeze pe Iisus pentru ele și, în cele din urmă, cu cincisprezece avea să fie cumpărat terenul de îngropăciune, iar cu restul aveau să fie plătiți paznicii puși să vegheze mormântul lui Iisus.

Australia Odinioară, Crăciunul australian era doar o sărbătoare tradițională britanică, în decurul fierbinte de la Antipozi, dar în decursul anilor, australianii au izbutit să conserve ce au prețuit mai mult din sărbătoarea moștenită de la imigranții din Anglia și din alte state europene, adăugând pitorești obiceiuri indigene și obținând un melanj unic.

În luna decembrie, australianii se implică în activități similare cu cele întâlnite în alte colțuri ale lumii: copiii îi scriu scrisori lui Tata Crăciun și deschid calendare de Advent; părinții aleg pomul ce va fi împodobit (de obicei ramuri groase de pin din soiuri locale), cumpără cadouri și decorează casa cu plante de sezon.

Municipalitățile organizează parade, iar locuințele și sediile firmelor sunt împodobite cu lumini festive. În școli, înainte de începerea vacanței de vară se pun în scenă spectacole de Crăciun și concerte de colinde.

Pretutindeni pe continentul australian, târziu în seara de Ajun oamenii se reunesc pentru a lua parte la COLINDE LA LUMINA LUMÂNĂRILOR. Începând cu 1938, în Melbourne, sute de mii de australieni se adună în parcuri și pe stadioane pentru a cânta colinde și a asculta interpreți consacrați, ținând lumânări aprinse în noaptea înmiresmată. Cele mai mari reuniuni sunt cele organizate la Domain Gardens în Sydney și la Sidney Myer Music Bowl din Melbourne, însă evenimente similare au loc în majoritatea orașelor de pe continent, banii strânși fiind destinați acțiunilor caritabile. În general se cântă colinde tradiționale, dar și, din ce în ce mai des, unele de origine australiană, precum „The Tree Drovers“, „The Melbourne Carol“ și „Six White Boomers“. La miezul nopții, toți se țin de mână și cântă „Auld Lang Syne“. Cei care nu pot participa pot urmări spectacolul la radio sau la televizor. Numeroși australieni iau parte și la slujba religioasă din Ajun.

Acasă, copiii așază la picioarele patului o versiune proprie de ciorăpel, fața de pernă de Crăciun, în care vor fi puse dulciurile și cadourile mici; cele mai mari vor fi depuse sub pomul împodobit. Afară sunt lăsate gustări pentru Tata Crăciun (prăjiturele și lapte sau, uneori, bere) și apă pentru cangurii care îi trag sania câtă vreme Moșul se află în spațiul aerian australian. Cum coșurile sunt rare la case, este de așteptat ca personajul să intre pe fereastră.

A doua zi de dimineață se deschid cadourile, iar familia se pregătește pentru prânzul de Crăciun. Vremea caldă de vară îi face pe mulți să se rezume la un grătar pe plajă sau la gustări reci, însă alții nu renunță la obiceiurile de sorginte britanică și se așază la masă pentru a se ospăta cu curcan fript și budincă de prune, eventual cu o prăjitură Pavlova pentru un aer local. Mesajul reginei, transmis după-amiază, nu este ratat de australianii care nu au convingeri republicane. Cei care insistă să aibă un Crăciun

Australia În Australia, Crăciunul este o sărbătoare de vară, petrecută în mare parte în aer liber.

rece o pot face cu șase luni mai devreme, luând parte la o drumeție în munți pentru „Crăciunul în iulie“, unde în jurul unui foc vesel în aer liber pot fi reunite toate elementele din recuzita sărbătorii pe meleaguri nordice.

Ziua de 26 decembrie este BOXING DAY în Australia – o sărbătoare legală dedicată în general activităților sportive. Cu ocazia asta se participă la un eveniment local, ori se urmărește un meci-test inaugural pe terenul de cricket din Melbourne sau se participă la o cursă de iahturi între Sydney și Hobart.

Austria Pentru o țară atât de mică, Austria are un sezon al sărbătorilor de iarnă foarte bogat, cu bizare obiceiuri populare, muzică frumoasă, mâncăruri savuroase și un decor alpin înzăpezit.

La sfârșitul lui noiembrie se deschid piețele de Crăciun. În Salzburg, Cristkindlmarkt (Piața Pruncului Hristos) este organizată în fața catedralei; la Viena, este amplasată în fața Primăriei. Copiii încep să-și deschidă calendarele de Advent pe 1 decembrie, unii taie ramuri de cireș de ziua SFINTEI BARBARA, pe 4 decembrie, dar Crăciunul începe să-și facă simțită prezența cu adevărat pe 6 decembrie, de ziua Sfântului Nicolae. Copiii își așază încălțările la fereastră, în speranța că sfântul le va umple cu daruri, și rareori sunt dezamăgiți. În această zi, înveșmântat în roba sa episcopală, sfântul trece pe la case, școli și prin alte locuri publice pentru a-i saluta pe cei mici și a lua parte la numeroase procesiuni din satele și orașele

austriece. Deseori este însoțit de KRAMPUS, un drăcușor care sperie copiii în vreme ce bunul Nicolae le oferă daruri. Tot acum, în unele sate sunt organizate procesiuni *Krampus* sau PERCHTENLAUFEN, în care personaje grotesc costumate străbat străzile, făcând zgomot și înspăimântând trecătorii.

Pe măsură ce se apropie Crăciunul, se aprind lumânări de Advent, iar copiii se grăbesc să termine scrisorile către pruncul Hristos, despre care cred că le va aduce cadouri în seara de Ajun. În cadrul serviciilor poștale austriece funcționează un birou special pentru aceste scrisori, cu sediul în Christkindl, în regiunea de nord a țării. Glorioasa moștenire a muzicii austriece se face simțită din belșug în numeroasele concerte care precedă Crăciunul. Nici celelalte forme de artă nu se lasă mai prejos, fiind reprezentate de sculpturile și picturile înfățișând Ieslea sfântă, pentru care artizanii din Tirol sunt renumiți, dar și de piesele care pun în scenă peregrinările cuplului Maria – Iosif în căutarea unui adăpost. În Igls, în apropiere de Innsbruck, copiii satului, costumați, participă pe 23 decembrie la o procesiune cu torțe spre o scenă pe care vor interpreta o piesă de sezon.

În ziua de Ajun, magazinele se închid la prânz și toată lumea se grăbește către casă, pentru pregătirile de ultim moment. Unii austrieci își petrec după-amiaza vizitând mormintele rudelor decedate, pe care pun flori și lumânări aprinse. De asemenea, trebuie împodobit bradul – multe familii preferă lumânările ca ornamente și așază sub el o iesle miniaturală – și pregătită masa de Ajun. Crapul și găscă sunt felurile tradiționale, dar curcanul este tot mai apreciat. Pentru copii, urmează partea cea mai plăcută a serii: un clopoțel sună pentru a anunța că pruncul Hristos și îngerii săi au coborât din ceruri pentru a aduce daruri. Li se dă voie să intre în încăperea în care a fost împodobit bradul, din Biblie se citește povestea Nașterii, se cântă colinde și se desfac cadourile. La slujbele oficiate în biserici la miezul nopții participarea este numeroasă; pentru turiști, puține spații sunt mai atrăgătoare decât capela Oberndorf,

unde a fost cântat pentru prima dată colindul „Stille Nacht“.

În ziua de Crăciun, prietenii vin în vizită și se întinde masa. Austriecii sunt maestri în arta dulciurilor de Crăciun; există pe piață zeci de tipuri, printre care *Lebkuchen*, cu ghimbir, *Vanillekipferl* în formă de semilună și *Zimsterne*, stelute cu scorțișoară, ca să nu mai amintim de *Christstollen* și *Sachertorte* ori *Linzertorte*. Vinul spumant, *Sekt*, sau puncul *Glühwein* le va ajuta să alunece mai bine pe gât.

În Austria, cele Douăsprezece Nopti sunt numite *Raulnächte* („Noptile zgomotoase”, ori „Noptile cu fum”) – o perioadă de intensă activitate demonică și deci un moment potrivit pentru a curăța casa și gospodăria de spiritele rele. Procesiuni cu personaje mascate, înarmate cu măști, străbat străzile, alungând influențele malefice, iar unele locuințe sunt purificate cu tămâie aprinsă.

Pe 6 ianuarie, sezonul sărbătorilor de iarnă se încheie cu Epifania, sau ziua Celor Trei Magi. (În creștinismul occidental, Epifania celebrează în primul rând – dar nu numai – vizita Celor Trei Magi la pruncul Iisus și deci manifestarea fizică a lui Iisus în fața neamurilor de ne-evrei; în Biserica Răsăriteană, la aceeași dată calendaristică, Teofania sau Boboteaza marchează ziua în care Iisus a fost botezat de Ioan în apa Iordanului, manifestându-se astfel ca Fiu al lui Dumnezeu.) La ușile caselor bat bărbați în veșminte de Magi și se organizează o ceremonie: purtând un mic leagăn și însoțiți de un servitor cu o cădelniță, Magii intră în toate încăperile, binecuvântând casa și pe toți cei care locuiesc în ea. La plecare, își scriu cu creta pe tocul ușii anul și inițialele astfel: „19 K + M + B 99“.

Autry, Gene (1907–1998) Cowboy-ul cântăreț prin excelență, care și-a construit o carieră la radio, televiziune și în cinematografie, dar și în afaceri imobiliare și în industria comunicațiilor. La sfârșitul anilor 1940 și la începutul deceniului următor, a contribuit la cultura populară a Crăciunului nord-american cu trei înregistrări de succes: „Here Comes Santa Claus (Right Down Santa Claus Lane)”, cântec pe

care l-a scris el însuși în 1946, după ce a participat la parada Moși Crăciunilor din Hollywood, „Rudolph the Red-Nosed Reindeer” (1949), și „Frosty the Snowman” – cea mai bine vândută melodie a anului 1951. Autry s-a retras de pe scenă în 1956, după ce a realizat 95 de filme artistice și 635 de înregistrări, una dintre acestea fiind nominalizată la Premiul Oscar pentru cel mai bun cântec. Giuvaierul din coroana afacerilor sale a fost echipa profesionistă de baseball California Angels.

Aventura rubinului albastru Deși Arthur Conan Doyle și-a vândut prima povestire cu Sherlock Holmes publicației *Beeton's Christmas Annual* în 1887, „Adventure of the Blue Carbuncle” este prima aventură a cunoscutului detectiv care are legătură cu Crăciunul. În această scurtă povestire scrisă pentru *Strand Magazine*, ediția din ianuarie 1892, cu ajutorul unei pălării vechi și al unei găște de Crăciun Holmes elucidează un mister, eliberează un nevinovat și recuperează o uriașă piatră prețioasă albastră.

Aventura rubinului albastru Sherlock Holmes și dr. Watson discută cu un vizitator despre o găscă de Crăciun.

„**Away in a Manger**” Multă vreme acest colind („Acolo în iesle”) i-a fost atribuit lui Martin Luther, dar primele două strofe au apărut inițial anonim, într-o culegere americană de imnuri luterane din 1885. În 1887, James R. Murray, editor muzical din Cincinnati, a pus textul pe

muzica pe care chiar el o compusese și l-a publicat în *Dainty Songs for Little Lads and Lasses, for Use in the Kindergarten, School and Home*. A intitulat colindul „Îmnul de Leagăn al lui Luther (compus de Martin Luther și cântat încă de mamele din Germania micuților lor)”. A treia strofă a fost adăugată anonim cândva înainte de 1892. O altă melodie, populară în Marea Britanie, a fost compusă de William James Kirkpatrick.

Acolo în iesle, fără leagăn, nici pat,
Micul Iisus Domnul stă așezat.

Stele din cer îl veghează-n somn,
Micul Iisus, al nostru Domn.

Boii răsufală, pruncu-l deșteaptă,
Micul Iisus Domnul cuminte așteaptă.
Doamne Iisuse, din cer mă privește
Și noaptea întreagă mă ocrotește!

Aproape să-mi fii, Iisus, Domnul meu,
Să mă iubești, să mă aperi mereu.
Copiii de-a pururi Tu să-i ocrotești,
La Tine în ceruri să îi izbăvești.

Baba Noél Numele lui Moș Crăciun în numeroase regiuni din Orientul Mijlociu și printre creștinii din Israel. În 1988, protestând față de ocupația israeliană, palestinienii au inițiat un boicot al Crăciunului la Bethlehem, dezamăgindu-i pe copiii care așteptau obișnuita vizită a lui Baba Noél. Boicotul s-a încheiat în 1993, iar un reprezentant al aripii Fatah a mișcării palestiniene l-a numit pe Iisus „primul martir palestinian“.

Babar and Father Christmas (1986) Fanii cărții *Babar et le père Noël* ar putea fi uimiți aflând că răutăciosul rinocer Rataxes și-a făcut loc în acest film pentru copii, realizat în 1986 după povestea originală a lui de Brunhoff. Se pare că inamicul declarat al lui Babar vrea să înhațe el singur toate jucăriile de Crăciun.

Babar et le père Noël În această carte pentru copii din anii 1930 („Babar și Tata Crăciun“), scrisă de Jean de Brunhoff, regele animalelor îl întâlnește pe Tata Crăciun. Când Zéphir, Arthur și ceilalți află ce face Tata Crăciun pentru copii în Țara Omului, decid să-i scrie, rugându-l să vină și în Țara Elefanților. Dar, cum scrisoarea nu primește niciun răspuns, Babar hotărăște să se ducă el la Tata Crăciun, izbutind să-l găsească după o serie de aventuri. Povestea are un sfârșit fericit, iar Moșul făgăduiește să treacă în fiecare an și prin Țara Elefanților.

Babbo Natale Un Moș Crăciun italian care, în unele regiuni, a înlocuit-o pe Befana ca principal aducător de daruri.

Babes in Toyland (1961) Studiourile Disney și regizorul Jack Donohue au reluat povestea din pelicula cu Stan și Bran, din 1934, cu Annette Funicello și Tommy Sands în rolurile tinerilor îndrăgostiți și cu Ray Bolger interpretând personajul negativ. Mai bine nu s-ar fi oboșit.

Babușka Cea care le aduce cadouri copiilor ruși, similară cu BEFANA din Italia. Ca și aceasta din urmă, Babușka este o bătrână care a refuzat să-i însoțească pe Magi la micul Iisus (și, conform unor variante, chiar i-a îndrumat greșit). Mai târziu s-a căit și continuă să caute pruncul chiar și astăzi. În fiecare ajun de Epifanie, intră în camerele copiilor care dorm și le lasă daruri.

Badnjak Bușteanul de Crăciun în Serbia și Croația, de obicei din stejar, adus în casă în ajunul Crăciunului, cu mare ceremonie. Ca în alte țări, bușteanul nu este lăsat să ardă complet, întotdeauna păstrându-se o bucată din el. Așezat pe o ramură în grădină sau livadă, acesta va asigura o recoltă bogată de fructe în anul care vine.

Babușka Aducătoarea de daruri în Rusia, portretizată pe un timbru de Crăciun din Guernsey.

În Croația, termenul *badnjak* este folosit și cu referire la seara de Ajun.

Bahamas Piesa de rezistență a Crăciunului în Bahamas – pe lângă delicioasele preparate locale din fructe de mare – este tradiția *Junkanoo* (vezi JOHN CANOE). Derivat dintr-un obicei datând din perioada colonială, când sclavilor le erau acordate câteva zile de libertate cu ocazia sărbătoririi Crăciunului, *Junkanoo* s-a transformat într-un carnaval zgomotos și strălucitor. Începând de la ora două noaptea, a doua zi de Crăciun, grupuri de dansatori în costume exotice defilează pe străzile din capitala Nassau, umplând atmosfera cu sunete de clopoței, tobe, fluieri și corni. Magazinele și localurile rămân deschise până în zori pentru miile de localnici și de turiști veniți să admire parada. În încercarea de a câștiga premiul în bani oferit în fiecare an, participanții muncesc luni întregi pentru a-și pregăti costumele, dansurile și numerele muzicale.

Baker, Theodore (1851–1934) Muzicolog și traducător de colinde american. Cunoscut îndeosebi pentru lucrările sale de referință, precum *Baker's Biographical Dictionary of Musicians* și *Dictionary of Musical Terms*, Baker este de asemenea autorul versiunilor în limba engleză ale unor cântece de Crăciun germane și italiene. Printre cele mai cunoscute tălmăciri se numără „Carol of the Bagpipers”, „Lo, How a Rose E'er Blooming” și „While by My Sheep I Watch at Night”.

Baltazar Unul dintre Cei Trei Magi care au venit la pruncul Iisus. În legende și în reprezentările vizuale, este deseori înfățișat ca un om cu pielea măslinie sau ca un african; se spune că ar fi fost cel care a adus în dar mir.

Balul de Crăciun al cowboy-ilor O seară dansantă anuală, organizată prima dată de M.G. Rhodes în 1885 la hotelul Morning Star din Anson, Texas, al cărui proprietar era. Scopul său era acela de a-și distra clienții, cowboy. Hotelul a fost distrus într-un incendiu la începutul secolului XX, dar obiceiul a devenit între timp

Baltazar Magul care i-a adus micului Iisus mir în dar, înfățișat pe un timbru de Crăciun din Guernsey.

atât de popular, încât acum balul durează câteva seri la rând, iar sutele de participanți vin îmbrăcați obligatoriu în stil western tradițional. Balul începe cu un Mare Marș condus de doi tineri recent căsătoriți, în amintirea unui cowboy și a miresei sale, care au participat la una dintre primele ediții ale spectacolului. (Vezi DANSUL ȘI CRĂCIUNUL.)

Bambino „Copil” în limba italiană, dar în contextul Crăciunului termenul se referă la imaginea pruncului Iisus în scene de familie și în cele cu ieslea. Cea mai cunoscută este păpușa medievală din biserica Santa Maria in Ara Coeli din Roma, lucrată în lemn adus de pe Muntele Măslinilor din Ierusalim. Ceremonii se desfășoară în fiecare seară de Ajun în fața acestei reprezentări; copiii se roagă înaintea ei și chiar îi sunt atribuite miracole, inclusiv unul în care păpușa s-a întors singură la locul ei după ce fusese furată.

În biserica San Domenico din Napoli o iesle miniaturală este așezată într-o grotă. Ea cuprinde

toate personajele din scena Nașterii, cu excepția pruncului; în seara de Ajun, o procesiune iese din biserică și o femeie din mulțime pune pruncul în miniatură în mâinile preotului dominican, care îl așază în leagăn. Apoi toată lumea îngenunchează și murmură vechiul cântec de leagăn „Dormi, Benigne Jesu, în dulci somno”. După Crăciun, păpușa este păstrată de o familie din rândul credincioșilor.

O ceremonie similară se organizează în New Mexico, în satul indian Jemez. Un cuplu pios este ales ca *padrino*, nași ai pruncului Iisus. În seara de Ajun, cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții, o procesiune se îndreaptă spre biserică, unde preotul iese cu statueta și i-o înmânează nașei. Apoi merg acasă însoțiți de focuri de armă și așază „bebelușul” pe un mic altar. Se aprind lumânări, se rostesc rugăciuni, iar nașa conduce procesiunea pentru a duce din nou statueta la biserică, în vreme ce se recită *Ave Maria* în dialectul local. Mulțimea intră apoi în biserică pentru slujba de la miezul nopții, după care pruncul este venerat pe altar și dat nașei, care stă pe scaun. Toți credincioșii trec prin fața ei și sărută „Pruncul de la Bethlehem”, în timp ce se cântă imnuri religioase. După ceremonie, statueta este așezată în leagănul ei, unde rămâne până în Ziua Magilor.

Barbara, Sfânta Fecioară martirizată de tatăl ei pentru că s-a convertit la creștinism, Sfânta Barbara este omagiată pe 4 decembrie, odată cu începutul sărbătorilor de Crăciun în Siria și Liban; în Europa, ziua este marcată de tradiții care implică înflorirea. În Germania, Austria, Cehia și Slovacia, o „rămurică Barbara” este tăiată dintr-un cireș și pusă în apă. Dacă ramura înfloarește înainte de Ajun, un membru al familiei se va căsători în anul care vine. În Provence și în unele regiuni din Orientul Mijlociu, de ziua Sfintei Barbara se sădesc grâu și linte și, dacă germinează, se mănâncă de Crăciun.

Când i-a tăiat capul fiicei lui, tatăl Barbarei a fost lovit și ucis pe loc de un fulger. De aceea sfânta este ocrotitoarea minerilor și a artileriștilor.

Barring-out Ritual de Crăciun (în traducere aproximativă, „blocarea afară”) și un exemplu de

inversiune socială. În Marea Britanie, băieții din școli interzic intrarea profesorului în clasă înainte de rostirea unor versuri ritualice și de acordarea unei vacanțe. Procedeul obișnuit cerea ca băieții să strângă arme și provizii odată cu apropierea Crăciunului și apoi să pună stăpânire pe școală sau, mai des, pe o singură clasă; dacă puteau rezista un anumit timp, de obicei trei zile, li se acorda o prelungire a vacanței de Crăciun sau o micșorare a pedepsei uzuale de bătaie la palme. Dacă profesorul izbutea să intre în clasă, băieții erau bătuți sever. Prima menționare a obiceiului datează din 1558 și din ea reiese că era deja vechi. Manualul lui Charles Hode *A New Discovery of the Old Art of Teaching Schools*, din 1660, sugera stabilirea unui set de reguli care să stipuleze că profesorii vor primi avertismente și solicitări oficiale convenite de liderii băieților. Tradiția era cunoscută în Scoția încă din 1580, iar în Irlanda există câteva cazuri în secolul al XVII-lea. Ca urmare a tendinței din ce în ce mai ferme ca drepturile elevilor să fie prevăzute în carte școlare, obiceiul a devenit superfluu, iar până în secolul al XIX-lea în Anglia dispăruse deja. Se pare că ultima „blocare afară” a unui profesor a fost înregistrată în 1938, în Derbyshire.

Barring-out O revoltă a elevilor împotriva unui director de școală tiranic, ilustrată în *Nicholas Nickleby*, de Charles Dickens.

Obiceiul este prezent și la olandezii din Pennsylvania, dar și în Belgia, Olanda și Danemarca, unde, de ziua Sfântului Toma, elevii își închid afară profesorul și îl țin până când el îi tratează cu o băutură.

Barza și Crăciunul Într-o baladă medievală englească, văzând că pruncului Iisus îi este frig în iesle, barza își smulge câteva pene pentru a-i căptuși leagănul. De atunci, pasărea a fost considerată ocrotitoarea copiilor și este protejată de lege. În arta creștină, barza este un simbol al castității, vigilenței, prudenței și smereniei; fiindcă vestește primăvara, este deseori înfățișată în reprezentările BUNEI VESTIRI.

Bascii Printre bascii din nordul Spaniei, Crăciunul este sărbătorit cu entuziasm. Majoritatea obiceiurilor sunt comune cu cele ale spaniolilor, însă există două aspecte distincte la celebrările bascilor: numeroasele colinde în limba lor și figura legendară a lui Olentzero.

Olentzero este înfățișat de obicei ca un miner sau un cioban care coboară din munți în perioada Crăciunului pentru a vesti începutul sezonului sărbătoresc, a lua parte la festivități și a oferi daruri. Nu este un personaj arătos, ci unul viguros, cu beretă, îmbrăcat în haine basce tradiționale, petrecăreț fără egal. În multe sate, imaginea sa este purtată pe umeri de sătenii care merg din casă-n casă, cântând colinde.

Cel puțin din secolul al XVI-lea au fost compuse colinde în limba bască, faima unora dintre ele depășind cu mult granițele regiunii. Exemple în acest sens sunt „Oi! Betleem” („O, Bethlehem”), „Aur txiki” („Prunc frumos pe care Maria-l purtă”), „Belen'en sortu zaigu” (În miez de iarnă ei plecat-au”) și „Birjina gatzetotbat zegoen” („Îngerul Gavriil din ceruri veni”). Compozitorul englez Sabine Baring-Gould a folosit melodiile basce la trei dintre colindele pe care le-a compus: „Gabriel's Message”, „The Infant King” și „Lullay My Liking”.

În ținutul basc se organizează numeroase petreceri în perioada Crăciunului, începând cu ziua Sfântului Nicolae, pe 6 decembrie, când copiii merg în paradă pe străzi, cântând și spunând povești despre acest sfânt și despre viața

lui. La târgurile din 13 decembrie (ziua Sfinței Lucia) și 21 decembrie (ziua Sfântului Toma), țăranii vin în orașe pentru a-și expune produsele. În seara de Ajun, în satul Labastida, grupuri de păstori înveșmântați în piei neargășite recită versuri străvechi și se prind în dansuri, probabil reminiscențe ale dramelelor pastorale medievale.

Baseball Bats for Christmas O îndrăgită poveste canadiană pentru copii (*Bâte de baseball pentru Crăciun*), despre cum se sărbătorea Crăciunul într-un sat inuit de la Cercul Polar. Scrisă în 1990 de Michael Kusugak, descrie reacția copiilor din Golful Repulse, din Teritoriile de Nord-Vest (astăzi Nunavut), la vederea pomilor de Crăciun – pe care până atunci îi știau doar din cărți – atunci când au fost duși cu avionul să-i admire.

Băieții cu steaua Unul dintre puținele ecouri din piesele medievale despre călătoria Magilor este obiceiul Băieților cu Steaua. În perioada Crăciunului, în Suedia, Germania, Norvegia,

Băieții cu steaua Grupuri de copii duc o stea în vârful unui par, în cadrul acestui venerabil obicei de Crăciun, ilustrat aici pe un timbru postal german.

Polonia, Lituania, Rusia și Alaska, tinerii străbat străzile înveșmântați aidoma Celor Trei Magi, ducând în frunte o stea prinsă în vârful unui par. Încă din secolul al XVI-lea, Băieții cu Steaua merg din casă în casă cântând colinde sau oferind un mic spectacol și primind în schimb o tratație simbolică sau bani, astăzi folosiți în scopuri caritabile.

Bătăi de Crăciun Există diverse tipuri de bătai asociate cu perioada Crăciunului. Primul este amenințarea cu pedeapsa corporală, întruchipată de nuielele și bețele pe care le poartă asupra lor cei ce aduc daruri și ajutoarele lor. În Germania secolului al XVI-lea, în sacii cu cadouri erau incluse și „lucruri care țin de învățatură, supunere, pedepse și disciplină, precum alfabetare, Biblie, alte cărți frumos legate, materiale de scris, hârtie etc., dar și bățul lui Hristos“. În volumul din 1821 *Children's Friend*, prima carte din Statele Unite în care a apărut o imagine a lui Moș Crăciun, acesta din urmă spune că se bucură să-i răsplătească pe copii, dar

Copiilor ce nu-s cuminți
Și nu ascultă de părinți,
Care mint, urât vorbesc
Ori se bat și se prostesc,

Un băț lung de ulm le dau,
Așa cum sfinții porunceau,
Cu el părinții să îi altoiască
Și pe copii să-i cumințească.

Amenințarea cu pedepsirea trupului era inerentă în rolul jucat de personaje precum Pete cel Negru, Krampus sau Père Fouettard (Tata Bici), care îl însoțesc pe cel ce aduce darurile.

De CHILDERMAS, pe 28 decembrie, zi în care sunt comemorați pruncii uciși din porunca lui Irod, se obișnuia înainte vreme în Anglia să fie bătuți copiii. Explicația oferită în secolul al XVII-lea pretindea că amintirea crimelor săvârșite de Irod „ar putea fi împropătată; și cruzimea de atunci să fie imitată cu măsură“, dar antropologii au remarcat că bătăile rituale nu derivă atât dintr-o formă de pedeapsă, cât mai degrabă din ritualurile păgâne menite

să aducă noroc. În cadrul unui vechi obicei german numit „piperarea“, copiii își băteau părinții și servitorii pe stăpâni, folosindu-se de bețe, în vreme ce solicitau în versuri să primească bunătăți. O tradiție la fel de veche din Normandia le permitea micuților să le aplice o corecție cu biciul celor care, în dimineața de 28 decembrie, lânzezeau prea mult în pat. În Țara Galilor, de ziua Sfântului Ștefan, practica similară era numită HOLMING sau „bătaia cu ilice“; ultima persoană care se ridica din pat era lovită cu ramuri de ilice și obligată să slujească întreaga familie aidoma unei servitoare. Uneori, obiceiul avea ca scop sângerarea. În anumite zone din Scoția, în ajunul Anului Nou, băieții se bat reciproc cu ramuri de ilice, din credința că fiecă strop de sânge curs înseamnă un an în plus în viața victimei. În Suedia se obișnuia la un moment dat ca persoana care se trezea

Bătăi de Crăciun Doi copii din secolul al XIX-lea sunt amenințați de varianta înarmată cu nuia a lui Moș Crăciun, în acest desen de Thomas Nast.

prima în dimineața de Ajun să le dea celorlalți membri ai familiei mici snopuri de rămurele cu care să se bată între ei, pentru a-și dăruia unii altora vitalitate.

De remarcă că și pomii fructiferi au un rol în bătăile rituale de Crăciun. (Vezi WASSAIL.)

Băuturile și Crăciunul Unul dintre cele mai vechi colinde englezești ne înștiințează că:

Lorzii mei, Crăciunului îi place băutura bună:
Vinuri din Gasconia, Franța și Anjou sosite,
Englezeasca bere, care la gândit te-ndrumă,
Finele lichioruri, mai noi ori chiar îmbătrânite.
Cetățeanul tot ridică paharul,
Pân' la fund bea cu o sete seacă,
Bea până își pierde omul tot controlul,
Bea până ce-n somn grijile-și înecă.

Pentru ăst Crăciun, beau cu veselie!
Pentru gazda bună care ne-a-ntins masă!
Chiar și pentru vin, beau cu bucurie,
Pentru că ne face ziua mai voioasă!
Beau în sănătatea noastră-a tuturor;
Sarcina-mi revine-ntâi de toate mie:
Piaza rea să cadă, neagră ca un nor,
Pe-âl ce nu voiește tovarăș să-mi fie!

Crăciunul a fost asociat cu băuturile festive încă din ultimii ani ai Imperiului Roman, fiecare națiune care îl sărbătorește având propria sa băutură preferată pentru această ocazie. În Anglia, bolul de pe masa de Crăciun era plin cu bere, mere coapte și mirodenii, totul fierbinte. Americanii, pe de altă parte, au preluat băutura tradițională franceză *lait de poule*, pe bază de ouă, zahăr și lapte, dar i-au adăugat alcool și astfel a luat naștere cocktailul cu ou. În țările scandinave se bea *glögg*, un vin aromatizat, similar cu *glühwein*-ul care îi încălzește pe germani și pe austrieci. Ecuadorienii se delectează cu *canelazo*, o băutură fierbinte, preparată din ceai aromatizat și un lichior de anason. Măcrișul se află la baza licorii pe care o beau jamaicanii de Crăciun. Punciurile cu rom le încălzesc inimile caraibienilor și locuitorilor din America Centrală, în vreme ce în Danemarca localnicii savurează varietăți speciale de

Băutura și Crăciunul Un Mos Crăciun dezlăntuit toastează pentru sezonul sărbătorilor de iarnă.

bere și *schnapps*. Șampania se bea de sărbători în lumea întreagă, deși spaniolii par a prefera propriul lor soi de vin spumant, numit *cava*.

Oricare ar fi băutura de Crăciun favorită, ea simbolizează convivialitatea, ospitalitatea și timpul liber petrecut departe de serviciu. Excesele alcoolice, pe de altă parte, constituie o problemă specifică sărbătorilor de iarnă, astfel că forțele de poliție din cele mai diverse țări dispun de reglementări juridice speciale privind condusul mașinii sub influența alcoolului.

Beavis and Butt-Head Do Christmas (TV, 1996)

Cele două personaje de desen animat ies de sub conglomeratul culturii populare americane pentru a conferi o tușă bizară poveștilor clasice de Crăciun. În prima parte, care are la bază nuvela lui Charles Dickens *Un colind de Crăciun*, Beavis întâlnește spiritele chiar la televizor, unde încearcă să vadă un film porno.

Spiritele nu izbutesc să-l dezbrace de atitudinea lui grosolană nici când îi arată mormântul care-l așteaptă și pe a cărui piatră scrie: „Aici zace Beavis. El n-a marcat niciodată.“ Butt-Head este subiectul unei parodii după filmul *O viață minunată*, în care Dumnezeu trimite un înger pentru a-i convinge pe băieți să se sinucidă pentru binele întregii omeniri. Creat de Mike Judge.

Befana, La Principalul aducător de daruri în Italia. Magii au rugat-o să li se alăture în drumul lor spre Împăratul nou-născut, dar ea a amânat plecarea fiindcă voia ca mai înainte să-și deretice prin casă și astfel a ratat prilejul de a-l vedea pe pruncul Iisus. De atunci rătăcește prin lume căutându-l, iar de Epifanie (cuvântul „Befana“ derivă din „Epiphania“) le aduce daruri copiilor; uneori însă, celor care nu sunt cuminți le lasă în loc un săculeț cu cenușă. În ziua de 6 ianuarie, în Italia sunt organizate târguri de Befana.

Personajul are un echivalent în Rusia, unde Babuška are o poveste aproape identică, și un altul în Germania, în anumite manifestări

ale așa-numitei Frau Berchta, care se furișează în dormitoare și îi leagă pe bebeluși ca să adoarmă.

Belen Numele definește în Spania scena specifică de Crăciun, cu pruncul în iesle, și înseamnă „Bethleem“. Tradiția italiană de confecționare a unei scene elaborate – adesea înconjurată de un sat întreg, reprezentați fiind și locuitorii pe lângă îngeri, păstori și Magi – a pătruns în Spania în secolul al XVIII-lea și s-a dezvoltat. Exemple spectaculoase din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea constituie acum valoroase piese de muzeu și de colecție. În multe regiuni din Spania sunt realizate *Belenes* vii, cu oameni în carne și oase întruchipându-i pe Cei Trei Magi și pe membrii Sfintei Familii.

Belgia Prima săptămână din decembrie coincide cu începutul sărbătorilor de Crăciun în Belgia. În întreaga țară, piețe de Crăciun sunt organizate în zonele medievale ale orașelor, cu tonete la care se vând mâncare, băutură, decorațiuni și daruri de sezon. Piețele de acest tip din Grand' Place în Bruxelles, din Place du Marché în Liège și de pe străduțele pietruite din Bruges sunt mai cu seamă pitorești. Clienții se distrează urmărind cântăreții ambulanti, colindătorii și jonglerii și admiră scene ale Nașterii cu personaje vii, beau puncte fiebinte sau patinează pe gheață. Pe 6 decembrie, Sfântul Nicolae vine să-și așeze darurile în încălțările pe care copiii le-au pregătit pentru sosirea lui.

Pe măsură ce zilele trec, sunt puse în scenă piese cu subiect de sezon, se împodobesc brazi și sunt prinse pe uși cununi de Crăciun. Acum se scot pe piață sortimente speciale de bere și se pregătesc bunătăți precum cozonăcelul cugnou, în forma pruncului Iisus, prăjiturilele aromate speculos, în forma Sfântului Nicolae, marțipanul și fursecurile tari numite *klaasjes*. Printre colindele belgiene se numără „De drie konigen“ („Cei trei regi“), „Cântă, bun alai“ și „De nederige geboorte“ (Nașterea umilă).

În seara de Ajun se întinde masa obișnuită în țările francofone, réveillon: de obicei felul principal este curcanul, iar la desert se mănâncă tradiționalul BÛCHE DE NOËL. Copiii se

La Befana Cea care aduce daruri copiilor din Italia în ajun de Epifanie, înfățișată pe un timbru de Crăciun din Canada.

așteaptă azi la alte daruri în seara de 24 decembrie, aduse de Moș Crăciun, Père Noël sau Le Petit Jésus și așezate sub brad sau în ciorăpei. În timp ce copiii își așteaptă cadourile, oamenii formulează o declarație anticonsumeristă. Începând cu 1970, se organizează marșuri în tăcere, în seara de Ajun, între Antwerp și Viesel, unde un preot le spală participanților picioarele și toți mănâncă împreună pâine cu brânză. Participarea la slujba de la miezul nopții este obligatorie pentru mulți belgieni, tradițională fiind și o masă îmbelșugată în ziua de Crăciun.

Pe 6 ianuarie este sărbătorită Epifania sau *Dreikonigendag*. Grupuri de copii merg din ușa-n ușa și cântă despre Cei Trei Magi, așteptând să primească bunătăți. Versiunea belgiană a prăjiturii cu fasole din a Douăsprezecea Noapte este *gâteau de rois*.

În ianuarie, belgienii își trimit unii altora felicitări de Anul Nou, astăzi mai populare decât cele de Crăciun.

Belize În Belize, Crăciunul se sărbătorește în diverse feluri, în funcție de moștenirea etnolingvistică a fiecăruia. Romano-catolicii cu ascendență mayașă și spaniolă au obiceiuri similare cu ale locuitorilor din țările latinoamericane. Acești Mestizo își așază în case iesle miniaturale și iau parte la cele nouă zile de POSADA: familiile din zonă merg din ușa-n ușa însoțite de muzicanți, în căutarea unei case care să primească Sfânta Familie.

Pentru populația Garifuna, punctul culminant al Crăciunului este Wanaragua, sau celebrările de JOHN CANOE, cu oameni mascați, în costume strălucitoare, care merg din casă-n casă cântând, dansând, spunând povești și primind în schimb ospitalitate. Populația Garifuna, care are origini mixte, africane și caraibiene, a fost alungată de pe Insula St Vincent pe țărmurile Caraibelor la sfârșitul secolului al XVIII-lea, iar de atunci și-a păstrat cultura deosebită în Belize, Honduras și Guatemala.

Protestanții și catolicii vin în număr mare la biserică în seara de Ajun și în ziua de Crăciun. Cina festivă de Crăciun are loc în după-amiaza zilei de 25 decembrie, preparatele depinzând

de moștenirea etnică a gazdelor. Șunca, orezul și fasolea sunt prezente pe majoritatea meselor, dar cei cu origini spaniole mănâncă deopotrivă *tamales* sau *bollos*, mămăligă cu pui înfășurat în frunze de palmier și fiert la abur. Carnea de curcan este de asemenea populară, urmată fiind de dulciuri la desert.

Situația economică precară din Belize i-a determinat pe mulți localnici să emigreze în Statele Unite, unde au întâlnit cultura nord-americană. Cei care s-au întors apoi acasă au adus cu ei colinde în limba engleză, decorațiuni care imită peisajele de iarnă din țările nordice și pe Moș Crăciun în varianta sa americană, Santa Claus.

Belsnickel Unul dintre AJUTOARELE celui care aduce darurile, nume derivat din germanul Pelznickel sau „Nicolae în piei de animal“. În secolul al XIX-lea, în comunitățile de imigranți

Belsnickel Un ornament de Crăciun din secolul al XIX-lea înfățișându-l pe Belsnickel.

germani din America de Nord, Belsnickel era un personaj amenințător care, singur sau însoțit de Sfântul Nicolae, îi întreba pe copii dacă au fost cuminiți în anul care se încheia. În veșmântul său complet, așa cum apărea în Baltimore, unde germanii catolici nou-veniți organizau parade de Crăciun conduse de Sfântul Nicolae, Belsnickel se înfățișa ținând în mână o nuia și purtând mantie, căciulă de blană, clopoței și un lanț. În așezările de frontieră din America de Nord, cel care îi juca rolul se deghiza așa cum putea: cu un cearșaf, cu mască ori își înnegrea fața. Păpuși germane reprezentându-l pe Belsnickel – ca un bărbos cu robă lungă, glugă tuguată și un coș cu crengi – au fost importate în Statele Unite ca jucării, decorațiuni sau bomboniere. Acum, acestea sunt obiecte de colecție.

Belsnickling Obiceiul de a merge din casă-n casă deghizat, în perioada Crăciunului, îndeosebi în comunitățile olandeze din Pennsylvania și în unele zone din Noua Scoție. Colindătorii sunt primiți în casă, iar în schimbul ospitalității ei cântă, vocal sau la un instrument. Uneori primesc bani; în unele cazuri, aceștia au destinații caritabile sau rămân la cei care i-au câștigat.

Copiii care îi însoțeau pe belsnickleri în Noua Scoție obișnuiau să îngenuncheze și să rostească o rugăciune înainte de a li se permite să vadă pomul de Crăciun sau să primească daruri. Femeile care se deghizau în Magi erau numite Kris Kringle.

Berchta Zeiță nordică, soția lui Odin, care în decursul secolelor s-a metamorfozat într-o serie de personaje feminine asociate cu Crăciunul în Germania și Austria. Poate lua o înfățișare prietenoasă ori înfricoșătoare și este numită Bertha, Berchtel, Buzebergt, FRAU HOLLE sau Percht. La fel ca Befana, este înfățișată uneori ca o bătrână care se strecoară în camerele copiilor, pe care îi leagă ca să adoarmă; uneori conduce Vânătoarea Sălbatică – un șir de demoni și suflete damnable, care se dezlanțuie noaptea în perioada Crăciunului. La un moment dat, în Siria, Berchta era un aducător de daruri care îi auzea pe copii când își rosteau

rugăciunile și îi recompensa cu bunătăți. (Vezi PERCHTENLAUFEN.)

„Berger, secoue ton sommeil profond!” Un colind tradițional francez din Besançon („Pastor, trezește-te din somnul tău adânc”), probabil din secolul al XVII-lea. În engleză este cunoscut ca „SHEPHERDS, SHAKE OFF YOUR DROWSY SLEEP”.

Best Christmas Pageant Ever, The (TV, 1983). Având la bază cartea pentru copii a Barbarei Robinson *The Best Christmas Pageant Ever*, filmul („Cel mai frumos spectacol de Crăciun”) este povestea îngrozitorilor copii ai familiei Herdman și a efectelor pe care le are prezența lor asupra piesei puse în scenă la școală. Regizat de George Schaefer, cu Loretta Swit și frumoasa actriță canadiană Janet Wright.

Bethleem Astăzi, Bethleemul este un oraș cu 35 000 de locuitori pe Malul de Vest, ocupat de israelieni (dar sub egida Autorității Palestiniene), la circa opt kilometri sud de Ierusalim. Cu două mii de ani în urmă, era un sat dintr-o zonă colinară aflată sub stăpânirea lui Irod cel Mare, regele Iudeei. Iosif din Nazaret a venit în Bethleem împreună cu soția lui, Maria, pentru recensământ; cum nu au găsit cameră la han, Maria l-a născut pe Iisus într-o grotă din apropiere, care servea ca adăpost pentru animale. Ulterior, toți nou-născuții de sex masculin din regiune au fost uciși la porunca lui Irod. (Vezi UCIDEREA PRUNCILOR.)

Cu mult înainte ca ziua de Crăciun să devină o sărbătoare oficială a Bisericii, creștinii identificaseră deja locul în care se născuse Iisus. Pentru a descuraja noua religie, oficialitățile romane au ordonat ca acolo să se ridice un altar păgân. Când, în secolul al IV-lea, creștinilor li s-a permis să-și practice religia în mod deschis, mama împăratului Constantin a cerut ca în spațiul acela să se înalțe o splendidă biserică; în secolul al VI-lea, aceasta a fost reclădită de împăratul bizantin Iustinian. Actuala BISERICĂ A NAȘTERII, asemănătoare cu o fortăreață, păstrează în mare parte planul inițial al lui Iustinian. Sub nivelul solului, o stea din

argint marchează locul exact al Nașterii, cu inscripția *Hic De Virgine Maria Jesus Christus Natus Est* („Aici Iisus Hristos s-a născut din Maria Fecioara”). În apropiere se află ieslea în care a fost așezat pruncul și unde păstorii și Magii i-au adus daruri. Deși Biserica Nașterii aparține Bisericii Ortodoxe, și alte confesiuni creștine au dreptul să organizeze servicii religioase. (Vezi planșele color, figura 3.)

În Bethlehem, Crăciunul este celebrat de trei ori pe an, în funcție de calendarul respectat de fiecare confesiune. Romano-catolicii și protestanții marchează Nașterea lui Iisus pe 24 decembrie. În seara de Ajun, patriarhul catolic al Ierusalimului conduce o procesiune din străvechea capitală până la Bethlehem, unde mulțimile se adună în piața Ieslei până la biserica Sfânta Ecaterina, unde este celebrată mesa de la miezul nopții. După această ceremonie, procesiunea intră în apropiata Biserică a Nașterii și în mica grotă subterană. Acolo, cu mare solemnitate, patriarhul pune o imagine a pruncului Iisus pe punctul care marchează locul Nașterii lui. Concomitent, protestanții celebrează Nașterea pe un câmp din apropierea orașului. Zona, administrată de YMCA (asociația tinerilor creștini), se numește CÂMPUL PĂSTORILOR și se spune că este locul în care îngerii le-au vestit păstorilor că s-a născut Iisus. Pe 7 ianuarie vine rândul credincioșilor de rit ortodox pe stil vechi, iar pe 18 ianuarie Crăciunul este celebrat de creștinii armeni.

Beyond Tomorrow (1940) Trei bărbați bogați și – până atunci – egoiști (Harry Carey Jr., C. Aubrey Smith și Charles Winninger) hotărăsc să invite la masa din seara de Crăciun doi necunoscuți. Cei doi tineri (Richard Carlson și Jean Parker) se îndrăgostesc, dar cei trei vârstnici celibatari mor într-un accident de avion. Pe lumea cealaltă fiind, ei constată că lucrurile nu merg bine pentru tinerii lor prieteni și se întorc să remedieze situația. Regizat de A. Edward Sutherland.

„**Birthday of a King, The**” Colind („Nașterea unui împărat”) scris de dirijorul american William Harold Neidlinger (1863–1924), în jurul anului 1890.

Colo-n sat la Bethlehem
Un sfânt Prunc ni se naștea:
Pe cer steaua vie strălucea
Acolo unde Iisus se afla.

Aleluia! Îngerii cântau.
Aleluia! Toți strigau.
Pe cer steaua vie strălucea
Că un împărat ni se naștea.

În ieslea umilă de-acolo din sat,
Ce dar frumos Domnul ne-a dat!
Căci de la ea o cale s-a deschis,
O cale sfântă, cum ne-a fost promis.

Biscuiții-animale Compania National Biscuit a lansat în 1902 „Biscuiții-animale Barnum” ca o promoție de sărbători. De șnurul cu care era prevăzută cutia se agăța în bradul de Crăciun, într-o vreme în care bomboanele și prăjiturelele constituiau decorațiunile obișnuite. Shirley Temple a adus și mai mult biscuiții-animale în atenția publicului prin melodia „Animal Crackers in My Soup”.

Biserica Nașterii Un complex ecleziastic mare ca o fortăreață, în Piața Ieslei din Bethlehem, ridicat pe locul în care se spune că s-a născut Iisus.

Încă din secolul al II-lea, tradiția locală afirma că Nașterea a avut loc într-o grotă care funcționa ca grajd, a cărei localizare era suficient de cunoscută pentru ca împăratul roman Hadrian să amplaseze acolo un mic altar păgân dedicat lui Adonis, pentru a descuraja prezența creștină la fața locului. În veacul al III-lea, Origene și alți vizitatori încă erau îndrumați într-acolo. Teologul povestește: „În Bethlehem ți se arată peștera în care El s-a născut și ieslea din grotă în care a fost înfășat, și se zice în acele locuri, dar și printre străinii credincioși, că Iisus cu adevărat s-a născut în peștera aceea.”

Prima Biserică a Nașterii a fost construită deasupra grotii de Sfânta Elena, mama împăratului Constantin. Afectată în urma unor tulburări sociale, a fost reclădită în secolul al VI-lea din ordinul împăratului bizantin Iustinian. Când regiunea a fost cotropită de năvălitorii persani

în anul 614, legendele susțin că biserica a fost crucată datorită Magilor. Aceștia sunt reprezentați în veșminte persane, într-un mozaic.

Biserica Sfintei Maria a Nașterii are formă de cruce, cu o lungime de 51 m și o lățime de 24 m, și se ridică deasupra unei mici grote în care o stea de argint marchează locul în care s-a născut Iisus; alături se poate citi *Hic De Virgine Maria Jesus Christus Natus Est*, „Aici s-a născut Iisus Hristos din Fecioara Maria”. În apropiere se află o capelă, acolo unde fusese ieslea. În jurul Bisericii Nașterii se înșiruie alte capele și schituri catolice, ortodoxe și armene; aceste trei rituri administrează diversele zone ale complexului. În secolul al XIX-lea, disputele dintre ele au căpătat accente periculoase. Guvernul rus susținea cerințele ortodocșilor, iar cel francez se declarase de partea catolicilor, situație care, printre altele, a dus la izbucnirea Războiului Crimeii, în anii 1850. (Vezi BETHLEEM, CÂMPUL PĂSTORILOR și GROTA LAPTELUI.)

Biserica St Mary (1945) O continuare a peliculei laureate cu Oscar *Going My Way*, în care Bing Crosby interpretează același rol al părintelui Chuck O'Malley, preotul cântăreț. Împreună cu sora Benedict (Ingrid Bergman), încearcă să salveze o școală aflată în pericol și își găsesc timp pentru a cânta „Aren't You Glad You're You?” Un moment deosebit este concursul în care copiii îi cântă pruncului Iisus „La Mulți Ani”. Regizat de Leo McCarey. Filmul a fost adaptat pentru televiziune de CBS în 1959, cu Claudette Colbert și Robert Preston în distribuție.

Bishop „...și vom vorbi despre afacerile dumitale chiar în după-amiaza aceasta, la o cupă de *bishop* aburind, Bob!” Promisiunea pe care Ebenezer Scrooge i-o face lui Bob Cratchit în nuvela *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens se referă la o tradițională băutură englezească de Crăciun, preparată din vin roșu turnat peste portocale amărui, coapte. Amestecul este încălzit și aromatizat cu zahăr și mirodenii precum cuișoare, scorțișoară și anason. Numele provine de la nuanța de un roșu intens a băuturii, care amintește de veșmântul unui episcop – *bishop* în limba engleză.

Black Fast Cină tradițională din seara de Ajun în Irlanda, cu cartofi și cod fiert. Numele (literal, „postul negru”) derivă de la obiceiul catolic (foarte rar practicat în prezent) de a mânca o singură dată pe zi în cursul Adventului, cu interdicție la carne, ouă, unt, brânză, lapte și vin.

Blackadder Christmas Carol (TV, 1988) Serialul comic *Blackadder* i-a încântat pe telespectatorii britanici din anii 1980 cu aventurile diversilor membri ai acestei familii în decursul secolelor. La Curțile lui Richard al IV-lea (*sic*), Elisabeta I, Carol I și la acea a prințului regent, dar și în tranșeele Primului Război Mondial, *Blackadder*-ii au fost întotdeauna cei mai lași, mai mincinoși și mai lacomi indivizi din Anglia. În acest film realizat pentru televiziune întâlnim însă o excepție: Ebenezer Blackadder, cel mai amabil și mai generos dintre supușii reginei Victoria. Vizita unui Moș Crăciun beat și o privire aruncată în viitor determină schimbări interesante în viața lui Ebenezer. Cu Rowan Atkinson în rolul *Blackadder*, Tony Robinson în cel al servitorului său și Robbie Coltrane ca Moș Crăciun.

„**Blessed Be That Maid Marie**” Versurile populare ale acestui colind („Maria Fecioara cu suflet curat”) au apărut în 1600 în *Lute Book* de William Ballet, care ar putea fi și autorul melodiei. Ballet a scris de asemenea „Sweet Was the Song the Virgin Sang”.

Maria Fecioara cu suflet curat,
Pe el în pânțece l-a purtat;
Dumnezeu când timpu-a început,
Fiu al Omului când s-a născut.

Eya! Jesus hodie Natus est de Virgine.
Într-o iesle de asin
Se născu Iisus, divin;
Ca să moară prins pe Cruce
Pro peccante homine.

Refren

Cântări dulci se înălțau,
Îngerii-n cer murmurau:

„Pace-n lume, aleluia!
In excelsis gloria.”

Refren

Trei Magi de la Răsărit veneau,
 Daruri multe aduceau;
 Pe Prunc să-l întâmpine,
Stelle ducti lumine.

Refren

Ajută-mi să te slăvesc,
In quo Christus natus est,
 Sfântul Prunc să ne păzească,
 Pe toți să ne mântuiască.

Refren

„**Blue Christmas**” Un mare succes al lui Elvis Presley în anii 1950, cântecul a fost scris în 1945 de B. Hayes și J. Johnson. Interpretări reușite au înregistrat de asemenea Hugo Winterhalter și Ernest Tubbs.

„**Blues de Crăciun**” În tradiția afroamericană a bluesului, Crăciunul deține un rol important. „Santa Claus” și „Crăciun” erau odinioară termeni codificați, care desemnau un partener de viață separat; în perioada Crăciunului, sclavii primeau deseori câteva zile libere pentru a-și vizita rudele de pe alte plantații. Mai recent, cuvintele au primit conotații suplimentare, referindu-se la sex sau plăceri senzuale. În melodia „I Want a Present for Christmas”, J.R. Summer cânta „poti să-mi pui în ciorăpei orice fetișcană”. În „Good Morning Blues (I Want to See Santa Claus)”, Count Basie îl implora pe Moș Crăciun să nu-i aducă altceva decât iubita înapoi.

„**Boar's Head Carol, The**” Acest colind („Colindul capului de mistreț”) macaronic (conținând un amestec de latină și limbă indigenă) este cântat în fiecare an de Crăciun la Queen's College, odată cu aducerea capului de mistreț; se spune că a fost scris de un student de la respectivul colegiu.

Cu capul de mistreț în mână vin,
 Cu dafin aromat, cu rozmarin,
 Vă rog, buni domni, toți să ne veselim,
Quot estis in convivio. (Toți cei ce mâncăm împreună.)

Caput apri defero

Reddens laudes Domino.

Laudes Domino, laudes Domino, Domino.
 (Aduc capul de mistreț; cântați slavă Domnului.)

Vă zic, pe lângă căpătâna de mistreț,
 În lume nu-s bucate mai de preț,
 Când așa împodobit e săltăreț;
 Veniți, deci, *servire cantico.* (Să mâncăm și să cântăm.)

De la al nostru intendent noi am primit,
 Pentru-al bunăvoinței rege dăruit,
 Și între noi să fie cu poftă servit.
In Regincusi Atrio. (În sala reginei.)

Bobite de Crăciun Arbustul *Heteromeles arbutifolia*, numit și Toyon, crește în California și în zona de sud-vest a SUA. Fructele sale erau utilizate de populația indigenă pentru vopsit, pentru hrană și medicament. În prezent, bobitele sunt deseori folosite la confectionarea decorațiilor și a coronițelor de Crăciun.

Bobotează (Vezi EPIFANIE.)

Bomboane cu fructe Drajeuri din fructe conflate, deseori învelite în ciocolată. În influența poeziei „A Visit From Saint Nicholas” de Clement Clarke Moore aflăm despre copiii culcați cuminti în paturile lor, în vreme ce „în minte le dansează bomboane imaginare”. În *Spărgătorul de nuci* de P.I. Ceaikovski, Zâna Dulciurilor are un dans al său.

Bonifaciu, Sfântul (680–754) Misionar, martir și, potrivit legendei, „inventatorul” pomului de Crăciun. Pe numele său real Wynfrith, s-a născut în Devon, pe teritoriu anglo-saxon, a devenit călugăr benedictin, și-a schimbat numele și și-a dedicat viața convertirii germanilor la

creștinism. Cu ajutorul papalității, a întemeiat Mănăstirea Fulda, care avea să devină un centru al activității misionare, iar ca arhiepiscop de Mainz, a condus evanghelizarea unor teritorii întinse, pe care le-a adus sub oblăduirea Romei. Fapta sa din anii 720, aceea de a distruge Stejarul lui Thor de la Geismar – un simbol păgân –, a devenit legendara origine a pomului de Crăciun veșnic verde. Povestea spune că, după ce i-a înfrânt pe zeii păgâni distrugându-le stejarul sacru, Bonifaciu a arătat spre un brad tânăr, desemnându-l drept noul simbol spre care să se îndrepte privirile germanilor, o imagine a vieții și dezvoltării chiar și în miezul iernilor întunecate.

Ajuns la o vârstă înaintată, Bonifaciu a renunțat la activitatea arhiepiscopală, dar și-a continuat munca de misionariat în Frisia, unde a fost ucis de piraiți, împreună cu zeci de însoțitori; printre obiectele rămase de la el se număra și cartea pe care o purta asupra sa, tăiată de loviturile de sabie. Este sfântul ocrotitor al Prusiei, al Germaniei, al croitorilor, strungarilor și berarilor. (Vezi „PRIMUL POM DE CRĂCIUN“.)

Boots of the Holly-tree Inn, The O poveste de Crăciun scrisă de Charles Dickens și publicată în săptămânalul *Household Words*, în 1855. „Boots“ era un englez, servitor la „Hanul cu Illice“, care avea datoria de a curăța încălțăminte oaspeților. Această poveste despre un cuplu de îndrăgostiți care fug de acasă pentru a se căsători în secret era una dintre preferatele publicului atunci când Dickens o citea, în cadrul turneelor sale de lecturi publice. El scria că, după ce a sfârșit de citit povestea în Washington, „publicul s-a ridicat, fiecare om din sală stând în picioare și ovaționând până ce m-am întors la masă și le-am spus câteva cuvinte“.

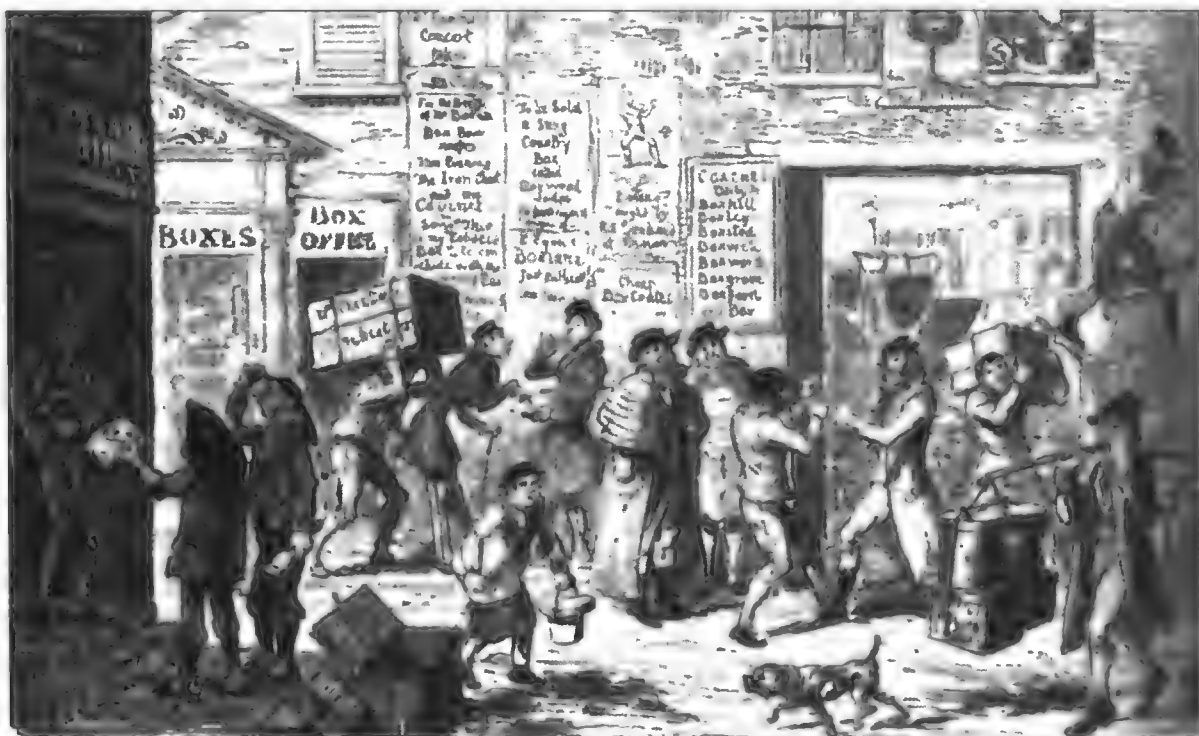
Boul și asinul Două animale care, conform legendei, se aflau în staulul în care a fost culcat micul Iisus. *Evangelhia după PSEUDO-MATEI* susține că boul și asinul au îngenuncheat în fața ieslei. Sunt frecvent reprezentați în artă pe tema Nașterii și, la nivel simbolic, îi indică pe evrei și pe creștini sau jertfa și mântuirea lui Iisus. Versetul din *Isaia 1:3* este considerat o profecție referitoare la bou și la asin. O traducere

greșită a versiunii în greacă a versetului 3:2 din Avacum i-a determinat pe unii să-l redea „între două dobitoace te-ai făcut tu cunoscut“, în loc de „în toiul anilor să-l faci cunoscut“.

Ideea că boii (și alte animale) îngenunchează la miezul nopții de Ajun, în amintirea Nașterii, este răspândită, având numeroase variațiuni regionale. În unele locuri, oamenii susțin că din ochii vitelor curg lacrimi când îngenunchează, iar alții insistă că numai boii de trei ani (sau de șapte) se pleacă în genunchi, aceasta fiind vârsta animalelor din staulul de la Bethlehem.

Boxing Day În Marea Britanie și în multe țări din Commonwealth, ziua de 26 decembrie, Boxing Day, este sărbătoare legală. Unii istorici sunt de părere că numele (în traducere aproximativă „Ziua mersului cu cutia“) derivă de la cutia milei din biserici, care se deschidea de Crăciun, iar banii strânși erau împărțiți săracilor; cei mai mulți consideră însă că la originea numelui se află recipientele de lut pe care servitorii și ucenicii din Evul Mediu le păstrau pentru a primi daruri sau bani. Încă din epoca medievală, în perioada Crăciunului se obișnuia ca angajații din Anglia să ceară bacșișuri de la clienții patronilor. În secolul al XV-lea acest obicei devenise deja deranjant, așa cum o demonstrează și următoarea reglementare:

Cum nu este cuviincios și nici plăcut ca aceia care se află în serviciul oamenilor de vază și prin ei sau de la ei au avantajul de a dispune de hrană și veșminte, ca și de răsplată sau remunerare potrivită, să cerșească, după un pervers obicei, de la alții, ca săracii; și văzând noi că în ultima vreme, în fiecare an, de sărbătoarea Nașterii Domnului nostru, după un anume obicei care a ajuns să fie jignitor, valeții primarului, ai șerifilor și ai Camerei sus-zisului oraș – persoane care au hrană, veșminte și avantaje potrivite în urma slujbei lor – sub aparență că cer o ofrandă, au cerut mari sume de bani de la berari, brutari, bucătari și alții asemenea lor și i-au amenințat să le facă rău dacă refuză să le dea ceva; și au făgăduit deseori altora că, în schimbul unui dar, vor păstra tăcere asupra

Boxing Day Ilustrație din 1836, reprezentând obiceiul de a cere bani sau daruri de *Boxing Day*.

faptelor urâte comise, spre marea dezonoare a stăpânilor lor și spre dezavantajul întregului oraș; prin urmare, în ultima zi de aprilie, miercuri, în al șaptelea an al regelui Henric al V-lea, prin puterea lui William Sevenok, primarul, și a consilierilor Londrei, s-a poruncit și s-a dispus ca niciun valet sau alt angajat al primarului, al șerifilor ori al municipalității, să nu mai ceară în viitor niciunei persoane, indiferent de rang, grad sau condiție, niciun ban în chip de ofrandă ori în alt chip, altfel, fiind pedepsit să-și piardă slujba.

În ciuda legilor de acest tip, practica a continuat. În secolul al XVII-lea, Samuel Pepys amintea despre obiceiul de a se opri benevol de Crăciun în diverse locuri, pentru a face o donație, dar în 1710 Jonathan Swift se plângea: „Pe bunul lord Harry, voi ajunge la sapă de lemn din cauza cutiilor de Crăciun. Nelegiuirile de la cafenea au mărit taxele, fiecare dând acum o coroană, iar eu am dat-o pe a mea cu părere de rău, pe lângă multe jumătăți de coroană date hamalilor unor oameni de vază.” Practica

a intrat într-un con de umbră în veacul al XIX-lea, când atitudinile publicului față de acest tip de cerșit s-au schimbat, iar salariile au crescut, însă a rezistat chiar și în secolul XX, când angajații unora dintre companiile de livrări considerau că au încă dreptul moral de a primi de Crăciun dovezi de generozitate de la clienții lor.

În secolul al XIX-lea a devenit ceva obișnuit ca servitorii să primească liber de *Boxing Day*, zi în care familia stăpânilor mânca tot ce rămăsese din preparatele gatite cu o zi în urmă și organiza o petrecere sau un bal pentru servitori. Participarea la un spectacol de pantomimă este și azi un obicei în Anglia, iar în Canada oamenii își petrec ziua luându-se la întrecere cu ceilalți cumpărători în magazine, la reducerile de după Crăciun. Australianii se delectează la competiții sportive de *Boxing Day*, în primul rând la crichet în Melbourne și la începutul cursei de iachuri Sydney-Hobart.

Echivalentul scoțian al zilei este *Lunea Hansel*, în prima zi de luni după Anul Nou, când copiilor și servitorilor le erau oferite *hansel*,

adică daruri. Francezii fac cadouri lucrătorilor pe 6 ianuarie, când e *Fête des Rois*.

Conform unui obicei asemănător din Olanda și din unele regiuni ale Germaniei, copiii sunt învățați să-și pună economiile în casete din lut, în formă de purcel. Caseta, numită „porc de sărbătoare”, nu trebuia deschisă decât în ziua de Crăciun. În secolul al XIX-lea, în Newfoundland, copiii obișnuiau să strige pe stradă „Cutia de Crăciun asupra ta!”, primind în schimb fructe, bănuți sau prăjiturele.

(Pentru alte obiceiuri din ziua de 26 decembrie, vezi SFÂNTUL ȘTEFAN.)

„**Bradul**” O deprimantă poveste de Crăciun scrisă de Hans Christian Andersen în 1844. Bradul este nerăbdător să crească și nu știe să-și aprecieze tinerețea, aerul curat și lumina soarelui. Năzuiește mai întâi să devină catarg de corabie și apoi pom de Crăciun, splendid decorat. Dorința i se împlinește atunci când e tăiat, înfipt într-un vas cu nisip în seara de Ajun și împodobit cu bomboane, mere, nuci, 100 de lumânări albe, roșii și albastre, păpuși și alte daruri, plus o stea aurie în vârf. Momentul lui de glorie este însă scurt; a doua zi este despo-dobit și dus în pod, unde își deapănă povestea în fața șoriceilor și jinduiește să se întoarcă în pădure. Primăvara este scos, tăiat și pus pe foc:

Dar cu fiecă scântie, care era de fapt un suspin adânc, bradul se gândea la o zi de vară

„**Bradul**” Braduțul despre care a povestit Hans Christian Andersen este tăiat pentru Crăciun.

în pădure, la o noapte de iarnă cu stele stră-lucitoare; se gândea la seara de Ajun și la Hopa-mitică, singura poveste pe care o auzise și știa s-o spună... și apoi bradul arse de tot.

Bramley, Henry Ramsden (1831–1917) Cleric englez și compozitor de muzică bisericească. Împreună cu John Stainer, a editat în 1871 influenta culegere *Christmas Carols, New and Old* care, completată de o ediție ulterioară, cuprindea 70 de colinde destinate căminelor și bisericilor britanice.

Brawn Cel mai popular preparat alimentar de Crăciun în Anglia elisabetană; rețeta acestui tip de tobă este inclusă în lucrarea *Description of England* de William Harrison:

Din porcii de casă noi facem *brawn*, un fel de mezel nu prea bine cunoscut străinilor (din câte pricep eu), căci, altfel, bucătarii franțuji, atunci când am pierdut Calais (unde au găsit provizii mari din respectivul preparat aproape în fiecare casă), n-ar fi încercat, cu un succes ridicol, să frigă, să coacă, să prăjească și să fiarbă și ei același lucru pentru stăpânii lor, până când au aflat mai bine despre ce e vorba... La noi e printre bucatele de mare preț pe mese din noiembrie până la sfârșitul lui februarie, dar mai cu seamă în vremea de Crăciun. Cu el ne-ncepem ospetele de seară în fiecare zi; și cum este mai greu de mistuit, după el se beau de obicei urcioare de malvesey sau muscadet, care o fi mai la-ndemână; cei mai strânși la pungă se mulțumesc cu băutura de ei făcută, care la vremea aceea e mai degrabă foarte tare, mai tare ca-n tot restul anului. Pentru *brawn* se ia partea dinspre față de la porcul îngrășat vreme de un an întreg ori doi, cu deosebire în case de domni (căci țaranii și fermierii niciodată nu-i iau pentru propriul lor folos mai târziu de trei sau patru luni, ori o jumătate de an cel mult), vreme în care a fost îndopat cu ovăz și năut și ținut pe scândurile goale ale unui pătut, până ce grăsimea i s-a întărit destul pentru trebuința lui; apoi este ucis, pârlit și tăiat, iar din părțile lui din

față se face *brawn*. Restul nu-i decât grăsime, și îi zice untură, fiind păstrat pentru servitorime, doar dacă stăpânul nu jinduieste la o parte din el coaptă, care după obicei se prepară așa: după ce se taie, părțile din spate sunt împănate mai întâi cu slănină, marinate în vin alb și oțet o vreme, după care sunt coapte în aluaturi și mâncate de mulți în loc de mistreț și adevărat e că-i o carne bună; tocăturile sunt atârinate uneori să se usuce înainte de a fi împănate cu slănină, după care ele sunt și mai bune. Dar destul cu asta, să ne întoarcem la al nostru *brawn*. Bucăților de la ceață, după ce au fost tăiate rotunjor, li se zice „gulere”, umerii sunt „scuturi”, numai coastele își păstrează numele și toate merită numele de *brawn*; mațele se aruncă de obicei, fiindcă miros urât, și fuduliile la fel – asta până când un gust smintit le-a cuprins pe unele dame delicate, care se pricep acum, cu bani mulți cheltuiți, să prepare din ele o mâncărică obraznică și s-o aducă la masă printre altele de felul ei, nu fără însă a da la iveală dorința lor de a stârni poftele carnale, deloc ascunse în această curiozitate a lor. Când porcul e tăiat, fiecă bucată e înfășurată în pipirig, scoartă de salcie, coji, pânză de in sau altele asemenea, și puse într-o căldare împreună la înmuiat, până ce devin atât de fragede, încât poți trece un pai prin grăsime fără să-l rupi; acestea odată făcute, carnea e lăsată apoi la răcorit. După aceea, gospodarii le pun în vase în care toarnă bere de soi amestecată cu cidru și sare până ce le acoperă și le lasă să stea (când și când amestecând în zemuri, ca să nu se acrească) până ce le vine vremea să fie devorate. Unii obișnuiesc să facă *brawn* din carne de vier, pe care o fierb și o marinează așa cum fac cu porcul; iar după părerea mea, asta-i cea mai bună dintre ele două și mai ușor de mistuit. Dar atâta despre *brawn*, că eu zic că e destul.

Brazilia Crăciunul în Brazilia este expresia mozaicului de rase și de naționalități care constituie specificul acestei țări. Sezonul sărbătorilor începe în primele zile ale lui decembrie, la fel ca în celelalte state industrializate ale lumii,

când mallurile și magazinele încep să-și etaleze decorațiunile, luminițele și ornamentele de Crăciun – un semn pentru brazilieni că a venit vremea să porcească la cumpărăturile de sezon. *Presépio*, ieslea miniaturală – din majoritatea bisericilor catolice – este așezată la loc de cinste și, pe lângă figurinele care există deja, altele sunt cumpărate sau confecționate în casă. Cei care își decorează pomul de Crăciun din vreme (multe familii așteaptă seara de Ajun) își fac de lucru alegându-l și împodobindu-l; în nordul țării, unde nu cresc conifere, sunt folosiți brazi artificiali.

Ritmul pregătirilor crește la jumătatea lunii decembrie, când Papai Noel sosește în diverse orașe cu elicopterul; cea mai mare manifestație de acest gen se desfășoară pe stadionul Maracana din Rio de Janeiro, unde moșul aducător de daruri este întâmpinat de mii de copii care cântă colinde. În ciuda căldurii din miez de vară tropicală, Papai Noel este îmbrăcat exact la fel ca vărul său de la Polul Nord, în costum roșu, cu blană albă și cu cizme negre.

Seara de Ajun este punctul culminant al sărbătorii. Părinții decorează pomul de Crăciun în spatele ușilor închise, pentru a-i chema apoi pe copii să-l admire. Aceștia își așază pantofii la ușă, pentru Papai Noel. Spre deosebire de Moșul americano-european, el nu coboară pe hornul casei în seara de Ajun (hornurile sunt rare în Brazilia), ci intră pe ușă. Deseori, părinții aranjează ca o rudă sau un prieten să se deghizeze în Papai Noel și să le dea personal cadourile copiilor. Seara familiile merg în vizită unele la altele și se fac ultimele pregătiri pentru cina festivă. Curcanul umplut cu *farofa* (un preparat din manioc) este felul tradițional, dar gastronomia braziliană are numeroase variațiuni regionale; purcelul de lapte fript este popular, la fel ca fructele de mare. Cei care țin la moștenirea portugheză mănâncă tradiționalul *bolinho de bacalhau*, din cod uscat. De la masă nu lipsesc fructele, îndeosebi strugurii, și dulciuri, precum fursecurile, înghețata și *ra-banada*, care seamănă la gust cu frigănelele cu scorțișoară. Familiile mai sărace se ospătează cu pui de găină, orez și fasole.

Majoritatea brazilienilor participă la slujba de la miezul nopții, *Missa do Galo*, însă unii preferă să urmărească la televizor transmisia de la Vatican. După aceea familiile se întorc acasă, copiii se culcă, iar adulții petrec toată noaptea, în sunet de clopoței și în pocnet de artificii. Ziua de Crăciun este petrecută în sânul familiei, deși mulți brazilieni se duc la plajă, la picnic sau fac un grătar cu carne de porc.

O trăsătură caracteristică a Crăciunului în stil brazilian este atenția acordată Celor Trei Magi. Festivalul care le este dedicat, *Folia de Reis*, începe pe 24 decembrie și continuă până pe 6 ianuarie, de Epifanie (deși în unele regiuni durează o lună întreagă). Obiceiul *Reisado* din zonele rurale îi cinstește pe Magi prin procesiuni din casă în casă, cu muzicanți și dansatori costumați, care cer ospitalitate și donații în scopuri caritabile.

Brazilienilor le place spectacolul, iar perioada Crăciunului este marcată de o serie de festivități și reprezentații teatrale. În Rio de Janeiro, *Auto de Natal* este o piesă pusă în scenă anual, despre copii și despre semnificația Crăciunului. În regiunile rurale din nord-estul țării, *Bumba Meu-Boi* („Bătaia taurului”) amintește de piesele *munimerilor* din Anglia secolului al XVIII-lea, subiectul fiind moartea și renașterea în mâinile unui vraci. Un personaj în costum de taur sare și dansează, dar este ucis de un văcar de dragul iubitei lui. Un *cirado* – vraci – readuce animalul la viață, iar dansul continuă. Dramele pastorale sunt populare în Brazilia sub forma pitoreștilor *pastoril*, în care povestea unor păstorite în drum spre a-l vedea pe pruncul Iisus este spusă de trupe de dansatori și actori, care găsesc loc în piesă și pentru fluturi, stele, clovni, țărani și țișani.

În ciuda energiei investite în celebrările de Crăciun, brazilienii se dezlănțuie cu același avânt și în noaptea de Anul Nou, de *réveillon*. După o noapte de petrecere, locuitorii zonelor de coastă urmăresc sau iau parte la două evenimente acvatice: parada ambarcațiunilor în onoarea Madonei marinarilor, *Nossa Senhora dos Navegantes*, și festivalul *Iemanjá*, în cadrul căruia credincioșii se aruncă în valuri pentru a aduce ofrande zeiței afro-catolice a mării.

Perioada sărbătorilor de Crăciun se încheie odată cu Epifania și cu Sărbătoarea Celor Trei Magi. Pe 5 ianuarie, copiii își lasă pantofii afară, pentru a fi umpluți de magi cu bomboane sau daruri mărunte. Ieslele miniaturale sunt împachetate, pomii de Crăciun sunt scoși din case, iar țara întreagă se pregătește pentru următorul motiv de petrecere, Carnavalul.

Brébeuf, Jean, Sfântul (1593–1649) Misionar francez iezuit, martir și autor de colinde. Brébeuf a fost hirotonisit în 1623 și doi ani mai târziu a fost trimis în Nouvelle France, teritoriile colonizate de Franța în America de Nord. Acolo a lucrat cu populația locală, mai întâi cu tribul inuit Montagnais și apoi cu indienii Huron de pe actualul teritoriu al statului Ontario, pentru care a elaborat o gramatică, un dicționar și, după unele spuse, cântecul „Jesous Ahathonhia”, care avea să fie numit ulterior „THE HURON CAROL”.

Luat prizonier împreună cu colegul său, Gabriel Lalemant, în timpul campaniei de exterminare dusă de irochezi împotriva tribului Huron, a fost torturat și ucis, după acre membrii tribului l-au mâncat. A fost canonizat în 1930 și, ca unul dintre „martirii Americii de Nord”, este sfântul ocrotitor al Canadei.

Breton, Nicholas (circa 1555–1626) Poet și autor de satire englez. Opera lui reflectă modul în care Crăciunul era perceput de englezi în epoca elisabetană, oferindu-ne o imagine clară a legăturii dintre sacru și profan, ca în fragmentul următor.

Este Crăciunul acum și niciun pahar nu trebuie deșertat fără un colind; dobitoacele, păsările și peștii se înșiră la tăiere, iar grânele sunt măcinate pentru brutării și patiseerii; cărțile de joc și zarurile golesc pungile, iar tinerii își arată priceperea la potcovirea iepelor sălbatice: acum, voie bună, bun venit. Domnul fie cu tine și mulțumiri; Anul Nou e prilej de daruri; Stăpânul Dezordinii e dărnice la vremea aceasta, iar oaspeții mesei întinse nu trebuie să ducă lipsă de vin; junii țanțoși se dau a bărbați, iar danțul și glumele

alungă tristețea; vânatul șterpelit e dulce, iar bibanul gras face toți banii; sunt puse acum capcane pentru păsărele, sitarii sunt prinși în laț, focul zdravăn încălzește casa întreagă, iar coșul plin cu daruri împlineste rugile sărăntocilor; mascații și bufonii aduc veselie, dar, dacă își pierd banii, tobele amuțesc; mincinoșii și îngâmfații sunt trimiși la berărie, iar pe fătucele neastâmpărate le paște judecata; muzicienii dau glas instrumentelor, iar un cântec bun merită ascultat. Așadar, e o vreme sfântă, o datorie creștinească de a ni-l aminti pe Hristos și un obicei printre prieteni de păstrare a bunei amicicii. Pe scurt, eu zic că e o aducere aminte a iubirii cerești și a păcii în lume, bucuria celor cinstiți și reunirea celor prietenoși. Cu bine!

Brightest and Best of the Sons of the Morning“

Colind de Epifanie („Tu, cel mai strălucit dintre fiii dimineții”) scris de autorul de imnuri englez Reginald Heber (1783–1826), episcop de Calcutta, care a mai compus și „Holy, Holy, Holy“, „The Son of God Goes Forth to War“ și „From Greenland’s Icy Mountains“. Acest imn a fost scris în 1811 pentru duminica Epifaniei, pentru lectura versetelor din *Evangelia după Matei* referitoare la Magii care au urmat steaua. Imnul a fost criticat pentru că ar fi frizat „adorarea stelelor“ și fiindcă ar fi fost prea asemănător cu „un dans“.

Au existat aproape 20 de melodii compuse pentru textul lui Heber, cea mai cunoscută fiind cea semnată de James Proktor Harding (1850–1911) în 1892.

Tu, cel mai strălucit dintre fiii dimineții,
Coboară în al nostru colț de lume;
Stea din Răsărit, lumina vieții,
Îndrumă-ne acolo unde Pruncul doarme!

Pe al său leagăn roua se adună,
Vegheat de dobitoace într-un umil vad;
Îngerii cântă, cerurile răsună,
Magi și păstori înainte îi cad.

Veniți, daruri de preț să-i aducem acum,
Din munți nestemate și perle din mare,

Ofrande și jertfe din depărtatul Edom,
Mir din păduri, aur din mină, odoare.

Degeaba venim cu daruri o sută,
Cu aur nu cumperi mila oferită;
Mult mai bogată e inima pură,
Mai prețioasă e rugăciunea cinstită.

Brigita a Suediei, Sfânta (1303–1373) Personalitate a misticii, de origine suedeză, sanctificată, ocrotitoarea Suediei, întemeietoarea ordinului care îi poartă numele și vizionară ale cărei revelații privind Nașterea au influențat considerabil modul în care aceasta din urmă a fost reprezentată artistic în Evul Mediu.

După moartea soțului ei, membru al aristocrației, Brigita s-a retras la o mănăstire, unde a început să aibă viziuni, unele de ordin politic, altele cu caracter personal și câteva privind Nașterea lui Iisus. Până la revelațiile ei, se credea că Maria născuse în mod obișnuit, dar după ce ea a spus că i s-a dezvăluit că Maria l-a adus pe lume pe Iisus în timp ce se ruga, fără efort și fără dureri, arta medievală și-a schimbat reprezentările acestui moment.

Brigita a fost canonizată în 1391, iar *Revelațiile* sale au fost publicate în 1492.

„Broncho Billy and the Baby“ și filmele Inițial, o scurtă alegorie de Crăciun scrisă de Peter B. Kayne și publicată în 1910 în *The Saturday Evening Post*, „Broncho Billy and the Baby“ a dus la realizarea a șapte filme artistice. Trei bandiți jefuiesc banca din orașul New Jerusalem și fug în deșert pentru a li se pierde urma. Acolo întâlnesc o femeie pe moarte, care le smulge promisiunea că-l vor salva pe fiul ei nou-născut. Hoții se luptă cu setea și cu urgiile naturii și în cele din urmă unul dintre ei izbuteste să ajungă înapoi în New Jerusalem, împreună cu copilul, chiar înainte de slujba din seara de Ajun.

Prima versiune cinematografică a apărut în 1911, un film scurt intitulat *The Outlaw and the Child*. A fost urmată de alte trei filme mute, în 1913, 1916 și 1919. Prima versiune cu sonor (și primul film vorbit cu scene turnate în aer liber realizat la studiourile Universal) a fost *Hell’s Heroes*, realizat în 1930 de William Wyler

în Desertul Mojave. Charles Bickford, Raymond Hatton și Fred Kohler Sr. interpretează rolurile celor trei duri, filmul însuși dovedind un realism aspru. Două variante mai sentimentale, ambele intitulate *Three Godfathers*, au apărut în 1936 și 1948. Ultima, regizată de John Ford, i-a avut în rolurile principale pe John Wayne, Harry Carey Jr. și Pedro Armendariz; a fost singura care a îndrăznit să ofere un sfârșit fericit. În 1974, în filmul pentru televiziune *The Godchild*, personajele principale erau trei dezertori din războiul civil, rolurile fiind interpretate de Jack Palance, Jack Warden și Keith Carradine.

Bûche de Noël Varianta franțuzească a BUȘTEANULUI DE CRĂCIUN. Sintagma se referă astăzi la o ruladă cu jeleu în formă de buștean, glazurată și servită la masa de Crăciun în Franța și în provinciile de limbă franceză ale Canadei.

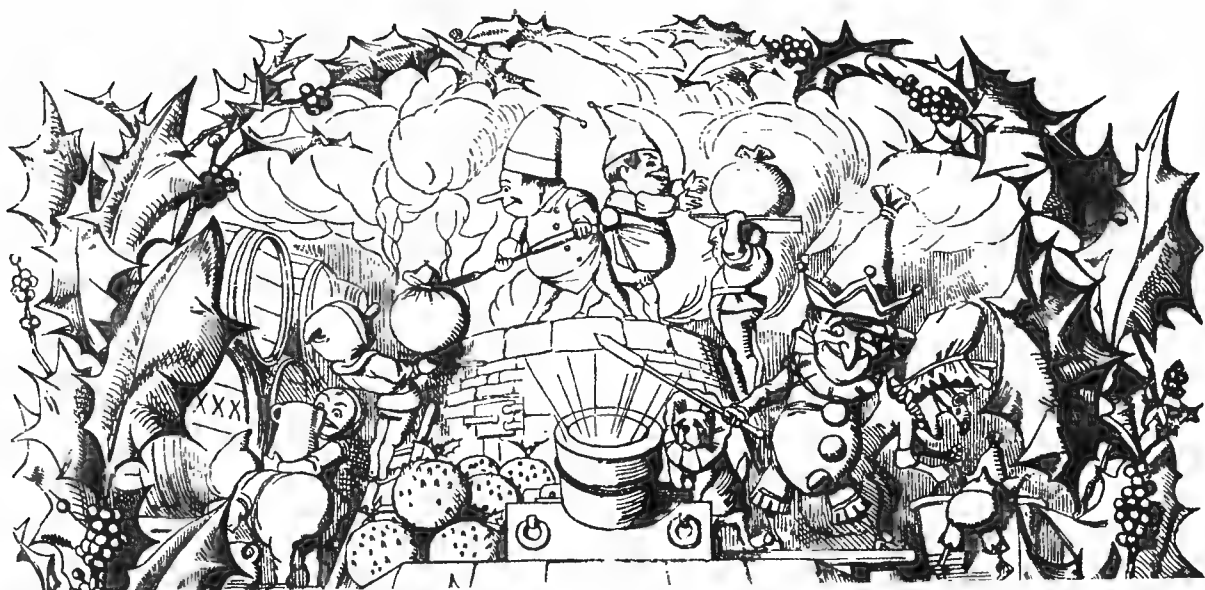
Budinca de Crăciun Desertul tradițional de Crăciun în Anglia este budinca umplută cu prune – un preparat rotund, solid, fiert și deseori servit flambat, cu brandy, și încununat cu o rămurică de laur.

Budinca de prune își are originile în terciul de Crăciun medieval – un preparat gros, fiert,

care (când era gătit pentru cei bogați) conținea carne și fructe. Prunele erau atât de des utilizate, încât toate preparatele alimentare cu fructe au ajuns să fie numite „prune“.

Până în secolul al XIX-lea se constituise într-un simbol atât de puternic al sezonului de Crăciun, încât „Budinca de prune“ a fost inclusă în piesa din 1616 a lui Ben Johnson *CHRISTMAS HIS MASQUE*, sub chipul unuia dintre copiii lui Tata Crăciun. În timpul persecuțiilor puritane la adresa sărbătorii, budinca de prune a devenit desertul nelipsit de la mesele de Crăciun, așa cum scrie Dickens în *Un colind de Crăciun*. Budinca era preparată cu toată ceremonia de rigoare, iar membrii familiei amestecau adesea cu rândul în ea, înainte de a o pune într-un sac de pânză pentru a fi fiartă (vezi DUMINICA ÎNVÂRTOȘĂRII). Când a fost adoptat de familia reginei Victoria, desertul a devenit un indispensabil preparat național de sărbători.

Amuletele înainte ascunse în PRĂJITURA DIN A DOUĂSPREZECEA NOAPTE au început să fie introduse în budincă. Spre exemplu, un inel, un nasture, un degetar și o monedă erau ascunse în aluat, iar cel care le găsea se putea aștepta să se căsătorească, să rămână

Budinca de Crăciun Prepararea tradiționalului desert englezesc de Crăciun, ilustrată în revista *Punch*.

fată bătrână / holtei ori să se îmbogățească în noul an. O serie de superstiții sunt legate de prepararea și de obiceiul de a mânca budincă de Crăciun. Unii susțin că ea trebuie gătită cu 13 ingrediente și că toți membrii familiei trebuie să amestece în ea, de la est spre vest. Despre cei care nu mănâncă nicio felie de budincă se spune că-și vor pierde un prieten în anul care vine.

Budincile de Crăciun sunt populare și în alte țări: în cele scandinave, budinca de orez, iar în Ucraina și Rusia, *kutya*.

Bulgaria În această țară, sărbătorirea Crăciunului cuprinde multe dintre obiceiurile întâlnite în celelalte țări din Europa de Est, precum masa cu 12 feluri de mâncare fără carne în seara de Ajun (care include totdeauna pateurile cu brânză numite *banitza*), pâinea mare așezată la loc de cinste în mijlocul mesei și tradițiile străvechi ale bușteanului de Crăciun și ale băților cu nuiele în prima zi a anului.

Numai bulgarii sărbătoresc însă Crăciunul de două ori pe an, pe 25 și pe 26 decembrie. În perioada regimului comunist impus după cel de-al Doilea Război Mondial, sărbătorile religioase precum Crăciunul au fost interzise, astfel că oamenii au născocit o sărbătoare laică asemănătoare cu Crăciunul, celebrată pe 26 decembrie. După căderea Cortinei de Fier, restricțiile au dispărut, însă nu s-a renunțat și la noua sărbătoare.

Bulgarii sunt adepți înfocați ai tradițiilor corale, iar obiceiul numit *koleduvane*, în care grupuri de băieți cântă colinde în ajunul Crăciunului, este respectat cu mare plăcere. Îmbrăcați în pitorești costume populare, cu cămăși brodate, căciuli de blană și pelerine cu glugă, *koledari* merg din ușă-n ușă, cântând și urându-le gazdelor prosperitate în anul care vine. Sunt răsplătiți cu fructe, prăjiturile și alte bunătăți.

Buna Vestire „Iar în a șasea lună a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, către o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria.” *Evanghelia după Luca 1:26-38* povestește

venirea îngerului la Maria și supunerea acesteia la planul divin de a concepe un prunc cu Sfântul Duh. Vreme de secole, versetele au constituit o sursă de inspirație pentru numeroși artiști fascinați de întâlnirea dintre un înger al Domnului și o simplă fată de la țară. Printre cele mai spectaculoase ilustrări ale acestui episod sunt *Cestello Annunciation* de Botticelli, în care arhanghelul Gavriil îngenunchează înaintea Fecioarei, și *Ecce Ancilla Domini*, de Gabriel Dante Rossetti, în care Maria se ghemuiește pe patul ei. Printre cele mai frecvent întâlnite elemente iconografice se numără un crin, un porumbel sau o rază de lumină.

Sărbătoarea Bunei Vestiri este celebrată pe 25 martie. (Vezi planșele color, fig. 2, 20)

„Burning Babe, The“ Poem de martirul iezuit din perioada elisabetană Robert Southwell, decedat în 1595.

Stând eu și tremurând în frigul iernii înnoptat,
O fierbințeală inima-mi cuprinse pe neașteptat;
Și ridicând privirea să văd ce foc mi-era aproape,
Un prunc frumos arzând mi se-arătă în noapte.
Deși în foc, din ochi șuvoi înlăcrimat îi curge.
De parcă plânsul flăcările-ar fi putut s-alunge.
„Vai mie“, zise el, „sunt prunc, dar focu-l las
să mă prăjească,

Și nimenea nu vine, totuși, ca inima să-și încălzească.

În pieptu-mi pur, ard spinii ca în vatra încinsă,
Dragostea-i foc, cenușa-n rușine e stinsă;
Dreptatea-i carbune, iar mila atâta văpaia
Păcatele-omenești aprind mai tare pâlălaia,
Iar pentru ele ard eu și pentru mântuirea lor,
Cu sângele meu voi scălda acest cuptor.”
Cu aste cuvinte dispăru ca luat de un taifun,
Iar eu mi-am amintit că-i ziua de Crăciun.

Bush Christmas (1947) Chips Rafferty joacă rolul hoțului de cai Long Bill în acest film australian despre cinci copii care se aventurează în sălbăticie, în căutarea unor cai furați. Filmat în Warrigal Hills și regizat de Ralph Smart, *Bush Christmas* este bogat în peisaje splendide. Remake-ul din 1983 (cu o foarte tânără Nicole Kidman) s-a intitulat *Prince and the Great Race*.

Bushfire Moon (TV, 1987) Un reușit film pentru copii („Oaspetele de Crăciun“), despre Crăciunul în sălbăciea australiană, în epoca victoriană, regizat de George Miller, cel care a semnat și regia peliculei de succes *Man From Snowy River*. O familie de fermieri suferă din cauza secetei; speranțele pentru Crăciun sunt palide – până la sosirea unui necunoscut misterios. Titluri alternative: *The Christmas Visitor* și *Miracle Down Under*.

Bușteanul de Crăciun O bucată mare de lemn care se pune pe foc în ziua de Crăciun. Alegearea și așezarea bușteanului se fac deseori cu mare ceremonie, considerându-se că ce rămâne după ce arde are puteri miraculoase.

Tradiția bușteanului de Crăciun cunoaște o largă răspândire. Prima menționare a obiceiului datează din 1184, în Germania, tradiția

ajungând în cele din urmă în Alpii italieni, în Balcani, în peninsula Scandinavă, în Franța și în peninsula Iberică. În Anglia, prima dată apare în secolul al XVII-lea, într-o poezie de Robert Herick, care a aflat despre el în Devon, unde pare a fi fost încetățenit deja în anii 1630. Obiceiul a fost adoptat în majoritatea regiunilor din Anglia și Scoția, mai puțin în zonele joase ale acestora din urmă, unde pădurile erau rare și multe practici creștine au fost suprimate de mișcarea calvinistă. În cele din urmă, tradiția bușteanului de Crăciun a traversat Atlanticul și a devenit parte integrantă a Crăciunului în SUA și în Canada.

În Franța, membrii familiei obișnuiau să meargă împreună să aleagă cel mai bun copac pentru BÛCHE DE NOËL, în timp ce în Norvegia tatăl se ducea singur. În Anglia, bușteanul era ales încă de la CANDLEMAS (2 februarie) și lăsat să se usuce. În SUA se considera că aduce ghinion să cumperi bușteanul, norocul răsplătindu-i pe cei care îl alegeau singuri de pe proprietatea lor. În Serbia, bușteanul se tăia înainte de răsăritul soarelui în ziua de Ajun și se ducea în casă pe înserat, la lumina lumânărilor.

Bușteanul adus acasă era prilej de mare bucurie. Buștenii erau deseori decorați cu panglici, iar trecătorii cărora le ieșea în cale un astfel de alai își ridicau pălăriile în semn de salut. Cel mai tânăr membru al echipei putea cere să călărească pe bușteanul tras pe zăpadă.

Odată adus acasă, urma o altă ceremonie, aceea a așezării lui. În Newfoundland, în secolul al XIX-lea, când Back-Junk, așa cum era numit bușteanul de Crăciun, era pus în vatră și aprins, capul familiei ieșea pe verandă și trăgea un foc de armă pentru a le da de știre vecinilor. În familiile sârbe, cel mai vârstnic bărbat pune bușteanul în foc și rostea o rugăciune pentru ai lui și pentru recolte bune. În Dalmția, bușteanul – *badnjak* – era împodobit cu frunze și flori înainte de a fi adus în casă. După aceea era stropit cu vin sau cu boabe de cereale.

În Muntenegru, o bucată de pâine era așezată pe buștean, care apoi era stropit cu vin – un obicei similar cu cel practicat în secolul al XVI-lea în Lombardia. Acolo, toți membrii familiei se strâneau laolaltă, iar tatăl rostea o

1 Ceremonie for Christmas

Bușteanul de Crăciun Bușteanul de Crăciun se aprinde cu resturile lemnului de foc din anul anterior.

binecuvântare în numele Sfintei Treimi și pune bușteanul – *zocco* – în foc. Sub el era așezat ienupăr, iar pe el, bani. Ulterior monedele erau împărțite servitorilor. Tatăl bea din vin, îl împărțea apoi cu restul familiei și turna de trei ori peste buștean. În alte regiuni ale Italiei, bușteanul de Crăciun era numit *ceppo*; în Toscana, Crăciunul se numește *Festa di Ceppo*. În Catalonia, Spania, copiii erau legați la ochi și îndrumați să lovească în *tio*, un buștean gol la interior și învelit în iută; spre încântarea lor, din el curgeau dulciuri și mici daruri.

Poetul francez Frédéric Mistral, laureat al Premiului Nobel, își amintea astfel ceremonia de aprindere a bușteanului de Crăciun în Provence, unde se născuse:

Pentru tata, care ținea atât de mult la vechile obiceiuri, cea mai importantă sărbătoare din an era ajunul Crăciunului. În ziua aceea, lucrătorii de la fermă plecau de la muncă devreme, iar mama le dădea tuturor, într-un șervet, o splendidă *galette à l'huile*, o bucată de nuga, câteva smochine uscate, un colț de brânză de la turmele noastre, o salată de țelină și o sticlă de vin vechi. Iar apoi servitorii plecau, fiecare în drumul său, să „așeze bușteanul” în ținuturile și în casele lor. Cei care rămâneau la fermă erau nefericiți fără familie; și uneori o rudă, un burlac bătrân, poate, venea la căderea serii, zicând „Crăciun fericit! Am venit să așez și eu bușteanul împreună cu voi.” Și apoi plecam cu toții, cu mare veselie, să alegem bușteanul de Crăciun, care – tradiția era strictă în privința aceasta – trebuia să fie dintr-un pom fructifer. Și îl târam până acasă mergând în șir, cel mai vârstnic la un capăt, iar eu, cel mai tânăr, la celălalt; de trei ori îl plimbam în jurul bucătăriei, iar după aceea, când ajungeam din nou în fața vetrei, tata turna solemn un pahar de vin deasupra bușteanului, spunând:

Bucurie! Bucurie!
Domnul bucurie ne dăruiească, frumoșii mei copii!
Tot binele din lume Crăciunul aduce!
Domnul ne ajute ca la anul,

Măcar să nu ne-mpuținăm
În caz că nu ne înmulțim!

Iar noi, strigând cu toții *Allégresse! Allégresse! Allégresse!* – „Bucurie! Bucurie! Bucurie!” – așezam bușteanul pe grătarul sobei. Iar în vreme ce prima flăcăruie abia zărită se isca din el, tata rostea *À la bûche, boute feu!* și se închina.

În multe regiuni, bușteanul trebuia aprins cu resturile lemnului de anul trecut. Poezia lui Robert Herrick ilustrează această idee și subliniază necesitatea de a avea mâinile curate la aprinderea bușteanului.

Veniți, cu zarvă mare aduceți,
 Veselii, dragii mei băieți,
 Bușteanul de Crăciun la foc:
 Căci doamna mea vă lasă
 Pe toți să vă-ndreptați spre casă
 Să beți și să intrați în joc.

Cu ce-a rămas din anul ce s-a dus
 Noul buștean s-aprindem la apus.
 Ca bine lemnul să se mistuiască,
 Tot omul din Psaltire să citească;
 Iar bun norocul o veni
 Cât jaru-n vatră o mocni.

Către slujnice:

Mâinile bine de nu le-oți curăți,
 Focul dorința nu vă va-mplini;
 Căci nespălate, mâinile, să știți așa,
 Focul îl sting, oricât l-ați ațâța.

Resturile bușteanului din anul precedent (sau cenușa sa) aveau și alte utilizări, mult mai atrăgătoare. În Germania, un buștean se pune pe foc în ziua de Ajun sau în cea de Crăciun, era lăsat să ardă puțin și apoi scos. Când se apropia o furtună, lemnul acesta, numit Christbrand, era pus din nou în foc, ca să apere împotriva fulgerelor. Francezii foloseau cenușa pentru a vindeca animalele bolnave sau pentru a preîntâmpina mănarea cerealelor. În Portugalia, ce rămânea din *Sepo de Natal* era păstrat și pus din nou pe foc ca pavăză împotriva furtunilor.

Alte necazuri alungate de resturile bușteanului de Crăciun sunt durerile de dinți, grindina, incendiile în casă și degerăturile. Cenușa sa, amestecată în fân, ajută vacile să fete; pusă în pământ, aduce recolte bune; turnată în fântână, păstrează apa dulce. O ciudată inversare a acestui obicei era practică în zonele înalte ale Scoției. Devreme, în ziua de Ajun, capul familiei ieșea să caute un ciot de copac sau o rădăcină încovrigată, din care, după ce se întorcea acasă, cioplea silueta unei bătrâne. Lemnul astfel lucrat era numit *Cailleach Nollaich* sau Moașa de Crăciun și simboliza tot răul care trebuia distrus pentru ca familia să poată prospera. Lemnul era pus seara pe foc și lăsat să ardă complet, ca să țină nenorocul departe în anul următor.

Preferințele în privința esenței bușteanului de Crăciun variază de la o țară la alta: englezii caută frasin, pin sau stejar; francezii preferă pomii fructiferi; scoțienii se orientează spre mesteacăn, iar sârbii, spre stejar.

În SUA, înainte de Războiul Civil, pe multe plantații li se dădea liber sclavilor cât timp ardea bușteanul de Crăciun. De aceea, lemnul era stropit cu apă, pentru a prelungi vacanța cât mai mult; în Sud chiar există o zicală conform căreia un lemn verde „are la fel de multă apă ca un buștean de Crăciun”.

În Devon, SNOPUL DE FRASIN înlocuiește bușteanul de Crăciun. O bucată de frasin era tăiată și legată cu nouă fâșii de lemn, preferabil din același copac. Snopul se arde apoi ars în aer liber, într-un foc aprins cu o bucată din snopul de anul trecut.

Chiar și în SUA, obiceiul bușteanului de Crăciun păstrează încă anumite nuanțe surprinzătoare. Din 1933, în fiecare an la Palmer Lake, Colorado, are loc o Vânătoare a bușteanului de Crăciun. Un copac ales în acest scop este doborât și trunchiul e ascuns cu grijă. Cei care iau parte la vânătoare trebuie să poarte pelerine și glugi roșii ori verzi, în amintirea vremurilor de demult, din Anglia, când alegerea bușteanului de Crăciun constituia o parte importantă a

celebrărilor. Odată găsit, trunchiul de copac este adus în oraș cu mare fast, cel care l-a descoperit având dreptul de a sta călare pe el.

În 1966, în ziua de Ajun și devreme în dimineața de Crăciun, postul de televiziune WPIX din New York a difuzat timp de trei ore sunetul bușteanului de Crăciun arzând, acompaniat de colinde. Transmisia a fost în alb și negru, având la bază un clip cu durata de 17 secunde, în care era redat șemineul din reședința primarului newyorkez. Acest program inovativ (considerat uneori primul videoclip muzical din lume) a atras și a încântat în decursul anilor un public numeros; unii dintre cei aproximativ un milion de telespectatori chiar și-au așezat televizoarele în dreptul șemineului gol din casă, pentru un efect mai realist. Tradiția a fost respectată până în 1990 (scena focului a fost totuși refilmată color, având la bază un clip mai lung, de șapte sau opt minute) și adaptată la era electronică: postul respectiv difuzează pe website-ul lui, în seara de Ajun, scena bușteanului arzând.

Buttenmandelhaut În Alpii bavarezi, de ziua Sfântului Nicolae, așa-numiții Buttenmandelhaut ies să alunge demonii. Își pun măști hideoase și funii de paie legate în jurul șoldurilor cu frânghie și năvălesc din hambare agitând tălângi și zornăitoare. Odată ce sunt binecuvântați de Sfântul Nicolae și soția fermierului i-a stropit cu apă sfințită, merg din ușă-n ușă cu daruri pentru copii. Uneori, Sfântul Nicolae citește dintr-o carte, enumerând faptele bune și purtările rele ale copiilor și le explică cât de important este să fie cuminți. Apoi, în joacă, le scot din casă pe femeile nemăritate din gospodărie.

Byrom, John (1692–1763) Poet englez, compozitor de imnuri și inventator al unui sistem de stenografiere. A scris poezia „Christians Awake, Salute the Happy Morn” în 1749, ca un dar de Crăciun pentru fiica sa de 11 ani, Dolly. Versurile au fost puse pe muzică în 1750, de John Wainwright.

Cactusul de Crăciun Plantă din pădurea ecuatorială braziliană, *Schlumbergera bridgesii*, ale cărei flori purpurii și roșii apar în perioada Crăciunului.

Cadoul de Crăciun (1949) Filmul („Holiday Affair”) este o comedie romantică, în care acțiunea se petrece de Crăciun și în care o văduvă de război (Janet Leigh), mama unui băiat, este curtată de șomerul Steve Mason (Robert Mitchum) și de avocatul Carl Davis (Wendell Corey). Deși inițial nu s-a bucurat de aprecieri unanime, așa cum s-a întâmplat cu *O viață minunată*, și-a atras, cu timpul, un mare număr de admiratori, în urma difuzărilor la televiziune. În 1996 a fost readaptat special pentru televiziune.

Cai Păgânii teutoni obișnuiau să sacrifice un cal alb în cadrul festivalului din miez de iarnă. Sărbătoarea creștină a Crăciunului are de asemenea ceremonii axate asupra cailor, dar mai puțin sângeroase.

Din motive rămase neclare, Sfântul Ștefan a ajuns să fie considerat drept ocrotitorul cailor și de aceea ziua sa în calendarul romano-catolic, 26 decembrie, se sărbătorește prin parade, curse și printr-un comportament special față de aceste animale. (Vezi SFÂNTUL ȘTEFAN.)

În Țara Galilor, în cadrul ceremoniei *Mari Llwyd* (*Iapa Cenusie*), un bărbat aleargă de colo-colo acoperit cu o pânză albă cu clopoței, ducând în mână o prăjină ce are în vârf un cap de cal cu maxilare mobile. Toți cei pe care îi prinde calul în bot trebuie să plătească o taxă

pentru a fi eliberați. Conform legendei, *Mari Llwyd* este animalul scos din grajdul lui pentru a face loc Sfintei Familii, care de atunci caută mereu un adăpost. În perioada Crăciunului, însoțită de un grup de bărbați, deseori în costume de MUMMING sau purtând zurgălăi, *Mari Llwyd* se apropie de o casă și grupul se roagă de gazdă să fie primit. După o negociere ritualică în versuri umoristice, colindătorii sunt invitați înăuntru, unde calul sare de colo-colo, și le sunt oferite mici gustări.

În Anglia, personaje similare sunt Old Hob, care colindă însoțit de un grup de bărbați, cântând și sunând din clopoței, pentru a primi o donație, și CALUL DE LEMN în Kent. Pe Insula Man, echivalentul este Laare Vane („Iapa Albă”), care apărea în ajunul Anului Nou.

În Germania, calul similar poartă numele Schimmel (sau, în unele zone, Schimmelreiter, punând accentul pe călăret). La fel ca *Mari Llwyd*, și el colindă pe la case, ținând pentru a-i distra pe copii și dansând cu fetele frumoase.

Calendarul de Advent Marchează zilele din luna decembrie care au mai rămas până la Crăciun. Tipul cel mai des întâlnit are niște ferestruici, deschise în fiecare zi, dezvăluind o bomboană, o imagine, o jucărioară sau o poezie.

Ideea de a reprezenta grafic timpul rămas până la Crăciun pare a-și avea originea în secolul al XIX-lea, în Germania. Pe măsură ce Crăciunul se apropia, unele familii trasau cu vopsea ori cu cretă linii pe podea; altele atârnau pe perete o altă imagine religioasă ori aprindeau zilnic câte o lumânare, începând cu 1 decembrie. Calendarele de Advent confecționate în casă au apărut prin anul 1850, fiecare zi între 1 și 24 decembrie fiind marcată printr-un verset biblic, o bomboană ori un desen. Primul astfel de calendar tipărit a fost *Münchener Weihnachtstkalender* (calendarul de Crăciun din München), produs în 1903 de Gerhard Lang, iar exemplul lui a fost urmat curând și de alți editori. În 1914, Germania exporta numeroase modele de calendare de Advent decorate cu peisaje de iarnă, brazi de Crăciun, scene citadine sau castele; multe dintre ele au devenit între timp prețioase piese de colecție. Ca în cazul

jucăriilor și al ornamentelor de Crăciun germane, și producția de calendare a fost întreruptă de cele două războaie mondiale, însă în prezent Germania continuă să le tipărească și să le expedieze în lumea întreagă.

Deși majoritatea calendarelor de Advent sunt produse astăzi în scop comercial, varianta tradițională este încă lucrată de artizani, aceștia găsind mereu noi modalități de a marca zilele rămase până la Crăciun. Exemplele includ ciorăpei de Advent conținând 24 de prăjiturile și lumânarea-calendar daneză, cu 24 de secțiuni.

Calendarele de Advent sunt populare mai cu seamă în țările scandinave, unde diversele conexiuni cu programele televizate oferă divertisment și permit strângerea de fonduri pentru cauze caritabile.

Calendarul lui Filocalus Cea mai veche atestare documentară a celebrării Nașterii lui Iisus pe 25 decembrie. Numit și *Cronografia din 354* sau *Calendarul lui Furius Dionysius Filocalus*, este un set de cronologii din surse creștine și laice. O listă a consulilor romani include mențiunea *I p Chr. Caesare et Paulo sat. XIII Hoc cons. Dns. Ihs. xpc natus est VIII Kal. Ian de ven. luna XV* („Hristos s-a născut în timpul consulatului lui C. Caesar Augustus și L. Aemilianus Paulus pe 25 decembrie, vineri, a cincisprezecea zi a lunii noi“).

Deși pare a fi fost redactat în anul 354, se crede că se referă la practici uzuale încă din 336.

Calende Prima zi a lunii în Roma antică. Calendele lui ianuarie marcau, la romani, sărbătorirea Anului Nou. Era un timp al decorațiunilor din plante, al luminilor, al darurilor (*strenae*) – cel puțin pentru împărat – al extravagantei, generozității și bune-dispoziții, cu participanții mascați sau costumați în piei de animale ori în haine ale sexului opus. Toate aceste elemente au fost legate într-un moment sau altul de sărbătoarea Crăciunului, în parte pentru că erau obișnuite în festivalurile din miez de iarnă și în parte fiindcă erau dificil de eradicat.

La început, Biserica a dezaprobat aceste tradiții moștenite, dar în cele din urmă a decis să-i îndepărteze pe oameni de conotațiile păgâne

ale calendelor, conferind momentului un caracter sacru. La Conciliul de la Tours, în anul 567, s-a stabilit că 1 ianuarie va fi sărbătoarea tăierii împrejur, denunțându-se excesele precum travestiurile și purtarea pieilor de animale.

Spre sfârșitul Evului Mediu, ideea de petrecere a revenit în cadrul Crăciunului și și-a pierdut treptat caracterul pur teologic, devenind sărbătoarea Nașterii lui Iisus ca om. În acest aspect s-a mai păstrat un element al calendelor, așa cum se întâmplă în Rusia, unde Kolyada, o fată în veșminte albe, străbate străzile într-o sanie în ziua de Ajun. *Kolyada* este numele rusesc al Crăciunului, termenul derivând din „calende“.

Calennig În Țara Galilor, termenul *calennig* desemnează un mic cadou oferit de Anul Nou. Băieții obișnuiau să meargă din ușă-n ușă, cântând sau recitând o poezioară și primind în schimb bani ori produse alimentare. Deseori aveau la ei un măr sau o portocală ciudat decorată, fructul primind și el numele de *calennig*. Acesta era așezat pe trei bețișoare în chip de picioare și ornat cu cimbru sau altă plantă aromatică, iar în coaja lui erau înfipite boabe de ovăz, grâu sau nuci. Aceste trei elemente – fruct, cereale și ierburi aromate – reprezentau darurile aduse de Cei Trei Magi pe de o parte, dar și dulceața, bogăția și nemurirea, pe de altă parte. Uneori, *calennig* era păstrat în casă pentru a aduce noroc în anul care abia începea.

Calul de lemn Obicei din Kent, Anglia, care datează din secolul al XIX-lea, în cadrul căruia un bărbat într-un veșmânt cu glugă purta un cap de cal din lemn în vârful unui par. Însoțit de alți bărbați – unul pe post de „călăreț“, altul mânănd calul cu un bici în mână, un al treilea în haine de femeie, supranumit „Mollie“, și uneori de cântăreți – calul mergea din ușă-n ușă în seara de Ajun, cerând câte o mică donație. Capul era lucrat astfel încât maxilarele să se deschidă și să se închidă cu zgomot, iar uneori în găvanele ochilor erau așezate lumânări aprinse, pentru crearea unui efect dramatic. Obiceiul a renăscut în anii 1950, ca metodă de a strânge bani în scopuri caritabile.

Câmpul Păstorilor Splendida capela a Câmpului Păstorilor din Bethleem se afla pe locul în care îngerii li s-au arătat păstorilor, în noaptea Nasterii Domnului.

Campania „Cumpărături din vreme“ Nu este un îndemn la a-ți începe cumpărăturile pentru Crăciun din timp, ci o mișcare reformatoare, menită să prevină abuzurile la adresa angajaților din magazine. Inițiată în 1906 de Liga Consumatorilor Americani, campania urmărea să elimine programul de lucru prelungit (pentru care se primea rareori o plată suplimentară), convingând clienții să-și încheie cumpărăturile cu câteva săptămâni înainte de Crăciun. Mottoul său era „De dragul omeniei, cumpără din vreme!“. Autorii campaniei subliniau faptul că vânzătorii, agenții de livrări, muncitorii din fabrici și lucrătorii poștali vor avea de câștigat, dacă se pune capăt freneziei cumpărăturilor de ultimă oră. Liga lauda acele magazine care mențineau programul de lucru obișnuit, publicând o „Listă albă“ a acelor care le cereau angajaților să rămână peste program. Un impuls similar de a schimba obiceiurile de Crăciun s-a aflat la baza SOCIETĂȚII PENTRU PREVENIREA DĂRUIRII INUTILE. (Vezi planșele color, fig. 23.)

Câmpul Păstorilor Câmpia de lângă Bethleem, unde oștile îngeresti le-au vestit păstorilor Nașterea lui Iisus. Locul exact este o chestiune controversată, dar toate opiniile concordă asupra faptului că trebuie să fie la răsărit de Bethleem, acolo unde se află astăzi satul Beit Sahour. Protestanții înclină spre zona deținută în prezent de YMCA; romano-catolicii arată spre locul minunatei biserici Sanctuarul Păstorilor, construită astfel încât să semene cu cortul unor nomazi; ortodocșii consideră că vestirea s-a întâmplat pe locul unei biserici din epoca bizantină. Slujbele religioase oficiate în zonă în seara de Ajun sunt foarte populare.

Canada Este posibil ca în Canada Crăciunul să fi fost sărbătorit încă de acum o mie de ani. Colo-niștii vikinci care s-au stabilit în Newfoundland în jurul anului 1000 d.Hr. erau creștini, și deci se poate să fi celebrat Nașterea Domnului. În mod cert, pe de altă parte, imigranții romano-catolici care au venit pe teritoriul canadian inițial din Franța, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, au

adus cu ei și obiceiurile de Crăciun, despre care cunoaștem astăzi numeroase detalii. Pentru ei, Crăciunul era un moment cu un puternic conținut religios, având în centru slujba de la miezul nopții și scena Nașterii în fiecare casă. Această tradiție a smereniei a fost cea care a dus la convertirea populației locale și la apariția unor cântece specifice precum „THE HURON CAROL” și „D’OU VIENS TU BERGÈRE?”

Dar Crăciunul era deopotrivă un prilej de distracție și veselie. De la obiceiul numit „întinde acadeaua” (*la tire*, o excelentă ocazie pentru tinerii și tinerele necăsătorite să se cunoască mai bine), care avea loc de ziua Sfintei Ecaterina, până la poveștile cu fantome, la muzică și la petreceri dansante, *Noël* în Canada franceză era un motiv de bucurie. Folclorul canadian de limbă franceză este bogat în povești despre întâmplări supranaturale, cu vâcolaci, bărci-năluca și iubiți fantomatici, depănate în jurul focului. În Quebec se credea că seara de Ajun are cea mai puternică încărcătură supranaturală, fiind momentul în care pământul se deschide, dându-și la iveală comorile, iar animalele vorbesc pe înțelesul oamenilor sau îngenunchează în semn de omagiu adus pruncului Iisus. Conform unei legende populare, morții din parohia respectivă se întorc pentru a asculta slujba de la miezul nopții de Ajun și pentru a-și revedea casele.

Punctul culminant al sărbătorilor era *réveillon*-ul sau ospățul din seara de Ajun, pentru care preparativele începeau cu câteva săptămâni înainte: se coceau plăcinte și prăjituri, se marinau cărnuri, se preparau băuturi. Copiii erau culcați devreme și treziți pentru a participa la slujba de la miezul nopții. Apoi, familiile se grăbeau acasă, să se așeze în jurul mesei. Principalul fel de mâncare servit era de obicei *la tourtière*, plăcinta cu carne, însoțită de sosuri preparate în casă, însă mesenii puteau alege deopotrivă între curcan, șuncă, găscă sau tocăniță. Deserturile includeau gogoși cu zahăr, prăjituri cu fructe, *bûche de Noël* sau tarte cu sirop de arțar. Copiii primeau daruri de la Père Noël, dar de multe ori cadourile din seara de Ajun erau doar mici atenții, cele mari fiind

deschise în ziua de Anul Nou, conform tradiției franceze.

Chiar și astăzi, când cultura franco-canadiană are un caracter mai degrabă urban decât rural, Crăciunul continuă să fie un moment special în viața locuitorilor din Quebec, cu ale sale mâncăruri tradiționale, *réveillon*, slujba de la miezul nopții, LA GUIGNOLÉE, Père Noël și cu spiritul sărbătorilor încă viu.

În secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, imigranții englezi, germani și americani au adus cu ei propriile lor tradiții de Crăciun. Din Anglia au venit obiceiul împodobirii caselor cu plante verzi, vâscul și MINGEA SĂRUTURILOR, colindele, jocurile de salon și MUMMING-ul. Din Germania au fost preluate bradul de Crăciun, fursecurile și păpușile de turtă dulce, dar și obiceiul numit BELSNICKLING. Din Statele Unite au fost „importați” Santa Claus și elfii săi.

Până în secolul XX, Crăciunul în provinciile de limbă engleză ale Canadei începuse deja să semene cu modul în care era el sărbătorit în Statele Unite: un Advent laic, însemnând mai degrabă cumpărături decât celebrarea riturilor religioase, mai degrabă decorarea pomului de Crăciun, schimbul de felicitări, apariția lui Moș Crăciun în centrele comerciale și la parade, înainte de coborârea lui pe hornurile caselor în seara de Ajun și de deschiderea cadourilor în dimineața zilei de 25 decembrie. Masa de Crăciun este o chestiune de familie, având în meniu curcan, sosuri, legume și plăcintă cu carne. Perioada Crăciunului este una a donațiilor caritabile, așa cum o arată colectele Armatei Salvării. Chiar și nemulțumirile legate de Crăciun amintesc bine de cele auzite în SUA: comercializarea sa excesivă, lipsa de corectitudine politică (soldată cu eliminarea oricăror detalii și cântece creștine din „Concertele de Iarnă” organizate în școli) și așa-zisa marginalizare a reprezentanților altor religii (vezi MELANCOLIE DE CRĂCIUN).

Dar există numeroase alte elemente care deosebesc Crăciunul canadian de cel al vecinilor de la sud. Unii canadieni cu origini britanice păstrează încă obiceiurile înaintașilor, precum budinca cu prune, urmărirea mesajului regal în după-amiaza zilei de Crăciun sau celebrarea

HOGMANAY în stil scoțian. În provinciile Maritime și în Newfoundland se practică și în prezent agitatele obiceiuri *munming* și *belsnickling*, păstrându-se și personajele care aduc daruri de Anul Nou, ca MOTHER GOODY. Acadienii încă își savurează PLĂCINTA RAPÉE, iar copiii din provinciile Maritime primesc și astăzi așa-numitele „jucării din orz” (acadele în formă de animale) și „oase de pui” (dropsuri învelite în ciocolată). Populația nativă sărbătorește Crăciunul prin petreceri în comun, reuniuni, participarea la slujbele religioase și, în Nordul Îndepărtat, prin jocuri de iarnă precum curse de snowmobile și de sănii trase de câini, dar și prin tradiționalele concursuri ale inuiților, dintre care amintim aruncarea cu pătura și săritura pe două picioare. În provinciile vestice, numeroasa comunitate de canadieni ucraineni sărbătorește un Crăciun prelungit, datorat calendarului iulian pe care îl respectă și în conformitate cu care Crăciunul pe 7 ianuarie, iar Epifania, pe 19 ianuarie. (Pentru a respecta uzanțele Bisericii Răsăritene, luminile de Crăciun de pe clădirea Parlamentului canadian se sting și se demontează abia pe 8 ianuarie.)

Cei care vizitează Canada vor fi impresionați de ceremonia COLINDE LA LUMINA LUMÂNĂRILOR, organizată pe apele din largul orașului Vancouver, în Columbia Britanică, dar și de spectaculoasele aranjamente luminoase din Winnipeg, Manitoba. În Ontario pot participa la un Crăciun în stilul secolului al XIX-lea, la Black Creek Pioneer Village, sau pot admira aprinderea Luminilor de Crăciun în Toată Canada, în Ottawa. De asemenea, pot încerca să patineze pe gheață în aer liber în Montreal și apoi să ia parte la slujba de la miezul nopții în splendida bazilică Notre Dame, al cărei interior a fost sculptat de meșterii franco-canadieni; la fel de bine pot vizita colecția de iesle miniaturale provenite din lumea întreagă, în capela Sfântul Iosif. Regiunile estice ale Canadei le oferă vizitatorilor spectacole cu clovni și bufoni din Newfoundland.

Cappeau (1808–1877). Adam era deja celebru pentru baletul *Giselle* pe care îl compusese, atunci când i-a fost cerut, în 1847, să pună pe muzică versurile scrise de Cappeau. Acesta din urmă era negustor de vinuri și poet, care mai târziu a adoptat vederi politice radicale și a cerut să fie îngropat în picioare. Colindul a fost tradus în engleză de jurnalistul american John Dwight (1818–1893), cu titlul „O Holy Night”. Traducerea în română îi aparține lui V. Popovici.

O, noapte sfântă, binecuvântată,
Iisus în iesle umil s-a născut,
În lumea de păcate frământată
Mântuitorul azi a coborât.
Speranța-n sufletul trudit răsare,
A zorilor lumini ne strălucesc,

Îngenuncheați, e ceru-n sărbătoare,
Mulțimi de îngeri azi îl preamăresc.

Conduși de stea spre ieslea Lui saracă,
Și noi ca magii adânc ne smerim,
Vrem darul nostru Pruncului să-I placă,
Întreaga viață Lui i-o dăruim.
El, Rege-al regilor, stă într-o iesle
Simțind din plin necazul nostru greu.
Glorie Lui, El printre noi trăiește
Și chiar în iesle El e Dumnezeu.

„Cantique de Noël” Colind francez, intitulat și „Minuit, Chrétiens”, pe muzică de Adolphe Adam (1803–1856) și pe versurile lui Placide

„Cantique de Noël” Compozitorul francez Adolphe Adam.

Ne-a arătat iubirea jertfitoare,
Cu pace El a venit pe pământ.
Nu vor fi robi, nici lanțurile-amare,
Nici asupra-n al Său Nume sfânt.
Cântări de mulțumire să-I aducem,
Slăvitul Nume veșnic să-I cinstim.
El este Domn, Hristos în veci e Rege,
Iubirea, slava Lui o preamărim.

Cap de mistreț Un moment nelipsit de la banchețul de Crăciun în Anglia era aducerea la masă a capului de mistreț, cu mare pompă. În regiunile de nord ale Europei se obișnuia ca în lunile noiembrie și decembrie să fie tăiați porci, fiindcă animalele nu mai puteau fi hrănite peste iarnă. Freya, zeița fertilității la popoarele scandinave, călărea pe mistrețul Gullinbursti și în cinstea ei erau sacrificați porci de Crăciun.

Conform legendei, un student la Queen's College, Oxford, citea o scriere de Aristotel când a fost atacat de un mistreț în pădurea Shotover. Cu un strigăt de *Graecum est*, el a azvârlit cartea pe gâtul fiarei, care s-a înecat și a murit. Ca să nu piardă volumul, studentul a retezat capul mistrețului și l-a dus la facultate, unde a fost servit la masa de seară. Chiar și astăzi instituția organizează o procesiune în cadrul căreia este purtat un cap de mistreț

Cap de mistreț Aducerea ceremonială a capului de mistreț.

împodobit, iar studenții cântă „COLINDUL CAPULUI DE MISTREȚ”. Un alt obicei mai puțin spectaculos era evenimentul desfășurat anual în Hornchurch, Essex, Anglia, până spre jumătatea secolului al XIX-lea: un proprietar de pământuri din regiune trebuia să ofere, la fiecare Crăciun, un cap de mistreț decorat. Capul era dus într-o furcă pe un câmp din zonă și localnicii se luptau pentru el, iar câștigătorul îl ducea la un han din apropiere, unde îl mânca împreună cu prietenii.

Capcană de Crăciun Obicei din Anglia secolului al XIX-lea: a „deghiza” un cadou în altul sau într-un ambalaj înșelător.

Care dintre cei nouă Poveste de Crăciun scrisă de Marus Jókai, din Ungaria. Un cizmar sărac, cu nouă copii, primește o propunere din partea proprietarului său bogat: dacă este dispus să renunțe la unul dintre băieți, proprietarul îl va adopta și va face din el un domn. Firește, cizmarul refuză să se despartă de un fiu, chiar dacă aceasta ar însemna că norocosul ar avea parte de o viață în bunăstare. Bogatul, deranjat de colindele cântate de familia săracului, vine cu o altă ofertă: le dă 1 000 de florini cu condiția să nu mai cânte. Membrii familiei încearcă, dar constată că nu pot, astfel că tatăl înapoiază banii în scurt timp.

Și cu acestea, puse bancnota pe masă și dadu fuga, cu răsufierea tăiată, înapoi la familia lui, care îl aștepta. Îi sărută pe toți, unul câte unul, și apoi, aranjându-i în rând ca pe fluierile unei orgi, se așază pe taburetul lui și împreună începură să cânte din nou, din toată inima: „În ziua binecuvântată când Domnul Iisus s-a născut...” N-ar fi putut fi mai fericiți nici dacă toată casa aceea mare ar fi fost a lor.

Dar proprietarul pășea-n sus și-n jos în cele nouă încăperi ale sale, întrebându-se cum se poate ca oamenii aceia de jos să fie atât de fericiți și de plini de bucurie, într-o lume atât de sumbră și de plictisitoare.

Caritate La ceea ce am putea numi primul Crăciun, s-a arătat o dovadă a lipsei de bunăstare

din partea unui hangiu față de doi părinți într-o situație disperată, care caută un loc în care să-și poată aduce copilul pe lume. De atunci, Crăciunul a însemnat identificarea celor nevoiași și binefaceri la adresa lor. În Evul Mediu, milostenia de Crăciun venea de la Biserică și de la monarhie: în 1248, regele Henric al III-lea al Angliei a hrănit în palatul său mii de săraci, iar în 1283, fiul său, Edward I, a oferit de mâncare la 500 de cerșetori londonezi; mănăstirile medievale rezervau fonduri speciale pentru a oferi de Crăciun mâncare și îmbrăcăminte nevoiașilor. În Spania, confreriile – grupuri de laici pioși – depuneau eforturi deosebite cu aceeași ocazie, pentru a-i hrăni pe săraci și a plăti creanțele celor aflați în închisoarea datornicilor.

Era de asemenea de așteptat ca proprietarii de pământuri să se dovedească generoși în perioada Crăciunului. Lordul Robert Cecil întotdeauna le oferea bani, carne sau pâine în valoare de 30-40 de lire sterline celor din parohia sa în timpul reginei Elisabeta I, iar contemporanul său, Sir William Petrie, le asigura celor de pe moșiile sale 31 boi, 5 porci, 13 cerbi, 29 viței, 54 miei și 129 de oi, toate fripte, plus o tonă de brânză. Acest gen de *noblesse oblige* feudală este ilustrat sugestiv de relatarea lui Joseph Addison cu privire la un moșier de la țară, Sir Roger de Coverley:

S-a lasat prins apoi în seria de distracțiuni care a cuprins casa lui în perioada sărbătorilor; căci Sir Roger, după onorabilul obicei al strămoșilor săi, întotdeauna ținea casa deschisă de Crăciun. Am aflat de la el că tăiasse opt porci grași pentru sărbători, că împărțise cu mână largă spinările între vecinii săi și mai cu seamă că trimisese un șir de budinci de porc cu un pachet de cărți către fiecare familie săracă din parohie. M-am gândit deseori, îmi zicea Sir Roger, ce bine cade Crăciunul în miezul iernii. Este cel mai neplăcut timp al anului, când cei săraci ar suferi și mai mult din cauza sărăciei și a frigului, dacă n-ar avea veselie, focuri să se încălzească și jocurile de Crăciun. Îmi place să le bucur bietele suflete în acest rastimp de sărbătoare și să văd satul

întreg cum se veselește în sala mea cea mare. Pun să se toarne o măsură dublă de malt în berea mea și o las să curgă douăsprezece zile la rând, pentru tot omul care o cere, și întotdeauna am pe masă o bucată de vită și o placintă cu carne...

Crăciunul era de asemenea momentul din an în care li se permitea săracilor să cerșească. În multe locuri, oameni singuri sau în grup mergeau din ușă-n ușă cerând bani sau mâncare în schimbul urărilor de bine sau al unor cântece. MERSUL CU COLINDUL includea *minning*-ul și FĂTUCELE DE WASSAIL în Anglia, *Kloppelgehen* în Germania și *la guignolée* în Quebec. Pe măsură ce sistemul feudal a intrat în declin și economia rurală a început să se schimbe, și milostenia de Crăciun a suferit unele transformări. Astfel, mulți se plângeau în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea de egoismul care se strecurase în sufletele celor avuți; autorul unui poem din

Caritate Această ilustrație de John Tenniel, apărută în revista Punch, subliniază legătura tradițională dintre Crăciun și milostenie. Textul îl citează pe Mos Crăciun: „Cum? Nu mă cunoști? Aunzi, trebuie să mă prezint!”

1624 se lamenta că „pâinea și carnea de Crăciun s-au prefăcut în pietre”.

Geniul literar al lui Dickens și spiritul filantropic al epocii victoriene au creat o nouă legătură între Crăciun și caritate. În *Un colind de Crăciun*, Ebenezer Scrooge se transformă dintr-un capitalist cu suflet înghețat, care speră că săracii vor muri ca să reducă surplusul de populație, într-un patron generos și un binefăcător al celor defavorizați. În secolul al XIX-lea au luat ființă nenumărate organizații și instituții caritabile particulare care activau îndeosebi în perioada sărbătorilor de iarnă, precum Misiunea Scrisorii de Crăciun – un grup care trimitea felicitări personale de Crăciun tuturor persoanelor (circa 30 000) aflate în spitalele, închisorile și casele de corecție din Anglia – și Cluburile de Crăciun în SUA, care asigurau un cadou și o masă pentru cei săraci. Copiii din Burgundia, în Franța, puneau pomeni pentru săraci în mici pungi de hârtie, pe care le așezau în stradă și dădeau foc colțurilor pungii, pentru ca nevoiașii să le găsească mai ușor. Pe de altă parte, guvernele se simțeau îndemnate să sporească ajutoarele sociale și au făcut-o într-atât încât mersul cu colindatul a devenit inutil, transformându-se treptat în obiceiuri pitorești, destinate strănerii de bani pentru acțiuni de binefacere.

Legătura dintre milostenie și sărbătorile de Crăciun s-a păstrat și în secolul XX; pentru Armata Salvării, Crăciunul este un prilej aparte de a solicita fonduri – așa cum este pentru numeroase organizații caritabile precum UNICEF, care strânge bani prin vânzarea felicitărilor de Crăciun, sau precum grupurile europene ce adună fonduri pentru țările lumii a treia, prin intermediul colectelor făcute de Băieții cu Steaua. Mai nou, interpreții de muzică rock se adună pentru a înregistra albume de Crăciun, o tendință inițiată odată cu melodia „Do They Know It’s Christmas?” a grupului Band Aid în 1984.

„Carnal and the Crane, The” Colind englez tradițional („Cioara și cocostârcul”), adaptat muzical de Ralph Vaughan Williams.

Pe un mal de râu când am trecut
Și-acolo m-am oprit,
Sfădindu-se eu am văzut
O cioară și un cocostârc.

Și zise cioara către cocostârc:
„Un lucru-n lumea asta mare știu.
Pe Tatăl înainte l-am avut,
Acum l-avem pe Fiu.”

„De unde Fiu-acesta a venit,
Din care zare și din ce hotar?”
„În iesle”, zise stârcul, „s-a născut,
În fân, între un bou și un măgar.”

Si zise cioara: „Îți rămân îndatorat,
De ai să-mi spui ‘nainte de-a pleca,
Oare nu Duhul Sfânt e cel ce-a zămislit
Pe a lui mamă, Maria?”

„Fecioară mai curată ca ea nu era,
Un suflet pur și fără de păcat;
Era a Domnului supusă mielusea
Și mama lui Iisus, al nostru împărat.”

„Unde e patul lui de aur, pat bogat,
În care pruncul a fost legănat?
Unde-i mătasa-n care fost-a înfașat
Și leagănu’ în care el a fost culcat?”

„În loc de pat, umilă iesle a avut
Micul Iisus Hristos când a venit;
Iar fânul a fost aspru așternut
Pe care pruncul dulce a dormit.”

Carol for Another Christmas (TV, 1964) Difuzat de rețeaua CBS în decembrie 1964, filmul („Colindă pentru un alt Crăciun”) este o variantă neagră a nuvelei *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens. Trei duhuri ale Crăciunului apar în viața unui bărbat ce plânge moartea fiului său în al Doilea Război Mondial. Regizat de Joseph L. Mankiewicz, după un scenariu de Rod Serling, cu Ben Gazzara și Sterling Hayden în rolurile principale, filmul a prilejuit debutul la televiziunea americană al lui Peter Sellers, care l-a întruchipat pe Regele Individualiștilor.

„**Carol of the Birds**” Colind australian contemporan, care apelează la plantele și animalele indigene pentru a reda bucuria Crăciunului.

Carval y Nollick Colinde de Crăciun de pe insula Man, în largul coastelor engleze. Derivate din tradiția locală a baladelor, sunt cântate de obicei de soliști în biserici, în seara de Ajun.

Catâr În Liban și în nordul Siriei, catârul era considerat odinioară aducător de daruri. Legenda spune că palmierii s-au plecat în ajunul Epifaniei pentru a le arăta Magilor drumul către Bethleem; un catâr era legat de unul dintre ei, iar când copacul a revenit la poziția verticală, animalul a fost aruncat drept între ramurile lui.

Căi ferate Transformarea Crăciunului într-o perioadă a comuniunii și a reunirii familiale datorează mult dezvoltării căilor ferate în secolul al XIX-lea. Înainte de acest moment,

din cauza stării precare a drumurilor iarna, călătoriile erau rare, costisitoare și prea lente pentru scurta vacanță de Crăciun. După apariția căilor ferate însă, deplasările ocazionate de sărbătorile de iarnă au devenit posibile și pentru cei săraci, fiindcă legea prevedea tarife de călătorie în vagoane de clasa a treia de mai puțin de un penny pe kilometru. De asemenea, datorită rețelei de căi ferate, mii de elevi de la internat puteau veni acasă de Crăciun. Totodată, pe calea ferată puteau fi furnizate la costuri mici preparate alimentare proaspete pentru cinele festive din orașe, dar și materii prime ieftine pentru fabricile care produceau pe scară largă bunuri de consum.

„**Călătoria Magilor**” Un poem de T.S. Eliot, inspirat din fragmentul ce descrie în *Evanghelia după Matei* venirea Magilor de la Răsărit la pruncul Iisus. Eliot ia ca punct de plecare un pasaj din predica ținută în 1622 de Crăciun, de LAN-CELOT ANDREWES:

Influenta căilor ferate Trenul de Crăciun sosește într-o gară din Londra, în 1850.

„O vreme rece a fost atunci,
Cel mai hain timp din an
Pentru o călătorie, așa o călătorie:
Drumul lung și vremea rea,
În miez de iarnă grea.”

Cămila blândă a lui Iisus Legenda spune că, atunci când cea mai tânără cămilă din caravana Celor Trei Magi a plâns de oboseală, pruncului Iisus i s-a făcut milă de ea și i-a dăruit viață veșnică, dar și misiunea de a duce de fiecare Crăciun daruri copiilor din Orientul Mijlociu.

Cărți de Crăciun În secolul al XVIII-lea, editorii au început să publice cărți și reviste speciale pentru sărbătorile de iarnă, o practică rentabilă, la care nu s-a renunțat nici în prezent.

Căscatul brânzei Un joc englezesc de Crăciun din secolul al XVIII-lea, în cadrul căruia, când se apropie miezul nopții, oaspetele cu cel mai impresionant căscat este premiat cu o bucată de brânză.

Cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului În 576, Conciliul de la Tours a declarat cele 12 zile dintre Crăciun și Epifanie o perioadă sacră și festivă. De atunci au fost acceptate ca prilej de sărbătoare, în multe regiuni ale lumii toate activitățile neesențiale fiind interzise pe durata lor. În zonele de limbă germană, perioada este numită *Die Zwölf Raunächte*, „Cele douăsprezece nopți agitate”, când e bine să te păzești de duhurile rele cu cât mai mult zgomot, cu măști și fum.

Cele douăsprezece zile nu sunt calculate pretutindeni la fel. În unele locuri, ziua de Crăciun este inclusă, astfel că Epifania este a treisprezecea zi. În Anglia lucrurile sunt mai complicate, fiindcă 6 ianuarie este ziua a douăsprezecea, dar A Douăsprezecea Noapte e cea dintre 5 și 6 ianuarie.

Cele Șapte Fericiri ale Mariei Cele Șapte Fericiri (și Dureri) ale Mariei au constituit o temă predilectă în arta și literatura didactică medievală. Deși există numeroase cântece și legende referitoare la diversele fericiri și dureri ale Mariei, până în secolul al XV-lea călugării franciscani

le codificaseră și le redusese numărul la șapte. Oficial, fericirile sunt următoarele:

1. Buna Vestire;
2. Vizita la Elisaveta;
3. Nașterea;
4. Botezul Domnului;
5. Intrarea lui Iisus în Templu;
6. Găsirea lui Iisus în Templu;
7. Adormirea și Înălțarea Mariei la cer.

Iată și cele șapte dureri:

1. Profeția lui Simeon;
2. Fuga în Egipt;
3. Pierderea lui Iisus în Templu;
4. Întâlnirea cu Iisus pe Drumul Crucii;
5. Răstignirea lui Iisus;
6. Coborârea lui Iisus de pe cruce;
7. Îngroparea lui Iisus.

Următorul cântec are la bază o poezie populară din Anglia secolului al XV-lea și era cântat deseori de femeile sărace, care mergeau din ușă-n ușă cu o ceașcă pe care se afla imaginea Mariei cu pruncul Iisus.

Prima fericire a Mariei
A fost fericirea lui unu;
Să-l vadă pe Hristos Iisus
Când pe lume l-a adus:

*Când pe lume l-a adus,
Binecuvântat să fie,
Slavă Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt,
De acum și până în vecie.*

Altă fericire a Mariei
A fost fericirea lui doi:
Să-l vadă pe al ei fiu, Hristos Iisus,
Cum pe șchiopi îi face noi.

Refren

Altă fericire a Mariei
A fost fericirea lui trei;
Să-l vadă pe al ei fiu, Hristos Iisus,
Cum pe orbi îi face să vadă și ei.

Refren

Altă fericire a Mariei
A fost fericirea lui patru;
Să-l vadă pe al ei fiu, Hristos Iisus,
Cum Biblia o citește de-a-ntregul.

Refren

Altă fericire a Mariei
A fost fericirea lui cinci;
Să-l vadă pe al ei fiu, Hristos Iisus,
Cum morții îi învie din iadurile-adânci:

Refren

Altă fericire a Mariei
A fost fericirea lui șase;
Să-l vadă pe al ei fiu, Hristos Iisus,
În Templu, acolo unde-l căutase:

Refren

Altă fericire a Mariei
A fost fericirea lui șapte;
Să-l vadă pe al ei fiu, Hristos Iisus,
Când s-a înălțat la cer, în noapte.

Cele treisprezece deserturi În Provence, tradiția cere ca în ziua de Ajun să se mănânce la masa de după slujba religioasă treisprezece deserturi. Numărul îi simbolizează pe Iisus și pe cei doisprezece apostoli. Deserturile pot varia într-o oarecare măsură, însă întotdeauna includ „cerșetorii” (smochine uscate, stafide, alune și migdale, simbolice pentru ordinele monastice ale franciscanilor, dominicanilor, augustinilor și carmelitelor) și *pompe à l’huile* (o brioșă preparată cu ulei de măsline). Alte alegeri sunt nugaua, portocalele, merele, perele, tartele cu fructe și *calissons* (martipan). Pâinea se rupe cu mâna, nu se taie, pentru a asigura recolte bune în anul ce vine.

Ce-mi doresc de Crăciun (1991) Una dintre cele mai viguroase teme din filmele artistice de Crăciun realizate în ultima parte a secolului XX este aceea a reuniunii și împăcării. În *All I Want*

for Christmas, Hallie O’Fallon (Thora Birch) îi spune unui Moș dintr-un mare magazin (Leslie Nielsen) că de Crăciun își dorește doar ca părinții ei divorțați să fie din nou împreună. Hallie și fratele ei trec la acțiune pentru a distruge relația mamei lor cu noul ei logodnic și pentru a-i readuce împreună pe mama și pe tata de Crăciun. Filmul, regizat de Robert Lieberman, și-a câștigat puțini admiratori, prezentând interes doar datorită interpretărilor actorilor Thora Birch, Leslie Nielsen și Lauren Bacall, în rolul buniciei celor doi frați.

Ceppo Termenul definește în limba italiană bușteanul de Crăciun și piramida de Crăciun caracteristică Italiei – o structură decorată cu plante verzi, care adăpostește o iesle miniaturală, mici daruri și ornamente.

Cereale Simbol al fertilității și al speranțelor de prosperitate în anul ce vine, cerealele constituie o componentă importantă a tradițiilor de Crăciun în Europa de Est; sunt folosite ca ingredient al mesei fără carne din ziua de Ajun; se pun sub fața de masă sau se așază grămajoară într-un colț al ei. În țările scandinave, de Crăciun sunt lăsate afară grăunțe pentru păsări (vezi JULENEK). În Irlanda, o tavă cu ovăz este așezată cât mai sus în casă, împreună cu 12 lumânări simbolizându-i pe apostoli, plus una mai mare în centru, întru chipare a lui Iisus. Budincile și terciurile din cereale, precum FRUMENTY, *Jólagrautur* și *kutya*, sunt prezente pe masa de Crăciun în numeroase regiuni ale Europei.

Ceremony of Carols, A O transpunere corală, opus 28, a unor colinde englezești medievale, realizată de Benjamin Britten în 1942, în cursul unei călătorii transatlantice; include „Wolcum Yole!”, „There Is No Rose” și „Adam Lay Ybounden”.

Cert În credințele cehilor, un demon înveșmântat în negru care, împreună cu un înger în alb, îl însoțește pe Svaty Mikalas (Sfântul Nicolae) când acesta coboară din ceruri pe un șnur de aur, în ziua de 6 decembrie, pentru a aduce daruri

copiilor. Cert are un bici și lanțuri, care simbolizează pedepsele ce-i așteaptă pe copiii răi.

Charlie Brown Christmas, A (TV, 1965) „Tot ce vreau este ce primesc. Tot ce vreau este ce mi se cuvine“, spune Lucy în acest film de animație despre pericolele unei atitudini materialiste cu privire la Crăciun. Deși modul în care Charlie Brown regizează spectacolul de la școală și aventurile sale în căutarea unui brad potrivit generează unele râsete, *A Charlie Brown Christmas* („Un Crăciun cu Charlie Brown“) este mai degrabă o piesă moralizatoare decât una comică.

Deși rețeaua CBS a avut unele scrupule cu privire la conținutul religios al peliculei – fiind una dintre puținele producții animate cu orientare explicit creștină referitoare la Crăciun – filmul regizat de Charles Schultze a câștigat un Premiu Emmy pentru cel mai bun program dedicat copiilor și a devenit un preferat pentru sărbătorile de iarnă.

Coloana sonoră a fost compusă de Vince Guaraldi, care a avut curajul de a alege o serie de compoziții amintind de jazz, în locul muzicii mai copilărești care însoțește de obicei desenele animate destinate copiilor. Filmul a fost produs de Bill Mendez și Lee Mendelson, care au mai colaborat ulterior la alte programe din seria Charlie Brown. O urmare, mai puțin profundă, însă mai amuzantă, a fost filmul pentru televiziune *It's Christmas Time Again, Charlie Brown*, realizat în 1992.

„**Cherry Tree Carol**“ Există o serie de colinde a căror temă gravitează în jurul cireșului care se apleacă atunci când Maria vrea să mănânce un fruct. Nucleul original al acestei teme se regăsește în *Evangelhia după pseudo-Matei*, care datează din veacul al VI-lea. Colindele au fost culese în Anglia și SUA în secolul al XIX-lea, fiind transpuse pe melodii diferite. În cel de mai jos, „Colindul cireșului“, mențiunea privind Nașterea lui Iisus pe 6 ianuarie face referire la CRĂCIUNUL VECHI.

Când Iosif cel sfânt ani mulți avea,
Când bătrân el era,
Când pe Maria Fecioara el o curta,

Maria, regină în Galileea,
Când pe Maria Fecioara el o curta,
Maria, regină în Galileea,

Când Iosif și soața-i Maria
Pe drum într-o zi se aflau,
Zise Maria, zise așa:
„Cireșe și mere iată-ne-n cale.“
Și către Iosif spuse-apoi ea,
Cu glas blând, dulce și umil:
„Cireșe adună-mi, rogu-te mult,
Căci iată, în pântece am un prunc.“

Dar Iosif furia mare-și arată,
Furia și mânia întreagă:
„Lasă-l pe-al pruncului tău tată
Cireșele să îți culeagă!“

Dar Iisus vorbi apoi,
Singur el vorbi,
„Cireșe maicii mele dă-i,
Și-n fața-i să i te pleci,
Și-n fața-i să i te pleci,
Apleacă-te pân' la pământ!“
Maria cireșe adună apoi,
Cu Iosif alături stând.

Și Iosif pe Maria o luă
Și o trase către sine;
Zicând: „Doamne, oare ce-am făcut?
Ai milă de mine!“
Și Iosif pe Maria o luă
Și de sine o lipi.
„Prunc micuț, spune-mi acum
Când pe lume vei veni?“

„În ziua-a șasea din Gerar
Pe lume voi veni,
Când stelele care lucesc în cer
De bucurie pline-or fi.“

Mergând Iosif pe drumul său
Glas înțepesc s-audă îi fu dat:
„În astă noapte ne va fi născut
Iisus Hristos, al nostru împărat.

Nu în conac ni se va naște el,
Nici în palat ori în castel,

Ci într-o iesle de vițel
Ni se va naște prunc mititel.

Nu-n haine alese fi-va el înveșmântat,
În purpuri ori mătăsuri și brocart,
Ci în alb in, în in curat,
Ca orișice copil va fi-mbrăcat.

Mergând Iosif pe drumul său,
Glas îngeresc s-audă îi fu dat:
Pruncul Mariei noaptea s-a născut
Ca să ne fie nouă împărat."

Chifla neagră Versiunea scoțiană a prăjiturii de a Douăsprezecea Noapte. Chifla neagră este o prăjitură cu cacao, fructe și migdale din belșug, deseori îmbibată în whisky sau brandy, coaptă în aluat nedospit. Acum se servește în noaptea de Anul Nou.

„Child's Christmas in Wales, A“ Poeticul imn nostalgic al lui Dylan Thomas a fost scris inițial ca un scenariu radiofonic BBC, pentru un post de radio regional din Țara Galilor, și a fost publicat doar după decesul autorului, în 1954. Imnul („Crăciun de copil în Țara Galilor“) povestește amintirile unui băiat despre Crăciunul petrecut într-un oraș galez, de la malul mării, condimentat cu bătaii cu bulgări de zăpadă, focuri de tabără, cadouri (utile și inutile), unchi somnoroși și mătuși sentimentale.

Child's Christmas in Wales, A (TV, 1973) O producție CBS din decembrie 1973, realizată de Michael Redgrave și cu participarea companiei teatrale americane pentru persoanele cu deficiențe de auz National Theatre of Deaf.

Child's Christmas in Wales, A (TV, 1986) O excelentă versiune televizată a poemului lui Dylan Thomas, regizată de Don McBerty. Denholm Elliott interpretează rolul unui bătrân care îi povestește nepotului său Thomas (Mathonway Reeves) despre Crăciunul din copilăria lui.

Childermas Ziua Sfinților Inocenți, pe 28 decembrie, comemorează uciderea pruncilor de

sex masculin din Bethleem, din porunca lui Irod (vezi IROD CEL MARE). În Anglia, ziua era numită Childermas (sau Dyzemas) și se credea că aduce ghinion. Nu numai că nimeni nu lucra în ziua respectivă, dar acea zi din săptămână în care cădea era considerată nenorocoasă pentru tot restul anului. În Irlanda, era numită *Lá Crostna na Bliana*, „ziua încruntată a anului“, când nimeni nu începea un proiect nou. Mulți marinari refuzau să iasă în larg în ziua respectivă; în insulele Aran, nimeni nu era îngropat de Childermas și nici în ziua din săptămână în care pica; în Cornwall, cine spăla în ziua aceea își condamna la moarte una dintre rude.

Childermas era de asemenea ziua bătailor ritualice. Un autor din secolul al XVII-lea, pe nume Gregorie, consemna obiceiul de a biciui copii în dimineața zilei respective, pentru ca uciderea poruncită de Irod „să se simtă mai bine și, într-o măsură potrivită, să retrăiască acea cruzime“. Vezi BĂTAI DE CRĂCIUN și INOCENȚI, ZIUA SFINȚILOR.

Children's Friend, The Prima carte în care a apărut o ilustrație reprezentându-l pe Moș Crăciun, respectiv Santa Claus, și prima în care se pomenea despre o sanie și un ren. Publicată în SUA în 1821. *The Children's Friend: A New Year's Present to Little Ones from Five to Twelve (Prietenul copiilor: Un cadou de Anul Nou pentru cei mici, între cinci și doisprezece ani)* conținea opt planșe color și opt strofe despre Moș Crăciun. Iată poezia:

Bătrânul Moș cu inima curată
Renii și-i mână-n noaptea înghețată.
Peste acoperișuri și prin vijelii.
Vine s-aducă daruri la copii.

Copiilor cuminți le e prieten bun
Și an de an îi vizitează de Crăciun.
Nu uită niciun an să treacă, negreșit,
În pace și iubire-nvăluit.

Prin case multe Moșul a trecut,
Și ciorăpei nenumărați a tot văzut.
Unii curați, frumos împăturiți,
Alții ca de purcei, atât de murdăriți.

Fetețe și băieți cuminti caută el,
Care nu țipă și nu-s răi defel.
Și lor le lasă-n dar un măr ori o trompetă,
O pușcă, o coardă ori o bicicletă;

O minge mare, o păpușă drăguță,
Un camion, un tren sau chiar o mașinuță;
Nu artificii, nu petarde, săbii ori cuțite:
Copiii nu se joacă cu obiecte ascuțite.

Nici tobe, ca pe mamă să o asurzească,
Și-ai lui frați de el să se ferească;
Ci cărți bune, hrană pentru minte să îi fie,
Lucruri noi să-nvețe toți cu bucurie.

Dar copiilor cei răi și neastâmpărați,
Plângăcioși ori foarte răsfățați,
Care mint, se strâmbă și urât vorbesc
Și întruna pe părinți îi necăjesc,

Un băț mare le aduce, noduros,
Ca să-nvețe să se poarte mai frumos,
Iar părinții să-i pedepsească
Și astfel de rele să-i ferească.

Nu se știe și cert cine a compus versurile (istoricii au propus numele lui James K. Paulding sau pe cel al lui Arthur J. Stansbury, un pastor prezbiterian), însă nimeni nu se îndoiește de influența sa asupra viziunii americanilor despre Moș Crăciun în varianta locală. Acest mic poem este cel care a lansat ideea unei legături între Santa Claus, pe de o parte, și iarnă, reni și sanie pe de altă parte, dar și pe aceea a venirii sale nu de ziua Sfântului Nicolae (cum era obișnuit în Europa), ci în seara de Ajun.

Chile Ca în majoritatea țărilor din America Latină, în Chile, Crăciunul este sărbătorit în biserică și în familie. Catolicii respectă cele nouă zile de pregătire și rugăciune dinaintea Crăciunului – *novena* – și participă la slujba de la miezul nopții de Ajun; de asemenea, zeci de mii de credincioși merg în pelerinaj la statuia din secolul al XVII-lea care o reprezintă pe Virgen del Rosario și care se află în Andacollo, un mic oraș minier din Anzi. Acolo se închină la statuie, iau parte la procesiuni religioase și

urmăresc remarcabilele Chinos – echipe de dansatori cu costume viu colorate, care dansează pe muzică cu influențe asiatice. Pelerinii, majoritatea dormind sub cerul liber pe dealurile din jurul orașului, asistă de asemenea la lupte de cocoși și curse de cai sau vizitează standurile cu mâncare ori cu jocuri de noroc.

Acasă, copiii așteaptă în seara de Ajun darurile aduse de Viejo Pascuero, personaj care seamănă bine cu varianta americanizată a lui Moș Crăciun, cu tot cu reni, dar care nu coboară pe hornul casei, ci intră pe fereastră. Cina se ia seara târziu, eventual după întoarcerea de la biserică, și constă în carne de curcan și o sumedenie de salate, fructe de mare și măsline, însoțite de un vin local. Dintre deserturi nu pot lipsi *Pan de Pascua*, un fel de cozonac, fructele, biscuiții și prăjiturile. Chilenii sunt și mari amatori de puncturi alcoolice precum Cola de Mono și Rompón. La miezul nopții se face schimb de cadouri, apoi copiii merg la culcare, iar adulții continuă să se distreze.

Ziua de Crăciun se petrece în familie, cu mâncare și bautură. Un preparat special este *Chirimoya alegre*, un desert dintr-un fruct local.

Sezonul sărbătorilor de iarnă se încheie pe 6 ianuarie, de Epifanie, sărbătoare pe care chilenii o numesc *La Pascua de los Negros*, „Paștele Negrilor“, în amintirea Celor Trei Magi, dintre care unul se pare că ar fi fost african.

China Deși ideologia oficială în Republica Populară Chineză este atee, interesul populației pentru Crăciun este vizibil, în special în orașe. În Beijing, Shanghai și Hong Kong, magazinele sunt decorate cu imagini ale lui Moș Crăciun (numit, în China, Dun Che Lao Ren – „Bătrânul Crăciun“), cu îngerași și oameni de zăpadă. Oamenii se înghesuie în magazine căutând cadouri, deoarece mulți dintre cei prosperi au adoptat obiceiul de a face daruri ca o modalitate de a marca această perioadă a anului – care este totodată una a petrecerilor, a meselor în oraș, a dansului, a focurilor de artificii și a concertelor; Opera din Beijing a pus în scenă, pentru seara de Ajun, un program de cântece specifice pe întreaga durată a nopții. Schimbul de felicitări de Crăciun este de asemenea o

practică uzuală, pentru unele categorii de populație aproape la același nivel ca în SUA. În orașul industrial Changchun a fost inaugurat recent, cu prețul a milioane de dolari, un parc tematic, Paradisul lui Moș Crăciun de la Lacul Lunii Liniștite, care are la bază un model finlandez, iar angajații săi poartă costume tradiționale din Laponia.

Popularitatea de care se bucură Crăciunul poate fi explicată în parte prin prisma interesului pentru tot ce este occidental și ca un prilej de consum și de cheltuieli pentru cei înstăriți. Există de asemenea problema numărului mic de zile libere și de sărbători pentru o populație din ce în ce mai preocupată de timpul liber și de calitatea vieții. Multe dintre festivalurile tradiționale au fost interzise de guvernarea comunistă, dar – așa cum s-a întâmplat în Anglia la începutul revoluției industriale, când din cauza capitalismului în plin avânt vechile zile de sărbătoare au fost uitate – oamenii încă simt nevoia de a sărbători din când în când ritmurile anuale.

Fascinația chinezilor pentru Crăciun nu este lipsită însă de o componentă spirituală. În ciuda deceniilor de persecuții, există în rândul lor milioane de creștini care umplu bisericile de Crăciun. Cele două catedrale din Beijing sunt atât de pline de credincioși și de curioși, încât este necesară intervenția poliției pentru a controla mulțimile, iar biletele de intrare se pun în vânzare cu mult timp înainte. (Și totuși, piața neagră a tichetelor de acces este înfloritoare.) Fenomenul este deranjant pentru oficialitățile chineze, care deplâng faptul că tinerii adoptă sărbători străine și stilul de viață burghez. Un ziar de partid se întreba ce legătură are un popor ateu cu un festival religios și romanțat occidental. Viitorul creștinismului în China rămâne incert.

Chipmunk Song, The („Cântecul veveriței“)

Ross Bagdasarian, sub pseudonimul David Seville, a câștigat un Premiu Grammy pentru cel mai bun cântec destinat copiilor, cu versiunea sa din 1958 a melodiei „Christmas Don't Be Late“, interpretat de veverițele Alvin, Simon și Theodore. Deși nu știa să descifreze o partitură

muzicală, Bagdasarian a creat și alte cântece, printre care „Com On-a My House“ (scris împreună cu vărul său, dramaturgul laureat Pulitzer William Saroyan) și „The Witch Doctor“. Veverițele au fost botezate cu numele a trei directori ai studiourilor Liberty. „The Chipmunk Song“ este singura melodie de Crăciun care a fost numărul unu în SUA în ziua Crăciunului.

„Christians, Awake“ Un cântec de Crăciun englezesc („Treziți-vă, creștini“), pe muzica lui John Wainwright (d. 1768) și versurile de John Byrom (1692–1763).

Treziți-vă, creștini, căci ziua a venit
Când un Mântuitor ne-a fost dăruit,
Treziți-vă și dragostea o preamăriți,
Pe care îngerii o cântă, fericiți;
Vestea cea bună o știm de la ei,
Despre Domnul în trup și fiul Mariei.

Păstorii cu bucurie-apoi au fost vestiți
De-un glas din cer care striga „Priviți,
Iisus Mântuitorul în lume a venit,
De tot poporul fi-va-n veci slăvit;
În astă zi cuvântul Domnului s-a întrupat,
Căci s-a născut Iisus, al lumii împărat.“

Așa grăit-a glasul și un cor ceresc
Pe dată s-auzi în cântec îngeresc;
În sfântă rugăciune vocile lor se-adună.
De slavă și-nchinare văzduhul tot răsună;
Laudă Domnului s-aducă fiecare,
Pentru a sa nețărmurită îndurare.

Spre Bethleem păstorii în grabă au pornit
Să vadă ce dar de la Domnul cu toții am primit;

Și au găsit pe Iosif lângă Maria așezat
Și pe-al ei prunc în iesle culcat și legănat;
Păstorii s-au întors la turmele de oi
Cântând cu bucurie, așa cum cântăm noi.

Christingle Cunoscută și ca „Lumina lui Hristos“, este o ceremonie populară în bisericile protestante din Anglia, la care de obicei iau parte și copiii. Avându-și originea în Biserica din Moravia, în secolul al XVIII-lea, aceste servicii

religioase se desfășoară în perioada Adventului și îmbină strângerile de fonduri pentru acțiuni caritabile cu imaginea lui Iisus ca lumină a lumii. O trăsătură caracteristică este așa-numita Christingle, lumina-Hristos – o lumânare înfiptă într-o portocală decorată cu panglică roșie și patru betișoare pe care sunt așezate fructe sau bomboane, ca simboluri ale sângelui vărsat de Iisus pentru toți oamenii lumii.

Christkindl Christkindl, în viziunea lui Thomas Nast.

Christkindl „Pruncul Hristos”, adică Christkindli sau Christkindlein. Faptul că Sfântul Nicolae a fost înlocuit în rolul său de aducător de daruri a dus la apariția, în unele regiuni din Germania, Australia, Elveția și printre olandezii din Pennsylvania, a credinței că darurile de Crăciun sunt aduse de însuși Hristos Pruncul. Imaginat inițial ca Iisus în copilărie, Christkindl s-a transformat în decursul timpului într-un personaj angelic, în robă albă, cu văl, coroană cu giuvaieră, aripi din aur și deseori cu o baghetă în mână. Se crede că Christkindl își face intrarea pe fereastră, nu pe hornul casei. și că sună dintr-un clopoțel odată ce darurile au fost

distribuite. În America de Nord, numele a devenit KRIS KRINGLE, care pe la mijlocul secolului al XIX-lea devenise doar un pseudonim pentru SANTA CLAUS.

Christmas and His Masque Scurtă lucrare dramatică (*Crăciunul și a lui mască*) scrisă de Ben Johnson pentru regele Iacob I și pusă în scenă la Curte. în ziua de Crăciun a anului 1616. Este o pledoarie cu nuanțe politice în favoarea Crăciunului tradițional englezesc și un atac la adresa puritanilor și a autorităților londoneze, care interzisese vechile obiceiuri. Sub masca sa, Bătrânul Crăciun își apără conținutul protestant în fața acuzațiilor că ar fi o invenție papistașă, sugerând că londonezii și-au jignit regele și au renunțat la tradițiile naționale prin opoziția lor calvinistă la celebrările și la vesele obișnuite a Crăciunului. Apar apoi cei 10 copii ai Bătrânului Crăciun – Dezordinea, Colindul, Plăcinta cu carne, Dansul, Jocul de cărți, Darul de An Nou, MUMMING, WAS-SAIL, Ofranda și Torta Pruncului (prăjitura de Epifanie) – toate acestea fiind aspecte îndrăgite ale sărbătorilor de iarnă.

Christmas and His Masque Dramaturgul Ben Johnson a scris divertismente de Crăciun pentru regele Iacob I.

Christmas at Moose Factory (1971) Un ingenios scurtmetraj animat („Crăciunul la Fabrica Elanilor“) realizat de National Film Board of Canada, despre felul în care percepe un copil viața de iarnă în Nordul Îndepărtat. Scris și regizat de Alanis Obomsawin.

Christmas Box, The Un roman de succes („Cutia de Crăciun“) scris în 1993 de Richard Paul Evans, despre doi soți și copilul lor, care se angajează să îngrijească o văduvă bogată. Soțul este atras de o veche casetă, pe care este gravată scena Nașterii și care conține scrisori din trecutul bătrânei. Încercând să afle la ce se referă întrebarea „Care a fost primul cadou de Crăciun?“, omul învață despre dragoste, Crăciun, Dumnezeu și familie.

Povestea a fost scrisă în numai șase săptămâni și inițial a fost publicată pe cheltuiala autorului și destinată unui cerc restrâns de prieteni ai acestuia. Stilul este unul grav și tern, însă editura Simon and Schuster i-a sesizat potențialul de succes și i-a plătit lui Evans drepturi de autor în valoare de 4,2 milioane de dolari pentru carte și pentru continuarea ei. Încrederea editorilor a fost răsplătită cu vânzări uriașe, micul volum devenind un veritabil fenomen în librării. Ulterior, Evans a mai scris *Timepiece* („Orologiul“), o avanpremieră la *The Christmas Box*, și *The Letter* („Scrisoarea“).

Cei care preferă ca lecturile de Crăciun să fie puțin mai haioase decât zaharina își pot îndrepta atenția către cartea publicată în 1996 de Cathy Crimmins și Tom Maeder, *Revenge of the Christmas Box: A Parody* (*Răzbunarea Cutiei de Crăciun: O parodie*).

Christmas Box, The (TV, 1995) Un film de televiziune realizat de CBS după sentimentalul roman al lui Richard Paul Evans. Turnat în Salt Lake City, cu Richard Thomas și Maureen O'Hara în distribuție, și regizat de Marcus Cole, a întrunit puține aprecieri.

Christmas Carol, A (1938) Edward L. Marin a regizat această versiune a *Colindului de Crăciun*, cu Reginald Owen în rolul lui Scrooge. Este un film bine primit de critici și încă mai e

difuzat de televiziuni în perioada sărbătorilor de iarnă, însă Owen are un stil prea bonom pentru a fi un Scrooge convingător; nu exista o deosebire semnificativă între personalitatea sa înainte și după vizitele spiritelor. Lionel Barrymore, care atrasese un public numeros cu interpretările sale radiofonice ale aceluiași personaj, fusese ales inițial pentru filmul MGM, însă a fost împiedicat de artrita care avea să-l imobilizeze pentru tot restul vieții în scaunul cu roțile. Printre ceilalți actori care merită remarcați sunt starleta blondă Anne Rutherford ca Fantoma Crăciunului Prezent (un rol interpretat de obicei de barbați durduii și veseli) și viitoarea vedetă de televiziune June Lockhart, ca unul dintre copiii familiei Cratchit.

Christmas Carol, A (1951) Nu se mai fac filme ca acesta. Alastair Sim este întruchiparea perfectă a lui Scrooge, astfel că oricine altcineva care încearcă să-l imite merită să se frigă cu budinca de Crăciun și să fie îngropat cu un par de ilice înfipt în inimă. Scrooge în interpretarea lui Sim este un avar sinistru și cocârjat, abject în meschinariile lui și crud cu cei care sunt de părere că generozitatea e cu totul altceva decât o formă de slabiciune. Experiențele sale în urma vizitelor celor trei spirite sunt traumatizante – la urma urmei, avem de-a face cu o poveste cu fantome; ele stârnesc emoții și duc la transformări care îl convertesc pe vechiul păcătos și înaltă inimile publicului.

Regizorul Brian Desmond-Hurst a ales inspirat decorul cețos al Londrei, învaluit în lumina lumânărilor, acesta fiind cel mai convingător argument adus de cei care doresc conservarea filmelor în alb-negru. (Sunt de evitat versiunile grotesc colorate, difuzate mult prea des la televiziune.) În Marea Britanie, filmul a fost intitulat *Scrooge*.

Sim și Michael Hordern (fantoma lui Marley) și-au reluat rolurile într-o versiune animată din 1972, regizată de Chuck Jones, cu vocea lui Michael Redgrave, care a câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun film scurt de animație.

Christmas Carol, A (TV, 1954) Regizată de Ralph Levy, pe un scenariu de Maxwell Anderson.

aceasta a fost prima transpunere pentru televiziune a nuvelei lui Charles Dickens.

Christmas Carol, A (TV, 1984) Rareori este plăcut să urmărești un american interpretând un personaj englez, înconjurat de o mulțime de actori britanici superbi. George C. Scott în rolul lui Scrooge încearcă să-și depășească dificultatea de a reda convingător accentul londonez printr-o rostire mârâită a tuturor replicilor. Nu este nicidecum Alastair Sim, însă filmările în Shrewsbury și restul distribuției izbutesc să contrabalanseze într-o anumită măsură acest neajuns.

„**Christmas Carol, A**” O piesă pentru pian și voce, compusă de Charles Ives în 1935.

Christmas Comes to Willow Creek (TV, 1987)
„Crăciunul vine la Willow Creek” și vine cu camionul. John Schneider și Tom Wopat se ciorovăiesc în acest filmuleț plictisitor despre transportul jucăriilor spre Alaska.

Christmas Eve (1947) *Sinner's Holiday* („Sărbătorile unui păcătos”) a fost titlul alternativ al acestei serii de povești („Ajun de Crăciun”) despre o bătrânică al cărei nepot lacom încearcă să-și fure casa. Singura ei speranță este aceea de a lua legătura cu cei trei copii orfani pe care i-a crescut cândva și care au ajuns acum oameni în toată firea, fiecare cu problemele lui: Randolph Scott, un cowboy alcoolic, George Brent, o marionetă manipulată de un nepot malefic, și George Raft, care fuge de poliție, fiind căutat pentru o crimă pe care nu a comis-o.

Christmas Eve and Easter Day Un dublu poem („Ajunul Crăciunului și Ziua de Paște”) scris de Robert Browning (1812–1889) în 1850. Prima parte, „Ajunul Crăciunului”, încearcă să decidă care confesiune religioasă îl înțelege cel mai bine pe Dumnezeu.

Christmas Gift Un obicei din secolul al XIX-lea întâlnit în statele sudice din America înainte de război. În ziua de Crăciun, când se întâlneau două persoane, prima care apuca să strige

Christmas Eve Afiş de prezentare a acestui film sentimental din 1947, în care George Raft salvează Crăciunul.

„Christmas Gift!” („Cadou de Crăciun”) merita un dar din partea celeilalte. În mod tradițional, era de așteptat ca proprietarii de sclavi să piardă la acest „joc” și să le ofere daruri sclavilor din casă, așa cum se obișnuia de altfel ca părinții să piardă în fața copiilor. Soția președintelui confederat Jefferson Davis își amintea despre Crăciunul din 1864, în toiul Războiului Civil:

În dimineața de Crăciun, copiii se trezeau devreme și veneau să vadă jucăriile primite. În urma lor erau negresele, una după alta, „surprinzându-ne” cu urarea de „Crăciun fericit” înainte să apucăm să le-o facem noi, ceea ce le dădea dreptul să primească un cadou. Firește că exista câte un dar pentru fiecare, fie el cât de mărunț, iar o fată născută și crescută pe plantația noastră și-a exprimat gălăgios admirația pentru o veselă batistă.

Tot așa, în secolul al XIX-lea, copiii din Newfoundland strigau „Cutia de Crăciun pe tine!” și așteptau să primească un dar.

„Christmas Goose“ O odă („Gâsca de Crăciun“) a poetului scoțian William McGonagall (1830–1902) care, în cursul unei lungi și iluzorii cariere, s-a crezut egalul lui Shakespeare și ale cărui lucrări au fost apreciate de cei cărora le plac lucrurile cu adevărat jalnice. Ultimele două strofe ale acestei ode de Crăciun contrastează oarecum cu tradiționalul spirit generos al momentului:

Peggy, e vremea Crăciunului iar,
Deci să uităm de griji, hai, fie,
Fiindcă o găscă de Crăciun avem,
Așa că frige-o bine, mă rog ție.

Oricât de dezbrăcați săracii azi ar fi
Și-oricât de-nfomețați ar fi în casa lor,
Noi vinul ni-l vom bea și găsca-o vom mânca,
Pe toată, pân' la ultimul oscior.

Trebuie să recunoaștem însă că McGonagall adoptă o perspectivă mai sentimentală asupra Crăciunului într-o altă poezie, intitulată „A Christmas Carol“ („Colind de Crăciun“).

Christmas in Connecticut (1945) În acest film („Crăciunul în Connecticut“), Barbara Stanwick interpretează rolul ziaristei Elizabeth Lane, care și-a clădit o reputație de expert în probleme alimentare și de familie, o femeie muncitoare, de la țară, care are copii și își găsește totuși timp să scrie articole pe teme gospodărești. În realitate, este o fată de la oraș, singură, care nu se pricepe deloc la bucătărie. Identitatea ei adevărată riscă să fie însă dezvăluită atunci când revista la care colaborează decide ca ea să-i invite acasă, pentru a sărbători Crăciunul în stil tradițional, pe un erou de război (Dennis Morgan) și pe patronul ei (Sidney Greenstreet). Film regizat de Peter Godfrey.

Christmas in French Canada O serie de povestiri cu tematică de Crăciun, publicate în 1899 de scriitorul din Quebec Louis Frechette. Unele dintre ele, precum „Santa Claus's Violin“ („Vioara lui Moș Crăciun“) și „Jeanette“, sunt variațiuni pe tema copilului bolnav de Crăciun. Altele amintesc de poveștile cu fantome

depănate la gura sobei. În „Loup Garou“, un vârcolac atacă un morar care păcătuiește muncind și în ziua de Crăciun. În „Christmas Log“ („Bușteanul de Crăciun“), un nobil breton încearcă să împiedice arderea bușteanului de Crăciun, care fusese deja sfintit, și suferă consecințe de ordin supranatural. În franceză, cu legerea de povestiri poartă titlul *La Noël au Canada* (*Crăciunul în Canada*).

Christmas in July (1940) În această comedie (*Crăciun în iulie*) de Preston Sturges, Crăciunul este o metaforă a bunăstării. Jimmy MacDonald (Dick Powell) este convins de colegii săi farsori că a câștigat 25 000 de dolari la un concurs de compoziții muzicale, așa că se pune pe cheltuieli. Face o cerere în căsătorie, cumpără cadouri pentru toți și își asigură o promovare înainte ca adevărul să iasă la iveală. Poveste cu sfârșit fericit? Firește.

Christmas Kid, The În acest film („Puștiul de Crăciun“) din 1964, Jeffrey Hunter joacă rolul lui Joe Novack, un pistolar cu un trecut misterios, născut în ziua de Ajun, rămas orfan la naștere și crescut de concetățeni buni la suflet. Acum trebuie să-și croiască singur destinul în acest western spaniol, intitulat și *Joe Navidad*. Film regizat de Sidney Plink.

Jeffrey Hunter, arătos, ca idolii de matineu, a murit tânăr și nu a izbutit să ajungă cu adevărat o vedetă, cea mai remarcabilă realizare a sa fiind rolul Iisus în filmul *King of Kings* (1961); de asemenea a fost prima alegere pentru rolul de comandant al navei *USS Enterprise* în serialul de televiziune *Star Trek*, apărând în episodul pilot difuzat în 1966.

Christmas Lilies of the Field (TV, 1979) Billy Dee Williams joacă rolul lui Homer Smith, interpretat cu 16 ani în urmă de Sidney Poitier, laureat cu Oscar, în filmul *Crinii câmpului* („Lillies of the Field“). Demonstrând că nu a învățat nimic din confruntarea anterioară cu călugărițele, Smith face iarăși greșea de a da o mână de ajutor; de data aceasta, trebuie să construiască o grădiniță și un orfelinat.

Regizorul Ralph Nelson a fost nominalizat la premiile Oscar pentru pelicula originală.

„**Christmas Memory, A**“ O povestioară tristă („O amintire de Crăciun“), scrisă de Truman Capote în 1956, despre un băiat și prietena sa, o femeie în vârstă, care fac economii tot anul, în încercarea de a strânge bani cu care să cumpere ingredientele necesare pentru a prepara o sumedenie de prăjituri de Crăciun, pe care le vor dăruia altora.

Versiunea pentru televiziune, realizată în 1966 de studiourile ABC, a câștigat două premii Emmy – Geraldine Pace pentru rolul Sookie, respectiv Truman Capote și Eleanor Perry pentru adaptare TV. În remake-ul din 1997, rolul principal a fost interpretat de Patty Duke.

Christmas Miracle in Caulfield, USA (TV, 1977)

În acest film („Miracol de Crăciun în Caulfield, SUA“), apar probleme la o mină atunci când muncitorii greviști sunt blocați în subteran de o explozie și nu le rămâne decât să aștepte un miracol. Filmul are la bază o poveste reală.

John Carradine, una dintre vocile cu adevărat deosebite de la Hollywood, strălucit în rolul predicatorului din *The Grapes of Wrath* (*Fructele mâniei*), interpretează partitura bunicului.

„**Christmas Song, The**“ Melodia, amintind de castane coapte și de Jack Frost – în folclorul din Insulele Britanice, simbol al iernii reci și vântoase – scobindu-se în nas, a fost scrisă în 1946 de Mel Tormé (1925–1928) și Robert Wells. Cea mai cunoscută interpretare este cea a lui Nat „King“ Cole.

Christmas Tree, The („Pomul de Crăciun“, TV, 1996) Sally Field a adaptat și a regizat această duioasă poveste despre o călugăriță bătrână (Julie Harris) și bradul pe care l-a îndrăgit vreme de ani. Filmul a avut la bază cartea scrisă de Julie Salamon și ilustrată de Jill Weber.

Christmas Wife, The (TV, 1988) În acest film („Soția de Crăciun“), Jason Robards joacă rolul lui John Tanner, un bărbat singuratic, care

angajează o femeie, pe Iris (Julie Harris), pentru a petrece Crăciunul împreună cu el în munți. Se îndrăgostește de ea, însă doamna are un secret. Regizat de David Jones, după o povestire de Helen Norris.

Christopsomo O pâine specială de Crăciun în Grecia, deseori cu o monedă ascunsă în mijloc, ca în cazul obiceiului de Anul Nou, Vasilopitta.

Church, Francis Pharcellus (1839–1906) Ziarist american, susținător al lui Moș Crăciun. Fiul unui cleric baptist și editor de revistă, Church și-a început cariera jurnalistică la *New York Chronicle*, pentru ca în timp să înființeze el însuși o serie de publicații; a fost corespondent pentru *New York Times* în Războiul Civil și a lucrat pentru *New York Sun* începând cu 1874.

În septembrie 1897, redacția ziarului *Sun* a primit o scrisoare de la o fetiță pe nume Virginia O'Hanlon, care întreba dacă Moș Crăciun există cu adevărat. La solicitarea editorului Edward Mitchell, Frank Church, care nu avea copii, i-a oferit micuței cititoare un răspuns devenit celebru: „Da, Virginia, Moș Crăciun există.“ Replica a fost publicată în fiecare an de Crăciun în paginile ziarului, până când acesta și-a încetat apariția, în 1950. Church a murit la New York în 1906 și abia atunci ziarul *Sun* (ale cărui editoriale erau de obicei nesemnate) a dezvăluit că el fusese autorul faimoasei replici.

(Vezi „DA, VIRGINIA, MOȘ CRĂCIUN EXISTĂ“ și VIRGINIA O'HANLON.)

Cine este Moș Crăciun? (1994) Un film de succes (*The Santa Clause*), în care Tim Allen interpretează rolul lui Scott Calvin, un tată divorțat și nefericit, care devine fără să vrea succesorul lui Moș Crăciun. Când Moșul cade de pe acoperișul casei din cauza lui, Scott îi ia costumul și constată că începe să se îngrașe, îi crește barbă, iar copiii nu-i dau pace, vrând să-i spună ce-și doresc de Crăciun. Pe măsură ce intră tot mai mult în noul său rol, adulții își fac griji pentru sănătatea lui mintală, dar el descoperă că a reușit să reînnoade legătura cu fiul său (o temă frecvent întâlnită în filmele hollywoodiene de la sfârșitul secolului XX, precum *Hook*,

Mincinosul mincinoșilor sau Goana după cadou). Efectele speciale excelente și jovialitatea acestui film regizat de John Pasquin îl transformă într-un potențial clasic al genului.

Ciorapi Conform unei legende medievale, Sfântul Nicolae a salvat onoarea celor trei fiice ale unui om sărac, lăsându-le câte o pungă cu aur în ciorapi (vezi SFÂNTUL NICOLAE). Povestea se află la originea obiceiului de a pregăti un ciorap sau un pantof pe care Moșul să-l umple cu daruri. Ținând seama de modul neobișnuit în care Moș Crăciun intră în casă, șemineul sau soba era locul logic în care să fie agățat ciorapul, așa cum se poate vedea în poezia „A Visit From Saint Nicholas”, scrisă de Clement Moore în 1821:

Tăcut, fără-o vorbă, la treabă a trecut,
Și, iată, ciorapii toți el i-a umplut;
Apoi, mulțumit, din cap scurt a dat
Și fără de zăbavă pe coș a urcat.

Ciorapi În această ilustrație semnată de Thomas Nast, un tânăr ambițios pregătește un ciorap mare pentru a fi umplut de Moș Crăciun.

Mulți oameni preferă să-și așeze însă ciorapii lângă fereastră, la picioarele patului sau alături de ieslea miniaturală. Pentru o vreme, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ciorapul a fost eclipsat de pomul de Crăciun, acesta devenind locul în care erau găsite darurile, dar în multe familii ciorapul și pomul au coexistat vreme îndelungată, dulciurile și cadourile mai mici fiind puse în ciorap, iar cele mari fiind așezate sub pom.

În Anglia și în țările din Commonwealth, precum Africa de Sud și Australia, se folosește o față de pernă în loc de ciorap. În unele zone, „recipientul” este numit „sacul Moșului”. (Vezi planșele color, fig. 26.)

Cipaille Numită și *cipâte*, este un fel de plăcintă cu carne servită în gospodăriile franco-canadiene de Crăciun, în cadrul tradiției *réveillon*, după slujba de la miezul nopții. Există numeroase variante ale numelui, pe lângă *cipaille* și *cipâte*: *six-pâtes*, *si-paille* și *sea-pie*. Unii sunt de părere că termenul provine de la numărul straturilor de aluat folosite pentru a prepara plăcinta – șase. Alții susțin că *cipaille* provine de la *sea-pie* („plăcinta mării”), o plăcintă cu fructe de mare gătită de locuitorii de pe țărmul Atlanticului. Numele *sea-pie* s-a transformat în *cipaille* și apoi în *cipâte*, când unii dintre locuitori s-au mutat din zonele de coastă spre interiorul continentului și au învățat să prepare plăcinta cu carne de găină și de vânat.

Ciprian, Sfântul (d. 258) Episcop de Cartagina și martir; a calculat că 25 decembrie este ziua nașterii lui Iisus și, observând că data (conform calendarului său) coincide cu solstițiul de iarnă, a exclamat: „Ce minunat a lucrat Divina Providență astfel încât în ziua în care s-a născut soarele, să se nască și Hristos!”.

Circumciziei, ziua Conform obiceiului iudaic, micul Iisus a fost circumcis în a opta zi de la naștere – zi care coincide cu Anul Nou și cu sărbătoarea Sfântului Vasile, figură importantă în calendarul religios al Bisericii Răsăritene.

Cireșul de Crăciun *Solanum pseudocapsicum*, numit și *cires de Ierusalim*, cu fructe roșii-portocalii, otrăvitoare.

Citate despre Crăciun

Joseph ADDISON: „M-am gândit adesea», spuse Sir Roger, «că e foarte bine că sărbătoarea Crăciunului cade în mijlocul iernii.»“

Louisa May ALLCOTT: „Crăciunul n-ar mai fi Crăciun fără cadouri.“

Dave BARRY: „În zilele de demult nu i se spunea «sezonul sărbătorilor»; creștinii îl numeau «Crăciun» și se duceau la biserică; evreii îi ziceau «Hanukka» și mergeau la sinagogă; atei se duceau la petreceri și beau. Oamenii treceau unii pe lângă alții pe stradă și-și urau «Crăciun fericit!» sau «Hanukka fericită!» sau (ateilor) «Vezi că te lovești de zidul acela!»“

Ebenezer BLACKADDER în *Blackadder's Christmas Carol*: „Am încredere că sărbătoarea Crăciunului îți va aduce tradiționalul amestec de mâncare bună și crampe violente.“

Erma BOMBECK: „Adulții pot lua o sărbătoare simplă pentru copii și s-o distrugă complet. Ceea ce a început ca o prezentare a unor daruri simple, pentru a-i surprinde și a-i încânta pe copii în jurul pomului de Crăciun, a culminat cu o femeie deschizând un pachet cu șase furculițe de creveți, primit de la câinele ei. căruia îi revenise prin tragere la sorți misiunea de a-i face ei un cadou.“

James CAMERON: „Nu e oare Crăciunul unicul prilej cu care te îmbeți *de dragul copiilor*?“

Santiago CARILLO, lider comunist spaniol: „Ani de-a rândul, Moscova a fost Roma noastră, marea revoluție din octombrie a fost Crăciunul nostru. Acum am crescut.“

G.K. CHESTERTON: „Un curcan e mult mai teribil și mai ocult decât toți îngerii și arhanghelii. În măsura în care Dumnezeu ne-a revelat parțial lumea angelică, în aceeași măsură ne-a dezvăluit parțial ce înseamnă îngerii. Dar Dumnezeu nu ne-a spus niciodată ce înseamnă curcanii. Iar dacă te duci și te uiți la un curcan o oră sau două, vei constata la final că misterul s-a adâncit, în loc să se limpezească.“

Marcus CLARKE: „Crăciunul în Australia este o uriașă greșală.“

Marceline COX: „Copiii noștri așteaptă darurile de Crăciun așa cum așteaptă politicienii rezultatele alegerilor; trebuie să mai vină cele din circumscripția unchiului Fred și cele din districtul mătușii Ruth.“

James Gould COZZENS: „Cinicul este cel care a descoperit pe la vârsta de zece ani că Moș Crăciun nu există și mai e și acum supărat pentru asta.“

DANIELLE în *My So-Called Life*: „Chiar trebuie să tot vorbim despre religie? Doar e Crăciunul!“

Robertson DAVIES: „Devreme în viață am căpătat un dezgust pentru familia Cratchit, pe care timpul nu l-a îndulcit. Nu cred că am fost un copil plin de resentimente, dar respectabilitatea agresivă a membrilor ei, sărăcia lor afișată cu bravură, entuziasmul lor stârnit de amărâta de găscă, toate m-au dezgustat. Mi-a dispăcut mai cu seamă Micul Tim (rol întotdeauna interpretat de o fată, fiindcă fetele au capacități superioare de a afișa un aer deopotrivă muribund și merituos), iar când miorlăia «Domnul să ne binecuvânteze pe toți!», replica pe care o dădeam în gând era celebrul răspuns al lui Sam Goldwyn, «Numai pe mine!»“

Les DAWSON: „Soacra mea a venit pe la noi de Crăciun șapte ani la rând. Anul ăsta vom face o schimbare: o vom primi.“

Charles DICKENS: „– Nu e permis să scrii prea mult acasă, îmi închipui, spuse tata-socrul, ezitând.

– Nu, cu excepția unei circulare de Crăciun, în care să spui că niciodată n-ai fost mai fericit și că speri că nu vor fi chemați niciodată, răspunse Squeers.

– Mai bine nici că s-ar putea, replică tata-socrul, frecându-și mâinile.“

ELVIRA, *Elvira, stăpâna întinericului*: „Răzbunarea e mai plăcută decât Crăciunul.“

Rața FERDINAND, în *Babe – Cel mai curajos porc din lume*: „Crăciunul? Crăciunul înseamnă mâncare, iar mâncarea înseamnă moarte! Moartea înseamnă carnaaj; Crăciunul înseamnă carnaaj!“

Art FETTIG: „Unii oameni de afaceri susțin că acesta ar putea fi cel mai grozav Crăciun din toate timpurile. Eu întotdeauna am crezut că primul a fost așa.”

W.C. FIELDS (atribuit lui): „Crăciun fericit tuturor prietenilor mei, cu două excepții!”

Benjamin FRANKLIN: „O conștiință curată e ca un Crăciun nesfârșit.” „Ce mulți sărbătoresc Nașterea lui Iisus! Ce puțini îi respectă preceptele! O! E mai ușor să respecti sărbătorile, decât poruncile.” „O, binecuvântată sărbătoare! Iubită de sfinți și de păcătoși deopotrivă/ Pentru o zi sfântă sau o masă festivă.”

Kris KRINGLE în *Miracol pe Strada 34*: „Crăciunul nu este doar o zi, e o stare de spirit.”

LINUS în *A Charlie Brown Christmas*: „Se mai fac astăzi brazi de Crăciun din lemn?”

Robert LYND: „Dacă aș fi fost filozof, aș fi scris o filozofie a jucăriilor, arătând că nimic altceva în viață nu trebuie luat în serios și că ziua de Crăciun petrecută în compania copiilor este una dintre rarele ocazii în care oamenii devin pe deplin vii.”

Don MARQUIS: „Ceea ce-mi place la Crăciun este că îi poți face pe oameni să uite trecutul cu un dar în prezent.”

Dr. Karl MENNINGER: „N-am înțeles niciodată de ce oamenii sunt atât de încântați de *Un colind de Crăciun* a lui Charles Dickens, fiindcă eu niciodată n-am crezut că Scrooge va fi altfel în ziua următoare.”

Michel DE MONTAIGNE: „Căci fără îndoială e o nebulie să te duci neîntârziat și să te bați singur fiindcă s-ar putea întâmpla ca soarta să te aducă într-o zi în situația de a o face; și să-ți pui halatul îmblănit în miezul verii, căci vei avea nevoie de el la Crăciun!”

Benito MUSSOLINI: „Sărbătoarea asta nu-mi amintește decât de nașterea unui evreu care a dat lumii teorii obositoare și devitalizante.”

P.J. O'ROURKE: „Se manifestă o remarcabilă dezintegrare a bunului-gust și a inteligenței în perioada Crăciunului. Barbați maturi și responsabili poartă cravate confecționate din frunze de laur și beau băuturi alcoolice, cu ouă crude și brânză de vaci în ele.”

Adam Clayton POWELL: „Moș Crăciun este o invenție a omului alb.”

Harry REASONER: „Deci dacă sufletul unui creștin este mișcat doar o dată pe an, atingerea aceea merită, și poate la un Crăciun oarecare, într-o dimineață liniștită, atingerea aceea va prinde.”

Byrn ROGERS: „Crăciunul, acea perioadă a anului în care oamenii coboară în buncărul familiei.”

Domnul ROGERS: „Cred că, dacă Iisus nu s-ar fi născut în ziua de Crăciun, mama ar fi inventat ea sărbătoarea.”

SAKI (Hector Hugh Munro): „Ispitele au venit asupra lui în anii maturității, ezitant și fără insistențe, ca un ucenic de măcelar uitat, care cere o primă de Crăciun în februarie, fără nici un alt motiv decât cel că n-a primit una în decembrie.”

Eric SEVAREID: „Dacă nu ar fi existat deja, omul ar fi trebuit să inventeze Crăciunul. Trebuie să existe cel puțin o zi pe an care să ne aducă aminte că ne aflăm pe lumea aceasta și pentru altceva decât damnarea noastră universală.”

William SHAKESPEARE: „De Crăciun nu îmi doresc mai mult o roză / Decât visez la nea în noua primăvară a lunii mai / Dar fiece lucru la vremea sa crește.”

ȘERIFUL din *Robin Hood*: „Nu mai dați resturile de la bucătărie orfanilor și leproșilor, gata cu descăpătănările miloase și anulați Crăciunul!”

Bart SIMPSON în *Familia Simpson*: „Hai, lasă, există un singur tip gras care ne aduce cadouri și numele lui nu e Crăciun.”

Upton SINCLAIR: „Sau să ne gândim la Crăciun – ar fi putut oare Satana, în cea mai răuvoitoare dispoziție a sa, să nască o combinație mai rea de lăcomie și vorbe goale decât sistemul în care sute de milioane de oameni primesc un miliard de cadouri cu care nu au ce să facă, iar câteva mii de vânzători mor de extenuare în magazine și fiecărui copil din lumea occidentală i se face rău de la atâta mâncare – și totul în numele umilului Iisus?”

Maica TERESA: „E din nou Crăciun de fiecare dată când îi dai voie lui Dumnezeu să-i iubească pe ceilalți prin tine... da, e Crăciun de fiecare dată când îi zâmbești seamănului tău și îi întinzi o mână.”

Bill VAUGHAN: „Cadoul ideal de Crăciun este o sumă de bani. Singura problemă e că nu-l poți trece în cont.”

Evelyn WAUGH: „Perspectiva Crăciunului mă îngrozește.”

Geoffrey WILLIAMS și Ronald SEARLE: „Crăciunul e o zi frumoasă, cu toate acele daruri și cu mâncarea bună, și sper că n-o să mă satur de ea, sau cel puțin nu înainte de a crește și a trebui să plătesc pentru ea.”

P.G. WODEHOUSE: „Crăciunul ne va ieși în curând pe nas.”

Clara din Assisi, Sfânta (1194–1253) Sfânta Clara a fost însoțitoarea Sfântului Francisc din Assisi și întemeietoarea ordinului de călugărițe care îi poartă numele. Miraculoasa ei viziune a unei slujbe de Crăciun susținute la kilometri distanță i-a atras supranumele de sfântă ocrotitoare a televiziunii.

Clopoțe Clopoțele au devenit parte integrantă a religiei creștine în jurul anului 400, sunetul lor

Clopoțe – Accastă alegorie a clopoțelor de Crăciun a apărut într-un număr din 1872 al publicației Illustrated London News.

care îi cheamă pe creștini la slujbă fiind prima lor legătură cu Crăciunul – o asociere care se păstrează și astăzi. În unele regiuni din Anglia, clopoțele bat pentru a anunța Crăciunul începând cu data de 21 decembrie, de ziua Sfântului Toma. În țările scandinave, clopoțele vestesc sfârșitul perioadei de lucru și începutul sezonului festiv. În folclorul englez se spune că, atunci când s-a născut Iisus, diavolul a murit, iar clopoțele se trag pentru a-i anunța sfârșitul; în unele regiuni din Yorkshire, se aude câte o bătaie de clopot din biserica locală pentru fiecare an scurs de la Nașterea lui Iisus, astfel încât ultima bătaie să coincidă cu miezul nopții de Crăciun.

Sunet de clopot se aude și la sosirea celor care aduc daruri. Sfântul Nicolae are la el un clopoțel când vine la copii; Befana sună un clopoțel când coboară pe hornul caselor; în Ungaria sună zurgălăi pentru a da de știre că darurile au sosit.

Numeroase colinde folosesc clopoțerii ca metafore ale bucuriei și speranței întruchipate de Crăciun: „Silver Bells”, „I Heard the Bells on Christmas Day”, „Jingle Bells” și „The Carol of the Bells”. Mai puțin melodioasă este utilizarea lor la Crăciun pentru alungarea duhurilor rele (ca în germanul *schreckläuten*, „zornăitul de frică”), sau poate doar pentru a-i speria pe spectatorii uneia dintre numeroasele parade europene, cu personaje hidos costumate, în sezonul sărbătorilor de iarnă.

Un simplu desen înfățișând clopoțerii este suficient pentru a sugera Crăciunul. Pe ambalajele de cadouri, pe ornamente și decorațiuni, în formă de prăjituri sau pe felicitările de sezon, clopoțerii și Crăciunul sunt inseparabile.

Clopoțele A doua dintre cele cinci cărți de Crăciun scrise de Charles Dickens (*The Chimes*) a apărut în 1844, la un an după *Un colind de Crăciun*. În toate aceste volume, povestea presupune o convertire de un fel sau altul. Asemenea lui Scrooge în prima carte, Trotty Veck, un hamal sărac, însă cuviincios, suferă o transformare facilitată de câteva spirite, care în acest caz apar din clopoțele unei biserici. La fel ca predecesoarea sa, se constituie într-un atac la adresa egoismului, care aici adoptă însă o nuanță politică mai limpede, Dickens acuzându-i pe politicieni și pe

Clopoțele Ilustratia de pe pagina de titlu a celei de-a doua cărți cu tematică de Crăciun a lui Dickens.

membrii clasei de mijloc pentru indiferența lor față de cei săraci. Deși Dickens era de părere că volumul *Clopoțele* „a scos din peisaj *Un colind de Crăciun*”, această a doua carte nu a fost la fel de bine primită precum cea dintâi.

Clopotul diavolului Un obicei din seara de Ajun întâlnit în Dewsbury, Yorkshire, este acela de a trage „clopotul diavolului” sau „dangătul de înmormântare al lui Michiduță”, despre care unii susțin că este respectat cu sfințenie în satul respectiv de 700 de ani. Clopotul este tras o dată pentru fiecare an care a trecut de la Nașterea lui Iisus (și astfel fuga diavolului de pe Pământ); echipa care bate clopotul procedează în așa fel încât ultimul dangăt să răsună exact

la miezul nopții. Legende locale atribuie acest obicei unui baron din secolul al XIII-lea, Sir Thomas de Soothill, care a ucis un servitor și apoi a dăruit bisericii un clopot, care să fie tras la fiecare Crăciun în amintirea crimei sale.

Clopoțelul de Crăciun O plantă australiană, *Blandifordia nobilis*, ale cărei flori roșii cu margini galbene au formă de clopoțel. Înfloarește în decembrie și a devenit un popular simbol al Crăciunului, figurând pe decorațiuni și felicitări de sezon.

Club de Crăciun (1) În secolul al XIX-lea și la începutul celui următor, în Anglia se înființau cluburi de Crăciun în piețe sau în puburi. Muncitorii contribuiau săptămânal cu o sumă mică, astfel că până la Crăciun strângeau bani suficienți pentru a-și asigura masa de sărbători. Uneori erau organizate și tombole. „Cluburile găștei” ofereau o găscă și o sticlă de băutură. „Cluburile budincii” asigurau o modalitate de a economisi bani pentru budinca de Crăciun.

(2) Un obicei american inițiat în 1905, când un fabricant de pantofi din Pennsylvania i-a încurajat pe muncitori să pună deoparte pentru Crăciun un anumit procent din salariul lor, banii fiindu-le înapoiți cu două săptămâni înainte de 25 decembrie. Practica s-a răspândit după 1910, când, din dorința de a-și spori vânzările, un comerciant de registre contabile pe

Clopotul diavolului Acest timbru englez ilustrează obiceiul din seara de Ajun prin care este comemorat un ucigas de odinioară.

nume Herbert F. Rawll a convins unele bănci să preia și ele obiceiul. Până spre sfârșitul anilor 1920, 8 000 de bănci înființaseră asemenea cluburi de economii, care aveau deja 6 milioane de depunători, dar în timpul marii crize economice s-a renunțat la idee. Cluburile ofereau băncilor posibilitatea să abordeze noi potențiali clienți și să-și corecteze imaginea de instituții lipsite de inimă. Dobânzile acordate erau foarte mici sau chiar zero. Pentru bănci era, firește, o afacere bună, dar și depunătorii aveau posibilitatea de a-și feri banii de economia de piață, păstrându-i pentru Crăciun. Practica a fost reluată în anii 1960.

Cluburile Budincii În Anglia secolului al XIX-lea, una dintre modalitățile în care muncitorii săraci puteau economisi bani pentru masa de Crăciun era ca în fiecare săptămână să pună deoparte o sumă, la un „club“. Cele mai multe astfel de cluburi erau găzduite în localuri, iar cei care economiseau cu sânguință se puteau aștepta la o găscă și un tichet de loterie pentru o sticlă de alcool în zilele anterioare Crăciunului. O variantă puțin cunoscută era „clubul budincii“. În lunile sau săptămânile care precedau Crăciunul, familiile puteau depune o sumă mică la băcanul local; aceasta era ferită de eventuale impulsuri de a cheltui, oferind posibilitatea de a prepara o budincă de Crăciun.

Coca-Cola și Crăciunul Într-o încercare de a încuraja consumul de băuturi răcoritoare în perioada iernii, compania Coca-Cola l-a angajat pe desenatorul HADDON SUNDBLOM pentru a-l înfățișa pe Moș Crăciun bând cunoscuta răcoritoare. Din 1931 până în 1964, aceste clipuri publicitare anuale au făcut parte din atmosfera de Crăciun în America de Nord și i-au determinat pe unii să creadă că imaginea Moș Crăciunului american, Santa Claus, așa cum este ea cunoscută astăzi, a fost creată de Coca-Cola. Mai corect ar fi să spunem că aceste reclame au folosit un portret al Moșului (costum roșu cu blană albă, cizme negre și centură neagră) deja standardizat în cărți, filme și reclame și că după apariția desenelor lui Sundblom, nimeni nu și l-a mai putut imagina pe Moș Crăciun altfel.

Cole, Sir Henry (1808–1882) Om de afaceri englez, susținător al artelor. Forța motrice aflată la baza Expoziției Internaționale din 1851, organizată la Crystal Palace și la Victoria and Albert Museum, Cole s-a străduit toată viața să armonizeze arta și industria. În 1843, l-a angajat pe JOHN CALCOTT HORSLEY să producă primele felicitări de Crăciun tipărite.

Colind Un cântec care celebrează Nașterea Domnului sau personajele acestui episod.

Încă din secolul al IV-lea există imnuri închinare Nașterii – de pildă „Jesus refulsit omnium“ de Hilarius din Poitiers, „Veni redemptor gentium“ de Ambrosius din Milano și „Corde natus ex parentis“ de Prudentius. Toate acestea aveau un caracter solemn, exprimând mai degrabă adevăruri teologice de ordin superior; numai Efreim Sirul pare a fi acordat atenție dimensiunii umane a respectivului eveniment sacru.

Cuvântul, mai ales în varianta „corindă“ și în echivalentul din limba engleză, *carol*, pare derivat din grecescul *choros*, care desemna un dans în cerc, în care dansatorii cântau. Nemulțumită de conotațiile păgâne ale termenului, Biserica a interzis colindele într-o serie de concilii medievale – o prejudecată ilustrată de legenda privindu-i pe bărbații și pe femeile care au fost surprinși dansând în cerc în curtea bisericii în seara de Ajun și au refuzat să înceteze la cererea

Colind Un grup de colindători englezi, într-un desen din Illustrated London News.

expresă a preotului. Înfuriat, sfântul ocrotitor al respectivei biserici și-a făcut apariția și i-a condamnat să danseze fără încetare un an întreg. După un an, unele victime au murit, altele au fugit tremurând de spaimă.

În secolul al XIII-lea, învățăturile creștine și-au schimbat optica, trecând de la un Dumnezeu răzbunător la aspectele mai umane ale lui Iisus și astfel a apărut interesul pentru detaliile Întrupării și ale Nașterii. Scena ieslei alcătuite de Sfântul Francisc din Assisi cu personaje vii este o expresie a acestui interes, la fel ca noul tip de cântec sacru popularizat de franciscani – muzica de „corindă” cu versuri, precum acelea ale lui JACOPONE DA TODI, care celebră Nașterea lui Iisus. Noile colinde s-au răspândit din Italia cu ajutorul franciscanilor și al dominicanilor, devenind în scurt timp populare în întreaga Europă. Exemplele din această perioadă includ colindul macaronic german „In dulci jubilo” și polonezul „W zlobie lezy”.

Secolele al XV-lea și al XVI-lea au constituit, dintr-un punct de vedere, epoca de aur a colindelor. Acestea erau cântate în case și pe străzi, în cadrul slujbelor religioase și în reprezentațiile teatrale (de pildă „The Coventry Carol”), la răspândirea lor contribuind și recent inventata tiparniță. Din Anglia provin „Adam Lay Ybounden”, „I Saw Three Ships” și „The Boar’s Head Carol”, din Franța avem *noël*, din Spania *villancio*, iar din Germania colinde ca „O Tannenbaum” și „Es ist ein Ros entsprungen”.

Reforma a pus punct utilizării religioase a colindelor în unele țări protestante precum Anglia și Scoția, locul lor fiind luat de intonarea psalmilor metrice. (Colindele au rămas totuși populare în Germania, unde Martin Luther însuși a scris „Von Himmel Hoch” și a tradus alte cântece de Crăciun din latină.) Deși au fost eliminate din biserici, colindele au continuat să se cânte în casele particulare și de către grupurile care mergeau din ușă-n ușă la colindat în perioada Crăciunului, însă și acest obicei a stârnit indignare în secolul al XVII-lea, odată cu revoluția PURITANILOR în Anglia, în anii 1640.

Deși Restaurația a eliminat majoritatea inovațiilor puritane anti-Crăciun, Biserica Anglicană

a continuat să se opună folosirii colindelor în cadrul activităților religioase. Din 1660 până în secolul al XIX-lea, singurele colinde care au primit aprobarea oficială în Anglia au fost „While Shepherds Watched Their Flocks by Night” de Nahum Tate și „Hark the Herald Angels Sing” de Charles Wesley. Interpretarea colindelor s-a limitat la bisericile din nordul și vestul Angliei și la congregațiile catolică și disidente, mulți fiind cei pregătiți să anunțe pieirea colindelor în primii ani ai secolului al XIX-lea. Salvarea lor a fost posibilă grație eforturilor depuse de culegătorii de colinde precum William Sandys, John Stainer și J.M. Neale, dar și renașterii interesului general privind celebrarea Crăciunului. Pe lângă culegerea colindelor foarte vechi, au început să apară și unele noi, compozitorii americani aflându-se în fruntea plutonului; printre ei se numără Phillips Brooks („O Little Town of Bethlehem”) și Edmund Hamilton Sears („It Came Upon the Midnight Clear”). Biserica Anglicană și-a reafirmat interesul pentru colinde, mai cu seamă după anul 1878, când episcopul Benson de la catedrala din Truro

Colind Colindele de Crăciun au constituit initial o modalitate prin care Biserica intenționa să vestească Nașterea.

a inventat o formă de serviciu religios numit „Învățăături și colinde“, care combina lecturile din Scripturi cu cântecele.

În secolul XX, interesul pentru colinde a crescut. Deși numeroasele cântece laice de Crăciun care au apărut în anii 1900 nu pot fi considerate colinde în adevăratul sens al cuvântului (de pildă „Jingle Bell Rock“ sau „White Christmas“), domeniul s-a îmbogățit cu o serie de exemple notabile, unele noi, altele readuse de culegători în atenția publicului și câteva preluate prin traducere din alte țări. Printre acestea se numără „Do You Hear What I Hear?“, „The Huron Carol“, „Colindul clopotelor“, „I Wonder as I Wander“, „Îngeri și păstori“ și „Caroling, Caroling“. Insistentă utilizare a colindelor în publicitate sau ca fond sonor în centrele comerciale le-a mai șters din șarmul original; cine poate auzi pentru a mia oară chiar și cea mai plăcută melodie, fără a simți că i se face părul măciucă? Colindele au fost de asemenea preluate în scopuri proprii de atei, păgâni și neopuritani. (Vezi OPOZIȚIA FAȚĂ DE CRĂCIUN.)

Colind de Crăciun, Un O nuvelă de Charles Dickens care a contribuit substanțial la renașterea interesului pentru această sărbătoare în Anglia și în conturarea temelor de gen în epoca victoriană. Este povestea transformării morale a hapsânului Ebenezer Scrooge cu ajutorul fantomelor și al spiritelor, în ajunul Crăciunului, subliniind importanța generozității și a împăcării.

Dickens a scris nuvela în octombrie și noiembrie 1843, dezamăgit fiind de vânzările slabe ale romanului *Martin Chuzzlewit*. Ideea poveștii i-a venit cu ușurință, în vreme ce străbătea seara străzile Londrei, și l-a încântat de la bun început; în toți anii care au urmat, s-a arătat dornic să popularizeze ceea ce el numea „filozofia Colindei“. Nuvela a înregistrat un succes deosebit și l-a inspirat pe Dickens să scrie o serie de povestiri, eseuri și romane cu subiect de Crăciun, publicate anual (cu excepția anului 1847), până în 1867. Toate aceste cărți au avut un rol deosebit în țările de limbă engleză, determinându-i pe cetățenii lor să ia Crăciunul în serios și să petreacă, dar și să fie generoși cu

ceilalți. William Makepeace Thackeray afirma despre *Un colind de Crăciun* că este „un bun național și un gest frumos față de fiecare bărbat și femeie care o citește“.

Cartea a fost urmată de o serie întreagă de imitații și de plagiate (până în februarie 1844 fuseseră deja produse opt dramatizări neautorizate ale nuvelei), dovedindu-se o sursă de inspirație pentru numeroși compozitori, dramaturgi și producători de filme.

„Colind de Crăciun, Un“ Unicul cântec de Crăciun scris de Charles Dickens apare în capitolul 28 al romanului „Documentele postume ale Clubului Pickwick“, în care îl cântă domnul Wardle și care e primit cu multe aplauze. Mai târziu, versurile au fost puse pe muzica melodiei „Old King Cole“.

Nu mă înfioară nici o primăvară
Cu potopul ei de flori:
Ziua le înfoaie c-un șuvoi de ploaie
Și le scutura-n zori.
Zâna schimbăcioasă, de nimic nu-i pasă,
Totul pentru ea e joc:

Un colind de Crăciun Balul de Crăciun de la domnul Fezziwig.

C-un surâs pe gură face-o strâmbătură
Și-ofilește un boboc.

Soarele de vară poate să dispară,
N-am să-mi fac inimă rea;
Și când nori de ploaie sting a lui văpaie
Râd cu hohote de ea!
Căci dogoarea-i vie naște nebunie,
Iar iubirea-i orișicui,
Prea înflăcărată, nu e de durată,
Cum s-au lămurit destui.

Noptile cu lună dintr-o toamnă bună
Ce te-ndeamnă să visezi
Mai mult mă îmbie decât raza vie
A sfruntatelor nămiezi.
Dar când frunza pică, sunt cuprins de frică
Și m-apasă jalea grea,
Iar de-ar fi să pară oricât de sprintară,
Toamna tot nu mi-ar plăcea.

Deci a mea cântare e o închinare
Către vajnicul Crăciun.
Și slăvindu-i harul, îmi golesc paharul
Pentru moșul ăsta bun.
Clinchet de potire îl va lua-n primire
Când la noi o poposi,
Și va sta la masă cu toți cei din casă,
Și apoi ne-om despărți.

Fără de sfială el dă la iveală
Aprigele-i viscoliri:
Nu este-o ocară, căci pot să ne-apară
Chiar și nouă în priviri.
Deci să sune tare calda mea cântare,
Astă seară mai dihai,
Pentru bunul frate cu porniri curate,
Peste anotimpuri crai!

(CHARLES DICKENS, *Documentele postume ale clubului Pickwick*, Editura Cartea Românească, București, 1970, trad. de Ion Pas și Nicolae Popescu)

Colind de Crăciun, Un (în filme artistice) Realizatorii de la Hollywood și din Marea Britanie au transformat *Un colind de Crăciun*, capodopera lui Charles Dickens, în povestea de Crăciun cel mai frecvent transpusă pe peliculă din istorie. A fost adaptată în cele mai variate stiluri, de la

film cu fantome la parodie și la film porno, în alb și negru, color, desen animat, de la spectacol cu un singur personaj la cele mai costisitoare producții.

Prima tentativă cunoscută de a înfățișa pe ecran familia Cratchit și pe Scrooge a avut loc în noiembrie 1901, odată cu un film de 10 minute și 12 scene, *Christmas Carol – Scrooge: or Marley's Ghost* („Colindă de Crăciun – Scrooge: sau fantoma lui Marley“). Acesta a fost urmat în 1908 de pelicula de 15 minute a Companiei Essenay, *A Christmas Carol*, cu Thomas Ricketts în rolul lui Scrooge, și în 1910 de o versiune a Companiei Edison, cu Charles Ogle (care fusese primul monstru al lui Frankenstein din istoria filmului) în același rol. Au fost realizate mai multe versiuni mute engleze și americane, printre care și una ciudat intitulată *The Right to Be Happy (Dreptul de a fi fericit)*, aspru criticată pentru că a fost filmată în însoarta California. Prima versiune cu sonor a fost *Christmas Carol*, un film de 9 minute, cu un singur interpret, din 1928.

Deceniul următor a fost caracterizat de producții grandioase pe aceeași temă, de remarcat fiind îndeosebi *Scrooge*, realizată în Marea Britanie în 1935, cu Seymour Hicks în rolul titular, și una hollywoodiană din 1938, cu Reginald Owen. În 1951, au fost eclipsate de excelenta interpretare a lui Alastair Sim, la înălțimea căreia au încercat să se ridice numeroși actori de frunte în decursul timpului.

Au apărut apoi o serie de tentative de actualizare a abordării clasice sau de a oferi noi perspective asupra subiectului. *Mister Magoo's Christmas Carol* (1962) și *Mickey's Christmas Carol* (1983) au folosit personaje animate deja celebre într-un decor dickensian, iar *The Muppet Christmas Carol* (1992) a propus actori și păpuși. Transpunerea figurii lui Scrooge pe un chip feminin a părut apoi pasul firesc și astfel au apărut varianta pornografică *Passions of Carol* (1975) și mai cumintile *Ebbie* (1995) și *Ms. Scrooge* (1997), toate având acțiunea plasată în SUA – la fel ca *An American Christmas Carol* (1979) și *A Carol for Another Christmas* (1964). Un *Scrooge* muzical (1970) și *Scrooged* (1988), o comedie neagră al cărei decor este un post de televiziune

modern, au încadrat temporal unica încercare recentă de a păstra linia tradițională – versiunea televizată regizată în 1984 de Clive Donner, cu George C. Scott și o serie de actori britanici, printre care Frank Finlay, Edward Woodward și Susannah York.

Este limpede că nuvela lui Dickens nu și-a epuizat încă potențialul, astfel că în secolul XXI vom mai avea parte de alți Scrooge și de alte fantome ale Crăciunului.

Colinda de Crăciun a familiei Bird O poveste emoționantă din 1887 (*The Birds' Christmas Carol*), scrisă de Kate Douglas Wiggin, despre ultimul Crăciun din viața unei fetițe bogate, pe care ea și-l petrece făcând fapte bune pentru copiii săraci din vecinătate. Copleșitoare este scena morții lui Carol Bird, care își dă sufletul în timp ce cânta „My Ain Countrie” („Ca un prunc la a sa mumă/ Și un pui la al lui cuib,/ Cu bucurie eu m-aș duce/ Pân' la-al tatălui meu sân; Căci El la pieptul Său primește/ Mieluți cumiști și blânzi ca mine/ Și-i duce-n ale sale brațe/ Pân' la al Său tărâm ceresc.”).

Wiggin (1856–1923) a fost una dintre promotorele de bază ale învățământului american, lider al mișcării pentru înființarea grădinițelor. A scris romanul *Rebecca of Sunnybrook Farm* („Rebeca de la Valea-Soarelui”).

Colinde la lumina lumânărilor În 1937, de Crăciun, Norman Banks, crainic la radioul din Melbourne, a văzut o bătrână stând singură în întuneric, ținând în mână o lumânare și cântând colindele pe care le asculta la radio. Imaginea l-a inspirat ca, un an mai târziu, să organizeze în seara de Ajun un concert de colinde într-un parc din Melbourne. În schimbul unei donații către Institutul Regal al Orbilor din Victoria, oame-nii primeau lumânări, ca în cazul obiceiului numit CHRISTINGLE. Concertul a înregistrat un asemenea succes, încât a început să atragă zeci de mii de participanți și milioane de ascultători, mai întâi la radio și apoi la televiziune. Ideea a fost preluată de alte orașe australiene și ulterior de alte țări. Spectacole de genul „Colinde la lumina lumânărilor” au loc și în Noua Zeelandă, Africa de Sud și Canada. Pe țărmul

vestic al Canadei, concertul este organizat în spectaculosul decor natural al portului Vancouver, unde colindătorii cântă pe ambarcațiuni.

„Colindul cîmpoierilor” Inspirat de melodia siciliană „Canzone d'i zampognari”, „Colindul cîmpoierilor” este cântat de secole de grupurile care colindă pe străzi în cele nouă zile dinaintea Crăciunului. Händel i-a împrumutat linia melodică și a utilizat-o într-un fragment din oratoriul *Mesia*, „El își va hrăni turma”.

Când Iisus Domnul în Bethlehem s-a născut,
Deși noapte afară era,
Mai luminoasă ca ziua o stea a apărut.
Nicăcând așa de strălucitoare
Stelele n-au fost vreodată',
Ca-n noaptea în care Iisus ne-a fost dat!
Steaua care în noapte pe cer s-a ivit
Pe Magi i-a chemat, de la Răsărit.

„Colindul clopotelor” Muzica pentru acest îndrăgit colind a fost scrisă de compozitorul ucrainean Mikola Leontovici (1877–1921), ca parte a unei corale intitulate *Scedrik*, interpretate pentru prima dată la Kiev, în 1916. În engleză a fost tradus în 1936 de compozitorul și textierul Peter Wilhousky (1902–1978), sub titlul „Carol of the Bells”. Muzica a fost de asemenea utilizată la alte trei cântece englezești: „Ring, Christmas Bells” de M.L. Holman în 1947; „Come, Dance and Sing” din 1957, anonim, și „Carol of the Bells” din 1972.

În Ucraina, colindul este cântat de Anul Nou. Textul original se referea la un țăran chemat de o rândunică și nu amintea câtuși de puțin de Crăciun.

Columbia Cucernicie, culoare și zgomot, iată atributele Crăciunului în Columbia. Sezonul sărbătorec începe pe 7 decembrie, odată cu ajunul Imaculatei Concepțiuni. Sunt organizate procesiuni religioase, casele și străzile sunt împodobite cu lumânări și felinare, oamenii petrec în familie și cu prietenii. Pe 16 decembrie începe *novena* – nouă zile de rugăciune și pregătire spirituală. În acest răstimp, familiile alcătuiesc câte o *pesebre*, ieslea miniaturală – în multe

comunități se acordă premii pentru cea mai reușită reprezentare a scenei Nașterii de la Bethlehem – și își decorează casele și brazii cu luminițe și ghirlande. Copiii merg pe la case cântând colinde și acompaniindu-se la tamburină ori maracas, în speranța că vor strânge bani pentru a cumpăra artificii.

În seara de Ajun, imaginea pruncului Iisus este așezată în ieslea miniaturală, iar oamenii se reunesc pentru a mânca și a dansa. Cina include în general pui, friptură de porc, salate, *tamales*, porumb și prăjituri cu orez. Deși Santa Claus este din ce în ce mai popular, în tradiția columbiană El Nino, pruncul Iisus, este cel care așază darurile sub brad în seara de Ajun. (În Barranquilla, în nordul țării, darurile sunt puse sub patul copiilor.) La miezul nopții se dă startul celebrărilor zgomotoase, cu petarde, cu focuri de artificii și de armă. În regiunea Cali, tradiția cere (cu toate că este o practică periculoasă și ilegală) să fie construite și înălțate în aer *globos*, baloane cu aer cald, de până la un metru și jumătate în diametru, alimentate prin arderea unor cârpe îmbibate în gaz.

Din ziua de Crăciun până la Anul Nou, columbienii petrec într-o serie de festivaluri care presupun lupte cu taurii, concerte, concursuri de frumusețe și spectacole de echitație. Sărbătorile se încheie de Epifanie, când copiii primesc alte daruri, mai mărunte de data aceasta, iar *pesebre* este împachetată și pusă la păstrare.

Concertul de Crăciun O piesă orchestrală din secolul al XVII-lea, de Arcangelo Corelli, intitulată și *Concerto Grosso în sol minor*.

Condiția umană (TV, 1991) În acest film („Christmas on Division Street”), tânărul și bogatul Trevor Atwood (Fred Savage, actorul-copil din producția de televiziune *The Wonder Years*) întâlnește un vagabond (marele actor canadian Hume Cronyn) și, împreună, cei doi învață despre adevărata valoare a unui cămin, a Crăciunului și a prieteniei. Film regizat de George Kaczender.

Conferința de Crăciun Reuniunea organizată în 1784 la Baltimore de adeptii lui John Wesley,

în cadrul căreia a luat ființă Biserica Episcopală Metodistă, separată de Biserica Anglicană.

Congresul Mondial al Moși Crăciunilor O asociație profesională internațională, care îi grupează pe Moș Crăciun, Santa Claus, Tata Crăciun, Julemand și alți aducători de daruri din lumea întreagă. Congresul se întrunește anual în Copenhaga cu începere din anii 1960, cu mare pompă, incluzând parade, dansuri și concursuri. Participanții discută chestiuni precum Moși Crăciunii femei, stilul costumelor și eforturile Uniunii Europene de a standardiza lungimea bărbii Moșilor – o problemă din pricina căreia au amenințat că intră în grevă. Recent s-au manifestat tensiuni între asociație și finlandezul Joulupukki, care pretinde că este autenticul Moș Crăciun, drept care nu vede pentru ce ar lua parte la o întrunire a unor simpli imitatori.

Consumerism Criticii moderni acuză susținut consumul exagerat asociat cu sărbătoarea Crăciunului astăzi. (Vezi OPOZIȚIA FAȚĂ DE CRĂCIUN.) Probabil că ei se vor bucura să audă că reacția lor nu este o noutate. Iată ce spunea sofistul păgân Libanius, în secolul al IV-lea, despre celebrarea în luna decembrie a Saturnaliilor: „Impulsul de a risipi îi cuprinde pe toți. Cel care tot anul a strâns și a economisit devine deodată extravagant.”

De fapt, însăși psihologia unui festival din miez de iarnă impune consumul în exces; este acea perioadă din an în care zilele scurte sunt contracarate cu o sumedenie de lumini și lumânări, iar ariditatea solului e ascunsă cu decorațiuni vegetale și oștețe îmbelșugate. În Evul Mediu, creștinii marcau Crăciunul prin consumul de alimente și băuturi în cantități mari. În 1213, regele Ioan al Angliei a ordonat să fie pregătite, pentru festivitățile sale de Crăciun, 3 000 de claponi, 1 000 de țipari sărați, 400 de porci, 50 de kilograme de migdale și 24 de butoaie cu vin. Asemenea excese i-au determinat pe PURITANI să interzică celebrarea Crăciunului, dar patima oamenilor pentru consumul de sărbători s-a dovedit mai puternică decât respectiva reglementare. Crăciunul a revenit în forță, împreună cu risipa festivă. În 1861,

reverendul J.P. Gardiner, aflat într-un avanpost comercial din nordul Canadei, nota că 420 de litri de rom și de coniac îi băuseră în numai o săptămână cei 50 locuitori ai fortului.

Odată cu revoluția industrială s-a înregistrat o transformare a acestui tip de consumerism: mâncarea și băutura în exces au lăsat loc cheltuielilor pe darurile fabricate, în special pentru copii. Negustorii nu au ratat prilejul de a sublinia că perioada Crăciunului era un prilej pentru a-ți exprima sentimentele cheltuind bani și relaxând obișnuitele restricții economice. Istoricii afirmă că acest apel comercial cusut cu ață albă a fost mascat sub chipul unei expresii a valorilor familiale și ale copilăriei ca perioadă privilegiată a vieții. Poate că membrii clasei de mijloc din secolul al XIX-lea au înțeles asta: în mod cert, erau conștienți de ambiguitatea morală și de pericolele sărbătoririi Nașterii Domnului prin acte de consum, neajunsuri pe care le-au atenuat într-o oarecare măsură subliniind că perioada Crăciunului era totodată un prilej de a-ți dovedi generozitatea și bunătatea față de cei din afara familiei.

Consumerism De secole, Crăciunul înseamnă răsfăț și consum intens.

Aceste tensiuni de ordin etic s-au perpetuat și în secolul XX, determinând apariția unor mișcări reformiste (vezi SOCIETATEA PENTRU LIMITAREA RIDICOLELOR, INACCEPTABILITATELOR ȘI OSTENTATIVELOR SCHIMBURI DE DARURI). Scriitorul american Bill McKibben nota: „Crăciunul este o școală a consumerismului, care ne învață să punem semnul egal între încântare și materialism. Sărbătorim nașterea celui care ne-a îndemnat să dăm săracilor tot ce avem oferindu-ne reciproc obiecte inutile.” Ironic este faptul că, așa cum subliniază istoricii, opoziția religioasă față de intensă comercializare a Crăciunului a devenit ea însăși un bun de consum. Magazinele cu produse pentru creștini sunt pline de câni sau abțibilduri cu mesaje de genul „Să-l înapoiem pe Hristos Crăciunului” sau „Iisus e motivul pentru care serbăm Crăciunul”.

Rezultatele unui studiu britanic efectuat în 1999 pretindeau că goana după cumpărăturile de Crăciun poate afecta sănătatea bărbaților și că nivelurile de stres înregistrate în magazinele aglomerate le egalează pe acelea ale piloților pe avioane de luptă sau ale polițiștilor în situații periculoase. Același studiu constata că, la femei, stresul era mai redus atunci când luau cu ele la cumpărături copiii, nu partenerul de viață. Psihologul care a condus studiul afirma: „Le rog pe doamne ca anul acesta să-și plece urechea la doleanțele partenerilor și să țină seama de beneficiile pe termen lung pe care le vor obține neobligându-i să le ajute. Nu numai soții lor vor fi mai puțin stresați de Crăciun, ci și ele.”

Copacul lui Iesei Un motiv popular în arta medievală, mai ales la vitralii, era reprezentarea ascendenței pământești a lui Iisus ca un copac crescând din Iesei, tatăl lui David. Un exemplu spectaculos este fereastra Copacului lui Iesei de la abația benedictină St Denis din Franța, care datează din veacul al XII-lea. În secolul XX, ideea Copacului lui Iesei ca simbol al Adventului a fost preluată de numeroși meșteșugari și artiști americani. În multe case și biserici există astăzi un copac sau o ramură cu ornamente simbolice pentru profețiile mesianice sau un stindard brodat cu versete biblice vestind Nașterea lui Iisus.

Uneori, Copacul lui Iesei este decorat fragment cu fragment, ca un calendar de Advent, iar în unele biserici este folosit pentru a strânge haine de iarnă destinate săracilor, enoriașii atârând pe el fulare, căciuli sau mănuși.

Copacul paradisului Principalul articol de recuzită în Piesa Paradisului, pusă în scenă pe 24 decembrie, de ziua SFINȚILOR ADAM ȘI EVA. Copacul reprezenta Grădina Raiului, și mai exact pomul din care a cules Eva mărul pentru Adam – faptă care s-a soldat cu izgonirea celor doi din paradis. Având agățate pe crengi mere sau uneori mici azime reprezentând ostia de împărtașanie, Copacul paradisului a fost precursorul pomului de Crăciun. Când aceste piese ale misterelor din epoca medievală au intrat în dizgrația Bisericii, unele familii din Germania au început să decoreze o PIRAMIDĂ din lemn cu verdeață și cu diverse ornamente, amintind de Copacul paradisului. În Bavaria, *Paradeis* a fost mult timp termenul folosit pentru a desemna pomul de Crăciun.

Coroniță O ghirlandă circulară din flori sau frunze, care simbolizează în mod tradițional victoria sau onoarea. Câștigătorii Jocurilor Olimpice erau încununăți cu lauri; eroii armatei romane primeau cununi din frunze de stejar. Se spunea că, la o petrecere cu băutură, o cunună din iederă combate beția. În arta creștină, deseori un înger ține o cunună deasupra capului unui sfânt. Coronița de Crăciun este lucrată din laur, brad și alte plante verzi, simbolizând viața veșnică și Nașterea lui Iisus în miez de iarnă; este totodată o prevestire a coroanei de spini care avea să-i fie așezată pe frunte la răstignire. Cununile de Advent se pun deseori în jurul lumânărilor specifice. Atămarea unei coronițe pe exteriorul ușii în perioada Crăciunului este un obicei de dată recentă, derivând probabil din cel al coroanei mortuare așezate la ușa pentru a anunța un deces.

Costa Rica Dacă veți veni în Costa Rica pe la începutul lunii decembrie, veți constata că totul arată ca de Crăciun: casele și vitrinele sunt decorate cu becuțe și cu imagini ale lui Moș

Crăciun, magazinele îndeamnă la consum, iar la radio sunt difuzate colinde. Datorită legii care îi obligă pe patroni să le ofere salariaților un AGUINALDO în primele zile de decembrie, costaricanii beneficiază de a douăsprezecea parte din salariul lor anual pentru cheltuielile de sărbători.

O parte importantă a pregătirilor de Crăciun este asamblarea ieslei miniaturale, *portal*, activitate căreia multe familii din Costa Rica îi dedică eforturi substanțiale. Unele astfel de scene sunt mari, deseori ocupând o încăpere întreagă din casă. Figurinele reprezentându-i pe Maria și Iosif se așază primele, pruncul Iisus fiind pus în iesle abia în ziua de Ajun. Membrii familiilor credincioase se reunesc în jurul acestor scene și rostesc rugăciuni, după care acoperă ieslea miniaturală pentru un timp, cât ei dansează și petrec.

În seara de Ajun, El Nino le aduce daruri copiilor (dar, la fel ca în multe alte țări latinoamericane, pruncul Iisus este înlocuit treptat de Moș Craciun), cerul e luminat de artificii, iar oamenii petrec. Esențiale pentru masa festivă sunt *tamales* – preparate din mălai, cartofi fierți, carne de pui și de porc, toate înfășurate în frunze de pătlagină și fierte – însoțite de cocteil de ou, punciuri alcoolizate și rom.

Sezonul Crăciunului este un prilej de parade precum Festivalul Luminilor, curse de tauri (echivalentul local al luptelor cu tauri), târguri, spectacole corale, concursuri de dans și rodeo. Sărbătorile se încheie pe 2 februarie, de ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI, când credincioșii o cinstesc pe Fecioara Maria participând la parade cu lumânări în mâini.

Coșmarul dinaintea Crăciunului (1993) O poveste educativă („The Nightmare Before Christmas”) despre ce se întâmplă atunci când se ciocnesc două sărbători. Regele Dovleac Jack Skellington este suveran în țara Halloween, unde locuitorii fac tot ce pot pentru a fi înspăimântători, dar când dă peste Crăciun, începe să aibă anumite îndoieli. Decide să-l răpească pe Moș Crăciun și să aducă puțin din magia sărbătorii în lumea lui. Firește însă, lucrurile nu merg așa cum și-a închipuit el. Acest excelent

film de animație de Tim Burton și Henry Selick, puțin prea intens pe alocuri pentru copii, este în mod cert o delectare pentru adulți.

„**Coventry Carol, The**“ Breasla Croitorilor din Coventry, Anglia, lua parte la cunoscutul ciclu al misterelor, pise de teatru puse în scenă anual, spre finele perioadei medievale, în ziua de Corpus Christi (în latină „trupul lui Hristos“, sărbătoare care în Biserica Romano-Catolică celebrează euharistia, în joia dinaintea Rusaliilor). Printre episoadele biblice pe care le înfățișau membrii ei se numărau Buna Vestire, Nașterea, Adorația Magilor și Uciderea Pruncilor. Pentru acest din urmă episod a fost compus cântecul numit astăzi „The Coventry Carol“ („Colindul din Coventry“): în spectacol, era cântat de femeile din Bethlehem care încercau să-și împiedice copiii să plângă, pentru a nu fi descoperiți de soldații trimiși de regele Irod să-i ucidă.

Robert Croo pare să fi scris cel puțin o parte a piesei în 1534, iar melodia din secolul al XVI-lea a fost editată de Thomas Sharp în 1825.

Nani, nani, Pruncușor.
Nani, nani, somn ușor.
Nani, nani, Pruncușor,
Nani, nani, somn ușor.

Cum putem oare să cinstim,
Această zi, surorilor?
Și pe pruncuțul, de-i cântăm
Nani, nani, somn ușor?

Irod regele cu ură mare
Ziua aceasta-o pângări,
Când soldații îi trimise
Să-i ucidă pe copii.

Vai mie, biet Pruncuț, te plâng!
Cu toții bocim și zicem în cor,
La leagănu-ți unde nime' nu cântă,
Nani, nani, somn ușor.

Crai Vezi MAGI.

Crăciun Alb În 1914, unele școli de duminică ale bisericilor protestante din America de

Nord au inițiat un nou tip de serviciu religios de Advent: „Crăciunul Alb“, în cadrul căruia copiii erau încurajați să aducă daruri menite a fi apoi împărțite nevoiașilor. Multe biserici au preluat apoi ideea, care cu timpul a devenit o tradiție îndrăgită; astăzi se strâng jucării, conserve și bani, pentru a le oferi celor săraci un Crăciun mai îndestulat. În unele biserici, obiceiul este numit „Duminica darurilor albe“, deoarece donațiile sunt împachetate în hârtie albă.

„**Crăciun alb**“ O melodie compusă de Irving Berlin în 1940, cel mai bine vândut cântec de Crăciun al tuturor timpurilor, cu peste 100 de milioane de exemplare. Numai versiunea interpretată de Bing Crosby a fost vândută în 31 de milioane de exemplare. Nu e de mirare că Berlin l-a numit „cel mai bun cântec scris vreodată“.

Pe micile și marile ecrane a fost interpretat în filmul *Holiday Inn* (cu Bing Crosby și Fred Astaire) și în remake-ul intitulat *Crăciun alb*, cu Crosby și Danny Kaye. Melodia a câștigat în 1942 Premiul Oscar pentru cel mai bun cântec.

Crăciun alb (1954) Bing Crosby interpretează pentru a treia oară pe marele ecran cântecul „White Christmas“, semnat de Irving Berlin (după *Holiday Inn* și *Blue Skies*), în acest film (*White Christmas*) cu o intrigă firavă, despre doi cântăreți și dansatori îndrăgostiți de două cântărețe și dansatoare. Crosby și Danny Kaye fac echipă cu Rosemary Clooney și Vera-Ellen pentru a salva hanul fostului general de armată Waverly (Dean Jagger). Filmul a fost regizat de Michael Curtiz, care cel puțin poate privi înapoi cu mândrie la *Casablanca*.

Crăciun fericit în diverse limbi

Afrikaans – *Geseënde Kersfees*
Albaneză – *Gëzur Krishlindyet*
Algonquina – *Mitho Makosi Kesikansi*
Amharică – *Melkame Yeledet Beale*
Apașă – *Gozhqq Këshmish*
Arabă – *Idah Saidan Wa Sanah Jadidah*
Armeană – *Shenorhavor Dzenount*
Azeră – *Tezze Iliniz Yashi Olsun*
Bamoun – *Poket Kristmet*
Bască – *Zorionak eta Urte Berri On*

Belgiană – *Vrolijke Kerstmis*
 Bengali – *Shuvo Boro Din*
 Bretonă – *Nedeleg laouen*
 Britonă – *Nadelik looan na looan blethen noweth*
 Bulgară – *Cestita Koleda*
 Cehă – *Vesele Vanoce*
 Chineză – (cantoneză) *Gun Tso Sun Tan'Gung*
 Haw Sun; (mandarină) *Kong He Xin Xi*
 Coreeană – *Sung Tan Chuk Ha*
 Croată – *Srecan Bozic*
 Daneză – *Glaedelig Jul*
 Engleză – *Merry Christmas*
 Eritreană – *Rehus-Beal-Ledeats*
 Esperanto – *Gajan Kristnaskon*
 Estoniană – *Häid joule*
 Farsi – *Cristmas-e-shouma mobarak bashad*
 Filipineză – *Maligayang Pasko*
 Finlandeză – *Hyvää joulua*
 Franceză – *Joyeux Noël*
 Frisiană – *Goede Krystdagen*
 Galeză – *Nollaig Chridheil*
 Galeza vorbită în Insula Man – *Nollick ghennal*
 Georgiană – *Gilotsavt Krist'es Shobas*
 Germană – *Froehliche Wihnachten*
 Greacă – *Kala Christouyenna*
 Groenlandeză – *Juulimi pilluartsit*
 Guarani – *V'ya pave mita tupara-pe*
 Hausa – *Barka da Kirs'mat*
 Hawaiană – *Mele Kalikimaka*
 Hindi – *Shub Naya Baras*
 Indoneziană – *Selamat Hari Natal*
 Irlandeză – *Nollaif Shona Dhuif*
 Islandeză – *Gledileg Jól*
 Italiană – *Buon Natale*
 Japoneză – *Kurisumasu Omedeto*
 Lakota – *Wanikiva tonpi wowiyuskin*
 Latină – *Felice Festa Nativitas*
 Letonă – *Prieci'gus Ziemsve'tkus*
 Lituaniană – *Linksmu Kalėdu*
 Luxemburgheză – *Schéi Chrëschtdeeg*
 Maghiară – *Kellemes Karacsonyi ünnepeket*
 Malteză – *Il-Milied It-Tajjeb*
 Maori – *Meri Kirihimete*
 Marathi – *Shub Naya Varsh*
 Mayaşă – *Utzul man'inal*
 Navajo – *Ya'at'ech Keshmish*
 Norvegiană – *God Jul*
 Olandeză – *Vrolijke Kerstfeest*

Oromo – *Bagga Ayana Dhalehu Gofetatini*
 Esenee gae
 Poloneză – *Wesolych Swiat*
 Portugheză – *Boas Festas*
 Portugheza vorbită în Brazilia – *Boas Festas*;
 Feliz Natal
 Quechua – *Sumaj kausay kachun Navidad*
 ch'sisipi
 Rapa-Nui – *Mata-Ki-Te-Rangi*
 Română – *Crăciun fericit*
 Romanşă – *Bellas Festas*
 Rusă – *Hristos Razdaitsia*
 Sami – *Buorre Juovllaid*
 Samoa – *Ia manuia le Kerisimasi*
 Sârbă – *Hristos se rodi*
 Singaleză – *Subha nath thalak Vewa*
 Slovacă – *Vesele Vianoce*
 Slovenă – *Vesele Bozicne*
 Spaniolă – *Feliz Navidad*
 Spaniola vorbită în Argentina – *Felices Pasquas*
 Suedează – *God Jul*
 Tahitiană – *Ia ora i te Noera*
 Tamil – *Nathar Puthu Varuda Valthukkal*
 Thailandeză – *Sawadde Pee Mai*
 Turcă – *Noeliniz Ve Yeni Yiliniz Kutlu Olsun*
 Ucraineană – *Srojdestvom Kristovym*
 Urdu – *Naya Saal Mubarak Ho*
 Velşă – *Nadolig Llawen*
 Vietnameză – *Chung Mung Giang Sinh*
 Yoruba – *E ku odun, e ku iye'dun*

Crăciun Fericit, domnule Lawrence (1983) În acest film („Merry Christmas, Mr. Lawrence“), cântăreţul rock David Bowie joacă rolul unui prizonier de război, maiorul Jack „Strafer“ Celliers, implicat într-un conflict cu japonezii care îl țin în captivitate, în al Doilea Război Mondial. Căpitanul nipon Yonoi (Ryuichi Sakamoto) nu are niciun respect pentru prizonierii săi, despre care consideră că au ales calea laşităţii predându-se, în loc să accepte moartea onorabilă a unui soldat. Bântuit de o trădare din trecut, Celliers refuză să dea înapoi şi găseşte o cale tragică de a-şi salva onoarea.

Cei doi actori principali fac roluri excelente, la fel ca Tom Conti, care îl întrușipează pe singurul prizonier vorbitor de japoneză, şi Takeshi Kitano, interpretând un paznic brutal. Având la

bază romanul în trei părți *The Seed and the Sower* de Laurens van der Post (el însuși prizonier de război vreme de câțiva ani), filmul a fost primul regizat de Nagisha Oshima. Interpretul rolului principal, Ryuichi Sakamoto, a compus și coloana sonoră a peliculei, fiind recompensat pentru ea cu Premiul Academiei de Film Britanice.

Crăciunul femeilor *Nollaig na mBan*, sintagma care desemnează în Irlanda ziua de 6 ianuarie, Epifania, spre deosebire de *Nollaig na bhFear*, Crăciunul bărbaților, pe 25 decembrie. În unele locuri, ziua era marcată printr-o masă pentru femei: ceai cu sendvișuri și prăjituri. În alte zone, acum era momentul ca femeile să se relaxeze și să-i privească pe ceilalți membri ai familiei gătind și ocupându-se o zi de treburile gospodărești.

Crăciunul în iulie În Australia, ziua de 25 decembrie marchează miezul verii. Cei care jinduesc la un decor hibernal pentru Crăciun au început recent să-l sărbătorească în iunie sau în iulie, îndreptându-se spre regiunile reci de munte, unde fac picnicuri și cântă colinde în jurul focului.

Crăciunul în lagăr (1948) Un film italian, *Natale al campo 119*, regizat de Pietro Francisci, despre Crăciunul într-un lagăr de prizonieri de război din California. Șapte italieni, luați prizonieri în al Doilea Război Mondial, își amintesc de sărbătorile de acasă, din anii trecuți. Fiecare provine dintr-o altă zonă a țării, iar coloana sonoră a filmului conține melodii populare din diverse regiuni ale Italiei.

Crăciunul Mic O sintagmă cu semnificații variate în diverse regiuni ale lumii. În Irlanda și Spania, se referă la sărbătoarea Epifaniei, pe 6 ianuarie. Și în New Brunswick desemnează tot Epifania, dar înainte vreme se credea că e totodată ziua în care toate plantele cu care fusese decorată casa de Crăciun trebuia scoase și arse sau date de mâncare animalelor, familia fiind altfel pândită de ghinion.

În Finlanda, Crăciunul Mic sau *pikkijoulu* este perioada de petreceri anterioare Crăciunului,

organizate acasă și la locurile de muncă; obiceiul a fost adoptat recent și de estonieni. În zonele de munte ale Scoției, în secolul al XVIII-lea, *Latha na Bliadhn' Ur* („Ziua Anului Nou“) era numită și Ziua Crăciunului Mic.

Le Petit Noël în Franța este cel ce aduce darurile, respectiv Pruncul Hristos; în țările scandinave, ziua Sfintei Lucia era numită înainte Crăciunul Mic. În ultima săptămână de școală înaintea vacanței de Crăciun, copiii din Islanda organizează o petrecere de Crăciunul Mic, aprinzând lumânări, mâncând prăjituri și schimbând felicitări sau mici cadouri. În Republica Cehă, Crăciunul Mic este ziua Sfântului Ștefan, pe 26 decembrie.

Crăciunul vechi În secolul al XVI-lea, calendarul iulian, adoptat în Roma antică în secolul I î.Hr., era în mod evident decalat față de mersul astrilor. Diferența era de 11 minute și 14 secunde pe an, ceea ce însemna că se acumulaseră între timp 10 zile suplimentare. Pentru ca anul calendaristic să concorde cu cel solar și ca echinocțiile și solstițiile să survină în zilele corecte, papa Grigore al XIII-lea a ordonat ca din calendarul anului 1582, perioada dintre 5 și 14 octombrie să fie eliminată. Acest lucru, împreună cu alte măsuri adoptate pentru a evita reapariția problemei, a rezolvat disparitățile doar în țările care recunoșteau supremația papală. Anglia (și majoritatea statelor din Europa de Est) nu se afla în această situație, astfel că timp de aproape două secole Marea Britanie și restul Europei Occidentale au avut date diferite.

Calendarul pe stil nou a fost adoptat în Anglia în 1752, în timpul regelui George al II-lea, când ziua de miercuri, 2 septembrie, a fost urmată de joi, 14 septembrie. Ziua de 5 ianuarie, în care se celebrase anterior Crăciunul, a devenit astfel cunoscută sub numele de „Crăciunul vechi“. (Alte modificări calendaristice au făcut ca, din 1800, Crăciunul vechi să coincidă cu data de 6 ianuarie.) Populația a avut mari rețineri în a accepta noua situație, mulți englezi continuând să serbeze Crăciunul pe vechea dată, mai cu seamă după ce s-a zvonit că GHIMPELE DE LA GLASTONBURY continua să înflorească exact în ziua respectivă.

În SUA se spune că există și astăzi unele comunități izolate din Munții Apalași în care este celebrat „Crăciunul vechi”, ziua de 6 ianuarie, nu cea de 25 decembrie, fiind considerată cea corectă pentru a sărbători Nașterea lui Iisus. O veche baladă locală spune:

În ziua a șasea a lui Ianuar
Nașterea lui o serbăm iar,
Când stele și munți-mpreună
Vor tresălta de voie bună.

Multe dintre credințele despre Crăciun în Anglia secolelor al XVI-lea și al XVII-lea sunt prezente și astăzi în zona Apalașilor, cu referire la data de 6 ianuarie: animalele îngenunchează atunci când este sărbătorită Nașterea lui Iisus, albinele cântă în stupi și așa mai departe. În zona Great Dismal Swamp din Carolina de Nord, locuitorii respectă încă Spaimele Crăciunului vechi, un obicei în cadrul căruia un țăp negru și un cal din lemn îi vânează pe copiii neascultători.

Crin O floare cu bogate semnificații în simbolistica creștină, evocând puritatea și renașterea. Conform legendei, crinul a răsărit din lacrimile vărsate de Eva când, împreună cu Adam, a fost izgonită din rai. În arta medievală este frecvent asociat cu Fecioara Maria și cu Buna Vestire, poate fiindcă forma ei de trompetă sugerează ideea de a vesti. (Vezi planșele color, fig. 2 și 20.)

Crizantemă O floare care amintește de o stea și care, conform legendelor de Crăciun, a fost descoperită de magi când au ajuns în Bethleem și s-au rătăcit pe întuneric. Atunci când Melchior a cules-o, ușa ieslei s-a deschis singură, dezvăluind Sfânta Familie.

Croația Crăciunul în Croația este un amestec fascinant de tradiții străvechi din Europa de Est și din cea Occidentală, punctate de elemente moderne nord-americane. Împietirea acestora este vizibilă încă de la început: dacă odinioară copiii croați primeau daruri pe 6 decembrie de la Sfântul Nicolae, pentru care își pregăteau pantofii lustruiți, sau pe 13 decembrie de la Sfânta Lucia (în funcție de regiunea în care locuiau),

mulți așteaptă astăzi sosirea lui Moș Crăciun pe 25 decembrie.

Pregătirile se intensifică pe măsură ce se apropie Crăciunul. Se pregătesc aluaturi, iar casele sunt decorate cu plante verzi. De ziua Sfintei Lucia, croații pun boabe de grâu pe o farfurioară și așteaptă să încolțească. Firele răsărite sunt apoi legate cu o panglică albă cu roșu, cu o lumânare în mijloc. În unele regiuni, lumânarea este înlocuită cu un fitil plutitor, a cărui flacără simbolizează sufletul.

În zonele rurale, în zorii zilei de Ajun, bărbații se duc în pădure să aducă *badnjak*, bușteanul de Crăciun, pe care îl împodobesc cu ghirlande și-l așază în casă cu mare ceremonie, trecându-l peste șiruri de lumânări aprinse și stropindu-l cu vin și cu grâne. Apoi îl aprind cu un rest de la bușteanul din anul anterior și îl lovesc cu putere pentru a scoate scânteii, timp în care se fac urări pentru prosperitatea familiei în anul care vine. Ceva mai târziu în aceeași zi se împodobește pomul de Crăciun, deseori cu inimioare roșii din aluat copt, iar sub fața de masă sunt așternute paie ori fân. Pe masă sunt așezate lumânări, pâinea de Crăciun, boluri cu nuci și fructe, sticle cu vin și băuturi tari. Masa de seară de pe 24 decembrie este de obicei fără carne, iar în regiunile de la mare constă în cod, barbun sau sardine. În timpul cinei, Moș Crăciun (sau pruncul Iisus) vine în taină în unele case și lasă darurile sub brad, sunând un clopoțel când pleacă, pentru a da de știre copiilor că pot să vină și să vadă ce au primit. În alte cămine, el vine abia după ce toți ai casei s-au întors de la biserică, de la slujba de la miezul nopții, iar copiii descoperă cadourile abia în dimineața de Crăciun. (În timpul regimului comunist, credințele religioase erau descurajate, iar darurile se aduceau în ajunul Anului Nou, de Moș Gerilă.)

Ziua de Crăciun este destinată oșpețelor în familie. Felul principal de mâncare are la bază purcel de lapte, curcan sau friptură la tavă dalmațiană, cu tăiței și varză umplută. Deserturile includ fursecuri, gogoși, rulouri cu nuci și mac, plus chec cu fructe. Unele familii înfig o lumânare în mijlocul unei pâini rotunde, împletite, pe care o așază la loc de cinste pe masă, unde rămâne până pe 6 ianuarie. Aceasta este data

la care se sfârșesc sărbătorile de Crăciun; pâinea împletită este tăiată și mâncată, bradul și ornamentele se strâng, iar preotul vine să binecuvânteze casa.

Crosby, Bing (1904–1977) Actor și cântăreț pop reprezentativ pentru cultura americană a Crăciunului datorită melodiilor de sezon pe care le-a interpretat. A cântat „White Christmas” în filmele *Holiday Inn*, *Blue Skies* și *White Christmas*; „Silent Night” în *Going My Way*, „Adeste Fideles” în *Biserica St Mary's*; „It Came Upon the Midnight Clear” în *High Times* și „The Secret of Christmas” în *Say One for Me*.

Cuba Înainte de instaurarea regimului comunist al lui Fidel Castro, Crăciunul era sărbătorit în Cuba în stilul pitoresc al catolicilor latinoamericani. Casele erau decorate cu iesle miniaturale, se organizau procesiuni în onoarea Fecioarei Maria, iar familiile participau la slujba de la miezul nopții. Preparatele tradiționale includeau friptură de porc, orez *congrí*, yucca, banane Musa și fasole neagră, cu nuga, *bunuelos*, marțipan și fructe la desert. Copiii primeau daruri de Epifanie de la Cei Trei Magi, cărora le erau oferite în schimb tutun, iarbă pentru cămile și boabe de cafea care să le ajungă în drumul lor spre Bethlehem.

În 1969, autoritățile guvernamentale au interzis oficial celebrarea Crăciunului pentru a nu văduvi economia țării de o zi de lucru în timpul sezonului de recoltare a trestiei de zahăr, dar în realitate a fost o măsură în cadrul politicii antireligioase a statului. Sărbătorirea și darurile au fost mutate în iulie, când a început să fie celebrată „Ziua copilului”. În 1998 însă, în onoarea vizitei efectuate de papa Ioan Paul al II-lea, regimul comunist a reintrodus mini-vacanța de Crăciun. În vreme ce zeci de mii de cubanezi s-au înghesuit la slujba de la miezul nopții, mulți au tratat ziua de 25 decembrie ca pe oricare altă zi liberă din calendar. Viitorul Crăciunului în Cuba ramâne incert.

Cununa de Advent O cunună, de obicei din frunze sau crenguțe, de care sunt prinse lumânări. A fost inventată de pastorul luteran

reformat Johann Hinrich Wichern. În 1833, Wichern a inaugurat în Hamburg *Rauhe Haus* (Casa zgomotoasă), care oferea adăpost pentru copiii orfani sau neglijăți. Pentru a conferi tradițiilor de Crăciun un aer mai realist, în fiecare seară din Advent, el le spunea povești, se ruga împreună cu ei și aprindea câte o lumânare. Pentru acestea din urmă a fost confecționat un sfeșnic în formă de roată, în jurul căruia erau împletite ramuri verzi. Vizitatorii și sponsorii s-au arătat plăcut impresionați, iar obiceiul s-a răspândit, dar cei care l-au imitat s-au limitat la numai patru lumânări, câte una pentru fiecare săptămână a Adventului.

Numeroase biserici și case particulare marchează scurgerea zilelor aprinzând câte o lumânare în fiecare săptămână, astfel că în ultima duminică, toate patru sunt aprinse. Trei dintre ele sunt mov sau purpurii (culori specifice penitenței), iar a patra este roz – culoarea bucuriei. De obicei, după Crăciun ele sunt înlocuite cu lumânări albe.

Lumânările simbolizează venirea lui Iisus, Lumina lumii. Înainte vreme se obișnuia ca ele să fie aprinse de o persoană pe nume Ioan sau Ioana, fiindcă Ioan Botezătorul a fost primul care a recunoscut natura divină a lui Iisus, iar Evanghelistul Ioan și-a început *Evanghelia* referindu-se la Iisus cu termenul „Lumină”.

Cununa este un simbol străvechi al victoriei, iar ramurile verzi reprezintă viața veșnică.

O variație germană a cununii de Advent este sfeșnicul cu șapte brațe. În sud-vestul SUA, cununa este confecționată uneori din mănunchiuri de ardei iute roșu. Acadicienii din provinciile estice ale Canadei își modelează cununile de Advent în formă de cruce și le așază în biserică, la poalele altarului.

Cea mai mare cunună de Advent din lume se află în Münster și are dimensiunile unui cvartal întreg.

Cupa Mondială a Moși Crăciunilor O competiție organizată în Drammen, Norvegia, în 1994, între treizeci de Moși din diverse țări. Probele includ cățărutul pe garduri și pe acoperiș, coborârea pe horn și interpretarea colindelor. Juriul

a fost format din copii în vârstă de opt ani, în costume de elfi.

Cupa Moș Crăciun Un turneu internațional de polo desfășurat în Portugalia, care încheie sezonul local de competiții de polo.

Curcan Cel mai prezent în meniul de Crăciun este curcanul, *Meleagris gallopavo*, o pasăre domesticită inițial de azteci, pe actualul teritoriu al Mexicului, și adusă de spanioli în Europa, în secolul al XVI-lea. William Strickland din Yorkshire a introdus pasărea în Anglia și, ca recunoaștere a acestui fapt, a primit în 1550 dreptul de a-și pune pe blazonul familiei un curcan. În scurt timp, carnea de curcan a dobândit statutul de produs alimentar sezonier: în 1573, THOMAS TUSSEER numea curcanul „mâncare ieftină de Crăciun”, dar vreme de secole găscă a rămas pasărea favorită de Crăciun. Curcanii se creșteau în număr mare la fermele din Norfolk și din estul Angliei, cârduri uriașe fiind duse spre piețele din Londra la fiecare Crăciun; mersul pe drumurile publice era dificil pentru păsări, așa că li se puneau încălțări speciale, care puteau rezista chiar și trei luni. Abia după apariția căilor ferate și a sistemelor de refrigerare, în secolul al XIX-lea, au încetat aceste deplasări, curcanii fiind tăiați înainte de a porni la drum. În 1851, familia regală a Angliei a mâncat primul ei curcan de Crăciun, care de atunci înainte a înlocuit lebăda la masa de sărbătoare. (Vezi planșele color, fig. 27.)

Americanii sunt cei mai mari consumatori de curcan din lume, dat fiind că pasărea figurează în meniu la cele două mari sărbători de sfârșit de an, Ziua Recunoștinței și Crăciunul. Benjamin Franklin voia să declare curcanul pasărea națională a Americii; deplângea „caracterul moral deficitar” al vulturului pleșuv și susținea că preferatul său este „o pasăre mult mai respectabilă și, mai cu seamă, cu adevărat originară din America”. Din 1947, Federația Națională a Curcanului îi oferă președintelui american, de Ziua Recunoștinței, un curcan viu și doi gătiți. Acest eveniment anual marchează începutul neoficial al „sezonului sărbătoresc”; după ceremonie, norocosul curcan este trimis

la o fermă tradițională, unde-și va petrece confortabil bătrânețile.

Carnea de curcan se mănâncă în lumea întreagă. În Portugalia, crescătorii de păsări strabat străzile din Lisabona alături de cârduri de curcani. Când un cumpărător și-a ales pasărea pe care o dorește, fermierul o prinde, o îndoapă cu alcool și îi dă drumul. În scurt timp, curcanul beat cade la pământ. Imediat este tăiat, curățat de pene și eviscerat, după care este lăsat în apă sărată cu lămâie și frunze de dafin 12 ore. Apoi stă alte 12 ore înainte de a fi gătit. Brazilienii preferă aceeași metodă de frăgezire din interior: în Ajun de Crăciun îi dau păsării un fel de rom numit *cachaça*, după care o taie. În sudul SUA se răspândește obiceiul de a prăji curcanul în baie de ulei, iar în Mexic carnea de curcan se mănâncă cu sos *mole*, preparat din ciocolată și ardei iute. În Spania, curcanul este îndopat cu trufe, iar în Burgundia, cu castane. În 1969, la prima masă luată pe Lună, astronauții misiunii Apollo au mâncat curcan fript.

În multe regiuni ale lumii, membrii familiei „rup iadeșul” – două persoane prind câte un capăt al stemului și trag în direcții opuse. Cel care se alege cu partea cea mai mare va avea noroc.

Curcubeu În arta creștină, curcubeul este simbolul păcii dumnezeiești. Unele picturi renașcentiste reprezentând Buna Vestire înfățișează aripile arhanghelului Gavriil licărind în culorile curcubeului, în timp ce acesta vorbește cu Fecioara Maria. (Vezi planșele color, fig. 20.)

Currier and Ives O editură din New York ale cărei litografii s-au bucurat de popularitate în perioada 1857–1907. Oferind „Gravuri colorate pentru popor”, editura a realizat o cronică în imagini a tuturor aspectelor vieții sociale în America secolului al XIX-lea. Modul în care a înfățișat scenele de iarnă a făcut ca numele său să devină, în SUA, sinonim cu Crăciunul de modă veche. (Vezi planșele color, fig. 4.)

Cutie de Crăciun O cutie în care inițial le erau oferite cadouri ucenicilor și ulterior anumitor angajați – vatmani, hamali, funcționari etc. – care colindau de Boxing Day, cerând bani sau daruri.

„D’où viens-tu, bergère?” Un colind tradițional franco-canadian, pe care englezii l-au preluat în 1866 în traducerea lui William McLennan.

*D’où viens tu, bergère?
D’où viens-tu?
Je viens de l’étable
De m’y promener.
J’ai vu un miracle
Ce soir arrivé.*

De unde vii, ciobăniță?
De unde vii tu?
De la grajd vin eu,
Unde m-am plimbat.
Acolo am văzut eu
Un lucru minunat.

Ce văzut-ai, ciobăniță?
Ce văzut-ai tu?
Ce văzut-ai, ciobăniță?
Ce văzut-ai tu?
Acolo în iesle
Un pruncuț văzui,
Așternut de paie
Era patul lui.

Și ce încă, ciobăniță?
Și ce încă, dar?
Și ce încă, ciobăniță?
Și ce încă, dar?
Pe Maic-am văzut-o
Pruncul legănând,
Și pe taica Iosif
De frig tremurând.

Și ce încă, ciobăniță?
Și ce încă, dar?
Și ce încă, ciobăniță?
Și ce încă, dar?
Un asin văzut-am și un bou șezând
În genunchi umili lângă legănel,
Cu a lor suflare blândă încălzind
Pe pruncuțul sfânt, Iisus mititel.

Și ce încă, ciobăniță?
Și ce încă, dar?
Și ce încă, ciobăniță?
Și ce încă, dar?
Iată că trei îngeri acolo erau
Coborâți din ceruri, de lumină plini,
Laude cântând și slăvind-u-l mult
Pe al nostru Domn, la care mă-nchin.

Da, Virginia, Moș Crăciun există Pe 21 septembrie 1897, în *New York Sun* a apărut următorul articol:

Ne face plăcere să răspundem astfel la scrisoarea următoare, exprimându-ne în același timp recunoștința pentru faptul că autorul ei se numără printre prietenii ziarului nostru:

Dragă Redacție,

Eu am opt ani. Unii dintre prietenii mei spun că Moș Crăciun nu există. Tata zice: „Dacă scrie în The Sun înseamnă că așa este.” Vă rog să-mi spuneți adevărul: există Moș Crăciun?

Virginia O’Hanlon

Virginia, prietenii tăi greșesc. Au fost și ei afectați de scepticismul unei epoci sceptice. Nu cred dacă nu văd cu ochii lor. Li se pare că tot ce nu înțeleg cu mințile lor înguste nu poate exista. Toate mințile, Virginia, fie că sunt de adulți sau de copii, sunt înguste. În acest vast univers în care trăim, comparativ cu lumea nemărginită care îl înconjoară, omul este doar o insectă, o furnică, în ceea ce privește intelectul său, măsurat prin prisma capacității de a percepe și a înțelege întregul adevăr și toate cunoștințele.

Da, Virginia, Moș Crăciun există. Există așa cum există dragoste, generozitate și devotament, iar tu știi că ele există din plin și conferă vieții noastre frumusețe și bucurie. Vai, cât de searbădă ar fi lumea, dacă nu ar exista Moș Crăciun! La fel de searbădă cum ar fi dacă nu ar exista fete pe nume Virginia. Atunci n-ar mai exista încredere copilărească, nici poezie, nici iubire care să facă această existență mai ușor acceptabilă. Nu am mai avea motive de bucurie, decât pentru simțurile fizice. Lumina exterioară pe care copilăria o revărsa în lume s-ar stinge.

Să nu crezi în Moș Crăciun! La fel de bine ai putea să nu crezi în zâne. I-ai putea cere tatălui tău să pună oameni să stea de veghe la toate hornurile în seara de Ajun, ca să-l prindă pe Moș Crăciun și, chiar dacă nu l-ai vedea pe Moș coborând pe horn, ce anume ar dovedi asta? Nimeni nu l-a văzut pe Moș Crăciun, dar asta nu înseamnă că el nu există. Cele mai adevărate lucruri din lume sunt cele pe care nici copiii și nici oameni mari nu le pot vedea. Tu ai zărit vreodată zâne sau iele dansând pe pajști? Sigur că nu, dar asta nu e o dovadă că ele nu sunt acolo. Nimeni nu poate cuprinde cu închipuirea toate minunățiile nevăzute și invizibile din lume.

Poți să desfaci zornăitoarea unui bebeluș ca să vezi ce anume face zgomot înăuntru, dar lumea nevăzută este acoperită de un văl pe care nici cei mai puternici oameni și nici forța unită a tuturor oamenilor puternici care au trăit vreodată pe Pământ nu l-ar putea sfâșia. Numai credința, poezia, dragostea și iubirea pot trage vălul acela într-o parte pentru a dezvălui miraculoasa frumusețe și strălucire de dincolo de el. Dacă este real totul, întrebi tu? Ah, Virginia, în toată lumea asta, nimic nu este mai adevărat și mai real.

Auzi! Să nu existe Moș Crăciun! Slavă Domnului că el trăiește și există veșnic! Peste o mie de ani de acum înainte – ba nu, peste zece mii de ani, Moș Crăciun va continua să bucure inimile copiilor.

Editorialul nesemnăt (mai târziu a fost dezvăluit faptul că fusese scris de FRANCIS

PHARCELLUS CHURCH) nu a fost publicat la loc de cinste în ziarul din ziua respectivă; era al șaptelea din pagină, fiind plasat sub comentariile despre politica din New York și Connecticut, despre forța Marinei britanice, bicicletele fără lanț și calea ferată canadiană spre Yukon. În scurt timp însă, a devenit celebru în lumea întreagă. Corespondența dintre Church și O'Hanlon a fost republicată în fiecare an până în 1950, când ziarul și-a încetat apariția. Povestea a fost transpusă cinematografic (vezi YES, VIRGINIA, THERE IS A SANTA CLAUS), în 1932 studiourile NBC au produs o cantată pe această temă (probabil acesta este singurul editorial pus pe muzică clasică), iar în 1996 David Kirchenbaum și Myles McDonnell au realizat un musical.

Daidí na Nollag Moș Crăciun în Irlanda.

Danemarca E imposibil să nu observi apropierea Crăciunului dacă te afli în Danemarca. Fiecare copil are câte un calendar de Advent, cu bomboane sau imagini colorate, și majoritatea familiilor pun în casă o cunună sau o lumânare de Advent. Danezii cu spirit caritabil cumpără „Calendare pentru copii din țările în curs de dezvoltare”; banii obținuți din vânzarea acestora sunt dirijați către un proiect destinat lumii a treia. Începând cu 1 decembrie, la televiziune este difuzată emisiunea *Calendarul de Crăciun al Copiilor*, cu câte o poveste sau un spectacol cu marionete în fiecare zi, până pe 25 decembrie. La începutul lunii, clădirile sunt decorate cu becuțe și se împodobesc brazi de Crăciun în aer liber.

Danezii își petrec luna decembrie pregătindu-se de sărbătoare: cumpără și împachetează cadouri, trimit felicitări de sezon, fiecare fiind marcată cu un sigiliu de Crăciun (invenție daneză) și coc aluaturi. Printre acestea din urmă, preferate sunt *pebbernodder* (un fel de biscuiți cu nuci sau migdale), fursecuri cu vanilie, *klejne* prăjite în ulei și prăjituri cu miere. Danezilor le place să prepare în casă bomboane și prăjituri: marțipan, drajeuri cu rom și tartă cu mere. Multe decorațiuni sunt lucrate acasă, îndeosebi inimile de Crăciun, în alb și roșu. Un obicei

importat recent (în 1945) din Suedia este procesiunea de Sfânta Lucia, care are loc pe 13 decembrie în școli și în instituții publice: o fată îmbrăcată în alb, cu o cunună de brad și cu lumânări, este urmată de copii cântând. Unele familii respectă tradiția împodobirii pomului de Crăciun în ultimul moment, pentru a le face o surpriză copiilor; în altele, membrii familiei împodobesc bradul împreună, cu inimi de Crăciun, stegulețe daneze, betea, bomboane și o stea în vârf.

Prânzul de Crăciun – care ia de obicei forma unei petreceri la birou – este un obicei răspândit și, în ciuda numelui, poate fi organizat în orice moment al zilei. Meniul include hering, pate de ficat, șuncă, salam, brânză, biscuiți, multă bere (deseori o bere specială de Crăciun, fabricată doar pentru sezonul sărbătorilor de iarnă) și snaps. Aceste petreceri au reputația unor dezlănțuiri sălbatice, dar în realitate sunt relativ liniștite. Pe 23 decembrie, de Micul Ajun, danezii invită oaspeți alături de care beau *glögg*, un vin roșu cu mirodenii.

Punctul culminant al celebrărilor de Crăciun în Danemarca este *Juleaften*, Ajunul, când magazinele închid devreme și oamenii se grăbesc acasă, pentru a fi alături de familie. Unii își petrec după-amiaza la biserică, alții împodobesc bradul, dar toți așteaptă cu nerăbdare cina tradițională. Gâsca friptă este felul principal, cu cartofi și varză roșie, dar de pe masă nu trebuie să lipsească terciul de orez, ori ca aperitiv, ori ca desert. În terci este ascunsă o migdală, iar cel care o găsește va avea noroc tot anul și, în plus, primește un mic premiu, de cele mai multe ori un purcel din marțipan. Când masa a luat sfârșit și vasele au fost spălate, se strâng cu toții în jurul bradului și despachetează cadourile. Multe familii respectă încă frumosul obicei de a merge în jurul bradului ținându-se de mâini și cântând colinde. O altă veche tradiție pentru seara de Ajun este aceea de a pregăti *juleneg*, un săculeț de boabe pentru păsări.

În Danemarca, darurile sunt aduse de un Moș Crăciun pe nume Julemanden, despre care se spune că locuiește în Groenlanda – teritoriu din Regatul Danemarcei – și călătorește într-o sanie trasă de reni. Este ajutat de Nisser, elfi

îmbrăcați în gri și roșu, cu pălării roșii ascuțite, care trăiesc în poduri și în hambare; au o fire răutăcioasă și trebuie îmbunați, preferabil cu un bol de terci de orez pastrat pentru ei.

Următoarele două zile, primele două ale Crăciunului, sunt sărbători oficiale, în care danezii merg în vizite, se relaxează cu familia și prietenii, mănâncă *smorrebrod* (felii de pâine unse cu diverse preparate) și beau *aquavit*.

La fel ca britanicii, danezii ascultă MESAJUL DE CRĂCIUN pe care regina îl rostește pe 31 decembrie la ora 18. Noaptea Anului Nou este destinată petrecerilor, meselor luate în oraș și farselor; danezilor le plac în mod deosebit renghiurile jucate de *Nytaarsaften*.

Pe 6 ianuarie, de Epifanie, sau Ziua Celor Trei Magi, bradul este strâns și scos din casă; uneori ajunge lemn de foc, iar alteori este lăsat afară, cu seu și semințe pentru păsări. În case sunt aprinse lumânări în onoarea magilor, iar sezonul Crăciunului ia sfârșit, până ce sosește următorul.

Dangerous Christmas of Red Riding Hood, The (TV, 1965) O emisiune muzicală („Crăciunul periculos al Scufitei Roșii”) realizată pentru televiziune de studiourile ABC, cu Liza Minnelli în rolul Scufitei Roșii, Cyril Ritchard în rolul lupului Lone T. Wolf, cu Vic Damone și cu grupul rock englez The Animals.

Dansurile și Crăciunul Dansul este asociat de multă vreme cu Crăciunul, dacă judecăm după numeroasele interdicții în acest sens emise de autoritățile bisericești în decursul secolelor. Dansul în biserici a fost scos în afara legii de Conciliul de la Toledo, în 590; în 692, Conciliul din Constantinopol avertiza împotriva dansului în cursul celor Douăsprezece Nopti, așa cum avea să facă și Facultatea de Teologie din Paris în 1445 – și în ambele cazuri dansurile erau asociate cu travestiul. În Islanda secolului al XVI-lea, Biserica a emis decrete împotriva dansului în seara de Ajun, iar în 1574, în Scoția, paisprezece femei au fost arestate fiindcă „jucau, dansau și cântau colinde murdare în ziua de Crăciun”. În ciuda acestor reglementări, relația dintre dans și Crăciun s-a perpetuat.

În 1325, autoritățile ecleziastice din Paris le-au interzis preoților, sub pedeapsa excomunicării, să participe la dansuri, *cu excepția* Crăciunului și a zilelor Sfântului Nicolae și Sfintei Ecaterina, când anumite dansuri erau incluse în liturghie. Astăzi, în Spania, „dansul celor șase” din catedrala din Sevilla inaugurează sezonul sărbătorilor de iarnă; în fața altarului, zece băieți dansează, într-o serie de mișcări și posturi care simbolizează taina Întrupării și pe cea a Nașterii. (Mai puțin solemn, în Cordoba, alți spanioli se prind în *el baile de los locos*, „dansul nebunilor”. Conduși de *El Loco Mayor*, „nebulul-șef”, o gloată de oameni care se prefac smintiți dansează mergând de la o casă la alta.) Tot dansul este cel care deschide sezonul Crăciunului în Honduras; Warini, vestitorul Crăciunului, este un dansator mascat, care merge din casă în casă însoțit de cântăreți și toboșari. În Lalibela, Ethiopia, ceremoniile din ziua Crăciunului includ un dans al preoților care au însoțit procesiunea coptă a Chivotului Legii. Dansatorii *Matachine* pot fi văzuți în Mexic în perioada Crăciunului, iar în Canada, numeroase triburi indigene organizează ceremonii competitive numite *powwow*, în care sunt folosite incantații și dansuri. În Tirol, bărbați în costume de urs dansează în stradă, în vreme ce în nord-estul Braziliei, în cadrul Bumba Meu-Boi, dansatorii se deghizează în tauri și măgari. În Scoția, colindători deghizați merg din ușă în ușă, cântând și dansând; în Cornwall, aceștia sunt numiți „dansatorii găștei”.

În Provence, Franța, în cadrul unor servicii religioase de Crăciun menite să-și cinstească ocupația și legătura lor cu Nașterea, păstori și păstorite în costume tradiționale cântă și dansează în spatele unui berbec care trage un căruț în care se află un miel. În țările scandinave, membrii familiei se țin de mână în seara de Ajun și dansează în jurul bradului împodobit, cântând colinde. În Statele Unite, puține sunt orașele lipsite de o companie de balet care să pună în scenă *Spărgătorul de nuci* în perioada Crăciunului, în timp ce în regiunile rurale din vestul țării, cei pasionați de dans pot lua parte la Balul de Crăciun al Cowboy-ilor din Texas sau la Dansul păstoritelor. (Vezi planșele color, fig. 5.)

Daruri Darurile au fost asociate cu Crăciunul încă de când Magii au venit pentru a i se închina pruncului Iisus și a-i aduce aur, smirnă și tămâie, dar obiceiul n-a fost întotdeauna atât de răspândit și de intens ca în prezent.

Festivalurile de iarnă din Roma, anterioare stabilirii Crăciunului pe 25 decembrie, cuprindeau schimbul de daruri. În timpul Saturnaliilor și al Calendelor, prietenii își ofereau reciproc *strenae*, mici simboluri ale bunăvoinței, făcându-și urări de bine pentru noul an (reminiscente ale acestui obicei se regăsesc în numele franțuzesc al darurilor de Crăciun, *étrennes*). Nu este limpede momentul în care creștinii au decis să sărbătorească Nașterea prin schimbul de daruri, dar într-o predică din jurul anului 400, autorul ei deplânge faptul că obiceiul îi învăța pe copii să fie egoiști și că mult prea des cadourile erau oferite și primite nu din prietenie adevărată, ci având la bază sentimente mai puțin înălțătoare.

Se pare că în cea mai mare parte a Evului Mediu schimbul de cadouri a fost limitat la clasele superioare ale societății și îndeosebi la monarhie. Regii se așteptau să primească daruri de Crăciun și se puteau arăta foarte nemulțumiți, dacă nu le primeau. Henric al III-lea al Angliei a ordonat ca magazinele din Londra să fie închise până în momentul în care negustorii din oraș aveau să strângă 2 000 de lire pentru darul lui de Crăciun. Valoarea cadourilor oferite celor din familia regală era meticolos consemnată, pentru a se calcula cea adecvată pentru darul oferit în schimb. Acest schimb de cadouri avea loc de multe ori de Anul Nou, însă era totdeauna numit „daruri de Crăciun”.

În secolul al XIII-lea avem deja dovezi privind cadourile oferite copiilor, deseori de ziua Sfântului Nicolae, dată fiind popularitatea crescândă a cultului acestuia. Un cântecel medieval ne spune:

Nicolae, ocrotitor al copiilor cuminti,
În genunchi te rog să mă ajuți.
Auzi-mi vocea printre norii fumurii,
Și-n noaptea asta adu-mi niște jucării.
O casă de papuși aș vrea să îmi aduci,
Cu floricele, păsări și prăjiturile dulci.

Călugărițele din mănăstirile italiene lăsau afară daruri pentru copiii săraci, în amintirea gestului pe care Sfântul Nicolae îl făcuse pentru cele trei fiice ale unui om lipsit de mijloace materiale (vezi SFÂNTUL NICOLAE). În Germania, în 1531, Martin Luther nota că, în speranța că Sfântul Nicolae îi va umple cu bunătăți, copiii își agățau ciorapii la loc vizibil. O listă din secolul al XVI-lea cu daruri de Crăciun pentru copiii din Germania includea bani, dulciuri, fructe, păpuși, haine, cărți, Biblii și hârtie de scris; nu este deci de mirare că, pe vremea aceea, târgul de Crăciun din Nürnberg era numit „Piața copiilor“. În Anglia, celor mici li se spunea că Sfântul Nicolae intră pe fereastră pentru a le aduce daruri de ziua lui.

În secolul al XVIII-lea, Crăciunul nu devenise încă o sărbătoare cu iz comercial, însă acum apar primele reclame pentru darurile de Crăciun. Acestea par a sugera că darurile erau oferite în general copiilor și celor din familie (inclusiv servitorilor), dar pe măsura trecerii anilor, în planul de cheltuieli au început să fie incluse și darurile pentru adulți. În secolul al XIX-lea, revoluția industrială și schimbarea atitudinilor față de copii au accentuat importanța darurilor și au accelerat comercializarea sărbătorii. Se considera de-a dreptul intolerabil ca vârstarele familiilor sărace să fie lipsite de daruri, astfel că în Europa și în America de Nord au fost înființate numeroase organizații caritabile, care să remedieze această stare de fapt.

Oamenii începeră să se întrebe cui anume să ofere daruri și cu ce costuri. Pentru o vreme, răspunsul l-au constituit FLECUȘTEȚELE, dar la începutul veacului XX ele au fost înlocuite de felicitările de Crăciun, ca o modalitate de a sugera o relație nu atât de apropiată încât să impună oferirea unui cadou. Odată cu sporirea prosperității, obiceiul de a oferi daruri s-a răspândit în țări (din America Centrală, de exemplu) în care nu făcuse până atunci parte din sărbătorile de Crăciun. Suma cheltuită pe cadourile de Crăciun în familiile din țările industrializate a devenit o problemă de ordin moral și subiect de dezbateri publice. (Vezi SOCIETATEA PENTRU LIMITAREA RIDICOLELOR, INACCEPTABILELOR ȘI OSTENTATIVELOR

SCHIMBURI DE DARURI ȘI OPOZIȚIA FAȚĂ DE CRĂCIUN.)

Datarea Crăciunului Deși Occidentul ia „Anno Domini“ ca punct de plecare pentru calendarul său, pe baza unui calcul vechi care consideră că Nașterea lui Iisus a avut loc în anul 31 al domniei lui Cezar Augustus, nimeni nu mai crede astăzi că Iisus a venit pe lume în anul 1 d.Hr. Estimarea făcută în secolul al VI-lea de călugărul Dionysius Exiguus este eronată cu câțiva ani, iar data primului Crăciun rămâne și astăzi, după aproape 2000 de ani, o chestiune disputată.

Scripturile creștine oferă o serie de indicii în vederea stabilirii unei date cât mai exacte. Luca ne spune că Iisus s-a născut pe vremea în care Cezar Augustus domnea în Roma, când Publius Sulpicius Quirinius era guvernator al Siriei și când s-a hotărât efectuarea unui recensământ la nivelul întregului imperiu. Matei notează că evenimentele s-au petrecut în timpul domniei lui Irod cel Mare în Iudeea și că Magii de la Răsărit au urmat o stea pentru a-l găsi pe pruncul Iisus. Din păcate, aceste afirmații sunt contradictorii. Despre Irod se spune că a murit în anul 4 î.Hr., iar Quirinius a devenit guvernator al Siriei abia în anul 6 d.Hr., deci zece ani mai târziu. În plus, este îndoielnic faptul că Iosif, un evreu din Nazaret, ar fi fost obligat să ia parte la recensământul cetățenilor romani.

Din toate aceste date, unii istorici au dedus că relatările Noului Testament cu privire la Nașterea lui Iisus sunt incerte. Alții au încercat să armonizeze asemenea date aparent contradictorii, „permițându-i“ lui Irod să mai domnească încă doi ani, luând în calcul o perioadă de guvernare interimară a lui Quirinius în timp ce superiorul lui se afla în Roma și explicând participarea obligatorie la recensământ ca pe depunerea unui legământ de loialitate, despre care se știe că a avut loc când s-au împlinit 25 de ani de când Cezar primise titlul de Augustus. Astfel, afirmă susținătorii acestei teorii, Iisus s-ar fi născut spre sfârșitul anului 3 î.Hr., ceea ce concordă cu convingerea unora dintre primii teologi creștini, precum Clement din Alexandria, că data probabilă a Nașterii ar fi anul 2 sau 3 î.Hr.

Ideea recensământului ca o demonstrație forțată a loialității față de Imperiul Roman este susținută și de exegeții care fac apel la o interpretare diferită a versetului 2:15 din *Evanghelia după Luca*. Pe baza unei armonizări medievale a unor texte evanghelice din secolul al II-lea, noua versiune precizează: „Pe vremea aceea, Cezar Augustus a poruncit ca tot poporul să vină în cetatea sa de baștină și să-i aducă guvernatorului un ban de argint ca dovadă a supunerii față de imperiu.” Tulburările izbucnite în Palestina în anul 3 î.Hr., susțin acești exegeți, ar fi determinat adoptarea unei astfel de măsuri.

Cum rămâne însă cu steaua? Există date astronomice care să ne ajute în acest sens? Deși diverse fenomene astrale au fost analizate ca potențial candidate pentru STEAUA DE LA BETHLEEM – conjuncții planetare, comete, nove și mișcări ale unor aștri semnificative din punct de vedere astrologic – până acum niciunul nu s-a dovedit convingător. Câteva au atras atenția specialiștilor: o cometă (sau o novă) observată de chinezi în anul 5 î.Hr.; o mișcare retrogradă a lui Jupiter în 5 î.Hr.; o conjuncție între Venus și Jupiter în august, anul 3 î.Hr., și în iunie, anul 2 î.Hr.; o conjuncție între Jupiter și steaua Regulus în Leu; o buclă retrogradă a lui Jupiter în anul 2 î.Hr., în care planeta a părut staționară pe 25 decembrie.

Dacă anul Nașterii rămâne indecis, dispunem oare de dovezi privind ziua în care s-a născut Iisus? Data de 25 decembrie este recunoscută în prezent de toți creștinii, cu excepția celor din Biserica Armeană care, începând cu secolul al IV-lea, consideră că Iisus s-a născut pe 6 ianuarie (18 ianuarie, conform calendarului gregorian). Dar data de 25 decembrie ridică anumite probleme, cea mai importantă fiind aceea că Biserica a început să celebreze această zi abia la peste 300 de ani de la Nașterea Mântuitorului.

Prima consemnare semioficială a datei de 25 decembrie ca dată a Nașterii este documentul intitulat „calendarul filocalian”, din anul 354, care ar putea face referire la o situație din 336. Specialiștii nu pot spune cu certitudine că, înaintea acestei date, Crăciunul era marcat în vreun fel. În lumea antică nu se obișnuia să se serbeze zilele de naștere, excepție făcând,

poate, împărații și alți oficiali de rang înalt, însă nici în aceste cazuri data nu era considerată importantă. Creștinii acordau atenție mai degrabă datei la care murea un martir, ca moment al intrării lui în rai și, într-un fel, o nouă naștere. Nu există sărbători iudaice care să preceadă Crăciunul, așa cum este Pessah pentru Paște ori pentru Rusalii. Primii creștini erau mai preocupați de revenirea lui Hristos decât de detaliile Nașterii lui; doar două evanghelii relatează povestea Nașterii. Iar ziua de 6 ianuarie, Epifania sau Boboteaza la creștinii de rit ortodox, are deja o componentă referitoare la Naștere, prin faptul că celebrează botezul lui Iisus.

Prin urmare, dovezile privind sărbătorirea Crăciunului înainte de secolul al IV-lea sunt vagi. Există două consemnări care s-ar putea să fi fost inserate în sursele respective post factum: un document amintește de un grup de creștini de la sfârșitul secolului al III-lea care au fost masacrați după ce au fost descoperiți celebrând Nașterea; într-o altă sursă se menționează că Biserica din Galia respecta o dată fixă pentru eveniment, în decembrie.

Aceste lucruri nu înseamnă însă că creștinii nu erau curioși cu privire la data respectivă, mai cu seama atunci când ereticii gnostici au început să nege nașterea fizică a lui Iisus. În secolul al II-lea, autorii creștini încercau deja să stabilească data exactă. Clement din Alexandria (circa 190) alesese 18 decembrie, însă credea că la fel de bine putea fi 17 noiembrie; Hippolytus (circa 202) a fost primul care a decis asupra datei de 25 decembrie; Iulius Africanul (221) s-a declarat de acord cu aceasta din urmă; într-un tratat african referitor la data Paștelui se menționează pentru Crăciun ziua de 28 decembrie; teologii răsăriteni se axaseră asupra datei de 6 ianuarie; au fost de asemenea avansate diverse alte date, îndeosebi primăvara.

Când persecuțiile la care erau supuși creștinii au încetat, după anul 313, și li s-a permis să-și practice religia la vedere, autoritățile ecleziastice de la Roma au stabilit data de 25 decembrie pentru a celebra Nașterea. Se spune adesea că data a fost aleasă arbitrar, pentru a minimaliza sărbătorile păgâne și cultul Soarelui Neînvins; există unele motive care ne îndeamnă să

creдем că și această atitudine a avut un rol în alegerea datei respective. Ultima parte a lunii decembrie era dedicată câtorva festivaluri la Roma: Saturnaliile între 17 și 24 decembrie, Sol Invictus pe 25 decembrie; calendele pe 1 ianuarie. Deși celebrările de pe 25 decembrie nu erau ample, aveau un caracter profund simbolic pentru venerarea soarelui, practică în cuprinsul Imperiului Roman. Stabilind această zi ca dată a Crăciunului, era asimilat simbolismul solar în cadrul creștinismului și totodată creștinii aveau posibilitatea să-și practice credința în cadrul festivităților păgâne.

Așa cum am văzut însă, ziua de 25 decembrie a fost propusă ca dată a Nașterii cu mult timp înainte ca împăratul Aurelian s-o aleagă, în 273, pentru celebrarea zeului-Soare. Principalul motiv în acest sens a fost o serie de calcule de tip simbolic. Teologii credeau că Pământul a fost zămislit pe 25 martie (începutul primăverii) și că era nimerit ca Buna Vestire să fie sărbătorită în aceeași zi; nouă luni de sarcină plasau Nașterea lui Iisus pe 25 decembrie. Alți teologi considerau 25 martie ca dată a Răstignirii; astfel, ca o contrabalansare, Buna Vestire era marcată în aceeași zi și, din nou, Nașterea de peste nouă luni pica pe 25 decembrie. Apelând la imagistica solară, alți teologi remarcău că Iisus Mesia era Soarele Dreptății și, prin urmare, data nașterii sale trebuie să coincidă în mod logic cu renașterea Soarelui – solstițiul de iarnă, adică 25 decembrie, conform calendarului aflat în uz la vremea respectivă.

Odată ce la Roma s-a ales data de 25 decembrie, era necesar ca și celelalte Biserici să fie convinse de corectitudinea respectivei alegeri. Cele din Occident nu aveau nicio problemă în acest sens, însă în Răsărit mulți nu voiau să renunțe la ziua de 6 ianuarie. Au fost convinși, în parte, de afirmațiile potrivit cărora data respectivă era de mult acceptată în Spania și în Galia, dar și de declarația (aproape cert falsă) că la Roma exista o copie a consemnărilor recensământului, în care Iosif figura la Bethleem în ziua de 25 decembrie. Abia la începutul secolului al V-lea data a fost acceptată aproape unanim.

Dă-i și fugi! (1994) Un western-spaghetti („Bote di Natale”) cu nuanțe ce amintesc de sărbători. Lui Travis, cel mai rapid pistolar din zonă (rol interpretat de Terence Hill, care a și regizat pelicula), bătrâna sa mamă (Ruth Buzzi) i-a cerut să-l aducă acasă pe fratele Moses, vânător de recompense, pe care nu-l mai văzuse de mult (Bud Spencer). Momentul cel mai fierbinte al filmului este o scenă care se petrece în Ajun de Crăciun: o bandă de ticăloși se apropie de casă cu armele scoase din tocuri și cu ură în suflet, dar la sunetul magic al copiilor cântând colinde, pistoalele le cad din mâini unul câte unul. Astfel, disputa trebuie reglată doar cu pumnii și cu arme neletale. Titluri alternative: *The Fight Before Christmas* și *The Troublemakers*.

De Crăciun mă-ntorc la tine (1998) Adolescentul Jason Taylor Thomas interpretează în acest film („I'll Be Home for Christmas”) rolul lui Jake, un tânăr spurcat la gură, care are nevoie de o lecție de viață. Jake se pomenște în mijlocul deșertului, într-un costum de Moș Crăciun, încercând să ajungă în New York înainte de Crăciun. Nici Thomas și nici studiourile Disney nu au primit multe aprecieri pentru această peliculă îndoielnică. Producția a fost regizată de Arlene Sanford, fiind primul ei film artistic după ani de succese în televiziune.

De-a oarba Un joc de Crăciun în Anglia, asemănător cu baba-oarba, în care un jucător legat la ochi trebuie să prindă un alt jucător și să-l identifice. Esența jocului este să te apropii cât mai mult posibil de cel legat la ochi, dar să nu-l lași să te prindă. În *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens, oaspeții lui Fred, nepotul lui Scrooge, joacă de-a oarba în așa fel încât să permită iubirii să-nflorească:

Prima dată au jucat de-a oarba. Firește că da. Și acum nu mai cred că Topper era orb, așa cum nu cred nici că avea ochii în ghețe. După părerea mea, era ceva aranjat între el și nepotul lui Scrooge și Fantoma Crăciunului de azi știa asta. Felul în care s-a luat după

sora durdulie, în cămașuță de dantelă, era o jignire pentru naivitatea firii omenеști. Aruncând la podea vătraiele, răsturnând scaunele, lovindu-se de pian, înfășurându-se în perdele, oriunde se ducea ea, se ducea și el. Întotdeauna știa unde e sora durdulie. Pe altcineva nu prindea. Dacă ai fi dat peste el (așa cum li se întâmpla unora) intenționat, s-ar fi prefăcut vag că dă să te prindă, ceea ce ar fi fost un afront adus inteligenței tale, și instantaneu ar fi virat în direcția surorii durdulii. Ea striga adesea că nu e cinstit; și, într-adevăr, nu era. Dar când, în sfârșit, a prins-o, când în ciuda tuturor foșnetelor ei mătăsoase și a zbughirilor ei rapide pe lângă el, a încolțit-o într-un ungher din care nu mai avea scăpare, atunci purtarea lui a fost cea mai rea. Fiindcă s-a prefăcut că nu știe cine e; s-a prefăcut că e necesar să-i pipăie boneta și să se asigure de identitatea ei apăsându-i pe deget un anumit inel și un lanț

anume pe gâtul ei; a fost ticalos, monstruos. Fără îndoială, i-a spus ea ce părere are despre asta atunci când, fiind rândul altui băiat să fie legat la ochi, ei erau atât de feriți de ceilalți, pe după perdele.

O descriere din secolul al XVIII-lea subliniază latura întunecată a jocului: „Deci e voie să așezi în calea oamenilor obiecte de care să se împiedice, ca să se frângă brațe, picioare ori capete, asta nu importă, căci cu gât au ba. diavolului nu-i plac schilozii. Joaca asta, mi se spune, a fost închipuită pentru prima dată de doftorii de la sate, care puneau oasele la loc.”

O variantă mai liniștită a jocului era numită „de-a umbra”. Un „orb” stătea de o parte a unui cearșaf sau a unei fețe de masă albe, cu o lumină puternică aprinsă de cealaltă parte. Omul trebuia să ghicească identitatea celorlalți jucători atunci când aceștia treceau pe lângă cearșaf, aruncând pe el umbre.

De-a oarba Popularul joc de Crăciun într-un decor englezesc din secolul al XIX-lea, în Illustrated London News.

De-a prinsa și ascunsa Un joc de Crăciun din secolul al XVIII-lea. „Cât despre jocul *De-a prinsa și ascunsa*, jucătorii au libertatea de a se ascunde unde vor, în orice parte a casei, și, dacă se întâmplă să fie găsiți, disputele se sfârșesc cu săruturi etc.”

„Deck the Halls With Boughs of Holly” Un colind laic („Cu cetină casele să le-mpodobim”), de origine velșă; Mozart a preluat un fragment ca temă a unei compoziții pentru pian și vioară. „Urmează-mă în dans săltat” sugerează că participanții dansează în timp ce cântă, așa cum se întâmplă în dansurile în cerc, de unde provine și sensul original al termenului „colind”.

Cu cetină casele să le-mpodobim,
Tra la la la la, la la la la.
Căci vremea e să ne veselim,
Tra la la la la, la la la la.

Totu-n jur să decorăm,
Tra la la la la, la la la la.
Și colinde să cântăm,
Tra la la la la, la la la la.

Iată busteanul cum arde în foc,
Tra la la la la, la la la la.
Iar noi, cântând, să ne prindem în joc,
Tra la la la la, la la la la.

Urmează-mă în dans săltat,
Tra la la la la, la la la la.
Și-oi depăna un vers curat,
Tra la la la la, la la la la.

Anul cel vechi în urmă să-l lăsăm,
Tra la la la la, la la la la.
Și pe cel nou să îl întâmpinăm,
Tra la la la la, la la la la.

Deci să cântăm cu toții-n cor,
Tra la la la la, la la la la.
Fie că-i ploaie, vânt sau nor,
Tra la la la la, la la la la.

„Deileg er den Himmel blaa” Un colind danez tradițional, „Minunat e cerul nopții înstelat”.

Minunat e cerul nopții înstelat,
De toată lumea admirat,
Cu stele aurii care clipesc
Și vesel către noi zâmbesc.
Chemându-ne spre ceruri să privim,
Chemându-ne spre ceruri să privim.

În a Crăciunului întâia înserare
Pe boltă-s multe stele lucitoare,
Iar dintre ele cel mai tare
O stea străluce-n depărtare,
Mai viu ca soarele pe-al zilei cer,
Mai viu ca soarele pe-al zilei cer.

Și magii de la Răsărit veniți,
La Prunc de stea călauziți,
Se-nchină la al lumii împărat
Ce ne-a adus și-n dar ne-a dat
A Domnului lumină și iubire,
A Domnului lumină și iubire.

Desertul de Crăciun La originea desertului de Crăciun se află PRĂJITURA DE A DOUĂSPREZECEA NOAPTE, cu surprizele ascunse în ea, folosite ori pentru a face previziuni pentru anul următor, ori pentru a alege un rege și o regină ale festivităților din seara respectivă. (Vezi REGELE FASOLE.) Când ceremoniile din a Douăsprezecea Noapte au intrat în declin, în secolul al XIX-lea, micile talismane și-au găsit loc în budinca de Crăciun, iar desertul de Crăciun a luat locul prăjiturii de a Douăsprezecea Noapte. În Anglia, desertul este o tartă cu fructe, îmbrăcată în marțipan și beza, uneori ornată cu o figurină reprezentându-l pe Tata Crăciun și cu o scenă hibernală. În Japonia, desertul este un savuros tort de înghețată, cumpărat pentru sărbătoarea Crăciunului.

Dezastrul budincii din Paignton În 1819, în orașul Paignton din Anglia a fost preparată o budincă de Crăciun de 450 kg, pentru a celebra carta orașului. Deși coaptă în cuptorul unei berării timp de patru zile, budinca a rămas tot crudă în interior. Localnicii au încercat în 1859

să pregătească o budincă și mai mare, în cadrul serbărilor în cinstea noii căi ferate. De data aceasta, s-a copt perfect. Preparată din 250 kg de făină, 92 kg de fructe de pădure, 200 kg de seu, 48 kg de zahăr, 320 de lămâi, 150 de semințe de nucșoară și 360 l de lapte, Budinca-Monstru (așa cum au numit-o ziarele) depășea patru metri în circumferință, fiind transportată cu o căruță trasă de opt cai. Din ea ar fi trebuit să mănânce 850 de săraci din parohie și 300 de muncitori la căile ferate, dar înainte să le poată fi împărțită acestora, o gloată de 18 000 de spectatori, bine abțiguiți cu cidrul local, au dat năvală pe ea, au alungat escorta formată din polițiști și au distrus budinca, într-un mare talmeș-balmeș.

Așa monstruoasă cum a fost budinca de la Paignton, ar fi fost o nimica toată pe lângă uriașa budincă de Crăciun de peste trei tone preparată la Aughton, în Lancashire, în 1992.

Dia da Familia „Ziua Familiei“ – denumirea portugheză a Crăciunului.

Diavoli și duhuri rele de Crăciun În *Hamlet*, referindu-se la fantoma regelui, Marcellus spune: „A pierit la cântatul cocoșilor. Unii zic că în fiecare an când vine vremea și Nașterea Mântuitorului este sărbătorită, pasărea cea a zorilor toată noaptea cântă, și atunci, zic ei, nici un duh n-are curaj a umbla pe afară. Noaptea e în plinătatea ei, nici ielele nu ies, nici dracii nu lovesc, nici vrăjitoarele nu au puterea farmece să facă, atât este de sfântă și blândă acea noapte.“ Totuși, în ciuda viziunii shakespeariene cu privire la neputința forțelor demonice în perioada Crăciunului, majoritatea popoarelor din Europa credeau că respectiva parte a anului este caracterizată de amenințări sporite din partea elementelor supranaturale. În Germania și în unele regiuni din nord-estul continentului, VÂRCOLACII sunt activi în cele Douăsprezece Nopti; în Grecia, așa-numiții KALLIKANTZAROI coboară pe hornurile caselor pentru a-i chinui pe locatari. În Islanda, JOLASVEINAR și PISICA DE CRĂCIUN sunt amenințări specifice sezonului, iar Ceata

Crăciunului – sufletele celor nebotezați și blestemați ori asasinați – bântuie în noapte.

Pentru a apăra oamenii și animalele din gospodărie împotriva acestor spirite malefice, trebuia luate anumite măsuri de precauție. Sunetul clopotelor trase la biserică le alungă, la fel ca apa sfințită, cu care sunt stropite colțurile caselor și ale hambarelor; tămâia are un efect similar. În vetre sunt lăsați bușteni să ardă peste noapte. În multe regiuni din Europa Centrală se credea că forțele întunericului se tem de zgometele puternice și o serie de ceremonii implică focuri de armă, lovituri de bici, sunete de zurgălăi și procesiuni gălăgioase, cu personaje grotesc costumate, menite să îndepărteze demonii.

Trebuie să precizăm însă că uneori drăcurorii precum KRAMPUS, KLAUBAUFG sau CERT îl însoțesc pe cel care aduce darurile, având rolul de a-i speria pe copiii răi.

(Vezi VÂRCOLACII ȘI CRĂCIUNUL și VRĂJITOARELE ȘI CRĂCIUNUL.)

Dickens, Charles (1812–1870) Romancier englez și promotor al celebrării Crăciunului. După o copilărie petrecută în sărăcie, Dickens a început să scrie și, în 1843, cu romanele *Documentele postume ale Clubului Pickwick*, *Oliver Twist* și *Nicholas Nickleby* „în sertar“, era deja un scriitor cu renume. Acest lucru nu l-a ajutat însă din punct de vedere financiar și, în octombrie 1843, când încasările pe romanul *Martin Chuzzlewit* nu s-au ridicat la nivelul așteptărilor sale, a conceput o povestire menită

Diavoli și duhuri rele O xilografură din secolul al XVIII-lea portretizează teama populară de „vizitatorii” supranaturali

să remedieze acest neajuns. Era *Un colind de Crăciun*, care a făcut imediat senzație, publicul fiind cucerit de povestea renașterii morale a hapsânului Scrooge și de importanța Crăciunului ca propovăduitor al bunătății. După această reușită a urmat o serie de povestiri și cărți asemănătoare, care au contribuit la revigorarea interesului public pentru sărbătoarea Crăciunului și la crearea unei conexiuni în mentalul național între aceasta și generozitate. Dickens și exemplul familiei regale au avut un efect considerabil asupra schimbării concepției britanicilor din secolul al XIX-lea despre Crăciun, care a devenit mai ales o sărbătoare de familie.

Charles Dickens Tânărul autor al nuvelei *Un colind de Crăciun*.

Didukh Literal „străbun” sau „duhul strămoșesc”, termenul desemnează în tradiția ucraineană un snop de cereale adus în casă în ziua de Ajun, pentru a simboliza unitatea familiei în care erau incluși deopotrivă cei răposați, cei vii și cei încă nenăscuți. Obiceiul este un rudiment al credinței păgâne conform căreia spiritele strămoșilor păzesc ogoarele vara și intră în case iarna, atunci când era adus în locuință *didukh*.

Alcătuind din cele mai bune cereale ale recoltei, snopul era deseori decorat cu flori sau panglici ori legat la mijloc cu o țesătură brodată numită *rusnik*. Odată adus în casă, snopul (uneori înalt de peste un metru), era așezat la loc de cinste, lângă icoane. Rămânea acolo până în ajunul Bobotezei, când era scos și ars, iar cenușa lui era împrăștiată pe câmp sau în livadă, pentru o recoltă rodnică în anul care abia începea și pentru a elibera spiritele din *didukh*.

„**Ding Dong! Merrily on High**” În acest colind se îmbină o melodie din secolul al XVI-lea cu versuri de dată mai recentă. Melodia populară franceză a fost publicată pentru prima dată în 1588 de Thoinot Arbeau, pseudonimul preotului Jehan Tabourot (1520–1595), în tratatul său despre dans, intitulat *Orchésographie*, unde titlul piesei era „Branle de l’officiel” („Dansul oficialului”). George Ratcliffe Woodward (1848–1934), autor englez de colinde, a adăugat versurile la începutul secolului XX.

Ding dong! cu mare bucurie
Sună-n văzduh clopote cerești;
Ding Dong! pline de veselie
Răsună cântările îngerești.

Gloria! Osana in excelsis!

La fel și noi aici, pe pământ,
Să batem clopotele cu tărie
Și veseli să pornim în cânt,
Uniți în inimi pe vecie.

Refren

Colindători, din zurgălăi sunați,
Încă din zori să vă treziți,
În versuri sprintene cântați
Și ceru-n slavă-l preamăriți!

Refren

Distincția „Moș Crăciunul Anului” În 1995, Fundația Moș Crăciun din Groenlanda a instituit distincția Moș Crăciunul Anului, care urma să fie acordată în fiecare an de Crăciun „unei

persoane care se bucură de recunoaștere internațională pentru opiniile și acțiunile sale umanitare și care... militează pentru popularizarea necesității de a îmbunătăți situația copiilor din lumea întreagă". În acel prim an, președintele Africii de Sud, Nelson Mandela, a fost cel care a primit distincția din partea premierului Groenlandei, împreună cu suma de 100 000 de dolari SUA, pe care s-o folosească în scopuri caritabile, pentru copii.

Divinația de Crăciun Două tipuri de divinație – ghicirea viitorului – se practicau de Crăciun: prezicerile privind vremea și cele referitoare la ursit.

Una dintre modalitățile de prognozare a vremii în anul următor avea la bază ziua din săptămână în care cădea Crăciunul. Dacă aceasta era duminică, anul avea să fie unul al păcii și al vremii bune, propice pentru oi și pentru fasole, dar și pentru prinderea grabnică a hoților. Crăciunul într-o zi de luni prevestea un an cu vânt și furtuni; cei bolnavi vor scăpa cu viață, dar multe animale vor muri, iar hoții vor fi capturați. Crăciunul într-o zi de marți aducea ghinion: femeile, oile, seniorii, regele și hoții vor muri, dar bolnavii își vor reveni. Miercurea predispuie la o iarnă aspră, cu pericole pentru cei tineri și pentru marinari. Joia prevestește și bine, și rău, dar atunci când Crăciunul pică vinerea, „poți să sădești și-n cenușă” – adică recoltele vor fi atât de bogate, încât vor crește pe orice petic de pământ. Sâmbăta este însă de rău augur: „Toată femeia care-n acea zi-n durerea facerii va fi, și ea, și pruncul ei se vor afla în mari primejdii de soartă rea.” O altă metodă de a prezice vremea era aceea de a atribui câte o lună fiecărei zi dintre cele douăsprezece ale Crăciunului; așa cum era vremea în ziua respectivă, așa avea să fie și în luna cu pricina. În Noua Zeelandă, triburile Maori cred că, dacă *pohutukawa* înflorește înainte de Crăciun, vara va fi lungă și fierbinte; în caz contrar, se așteaptă un anotimp cald, umed și înăbușitor. Scoțienii au un proverb care spune că „un Crăciun negru îngrășă cimitirul”: dacă nu e zăpadă de Crăciun, în anul ce vine vor muri mai mulți oameni – o credință răspândită în Europa întreagă. La fel

de răspândită este și semnificația zicalilor românești „Crăciun noroios, Paște friguros” și „Crăciunul înverzit aduce un Paște înzăpezit”. Fermierii germani susțin că „Dacă cioara stă în iarbă la Crăciun, la Paște va sta în zăpadă.” Pe de altă parte, Crăciunul vântos și ziua de Întâmpinarea Domnului liniștită prevestesc un an bun.

Existau nenumărate modalități prin care fetele puteau afla identitatea sau firea viitorului soț, așa cum sugerează acest poem din secolul al XVI-lea:

În aste zile, fătucele bune de măritat
Cată a afla cum l-o chema pe-al lor bărbat.
Patru-cinci cepe ori chiar opt or lua
Și nume după cum le-o place le-o puneă.
Și ceapa care prima rod o da
Așa pe-al ei ursit îl va chema.
Și de vor vrea a lui înfățișare s-o ghicească,
Seara, când stelele încep să strălucească,
Or lua un snop de vreascuri și din el
Or trage fieștecare un surcel.
Și unul drept de-o fi, nenoduros,
Zic ele c-or avea un soț frumos.
Dar de-o fi strâmb, cu noduri presărat.
Se tem că le-o fi dat un hâd bărbat.

Dacă niciuna dintre metode nu dă roade, fata poate să ciocănească în seara de Ajun în cotețul găinilor: dacă una dintre ele cotcodăcește, perspectivele de căsătorie nu-i surâd; dacă însă cântă cocoșul, se poate pregăti de nuntă. De asemenea, poate să-și scrie numele și pe cele ale prietenelor pe fâșiile de scoarță care leaga SNOPUL DE FRASIN; prima fâsie care e cuprinsă de foc indică numele celei care se va mărita întâi. În Germania, fetele formau un cerc și apelau la o găscă ai cărei ochi fuseseră aco-periți; prima atinsă de pasăre avea să se mărite înaintea celorlalte. În Danemarca, tinerele puteau avea vise în care să le apară ursitii, dacă rosteau în seara zilei de Sfânta Lucia, chiar înainte de a se culca, următoarea rugăciune:

Dulce Sfântă Lucia, ajută-mă să aflu
Ale cui cămași le voi spăla.
Al cui pat îl voi facea,

Al cui copil îl voi purta,
A cui draguță eu voi fi
Și cine-n brațe m-o primi.

(Vezi PODBLIUDNAIA.)

„Do They Know It's Christmas?” Din dorința de a strânge bani pentru a combate foametea din țările africane, câteva vedete rock britanice conduse de Bob Geldof au constituit grupul Band Aid și au înregistrat piesa „Do They Know It's Christmas?” („Oare ei știu că e Crăciunul?”) în noiembrie 1984. Au strâns astfel milioane de dolari și au dat un exemplu pentru alte evenimente caritabile de gen, precum Live Aid, Farm Aid și Net Aid.

Doamna Crăciun Episcop fiind, Sfântul Nicolae era, firește, celibatar, dar urmașul său spiritual, Moș Crăciun, a fost în multe epoci și locuri binecuvântat cu o soție. Katherine Lee Bates, cea care a scris versurile cântecului patriotic „America the Beautiful”, amintea despre ea într-o poveste din 1889, *Goody Santa Claus on a Sleigh Ride*. În Finlanda, consoarta Moșului este numită Mama Crăciun; în Austria e Nikolofrau și are reputația unei mici scorpії. În Elveția o cheamă Lucy, iar în Olanda răspunde la apelativul Molly Grietja.

Doamna Moș Crăciun (TV, 1996) Charles Durning este Moș Crăciun (iarăși) în acest film („Mrs. Santa Claus”), iar soția lui (Angela Lansbury) are un plan prin care el ar putea economisi timp în drumurile prin lume în seara de Ajun. Când consortul nu vrea s-o asculte, ea decide să folosească sania magică pentru a-și verifica teoria și ajunge în New Yorkul anului 1910. Aici, convingerile ei feministe sunt puse în slujba încercărilor de a obține dreptul de vot pentru femei și de a îmbunătăți condițiile de muncă în fabricile de jucării. După ce pune totul la punct, doamna Crăciun revine în prezent, la soțul ei, care răsuflă ușurat și se dovedește mai atent cu ea.

Toate se petrec pe fondul muzical asigurat de compozitorul de pe Broadway Jerry Herman (musicalul *Mame*), sub forma unor cântece

despre Crăciun, drepturile femeilor și muncitorii oprimați. Regizat de Terry Hughes și beneficiind de prestația actorilor Rosalind Harris și Terrence Mann, acest film de televiziune a primit un Premiu Emmy pentru coafură.

Documentele postume ale Clubului Pickwick Un roman de Charles Dickens, publicat inițial în foileton în 1836–1837; numărul din decembrie 1836 conținea descrierea Crăciunului petrecut de Samuel Pickwick și de prietenii săi în casa din Dingley Dell a domnului Wardle. Dansurile, jocurile de salon și poveștile depănate amintesc de o sărbătoare tradițională rurală, din atmosferă lipsind ideea de Crăciun ca timp la milosteniei, care domină nuvela din 1843 *Un colind de Crăciun*, de Charles Dickens.

Acum strigătele încetaseră, fețele străluceau, buclele erau zburlete, iar domnul Pickwick, după ce o sărutase pe bătrâna doamnă așa cum am mai spus, stătea sub vâsc, privind cu mare satisfacție la toți cei care treceau pe aproape când tânăra cu ochi negri, după câteva șușoteli cu celelalte tinere doamne, tâsni brusc în fată și, punându-și un braț pe după gâtul domnului Pickwick, îl sărută tandru pe obrazul stâng; și înainte ca domnul Pickwick să înțeleagă bine ce se petrece, se văzu înconjurat de toată adunarea și sărutat de fiecare dintre ei.

Era plăcut să-l vezi pe domnul Pickwick în mijlocul grupului, tras când într-o parte, când în alta, sărutat mai întâi pe bărbie, apoi pe nas și după aceea pe ochelari; și să auzi hohotele de râs ce răsunau de pretutindeni; dar era chiar mai plăcut să-l vezi pe domnul Pickwick, puțin mai târziu, legat la ochi cu o batistă de mătase, lovindu-se de perete, împleticindu-se în colturi și trecând prin toate caznele jocului de-a oarba cu cea mai deplină încântare, până ce în sfârșit prinse una dintre rudele sărace, după care se văzu nevoit să fugă el însuși de cel legat la ochi; și făcu asta cu o agilitate și o pricepere care stârniră admirația și aplauzele tuturor privitorilor. Rudele sărace îi prindeau pe cei despre care credeau că le va plăcea, iar când jocul începu să tânjească, se lăsară prinse singure. Când se plictisiră toți de jocul de-a oarba, urmă un strașnic joc de-a

dragonul și, după ce s-au fript destule degete și nu mai rămase nici o stafidă, se așezară lângă uriașul foc în care trosneau busteni, la o cină bogată și un vas impunător, ceva mai mic decât un lighean de spălat, în care merele fierbini sfârâiau și clocoteau ademenitor, de-a dreptul irezistibil.

– Aceasta, spuse domnul Pickwick privind în jurul lui, aceasta este cu adevărat o alinare.

– Obiceiul nostru invariabil, răspunse domnul Wardle. Cu totii ni se alătură în seara de Ajun, așa cum îi vezi acum – cu servitori cu tot; și așa așteptăm, până ce orologiul bate de douăsprezece, să întâmpinăm Crăciunul și să păcălim timpul cu vechi povești și aventuri. Truudle, băiete, atâtă focul!

Documentele postume ale Clubului Pickwick
O petrecere de Crăciun într-o casă de țară din Anglia, din romanul lui Charles Dickens.

Dodecameron – Termenul utilizat în Bisericile Creștine Răsăritene, denumind cele douăsprezece zile de după Crăciun.

„**Dog of Flanders, A**“ O poveste sentimentală din 1872, despre un băiat și câinele lui, ambii nedreptățiți de o societate nepăsătoare; eroii au soarta pe care literatura secolului al XIX-lea o rezervă, de Crăciun, celor oropsiți: moartea prin îngheț. Povestea scrisă de romanciera britanică Ouida (pseudonim al Mariei Louise

Ramé, 1839–1908) a fost transpusă de șase ori pe peliculă, aproape de fiecare dată cu un final mai fericit decât cel imaginat de autoare.

Dominicană, Republica În ciuda importanțului rol cultural și economic pe care îl joacă SUA în regiunea Caraibelor, Republica Dominicană a izbutit să-și păstreze tradițiile de Crăciun în mare parte neschimbate.

Multe obiceiuri de sezon sunt comune cu cele întâlnite în alte țări latinoamericane. Angajații primesc un bonus de Crăciun în decembrie. Bisericile (în majoritate catolice) sunt pline, îndeosebi la slujbele de dimineață, când se cântă *aguinaldos navidenos*, colinde de Crăciun, cu acompaniament de acordeon, chitară, maracas, guira (instrument de percuție) și tamburină – instrumente pe care le aduc enoriașii. La fel ca în Puerto Rico, grupuri de colindători merg din casă-n casă, sperând să primească ceva în schimbul unui cântec. Ieslele miniaturale sunt prezente în biserici, în locuințe și în locurile publice, iar în perioada Adventului în biserici se organizează spectacole tematice.

Pomul de Crăciun își găsește acum loc în multe case, însă rămâne pe planul al doilea, după ieslea miniaturală. Pentru a-l face să pară nins în căldura tropicală de la ei din țară, dominicanii îl acoperă cu beteală. Cununi, ghirlande, decorațiuni artizanale și becuțe – toate sunt folosite pentru a conferi un aer sărbătorec casei recent dereticate.

În seara de Ajun, *Noche Buena*, festivitățile ating punctul culminant. Familia se așază la masă, felul principal fiind aproape întotdeauna friptura de porc (și uneori curcanul), cu *tamales*, *pastelitos* și salate; checurile, fructele și budinca de orez sunt deserturile frecvent întâlnite. După cină, familia participă la slujba de la miezul nopții, apoi se întoarce acasă, unde își continuă distracția, pe fondul zgomotos al focurilor de artificii. Ziua de Crăciun e una liniștită, în care dominicanii își revin, probabil, după excesele nopții și își vizitează rudele. Mulți se duc la biserică pentru slujba de Crăciun.

Deși în unele familii darurile se deschid în seara de Ajun, cei mai mulți dominicani așteaptă până în *Dia de los Reyes* („Ziua Regilor“

sau a Magilor), pe 6 ianuarie; cadourile sunt aduse de Magi în drumul lor spre Pruncul Iisus. Un obicei pitoresc, care amintește de Befana din Italia, este Vieja Belén, Bătrâna din Bethlehem, care le aduce daruri copiilor săraci, care, altfel, nu ar primi nimic.

Don't Open 'til Christmas (1984) Compătimiți-l pe Moș Crăciun în acest film horror britanic („Nu deschide până la Crăciun“). Un personaj cu probleme psihice grave ucide Moși Crăciuni din magazine prin metode oribile. Regizat de Edmund Purdom, care deține și rolul principal.

Doppa y Grytan Un ritual sărbătoresc din Suedia, în cadrul căruia membrii familiei se strâng în ziua de Ajun în bucătărie, unde se prăjește carnea pentru cină, și „întind în oală“ bucățele de pâine de secară, cu care adună sosul. Atât de populară este această tradiție, încât ziua de Ajun a ajuns să fie numită „ziua pentru întinsul în oală“.

Dorințe mortale (TV, 1972) Acest film de Crăciun („Home for Holidays“) are tot ce-i trebuie: un erou, Walter Brennan (în vârstă de 78 de ani în acest film, ultimul al său), convins că cea de-a doua soție vrea să-l ucidă; patru fiice (printre care și Sally Field, foarte tânără) care-și unesc forțele pentru a-l proteja; un nebun înarmat cu o furcă.

Dot and Santa Claus (1979) În acest film artistic australian („Dot și Moș Crăciun“) care include și câteva ingenioase tehnici de animație, Dot pornește în căutarea cangurului ei și îl convinge pe Moș Crăciun s-o ajute să-l găsească.

Dr. Seuss' How the Grinch Stole Christmas (TV, 1966) Îndrăgita carte a Dr. Seuss *How the Grinch Stole the Christmas* („Cum a furat Grinch Crăciunul“) a fost transpusă strălucit pe peliculă de veritabilul geniu al desenelor animate Chuck Jones. În acest film, difuzat la postul CBS pe 18 decembrie 1966, naratorul este Boris Karloff, iar June Foray îi dă glas lui Cindy-Lou Who, Thurl Ravenscroft fiind cel care cântă „You're a Mean One, Mister Grinch“. Albert Hague,

compozitor laureat al Premiilor Tony, a scris coloana sonoră. Înregistrarea realizată de Karloff cu textul aceleiași cărți a câștigat un Premiu Grammy în 1967 pentru cea mai bună înregistrare audio destinată copiilor.

Personajul Grinch a apărut și în alte programe de televiziune, mai puțin reușite: *Hallowe'en Is Grinch Night* (ABC, 1977) și *The Grinch Grinches the Cat in the Hat* (ABC, 1982). Ironia a făcut ca ambele să câștige câte un Premiu Emmy – spre deosebire de original. În 1993, serialul animat *The Simpsons* a parodiat povestea în episodul „Last Exit to Springfield“, în care maleficul nănat Mr. Burns este desenat astfel încât să semene cu Grinch străduindu-se să audă sunetele unui melancolic Who-ville.

Dragoste de inger (1996) Un remake după clasicul din 1947, *Sotia pastorului*, filmul s-a afirmat ca producție de sine stătătoare. În locul episcopului episcopalian alb, protagonistul este aici un predicator prezbiterian de culoare (Courtney B. Vance) dintr-un cartier urban. Tentat să se mute de la biserica sa la una nouă și mult mai mare (pas în urma căruia cartierul ar fi condamnat), predicatorul își ignoră soția (Whitney Houston) și familia. Îngerul Dudley (Denzel Washington) își face apariția de Crăciun pentru a-i reuni pe cei doi soți și pentru a-l ajuta pe predicator să-și reconsidere prioritățile. Regizat de Penny Marshall, filmul este o reușită și prin excelenta muzică gospel.

Dragostea trece prin stomac (1989) Aproape sigur cel mai bun film despre canibalismul în perioada Crăciunului realizat vreodată (*Lucky Stiff*). Joe Alaskey întruchipează un bărbat singur, încântat că e invitat acasă de o femeie splendidă (Donna Dixon), la masa de Crăciun, fără a bănuși că el urmează să fie felul principal. Regizat de Anthony Perkins (interpretul rolului principal din filmul *Psycho*).

Drame pastorale Piese de Crăciun au derivat din tropii de Paște medievale (frazе sau versuri menite să înfrumusețeze slujba religioasă). În secolul al XI-lea, „Officium Pastorum“, „Liturgia păstorilor“, includea o scenă a ieslei, cu îngeri

care cântau și clerici jucând rolul păstorilor. Când au ieșit dintre zidurile bisericilor, în aer liber piesele au început să fie jucate în limba populară, în acțiune introducându-se și alte personaje, precum Irod și diavolul, folosind dialecte și forme de umor locale. Cel mai bine-cunoscut exemplu englez este piesa de secol XV din Wakefield, intitulată *The Second Shepherds' Play*, cu puternice elemente comice. În Spania, astfel de piese sunt numite *autos de nacimiento*, iar în Germania li se spune *Herbergsuchen* („În căutarea unui han“).

Există azi numeroase „urmașe“ ale pieselor medievale de gen din Europa; în Filipine și în Mexic sunt numite *pastorelas*, în Franța, *pastorales*, în Brazilia, *pastorhinas*. Toate au în centru păstori din Bethlehem cărora un înger le vestește Nașterea lui Iisus. În Mexic, diavolul deține un rol în acțiune, încercând să-i împiedice pe păstori să aducă daruri Sfintei Familii. Printre personajele obișnuite se numără Lucifer și ajutoarele sale, îngeri, păstori și un ermit; la toate acestea se adaugă personaje suplimentare, cu specific local. (Vezi planșele color, fig. 17.)

Drăgaică O plantă, *Gallium verum*, ale cărei flori – zice-se albe la origine – au devenit de un galben aprins când Maria l-a așezat pe micul Iisus pe ele, în leagăn. În Anglia, Reforma protestantă a impus schimbarea numelui acestei plante din „Așternutul Fecioarei“ în „Așternutul Doamnei“ – așa cum s-a întâmplat de altfel cu mulți alți termeni botanici asociați cu Fecioara Maria. Planta este, printre altele, un simbol floral al Nașterii lui Iisus și al modestiei dovedite de Maria și de pruncul ei.

Dresdens Ornamente pentru pomul de Crăciun, confecționate din carton gofrat, care au apărut pentru prima dată în secolul al XIX-lea, în Dresda, Germania. Aceste decorațiuni cu elemente aurii și argintii menite să sublinieze

imaginea reprezentată sunt astăzi obiecte de colecție.

Duminica Învârtoșării Ultima duminică dinaintea Adventului, al cărei nume provine de la primul cuvânt al prediciei rostite de preoții Bisericii Anglicane în ziua respectivă: „Învârtoșează, Doamne, te rugăm, sufletele credincioșilor tăi, pentru ca bune roade să aducă ei din plin.“ Generații de băieți de cor au parodiat textul, transformându-l în: „Învârtoșează, Doamne, budinca în covată. Și-acasă de-om ajunge, o vom mânca pe toată.“ În Anglia, tradiția cere ca fiecare membru al familiei să amestece pe rând în budinca de Crăciun, iar unii insistă că trebuie să amestece de la est la vest, cu ochii închiși. Această zi le vestește totodată copiilor că se apropie vacanța de iarnă.

Duminica Învârtoșării Fiecare membru al familiei trebuie să amestece, pe rând, în budinca de Crăciun.

Ebbie (TV, 1995) Unele idei de Crăciun sunt mai bune decât altele. Cine o fi avut sclipirea de geniu din care s-a născut această variantă a nuvelei lui Dickens, *Un colind de Crăciun*, cu un Scrooge feminin? I-am putea numi pe George Kaczender, care a regizat filmul, și pe starleta de telenovele Susan Luci, care a acceptat rolul lui Elizabeth „Ebbie” Scrooge – șefa Robertei „Robbie” Cratchit, rol interpretat de Wendy Crewson.

Ecuador Ca majoritatea țărilor din America de Sud, Ecuadorul este un stat catolic, iar apropierea Crăciunului este asociată cu obiceiuri cu caracter religios. Iesle miniaturale se construiesc în case și în biserici; ele sunt admirate pentru ingeniozitatea și măiestria cu care au fost realizate, dar constituie totodată principalul loc pentru rugăciuni în familie. Sunt de asemenea aprinse lumânări de Advent și sunt împodobiți brazi – obicei preluat din America de Nord. Procesiuni în cinstea Sfintei Familii și a Magilor străbat străzile însoțite de muzicanți. În duminica dinaintea Crăciunului, celor imobilizați la pat și celor din închisori le este adusă mâncare, întru cinstirea Magilor care i-au adus daruri pruncului Iisus.

Prima obligatorie de Crăciun, *aguinaldo*, le este oferită angajaților în cursul lunii decembrie, în vederea cheltuielilor suplimentare de sărbători. Se organizează numeroase petreceri la sediile firmelor, iar vecinii se reunesc pentru celebrări spontane.

Majoritatea familiilor ecuadoriene participă la slujba religioasă de la miezul nopții de Ajun.

Unii copii își primesc darurile în această seară sau a doua zi dimineată, în vreme ce în alte familii se așteaptă ziua de 6 ianuarie, Sărbătoarea Magilor. Cina de Crăciun are la bază carnea de pui, de porc sau de curcan, cu *capritoda* (o pâinică dulce), fructe și *pristinos*, aluaturi. La fermele din regiunile înalte, se organizează petreceri mari, cu muzicanți, dansuri și ospete îmbelșugate.

Pe 28 decembrie, conform moștenirii lor spaniole, ecuadorienii sărbătoresc Ziua INOCENȚILOR, cu *inocentadas*, farse și păcăleli. În amintirea mamelor din Bethlehem care și-au deghizat copiii pentru a-i feri de soldații lui Irod, în această zi se organizează petreceri în travesti.

Arderea Anului Vechi, *La Quema de los Anos Viejos*, este principalul element al celebrărilor de Anul Nou în Ecuador. Păpuși atent confecționate, unele semănând cu anumite personaje publice, mai mult sau mai puțin populare, sunt înveșmântate și așezate pe străzi, pentru ca trecătorii să le poată lua în râs, înainte de a fi aruncate într-un foc de vreascuri.

În ianuarie, figurina reprezentându-l pe pruncul Iisus este luată din iesle și dusă în procesiune la biserică, pentru *Paso del Nino*, o slujbă de binecuvântare. Sezonul sărbătorilor se încheie de Epifanie sau Ziua Magilor.

Efrem Sirul, Sfântul (cca 306–373) Efrem Sirul este autorul unora dintre primele versuri despre Nașterea lui Iisus: „Imnuri despre Nașterea lui Hristos în Trup”.

Egipt Deși majoritatea egiptenilor sunt musulmani, milioane de copti sărbătoresc anual Crăciunul în Egipt. Biserica Coptă este una dintre cele mai vechi din lume în rândul celor creștine. Coptii subliniază faptul că Iisus și-a petrecut copilăria în Egipt, unde Sfânta Familie s-a refugiat de teama persecuțiilor lui Irod, și susțin că, în plan spiritual, sunt urmașii Sfântul Marcu, unul dintre ucenicii inițiali ai lui Iisus. Coptii au supraviețuit celor peste 1 300 de ani de dominație islamică grație strictei respectări a tradițiilor religioase precum modul lor unic de celebrare a Crăciunului, pentru ei mai mult

o sărbătoare cu caracter religios decât un prilej de exacerbare a consumului.

Coptii respectă numeroase posturi; de fapt, cea mai mare parte a calendarului lor bisericesc este ocupată de un post sau altul. Crăciunul este precedat de 43 de zile de post, când nu se mănâncă și nu se bea între miezul nopții și ora trei după-amiaza, iar mâncarea este vegetariană, incluzând eventual pește. Reuniunile pentru rugăciuni și imnurile speciale de Advent fac parte din ritualul anterior Crăciunului, la fel ca acțiunile caritabile.

Fiindcă respectă calendarul lor străvechi, coptii sărbătoresc Crăciunul în ziua 29 a lunii egiptene Kiakh, adică 7 ianuarie în calendarul gregorian. Celebrările încep în seara de Ajun, când familiile se duc la biserică pentru slujba de la miezul nopții. Pâinea *Qurban*, marcată cu semnul crucii și cu douăsprezece puncte reprezentându-i pe apostoli, este împărțită enoriașilor. Fiindcă deseori se manifestă tensiuni între musulmani și copti, guvernul egiptean și autoritățile bisericești depun eforturi mari pentru a promova toleranța și dialogul în perioada Crăciunului. Acesta este unul dintre motivele pentru care televiziunea de stat transmite slujba oficiată la miezul nopții în catedrala din Cairo.

După ce pleacă de la biserică, oamenii se întorc acasă pentru a mânca și a deschide darurile; seara de Ajun este un moment potrivit pentru a primi haine noi. Preparatele de Crăciun includ un fel de pâine nedospită, îndulcită, numită *kahk*. Ziua de Crăciun este liberă pentru creștini, care o petrec mâncând și vizitându-și rudele și prietenii.

În Egipt, turiștii pot vizita Copacul Fecioarei, un bătrân smochin din Mataria, despre care se spune că ar fi dat umbră Sfintei Familii, dar și biserica Abu Sergah (Sfântul Sergiu), construită deasupra unei grotte în care ar fi stat Sfânta Familie.

Eisteddfod Un îndrăgit festival welș, care își are originile în Crăciunul anului 1176. O cronică medievală relatează: „De Crăciun în acel an, lordul Rhys ap Gruffudd a dat o strălucită petrecere la Cardigan. [...] Și a organizat acolo două feluri de concursuri: unul între barzi și poeți, altul între cântăreții la harpă [...] și cimpoieri și alți artiști ai

meșteșugului muzical. Și a pregătit două tronuri pentru învingători.” Festivaluri de acest tip sunt organizate și astăzi, constituind o parte esențială a vieții culturale din Țara Galilor, deși cele mai ample au loc în alte perioade ale anului.

„**El cant dels ocells**” „Cântecul păsărilor”, un colind catalan medieval, din nord-estul Spaniei:

În noaptea aceasta sfântă,
Când steaua Domnului apare
Și-nvăluie pământul în a sa lumină,
Glasuri de păsări în cântec se ridică
Și noaptea-ntreagă ciripind
Își spun bucuria cu inimă senină.

Privighetoarea e cea dintâi
Ce cântecu-și înalță
Vestindu-ne cu bucurie:
Domnul Iisus pe lume s-a născut
Păcatul să ni-l mântuiască
Și-orice durere s-alunge pe vecie.

Iar vrabia-i răspunde acum:
Domnul coboară pe pământ
Printre îngerii-n zbor.
Cu triluri dulci, alene,
Pitulicea lumii vesteste:
Domnului slavă s-aducem în cor.

Potârnichea se-aude și ea:
La Bethleem oi zbura,
Unde-i Domnu-așezat;
Acolo, în ieslea umilă
Îmi voi clădi eu cuibul
Și voi cânta pe-nserat.

El Niño Un curent cald, de suprafață, din vestul Oceanului Pacific, care apare deseori în apropierea Crăciunului în largul coastelor din Ecuador și Peru. (Numele se referă la sintagma prin care îl desemnează vorbitorii de spaniolă pe pruncul Iisus.) Deși de obicei dispare înainte de 1 aprilie, la interval de trei până la șapte ani curentul persistă, manifestându-se chiar și timp de optsprezece luni și determinând schimbări climatice în emisfera vestică. În America de Sud, industria pescuitului are de suferit, iar

volumul ploilor crește de-a lungul coastei. În America de Nord, El Niño determină de obicei temperaturi mai mari pe țărmul occidental și ploi mai multe în Golful Mexic.

El Salvador În El Salvador, Crăciunul începe bucurător în sensul propriu al termenului. Focurile de artificii constituie o parte nelipsită a celebrărilor, iar în primele zile ale lunii decembrie petardele luminează cerul, marcând începutul sărbătorilor de Crăciun. Festivitățile se intensifică pe 8 decembrie, de Imaculata Concepțiune, și pe 12 decembrie, când este sărbătorită Fecioara din Guadelupe. Artificiile se opresc, procesiunile religioase însoțite de muzică străbat străzile cu imagini ale Fecioarei și se organizează numeroase petreceri. (La fel ca în majoritatea țărilor latinoamericane, festivitățile sunt finanțate grație primelor obligatorii de Crăciun, *aguinaldo*. Din păcate însă, în ultimii ani, unii patroni lipsiți de scrupule și-au luat obiceiul de a concedia mulți angajați în decembrie, pentru a evita să acorde primele respective.)

La mijlocul lunii decembrie, salvadorienii pun în scenă *posadas*, spectacole ce reeditează peregrinările cuplului Maria și Iosif în căutarea unui adăpost, și *pastoreales*, piese despre Nașterea lui Iisus, cu păstori costumați, muzică și dansuri. Colindele includ nu numai cântece tradiționale în limba spaniolă, ci și „împrumuturi” nord-americane care, la fel ca pomul de Crăciun, au pătruns în El Salvador grație globalizării obiceiurilor nord-americane. Moș Crăciun în varianta sa americană, Santa Claus, a luat locul pruncului Iisus și al Magilor ca aducători de daruri în multe regiuni din America Latină. Moșul vine în seara de Ajun și le aduce cadouri în special copiilor. Acestea sunt lăsate sub brad sau, uneori, sub patul copiilor, pentru a fi deschise în dimineața de Crăciun.

Cina festivă are la bază pui sau friptură de porc și *tamales*, deși curcanul este din ce în ce mai popular. La desert, salvadorienii mănâncă fructe, plăcinte și prăjituri; vinul și puncuriile sunt savurate din belșug. Locuitorii regiunilor de coastă își petrec uneori Crăciunul pe plajă.

Mai recent, pomul împodobit nu a înlocuit ieslea miniaturală, *nacimiento*, care își găsește

încă loc în case și în biserici. Specifică Salvadorului este dimensiunea foarte mică a ieslelor, multe dintre ele construite în casă. Acestea sunt strânse pe 6 ianuarie, de Epifanie, când se încheie și sezonul sărbătorec.

Elfi Mici ființe supranaturale, asociate în prezent cu Crăciunul, ei fiind aceia care îl ajută pe Moș Crăciun la Polul Nord.

Elfii nu au fost însă întotdeauna creaturi atât de plăcute. Își au originea în țările scandinave, în *nissen* și *tomten*, elfii de fermă și elfii de casă, care puteau fi prietenoși, dacă li se ofereau daruri, sau răuvoitori în caz contrar, mai ales de Crăciun, când, așa cum este obiceiul în Danemarca, trebuie să li se lase afară un bol cu lapte. În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, reputația lor a început să se îmbunătățească, odată cu eforturile de a transforma Crăciunul într-o sărbătoare axată mai mult pe copii. Într-o poezie publicată în 1859 în revista americană *Harper's Weekly*, se spunea despre Moș Crăciun că „are la lucru elfi mulți, / Toți muncind din răspuțeri / Să pregătească mii de daruri minunate...” (Vezi planșele color, fig. 21.)

Poate că nicio țară nu acordă elfilor un rol atât de important în sărbătoarea Crăciunului, precum Islanda, care are bogate tradiții folclorice referitoare la aceste ființe supranaturale și la modul de a le îmbuna în lungile nopți de iarnă. Se crede că elfii își schimbă domiciliul în fiecare seară de An Nou. În aceste momente este posibil, deși periculos, să obții de la ei aur, întrerupându-le activitatea, însă majoritatea islandezilor preferă să-i lase în pace. Gospodinele își pot asigura favorurile lor îngânând în ajunul Anului Nou următorul cântecel:

Cei care vor să vină;
Cei care vor să plece;
Cei care vor să rămână
Fără a ne face rău mie sau alor mei.

Elmo Saves Christmas (1992) Toate personajele din programul de televiziune *Sesame Street* își fac apariția în această poveste („Elmo salvează Crăciunul”) despre o dorință de Crăciun cu efecte nedorite. Harvey Fierstein în rolul

Iepurașului de Paște cântăreț face toți banii, dar merită să remarcați și numeroasele aluzii la *O viață minunată*. Regizat de Emily Squires. Scenariștii Tony Geiss și Christine Ferraro au câștigat un premiu al Asociației Scenariștilor Americani pentru acest film.

Elves (1990) În acest film horror („Elfii”) realizat cu buget scăzut și de o calitate pe măsură, un elf nazist însetat de dragoste contribuie la conceperea unui plan de creare a unei rase de supraproameni care să reinstaureze un al patrulea Reich hitlerist. Ar putea oare un Moș Crăciun dintr-un magazin, interpretat de Dan Haggerty, să salveze lumea (sau cel puțin pe fecioara menită a se împerechea cu elful în ziua de Crăciun)? Regia și scenariul îi aparțin lui Jeff Mandel, care după această operă a avut dificultăți în a-și mai găsi de lucru în industria divertismentului.

Elveția Elveția înseamnă variate tradiții culturale și lingvistice, fiecare exploatând din plin posibilitatea de a celebra Crăciunul în stil propriu.

Festivitățile de Crăciun încep odată cu apropierea zilei Sfântului Nicolae. În costum de episcop medieval, Nicolae străbate orașele oferind copiilor fructe și bomboane, verificând dacă au fost cuminiți și ascultându-i când recită o poezie. De asemenea, vizitează școli, spitale și centre comerciale și ia parte la o serie de celebrări publice. Pe 5 decembrie în Küsnacht, în apropiere de Lacul Luzerne, sute de persoane iau parte la *Klausjagen*, vânătoarea lui Nicolae. Bărbați și femei cu uriașe mitre episcopale din carton, decorate cu broderii și cu lumânări aprinse în interior, îl însoțesc pe Sfântul Nicolae prin sat sau oraș, acompaniați de formații de alămuri și de oameni care sună din clopoței și pocnesc din bice. Pe 6 decembrie, în Fribourg, Sfântul Nicolae călărește prin oraș pe un măgar. Ține un discurs despre evenimentele sociale ale anului care se încheie și apoi li se alătură localnicilor la masă. În cursul lunii decembrie își fac apariția și alți aducători de daruri. În satul Hallwil, în ziua de Ajun, o fată în rochie albă, reprezentându-l pe Wienecthind (pruncul Iisus), merge pe străzi ducând un felinar. Este

însoțită de șase tinere și, împreună, cântă colinde și oferă copiilor mici daruri.

În regiunile catolice ale Elveției, ieslele miniaturale sunt pregătite în case și în biserici, cu figurinele reprezentându-i pe Maria și Iosif, păstorii și animalele, dar pruncul Iisus este așezat în leagăn doar la miezul nopții, în Ajun.

În Elveția, pomul de Crăciun este împodobit de obicei în seara de Ajun, departe de ochii copiilor. În el se pun lumânări, ghirlande, globuri din sticlă, bomboane, mere, iar în vârf, o stea sau un înger. Când li se dă voie să intre în încăperea, copiii găsesc darurile sub pom sau agățate de crengile lui. Membrii familiei cântă apoi colinde și iau o gustare înainte de a pleca la slujba religioasă de la miezul nopții. (În regiunile de limbă franceză, în unele familii darurile se deschid abia pe 1 ianuarie, iar în cele italiene copiii așteaptă sosirea Befanei abia de Epifanie.)

Personajul care aduce darurile variază de la o regiune la alta, în funcție de mai mulți factori: dacă specificul local este catolic sau protestant, dacă populația vorbește franceza, germana, italiana sau dialectul romanș. Astfel, darurile pot fi aduse de pruncul Iisus sau Christkindl, înfățișat de obicei ca un înger sau o fată îmbrăcată în alb; de Sfântul Nicolae, *Samichlaus* în germană sau *San Nicolao* în italiană; de Père Noël; de Befana; sau de Gesù Bambino.

Pe 25 decembrie, toți elvețienii, indiferent de confesiunea religioasă, merg la biserică, iar apoi se așază la masa de sărbătoare. Cremele fondue sunt obișnuite în multe regiuni ale țării; folosind furculițe lungi, mesenii înmoaie bucățile de pâine și carne în amestecuri de brânză topită sau în supă fierbinte ori ulei. Elveția este o țară cu o bogată tradiție în deserturi, de la celebra ciocolată la numeroase sortimente de biscuiți și fursecuri: *Mailänderli* (biscuiți cu unt), *Basler brunli* (biscuiți cu ciocolată și alune), *Zimtsterne* (stelute cu scorțișoară), *Läbchueche* (fursecuri cu miere și mirodenii) și *Chraebeli* (fursecuri cu anason). În Zürich, biscuiții *Tirggel* sunt preparați în forme din lemn și decorați cu scene și desene de Crăciun.

După ziua de Crăciun, în Elveția au loc numeroase ceremonii și obiceiuri remarcabile. În ajunul Anului Nou este ziua SFÂNTULUI

SILVESTRU, când elvețienii sărbătoresc Silvester, mâncând în oraș și făcând cât mai mult zgomot pentru a întâmpina noul an. În cadrul Silvesterumzug, în Wil, sute de copii mărșăluiesc pe străzi, ținând în mâini felinare și cântând colinde. În cadrul tradiției SILVESTERKLÄUSE, în Urnäsch trei tipuri de personaje grotesc costumate merg de la o gospodărie la alta, cântând iodlere și primind mici tratații. De Epifanie, sezonul sărbătoresc se încheie cu tradiționala PRĂJITURĂ DE A DOUĂSPREZECEA NOAPTE, în care sunt ascunse mici amulete.

„Endris Night, This” Un colind englezesc („În noaptea ce-a trecut”) din secolul al XV-lea sau al XVI-lea.

În noaptea ce-a trecut eu am văzut
O stea ce strălucea ca ziua de april;
Iar drept sub ea o fată murmură așa:
„Nani, nani, drag copil.”

Fecioara minunată-n loc ședea
Și către al ei prunc așa zicea:
„Al meu copil și frate și părinte drag,
De ce-n fân stai culcat, așa?”

Iar pruncul prinse a vorbi
Și mamei-i spuse apăsător:
„Da, Împărat ceresc îmi zic cu toți,
Deși în leagăn stau culcat.”

Enfance du Christ, L' „Copilăria lui Hristos”, un oratoriu compus de Hector Berlioz în 1854, redând în trei părți evenimentele care au urmat Nașterii: Visul lui Irod, Fuga în Egipt și Sosirea la Sais.

Epifanie (Boboteaza) Termen derivat din grecescul *epiphania*, care se traduce prin „manifestare”. Celebrată deopotrivă în Bisericile Răsăritene (unde este numită și Teofanie, Botezul Domnului sau, popular, Bobotează) și în cele occidentale pe 6 ianuarie, constă într-o serie de apariții sau manifestări importante: botezul lui Iisus, sosirea Magilor, miracolul din Cana, hrănirea mulțimilor etc.

Prima dată pare să fi fost sărbătorită în secolul al II-lea printre ereticii basilidei din Alexandria, care credeau că Iisus a dobândit natură divină abia după botez, eveniment care, susțineau ei, a avut loc pe 6 ianuarie. Deși această idee a unei divinități dobândite ulterior a fost respinsă de creștinismul oficial, unele biserici au preluat, se pare, data pentru a sărbători nașterea pământească a lui Iisus – un alt fel de Epifanie. Când Biserica de la Roma a adoptat, în secolul al IV-lea, data de 25 decembrie ca zi în care să sărbătorească Nașterea, accentul Epifaniei în Bisericile occidentale s-a deplasat asupra Magilor, în Răsărit el fiind plasat asupra botezului. Perioada dintre aceste două date importante, 25 decembrie și 6 ianuarie, este cunoscută sub numele de Cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului.

Epifania a devenit o sărbătoare oficială în Imperiul Roman de Răsărit, fiind marcată de interzicerea curselor de care și a jocurilor în arenă, și de ceremonii de sfințire a apelor.

În cadrul acestor ceremonii, împăratul bea de trei ori din apă, în strigăte de „Împăratul bea!” Tradiția de sfințire a apelor este păstrată și astăzi în bisericile de rit ortodox. Un preot binecuvântează apa ori în biserică, ori în aer liber, pe malul unui lac, al unui râu sau al mării, iar credincioșii iau apoi acasă apă sfințită, cu care stropesc casa, hambarele și grădinile, pentru a se bucura de prosperitate în anul care abia a început. În unele locuri, preotul aruncă o cruce în apă, iar credincioșii se aruncă pentru a o recupera.

În Occident, Epifania celebra sosirea Celor Trei MAGI, sau Regi, cum mai sunt numiți. Slujbele religioase închinat lor s-au transformat treptat în spectacole organizate în afara bisericilor, așa cum este *Piesa lui Irod*. Când, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, cruciații s-au întors din Orient aducând cu ei legende și povești fabuloase, oamenii au fost din ce în ce mai fascinați de Magi; în orașe au început să se organizeze procesiuni în cinstea lor, iar colindele le descriau călătoria. (Reminiscențe ale acestor tradiții pot fi recunoscute în obiceiul BĂIEȚILOR CU STEAUA, care colindă în ianuarie din casă în casă.) Pe întreg cuprinsul Europei, ziua de 6 ianuarie este marcată de

celebrări populare, în care se mănâncă prăjituri speciale și se fac daruri.

Acest obicei, numit în diverse regiuni Prăjitura Regelui, Prăjitura din a Douăsprezecea Noapte, *Dreikönigskuchen*, *gâteau des rois* etc., își are originile în secolul al XIII-lea. În aluat era ascunsă o monedă, o boabă de fasole ori de mazăre, iar cel care o găsea era declarat rege sau regină a petrecerii, iar ceilalți îi ascultau ordinele și îi făceau pe plac în seara respectivă. Tradiția este respectată și astăzi în numeroase părți ale Europei (și în regiunile de limbă franceză din America), dar în Anglia prăjitura a fost „mutată” pe 25 decembrie, devenind desertul de Crăciun. În Franța medievală se obișnuia să se pună deoparte o felie de prăjitură, pentru săraci, sau să se adune bani de la bogați în schimbul unei porții de desert, sumele urmând a fi folosite în scopuri caritabile.

Fiindcă sărbătorile de Crăciun se încheie în multe regiuni ale lumii pe 6 ianuarie, a Douăsprezecea Noapte este însemnată de celebrări zgomotoase, însoțite de petreceri mascate, MUMMING, de băuturi alcoolice și travestiuri. Aceste manifestări turbulente și-ar putea avea originea în CALENDELE păgâne. În Bizanț, spre exemplu, conciliile bisericești au interzis dansurile și travestiurile care continuau în primele zile ale lunii ianuarie; în timpul domniei lui Mihail al III-lea (842–867), împăratul și curtenii săi au mers până acolo încât s-au folosit de acest prilej pentru a-l lua în derâdere pe însuși patriarhul Constantinopolului și slujba oficiată în biserică. Parodiile de încoronări și de sfințiri deveniseră obișnuite în Europa medievală, travestiurile, râsetele și agitația caracterizând A Douăsprezecea Noapte.

Pentru a celebra venirea Magilor, care îi aduseseră pruncului Iisus aur, smirnă și tămâie, Epifania a devenit o zi destinată darurilor, acestea fiind oferite în special copiilor. În țările de limbă spaniolă, în ajunul zilei în care sunt sărbătoriți *Los Tres Reyes Magos*, Magii se opresc din drumul lor spre Bethleem și lasă daruri pentru copii, aceștia la rândul lor pregătind gustări pentru ei și pentru cămilele pe care călătoresc. În Spania, pe data de 5 ianuarie, maiestățile lor însoțite de curteni pornesc în splendide procesiuni pe stră-

zile orașului. În Italia, noaptea de 5 ianuarie aduce vizita Befanei (numele derivând din *Epiphania*), o femeie care a refuzat să-și lase treburile gospodărești pentru a-i însoți pe Magi în călătoria lor. În scurt timp s-a căit însă și a încercat să li se alăture, dar nu a reușit nici până în ziua de astăzi. De aceea, ea trebuie să treacă pe la toate casele în căutarea pruncului Iisus și să lase daruri pentru copiii pe care îi găsește dormind acolo.

În unele regiuni ale Orientului Mijlociu circula o încântătoare poveste referitoare la această noapte. În Noaptea Destinului, când Magii au intrat în Bethleem, palmierii s-au aplecat pentru a le arăta drumul – așa cum fac de atunci, spune legenda, în fiecare an, pe 5 ianuarie. Odinioară un catâr a fost legat de un palmier astfel aplecat, iar când copacii și-au revenit la poziția lor firească, animalul a fost ridicat în aer, printre crengi. Pentru a cinsti minunea, catârul a devenit personajul aducător de daruri în Liban, unde ușile caselor sunt lăsate deschise pentru ca el să poată aduce cadourile, oamenii punându-i deoparte fân și apă cu care să-și înprospăteze puterile.

De Epifanie sunt de asemenea binecuvântate casele pentru anul care începe. Un preot rostește o rugăciune, stropește încăperile cu apă sfințită și tămâiază casa și hambarul. Inițialele numelor Celor Trei Magi și cifrele anului sunt scrise cu cretă pe tocul ușii – de pildă „20 K+M+B 11”. Chiar și creta poate fi sfințită mai întâi în cadrul unei ceremonii de „Binecuvântare a cretei”.

Epifania este totodată momentul în care se alungă demonii din oraș. În unele regiuni ale Elveției, în a Douăsprezecea Noapte, băieții ies în stradă și fac zgomot cu bice și trompete, pentru a alunga maleficele duhuri ale pădurii. În Alpii Răsăriteni, în cadrul ceremoniei *Berchtenlaufen*, 200–300 de băieți mascați, cu talângi, bice și arme trag focuri în aer și fac cât mai mult zgomot posibil. În localitatea Eschenloe, în Bavaria Superioară, trei femei cu saci pe cap merg din casă în casă, cu un lanț, o mătură și o greblă. Bat în uși cu lanțul, greblează pământul și apoi îl mătură, pentru a alunga tot răul.

În Anglia, încă din Evul Mediu se obișnuiește ca monarhul să-i imite pe magi. Pe 6 ianuarie, în timpul slujbei de Epifanie oficiate în Capela Regală de la palatul St James, doi aprozi ce acționează în numele suveranului aduc săculețe de mătase cu aur, smirnă și tămâie. Aurul este sub forma a 25 de monede care, după slujbă, se schimbă în bani obișnuiți și se dăruiesc supușilor. La ceremonie participa monarhul însuși, înainte ca nebunia regelui George al III-lea să devină un impediment; de atunci, aprozii se achită de misiunea respectivă.

Din cauza diferenței dintre vechiul calendar iulian și cel gregorian, fosta dată de 25 decembrie a devenit astăzi 6 ianuarie, din acest motiv ziua de Epifanie fiind numită uneori CRĂCIUNUL VECHI.

Episcopul copil În multe biserici, în epoca medievală, se obișnuia ca pe 6 decembrie, de ziua Sfântului Nicolae, să fie ales un băiat din cor pe post de episcop. În timpul „mandatului” său (care dura până pe 28 decembrie, de ziua Sfinților Inocenți), copilul purta robe episcopale, participa la procesiuni, primea ofrande, predica și dădea binecuvântări. Practica avea la bază, pe de o parte, învățăturile lui Iisus referitoare la relația specială dintre copii și Împărăția Cerurilor, și, pe de alta, tendința de a inversa rolurile sociale care marca sărbătoarea Crăciunului în Evul Mediu. Obiceiul nu era limitat strict la băieți; în secolul al XIII-lea, de ziua Sfinților Inocenți, în mănăstirile de călugărițe din Anglia fetele puteau rosti rugăciuni și prezida ceremonii religioase. La abația Carrow, echivalentul feminin al episcopului copil de Sfântul Nicolae era Stareța de Crăciun.

Ca în cazul celorlalte exemple de dezordine și inversiune socială, precum Sărbătoarea asinului sau Sărbătoarea bufonilor, și obiceiul Episcopului copil a fost în cele din urmă interzis. Regele Henric al VII-lea al Angliei avea propriul său Episcop de Sfântul Nicolae, ales dintre coriștii Capelei Regale, dar fiul său, Henric al VIII-lea, a scos practica în afara legii în 1541, pe motivul că „copiii sunt ciudat înveșmântați și împopoțonați ca să semene cu falși preoți, episcopi și femei, și sunt purtați în cân-

tece și dansuri de la o casă la alta, binecuvântând oamenii și adunând bani, iar băieții țin mesa și predică în amvon, cu rosturi atât de nepotrivite și de supărătoare.”

Obiceiul Episcopului copil a fost readus pentru scurt timp la viață de regina Mary I a Angliei în 1555, dar a dispărut după moartea ei, trei ani mai târziu. Vestigii ale sale pot fi recunoscute în predicile pe care copiii din Italia le țin în fața lui BAMBINO; de asemenea, practica a renăscut în secolul XX în unele biserici și școli din Anglia.

Ernest Saves the Christmas (1988) Jim Varney este cel care a creat personajul posac, dar cu inimă mare, Ernest P. Worrell pentru o serie de programe de televiziune intitulată „Hey Vern”, conducându-l apoi spre succesul pe marele ecran. În *Ernest Saves the Christmas* („Ernest salvează Crăciunul”), al doilea film al seriei, Moș Crăciun se pensionează și vrea să-și predea sacul unui succesor, în persoana lui Joe Carruthers (Oliver Clark), gazda unor emisiuni pentru copii. În ciuda bombanelilor lui nesfârșite, Ernest salvează situația. Regizorul John Cherry nu ratează ocazia de a ironiza filmele horror cu tematică de Crăciun, când acțiunea peliculei se mută pe platoul unei producții violente, cu extraterestri, intitulate *Masacrul de Crăciun*.

Episcopul copil Obiceiul medieval de a alege un episcop copil pe perioada Crăciunului este înfățișat pe acest timbru britanic.

„Es ist ein' Ros' entsprungen“ „Iată, un trandafir mereu în floare“, o melodie populară germană din secolul al XVI-lea, orchestrată de Michael Praetorius în 1609. Brahms a preluat-o pentru un preludiu coral din 1896.

Estonia Crăciunul în Estonia este un amestec fascinant de elemente ortodoxe, luterane și păgâne, cu influențe din țările scandinave, America de Nord și Rusia. Celebrarea sa și a multor altor sărbători religioase a fost interzisă în epoca sovietică; la fel ca în URSS, Anul Nou era promovat ca un înlocuitor al sărbătorilor de iarnă. După 1989, odată cu căderea Cortinei de Fier, estonienii au redescoperit Crăciunul, remodelându-l în conformitate cu noile lor circumstanțe.

La fel ca verii lor de la nord, estonienii marchează apropierea Crăciunului cu ajutorul calendarelor și al lumânărilor de Advent. Copiii cred că, dacă își lasă ghetuțele pe pervazul ferestrelor în luna decembrie, elfii le vor umple cu bunătați. Deși Adventul este marcat de activități gospodărești – gătit, dereticat și cumpărături – sezonul Crăciunului începe oficial pe 21 decembrie, de ziua Sfântului Toma, când în Evul Mediu se obișnuia ca orice muncă să înceteze până după trecerea sărbătorilor. Un „import“ recent din regiunea scandinavă este petrecerea de la locul de muncă sau „micul Crăciun“.

Deși unii susțin că pomul de Crăciun este un obicei german devenit popular abia în secolul al XIX-lea, alții afirmă că tradiția are o istorie mai îndelungată. După unele păreri, cea mai veche atestare documentară referitoare la rolul jucat de un conifer în celebrările de Crăciun este din Tallinn, Estonia, în 1441. Nu există însă nicio îndoială asupra faptului că pomul, aproape de fiecare dată un brad, deține un rol important în sărbătoarea Crăciunului în majoritatea locuințelor estoniene. În zonele rurale, membrii familiei se duc la pădure pentru a tăia bradul preferat. Decorațiunile comerciale, arta populară și lumânările sunt ornamente tradiționale pentru bradul de Crăciun.

În seara de Ajun, președintele Estoniei respectă o tradiție veche de 350 de ani, declarând o Pace de Crăciun. După ce și-au terminat toate

pregătirile pentru masa de sărbătoare, estonienii se duc la saună pentru o baie de abur. Apoi îmbracă haine noi și merg la biserică, după care vine timpul să se așeze la masă. Deși curcanul a devenit tot mai popular, multe familii preferă meniul străvechi: friptură de porc sau de gâscă, varză murată și sângerete. La desert mănâncă un fel de cozonac și fursecuri cu ghimbir. Unele familii lasă pe masă resturile acestui ospăț, pentru spiritele celor decedați, care se întorc acasă în seara de Ajun.

Estonienii au adoptat versiunea finlandeză a celui care aduce daruri, un Moș Crăciun care trăiește în Laponia și călătorește cu sania trasa de reni. Odată darurile primite, ei se strâng în jurul bradului și, pentru a avea dreptul să le deschidă, cântă un cântec sau recită o poezie. Printre celelalte activități din seara de Ajun se pot număra urmărirea artificiiilor și vizitele la mormintele rudelor decedate, cu aprinderea unei lumânări – o manifestare tacit procreștină în perioada ocupației sovietice.

De la obținerea independenței, ziua de Crăciun a redevenit o sărbătoare și este petrecută în general acasă. Ziua de 26 decembrie este caracterizată de o activitate mai intensă, cu vizite la rude și prieteni. Sărbătorile de Crăciun se încheie de Epifanie, dată la care în majoritatea familiilor bradul a fost deja strâns – cu excepția credincioșilor de rit vechi, pentru care 6 ianuarie este ajunul Crăciunului și pe care îi așteaptă deci alte zile festive.

Ethiopia Convertită la creștinism în anul 330, Ethiopia este una dintre primele țări creștine ale lumii, aici Crăciunul având un caracter cu totul aparte. Este în primul rând o sărbătoare religioasă, rămasă în mare parte neatinsă de comercializarea și de accentul pus pe daruri, atât de răspândite în restul lumii. Sezonul Crăciunului începe cu un post de 40 de zile care, deși nu este la fel de strict precum cel care precedă Paștele, constituie o perioadă caracterizată de o disciplină fizică și spirituală menită să pregătească trupul și sufletul pentru Crăciun.

Respectând calendarul copt, etiopienii sărbătoresc Crăciunul pe 7 ianuarie. În bisericile din țară au loc procesiuni cu lumânări aprinse, iar

credincioșii asistă în picioare (în bisericile etiopiene nu există strane sau scaune) la slujba care poate dura chiar și trei ore. Mii de oameni vin anual în pelerinaj în capitala spirituală a țării, Lalibela, unde se află lăcașe de cult foarte vechi. Acolo își petrec noaptea dinaintea Crăciunului în rugăciune, cântece și dansuri. Dimineata, într-o amplă procesiune, Chivotul Legii este dus pe culmea unui deal din apropiere, unde se oficiază liturgia. După slujbă urmează alte dansuri, mese întinse și, pentru băieți și bărbați, jocul de *gemma*, un fel de hochei jucat numai de Crăciun. Se spune că jocul ar data din vremea Nașterii lui Iisus, când păstorii, care aflaseră vestea cea bună de la îngeri, și-au fluturat toieguei în semn de bucurie.

Printre preparatele de Crăciun se numără *injera*, o pâine nedospită, buretoasă, pe care este întins *doro wat*, o tocăniță de pui (condimentată, la fel ca toate felurile de mâncare etiopiene) sau alt fel principal. Apoi o alta este ruptă, pentru a lua cu bucățelele din tocăniță. Darurile constituie o parte minoră a sărbătorii de Crăciun, ele fiind rezervate numai copiilor și constând în ceva simplu, precum haine noi.

Un obicei străin care a pătruns în celebrările de sezon în Ethiopia este cel al pomului de Crăciun. Atât de mare este cererea de pomi în regiunea capitalei, Addis Abeba, încât autoritățile guvernamentale au fost nevoite să ia măsuri de protecție pentru a salva ienupărul local de la dispariție.

La două săptămâni după Crăciun este sărbătoarea Timket sau Epifania, celebrată cu și mai mare fast, întinzându-se pe trei zile în onoarea botezului lui Iisus și a Sfântului Mihail. Ethiopianii fac schimb de alte cadouri și întind iar mese bogate.

Étrennes Cuvânt care desemnează darurile de Crăciun, de la *strenae*, „cadouri” în limba latină. Se spune că termenul derivă de la numele zeiței romane Strenia, din al cărei crâng sacru erau luate ramuri pentru CALENDELE din ianuarie. Aceste daruri sunt oferite în general de adulți adulților în cadrul festivităților de Anul Nou.

Evenimente care au avut loc pe 25 decembrie

- 273 – Instituirea în Roma imperială a cultului Soarelui Neînvins, Sol Invictus
- 336 – Cea mai veche consemnare a celebrării Crăciunului la Roma
- 354 – Papa Liberius stabilește data de 25 decembrie ca zi oficială a Crăciunului
- 379 – Crăciunul este sărbătorit în Constantinopol
- 386 – Ambrosius, episcop de Milano, îl obligă pe împăratul Teodosius I să facă penitență pentru masacrul de la Salonic
- 395 – Sfântul Augustin celebrează primul Crăciun ca episcop de Hippo Regius
- 425 – Teodosius al II-lea interzice jocurile de circ în ziua de Crăciun
- 428 – Nestorie, patriarh al Constantinopolului, predică împotriva utilizării termenului *Theotokos* cu referire la Maria
- 438 – Împăratul Teodosius al II-lea emite Codexul Teodosian
- 496 – Botezul lui Clovis împreună cu 3 000 de franci
- 529 – Împăratul Iustinian decretează Crăciunul sărbătoare publică
- 537 – Este sfințită, în Constantinopol, Hagia Sofia

25 decembrie 597 Sfântul Augustin din Canterbury îl botează pe regele Ethelbert, eveniment înfățișat pe acest timbru britanic.

- 567 – Conciliul din Tours stabilește „cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului“
- 597 – Augustin din Canterbury botează mii de saxoni în Kent
- 598 – Anglia adoptă calendarul iulian
- 604 – Burgunzii înving armata celor din Neustria în Bătălia de la Etampes
- 634 – Sofronie, patriarh al Ierusalimului, atrage atenția asupra amenințării islamice
- 780 – Carol cel Mare se oprește în Pavia în drum spre Roma
- 786 – Carol cel Mare își petrece Crăciunul la Florența în drum spre Roma
- 795 – Moare papa Adrian I
- 800 – Papa Leon al III-lea îl încoronează pe Carol cel Mare împărat, la Roma
- 820 – Împăratul bizantin Leon Armeanul este asasinat în Hagia Sofia
- 858 – Fotios devine patriarh de Constantinopol
- 875 – Carol cel Pleșuv este încoronat împărat de papa Ioan al VIII-lea
- 877 – În Anglia, servitorii primesc 12 zile de vacanță de Crăciun prin codul legislativ adoptat de Alfred cel Mare
- 878 – Alfred cel Mare celebrează Crăciunul la Chippenham, unde este surprins de atacul danezilor
- 961 – Regele Edgar al Angliei sărbătorește grandios Crăciunul în York
- 967 – Papa Ioan al XIII-lea îl încoronează pe Otto al II-lea împărat al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană
- 969 – Ioan I Tzimiskes devine împărat al Bizanțului
- 983 – Otto al III-lea este încoronat rege la Aachen, la vârsta de trei ani
- 989 – Împărăteasa Theofano celebrează Crăciunul în Roma cucerită
- 995 – Crăciunul este sărbătorit pentru prima dată în Norvegia, de regele Olaf
- 999 – Heribertus devine episcop de Colonia
- 1000 – Ștefan cel Sfânt este încoronat rege al Ungariei
- 1003 – Ioan Phasanus devine papa Ioan al XVII-lea
- 1013 – Regele Ethelred al Angliei serbează Crăciunul în Londra asediată de danezi
- 1016 – Eduard Confesorul este exilat din Anglia
- 1017 – Eadric, lord de Mercia, este ucis de regele Canut
- 1021 – Moare episcopul englez Elfgar, „darnicul dător de pomeni“
- 1038 – Sintagma *Cristes maessan* este utilizată prima dată în Cronica anglo-saxonă cu referire la ziua de 25 decembrie
- 1042 – Gebhard, ulterior papa Victor al II-lea, candidează pentru a deveni episcop de Eichstatt
- 1046 – Suidger devine papa Clement al II-lea; Henric al III-lea este încoronat împărat al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană la Roma, de Clement al II-lea
- 1048 – Bruno van Egisheim este ales papă sub numele Leon al IX-lea; împăratul Henric al III-lea participă la Dieta de la Worms
- 1050 – Nobilii germani îi jură loialitate și susținere lui Henric al III-lea și fiului său abia născut, Henric
- 1053 – Eduard Confesorul ordonă executarea prințului velș Rhys
- 1056 – Papa Victor al II-lea participă la Dieta de la Ratisbona; moare Petrus Venerabilis, teolog francez și abate de Cluny
- 1057 – Papa Ștefan al IX-lea le cere călugărilor de la Monte Vassino să-și aleagă un nou abate
- 1059 – Regele Malcolm al Scoției petrece Crăciunul cu Eduard Confesorul
- 1062 – Harold al II-lea atacă Rhuddlan
- 1065 – Este sfințită Westminster Abbey
- 1066 – Încoronarea lui William I, „Wilhelm Cuceritorul“, ca rege al Angliei
- 1069 – William I petrece Crăciunul în York după ce a prădat nordul Angliei
- 1075 – Papa Grigore al VII-lea este răpit în mijlocul slujbei; prinții germani jură să apere dreptul la succesiune al lui Conrad, fiul lui Henric al IV-lea
- 1084 – Împăratul Henric al IV-lea cucerește Roma, înfrângându-l pe papa Grigore al VII-lea
- 1085 – William I își stabilește Curtea la Gloucester și ordonă recensământul care avea să se concretizeze în *Domesday Book*
- 1089 – Antipapa Guibert celebrează Crăciunul la Roma, în vreme ce papa Urban al II-lea îl anatemizează din afara orașului
- 1094 – Regele William al II-lea al Angliei îi primește pe trimișii ducelui Robert de Normandia
- 1095 – Sfântul Anselm, arhiepiscop de Canterbury, se oprește la abația Cluny în drumul său

25 decembrie 1100 Baudouin din Edessa este încoronat rege al Ierusalimului.

spre Roma, pentru a protesta împotriva regelui William al II-lea

1099 – Arnulf de Rohea este înlocuit ca patriarh latin al Ierusalimului de legatul papal Daimbert

1100 – Baudouin de Edessa este încoronat rege al Ierusalimului în Bethlehem

1111 – Regele Angliei Henric I refuză să-și scoată coroana de Crăciun

1115 – Henric I pleacă în Normandia pentru a-i convinge pe nobilii de acolo să i se închine prințului William

1116 – Henric I vine la St Alban pentru sfințirea abației

1120 – Sfântul Norbert de Xanten fondează ordinul monahal premonstratensian; Henric I este în doliu după decesul fiului său, William, odată cu scufundarea corabiei *White Ship*

1121 – Furtuni cu vânt puternic în Anglia

1123 – Henric I primește ambasada angevină la Dunstable

1124 – Henric I îi cheamă la Windsor pe lucrătorii care băteau moneda și îi mutilează ca pedeapsă pentru scăderea cantității de metal prețios din monede

1127 – Regele David al Scoției „și toți oamenii mari care erau în Anglia, învățați și înțelepți” se reunesc la Windsor pentru a-i jura credință Matildei, ca succesoare a lui Henric I

1130 – Antipapa Anacletus îl încoronează rege al Siciliei pe Roger al II-lea

1154 – Regele Henric al II-lea al Angliei își petrece Crăciunul la Bermondsey și ordonă expulzarea mercenarilor străini

1156 – Moare Petrus Venerabilis, abate de Cluny

1158 – Henric al II-lea, care își petrece Crăciunul la Worcester, își scoate coroana și o așază pe altar, după aceea nemaipurtând-o niciodată

1161 – Împăratul bizantin Manuel se căsătorește cu Maria, fiica prințului de Antiohia

1170 – Arhiepiscopul Thomas Becket predică în catedrala din Canterbury și prevestește că va fi asasinat (fiind ucis patru zile mai târziu)

1171 – Henric al II-lea își petrece Crăciunul în Irlanda și îi convinge pe oaspeții irlandezi să mănânce carne de cocor

1176 – Prințul velș Rhys ap Gruffudd organizează primul *eisteddfod* – festival de muzică și poezie – la Castelul Cardigan

1183 – Peter de Marcy oficiază o controversată slujbă de Crăciun la Glastonbury Abbey

1190 – Richard I Inimă-de-Leu al Angliei, plecat în cruciadă, luptă în turnir în Sicilia

1191 – Regele francez Filip August revine la Paris din a treia cruciadă

1194 – Împăratul Henric al VI-lea este încoronat rege al Siciliei la Palermo

1202 – Regele Ioan al Angliei petrece Crăciunul la Caen, „ospătându-se îmbelșugat în fiecare zi și prelungindu-și somnul de dimineată până în prag de cină”

1213 – Regele Ioan oferă 3 000 de claponi, 1 000 de țipari sărați, 400 de porci, 50 de kilograme de migdale și 24 de butoaie cu vin pentru festinul de Crăciun

1214 – Regele Ioan își petrece Crăciunul singur la Worcester, în vreme ce baronii englezi discută referitor la lista de solicitări pe care i-o vor înainta

1223 – Sfântul Francisc din Assisi construiește prima iesle miniaturală la Greccio, în Italia

1236 – Regele Henric al III-lea al Angliei primește un elefant viu ca dar de Crăciun de la regele Franței, Ludovic cel Sfânt

1239 – Henric al III-lea al Angliei deschide la castelul Windsor o sală în care vor fi hrăniți și îmbrăcați săracii

1241 – Henric al III-lea îi ofensează pe nobili oferindu-i legatului papal cel mai bun loc la banchetul de Crăciun

- 1248 – Henric al III-lea hrănește mii de săraci la Westminster Hall
- 1249 – Moare Sfântul Pedro Nolasco, întemeietor al unor mănăstiri spaniole; forțele armate ale celei de-a șaptea cruciade sunt atacate de turci la Damietta
- 1252 – Henric al III-lea primește 1 000 de cavaleri și nobili în York, ocazie cu care s-au mâncat 800 de boi; regele Alexander al Scoției se căsătorește cu Margaret, fiica lui Henric
- 1277 – Edward I al Angliei îl primește pe prințul velș Llewellyn la Kenilworth
- 1281 – Vreme extrem de rece în Anglia, cu „așa un îngheț și o zăpadă cum niciun om încă în viață nu-și amintește să mai fi fost“
- 1282 – Regele german Rudolf de Habsburg le oferă fiilor săi, Albert I și Rudolf al II-lea, Austria și Styria
- 1283 – Regele Eduard I hrănește 500 de cerșetori londonezi
- 1286 – Eduard I petrece Crăciunul la Oxford, unde va ordona spânzurarea primarului
- 1289 – Episcopul de Hereford impune capul de mistreț ca piesă centrală a festinului de Crăciun
- 1290 – Eduard I deplânge moartea soției în izolare monastică
- 1299 – Mii de pelerini se adună la Roma, drept pentru care papa Bonifaciu al VIII-lea instituie celebrări
- 1306 – Moare Jacopone da Todi, călugăr franciscan și autor de colinde
- 1311 – Eduard al II-lea își petrece Crăciunul cu favoritul său, Piers Gaveston, în ciuda ordinelor de exilare emise la adresa acestuia
- 1317 – Puțini nobili englezi participă la petrecerea de Crăciun organizată de Eduard al II-lea la Westminster, din cauza „discordiei dintre ei și rege“
- 1326 – Eduard al II-lea își petrece Crăciunul la Kenilworth, ca prizonier al nobililor răzvrățiți
- 1328 – Împăratul Ludovic Bavarezul își petrece Crăciunul la Trento
- 1347 – Eduard al III-lea introduce MUMMING-ul în celebrările de Crăciun la Curte
- 1348 – Eduard al III-lea al Angliei comandă pentru Crăciun 80 de măști, mantii cu dragoni brodați și tunici cu capete și aripi de până
- 1357 – Geoffrey Chaucer și John de Gaunt își petrec Crăciunul la conacul contesei de Ulster

- 1358 – Eduard al III-lea îi invită la masă pe regii Franței și Scoției, care îi erau prizonieri
- 1375 – Milițiile din Berna îi înfrâng pe francezi la Jans
- 1377 – În Anglia, la ospățul de Crăciun al lui Richard al II-lea participanții devorează 300 de oi și 28 de boi
- 1386 – Richard al II-lea îl primește pe regele Leon al Armeniei
- 1389 – Mulțimile din Paris o întâmpină pe regina Isabela de Bavaria cu strigăte de *Noël!*
- 1392 – Richard al II-lea și regina Anne își stabilesc Curtea la Langley: un delfin „se ivi din mare și făcu giumbușlucuri în Tamisa, sub podul Londrei“
- 1396 – Curtea Franței primește vești despre înfrângerea cruciaților la Nicopole
- 1398 – Richard al II-lea petrece Crăciunul la Westminster, unde se organizează zilnic turniruri
- 1400 – Henric al IV-lea petrece Crăciunul la Eltham, unde 12 consilieri municipali ai Londrei

25 decembrie 1377 Un banchet regal din timpul domniei lui Richard al II-lea

și fiii lor oferă o reprezentație de MUMMING pentru divertismentul regelui și al oaspetelui său, împăratul bizantin

1406 – Henric al III-lea al Castiliei (Suferindul) moare la vârsta de 27 de ani

1413 – Complotul de capturare a regelui Henric al V-lea eșuează

1414 – Împăratul Sigismund sosește la Conciliul de la Konstanz și cere eliberarea lui Jan Hus

1415 – Henric al V-lea al Angliei ordonă să li se distribuie hrană cetățenilor din Rouen, oraș asediat de trupele sale; el însuși mănâncă mărșuin fript, garnisit cu figuri de îngerași

1418 – Lordul Cobham, răzvrătit, este executat la Londra

1420 – Henric al V-lea petrece Crăciunul la Paris, cu regina Caterina, cu regele Franței și cu ducele de Burgundia

1421 – Henric al V-lea asediază Meaux

1426 – În timpul ospățului dedicat reginei Caterina, contele de Worcester intră călare în palat pentru a asigura ordinea

1428 – Regele Henric al VI-lea al Angliei plătește 4 lire sterline pentru spectacolul de Crăciun oferit de Jack Travail și trupa sa de actori; armatele franceză și engleză declară armistițiu de Crăciun în asediul de la Orléans

1429 – Ioana d'Arc își petrece Crăciunul la Jargeau

1430 – Ioana d'Arc este închisă într-un turn din Rouen

25 decembrie 1414 În ciuda solicitărilor împăratului Sigismund, reformatorul Jan Hus este condamnat la ardere pe rug de Conciliul de la Konstanz

1436 – Regele Iacob I al Scoției își petrece Crăciunul alături de călugării din Perth; în drum, aude despre o profeție privind moartea lui iminentă (este asasinat în februarie 1437)

1454 – Henric al VI-lea își revine după o boală îndelungată

1461 – O lege emisă de regele Eduard al IV-lea al Angliei permite jocul de cărți și de zaruri de Crăciun

1482 – Eduard al IV-lea primește 2000 de oaspeți la palatul Eltham

1483 – Henric, conte de Richmond (ulterior Henric al VII-lea) jură să se însoare cu Elisabeta de York când va ajunge pe tronul Angliei

1484 – Richard al III-lea cheltuiește 200 de mărci pe cadourile de Crăciun

1489 – Henric al VII-lea și Curtea sa petrec Crăciunul la Greenwich, fiindcă „erau în Londra 500 de bolnavi de pojar”; nu au existat reprezentații teatrale și spectacole cu măști, dar a avut loc un turbulent ABATE AL SMINTELII

1492 – Caravela *Santa Maria* a lui Cristofor Columb eșuează pe țărmul insulei Hispaniola și trebuie abandonată

1496 – Regele Iacob al IV-lea al Scoției primește de la trezorerul său bani cu care să joace cărți

1497 – Vasco da Gama zărește țărmul estic al Africii și îl numește „Natal”

1499 – Cristofor Columb se plânge în scris de dușmanii și de soarta sa

1502 – Curtea portugheză urmărește *Piesa pastorală castiliană* de Vicente

1509 – Regele Henric al VIII-lea își sărbătorește primul Crăciun ca monarh prin trei piese teatrale și un concert

1512 – Henric al VIII-lea sărbătorește Crăciunul la Greenwich, „unde era așa un belșug de cărnuri servite tuturor oaspeților cuviincioși, cum rareori s-a mai văzut”; ducelui de Northumberland îi sunt aduse la cina de Crăciun șase lebede

1513 – Moare Johannes Amerbach, editor și tipograf elvețian

1515 – Regele Francisc I al Franței își petrece Crăciunul la Milano, oraș recent cucerit

1519 – Expediția lui Magellan aduce provizii pe țărmul Braziliei; Alessandro Farnese, ulterior papa Paul al III-lea, oficiază prima sa mesă

25 decembrie 1542 Henric al VIII-lea al Angliei petrece Crăciunul la Greenwich cu mare fast.

1520 – Conchistadorul spaniol Hernán Cortes își începe marșul asupra capitalei aztece, Tenochtitlan

1521 – Reformatorul protestant Andreas von Carlstadt șochează comunitatea din Wittenberg oficiind mesa în germană

1522 – Turcii invadează insula Rhodos

1525 – Regele Francisc I al Franței petrece Crăciunul în captivitate, la Madrid

1526 – Ciuma face ravagii la Londra, determinându-l pe regele Henric al VIII-lea să sărbătorească un Crăciun fără mare fast

1527 – Prima piesă jucată la „Inns of Court” din Londra le atrage autorilor necazuri din partea autorităților

1529 – Henric al VIII-lea petrece Crăciunul la Greenwich, schițând planurile unui nou palat la Whitehall

1530 – Moare Barbur Tigrul, mogul al Indiei

1535 – Jacques Cartier și echipajul său petrec primul Crăciun în Canada, la Stadacona

1538 – Prima slujbă de Crăciun în Mexic, oficiată de Pedro de Gante; Sfântul Ignațiu de

Loyola, fondatorul ordinului iezuit, oficiaza prima mesă

1539 – Vremea neprielnică o împiedică pe Anne de Cleves, viitoarea mireasă a regelui Henric al VIII-lea, să părăsească portul Calais și să se îndrepte spre Anglia

1540 – Membrii expediției Coronado în interiorul continentului american își petrec Crăciunul într-o tabără de iarnă, nu departe de actualul Albuquerque, în New Mexico

1542 – Ruy Lopez de Villalobos, plecat din Spania spre insulele Moluce, ajunge în insulele Marshall

1543 – Henric al VIII-lea ospătează 23 de nobili scoțieni capturați și îi eliberează fără a pretinde răscumpărare

1551 – Eduard al VI-lea amână execuția ducelui de Somerset

1552 – Iezuiții oficiază prima slujbă de Crăciun în Japonia; Carol al V-lea asediază orașul Metz

1557 – Prințesa Elisabeta nu mai este bănuită de trădare și își petrece Crăciunul împreună cu regina Mary a Angliei, la Hampton Court

- 1558 – Regina Elisabeta I iese de la slujbă atunci când episcopul îi ignoră solicitarea de a nu mai preamări ostia
- 1559 – Gian Angelo Medici este încoronat papă sub numele Pius al IV-lea
- 1561 – La „Inns of Court” din Londra este pusă în scenă drama politică *Gorbuduc*
- 1564 – Se naște Abraham Bloemaert, pictor olandez; „îngheț mare” în Anglia; Tamisa îngheață la suprafață
- 1565 – Miguel Lopez de Legazpi celebrează primul Crăciun în Filipine
- 1568 – Ciuma de la Londra o determină pe regina Elisabeta I să-și petreacă Crăciunul la Hampton Court; maurii din Spania se revoltă împotriva guvernării lui Filip al II-lea
- 1580 – Sir William Petrie așază pe masa de Crăciun 17 boi, 14 juncani, 5 porci, 13 cerbi, 29 viței, 54 miei, 129 oi și o tonă de brânză
- 1582 – Unele regiuni ale Olandei adoptă calendarul gregorian
- 1583 – Clerul din Glasgow interzice sărbătorirea Crăciunului; este botezat compozitorul englez Orlando Gibbons
- 1585 – Flota lui Francis Drake petrece Crăciunul pe insula St Christopher, în Caraibe, pentru „înviorarea celora dintre noi care sunt suferinzi și pentru a aerisi și a curăți corabia”
- 1588 – Clerul din Haddington, Scoția, interzice colindele de Crăciun
- 1589 – Nobilii englezi își petrec Crăciunul pe proprietățile lor „pentru a fi ospitalieri cu vecinii”, din ordinul reginei Elisabeta I
- 1594 – Un agent al bancherilor Fugger anunță tulburări în Silezia, ca urmare a erupției unui vulcan și a învierii morților
- 1599 – Este întemeiat orașul Natal, în Brazilia
- 1601 – Se naște Ernest I, duce de Saxa-Gotha-Althenburg; se naște Jose Ximenez, compozitor
- 1603 – Sultanul Mahomed al III-lea moare de ciumă
- 1604 – Coloniștii francezi de pe insulele din largul actualului stat Maine celebrează primul Crăciun american
- 1605 – Lancelot Andrewes susține prima dintre cele 17 predici de Crăciun în fața regelui Iacob I al Angliei
- 1607 – Regele Iacob ignoră tradiția și solicită o reprezentare teatrală pentru seara de Crăciun; îl înnobilează pe Robert Carr, favoritul său, și îl numește Gentleman al Camerei de Culcare
- 1608 – John Smith, unul dintre fondatorii coloniei Jamestown de pe continentul american, susține că în Virginia e mai cald și se găsește mâncare mai aleasă decât acasă, în Anglia
- 1611 – Lupte ale coloniștilor cu triburile indigene în Virginia
- 1613 – Johan Sigismund de Brandenburg se convertește la protestantism
- 1615 – Regele Iacob zace la pat, suferind de gută
- 1616 – Piesa *Christmas and His Masque* de Ben Johnson este pusă în scenă pentru regele Iacob I; englezul Nathaniel Couthorpe încearcă să pună capăt monopolului olandez asupra nucșoarei în insulele Moluce
- 1619 – Lancelot Andrewes, episcop de Winchester, predică despre utilizarea colindelor în casele credincioșilor și a imnurilor în biserici
- 1620 – Coloniștii de pe vasul *Mayflower* ignoră festivitățile și își construiesc prima casă de întruniri; Jens Eriksen Munk izbutește să se întoarcă la Copenhaga cu numai doi membri ai echipajului care scăpaseră cu viață după iarna cumplită din golful Hudson
- 1621 – Guvernatorul William Bradford interzice jocurile în ziua de Crăciun în colonia Plymouth; regele Iacob jură pe tăișul sabiei s-o ajute pe nefericita regină a Boemiei
- 1622 – Episcopul Lancelot Andrewes predică în fața regelui Iacob I despre călătoria Magilor
- 1625 – Jules Mazarin, ulterior cardinal francez, are o experiență mistică
- 1626 – Ducele de Buckingham se plânge că marinarii din flota engleză își neglijează îndatoririle pentru a participa la petrecerile de Crăciun
- 1630 – John Milton are ideea de a scrie poemul „Despre dimineața Nașterii lui Hristos” ca un „dar de aniversare pentru Iisus”
- 1631 – Armatele suedeze ale lui Gustav Adolf ajung la Mainz în cursul Războiului de Treizeci de Ani
- 1633 – Pasagerii vasului *Ark* mor în drum spre Maryland din cauza vinului de Crăciun alterat; Jacques Hertel devine primul colonist la Three Rivers, Quebec

- 1635 – Exploratorul francez Samuel de Champlain moare în Quebec City
- 1640 – Pierre de Fermat îi scrie filozofului Marin Mersenne
- 1642 – Se naște Isaac Newton; colonia Montreal din Noua Franță este afectată de inundații
- 1643 – Sfântul Isaac Jogues (iezuit, ulterior martirizat) ajunge în Franța după ce a fost captiv al triburilor irocheze; indigenii de la valea fluviului Hudson sunt masacrați de olandezi când fug de tribul mohawk; insula Christmas este astfel numită de căpitanul William Mynors din cadrul Companiei Indiilor de Est
- 1644 – Parlamentul englez se întrunește în ziua de Crăciun pentru a da un exemplu în privința neparticipării la festivități
- 1645 – Incendiu în capela din Quebec
- 1646 – Mulțimile din Londra îi atacă pe negustorii care își țin magazinele deschise în ziua de Crăciun
- 1647 – Parlamentul englez declară Crăciunul zi de penitență, nu de sărbătoare; magazinele londoneze sunt închise, iar angajații primarului străbat orașul punând pe foc decorațiunile din ramuri de brad
- 1648 – Revolte în Canterbury cauzate de încercarea de a interzice sărbătorirea Crăciunului; regele Carol I își petrece ultimul Crăciun din viață sub pază, la castelul Windsor
- 1651 – Curtea Generală din Massachusetts stabilește o amendă de cinci șilingi pentru „respectarea oricărei zile precum Crăciunul”.
- 1656 – Membrii Parlamentului englez acuză faptul că prea mulți dintre compatrioții lor celebrează Crăciunul.
- 1657 – Trupele puritanilor atacă bisericile în care se organizează slujbe de Crăciun; jurnalistul John Evelyn este printre cei reținuți pentru interogatoriu
- 1660 – Crăciunul este sărbătorit din nou fără restricții în Anglia; Samuel Pepys adoarme în timpul unei „predici plictisitoare rostite de un necunoscut”
- 1661 – Samuel Pepys se ceartă cu soția și cinează împreună cu William Penn, tatăl celui care avea să înființeze statul Pennsylvania
- 1662 – Pepys participă la o slujbă la care curtenii fac haz de predică împotriva comportamentului lor; mai târziu trimite să i se aducă o plăcintă cu carne, pe care soția lui n-o poate prepara fiindcă este prea bolnavă
- 1664 – Soția lui Pepys zace încă la pat ca urmare a bătaii pe care el i-a administrat-o; el admiră „o elegantă mulțime de femei frumoase” în biserică; *Oratoriul de Crăciun* de Heinrich Schütz este interpretat la Dresda
- 1665 – Samuel Pepys ia parte la o nuntă și i se pare ciudat „să vezi ce încântare simțim noi, cei căsătoriți, văzându-i pe acești bieți zevzeci ajunși în postura noastră”; se naște Lady Grizel Baillie, poetă scoțiană: Carol al II-lea petrece Crăciunul la Oxford pentru a evita ciuma de la Londra
- 1667 – Pepys asistă la împărțășania de Crăciun a reginei, iar în drum spre casă „prin City... m-am oprit și am lăsat bănuți în cinci sau șase locuri, ceea ce am voit să fac, fiind Crăciunul”; Kateri Tekakwitha, mistică irocheză, își ia prima împărțășania în biserica din Kahnawake, Quebec
- 1676 – Moare Sir Matthew Hale, reformator al legilor și dreptului englez
- 1678 – Indienii Huron convertiți interpretează o piesă de Crăciun la Michilimackinac
- 1681 – Curtea Generală din Massachusetts revocă legile împotriva celebrării Crăciunului
- 1683 – Ducele de Monmouth, rebel englez, fuge în Țările de Jos; este executat Kara Mustafa, vizir turc; expediția spaniolă condusă de Juan Dominguez de Mendoza traversează Rio Grande și înfige pe pământul texan o „sfântă cruce”
- 1686 – Guvernatorul statului Massachusetts solicită o escortă militară pentru a ajunge la slujba de Crăciun; John Evelyn ascultă în capela palatului Whitehall cântecele „unui eunuc”
- 1688 – Regele englez Iacob al II-lea, exilat, ajunge în Franța
- 1689 – Expediția franceză condusă de Robert de la Salle celebrează Crăciunul în Texas
- 1690 – În Scoția Crăciunul este celebrat oficial pentru ultima dată, până în 1958
- 1697 – Țarul Petru cel Mare al Rusiei petrece Crăciunul în Anglia, nu departe de docurile Deptford, unde studiază construcțiile navale
- 1698 – Se naște gravorul olandez Jacobus Houbraken

- 1706 – Mulțimea din Boston sparge geamurile unei biserici în care se sărbătorea Crăciunul
- 1711 – Se naște compozitorul Jean-Joseph Cas-senea de Mondonville
- 1712 – Predicatorul puritan Cotton Maher atacă excesele de Crăciun; moare poetul englez William King
- 1714 – Regele George I al Angliei gustă prima sa budincă de Crăciun, preparată cu două kilograme și jumătate de seu și o jumătate de kilogram de prune
- 1716 – Se naște Johann Jakob Reiske, cărturar german care a studiat cultura arabă
- 1717 – Se naște Giovanni a Braschi (papa Pius al VI-lea); inundațiile afectează Țările de Jos, făcând mii de victime
- 1721 – Se naște William Collins, poet englez
- 1728 – Se naște Johann Adam Hiller, compozitor și dirijor german
- 1730 – Începe „marele îngheț” care a cuprins Londra, cu temperaturi ce au ajuns până la minus 12 grade Celsius
- 1734 – *Oratoriul de Crăciun* de J.S. Bach este interpretat pentru prima dată în Leipzig, sub bagheta compozitorului
- 1737 – John Wesley, fondatorul metodismului, călătorește din Georgia în Anglia
- 1741 – Astronomul suedez Anders Celsius inventează scara de măsurare a temperaturii care îi poartă numele
- 1742 – David Garrick deține rolul principal în spectacolul *Fop's Fortune*, la Londra
- 1745 – Prin Tratatul de la Dresda semnat între Prusia și Austria, Silezia rămâne în stăpânirea celei dintâi
- 1747 – Supraveghetorul Companiei Hudson Bay la Atelierele Moose le citește muncitorilor mari amatori de alcool dintr-o carte trimisă de autoritățile companiei „pentru a-i dezbara de păcatul beției”
- 1750 – Se naște John „Christmas” Beckwith, compozitor englez; exploratorul Companiei Ohio George Gist își petrece Crăciunul împreună cu câinele său la fortul lui George Croghan
- 1752 – Mii de oameni se adună în Anglia pentru a vedea dacă ce mai rămăsese din „Ghimpele de la Glastonbury” va înflori și, când aceasta nu se întâmplă, toți deduc că 25 decembrie pe stil nou (după reforma gregoriană a calendarului) nu este „adevărata zi de Crăciun”; Philip Embury, unul dintre întemeietorii cultului metodist în SUA, se convertește
- 1754 – Lui Edward Gibbon îi este din nou permis să primească împărtășania protestantă
- 1758 – La șaisprezece ani după moartea lui Edmund Halley, predicția sa privind revenirea cometei Halley se adevărește
- 1759 – Imnuri de Crăciun se cântă pentru prima dată la Old North Church, în Boston; se naște clasicistul englez Richard Porson
- 1760 – Jupiter Hammon, sclav din New York, primul poet de culoare american, publică „Un gând de seară: Mântuirea prin Hristos, cu plânsete de penitență”
- 1761 – Moare împărăteasa Elisabeta a Rusiei
- 1762 – Thomas Jefferson îi scrie lui John Page, destăinuindu-și necazurile; James Boswell discută cu Oliver Goldsmith despre poezia modernă
- 1763 – Se naște Claude Chappe, inginer francez; James Boswell primește prima împărtășanie anglicană în capela ambasadorului englez din Haga
- 1764 – Se înființează Societatea Regală a Prietenilor Țării Bascilor
- 1765 – Se naște Antonio Tonelli, compozitor
- 1766 – Tobias Smollett petrece Crăciunul la Bath, unde începe să scrie *The Expedition of Humphrey Clinker*
- 1769 – Echipajul corabiei *Endeavour* a căpitanului Cook petrece Crăciunul pe Oceanul Pacific, cu o plăcintă de găscă și „toți mateloții la fel de beți pe cât erau străbunii noștri la o asemenea ocazie”; prima mesă de Crăciun oficiată în zona de nord a Californiei
- 1770 – Expediția condusă de Samuel Hearne în nord-vestul Canadei străbate „un teritoriu pustiu și gol, cu burțile goale”
- 1771 – Se naște Dorothy, sora poetului William Wordsworth
- 1772 – Prima celebrare documentată a Crăciunului în rândul baptiștilor din Noua Anglie
- 1773 – Moare sultanul otoman Mustafa al III-lea; Adunarea din Massachusetts trimite Coroanei engleze o petiție pentru îndepărtarea din funcție a guvernatorului Thomas Hutchinson

- 1774 – Un ofițer englez din Boston notează că singurul eveniment care marchează Crăciunul este executarea unui soldat dezertor
- 1775 – Papa Pius al VI-lea emite enciclica „Inscrutabile” pe probleme de pontificat
- 1776 – George Washington traversează fluviul Delaware pentru a ataca regimentele germane aflate în solda englezilor, la Trenton, New Jersey; expediția căpitanului Cook petrece Crăciunul pe insula Kerguelen, în oceanul Indian
- 1777 – Washington și trupele sale petrec un Crăciun rece la Valley Forge
- 1779 – George Washington îi scrie lui Thomas Jefferson despre flota engleză
- 1780 – Este fondat orașul Nashville din Tennessee
- 1783 – Washington, retras de la comanda generală a trupelor, sărbătorește Crăciunul la Mount Vernon
- 1787 – Alexander Hamilton emite Documentul Federal nr. 27 cu privire la state și apărare
- 1788 – Moare John Logan, dirijor scoțian; primul Crăciun sărbătorit în Australia, la Sydney Cove
- 1789 – Washington și soția lui participă la slujba din biserica St Paul din Manhattan
- 1791 – Act Constituțional pentru divizarea provinciei Quebec în Canada Superioară și Canada Inferioară
- 1793 – Poliția din Boston interzice activitatea grupurilor ANTICKS, care se implicau în celebrări turbulente de Crăciun; În Franța, unde revoluționarii aboliseră celebrările de Crăciun, ziua de 25 decembrie devine Décade I, Quinditi de Nivôse de l'Année II de la Révolution
- 1794 – Reverendul James Woodforde suferă o criză de epilepsie chiar înainte de a da împărtașania
- 1797 – Papa Pius al VII-lea preamărește virtuțile democrației
- 1798 – George Washington îi scrie marchizului de Lafayette despre politica din SUA și despre relațiile cu Franța
- 1799 – Este emisă Constituția napoleoniană din Anul VIII
- 1800 – Primul pom de Crăciun în Anglia, ridicat de regina Charlotte la Queen's Lodge; poliția franceză îi caută la Paris pe autorii tentativei de asasinare a lui Napoleon
- 1804 – În tabăra ei de iarnă din Dakota de Nord, expediția lui Lewis și Clark trage cu tunul și bea rom în cinstea Crăciunului
- 1805 – Hanatul Șirvan este inclus în Imperiul Țarist; exploratorul american Zebulon Pike dă câte „un kilogram de carne în plus, un kilogram de făină în plus, un pahar de whisky și puțin tutun fiecărui om, pentru a sărbători ziua Crăciunului“
- 1809 – Prima operație reușită de cancer ovarian este efectuată în Kentucky
- 1810 – Concurs de lupte cu mâinile goale în Londra: campionul Tom Cribb îl învinge pe americanul Tom Molineaux în runda 39
- 1811 – Se naște Wilhelm Emmanuel Kettler, cleric și reformator social german
- 1814 – Se naște Jan de Liefde II, reformator olandez; misionarul englez Samuel Marsden rostește prima predică creștină în Noua Zeelandă
- 1815 – Se naște compozitorul Temistocle Solera
- 1818 – Se naște Clara Barton, fondatoarea Crucii Roșii americane; colindul „Stille Nacht“ se cântă pentru prima dată în Oberndorf, Austria
- 1820 – Moare Joseph Fouché, ministru al poliției în epoca napoleoniană
- 1822 – Poliția londoneză îi arestează pe muzicanții de stradă care cântă în ziua de Crăciun
- 1823 – Se naște Preston Smith, viitor general în armata confederată a SUA
- 1824 – Moare Barbara Krudener, vizionară mistică, după ce renunțase la atributele ei nobiliare
- 1825 – Enciclica „Charitate Christi“ emisă de papa Leon al XII-lea instituie jubileul din 1825
- 1826 – Prima interpretare a colindului american „Shout the Glad Tidings“ de William Augustus Mühlenberg; la academia militară americană West Point se potolește „Revolta grogului“: dintre cei 70 de cadeti implicați, 19 vor fi judecați la Curtea Marțială
- 1829 – Heinrich Schliemann, copil fiind, primește o carte de istorie care avea să-l inspire mai târziu să caute antica Troia
- 1830 – Premieră cu *Symphonie Fantastique* de Berlioz; se lansează prima cursă feroviară de pasageri cu orar regulat în SUA, cu locomotiva *Cel mai bun prieten din Charleston*
- 1831 – Charles Darwin își petrece Crăciunul la Plymouth înainte de a se îmbarca pe H.M.S. *Beagle*

- 1832 – Charles Darwin își petrece Crăciunul la Wigwam Cove, în Țara de Foc; Ralph Waldo Emerson navighează din Boston spre marea Mediterană; John Henry Newman scrie „Christmas Without Christ“
- 1833 – Charles Darwin își petrece Crăciunul la Port Desire, în Patagonia
- 1834 – Charles Darwin își petrece Crăciunul „la ancoră, într-un port natural sălbatic din peninsula Tres Montes“; separatistul texan Stephen F. Austin este eliberat din închisoare în Mexico City
- 1835 – Charles Darwin își petrece Crăciunul în Noua Zeelandă și vizitează capela din Pahia; separatiștii texani se întrunesc pentru a promova independența de Mexic
- 1836 – Prințesa Victoria primește două păpuși de porțelan din Dresda în ultimul Crăciun dinainte de încoronare; Alabama devine primul stat american în care Crăciunul este sărbătoare legală; rebelii texani conduși de Sam Houston celebrează Crăciunul la Washington-on-the-Bravos
- 1837 – Se naște Cosima Liszt, viitoarea soție a lui Wagner; indienii seminoli sunt înfrânți de trupele americane în bătălia de la Okeechobee; prima revistă a afroamericanilor, *Mirror of Liberty*, este publicată în New York City de abolitionistul David Ruggles
- 1838 – În Arkansas și Louisiana Crăciunul devine sărbătoare legală
- 1842 – Gherile texane jefuiesc orașul Mier și luptă cu armata mexicană; tratatul sino-britanic de la Nanking, primul reprodus fotografic
- 1843 – Are loc primul matineu teatral la New York
- 1845 – Membrii expediției Freemont în California își mănâncă unul dintre câțari
- 1846 – Voluntarii Călare din Missouri îi înfrâng pe mexicani în Bătălia de la Brazito
- 1847 – Azilurile de săraci din Anglia primesc fonduri suplimentare pentru mesele de Crăciun
- 1848 – Artistul Paul Kane mănâncă bot de elan și cozi de castor la Fort Edmonton, la frontiera canadiană; moare compozitorul Johann Erik Nordblom
- 1849 – Liderul mormon Brigham Young primește 150 de persoane în noua sa așezare în Utah
- 1850 – Rebelii Taiping înfrâng forțele imperiale chineze și își salvează liderul, pe Hong Xiuquan; se naște Isabella Valancy Crawford, poetă canadiană
- 1851 – Familia regală engleză mănâncă pentru prima dată curcan în loc de lebădă
- 1852 – Mușchiul de vită servit rece familiei regale engleze de Crăciun cântărește 223 de kilograme
- 1853 – Clipperul *Great Republic* este distrus de foc în portul New York
- 1855 – Prima documentare a unui meci de hochei pe gheață în Canada, la Kingston, în Ontario; se naște James Galvin, jucător american de baseball
- 1856 – Regele Kamehameha al IV-lea din Hawaii poruncește ca atât Crăciunul, cât și Ziua Recunoștinței să fie celebrate pe 25 decembrie
- 1859 – Se naște Raoul Gunsbourg, compozitor
- 1860 – Forțele unioniste ale maiorului Anderson evacuează Fort Moulton; vasul *George Henry*, pornit alături de altele în căutarea expediției Franklin, este prins în gheața arctică; inutul Tookoolito primește o Biblie ca dar de Crăciun din partea căpitanului Charles Francis Hall
- 1861 – Generalul confederat Robert E. Lee îi scrie soției sale despre temerile pentru casa lor; președintele Lincoln îi primește pe membrii Cabinetului și oferă un dineu la Casa Albă
- 1862 – John Hunt Morgan conduce un raid în Kentucky, în cadrul Războiului Civil american; 40 000 de spectatori îi urmăresc pe soldații unioniști jucând baseball la Hilton Head, Carolina de Sud; președintele Lincoln și soția lui vizitează spitalele din zona Washington, D.C.; trupele federale ale generalului Sherman își petrec ziua distrugând calea ferată din Vicksburg, Shreveport și Texas; regele Kamehameha al IV-lea declară Crăciunul sărbătoare oficială în Hawaii
- 1863 – Se naște Charles Pathé, cineast francez; forțele federale bombardează orașul Charleston din Carolina de Sud
- 1864 – Are loc prima competiție de înot în ziua de Crăciun în lacul Serpentine din Hyde Park, Londra; trupele unioniste se retrag, renunțând la atacul asupra Fortului Fisher, în Carolina de Nord

- 1865 – Se naște Evangeline Cory Booth, general al Armatei Salvării; sunt inaugurate atelierele de procesare a cărnii Union Stock Yards din Chicago
- 1866 – Prima cursă transatlantică de iahturi este câștigată de vasul american *Henrietta*, care ajunge la Cowles, insula Wight; se naște viitorul guvernator al Georgiei, John Slaton
- 1867 – Crăciunul devine în Canada o sărbătoare pentru lucrătorii federali
- 1868 – Moare Linus Yale, lăcătuș; se naște Chang Ping-lin, confucianist și revoluționar chinez; președintele Andrew Johnson acordă amnistie necondiționată tuturor secesioniștilor din 1861–1865
- 1869 – Friedrich Nietzsche își petrece Crăciunul cu Richard și Cosima Wagner
- 1870 – Se naște Helena Rubinstein, cosmeticiană; Parisul suferă de foamete după 98 de zile de asediu; expediția germană la pol este prinsă în ghețurile groenlandeze
- 1871 – În Marea Britanie, a doua zi de Crăciun devine zi liberă oficial; se naște Alexandr Scriabin, compozitorul care se credea Dumnezeu; prima locomotivă cu abur circulă în Austin, Texas
- 1872 – Se naște William Conklin, actor american din filmele mute
- 1874 – Prima vitrină decorată de Crăciun, cu o colecție de păpuși, la R.H. Macy & Co.
- 1875 – Se naște Walter Lees, jucător englez de crichet; Nietzsche este afectat de grave probleme de sănătate; moare Thomas Morris, jucător englez de golf
- 1876 – Se naște Mohammed Ali Jinnah, întemeietorul statului Pakistan
- 1878 – Se naște Louis Chevrolet, designer de automobile și participant la cursele auto
- 1879 – Se naște Grace George, actriță americană
- 1880 – Actrița franceză Sarah Bernhardt este blocată de o furtună de zăpadă în Urania, Michigan
- 1881 – Se naște Joseph V. McCarthy, manager american de baseball
- 1883 – Se naște Maurice Utrillo, pictor francez
- 1884 – Se naște Evelyn Nesbit, dansatoare americană; se naște Samuel Berger, campion olimpic american la box
- 1885 – Lucrătorilor federali americani li se acordă prima vacanță de Crăciun printr-un ordin al președintelui Chester Arthur; se naște Paul Manship, sculptor american
- 1886 – Se naște Franz Rosenzweig, existențialist evreu de origine germană; se naște Kid Ory, cântăreț la trombon
- 1887 – Se naște Conrad Hilton, magnat al industriei hoteliere; tentativă de suicid a lui Maxim Gorki
- 1888 – Primul joc de baseball în sală, în Philadelphia; papa Leon al XIII-lea emite enciclica „*Exeunte Iam Anno*” cu privire la dreapta orânduire a vieții creștine
- 1889 – Se naște Lila Bell Acheson Wallace, editor și filantrop canadian
- 1890 – Se naște Hugo Bolander, producător de film suedez
- 1891 – Se naște Clarrie Grimmett, jucător australian de cricket; se naște Alex Thomas, scriitor canadian
- 1892 – Se naște Rebecca West, scriitoare engleză; John Sparrow David Thompson devine prim-ministru al Canadei
- 1893 – Se naște Belle Baker, autoare americană de vodeviluri; se naște Bert Bertram, actor și scriitor australiano-american
- 1894 – Echipa Universității Chicago devine prima echipă de fotbal din Vestul Mijlociu care joacă pe coasta vestică și o înfrânge pe cea de la Stanford cu 24-4 la Palo Alto; hotelul Cliff House din San Francisco este distrus într-un incendiu
- 1895 – Moare Raul d’Avila Pompeia, scriitor brazilian
- 1896 – John Philip Sousa scrie marșul patriotic „*The Stars and Stripes Forever*”
- 1897 – Se naște Noël Delberghe, jucător francez de polo pe apă
- 1898 – Enciclica papei Leon al XIII-lea „*Quum Diuturnum*”; este lansat timbrul poștal de un penny al Imperiului Britanic
- 1899 – Se naște actorul Humphrey Bogart; moare Elliott Coues, naturalist american; George O’Brien ucide trei bărbați în goana după aur din Yukon
- 1900 – Se naște Barton MacLlane, actor american; se naște Antoni Zygmund, matematician polonez

- 1901 – Bătălia de la Tweefontein: burii îi atacă pe englezi prin surprindere; se naște prințesa Alice, ducesă de Gloucester
- 1902 – Papa Leon al XIII-lea susține mișcarea creștin-democraților europeni ca o alternativă la socialism
- 1903 – Se naște actorul J. Edward Bromberg; primul concurs de înot Cupa Peter Pan în Hyde Park, Londra
- 1904 – Se naște Gerald Herzberg, laureat Nobel pentru chimie în 1971; Upton Sinclair începe să scrie *Jungla*
- 1905 – Se naște Lewis Allen, regizor american
- 1906 – Se naște Lew Grade, mogul englez al divertismentului; în tulburările rasiste din Mississippi sunt uciși 12 negri și 2 albi; Ernst Ruska inventează microscopul electronic
- 1907 – Se naște Cab Calloway, cântăreț de jazz; se naște Andrew Cruikshank, actor scoțian
- 1908 – Se naște Quentin Crisp, scriitor; se naște actrița Helen Tewlvetrees (născută Jurgens); americanul Jack Johnson îl învinge prin KO pe canadianul Tommy Burns în Sydney, Australia, și devine primul boxer de culoare campion la categorie grea
- 1909 – Moare Shohei Ooka, romancier nipon; se naște Mike Mazurki, actor american
- 1910 – Se naște David Lichine, dansator american de origine rusă; atac cu dinamită asupra greviștilor de la atelierele Llewellyn din Los Angeles
- 1911 – Se naște Noel Langley, scenarist american, coautor al scenariului pentru filmul *Vrăjitorul din Oz*; Sun Yat-sen revine în China pentru a conduce revoluția împotriva Dinastiei Manciuriene
- 1912 – Italia invadează Albania; se naște Donald McRae, jucător neozelandez de crichet
- 1913 – Se naște Mieczyslaw Moczar, lider comunist polonez; se naște Tony Martin, cântăreț american
- 1914 – Aliații încheie atacul de 10 zile asupra tranșeeilor germane; un milion de victime în fiecare tabără după cinci luni de război; hidroavioane britanice atacă o bază de zepele în nordul Germaniei; fraternizări în masă și armistiții neoficiale pe Frontul de Vest
- 1915 – Se naște Nora Dunfee, actriță; mult mai puține fraternizări și armistiții neoficiale pe Frontul de Vest
- 1916 – Se naște Daniel Devoto, compozitor; se naște Noel Annan, vice cancelar al Universității din Londra și cărturar englez
- 1917 – Premiera cu prima piesă care a câștigat Premiul Pulitzer, *Why Mary?*, de Jesse Lynch Williams; Republica Populară Ucraineană își declară independența
- 1918 – Se naște Anwar Sadat, președinte egiptean; se naște Ahmed Ben Bella, lider algerian
- 1919 – Sindicatul Internațional al Muncitorilor își începe activitatea în Chile
- 1920 – Se naște Artur Agostinho, actor portughez
- 1921 – Se naște Steve Allen, muzician, comic și scenarist american; Eugene Debs este eliberat din închisoare
- 1922 – Se naște Mohammed Aziz Lahbabi, scriitor marocan; Lenin își dictează „testamentul politic“
- 1923 – Se naște Louis Lane, dirijor american
- 1924 – Se naște Rod Sterling; se naște Moktar Ould Daddah, primul președinte al Mauritaniei
- 1925 – Amiralul american Latimer îi dezarmează pe insurgenții din Nicaragua; se naște Carlos Castaneda, mistic și scriitor american de origine peruviană
- 1926 – Hirohito devine împărat al Japoniei; Kenhiro Takayanagi transmite cu succes o imagine televizată pe 40 de linii
- 1927 – Se naște Nellie Fox, jucător de baseball; Mexicul își deschide granițele pentru investitori străini; anarhiștii atacă o bancă din Buenos Aires
- 1928 – Se naște Dick Miller, actor american
- 1929 – Se naște Iris McCalla, actriță („Sheena, regina junglei“, serial TV american din 1955–1956); Ginger Rogers debutează pe Broadway în *Top Speed*
- 1930 – Se naște Robert Joffrey; premiera filmului *Charley's Aunt*
- 1931 – Pentru prima dată, un întreg spectacol de operă susținut la Metropolitan Opera din New York este difuzat la radio; la NBC este difuzat spectacolul *Hansel & Gretel* de Engelbert Humperdinck, cu Lawrence Tibbett; papa Pius al XI-lea emite enciclica „Lux Veritatis“ la aniversarea a 1 500 de ani de la Conciliul din Efes
- 1932 – Se naște Mabel King, actriță americană; regele George al V-lea susține primul mesaj

- radiofonic adresat cetățenilor Imperiului Britanic
- 1933 – Se naște Franco Pastorino, actor italian
- 1934 – Se naște John Ashley, actor american
- 1935 – Premiera filmului realizat după *Poveste despre două orase*, cu Ronald Colman; se naște cântărețul rock Little Richard (născut Richard Penniman); moare Paul Borget, poet și critic francez
- 1936 – Chiang Kai-Shek este eliberat din captivitate de Chang Hsueh-liang; 82 de antifasciști se îmbarcă pe vasul *S.S. Normandie* pentru a lupta în războiul civil din Spania; episcopii belgieni condamnă comunismul și fascismul
- 1937 – Arturo Toscanini dirijează Simfonia aerului la postul de radio NBC; se naște O'Kelly Isley (grupul muzical The Isley Brothers); primul mesaj de Crăciun radiodifuzat de regele George al VI-lea
- 1938 – George Cukor anunță că Vivien Leigh va interpreta rolul Scarlett O'Hara în filmul *Pe aripile vântului*; moare Karel Čapek, scriitor ceh, cel care a născocit cuvântul „robot”; este difuzat filmul *Femeia dispărută*, de Hitchcock
- 1939 – Apare pe ecrane filmul *Vrăjitorul din Oz*; trupele finlandeze intră în URSS
- 1940 – Se naște Phil Spector; este difuzat filmul *The Thief of Baghdad*; primele trupe canadiene înființate în Anglia sub conducerea generalului A.G.L. McNaughton
- 1941 – Japonezii preiau Hong Kong și insula Wake; trupele Franței libere preiau insulele St Pierre et Miquelon; papa Pius al XII-lea susține neutralitatea țărilor mici
- 1942 – Atac al blindatelor rusești asupra germanilor la Stalingrad, care își epuizează ultimele provizii de carne de cal; mesaj de Crăciun al papei Pius al XII-lea despre drepturile omului; se naște Françoise Durr, jucătoare de tenis franceză
- 1943 – Eduard Benes cheamă la rezistența slovacă împotriva trupelor naziste; președintele american Franklin D. Roosevelt își avertizează concetățenii că în scurt timp al Doilea Război Mondial va deveni sângeros pentru SUA; se naște Hedley Howarth, jucător neozelandez de crichet
- 1944 – Armata Roșie intră în Budapesta; americanii controlează Leyte; Churchill vizitează Grecia în încercarea de a pune capăt tulburărilor sociale; armata canadiană cucerește orașul italian Ravenna
- 1945 – Se naște Gary Sandy, actor american; se naște Noel Redding (Jimi Hendrix Experience)
- 1946 – Moare W.C. Fields, actor și scriitor american; se naște Larry Csonka, jucător de fotbal american; Chiang Kai-Shek instituie o nouă Constituție în China, cu drepturi universale de vot; se naște Jimmy Buffet, compozitor american
- 1947 – Se naște Connie Petracek, înotătoare americană
- 1948 – Se naște Barbara Mandrell, cântăreață americană; Partidul Comunist Bulgar îi scoate în afara legii pe anarhiști
- 1949 – Se naște actrița americană Sissy Spacek; Cary Grant se însoară cu Betsy Blake
- 1950 – Naționaliștii scoțieni fură Piatra de la Scone din Westminster Abbey; generalul american Matthew Bunker Ridgway preia comanda trupelor ONU care se retrag din Coreea; este difuzată prima emisiune televizată a lui Walt Disney, „One Hour in Wonderland“
- 1951 – Harry Moore, secretar al unei organizații afroamericane pentru drepturile persoanelor de culoare, este ucis de o bombă împreună cu soția sa, în casa lor; primul joc de Test Cricet în ziua de Crăciun; Indiile de Vest înfrâng Australia la Adelaide
- 1952 – Poliția îi vânează pe teroriștii Mau Mau în Kenya; romanul *Căpitanii curajoși* de R. Kipling este lansat în SUA; filmul *Jungle Jim in the Forbidden Land* este lansat în Finlanda
- 1953 – Eruptie a vulcanului Ruapahu din Noua Zeelandă, soldată cu 150 de morți; papa Pius al XII-lea susține progresele tehnologice, considerându-le un dar divin
- 1954 – Se naște Annie Lennox, cântăreață scoțiană; grupul The Penguins lansează „Earth Angel”; moare cântărețul rock Johnny Ace
- 1955 – Papa Pius al XII-lea emite enciclica *Adiuvandae sacrae disciplina*, despre muzica sacră
- 1956 – Locuința reverendului F.L. Shuttlesworth, lider al protestatarilor din Birmingham, este distrusă de o bombă; premiera filmului

- Un prieten adevărat* („Old Yeller“); moare Robert Walser, scriitor elvețian; se naște Mansur Akhtar, jucător de crichet pakistanez
- 1957 – Moare arhitectul american Frederick Law Olmsted; se naște Shane MacGowan, cântăreț englez
- 1958 – Se naște Rickey Henderson, jucător de baseball; premieră cu *Christmas Rock and Roll Spectacular* de Alan Freed la New York, cu Bo Diddley, Chuck Berry și Jackie Wilson; în Scoția este sărbătorit Crăciunul oficial pentru prima dată din 1690
- 1959 – Richard Starkey (Ringo Starr) primește ca dar de Crăciun primul set de tobe; compania Sony lansează televizorul cu tranzistori
- 1960 – Se naște Amy Grant, cântăreață americană; Mary Wells debutează în topurile R&B cu piesa „Bye Bye Baby“
- 1961 – Moare Reinhold Rudenberg, fizician; moare Otto Loewi, laureat Nobel pentru medicină
- 1962 – Prizonierii de la Golful Porcilor, Cuba, pentru eliberarea cărora s-a plătit răscumpărare, jură să se întoarcă și să-l înlăture pe Castro de la putere; moare Serge GREGOIRE, pacifist francez
- 1963 – Studiourile Disney difuzează filmul *Sabia din stâncă*; moare Tristan Tzara, poet dadaist, francez de origine română
- 1964 – Un uragan face 7 000 de victime în India și Ceylon; premiera americană a filmului *Goldfinger*; prietena (și ulterior soția) lui George Harrison, Patti Boyd, este atacată de admiratoarele ale grupului Beatles
- 1965 – Se naște Dimitri Mironov, jucător rus de hochei; grupul Beatles lansează melodia „Day Tripper“; formația The Dave Clark Five ajunge numărul 1 în topul pop american cu melodia „Over and Over“
- 1966 – Se naște Craig Veasey, jucător american de fotbal; se naște Javier Frana, jucător argentinian de tenis
- 1967 – Paul McCartney se logodește cu Jane Asher
- 1968 – Se naște Helena Christensen, manechin danez; Misiunea Apollo 8 părăsește orbita lunară pentru a reveni pe Pământ
- 1969 – Cinci nave înarmate israeliene fug din portul Cherbourg; Castro condamnă Crăciunul ca pe un lux pe care Cuba nu și-l poate permite
- 1970 – Se naște Stu Barnes, jucător american de hochei
- 1971 – Reverendul Jesse Jackson organizează Operațiunea PUSH (People United to Save Humanity – Popoarele unite pentru a salva omenirea); 163 de morți într-un incendiu la un hotel din Seul; se naște Neil Hogan, chitarist și solist al formației The Cranberries; se naște Terry Vaughn, jucător canadian de fotbal
- 1972 – Un cutremur lovește Managua, capitala statului Nicaragua, soldându-se cu peste 10 000 de morți; liderul nord-coreean Kim Ir Sen declară că partidul este superior statului
- 1973 – Sonda spațială americană Skylab III fotografiază Cometa Kohoutek; Tommy Chambers își încheie turul ciclist de 1 300 000 km, parcurși în 51 de ani; moare Ismet Inonu, președinte turc
- 1974 – Un ciclon lovește orașul Darwin din Australia
- 1975 – Moare Gaston Gallimard, editor francez; moare Bernard Herrmann, compozitor american
- 1976 – Vasul egiptean *Patria* se scufundă în Marea Roșie, făcând 100 de victime; formația Eagles lansează piesa „New Kid in Town“; un Boeing 707 al companiei Egyptair explodează și se prăbușește la Bangkok, în accident murind 81 de persoane
- 1977 – Moare Sir Charlie Chaplin; prim-ministrul israelian Menachem Begin se întâlnește în Egipt cu președintele egiptean Anwar Sadat
- 1978 – Vietnamul invadează Cambodgia; premieră la televiziunea britanică cu *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy*; patru membri ai „Alianței Renilor“ costumați ca Moș Crăciun sunt arestați pentru escaladarea unui gard al uzinei nucleare Pilgrim din Massachusetts; sonda spațială Venera 11 coboară pe solul venusian
- 1979 – Moare Joan Blondell; URSS invadează Afghanistanul; în Egipt începe renovarea *Sfinxului*
- 1980 – Este asasinat episcopul salvadorian Oscar Romero
- 1981 – Moare chitaristul Eddie Taylor
- 1982 – Moare Helen Foster, actriță americană; moare Jack Pearl, actor american de film și teatru radiofonic
- 1983 – Moare Juan Miró, pictor spaniol

- 1984 – Trei clinici în care se făceau avorturi sunt atacate cu bombe în Pensacola; prima „cometă” creată de om este vizibilă pe cer: ghemul de substanțe chimice emis de un satelit vest-german pare a se afla în constelația Fecioarei, având o culoare verde-gălbui
- 1985 – Luptele tribale din Africa de Sud fac zeci de victime
- 1986 – Un avion de linie irakian deturnat se prăbușește în Arabia Saudită, ucigând 60 de persoane
- 1987 – Autoritățile o prind pe Lynette „Squeaky” Fromme, care evadase cu două zile înainte dintr-o închisoare federală din Alderson, Virginia de Vest, unde era închisă pe viață pentru un atentat la viața președintelui american Gerald Ford
- 1989 – Este executat Nicolae Ceaușescu, dictator român, împreună cu soția lui; moare Billy Martin, manager de baseball; Václav Havel este ales președinte al Cehoslovaciei; oamenii de știință obțin cea mai scăzută temperatură înregistrată vreodată, minus 271,8°C
- 1990 – Fostul rege Mihai al României revine în țară, însă este expulzat în scurt timp; papa Ioan Paul al II-lea îndeamnă la pace în Golful Persic; președintele sovietic Mihail Gorbaciov obține noi puteri din partea deputaților în Parlament
- 1991 – Președintele sovietic Gorbaciov demisionează; URSS se dezintegrează și ia ființă Comunitatea Statelor Independente
- 1992 – Moare Monica Dickens, scriitoare engleză; papa Ioan Paul al II-lea îi numește pe episcopii Albaniei
- 1993 – Taifunul Nell lovește Filipine și face 47 de victime; Emma Samms se căsătorește cu Tim Dillon; este lansat filmul *Lista lui Schindler*
- 1994 – Moare Zail Singh, primul președinte de etnie sikh al Indiei; un atentator sinucigaș rănește 13 oameni în Ierusalim
- 1995 – Moare actorul și cântărețul american Dean Martin; inundații care ucid peste 130 de persoane în Natal, Africa de Sud; mesajul și binecuvântarea papală de Crăciun sunt difuzate pe internet
- 1996 – În Arabia Saudită, 17 persoane sunt ucise într-un accident de autobuz; aproape 280 de persoane mor când o navă cu emigranți ilegali

se scufundă în largul Maltei; JonBenet Ramsey, câștigătoare a concursurilor de frumusețe pentru fete, este asasinată în Boulder, Colorado; o bombă explodează în apropierea clădirii guvernamentale din Lhasa, Tibet

1997 – Moare Denver Pyle, actor american; moare Toshiro Mifune, actor japonez; este arestat fostul președinte zambian Kenneth Kaunda

1998 – Încercarea lui Richard Branson de a face înconjurul lumii în balon eșuează în apropiere de Hawaii; papa Ioan Paul al II-lea militează pentru abolirea pedepsei cu moartea; militanți hinduși îi atacă pe creștini în India

1999 – Trupele rusești luptă pe străzile din Grozni; papa Ioan Paul al II-lea declară jubileu; militanții din Kashmir deturneză un avion al companiei Air India

„Everywhere, Everywhere, Christmas Tonight” Un colind de Crăciun („Crăciun e peste tot în astă-noapte”) scris în secolul al XIX-lea de cuplul care a colaborat și la „O Little Town of Bethlehem”, Philips Brooks (1853–1893) și Lewis Redner (1831–1908):

Crăciun în țări cu brazi și cu pin,
Crăciun în țări cu palmieri și vin;
Crăciun pe crestele înzăpezite,
Crăciun pe lanuri și ogoare înverzite,
Crăciun e peste tot în astă-noapte!

Crăciun e printre veselii copii,
Crăciun e unde-s cărunți bătrânii;
Crăciun e acolo unde-i liniște și pace,
Crăciun e și-unde războiul nu tace;
Crăciun e peste tot în astă-noapte!

Căci pruncul Iisus e-al lumii-mpărat,
În orice bordei și-n orice palat.
Îngeri-i cântă în cerurile-nalte:
„În cetatea lui David nou rege se naște!”
Crăciun e peste tot în astă-noapte!

În fiecă suflă Crăciunu-nfloarește,
Păcatul, durerea, Iisus le stârpește,
Pe slabi și pe drepti Iisus i-ocrotește,
Întinericu-alungă, lumina-izbăvește,
Crăciun e peste tot în astă-noapte!

Stelele-n cer ce pe toți ne-nconjoară,
Gloria-n cântec vestesc prima oară,
Și strigă „Lumea de bucurie acum are parte.
Și noi să cântăm cu avânt fără moarte!”
Craciun e peste tot în astă-noapte!

Examination and Tryal of Old Father Christmas, The Când Crăciunul a fost repus în drepturi odată cu monarhia engleză, în 1660, nu au pierit și răspânditele prejudecăți împotriva exceselor care îi însoțeau celebrarea. Aceste acuze au fost reunite în 1678 în cartea *The Examination and Tryal of Old Father Christmas* („Examinarea și judecarea bătrânului Tată Crăciun”), în care Crăciunul, portretizat ca un bătrân, este judecat pentru că încurajează inversiunile sociale, bețiile, risipa etc. În apărarea sa, personajul răspunde:

Mai întâi, domnul meu, deși în general se știe că vin într-un moment anume, eu sunt

mereu alături de acela care știe în ce fel să mă folosească. Domnul meu, cercetează înscrisurile și vei găsi că îngerii s-au bucurat la venirea mea și au cântat *Gloria in Excelsis*; patriarhii și profeții jînduiau să mă poată vedea. Părinții Bisericii m-au îmbrățișat cu bucurie, iar toți oamenii Domnului de mai târziu m-au prețuit cum se cuvine, deci să nu fiu disprețuit acum, că sunt bătrân. Nu există vreo poruncă în *Magna Carta* care să le ceară oamenilor să se dezbrace de caile cele vechi, care sunt căi bune; multe lucruri de cuviință fac eu, de ce mă urăsc oare oamenii? Ni s-a dat poruncă să fim darnici și miloși și asta fac eu încă din tinerețea mea: am venit să îndrept gândurile oamenilor spre mântuire, spre dragostea pentru semeni, să-i învăț să dăruiască aici, jos, ca să poată primi mai multe și mai bune lucruri în împărăția de sus; înțeleptul zis-a *Există o vreme pentru orice*, deci de ce nu și pentru recunoștință?

Familia și Crăciunul Până în secolul al XIX-lea, în țările de limbă engleză mai cu seamă, Crăciunul nu era o sărbătoare petrecută în familie. Accentul era pus mai degrabă pe generozitate, comuniune și ospete abundente. Activitățile asociate cu el erau organizate deseori în afara casei (vezi WASSAIL și MUMMING) și implicau comportamente turbulente, alimentate de alcool și marcate de utilizarea armelor de foc. Din rațiuni comerciale și ca urmare a unei conștiințe mai pregnante a decenței și bune-cuviințe, în secolul al XIX-lea Crăciunul a dobândit un aer mai casnic, manifestările zgomotoase dispărând și deschizând drumul unei sărbători axate pe familie. Mobilitatea crescută, datorită apariției căilor ferate, a contribuit și ea la acest progres, alături de acele elemente care promovau separarea: școlile cu internat, războiul (îndeosebi Războiul Civil american) și locurile de muncă în industrie. În secolul XX, reunirea și reconcilierea erau teme preferate în literatura de Crăciun și, mai târziu, în filmele artistice.

Fantasia on Christmas Carols O lucrare („Fantezie cu colinde de Crăciun”) a compozitorului englez Ralph Vaughan Williams pentru bariton, cor și orchestră, compusă în 1912.

Fantastical Termen utilizat în secolul al XIX-lea pentru pantomimele de An Nou ale imigranților suedezi din Pennsylvania. În Alabama, Fantasticiii costumați și mascați își petreceau dimineața de Crăciun colindând de la o

plantație la alta, fiind primiți de fiecare dată cu câte un pahar de băutură.

„Fantomele de Crăciun” O povestire de Maxim Gorki despre un scriitor care continuă cu ne-pasare să scrie anual povești de Crăciun, cu cerșetori care îngheață în stradă și copii orfani: scriitorul este vizitat de fantomele plăsmuirilor sale. El insistă că poveștile au menirea să-i determine pe cititori să devină generoși, dar fantomele îi contrazic teoria: dacă realitatea crudă nu-i face să se arate binevoitori, ficțiunea nu va izbuti nici atât.

„Far, Far Away on Judea's Plains” Un colind din 1869, compus de John Menzies Macfarlane (1833–1892), una dintre puținele contribuții la muzica de Crăciun aduse de un reprezentant al credinței mormone.

Depart, departe, pe ale Iudeei câmpii,
Pastorii auziră voioase melodii:

Slavă lui Dumnezeu! Slava lui Dumnezeu!
Slavă lui Dumnezeu în ceruri!
Pace pe Pământ și bunăvoință-ntre oameni!
Pace pe Pământ și bunăvoință-ntre oameni!

Dulci melodii de iubire cerească,
Mesaj de-ndurare din inima dumnezeiască:

Refren

Alături de îngeri slavă-nălțăm,
Ajută-ne, Doamne, să îți cântăm:

Refren

Grăbește vremea când pe pământ
Oamenii s-or uni în măreț cânt:

Refren

Farolitas Confundate deseori cu LUMINARIA, *farolitas* sunt mici lanterne folosite pentru a decora casele și străzile de Crăciun în Mexic și în sud-vestul SUA. Inițial, erau felinare de hârtie chinezești, dar, cu timpul, s-au transformat în

pungi de hârtie cerate, având la fund nisip sau pietriș în care era înfiptă o lumânare votivă. Astăzi există imitații din plastic, cu un bec electric în interior. Într-un fel de contracurent al imperialismului cultural, acest obicei a fost importat recent în Spania. (Vezi PAROL.)

Father Christmas O celebră carte de benzi desenate pentru copii („Tata Crăciun“), scrisă de britanicul Raymond Briggs și publicată pentru prima dată în 1973. În această ilustrare ireverențioasă a vieții de zi cu zi a Moșului aducător de daruri, Tata Crăciun este descris ca un bătrânel cât se poate de uman, dar irascibil, care ține la tabieturile sale, îndeosebi la sticla de coniac. Moșul își vede de treabă plângându-se neîntrerupt de vreme, de faptul că-i îngheață picioarele și de hornurile pline de funingine pe care trebuie să coboare. După o noapte grea, în care a împărțit daruri, le urează cititorilor săi „Un Crăciun tare fericit!“

În 1991, desenul animat inspirat de cartea lui Briggs a fost regizat de Dave Unwin.

Father Christmas Goes on Holiday Această continuare („Tata Crăciun pleacă în vacanță“) din 1975 a cărții *Father Christmas* de Raymond Briggs îl înfățișează pe eroul nostru încercând să găsească puțină liniște într-o vacanță în care să nu fie recunoscut. După ce gustă fără încântare din farmecele Franței și ale Scoției, Tata Crăciun își găsește alinarea în Las Vegas, unde căldura, băuturile reci și chelnerițele cu picioare lungi îi redau bună-dispoziția. Cititorii care s-au amuzat urmărindu-l la toaletă în primul volum vor remarca acum că intestinelor lui suferă de pe urma gastronomiei franțuzești. „Teribilă diaree!“ strigă el, dând buzna la closet.

Fazan În arta pe tema Nașterii, fazanul simbolizează fidelitatea și credința în căsnicie. (Vezi planșele color, fig. 18.)

Fătucele de Wassail Numite și „fecioare de Wassail“, erau fete care, în Anglia, mergeau de Crăciun din casă în casă, cântând colinde și binecuvântând locuințele pe care le vizitau. În

poezia „A Christmas Carol“, George Wither spunea în secolul al XVII-lea:

Fătucele cu ale lor vase de-nchinat
Pe străzi se preumblă și cântă.

În 1555, la Henley, în a Douăsprezecea Noapte veneau „douăsprezece fecioare cântând, cu vase de-nchinare; iar după ele urmau soațele cântând cu vasele lor; iar buna gospodină așternuse masa de banchet, cu dulciuri din mirodenii și fructe“. Nu este limpede dacă aceste femei mergeau din casă în casă sau dacă totul era pus la cale de gazdă, dar aceasta este prima atestare documentară a unui obicei care avea să se răspândească în numai câteva generații.

În secolul al XVII-lea, tradiția devenise o modalitate prin care femeile puteau primi pomeni. Avocatul John Seldon se plângea de „fătucele cu vase de închinat“ care veneau de Anul Nou cu un bol „și trebuia să bei din licoarea poșircoasă, dar de fapt trebuia să le dai bani, de zece ori mai mult pe cât se cuvenea“. În ciuda atitudinii lui Seldon, în multe zone rurale, vizita „fătucelor“ era considerată esențială pentru norocul familiei în anul care urma.

Bolul era întotdeauna decorat cu plante precum laur sau vâsc, cu panglici ori flori, și conținea bere aromatizată, cu mere, pâine, nucșoară și zahăr. Deseori se cânta un colind cu 12 strofe, uneori colindătorii rezumându-se la strofa a doua:

Bună doamnă, aici la ușa ta
Începem să-nchinăm.
Suntem sărace toate
Și te rugăm în casă-a ne lăsa
Cu vasul de-nchinare.

Uneori se interpreta colindul „THE GLOUCESTER WASSAIL“ sau „Cele Șapte Fericiri ale Mariei“.

Acest obicei de colindat din ușă-n ușă a dispărut în cele din urmă (excepție făcând unele zone din Anglia, unde a fost readus în actualitate în secolul XX, banii strânși fiind dirijați spre acțiuni de caritate), dar obiceiul închinării s-a păstrat în gospodării. Oaspeților le era servit

un bol cu bere fierbinte, aromatizată, cu mere, pâine prăjită sau cu bucăți din prăjitura specifică de Crăciun. În Sussex, oaspeții amestecau în bol cu linguri de argint și mergeau în jurul lui „spre soare“.

Cu timpul, locul bolului a fost luat de o cutie decorată cu plante verzi, în care se aflau fructe și zahăr sau o păpușă ce-l reprezenta pe pruncul Iisus. Uneori exista și o a doua păpușă, simbolizând-o pe Fecioara Maria. Cutia era acoperită cu o pânză sau o placă din sticlă; în schimbul unei mici tratații sau al unei sume de bani, aceasta era ridicată, pentru ca donatorul să poată privi în interior. Colindătorii interpretau colinde sau cântece specifice, iar cutia era numită cutie de wassail, cutie de închinare, cutie milly (de la Milady) sau cutie Wesley. (Vezi FETELE CU VASUL și MILLY BOX MAIDS). În Leicestershire, copiii obișnuiau să colinde cu un „vas de Crăciun“ în care se aflau trei figurine, reprezentându-i pe Maria, Iisus și Iosif.

Fântâna Magilor Fântâna Magilor a fost asociată în unele tradiții creștine cu locul în care, după ce au plecat din Ierusalim, Cei Trei Magi au zărit din nou steaua care i-a îndrumat spre micul Iisus. Istoricul galo-roman din secolul al VI-lea Grigorie din Tours scria în a sa *Carte a Miracolelor* că oamenii din Bethlehem obișnuiau să meargă în locul respectiv de Crăciun și să acopere deschiderea fântânii cu pături, astfel încât să nu pătrundă lumina. În întuneric, sub pături, se spunea că acei cu inima curată (și numai ei) puteau vedea steaua din Bethlehem deplasându-se încet pe deasupra apei.

Vreme de secole, ghizii locali le arătau pelerinilor o cisternă aflată la jumătatea drumului între Bethlehem și Ierusalim, spunându-le că aceea era fântâna miraculoasă. Cercetările arheologice recente au stabilit de asemenea o conexiune între respectivul sit și un sanctuar creștin timpuriu, dedicat Fecioarei Maria care, spune legenda, s-ar fi oprit acolo să se odihnească.

Fecioara Maria Spre sfârșitul secolului I î.Hr., Mariei, o tânără din Nazareth, îi vestește un înger că a fost aleasă de Dumnezeu pentru a-l

purta în pânțe pe Iisus, cu toate că era virgină și urma să se căsătorească cu Iosif. În ultima lună de sarcină, ca urmare a unui decret emis de autoritățile romane, pleacă împreună cu soțul ei la Bethlehem, unde dă naștere unui fiu în condiții vitrege, primindu-i apoi pe Magi și pe păstorii veniți să i se închine pruncului ei. Apoi, conform *Evangelhilor*, își aduce fiul în Templu și fuge împreună cu el și cu Iosif în Egipt. Textele non-canonice, precum PROTO-EVANGHELIA LUI IACOV, EVANGHELIA DUPĂ PSEUDO-MATEI și *Legenda de aur* ofera mai multe detalii despre nașterea și copilăria ei, dar și despre maturitatea și moartea ei.

Reprezentările Mariei în primii ani ai Bisericii creștine erau rare, viața ei devenind un subiect popular în artă și literatură abia în secolul al V-lea, când în cadrul Conciliului de la Efes a fost numită „Theotokos“, adică „Purtătoare de Dumnezeu“. Pentru mai multe detalii privind rolul ei în povestea primului Crăciun, vezi BUNA VESTIRE, ADORAREA PRUNCULUI, ADORATIA MAGILOR, ADORAȚIA PĂSTORILOR, ANIMALELE ȘI CRĂCIUNUL, ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI, FUGA ÎN EGIPT ȘI MADONA.

Maria este venerată în cadrul unui mare număr de sărbători, printre care Purificarea sau Întâmpinarea Domnului (2 februarie), Buna Vestire (25 martie), Vizita Mariei la Elisaveta (2 iulie – în Bisericele occidentale), Adormirea Maicii Domnului (15 august) și Imaculata Concepțiune (8 decembrie).

Felicitări de Crăciun Felicitările de Crăciun își au originea în „articolele de Crăciun“ scrise de elevi în prima parte a secolului al XIX-lea, din dorința de a-și demonstra în fața părinților iscusința la caligrafie, la realizarea hârtiei de scris decorative, folosite pentru a scrie rudelor și prietenilor de sărbători în jurul anilor 1830 și în nebunia cărților poștale de Sfântul Valentin, care a debutat în Anglia în anii 1820, răspândindu-se și în America două decenii mai târziu. În 1840 era deja considerat acceptabil din punct de vedere social să cumperi o felicitare gata tipărită pentru a-ți exprima sentimentele.

Primul care a folosit noua „găselniță” în contextul Crăciunului a fost englezul HENRY COLE, care l-a angajat pe ilustratorul JOHN CALCOTT HORSLEY pentru a realiza 1 000 de cărți poștale pe care să le poată trimite prietenilor. Aceste litografii colorate manual înfățișau mai multe generații de membri ai unei familii savurând împreună un pahar de punci, încadrați de reprezentări ale unor acte de caritate specifice față de săraci. Textul ura: „Crăciun fericit și un An Nou cu fericire.” Felicitările de acest tip erau prea scumpe (un șiling bucata) pentru a fi utilizate pe scară largă și, abia în anii 1850 apariția cărților poștale produse în serie și tarifele poștale reduse au permis ca expedierea felicitărilor de Crăciun să devină un obicei. Atât de populare au ajuns să fie felicitările de Crăciun, încât presa a început să deplângă întârzierile „corespondenței legitime” din cauza „gramezilor de cărți poștale pentru copii”. La rândul lor serviciile poștale au început să îndemne la expedierea din vreme a felicitărilor de Crăciun.

Deși R.H. PEASE din Albany a introdus cărțile poștale de Crăciun în SUA la începutul anilor 1850, utilizarea lor s-a răspândit pe continentul nord-american abia în 1875, odată cu atrăgătoarele creații ale lui LOUIS PRANG. Pentru Prang, felicitările de Crăciun reprezentau o formă de artă, creațiile sale costisitoare ridicând ștacheta în domeniu până când au fost scoase de pe piață de importurile germane ieftine, care au culminat în anii 1890 cu nebunia GIMCRACK.

În secolul al XIX-lea, pe cărțile poștale și-au făcut apariția temele tradiționale de Crăciun: peisaje de iarnă, Moș Crăciun, măcăleandri (frecvent întâlniți pe felicitările englezești încă din anii 1850), scene ale Nașterii etc.; era totodată o perioadă a tiparelor florale, a felicitărilor cu mici bijuterii, a ramelor elegante, a porțelanului pictat și a altor mode care nu au trecut testul timpului. Multe felicitări erau atât de încărcate și de ornate, încât puteau fi agățate în pomul de Crăciun. Până la sfârșitul secolului, felicitarea inițială, plată, lăsase deja locul celei îndoite, cu un desen pe fața exterioară și o urare scrisă în interior.

Felicitări de Crăciun Cea mai veche felicitare de Crăciun cunoscută, apărută în 1843.

Primul Război Mondial a pus capăt dominației germane în domeniu și a deschis calea unor companii ca Hallmark. Tot în această perioadă au apărut felicitările cu tematică militară și patriotică și cele menite să ridice moralul soldaților din tranșee.

Cererea de felicitări de Crăciun nu a scăzut în secolul XX, nici în timpul marii crize economice. Expedierea lor a devenit o componentă importantă a ritualurilor sociale de sfârșit de an; companiile le foloseau pentru a menține relațiile cu clienții, oamenii de rând pentru a păstra legătura cu rudele aflate de parte, iar prietenii, pentru a-și exprima sezonier sentimentele fără complicația costisitoare a cumpărării unui cadou. În anii 1990, numai americanii trimiteau 2,6 miliarde de felicitări de Crăciun anual.

Fenomenul nu este însă unul exclusiv nord-american; felicitările de Crăciun au devenit populare și în țări necreștine precum China. (În Brazilia ele pot fi trimise oricând în perioada sărbătorilor de iarnă, nefiind deloc neobișnuit ca destinatarul să le primească pe la începutul lui ianuarie.) La fel ca în cazul ornamentelor, eclectismul a devenit cuvântul de ordine în ultima parte a secolului XX; temele religioase și nostalgice abundau, dar s-au văzut nevoite să concureze cu cele umoristice, cu felicitările cu mesaje politice și cu cele destinate agnosticilor sau ateilor.

Fereastră În arta creștină, o astfel de deschidere într-un zid simbolizează penetrarea fără pătrunderea în interior. Populară îndeosebi în reprezentările Bunei Vestiri realizate de artiștii nordici în Evul Mediu, sticla transparentă a unei ferestre semnifica virginitatea Mariei.

În multe țări există obiceiul de a se împodobi ferestrele în perioada Crăciunului, mai cu seamă de a așeza la geam lumânări aprinse. Rolul lor este acela de a întâmpina eventualii străini sau, conform legendei, de a lumina calea Sfintei Familii în seara de Ajun.

Feriga de Crăciun *Polystichum arostichoides*, ferigă din estul Americii de Nord, care crește inclusiv în regiunile sudice din Texas, Florida și Mexic.

Fête des Rois Numele francez al Epifaniei, pe 6 ianuarie, o zi în care francezii mănâncă în oraș și oferă daruri colaboratorilor în afaceri, așa cum fac englezii de BOXING DAY.

Fetele cu vasul În Yorkshire, Anglia, tinere fete colindă cu o cutie sau cu o cunună din plante verzi, în care se află un grup de figurine reprezentând Sfânta Familie. Mergând cu ea din casă în casă și cântând în timpul Adventului, ele pot cere o donație pentru a arăta cutia și a ura de bine. S-a sugerat, dar neconvincător, că obiceiul ar fi un ecou al venerării lui Dionisos, zeul grec al fertilității. Vezi FĂTUCE DE WASSAIL.

Fetița cu chibrituri Scrisă de danezul Hans Christian Andersen, este una dintre celebrele povești din secolul al XIX-lea pe tema copiilor care mor de frig în perioada Crăciunului.

Acolo în colț, în gerul dimineții, ședea biata copilă, cu obraji roșii, cu un zâmbet pe buze, rezemată de zid... înghetată bocnă în ultima zi a vechiului an. Țeapănă și nelclintită ședea fetița cu chibriturile ei, câteva dintre ele arse. „A vrut să se încălzească“, spuneau oamenii. Nimeni nu bănuia ce lucruri minunate văzuse ea; nimeni nu visa măcar la splendoarea în care, alături de bunica ei, se lasase cuprinsă de bucuria noului an.

Filipine Crăciunul în Filipine este o sărbătoare pitorescă și multiculturală, cu influențe spaniole, mexicane, chineze și americane pe fondul obiceiurilor locale.

Celebrările de Crăciun în Filipine sunt printre cele mai îndelungate din lume. Colindele încep să fie difuzate la radio încă din septembrie, în magazine se fac reduceri de Crăciun în octombrie, iar cea mai mare parte a lunii noiembrie este dedicată decorării locuințelor și preparării bunătăților. Spre deosebire de nord-americani, pentru care sărbătoarea Crăciunului este din ce în ce mai mult axată pe familie, filipinezii au numeroase obiceiuri în care, în celebrări, se implică întreaga comunitate.

Sezonul de Crăciun începe oficial pe 16 decembrie, cu prima dintr-o serie de nouă slujbe

religioase de dimineață: *Misa de Aguinaldo* („Slujba darului“), înainte de ivirea zorilor, când oamenii se duc la biserică la ora 3 dimineață; odinioară, grupuri muzicale colindau pe străzi cântând pentru a-i trezi pe credincioși în vederea slujbei religioase. *Novenele* se încheie în seara de Ajun cu *Misa de Gallo* („Slujba cocoșului“), de la miezul nopții, după care familia se reunește pentru *noche buena*, masa care pune capăt postului ținut de credincioși ziua întreagă.

Preparatele alimentare variază de la o regiune la alta a vastului arhipelag al Filipinelor, masa de Crăciun reflectând diversele influențe culturale. Șunca chinezească este prezentă pe multe mese, alături de friptura de curcan cu specific american și indigenul *puto bumbong* (orez violet, în tuburi de bambus, servit cu zahăr și nucă de cocos rasă) sau *pacpac* (urechi de porc fripte, preferate pe insula Luzon). Moștenirea spaniolă este vizibilă în deserturi precum *turome* (nuga) cu migdale, *pastillas* sau rulouri meringue.

Cei ce vizitează Filipine în perioada Crăciunului sunt asaltați pretutindeni de *parol*, nelipsitele felinare în stea cu cinci colțuri. Reprezentând steaua de la Bethleem, acestea sunt prezente în fiecare casă, birou, școală sau centru comercial. Confectionate odinioară din bețe de bambus și hârtie de orez și menite să adăpostească o lumânare, *parol* au devenit în prezent obiecte spectaculoase, cu becuri electrice și confectionate în comun de mai mulți membri ai comunității. În Pampagna, unde se desfășoară festivalul San Fernando și unde în fiecare ajun de Crăciun se acordă premii pentru cel mai surprinzător *parol*, felinarele sunt extrem de mari și trebuie transportate în remorcile camioanelor.

Belen („Bethleem“), versiunea filipineză a ieslei miniaturale, poate fi întâlnită în numeroase locuințe. Aceste creații variază de la cele simple, realizate în casă, până la obiecte produse pentru comercializare, care includ reprezentări ale Sfintei Familii, păstori, vite și pe Cei Trei Magi în jurul ieslei. Și în biserici sunt expuse *belen* pe altar; aici, în fiecare zi este adăugată o nouă figurină, cea înfățișându-l pe

pruncul Iisus fiind așezată în leagăn în ziua de Ajun. Obiceiul a fost adus în Filipine din Mexic în secolul al XVIII-lea, când ambele țări făceau parte din Imperiul Spaniol.

Un alt import mexican este *panuluyan*, o piesă de teatru și o procesiune, ambele stradale, derivate din tradiția POSADAS. Un cuplu reprezentându-i pe Maria și Iosif străbate străzile în serile dinaintea Crăciunului, căutând găzduire. Cei doi sunt refuzați ritualic până când, împreună cu alaiul care îi urmează, ajung la un adăpost pregătit pentru ei. În unele regiuni ale țării, Maria călărește pe un măgaruș și este astfel îmbrăcată încât să pară însărcinată; în altele, călătorește într-o trăsurică.

În Filipine, darurile erau aduse înainte vreme de Cei Trei Magi, ca în toate regiunile colonizate de Spania, în ajun de Epifanie, sărbătoare care celebra sosirea Magilor. Spre sfârșitul secolului XX însă, influența tot mai răspândită a culturii americane a creat o prăpastie între generații, astfel încât pentru tineri, Moș Crăciun în varianta Santa Claus a devenit aducătorul de daruri, acestea fiind deschise în ziua de Crăciun. Pomul de Crăciun întâlnit astăzi în multe locuințe este un alt exemplu al tradițiilor americane exportate.

Pe 28 decembrie se sărbătorește Ziua Sfinților Inocenți (vezi CHILDERMAS) și, la fel ca în Spania, este un prilej de farse la adresa rudelor și a prietenilor.

Sezonul sărbătorec se încheie pe 6 ianuarie, de Epifanie sau Ziua Celor Trei Regi.

Filipovka În Bisericile creștine orientale, o perioadă de post în pregătirea Crăciunului. Numele înseamnă „Postul lui Filip“, fiindcă începea pe 15 noiembrie, la o zi după sărbătoarea Sfântului Filip, deci cu 40 de zile înainte de Crăciun; în unele Biserici, perioada de post s-a redus acum la 15 zile. În timpul postului nu se impun penitențe deosebite, dar credincioșii sunt încurajați să se păstreze curați sufletește și trupește. În zilele de luni, miercuri și vineri nu se mănâncă anumite alimente.

Filmele și Crăciunul Filme despre Crăciun s-au făcut încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Scurtisimul *Santa Claus Filling Stockings* (*Moș Crăciun umplând ciorăpeii*), din 1879, îl înfățișă pe erou coborând pe hornul casei, punând jucăriile în ciorapi și urcând pe unde a venit – intrigă aproape inexistentă, însă în perioada respectivă efectele vizuale erau aproape tot ce conta. La începutul secolului XX, filmele deveniseră mai lungi, având și un fir narativ oarecare. Nevoia de caritate și dreptate socială de Crăciun era o temă populară, moștenire din literatura victoriană, în care în ajutorul orfanilor săraci și al văduvelor flămânde săreau membri generoși ai clasei de mijloc.

Tinând seama de elementele sale dramatice și surprinzătoare, este de mirare că povestea Nașterii nu a fost transpusă mai des pe peliculă. La un moment dat era un subiect frecvent întâlnit: trei versiuni filmice ale Nașterii lui Iisus au apărut între 1903 și 1909, iar în 1912 *From the Manger to the Cross* („Din iesle până pe cruce”) a fost filmat în Țara Sfântă. Diverse epopei hollywoodiene, precum *Ben Hur* (1959) și *King of Kings* (1961, „Împăratul împăraților”), au inclus scene ale Nașterii, însă numai *Iisus din Nazareth* realizat de Franco Zeffirelli în 1977 a trecut dincolo de limitele convenționalei smerenii și a conferit evenimentelor mai multă energie. [Trebuie să spunem că *Life of Brian* („Viața lui Brian”), al echipei care a realizat seria *Monty Python* a depășit cu mult aceste limite, dar n-a făcut decât să arate ce se întâmpla în staulul vecin cu cel al Nașterii. Acolo, nou-născutul Brian Cohen a primit darurile pe care Magii le aduseseră pentru Iisus; cadourile i-au fost însă luate imediat ce aceștia și-au dat seama de greșeala lor. Filmul turnat în 1979 a folosit decorurile lăsate în Tunisia de echipa care a realizat *Iisus din Nazareth*.]

S-ar putea spune însă că Nașterea este prezentă în majoritatea filmelor de Crăciun, deși evenimentele ei în sine sunt de obicei ignorate. Accentul este pus pe întâmplările miraculoase ale poveștii originare – vizite ale îngerilor, o fecioară însărcinată, Magi din Răsărit conduși de o stea, avertismente primite în vis, un zeu în trup de om – și pe posibilitatea ca miraculosul să existe. În vreme ce societatea devine tot

mai laicizată, iar știința, mai exactă, Crăciunul rămâne singurul moment din an în care minunile mai sunt considerate posibile, dacă nu chiar inevitabile. Așa cum îi spune Bart lui Homer în *The Simpsons' Christmas Special*: „Ei, haide, tată! Țsta ar putea fi miracolul care să salveze Crăciunul familiei Simpson. Dacă am învățat ceva de la TV, am învățat că întotdeauna copiii săraci li se întâmplă minuni de Crăciun. I s-a întâmplat micului Tim, lui Charlie Brown, li s-a întâmplat ștrumfilor și o să ni se întâmple și nouă!” Filmele de Crăciun se constituie într-o muștrare adresată celor care se bazează exclusiv pe rațiune. În *Miracol pe Strada 34*, arătosul avocat Fred Gailey îi spune celei pe care o iubește (rol interpretat de Maureen O'Hara): „Uite, Doris, într-o zi vei constata că imaginea ta despre lumea asta realistă pur și simplu nu funcționează. Și când o să-ți dai seama, să nu treci cu vederea minunate lucruri intangibile. Vei descoperi că ele sunt singurele pe care merită să le ai.”

Și la ce minuni ne putem aștepta de Crăciun în filme? În primul rând, la acela că un bătrânel cu barbă vine în zbor la tine acasă și-ți aduce cadouri. Fascinația pentru Moș Crăciun și îndatoririle sale din seara de Ajun rămâne un element constant în filmografia de sezon. În 1925, în epoca filmului mut, în pelicula lui Frank E. Kleinschmidt intitulată *Santa Claus* ni se arată peisajul polar în care Moșul trăiește tot anul, explicându-ni-se cum îi urmărește pe toți copiii din lume printr-un telescop uriaș; cei prinși făcând lucruri rele sunt șterși de pe lista celor care vor primi daruri în anul respectiv. Atelierul și ajutoarele Moșului au fascinat dintotdeauna publicul. În filmul *The Christmas That Almost Wasn't* („Crăciunul care aproape că n-a mai fost”) din 1966, atelierul era deservit de o mână de elfi, pe când în *Santa Claus* din 1959, un ciudat film mexican, jucăriile erau fabricate de copiii din lumea întreagă. Lucrurile devin mult mai industrializate și mai tehnologizate în *Santa Claus: Filmul* (1985) și *Urmasul lui Moș Crăciun* (1999).

Transformarea lui Moș Crăciun până la forma pe care o are acum a fost abordată de numeroși regizori. În *Cine este Moș Crăciun?*

(1994), Tim Allen devine Moș Crăciun îmbrăcând costumul predecesorului, care tocmai pierise, iar în *Ernest Saves the Christmas* (1988, „Ernest salvează Crăciunul”), succesorul Moșului este numit de acesta. În *Santa Claus: Filmul* ni se spune că domnul și doamna și-au început viața în Evul Mediu, ca Anya și Claus, un cioplitor și soția lui, care au muriți înghețați într-un viscol, dar au fost readuși la viață în chip de aducători de daruri nemuritori. Propunând o abordare novatoare, filmul canadian *Urmasul lui Moș Crăciun* ne înștiințează că la Polul Nord toți sunt nemuritori, mai puțin Moș Crăciun, care trebuie înlocuit când îi vine vremea „să se alătore Senatului Moșilor” trecând în „partea îngerească a Polului”.

Un alt miracol întâlnit în filmele de Crăciun este cel al noului început și al răscumpărării unei vieți irosite. În *Miracle on Main Street* (1934, „Miracol pe Strada Mare”), o femeie păcătoasă găsește un bebeluș părăsit într-o biserică, în ieslea miniaturală; păstrează copilul și își lasă în urmă trecutul ticălos. Apoi este miracolul împăcării, când familiile destrămate se reunesc, iar rănilor sunt vindecate. Aceasta este tema filmului *Sotia pastorului* (1947) și a remake-ului din 1996, *Dragoste de inger*, în care oameni buni, dar ambițioși, își uită familia până ce le este readusă în atenție de o intervenție angelică.

Intervențiile miraculoase de Crăciun constituie esența a două dintre cele mai bune filme de sezon realizate vreodată: oda adusă importanței unei vieți obișnuite trăite cum se cuvine, *O VIAȚĂ MINUNATĂ* de Frank Capra (1946) și cea mai reușită dintre versiunile cinematografice ale nuvelei lui Charles Dickens *UN COLIND DE CRĂCIUN*, cea din 1951, cu Alastair Sim în rolul Scrooge. În *O viață minunată*, George Bailey, interpretat de Jimmy Stewart, este pe punctul de a se sinucide: nu a reușit să-și împlinească niciuna dintre ambițiile pe care le-a avut în viață, iar acum reputația sa de om integru și micile lui afaceri sunt amenințate. Din ceruri îi este trimis un înger care îi arată cum ar fi fost viața în orașul lui, dacă el nu ar fi existat, iar George înțelege că a avut un rost pe lume și că mai are multe lucruri pentru care să

trăiască. În decursul timpului au fost realizate multe versiuni ale filmului lui Capra, însă niciuna nu s-a ridicat la înălțimea lui. Același lucru poate fi spus despre *A Christmas Carol* de Desmond-Hurst. Ebenezer Scrooge, un capitalist cinic a cărui unică soluție la problema săracilor este închisoarea, azilul sau moartea rapidă prin înfometare, primește o șansă de a-și schimba optica în urma vizitelor pe care i le fac patru spirite. Ele aprind mica scânteie de omenie existentă în sufletul lui Scrooge și o transformă într-un foc viu al generozității și al pocăinței. Imaginea bătrânului plin de remușcări, sperând să fie primit în casa nepotului pe care îl repezise, în vreme ce „Barbara Allen” cântă în fundal, a impresionat publicul decenii întregi.

Crăciunul în filme se traduce și prin importanța căminului și a familiei – o temă deloc îndepărtată de povestea unei tinere familii căutând un loc în care să poposească într-o noapte de iarnă. În *Remember the Night* („Să-ți amintești de acea noapte”) din 1940, procurorul Fred MacMurray o duce înapoi la casa ei pe Barbara Stanwick, în rolul unei hoate din magazin. Fiind primită cu răceală, el decide s-o invite de sărbători în orașul lui natal, iar acolo ea găsește o familie iubitoare și acceptarea de care are nevoie pentru a începe o viață nouă. Filmul italian *Natale al campo 119* („Crăciunul în lagărul 119”), despre prizonieri de război, pune accentul pe dorul de casă, în vreme ce filmele din seria *Singur acasă* se axează asupra situației nefirești în care se află un copil despărțit de familia lui la Crăciun. Peliculele ne sugerează de asemenea că, în lipsa unei case proprii, prietenia se poate dovedi un substitut perfect. În *Das Mädchen mit den Feuerzungen* (1989, „Fetița cu bricheta”) și *Încurcături sentimentale* (1994, „Mixed Nuts”), vedem că până și cei aflați la periferia societății pot avea un Crăciun fericit, dacă îl petrec împreună.

Finlanda Crăciunul în Finlanda este un amestec de nou și vechi, finlandezii fiind foarte pricepuți în a prelua și a-și însuși obiceiuri străine. Un exemplu în acest sens este adoptarea sărbătorii Sfintei Lucia, sfânta siciliană al cărei cult a fost popularizat în Suedia, de unde l-au

„împrumutat“ apoi finlandezii. De ziua Sfintei Lucia, pe 13 decembrie, fetele se îmbracă în alb, iar una dintre ele, cu o cunună înverzită pe cap și cu lumânări aprinse în mână, le conduce în cântec, împărțind daruri și mici gustări. Principalul element cultural preluat însă de finlandezi este personajul Moș Crăciun în varianta sa americană, Santa Claus.

Până în secolul XX, versiunea finlandeză a aducătorului de daruri era Joulupukki (Capra de Crăciun), un personaj brutal și înspăimântător, mai predispus să ceară daruri decât să le ofere. De la acest aspect amenințător, imaginea sa a fost treptat cizelată, până ce a ajuns să semene cu americanul Santa Claus; dintr-un personaj care îi speria pe copii pentru a-i face mai cuminiți, a devenit un bătrânel binevoitor, care împarte daruri. Modalitatea specific americană de călătorie a Moșului, într-o sanie trasă de reni, s-a potrivit de minune în Finlanda, unde aceste animale au fost domesticite, dar ideea că Moș Crăciun trăiește la Pol nu a fost la fel de bine primită. Markus Rautio, o personalitate a radiofoniei finlandeze în anii 1920, cunoscut ca Unchiul Markus, a promovat credința că Moșul trăiește în Finlanda și că atelierul lui, unde locuiește alături de soție și de *tontut* (elfi) se află pe Korvatunturi (Muntele Ureche). Atât de convingătoare au fost eforturile Unchiului Markus pentru copiii finlandezi, încât atunci când Rusia a propus să anexeze teritoriul din jurul Muntelui Ureche ca parte a despăgubirilor de război în anii 1940, revolta publicului și riscul unui dezastru în domeniul relațiilor interstatale i-au determinat pe sovietici să renunțe la idee. De atunci, finlandezii au izbutit să convingă și alte națiuni că Finlanda este adevăratul tărâm al lui Moș Crăciun (pentru detalii privind această afirmație, vezi SANTA CLAUS ȘI CONGRESUL MONDIAL AL MOȘ CRĂCIUNILOR). În Finlanda sosesc peste un milion de scrisori adresate Moșului, iar întreprinzătorii finlandezi au construit chiar un orașel al Moșului în apropiere de Cercul Polar, cu o universitate a Moși Crăciunilor și un parc de distracții acoperit.

Un obicei finlandez care s-a răspândit și în țările învecinate este *Pikkijoulu*, sau „Crăciunul

mic“ – o serie de petreceri înainte de Crăciun, organizate acasă sau la locul de muncă, uneori cu cântece și scheciuri și întotdeauna cu mâncare și băutură. Tot în perioada dinaintea Crăciunului finlandezii fac curățenie în case și își decorează locuințele cu ornamente din lemn și paie, precum *himmeli*, care se atâră de tavan.

În seara de Ajun, în Turku, vechea capitală a Finlandei, primarul declară Pacea anuală de Crăciun, un obicei neîntrerupt de peste 500 de ani. Ceremonia este televizată și marchează începutul oficial al sărbătorilor de Crăciun în țară. Magazinele închid devreme, iar finlandezii se îndreaptă către saună sau spre cimitire, pentru a aprinde lumânări la mormintele rudelor răposate. Masa tradițională din ziua de Ajun constă în șuncă și ghiveci de legume, pește și salată de hering. Desertul obișnuit este budinca de orez; se crede că persoana care găsește migdala ascunsă în ea va avea noroc. Chiar și păsărilor li se dau grăunțe speciale. În noaptea de Ajun copiii primesc vizita lui Joulupukki (un membru al familiei deghezizat în Moș Crăciun), care le aduce daruri și îi întreabă dacă au fost cuminiți.

Următoarele două zile, 25 și 26 decembrie, sunt destinate vizitelor, relaxării și activităților în aer liber. Sezonul sărbătorec se încheie pe 13 ianuarie, de ziua Sfântului Knut, când bradul de Crăciun este scos din casă.

First Christmas, The O operă („Primul Crăciun“) scrisă pentru televiziune de compozitorul australian John Antill (1904–1986). Realizată în 1966 la solicitarea autorităților guvernamentale din New South Wales, cu un libret de Pat Flower, a fost difuzată de Australian Broadcasting Corporation în ziua de Crăciun a anului 1969 și redifuzată în 1970, sub bagheta lui Verdun Williams.

„**First Christmas Tree, The**“ Povestea legendară („Primul brad de Crăciun“) a Sfântului Bonifaciu și a modului în care a înlocuit el stejarul păgân cu bradul, reformulată de scriitorul american Henry van Dyke, care a scris și „The Other Wise Man“ („Celălalt mag“). Atunci când ajunge la locul în care se desfășura o ceremonie

păgână în cadrul căreia trebuia sacrificat un copil, misionarul Bonifaciu intervine, salvează băiețelul și distruge altarul, înlocuindu-l cu un brad tânăr. Sfântul proclamă:

Căci aceasta este noaptea în care s-a născut Hristosul Alb, fiul Tatălui și Mântuitorul omenirii. Mai frumos este el decât Baldur cel Splendid, mai mareț decât Odin Înțeleptul și mai bun decât Freya. Și fiindcă el a venit pe pământ, orice sacrificii sângeroase trebuie să înceteze [...]. Iată aici copacul viu, fără strop de sânge pe el, acesta va fi semnul noii voastre credințe [...]. Stejarul a căzut și cred că vine ziua în care nu va mai exista pe pământul german nicio casă în care copiii să nu se adune în jurul bradului verde pentru a se bucura de noaptea Nașterii lui Iisus.

„First Noell, The” Un colind tradițional (probabil din Cornwall, Anglia, din secolul al XVI-lea), publicat pentru prima dată în colecția *Christmas Carols New and Old*, de William Sandys. John Stainer a compus aranjamentul muzical utilizat astăzi cel mai des.

Primul Crăciun, așa cum îngerul ne-a zis,
Păstorilor pe câmp întâi le-a fost trimis;
Pe câmp cu a lor turme stăteau și așteptau
Și-n crudul ger al nopții de iarnă tremurau.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Pe cer văzut-au ei o stea strălucitoare,
În răsărit lucind, la mare depărtare;
Sub raza-i luminoasă păstorii au pornit,
Nici ziua și nici noaptea din drum nu s-au oprit.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Urmând aceeași stea, trei magi au apărut,
Veniți încet, cu greu, dintr-un îndepărtat ținut;
Pe Împărat să-l caute, de-aceea ei umblau,
Și steaua o urmau oriunde se duceau.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Spre nord și vest steaua mereu se îndrepta;
La Bethleem când ajungea, acolo se oprea
Și zăbovea pe cer în locu-n care-n legănuț,
În ieslea cea umilă dormea Iisus, pruncuț.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Și atunci știut-au ei, micuțul împărat
În care casă se afla cu-adevărat;
Unu-a intrat și, iată, l-a găsit
Pe micul prunc în iesle adormit.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Magii toți trei în casă-apoi intrară
Și umili în fața pruncului îngenuncheară,
Și-i aduseră dar din țară-ndepărtată
Aur, smirnă și tămâie minunată.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Că-n staul, între-un bou și-un măgaruț,
Acolo se născuse regele micuț;
Și ca să-i ție cald, căci scutece n-avea
În fân l-au pus, în ieslea de sub stea.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Veniți cu toții deci, să ne-adunăm
Și slavă Domnului îndată să cântăm,
Căci lumea-ntreagă din nimic el a creat,
Păcatul nost' cu sânge l-a răscumpărat.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Iar noi, dacă pioși și buni ne-om arăta,
Domnul de focul iadului ne va scăpa;
Că-n cer Iisus loc bun ne-o pregăti,
Și-n dreapta lui pe veci vom odihni.
Noel, Noel, Noel, Noel,
Ni s-a născut Domn sfânt în Israel.

Flăcăi de Crăciun Elfi de Crăciun în credința islandeză. Vezi JOLASVEINAR.

Flecustețe Daruri ieftine, remarcabile pentru inutilitatea și adesea pentru prostul lor gust. Între 1880 și 1910, acestea au constituit cel mai

frecvent întâlnit tip de daruri de Crăciun oferite între prieteni în Statele Unite. Exemplele includ zorzoanele ieftine, lingurile de Crăciun și figurinele decorative. Flecșetele au fost înlocuite ulterior de felicitările de Crăciun.

Floarea puțului Înainte vreme, în Scoția și în unele regiuni din Anglia, prima apă scoasă din puț în dimineața Anului Nou era prețuită în mod deosebit. Numită Floarea puțului sau Crema puțului, îi aducea noroc persoanei care o scotea; dacă respectiva era o tânără, se putea aștepta să se mărite în anul acela. Dacă apa era păstrată într-o sticlă, apăra casa de rele; bănd din ea, vacile dădeau mai mult lapte. (Vezi APĂ.)

Fouettard, Père, sau Père Fouchette Tata Bici, de la franțuzescul *fouet* („bici“ sau „nuia de mestecăn“). Un însoțitor al personajului care aduce darurile în Franța; are o nuia cu care îi amenință pe copiii răi și recomandă cui să fie oferite daruri. De obicei este înveșmântat într-o robă închisă la culoare și are o barbă căruntă, scărmanată.

Fourth Wise Man, The (TV, 1985) Regizat de Michael Ray Rhodes, filmul („Al patrulea Mag“) are la bază povestea „The Other Wise Man“ („Celălalt Mag“) de Henry van Dyke, despre un mag care îl caută viața întreagă pe împăratul-prunc, pentru a-l întâlni în Ierusalim atunci când renunțase la orice speranță. Martin Sheen a fost distribuit în rolul lui Artaban, iar fiul său, Charlie Sheen, în cel al unui căpitan al soldaților lui Irod; rolurile Orontes și Iosif sunt interpretate de un alt cuplu tată și fiu, Alan și Adam Arkin.

Francisc din Assisi Sfântul Francesco di Pietro di Bernardone (cca 1181–1226) este unul dintre cei care au popularizat sărbătoarea Crăciunului. Fiul unui prosper negustor din Assisi, Francesco a trecut în tinerețe printr-o convertire religioasă și a devenit un ascet rătăcitor, înainte de a-i cere papei permisiunea de a întemeia un nou ordin călugăresc, care să pună accentul pe propovăduire și pe sărăcie. În 1223 a realizat în biserica din Greccio o *presepio*,

o reprezentare vie a scenei Nașterii, pentru a-i ajuta pe oamenii de rând să înțeleagă mai bine Întruparea și natura umană a lui Iisus. Francesco nu a fost primul care a încercat acest lucru, așa cum se susține uneori, dar exemplul său a indus o nouă atitudine față de Crăciun și a contribuit la răspândirea ideii de iesle miniaturală. După moartea sa, ordinul franciscan a promovat COLINDUL ca piesă muzicală spirituală și a pus pe muzică versurile pioase.

Franța Francezii au multe de făcut pentru a se pregăti de Crăciun. La începutul lunii decembrie au diverși sfinți de sărbătorit, în funcție de zona în care locuiesc. În Provence, spre exemplu, de ziua Sfintei Barbara, pe 4 decembrie, se pune la încolțit hrișcă sau linte într-o farfurioară sau pe un pat de vată; dacă germinază înainte de Crăciun, e semn de noroc. De ziua Sfântului Nicolae, pe 6 decembrie, sfântul își face apariția în orașele din nordul și vestul Franței. (În Lorraine, unde Sfântul Nicolae străbate străzile, este însoțit uneori de o căruță cu un butoi din care ies trei băieți – în amintirea miraculoasei învieri a unor copii uciși și puși la murat. Vezi SFÂNTUL NICOLAE.)

La Paris, de la sfârșitul lui octombrie, marile magazine încep să se pregătească de Crăciun, vitrinele fiind splendid decorate; tot acum se deschid piețele de Crăciun, precum *marché de Noël* din Strasbourg; în piețele din Aix și Marsilia se vând *santons*, păpuși din argilă, lucrate realist, pentru ieslea miniaturală. În întreaga țară se organizează spectacole religioase: la catedrala Notre Dame de Paris este reprezentată povestea Nașterii; în provincie, în *pastorales* este recreată legenda Nașterii cu acompaniament muzical și deseori în dialectul local. Într-o astfel de *pastorale* jucată de mulți ani în Provence, toate personajele vorbesc în provençală, cu excepția Fecioarei Maria, care se exprimă într-o franceză pariziană fără cusur.

Famiiliile construiesc propria lor iesle miniaturală, împodobesc le *sapin de Noël*, bradul de Crăciun, și fac curățenie în casă. Copiii îi scriu scrisori celui care le va aduce daruri (de obicei Père Noël, deși există unele variațiuni regionale) și le așază în pantofi, le pun în cutia

poștală sau le lasă la marile magazine, de unde vor fi trimise la un oficiu poștal danez special, pentru a le fi expediate elfilor din Groenlanda, ori le sunt returnate părinților, ca să știe la ce daruri visează odraslele lor.

Ziua de Ajun este punctul culminant al pregătirilor, cu ceremonii interesante în întreaga țară. În regiunile alpine, schiori cu torțe aprinse coboară munții pe întuneric pentru a participa la slujba de la miezul nopții. În Champagne, la castelul Braux-Ste-Cohière din secolul al XVI-lea, se organizează o cină festivă cu muzică clasică, pentru păstori din zonă și pentru familiile lor. După concert, publicul se alătură unei procesiuni cu torțe aprinse prin sat, în cadrul căreia o adolescentă pe un măgăruș o întruchiează pe Fecioara Maria, un băiat fiind Iosif. La miezul nopții, cei doi încearcă să intre în castel, dar găsesc porțile încuiate, așa cum se întâmplase la Bethlehem. După ce Iosif bate de trei ori cu toiagul său, porțile se deschid și Sfânta Familie, urmată de păstori, înaintează până la o iesle din fața unui altar și slujba religioasă începe. În unele regiuni din Provence, un miel așezat pe

un car din lemn sculptat este adus în biserică, tras de un berbec; în urma lor vin păstori și păstorile în costume tradiționale, cântând și dansând. Colindele sunt interpretate în dialectul local, cu acompaniament de instrumente medievale. Lângă altar este asamblată o scenă a Nașterii cu animale vii și cu un copil în carne și oase, dacă se poate. După slujbă și predică, păstori își aduc omagiile pruncului, ultimul dintre ei oferindu-i în dar mielul. Masa de după slujba religioasă este *le grand souper* și durează câteva ore: se servesc șapte feluri de mâncare pe farfurii octogonale, treisprezece pâini (reprezentându-i pe Iisus împreună cu ucenicii săi) și celebrele TREISPREZECE DESERTURI.

Masa de după slujba de la miezul nopții este numită *le réveillon* și variază de la o regiune la alta. Foie gras, cârnați și stridii sunt preparatele tradiționale în Paris; găscă este preferată în Alsacia, iar curcanul umplut cu castane e delicata celor din Burgundia. Cel mai popular desert este BÛCHE DE NOËL, o prăjitură în forma bușteanului de Crăciun. În Provence, pe masă trebuie așternute trei fețe de masă, reprezentând evenimentele sărbătorilor de iarnă: Nașterea, tăierea împerejur și Epifania.

În seara de Ajun, copiii își așază pantofii la fereastră sau în fața sobei și se duc la culcare așteptând sosirea lui Moș Crăciun. Pentru majoritatea francezilor, acesta este Père Noël, un domn înalt și slăbuț, într-o robă roșie cu glugă și cu blană pe margini. Ca înfățișare, el seamănă mai degrabă cu Tata Crăciun al englezilor decât cu americanul Santa Claus, însă în anumite regiuni are și rivali: pruncul Iisus, Le Petit Jésus sau CHRISTKINDL în Alsacia, Sfântul Nicolae și TANTE ARIE în Franche-Comté. Uneori, cel ce aduce darurile își face apariția înainte de Crăciun, însoțit de un personaj înspăimântător, precum Hans Trapp sau PÈRE FOUETARD. Crăciunul nu este un prilej pentru schimbul de cadouri între adulți, ei așteptând în general până la Anul Nou pentru acest lucru. Sondajele efectuate în anii 1990 au arătat că francezii sunt generoși, copiii lor primind mai multe daruri decât cei din oricare altă țară europeană. (Vezi și BUȘTEANUL DE CRĂCIUN.)

Franta Un timbru din Guernsey înfățișând un păstor din sudul Frantei, cu berbecul lui.

Frângerea tortei de Crăciun Obiceiul irlandez de a frânge o tortă lovind-o de ușa era menit să aducă noroc în anul care vine.

Frângerea tortei de Crăciun În Irlanda, în seara de Anul Nou erau puse în practică diverse obiceiuri ciudate, menite să asigure prosperitatea familiei în anul următor. Ultima seară a anului era numită NOAPTEA PORȚIILOR MARI, fiindcă irlandezii obișnuiau să consume cantități uriașe de preparate. În unele regiuni ale țării, o pâine sau o prăjitură era folosită pentru a lovi ușa de trei ori, timp în care erau rostite câteva versuri rituale, menite să alunge ghinionul și să aducă fericirea. O variantă a acestui obicei presupunea frângerea unei torte prin izbirea ei de ușa casei sau a hambarului.

Frângerea vrăjitoarei În multe țări, o importanță aparte avea prima persoană care trecea pragul casei în ziua de Crăciun sau de Anul Nou. Cel despre care se considera că aduce cel mai mult noroc era de obicei un bărbat brunet, femeile fiind cea mai mare sursă de ghinion. (Vezi PRIMUL PESTE PRAG.) În Țara Galilor, dacă se întâmpla ca o femeie să fie prima care să intre în casă în noul an, erau adunați câțiva

băieți (uneori chiar angajați în acest scop) care să străbată casa pentru a contracara efectele nedorite. Procesul era numit „frângerea vrăjitoarei“.

Frau Holle Cunoscută și ca Hullefrau, Hulda sau Holda, este o aducătoare de daruri germană. Frau Holle („Mama Îngheț“) este una dintre cele mai blânde și mai puțin înspăimântătoare personaje feminine ale Crăciunului în țările de limbă germană. Apare ca personaj într-una dintre poveștile Fraților Grimm și se spune că, atunci când își scutură ea patul de pene, ninge pe Pământ.

„Friendly Beasts, The“ Colindul („Blânde dobitoace“) este o interesantă combinație a unei melodii medievale (imnul latin „Orientis Partibus“) utilizate în cadrul SĂRBĂTORII ASINULUI cu versuri scrise în secolul XX de un autor american altminteri necunoscut, Robert Davis. Se crede că textul ar fi apărut în 1934.

Iisus, al nostru frate, bun și luminat,
Născut a fost în staulul dărăpănat,
Iar dobitoace blânde-n jurul lui au stat,
Iisus, al nostru frate, bun și luminat.

„Eu“, zise măgarul brun și răpănos,
Pe Maica-i am purtat-o pe deal în sus
și-n jos;
La Bethlehem i-am dus în cel oraș frumos.“
„Eu“, zise măgarul brun și răpănos.

„Eu“, zise boul bălțat și cornut,
„Ieslea mea i-am dat-o să-i fie așternut;
Și fânul i l-am dat ca pernă de-mprumut.“
„Eu“, zise boul bălțat și cornut.

„Eu“, zise oaia cu cornul răsucit,
Lâna mea i-am dat și de frig l-am ferit;
În dimineața rece cu ea l-am învelit.“
„Eu“, zise oaia cu cornul răsucit.

„Eu“, zise porumbelul cu trupul rotat,
„Dulce i-am cântat și l-am alinat;
Cu drag somnul lin i l-am legănat.“
„Eu“, zise porumbelul cu trupul rotat.

Toate dobitoacele cu mândrie-au spus
Ce dar minunat și-umil au adus
Pruncului Iisus,
Pruncului Iisus.

Scriitorul francez Bernard de la Monnoye nota:
„Când Iisus Hristos a venit pe lume în vreme
friguroasă, boul și asinul l-au încălzit cu răsuf-
flarea lor, în grajd. Câți boi și câți asini știu eu
în regatul acesta al Galiei! Câți boi și câți asini
știu, care n-au făcut nici măcar atât!“

Friptana Un joc de Crăciun din Finlanda. „la
bătaie“ este legat la ochi și ține într-o mână
câteva paie și în cealaltă o bucată de frânghie
(„friptana“). Ceilalți încearcă să-i fure paiele
fără a fi loviți cu friptana; dacă unul dintre ei
e lovit, intră „la bătaie“. În Suedia, o variantă
a jocului este numită *Nappa Stek*, sau „ciu-
pește friptana“, iar jucătorul „la bătaie“ trebuie
să ghicească cine l-a ciupit.

„**From Heaven Above to Earth I Come**“ „Din
cerurile-nalte pe pământ mă cobor“, o traducere
a imnului lui Martin Luther „VON HIMMEL
HOCH“, realizată de CATHERINE WINK-
WORTH. Se spune că Luther ar fi compus cân-
tecul pentru familia sa, de Crăciunul anului
1534. În cele din urmă a scris un colind cu 15
strofe; primele șapte urmau a fi cântate de o per-
soană costumată în înger, iar restul, de copii
care apoi aveau să danseze. Mai târziu, J.S. Bach
i-a folosit melodia în al său *Oratoriu de Crăciun*.

Din cerurile-nalte pe pământ mă cobor
Vestea cea bună s-o aduc tuturor;
Vestea cea bună cu bucurie o cânt
În fiecare casă de pe pământ.

Maria măicuța cea bună ne-a dat
În astă-noapte un prunc luminat;
Un prunc mititel în iesle născut,
A lumii luminează fără de-nceput.

Domnului slavă în cer înălțăm,
La al său Fiu cu drag ne-nchinăm;
Îngeri cântă cu bucurie,
An Nou cu bine în lume să fie.

„**Frosty the Snowman**“ Cântec („Frosty, omul de
zăpadă“) scris în 1950 de Steve Nelson (1907–
1981) și Jack Rollins (1906–1973) și înregistrat
de Gene Autry, în interpretarea căruia a deven-
it cea mai bine vândută melodie de Crăciun
al anului 1951. (Nelson și Rollins sunt „părin-
ții“ unui alt personaj de sezon, iepurașul „Peter
Cottontail“, care a văzut lumina zilei în 1949.)
Cântecul a dat naștere unui album și unui film
de animație.

Frosty the Snowman (TV, 1969) Omul de ză-
padă din cântec devine vedetă în acest film de
animație narat de Jimmy Durante. În centrul
acțiunii se află pălăria de mătase care îl aduce
la viață pe Frosty, magicianul care își vrea pălă-
ria înapoi și copiii care vor să-și apere priete-
nul înghețat. Actorul de comedie Jackie Vernon
își împrumută vocea omului de zăpadă. Regi-
zorii Jules Bass și Arthur Rankin Jr. au realizat
și o continuare a filmului, *Rudolph and Frosty's*

Christmas in July, plus o serie de alte producții de animație cu tematică de Crăciun, printre care *Nestor the Long-Eared Christmas Donkey* și *Pi-nocchio's Christmas*.

Frumenty Un preparat tradițional de Crăciun în nordul Angliei, al cărui nume provine din latinescul *frumentum*, „grăunte”. Numit și *furment* sau *furmenty*, în Yorkshire era primul fel care se mânca în dimineața de Crăciun. Iată o rețetă ce datează din jurul anului 1400:

Ia niște grâu curat și-l pisează bine în piuliță, până ce toate boabele praf se vor face; pune-l apoi în apă curată și-l fierbe bine cu lapte de vacă ori cu lapte de migdale și-l colorează cu șofran alb; ia apoi gălbenușuri crude de ou și bate-le bine într-un bol, după care pune-le în fiertură, dar pe urmă să nu mai lași pe foc; și mănâncă neîntârziat.

Fuga în Egipt Pentru a scăpa de furia regelui Irod, Sfânta Familie s-a refugiat în Egipt. Acest episod a inspirat creații ale unor pictori precum Giotto și Vittore Carpaccio. Odihna din timpul fugii în Egipt este deseori tratată ca temă separată în arta religioasă. (Vezi ANIMALELE ȘI CRĂCIUNUL.)

Legende pioase ne oferă numeroase detalii pe care Scripturile le-au omis. Cel mai cunoscut episod al Fugii este cel în care Maria, Iosif și micul Iisus trec pe lângă un țăran care își cultivă câmpul. Câteva ore mai târziu, soldații lui Irod porniți în urmărirea fugarilor îl întreabă dacă a văzut o familie pe drum. Da, răspunde el, a văzut-o în vreme ce-și semăna pământul. Soldații văd că roadele sunt pe deplin coapte (grație unui miracol) și conchid că au rămas prea mult în urmă pentru a mai continua. (Vezi planșele color, fig. 6, 9.)

„Gammel dags Juleaften, En“ O poveste („O seară de Ajun de modă veche“) scrisă în 1843 de folcloristul norvegian Peter Christian Asbjornsen (1812–1885). Acțiunea se petrece în Christia-nia (azi Oslo), unde un ofițer în convalescență își petrece Crăciunul într-o casă veche, alături de niște bătrâne amabile. În jurul focului, toți spun povești despre pitici și despre năzdrăvă-niile lor în bucătărie, în pod și în hambar, dar

Gaspar Magul care a adus în dar tămâie, înfățișat pe un timbru din Guernsey.

și despre o slujbă în dimineața de Crăciun, ofi-ciată de morti.

GASPAR Numit și Caspar, Kaspar sau Jasper, este unul dintre Magii care au venit la pruncul Iisus. Descris de cele mai multe ori ca fiind re-gele din Tars, tânăr și fără barbă, este înfățișat de obicei ca aducând în dar tămâie, într-un bol sau într-o cădelniță.

Gâteau des Rois (Prăjitura regilor) Se numea așa deoarece era servită în mod tradițional de Epi-fanie, Sărbătoarea Celor Trei Magi (sau Regi) care l-au vizitat pe pruncul Iisus. Prima sa men-ționare datează de la începutul anilor 1300 în Franța, țară din care s-a răspândit apoi în Ger-mania și în multe alte regiuni ale Europei.

În 1792, revoluționarii francezi au încercat să interzică vânzarea acestor dulciuri, considerân-du-le nepotrivite cu sentimentul republican pe care voiau să-l sădească în inimile compatrio-ților lor; în localitatea Bourdeaux numele le-a fost schimbat în „prăjiturile libertății“. Epifania a fost văduvită de conotațiile sale religioase, fiind celebrată în cadrul *fête des sans-culottes* (festivalul clasei muncitoare revoluționare). La Paris, în ziua de Ajun a anului 1794 (4 Nivôse III conform noului calendar republican), pri-marul a ordonat arestarea patiserilor ca ur-mare a „tendințelor liberticide“ pe care le manifestau. Localurile ce purtau numele Celor Trei Magi – considerați sfinții ocrotitori ai ha-nurilor – și-au schimbat imediat firmele, pen-tru a evita mânia revoluționarilor radicaliști.

Uneori, în Franța se obișnuia ca primele două felii ale prăjiturii să fie puse deoparte pentru *le bon Dieu* și pentru Fecioara Maria, fi-indu-le oferite săracilor care veneau pe la case în ziua de Epifanie.

Obiceiul a traversat Atlanticul până la New Orleans, unde în Prăjitura regelui – KING CAKE – este adăugat un bob de fasole sau o mică figurină din plastic. Persoana care găsește obiectul trebuie să găzduiască următoarea petrecere cu aceeași ocazie, acestea din urmă numărându-se cu sutele în fiecare an de Epi-fanie. O organizație implicată în carnavalul de

Mardi Gras se folosește de Prăjitura regelui pentru a alege regina balului anual.

Gathering, The (TV, 1977) În acest film („Reuniunea”), Adam Thornton (Ed Asner) este un soț și un tată rău, care află că nu mai are mult de trăit și vrea să petreacă un ultim Crăciun împreună cu familia sa, de care se îndepărtase. Rolurile de excepție făcute de Jean Stapleton și Ed Asner ridică pelicula la un nivel superior, comparativ cu obișnuitele filme pentru televiziune. Regizat de Randal Kleiser, *The Gathering* a câștigat un Premiu Emmy pentru cel mai bun film cu tematică specială. În 1979 a fost realizată și o continuare, *The Gathering, Part II*.

Gândacul Crăciun O insectă viu colorată din Australia, din genul *Anoplognathus*, subiect de intense cercetări agricole menite să limiteze distrugerile pe care aceasta le provoacă euca-liptilor. În Africa de Sud, pe de altă parte, așa sunt numiți greierii.

Gâscă Un ingredient tradițional al mesei de Crăciun în Anglia (ce mânca familia lui Bob Cratchitt în *Un colind de Crăciun*), Alsacia și Danemarca, popular de asemenea în Germania de ziua Sfântului Martin.

„Cluburile găștei” erau o modalitate de a economisi bani în decursul anului, pentru masa de Crăciun, oferind deopotrivă loterii pentru săraci, la care se puteau câștiga alcool și găște de diverse mărimi.

În povestirea „The Adventure of the Blue Carbuncle” de Arthur Conan Doyle, Sherlock Holmes elucidează enigma unei găște de Crăciun care înghițise o piatră prețioasă.

General Lee and Santa Claus O carte pentru copii („Generalul Lee și Moș Crăciun”) scrisă de Louise Clack în 1867. Povestea se petrece după încheierea Războiului Civil în sudul Statelor Unite, unde trei fete, Lutie, Birdie și Minnie (aceasta din urmă o rebelă înversunată, în memoria tatălui ei, care murise în armata

Gâscă Cluburile găștei, precum cel înfățișat aici, erau o modalitate de a economisi bani pentru cheltuielile de Crăciun în Anglia secolului al XIX-lea.

confederată), nu înțeleg de ce a lipsit Moș Crăciun în anii războiului. Ele îi scriu generalului Robert E. Lee, „cel mai bun om din câți au trăit vreodată”, pentru a-l întreba „dacă Moș Crăciun îi iubește pe copiii rebelilor, fiindcă noi credem că nu; fiindcă nu a mai venit la noi de patru Crăciunuri”. Generalul le trimite următorul răspuns: de fapt, Moșul îi iubește pe copiii din Sud, însă în 1861 Lee însuși l-a împiedicat să mai ducă daruri copiilor din statele confederate și i-a spus așa: „Moș Crăciun, ia toate jucăriile pe care le ai și du-le departe, până în Baltimore, vinde-le și, cu banii primiți pe ele, să cumperi medicamente, bandaje, unguente și bunătăți pentru soldații noștri răniți și bolnavi; fă acest lucru cât mai repede, copiii nu se vor supăra.” Iar cât a ținut războiul, Moșul așa a procedat.

Cartea este remarcabilă prin faptul că se numără printre primele care au făcut legătura între politica americană și sărbătoarea Crăciunului, fiind totodată o reacție adversă la caricaturile

lui Thomas Nast, publicate în perioada Războiului Civil, care îl transformaseră pe Moș Crăciun într-un înfocat susținător al Uniunii și deci al statelor din Nord. Felul în care Clack zugrăvește dezamăgirea fetițelor „părăsite” de Moș Crăciun sugerează cât de important devenise personajul în imaginația copiilor americani. Războiul Civil a grăbit transformarea Crăciunului în Statele Unite într-o sărbătoare a familiei și a căminului.

Generalul Grant Numele unui uriaș arbore sequoia din California, care din 1926 este POMUL DE CRĂCIUN AL POPORULUI. Înalt de peste 80 de metri, cu diametrul trunchiului la bază de 12 metri și circumferința de peste 32 de metri, copacul se estimează că ar avea aproape 2000 de ani. În fiecare an, în perioada Crăciunului, au loc ceremonii speciale la adăpostul lui.

„Gentle Mary Laid Her Child” Un colind („Blând Maria pruncu-și legăna”) scris de americanul Joseph S. Cook în 1919:

Blând Maria pruncu-și legăna
În iesle născut.
Preacurat pruncuțul sta
De nimeni știut.
Cu putintă e ca El, în sălaș umil,
Sfânt Mesia să ne fie acest copil?
Întrebați-i dar pe aceia care
În lumina Lui găsit-au îndurare.

Îngerii îi cântă-n cor,
Magii la El au venit.
Steaua strălucind de zor,
Leagănul i-a poleit.
Păstorii steaua au văzut
Și îngerii i-au auzit.
Lumina blândă a căzut
Și totu-n jur a-nvăluit.

Blând Maria pruncu-și legăna
În iesle născut.
Preacurat pruncuțul sta
De nimeni știut.
Al Domnului Fiu multiubit

General Lee and Santa Claus *Generalul confederat îl salută pe Moș Crăciun.*

În staul culcat,
Fie-i numele în veci slăvit,
Al cerurilor împărat!

Geografia și Crăciunul Multe locuri și localități din lumea întreagă au nume inspirate de sărbătoarea Crăciunului. Iată câteva dintre ele, cu deosebire în Statele Unite ale Americii (acolo unde nu se menționează altceva):

Advent: Virginia de Vest

Angel City („Orașul Îngerului“): Florida

Bells („Zurgălăi“): Tennessee, Texas

Bethlehem: Connecticut, Georgia, Indiana, Iowa, Kentucky, Maryland, New Hampshire, Carolina de Nord, Pennsylvania, Dakota de Sud, Texas, Africa de Sud, Insulele Virgine, Țara Galilor. Același nume în variantă portugheză și spaniolă au primit orașele Belém în Brazilia, Mozambic, Portugalia, respectiv Belén în Argentina, Columbia, Nicaragua și Paraguay

Carol City („Orașul Colindului“): Florida
Cristkindl: Austria

Christmas („Crăciun“): Florida, Missouri

Atolul Christmas: Oceanul Pacific

Christmas Bay („Golful Crăciunului“): Texas

Christmas Cove („Limanul Crăciunului“): Maine

Christmas Creek („Pârâul Crăciunului“): Australia de Vest, Texas

Christmas Island („Insula Crăciunului“): Oceanul Indian

Christmas Lake („Lacul Crăciunului“): Oregon

Christmas Mountain („Muntele Crăciunului“): Alaska

Christmas Pass („Trecătoarea Crăciunului“): Zimbabwe

Creasta Christmas: pe fundul Oceanului Pacific

Christmas Valley: Oregon

Eggnog („Lichior de ouă“): Utah

Eggnog Branch: Texas

Epiphany („Epifanie“): Dakota de Sud

Evergreen („Conifer“): Alabama, Colorado, Louisiana, Carolina de Nord, Virginia

Holly („Laur“): Colorado, Missouri, Virginia de Vest

Joseph City („Orașul lui Iosif“): Arizona

Mistletoe („Vâsc“): Kentucky

Natal: Columbia Britanică, Africa de Sud, Brazilia

Navidad („Naștere“): New Mexico, Mexic, Chile
Nazareth: Kentucky, Missouri, Pennsylvania, Texas

North Pole („Polul Nord“): Arkansas, New York

Partridge („Potârniche“): Kansas Kentucky

Reindeer Island („Insula Renului“): Saskatchewan (Canada)

Reindeer River („Râul Renului“): Saskatchewan (Canada)

Reindeer Lake („Lacul Renului“): Teritoriile de Nord-Vest (Australia)

Reindeer Station („Stația Renului“): Teritoriile de Nord-Vest (Australia)

Rudolph: Ohio, Wisconsin

Saint Mary's City: Maryland

Saint-Nicholas: Belgia, Franța, Canada

Santa („Moșul“): Idaho, Peru

Santa Claus („Moș Crăciun“): Georgia, Indiana, Idaho

Shepherd („Păstor“): Missouri, Texas

Silver Bell („Clopoțel de argint“): Arizona

Snow („Zăpadă“): Oklahoma

Snow Hill („Dealul Zăpezii“): Maryland

Snowflake („Fulg de zăpadă“): Arizona

Star City („Orașul Stelei“): Saskatchewan (Canada), Virginia de Vest

Three Wise Men Peaks („Piscurile celor Trei Magi“): Utah

Virgin („Fecioara“): Utah

Winter („Iarnă“): Wisconsin

Wiseman („Magul“): Arizona

Wreath Hill („Dealul Coronitei“): Wyoming

Yule Bay („Golful Crăciunului“): Antarctica

Yule Island („Insula Crăciunului“): Papua-Noua Guinee

Yule River („Râul Crăciunului“): Australia de Vest

Germania Apropierea Crăciunului înseamnă, în Germania, respectarea anumitor tradiții asociate cu zilele unor sfinți. Ziua SFÂNTULUI MARTIN, pe 11 noiembrie, oferă ocazia unui antrenament în vederea festivităților și a schimburilor de cadouri care vor urma. Ziua Sfântului Andrei, pe 30 noiembrie, este adevăratul

început al sezonului sărbătoresc în Germania; acum se deschid numeroase **PIEȚE DE CRĂCIUN**; este totodată prima dintre *kloppelnächte*, iar ajunul ei este propice, în folclorul german. divinației, mai cu seamă pentru aflarea ursitului. O metodă de ghicire a viitorului era aruncarea unui pantof spre ușă la miezul nopții: dacă pantoful ateriza cu vârful spre ușă, tânăra avea să se mărite în decurs de un an; o altă variantă presupunea aruncarea unei coji de măr peste umăr, în speranța că forma acesteia pe podea va sugera inițiala numelui viitorului soț.

Pe 1 decembrie, germanii scot la iveală calendarele de Advent (invenție germană) și deschid prima dintre cele 24 de fereștruci, dezvăluind o imagine, o poezioară sau o bomboană. Cunoscuta de Advent a familiei este așezată în casă, urmând ca prima lumânare să fie aprinsă în cea dintâi duminică a Adventului.

Ziua Sfintei Barbara este pe 4 decembrie; mulți germani aduc în casa o ramură de pom fructifer, *Barbarazweig*, așteptând să înmugurească înainte de Crăciun. În unele regiuni, tot în această zi se prepară o prăjitură cu fructe. *Kletzenbrot*.

Pe 6 decembrie, de ziua Sfântului Nicolae, se obișnuia înainte să fie oferite darurile. Deși în mare parte acest obicei a fost transferat în seara de Ajun, vizita Sfântului Nicolae este așteptată și astăzi de copiii germani. Deseori sfântul apare în persoană, înveșmântat în robă episcopală, și întreabă cât de cuminiți au fost cei mici în anul care se încheie. De asemenea, le poate cere copiilor să spună o rugăciune sau să cânte un cântecel înainte de a le oferi darurile modeste. De multe ori, Sfântului Nicolae este însoțit de un personaj amenințător, **KNECHT RUPRECHT**, cunoscut deopotrivă ca Hans Muff, Pelzebock, Krampus sau sub alte nume regionale. Misiunea lui este aceea de a-i amenința pe copii cu o nuaie sau cu riscul de a fi înțesați în sacul lui și duși pe tărâmul copiilor neascultători. Cei care nu reușesc să-l întâlnească pe Sf. Nicolae în timpul zilei își lasă seara pantofii la loc vizibil, ca să li se umple cu daruri.

În regiunile catolice ale Germaniei, în cele nouă zile premergătoare Crăciunului sunt

rememorate Fecioara Maria și peregrinările Sfintei Familii în căutarea unui adăpost. În *Frauentragen* („Purtarea Fecioarei”), credincioșii cu torțe în mână merg prin sat cu o icoană a Mariei, până la casa unei familii care o va găzdui în noaptea respectivă. Tradiția *Herbergssuche* („Căutarea adăpostului”) reconstituie peregrinările cuplului Maria și Iosif în căutarea unei odăi la hanul din Bethlehem, statuetele reprezentându-i pe cei doi fiind purtate din casă în casă. În unele locuri, copiii se îmbracă precum Iosif și Maria sau duc cu ei o iesle miniaturală și merg din ușă-n ușă, strângând bani în scopuri caritabile.

În Germania au fost compuse unele dintre cele mai frumoase piese muzicale de Crăciun scrise vreodată, iar turiștii pot asculta capodopere precum *Oratoriul de Crăciun* de J.S. Bach sau pot cânta colinde în limba germană, ca „Es ist ein' Ros' entsprungen”, „Von Himmel Hoch”, „Wie schön Leuchtet der Morgenstern” sau „Stille Nacht” (compus în Austria). Grupuri de colindători merg și astăzi din casă în casă în diverse regiuni ale țării, dar acum strâng bani în scopuri caritabile.

În mod tradițional, în seara de Ajun este împodobit bradul pe furis, ferit de ochii copiilor. Deși alte țări susțin că „invenția” pomului de

Germania O reprezentare medievală a Adorației Magilor, pe un timbru german de Crăciun.

Crăciun le aparține, se știe că obiceiul a prins rădăcini în Germania, de unde s-a răspândit ulterior în lumea întreagă. Ideea că Martin Luther, în secolul al XVI-lea, a fost cel care a pus pentru prima dată luminițe în brad nu mai este în prezent unanim acceptată, însă germanilor le place în mod cert să-și decoreze și astăzi pomul de Crăciun cu lumânări aprinse. Când totul e gata, sună un clopotel, iar bradul și cadourile de sub el li se dau celor mici, cărora li se spune că Moșul tocmai a venit. (În zonele de confesiune protestantă, acesta este Weihnachtsmann, iar familiile catolice sunt vizitate de Christkindl, Pruncul Hristos, înfățișat ca o fată înveșmântată în alb.) Pe lângă darurile de sub pom, fiecare membru al familiei primește un platou cu bunătăți. Pe agenda serii de Ajun mai sunt slujba religioasă, colindele și masa întinsă. Aceasta din urmă are la bază găscă sau curcan, cu diverse variațiuni regionale, precum cârnați, varză roșie, tăitei și crap. Deserturile sunt numeroase; cele mai cunoscute sunt *stollen*, un fel de cozonac; *lebkuchen*, turtă dulce; marți-panul, stelutele cu scortșoară și fursecurile *springerle*. Mâncatul în exces este încurajat; Crăciunul mai este numit popular și *Dickbauch*, adică „burtă plină”, deoarece tradiția spune că aceia care nu mănâncă din belșug în seara de Ajun vor fi bântuiți noaptea de demoni.

Mulți germani se duc în seara de Ajun la cimitir, pentru a aprinde lumânări la mormintele celor dragi.

Zilele de 25 și 26 decembrie sunt sărbători oficiale în Germania, fiind caracterizate de alte mese bogate, relaxare și vizite între prieteni. Tot acum încep *Rauhnächte*, nopțile cu fum sau nopțile agitate – o perioadă în care sunt alungate forțele răului, iar casele sunt curățate de influența lor. Locuința este tămâiată, iar pe străzi se desfășoară numeroase ceremonii în care participanții în costume extravagante strigă și fac gălgăie.

Festivitățile în Germania continuă cu *Silvester*, ajunul Anului Nou, pe care oamenii îl celebrează cu patimă, cu petreceri și artificii, el încheindu-se odată cu Epifania. Pe 6 ianuarie, unii germani strâng bradul de Crăciun, iar alții participă la parade ale BĂIEȚILOR CU

STEAUA, care îi imită pe Magi și strâng bani în scopuri de binefacere sau protejează casa și hambarele scriind cu creta pe ziduri inițialele Celor Trei Magi. De asemenea, sunt organizate petreceri ale Magilor, în care sunt aleși prin tragere la sorți Regele și Regina Fasole.

Ghimpele de la Glastonbury Un arbore din familia păducelului, *Crataegus oxyacantha praecox*, aflat la Glastonbury, în Somerset, Anglia, care a devenit legendar pentru că înflorește în ziua de Crăciun. Despre exemplarul inițial se spune că ar fi răsărit pe colina Wearyall atunci când Iosif din Arimateea, cel care și-a cedat mormântul pentru îngroparea lui Iisus și care ar fi adus Sfântul Graal în Insulele Britanice, și-a înfipt toiagul în pământ, iar pe acesta au început să apară, ca prin minune, flori albe.

Tinerii obișnuiau înainte vreme să se strângă sub ramurile copacului în seara de Ajun și să asculte foșnetul bobocilor care înfloresc. Copacul originar a fost tăiat în secolul al XVII-lea de puritani, în timpul regimului lui Cromwell (legenda spune că bărbatul care a mânuit toporul a fost ucis de o așchie care i-a pătruns în ochi), dar există alte exemplare crescute din mlădițele lui.

În 1752, numeroși oameni au venit să vadă dacă ghimpele va înflori în ziua Crăciunului pe stil nou sau pe 5 ianuarie, de VECHIUL CRĂCIUN. Atunci când florile s-au deschis pe această din urmă dată, opoziția față de noua dată a Crăciunului s-a intensificat. Preoții locali au considerat înțelept „să dea de știre că vechea zi de Crăciun trebuie păstrată cu aceleași sfințenie ca înainte”. În fiecare an începând cu 1929, flori tăiate din copac îi sunt trimise monarhului britanic pentru masa regală din ziua de Crăciun.

Ghiocel O floare albă (*Galanthus nivalis*) folosită în Țara Galilor la sfârșitul sezonului de Crăciun, când se demontează decorațiunile și plantele verzi. Se spunea că un vas cu ghioceli constituia o „purificare albă” și alunga răul din casă înainte de venirea primăverii. Este de asemenea o floare asociată cu ÎNTÂMPINAREA DOMINULUI, fiind cunoscută în Insulele Britanice și

ca „floarea purificării”, „luminarea Mariei” sau „clopoței de Întâmpinarea Domnului”.

„Gifts of the Magi, The” În probabil cea mai frumoasă dintre povestirile moderne de Crăciun („Darurile Magilor”), scriitorul american O. Henry (1826–1910, pe numele real William Sydney Porter), facem cunoștință cu doi tineri soți, Jim și Della. Banii pentru cadouri sunt puțini și cei doi trebuie să facă economii, dar dragostea pe care și-o poartă unul celuilalt determină sacrificii benevole. Della își vinde splendidul păr pentru a-i cumpăra lui Jim un lanț de ceas, în vreme ce – tristă ironie – Jim își vinde ceasul ca să-i cumpere soției lui piepteni.

Se spune că, din cauza patimii sale pentru alcool, O. Henry întârzia deseori predarea manuscriselor, iar în 1906 rămăsese mult în urmă cu povestea de Crăciun. În disperare de cauză, artistul care trebuia să-i illustreze creația s-a dus la el pentru a afla măcar în termeni vagi ce anume să deseneze. Scriitorul a replicat că nu pusesese pe hârtie nici măcar un cuvânt din povestea cerută, dar că avea în minte imaginea unei încăperi sărăcăcios mobilate, cu un bărbat și o femeie vorbind despre Crăciun. Bărbatul avea un ceas în mână, iar principala caracteristică a femeii era minunatul păr lung. Ilustratorul a început să deseneze și, în numai câteva ore, O. Henry a scris o povestire devenită clasică.

În anii 1990, Mark St Germain și Randy Curtis au produs un musical de Crăciun combinând ideile preluate din două povestiri de O. Henry, „The Gifts of the Magi” și „The Cop and the Anthem” („Polițistul și imnul”).

Gigantes Aceste figuri uriașe, din lemn și carton, reprezentând regi, regine și personaje mitice sau istorice, sunt parte integrantă a procesiunilor care au loc pe străzi, după slujba de la miezul nopții în seara de Ajun, în regiunea Cataloniai, în Spania.

Gloucester Wassail Un colind („Închinare în Gloucester”) din secolul al XVIII-lea, din regiunile de vest ale Angliei, care reflecta obiceiul de a închina un pahar în sănătatea animalelor domestice, de Crăciun.

Închinați, închinați pretutindeni în sat,
Berea ni-i brună, vinul ni-i alb înspumat,
Vasu-i din lemn de arțar alb cioplit,
Cu vasu-nchinăm pentru voi negreșit.

Pentru Cherry și pentru-al lui obraz drept,
O ciozvărtă de vită dă-i, Doamne, asta aștept,
O ciozvărtă și un hartan rumenit,
Cu vasu-nchinăm pentru voi negreșit.

Pentru Dobbin și pentru ochiul lui stâng,
O plăcintă dă-i, Doamne, ca eu să nu plâng,
O plăcintă așa cum e cuvenit,
Cu vasu-nchinăm pentru voi negreșit.

Pentru Mary cea grasă și pentru-a ei poiată,
Dă-i, Doamne, pe câmp o recoltă bogată,
O recoltă bogată căci ne-a omenit,
Cu vasu-nchinăm pentru voi negreșit.

Pentru Fillpail și pentru a ei ureche,
Dă-i, Doamne, An Nou făr’ de pereche,
Un An Nou cu bine, să fie slăvit,
Cu vasu-nchinăm pentru voi negreșit.

Pentru Colly și pentru coada ei lungă,
Dă-i, Doamne, oi multe să aibă în strungă,
Și-o bere-n pahar să aibă pe masă,
C-a noastră-nchinare să-i fie voioasă.

Vino, băiete, ne toarnă în vase o mie,
Ca sufletu-n rai s-odihnească-n vecie,

Ghimpele de la Glastonbury Un timbru britanic pe care este înfățișat miraculosul copac care înflorește de Crăciun.

Dar de-oi turna în vase puține,
Să știi că vai ș-amar fi-va de tine.

Să bem pentru fata în albă rochiță
Ce fuga veni la noi, la portiță
Ce fuga veni și trase zăvorul,
Închinătorii să intre și urătorul.

Gluga din Haxey În fiecare an în ziua Vechiului Crăciun, pe 6 ianuarie, locuitorii din Haxey, Lincolnshire, Anglia, sunt angrenați într-un joc ciudat. Un Bufon îmbrăcat în veșminte zdrențuite, cu fața mânjită de funingine și ocru, începe prin a-i întâmpina pe cei prezenți și a declara că tema zilei este:

Casă contra casă, oraș contra oraș,
Iar dacă-ți iese un om în cale, doboară-l la pământ,
Dar nu-l vătăma.

(În vreme ce rostește cuvintele, este învăluit în mod ritualic de fumul unui foc de tabără.) Apoi își duce echipa de jucători în roșu, conduși de Stăpânul Glugii, spre un câmp din apropiere, unde timp de câteva ore, bărbații din parohie luptă pentru a păstra o serie de „glugi“, sau suluri de pânză, frânghie și piele. Se crede că jocul are legături cu luptele ritualice precreștine, menite să asigure fertilitatea.

Gnomi Vezi ELFI.

„Go Tell It on the Mountain“ Un cântec tradițional afroamerican, cules de compozitorul și cântărețul American de culoare Frederick Jerome Work (1880–1942), cu un aranjament realizat de nepotul său, John Wesley Work (1901–1967).

Păstorii turmele-și vegheau
Tăcute-n noaptea lină
Și iată că pe ceruri strălucea
O sfântă lumină.

*Hai, peste munti strigati
Si peste dealuri, pretutindeni,
Hai, peste munti strigati,
Că s-a născut Iisus Hristos.*

Păstorii se temeau și tare tremurau,
Cântă iată că în cer s-a auzit
Un cor de îngeri ce cântau
Că un Mântuitor pe lume a venit.

Refren

Acolo jos, în ieslea cea umilă,
Ni s-a născut Hristos, curat;
În acea dimineață sfântă,
Domnul de noi s-a îndurat.

Refren

Pe când drumu-l căutam
Zi și noapte neîncetat,
Ajutor la Domnul am cerut,
Iar El calea îndat' mi-a arătat.

Refren

El m-a pus să străjuiesc,
De veghe să stau mereu,
Iar între creștinii toți,
Cel mai ne-nsemnat sunt eu.

Goana după cadou (1996) Un film („Jingle All the Way“) destinat tuturor părinților care au vrut să le ofere copiilor de Crăciun cea mai în vogă jucărie a momentului, doar pentru a constata însă că aceasta s-a epuizat (sau că este în mod deliberat scoasă de la vânzare pentru a crește cererea). Howard Langston (rol interpretat de Arnold Schwarzenegger) este un tată foarte ocupat, care, simțindu-se vinovat fiindcă își neglijează familia, îi promite fiului său că va primi o păpușă Turbo Man. Jucăria a dispărut însă de mult de pe rafturile magazinelor, astfel încât Langston se lansează într-o vânătoare disperată, care îl duce la o rivalitate cu Myron Larabee (Sinbad), pornit într-o misiune similară, și la o îndoielnică întâlnire cu un Moș Crăciun dintr-un magazin, care îi propune o versiune contrafăcută a jucăriei. Regizat de Brian Levant, pelicula conține și câteva scene filmate în impunătorul Mall of America din Minnesota, SUA.

„God Rest Ye Merry Gentlemen“ Deși scris, cel mai probabil, în veacul al XVI-lea sau mai devreme, acest colind popular („Domnul să vă-nveselească, domnii mei“) a fost publicat pentru prima dată abia în secolul al XVIII-lea, fiind transpus pe diverse melodii. Este menționat și în *Un colind de Crăciun* de Dickens, când Scrooge alungă un grup de colindători.

Într-o altă variantă, ultimele două versuri ale fiecărei strofe sună astfel: „O, ce veste cu bucurie am aflat, / Căci s-a născut Iisus în ziua de Crăciun.“

Domnul să vă-nveselească, domnii mei,
Și fericiți și fără griji să fiți,
Căci Iisus Hristos Mântuitorul
Ni s-a născut în astă zi,
De diavol să ne mântuiască
Și de rău să ne ferească.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

În Bethleem printre evrei
Prunc sfânt ni s-a născut,
Si așezat în iesle-n fân,
În astă dimineață a apărut.
Iar a sa mama, Maria,
O preacurată viață avea.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

De la Dumnezeu din cer
Un înger s-a ivit;
La păstori el a venit
Și vestea le-a adus:
Că-n Bethleem a fost născut
Dumnezeiescul Fiul: Iisus.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

Să nu vă temeți, îngerul i-a îndemnat,
Nimica să nu vă-nspăimânte acum,
Căci un Mântuitor azi ne-a fost dat,
Mesia blând, curat și bun,
Ce cu putere mare îi va nimici
Și pe Satana și pe-ai lui copii.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

Păstorii auzind aceste,
S-au minunat de așa bună veste,
Și turmele pe câmp și le-au lăsat:
La Bethleem pe dată au plecat.
Să afle punctul binecuvântat.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

Dar când în Bethleem ei au intrat,
Unde Iisus fusese așezat,
În ieslea dintr-un staul l-au găsit,
În fân de dobitoace culcușit.
Și-alătura Maria, maica sa,
La Domnul cu-focare se ruga.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

Domnului cu toți cântați
Și cu noi vă bucurați;
Cu drag să ne-mbrățișăm,
Ca frații să ne purtăm,
Că această mare sărbătoare
Pereche în lume nu are.
O, vești de bucurie pline,
Vești de bucurie pline!

„Godchild of the Highwayman“ O poveste olandeză („Finul tâlharului“) scrisă de Anton Coolen. Un cizmar sărac (în poveștile de Crăciun toți cizmarii sunt săraci) nu poate găsi un naș pentru cel de-al doisprezecelea copil al său, abia venit pe lume, dar un străin misterios se oferă voluntar și dă familiei o pungă grea, plină cu aur. Binefăcătorul lor se dovedește a fi un violent tâlhar la drumul mare, iar mama este măcinată de sentimente de vinovăție, gândindu-se de unde ar putea proveni banii.

Bolnăvicios, copilul moare în seara de Ajun și este condus în ceruri de îngerul său păzitor, dar când află că nașul lui e condamnat să meargă în infern pentru relele făcute în viață, refuză să intre în rai. Într-un târziu, Iisus îi spune că, dacă tâlharul poate umple un vas cu lacrimile sale de căință, poate ajunge și el în rai. Apoi copilul revine pe Pământ și încearcă să-și salveze nașul.

„**Good Christian Men Rejoice**“ O transpunere („Creștini buni, vă bucurați“) a colindului macaronic „In Dulci Jubilo“, scris de misticul german din secolul al XIII-lea Heinrich Seuse, care visase că îngerii l-au invitat să li se alăture într-un dans; când s-a trezit, a notat muzica pe hârtie. În limba engleză a fost tradus pentru prima dată în jurul anului 1540. În 1853, JOHN MASON NEAL a realizat traducerea variantei actuale, din colecția de secol XVI PIAE CANTIONES.

Creștini buni, vă bucurați
Și din inimi toți cântați!
Ascultați ce am văzut:
Veste bună, veste bună!
Hristos Iisus azi s-a născut!
În iesle pruncul sta culcat,
Un bou și un asin ‘nainte-i s-au plecat,
Hristos Iisus azi s-a născut!

Creștini buni, vă bucurați
Și din inimi toți cântați!
Vestea bună auziți:
Bucurie, bucurie!
Iisus a venit, noi suntem mântuiți!
El a deschis a cerurilor cale
Pentru a noastră binecuvântare.
Iisus a venit, noi suntem mântuiți!

Creștini buni, vă bucurați
Și din inimi toți cântați!
Moartea nu mai înseamnă-acum pieire:
Pace vouă, pace vouă!
Iisus e-a noastră mântuire!
Pe toți ne cheamă la el în tărie,
Să-i fim alături pe vecie:
Iisus e-a noastră mântuire!

„**Good King Wenceslas**“ Deși criticii de specialitate i-au deplâns mai mult de un secol greoaia armonizare a muzicii cu versurile, acest colind („Bunul rege Venceslas“) pentru ziua Sfântului Ștefan, scris de J.M. Neale, a rămas și astăzi unul dintre preferatele publicului. Versurile lui Neale, așternute pe hârtie în 1853 și avându-l în centru pe ducele Venceslas al Boemiei, au fost transpuse pe muzica unui colind din colecția

„*Good King Wenceslas*“ Regele și pajul său sunt surprinși într-o misiune caritabilă pe acest timbru britanic.

Piae Cantiones din secolul al XVI-lea, cu un aranjament realizat de John Stainer.

Motivul pentru care Neale l-a ales pe Venceslas pentru a întruropa chemarea la bucuria Crăciunului este și acum învăluit în mister. Unii susțin că legende despre generozitatea sa circulau de mult, fiind aduse acasă de soldații englezi care luptaseră în Boemia în Războiul de Treizeci de Ani; poată că ele au existat, dar nu s-a păstrat nicio urmă. Mai probabil este ca Neale să fi apelat la „ziua Sfântului Ștefan“, fiindcă 26 decembrie (când era praznicul acestui sfânt) era, în Anglia, o zi de milostenie, potrivit tradiției.

Bunul rege Venceslas s-a uitat afar’
În ziua Sfântului Ștefan,
Când totul de omăt era acoperit,
Curat și rece, alb și diafan.
Aprins luna-n noapte strălucea,
În gerul neînduplecat,
Când un sărac agale s-a ivit,
Care pășea și lemne de foc aduna.

Tu, paj, te-oprește și adastă
Și spune-mi dacă știi:
Țăranu-acela de pe coastă,
Unde o sta și cine-o fi?
Sire, departe-și are casa el,
Colo în muntele din zare,
În crângul des, lângă un vâlcet,
Alături de fântâna ceea mare.

Adu-mi carne și-adu-mi vin,
 Și bușteni de foc mi-aduce.
 Și-o să facem un sac plin
 Pentru el ca să mănânce.

Paj și rege apoi pleacă
 Împreună, în solie,
 Tot pe drum în acea seară,
 În vifor și vijelie.

Sire, noaptea-i neagră ca de smoală,
 Vântul suflă aprig tare.
 Inima-mi trage a boală,
 Nu mă mai țin pe picioare.
 Vino-n urmă-mi, pajul meu,
 Stai în spate-mi, mai ferit;
 Pavază îți voi fi eu
 De al vântului vuit.

După rege mergea pajul,
 Și-unde regele călca –
 Regele cel bun, el, sfântul –
 Vezi, zăpada se topea.
 Voi, creștini, să luați aminte:
 De-o fi nobil ori bogat,
 Cel ce pe săraci ajută
 Fi-va binecuvântat.

Gordo, El În fiecare an, pe 22 decembrie, spaniolii așteaptă cu sufletul la gură *Loteria de Navidad*, extragerea loto de Crăciun, supranumită și *El Gordo*, „Grăsana“, datorită premiilor în valoare de sute de milioane de euro ce pot fi câștigate. Majoritatea spaniolilor își cumpără un bilet, extragerea fiind transmisă în direct la posturile naționale de televiziune.

„**Grandma Got Run Over by a Reindeer**“ Un cântec („Bunica a fost călcată de un ren“) scris în 1979 de veterinarul Elmo Shropshire și popularizat de duetul pe care îl formase împreună cu soția sa, Elmo and Patsy. Bunica din titlu, care băuse prea mult lichior de ouă, este găsită moartă în circumstanțe care sugerează că a fost lovită de sania Moșului. Cântecul a devenit cunoscut în Canada atunci când unii politicieni, organizații ale femeilor și ale pensionarilor s-au plâns că este ignitor la adresa femeilor vârstnice

și că decesul unei bunicuțe nu era nicidecum un lucru de răș. Deși nu s-a luat nicio măsură pentru a-i împiedica difuzarea, cântecul a fost votat drept unul dintre „Cele mai oribile Trei cântece de Crăciun din toate timpurile“, iar un DJ american a fost concediat fiindcă l-a difuzat (la cerere) de 27 de ori la rând. Cântecul a fost urmat de o parodie intitulată „Grandpa Got Runned Over by a John Deere“ („Bunicul a fost călcat de un John Deere“ – marcă de utilaje agricole produse de firma americană Deere & Company; pronunția sa amintește de cuvântul *reindeer*, „ren“, din titlul cântecului sus-menționat.).

„**Great and Mighty Wonder, A**“ J.M. Neale a realizat această traducere („O mare și dumnezeiască minune“) în limba engleză a unui imn liturgic scris de Sfântul Germanus (634–733) pentru ziua de Crăciun. Melodia este inspirată de un colind popular de a Douăsprezecea Noapte, cântat în dioceza Trier în secolul al XV-lea sau la începutul celui de-al XVI-lea.

O mare și dumnezeiască minune,
 Un dar sfânt tuturor să ne fie!
 Fecioara pruncul l-a născut
 În neprihănită curăție.

*Cântați deci acest imn în cor:
 „Slavă Dumnezeului din cer,
 Și pe pământ pace tuturor.“*

Cuvântul întrupat devine
 Și în înalt rămâne un mister!
 Iar heruvimii imnuri cântă
 Către păstori, din cer.

Refren

Împăratului îi cântă în cor
 Mărețe, oștile îngerești,
 Voi, munți și văi, vă bucurați,
 Oceane, voi aplaudați!

Refren

Pe toți vine să-i mântuiască
 Și toți umil lui i se închină,

Pruncul născut în Bethleem,
Domnul, a lumii-ntregi lumină.

Refren

Orice năluci pe dată vor pieri,
Orice păcat va putrezi,
Când Domnu-sceptru-și va întinde,
Al nostru Dumnezeu în veci va fi.

Refren

Grecia Crăciunul pătrunde într-o nouă eră în Grecia. Decoratiunile, preparatele culinare și obiceiurile încep să semene tot mai mult cu cele din Europa Occidentală sau din America de Nord. Astfel, în vreme ce odinioară Crăciunul era o sărbătoare liniștită, spirituală, abia vag marcată de comercialism, acum a devenit mai agitată și mai țipătoare, cel puțin la orașe. Și totuși, în Grecia se păstrează unele tradiții unice.

Cu un Advent de tip penitențial, postul Crăciunului începe pe 17 noiembrie, dar pregătirile pentru marea sărbătoare se accelerează pe 6 decembrie, de ziua Sfântului Nicolae. În multe țări, Sfântul Nicolae este un blând aducător de daruri; în Grecia, el e ocrotitorul țării și protectorul marinarilor, care organizează în cinstea lui ceremonii speciale. Pomii de Crăciun, înainte vreme rar întâlniți în Grecia, sunt în prezent din ce în ce mai obișnuiți (deseori preferându-se unii artificiali), fiind împodobiți la jumătatea lunii decembrie. (Înainte de a deveni populari, numeroși greci decorau în perioada Crăciunului corăbioare de jucărie sau țineau în casă o rămurică de busuioc înfășurată pe o cruce din lemn.)

Alaturările de Crăciun au o importanță deosebită în Grecia, câteva fiind indispensabile: *loukoumathes* (un fel de gogoși cu miere), *kourabies* (fursecuri pudrate cu zahăr), *melomakarona* (aluat înmuiat în miere sau sirop și tăvălit prin nuci măcinate) și *Christopsomo* (un cozonac rotund nelipsit de pe masa din seara de Ajun). *Kouloures* sunt niște pâinici speciale modelate astfel încât să reflecte ocupația familiei: în formă de plug pentru agricultori, de oaie pentru ciobani etc. (Unele dintre aceste

prăjituri sunt puse deoparte pentru copii, care merg din casă în casă cântând *kalandas*, splendide colinde acompaniate de tobă și țimbal.)

Odinioară, grecii obișnuiau să-și deschidă cadourile de Anul Nou, însă în ultimii ani mulți au adoptat tradiția occidentală, oferindu-și daruri în seara de Ajun sau în dimineața de Crăciun. Felul principal la masa de Crăciun suferă și el transformări. Înainte friptura de porc era întotdeauna în prim-plan, multe familii din zonele rurale crescând porcul în gospodăria proprie exact în acest scop, dar astăzi curcanul apare din ce în ce mai des pe mesele de Crăciun ale grecilor. Pe cale de dispariție sunt și tăierea ritualică a porcilor și desenarea unei cruci cu sângele acestora pe fruntea copiilor. Cozonacul *Christopsomo* este însă și astăzi neschimbat, un element esențial al ospățului de sărbătoare.

În ajunul Anului Nou, copiii cântă imnuri adresate Sfântului Vasile (a cărui zi este pe 1 ianuarie), fiind răsplătiți cu bani și bunătăți. *Vasilopitta*, prăjitura Sfântului Vasile, se mănâncă după o frângere ceremonială, în care bucățile le sunt oferite ritualic sfântului, diverșilor membri ai familiei și săracilor. În aluat stă ascunsă o monedă, iar cel care o găsește va fi – susține tradiția – norocos în anul care începe; dacă e găsită în bucata pentru săraci, moneda va fi dată acestora. A doua zi sunt oferite darurile, este întinsă o masă bogată, iar apele sunt înnoite atunci când noua Apă a Sfântului Vasile o înlocuiește în căni pe cea a anului vechi.

Ziua de 6 ianuarie este ultima mare sărbătoare din perioada Crăciunului în Grecia și marchează Teofania sau Boboteaza – Pogorârea Sfântului Duh asupra lui Iisus la botezul în apa Iordanului. Preoții oficiază Marea Sfințire a apelor, aruncând în apa unui râu, lac sau în mare o cruce pe care e legată o ramură de busuioc, ca mărturie a nașterii și a botezului lui Iisus. Crucea este recuperată de un înotător; uneori se organizează o competiție pentru onorarea de a prinde crucea, considerându-se că norocul îi va surâde în viață celui care i-o va înapoia preotului.

Nicio descriere a Crăciunului din Grecia nu ar fi completă fără a pomeni de credința

populară *kallikantzaro* – monștri subpământeni care ies la suprafață în cele Douăsprezece Zile ale Crăciunului pentru a-i bântui pe oameni; sunt furioși fiindcă munca lor îndârjită de un an întreg, menită a roade copacii care susțin lumea, este zădărnicită de Nașterea lui Iisus. De aceea, coboară pe hornurile caselor și fac tot felul de mici răutăți: acresc laptele, urinează în foc sau îl silesc pe oameni să danseze până la epuizare. Pot fi ținuți departe menținând aprins bușteanul de Crăciun pe toată durata sărbătorilor, arzând încălțări vechi sau atârând în casă ramuri de isop și o mandibulă de porc. Sfințirea apelor este cea care îi alungă sub pământ pentru încă un an.

Greierele din horn Ce-a de-a treia nuvelă de Crăciun a lui Charles Dickens, publicată în decembrie 1845, *The Cricket on the Hearth* nu conține niciunul dintre elementele supranaturale care se regăsesc în *Un colind de Crăciun* și *Clopotele*. Veselia unui greieraș și a spiritelor casei pălește, în comparație cu fantomele din celelalte două nuvele, însă este suficientă pentru a facilita reconcilierile și transformările care apar în ițele încălcite dintre un căraș și soția lui, un bătrân fabricant de jucării și fiica lui oarbă, un străin misterios, un pretendent inoportun și o logodnică reticentă.

Gremlins (1984) O comedie neagră despre un cadou de Crăciun care ia o întorsătură urâtă. Un tată (Hoyt Axton) cumpără pentru fiul său, Billy (Zach Galligan), o simpatică creatură blănoasă numită Mogwai, primind trei instrucțiuni referitoare la ea: s-o ferească de lumina puternică, s-o țină departe de apă și niciodată să n-o hrănească după miezul nopții. Toate regulile sunt însă rapid încălcate, iar animăluțul dă naștere unei sumedenii de monștri distrugători, care dau peste cap orașelul. Regizorul Joe Dante a introdus în film numeroase aluzii la alte pelicule.

Grigorie Cel Mare, Sfântul (circa 540–604) Suveranul pontif care l-a sfătuit pe Augustin, misionar în rândul populațiilor germanice din Insulele Britanice, să le permită recent

converțiților să-și păstreze vechile obiceiuri, dacă acestora li se poate da o interpretare creștină. Ideea sa a dus la sărbătorirea Crăciunului în decursul secolelor în stil sincretic, cu numeroase variațiuni locale. Recomandarea sa este explicită într-o scrisoare adresată abatelui Melitus, care pleca să i se alăture lui Augustin:

Cu niciun chip să nu distrugă templele închinat zeilor, ci doar idolii din temple. Iar el, după ce le va fi purificat cu apă sfințită, să așeze în ele altare și moaște ale sfinților. Căci, dacă acele temple sunt bine construite, trebuie convertite de la venerarea demonilor la slujirea adevăratului Dumnezeu. Astfel, văzând că locurile lor de închinăciune nu sunt distruse, oamenii își vor alunga greșeala din inimi și vor veni la locurile cunoscute și le vor îndrăgi, recunoscând și închinându-se la adevăratul Dumnezeu. Iar mai departe, cum era obiceiul lor de a sacrifica boi, e bine să primească în schimb o ceremonie oarecare. Să-i lase deci, în ziua sfințirii bisericilor lor sau de sărbătoarea martirilor ale căror moaște sunt păstrate în ele, să-și ridice colibe în jurul fostelor lor temple și să sărbătorească religios. Atunci vor sacrifica și mânca animalele nu ca ofrandă adusă diavolului, ci pentru slava lui Dumnezeu căruia, ca atotădător, îi vor aduce mulțumiri pentru că s-au săturat. Astfel, dacă nu sunt lipsiți de toate bucuriile lor dinafară, le vor gusta mai cu spor pe cele dinăuntru. Căci e fără îndoială cu neputință să ștergi totul dintr-odată din mințile lor, așa cum, când cineva dorește să ajungă în vârful muntelui, trebuie să urce pas cu pas, nu în salturi.

Grinch Un termen care a pătruns în vocabularul obișnuit, fiind împrumutat din celebra carte pentru copii semnată Dr. Seuss, *How the Grinch Stole Christmas* („Cum a furat Grinch Crăciunul”); este folosit pentru a desemna o persoană care disprețuiește Crăciunul și tot ce implică sărbătorirea lui. Perfect relevant în acest sens este următorul „Crez” din 1995, al unui „Grinch anonim”:

Reneg tradițiile de Crăciun pe care le știu și mi le amintesc

Resping și îmi dedic energia pentru a combate, a submina și a discredita sistemul de credințe aflat la baza acestor tradiții.

Nu cred că Iisus s-a născut dintr-o Fecioară de Crăciun, că a murit pe cruce și că a înviat în a treia zi pentru a-i mântui pe credincioși de păcat și de pedeapsa veșnică. Cred că ideea aceasta e stupidă și imorală.

Nu cred că Moș Crăciun le aduce daruri copiilor cuminți.

Cred că trebuie să avem o economie care să nu depindă de schimbul de daruri la finele anului. Inventarea, distribuirea și vânzarea unor articole care nu corespund nevoilor sau dorințelor oamenilor înseamnă risipă și prostie.

Nu cred că pomii trebuie uciși pentru a onora oricare dintre aceste credințe. Nu cred că terenurile agricole trebuie utilizate pentru plantarea și recoltarea unor roade atât de inutile. Dacă grâul și porumbul nu sunt necesare, copacilor trebuie să li se permită să crească.

Nu cred că mitologiei trebuie să i se pună în sarcină educarea celor tineri și bătrâni, că altruismul trebuie pus în practică o zi în fiecare an fiindcă este atât de „frumos“ din perspectivă sentimentală.

Ecologia și solidaritatea umană și planetară sugerează că trebuie să scăpăm de Crăciun. Intenția mea este să-l subminez câte puțin, renunțând la implicarea mea emoțională.

Grota Laptelui Există în Bethlehem numeroase situri religioase care au legătură cu Nașterea. Unul dintre ele este Grota Laptelui, o peșteră cu pereții din piatră albă ca laptele, în care, spune legenda, s-a ascuns Sfânta Familie de soldații lui Irod, care puneau în practică UCIDERE PRUNCILOR. Picături din laptele Fecioarei ar fi căzut pe piatră, care de aceea este albă. Călugării franciscani din secolul al XV-lea au construit pe locul respectiv o capelă care a devenit loc de pelerinaj pentru femeile ce așteptau un miracol în viața lor și se rugau să aibă un lapte sănătos. Vezi BETHLEEM.

Gruber, Franz Xaver (1787–1863) Profesor și muzician austriac, cel care a compus melodia colindului „Stille Nacht“. În decembrie 1818,

preotul paroh Josef Mohr i-a cerut lui Gruber, organist la biserica Sfântul Nicolae din Oberndorf, să compună muzica pentru unul dintre poemele sale, pentru slujba de la miezul nopții de Ajun. Rezultatul acestei colaborări a fost „Stille Nacht“, care avea să devină cel mai cunoscut colind din lumea întreagă. Gruber a continuat să compună și după ce a plecat din Oberndorf, unele dintre imnurile sale fiind interpretate și astăzi în Austria.

Gryla Un monstru de sex feminin din folclorul islandez, ale cărui treisprezece vlăstare sunt cunoscute colectiv ca JÓLASVEINAR sau Flăcăii de Crăciun. Ea și soțul ei, Leppaludi, au fost considerați timp de secole căpcăuni canibali, mari amatori de carne de copil. Pentru a fi cuminți, părinții își amenințau copiii cu ea și cu animalul ei de casă, PISICA DE CRĂCIUN.

Guatemala În secolul al XV-lea, la Florența, o mișcare de reînnoire religioasă, condusă de călugărul Savonarola s-a concretizat în celebrul „rug al vanităților“, o ardere în spațiul public a obiectelor de lux, despre care se considera că le distrag credincioșilor atenția de la Dumnezeu și de la mântuire. Un spectacol similar are loc în fiecare an la începutul sezonului de crăciun în Guatemala. Pe 7 decembrie, ziua în care este celebrată acolo și Imaculata Concepțiune, localnicii scot din case lucrurile de care nu mai au nevoie și le dau foc în cadrul unei ceremonii intitulate „Arderea răului“. Astfel, cu locuințele eliberate, se pot pregăti pentru apropiatul Crăciun. Casele sunt apoi dereticate și împodobite, după care este așezată la loc de cinste ieslea miniaturală sau *nacimiento*. În Guatemala, aceste scene ale Nașterii pot fi mari și elaborate: machete ale Bethlehemului și figurine „grăbindu-se“ să-l vadă pe pruncul Iisus ocupă uneori o încăpere întreagă. (Figurina reprezentându-l pe Iisus este așezată în iesle abia în seara de Ajun.)

Cu nouă zile înainte de Crăciun începe perioada caracterizată de *posadas*, procesiuni în care sunt reeditate peregrinările cuplului Maria și Iosif în căutarea unui loc de popas. În fiecare seară, o altă pereche de localnici joacă rolul

Sfintei Familii și bate la uși, fiind refuzat înainte de a găsi o casă în care vor fi primiți. În cea de-a noua seară, toate cuplurile care i-au întruchipat pe Maria și pe Iosif, plus muzicanți, prieteni și vecini, se reunesc în ultima casă pentru a-i întâmpina și a participa la o petrecere grandioasă.

Pinul local, numit *pinabete* (*Abies guatemalensis*), este o specie pe cale de dispariție, deoarece tot mai mulți orașeni își doresc un pom de Crăciun în stil occidental, ceea ce poate provoca un dezastru ecologic în regiunile rurale. În consecință, tăierea și comercializarea piniilor sunt ilegale, iar reprezentanții poliției și ai organizațiilor de protecție a mediului patrulază pe teren și pe străzi, confiscând copacii și ramurile găsite la vânzare. Pomii artificiali constituie o alternativă destinată celor care doresc să aibă un simbol al Crăciunului pe care să-l decoreze și sub care să așeze darurile de la El Niño.

După ce copiii deschid cadourile în seara de Ajun, majoritatea familiilor guatemaleze participă la slujba religioasă de la miezul nopții, *Misa de Gallo*. Apoi focurile de artificii sărbătorească Nașterea, iar oamenii se așază la masă, delec-

tându-se cu *tamales*, un aluat din mălai, umplut cu carne și sos iute, înfășurat în frunze de banan. Ziua de Crăciun cuprinde vizite, o slujbă religioasă la amiază și alte focuri de artificii.

Guignolée, La Obiceiul întâlnit în provincia Quebec din Canada, constând în a merge din ușă-n ușă în perioada Adventului, pentru a strânge bani și alimente destinate acțiunilor caritabile. Tradiția a început în Evul Mediu sub forma zgomotosului mers la colindat de Anul Nou, ajungând în America de Nord odată cu coloniștii francezi, în secolul al XVII-lea. Colindătorii interpretează un cântec tradițional cu refrenul *La ignolée, la ignoloché*, în care sunt cerute donații și sunt amenințați cei ce nu dau nimic:

Ziua bună, domn și doamnă,
Și tuturor celor din casă.
Am făgăduit să venim la voi o dată în an;
O dată în an nu-i mult.
Dați-ne o bucatică de carne,
O bucatică de carne,
Vă rugăm.
Dacă n-aveți nimic a ne da,
Spuneți așa.

La Guignolée Obiceiul franco-canadian de a cere donații în perioada Crăciunului.

Și-o vom lua pe fata a mai mare,
 Și picioarele i le vom frige,
La ignolée, la ignoloché,
 Ca să ne ungem buzunarele;
 Nu cerem prea multe
 Pentru vizita noastră.
 Doar douăzeci și cinci-treizeci de picioare
 ori codițe de purcel,
 Dacă veți dori.
 Suntem cinci sau șase oameni buni,
 Iar, de nu vă place cântecul nostru,
 Om face un foc în crâng
 S-auzim cucul cântând,
 Și turtureaua.

Se crede că exclamația *La ignolée, la ignoloché* derivă dintr-o solicitare privind vâscul de Anul Nou. Amenințarea cu frigerea picioarelor a fost explicată uneori ca o aluzie la antica practică a druizilor de a face jertfe umane în cadrul festivităților din miez de iarnă.

Gustări pentru aducătorul de daruri În America de Nord, copiii obișnuiesc să pregătească o gustare care să refacă puterile Moșului în lungul său drum din seara de Ajun: o farfurie cu prăjiturile, un pahar cu lapte și, eventual, un morcov pentru reni. Cu încântare, copiii constată a doua zi că prăjiturilele s-au mâncat, laptele s-a băut, morcovul a fost ros și, uneori, găsesc alături un bilețel de mulțumire din partea Moșului.

Obiceiul are antecedente în istorie și corespundențe în lumea întreagă. În parte, își are originea în credința locuitorilor din țările est-europene și scandinave că spiritele celor morți din familie revin acasă în noaptea de Ajun și găsesc un loc păstrat pentru ele la masă și, în unele zone, o baie sau un pat care le așteaptă. Uneori se pregătesc gustări și pentru Sfânta Familie. În munții Austriei se obișnuia ca în timpul slujbei de la miezul nopții să se lase lapte pentru Maria și pentru Pruncul Iisus, iar în Bretania era lăsată afară mâncare, noaptea, pentru Sfânta Fecioară. O pâine, o cană cu lapte și o lumânare aprinsă erau așezate deseori pe mesele irlandezilor, în eventualitatea că Sfânta Familie trecea prin apropiere în timpul nopții.

Gustări pentru aducătorul de daruri Copiii pregătesc o gustare pentru Moș Crăciun.

Astăzi, copiii din țările în care Magii sunt aducătorii de daruri, pregătesc o mână de fân pentru cămilele acestora în ajun de Epifanie; copiii din Puerto Rico adună iarbă proaspătă, o rulează ghem, o decorează cu dantelă și o lasă sub pat pentru cămilele ostenite. În Cuba, în anii anteriori comunismului, copiii puneau deoparte tutun, iarbă și boabe de cafea pentru cei Trei Magi și pentru cămilele lor.

În Anglia, Tata Crăciun poate găsi pregătite pentru el o plăcintă și un păhăruț de brandy. În Cumberland, în anii 1950, în cel puțin o casă pentru Tata Crăciun erau puse deoparte un pahar de sherry, o țigară și o jumătate de coroană. Copiii din Siria și din Liban lasă apă și grăunțe pentru catâr și cămilă. În Danemarca, elful casei, *nisse*, trebuie să aibă pregătită farfuriuara sa cu budincă de orez în seara de Ajun, căci altfel va fi de rău. În Australia, căldura face ca Tata Crăciun să primească o bere rece și o găleată cu apă pentru cangurii albi care îi trag trăsura. În Tirol, calul Sfântului Nicolae primește fân, iar sfântul însuși are parte de un pahar de schnapps. În regiunile protestante din Germania, Weihnachtsmann se poate aștepta la *Glühwein*, turtă dulce sau *stollen*.

Hackin Numele vechi al budincii cu prune în Anglia. Dintr-o relatare din 1740 privind Crăciunul aflăm: „În aceste zile toate vetrele du-due, budinca trebuie să fie fiartă până la crăpat de ziuă, căci, altfel, doi flăcăi o iau pe fată de brațe și dau ocol pieței cu ea, până ce se rușinează de lenevia ei.” Termenul este, probabil, înrudit cu HAULKIN.

Hansel Monday Echivalentul scoțian al BOXING DAY din Anglia, Hansel Monday sau Lunea Darului, era prima zi de luni după Anul Nou, când angajații se puteau aștepta la un *hansel*, un mic dar în bani din partea angajatorilor, săracii primeau donații de la vecinii mai prosperi, iar profesorii un cadou de la elevi. Până la sfârșitul secolului al XIX-lea, era zi liberă pentru lucrătorii câmpului și un prilej de sărbătoare la nivelul întregii comunități.

„**Hark! The Herald Angels Sing!**” În dimineața de Crăciun a anului 1739, Charles Wesley, poet și cleric, a fost impresionat de răsunetul plăcut al clopotelor în timp ce se îndrepta spre biserică. Astfel a fost inspirat să scrie o piesă în titlulată „For Christmas Day” („Pentru ziua de Crăciun”), care începea cu versul „Ascultați cum cerurile-ntregi răsună”. În decursul anilor, poemul a fost „rafinat” de numeroși autori, printre care și George Whitefield și Martin Madan, metodiști ca Wesley, până ce a ajuns la forma cunoscută astăzi. Printre cei care au modificat cuvintele s-a aflat și un autor care nu agreea

ideea Nașterii neprihănite și a schimbat un vers în acest sens.

Textul modificat al lui Wesley a fost pus pe diverse melodii, dar vreme de ani întregi cea mai populară a fost „Hendon” sau „Take My Life and Let It Be”. Actuala melodie a fost preluată din *Festgesang* no. 7 de Felix Mendelssohn, din 1840, scrisă în onoarea invenției lui Gutenberg, tipărița. Mendelssohn n-o considera adecvată pentru un text religios: „Sunt sigur că piesa va fi mult apreciată de cântăreți și de ascultători”, spunea el, „dar nu se va potrivi *niodată* pentru un text sacru. Trebuie găsit un subiect vesel sau național, ceva care să meargă bine cu ritmul alert și soldătesc al piesei, iar cuvintele trebuie să exprime ceva jovial și popular, așa cum încearcă să facă și muzica.” În ciuda scepticismului său, în 1857 muzicianul anglican William Cummings a adaptat cu succes melodia la textul lui Wesley.

Iată! Trămbițele îngeresti au răsunat,
Căci ni s-a născut nou împărat;
Pace pe pamânt și îndurare
Pentru păcătoși, căci Dumnezeu e mare!
Cu bucurie, popoare vă ridicați,
În triumf cerurilor vă alăturați;
Strigați cu îngerii din cer, de sus,
La Bethleem ni s-a născut Iisus!

„**Hark! The Herald Angels Sing**” Charles Wesley, autor de *imnuri metodist*.

„Hark! The Herald Angels Sing” Un timbru din Insula Crăciunului care ilustrează cunoscutul colind.

*Iată! Trâmbițele îngerești au răsunat,
Căci ni s-a născut nou împărat!*

Hristos, a cerurilor bucurie,
Al nostru Domn pentru vecie;
Acum pe lume a venit,
Din pântec de Fecioară rod iubit!
Dumnezeire întrupată,
În trup de carne-al nostru Tată!
Între oameni să trăiască,
Pe noi să ne mântuiască.

Refren

Slavă, al cerurilor împărat,
Slavă, Fiului cel luminat!
Viață tuturor ne-a dăruit,
De noi toți milostiv.
Din ceruri s-a pogorât,
Pe moarte a omorât;
Pe oameni să îi învie,
Să trăiască în vecie.

Refren

Haulkin Uriășul cârnat preparat în ziua de Crăciun în casele englezești din secolul al XVIII-lea era numit *haulkin* sau *haukin*.

„**Haunted House, The**” Povestirea „The Haunted House” („Casa bântuită”) a constituit numărul de Crăciun al revistei *All the Year Round* din 1859, axat pe aventuri cu fantome și o presu-pusă casă bântuită. Charles Dickens a scris doua dintre cele opt capitole ale povestirii, aceasta fiind în parte o satiră la adresa credințelor populare în supranatural și în parte o recunoaș-tere a tradiției engleze a poveștilor cu fantome depănate de Crăciun în jurul focului. În cadrul unei conversații între doi necunoscuți în tren, Dickens îi ironiza pe cei care cred în mesaje dictate de spirite:

– Să mă scuzați, spuse domnul cu dispreț, dacă sunt mult mai presus de ceilalți oameni pentru a mă preocupa de așa ceva. Mi-am pe-trecut noaptea – așa cum de fapt îmi petrec acum tot timpul – în comuniune spirituală.

– Oh! am exclamat, oarecum repezit.

– Dialogul nopții a început, continuă dom-nul întorcând câteva pagini în carnetul său, cu acest mesaj: „Comunicările malefice per-vertesc bunele maniere!”

– Logic, am replicat, dar și o noutate?

– O noutate pentru spirite, ripostă domnul.

N-am putut decât să repet acel „Oh!” repe-zit și să întreb dacă aş putea afla si ultima co-municare.

– „O pasăre în mână”, spuse domnul citind cu mare solemnitate ultima notița, „face cât două pe gând.”

– Sunt și eu exact de aceeași părere, am zis, dar n-ar fi trebuit să fie „gard”?

– Eu așa am primit, „gând”.

Apoi domnul m-a informat că spiritul lui So-crate îi oferise în timpul nopții această deose-bită revelație: „Prietene, sper că te simți bine. Există doi în vagonul acesta. Ce mai faci? Sunt aici șaptesprezece mii patru sute șaptezeci și nouă de spirite, dar tu nu le poți vedea. Pitagora e și el aici. Nu are libertatea de a o spune, dar speră că îți place să călătorești.” Intervenise apoi și Galilei, cu înțelepciunea lui științifică:

„Sunt bucuros să te văd, AMICO. COME STA? Apa va îngheța când va fi suficient de frig. ADDIO!“ Tot în cursul nopții se petrecuse următorul fenomen. Episcopul Butler insistase să-și scrie numele „Bubler“ – o încălcare a normelor de ortografie și de bune maniere pentru care fusese ignorat. John Milton (bănuit de mistificare voluntară) declarase că nu el a scris *Paradisul pierdut* și îi prezentase, ca autori ai respectivului poem, doi domni necunoscuți, pe nume Grungers și, respectiv, Scadgingtone. Iar prințul Arthur, nepotul regelui Ioan al Angliei, declarase că se simte confortabil în al șaptelea cer, unde învață să picteze pe catifea sub îndrumările doamnei Trimmer și ale Mariei, Regina Scoției.

Haunted Man, The A cincea și ultima carte de Crăciun scrisă de Charles Dickens, *The Haunted Man* („Omul bântuit“) a apărut în decembrie 1848. Bântuitul este Redlaw, un profesor de chimie chinuit de amintirile nedreptăților comise în trecut. Izbutește să încheie un pact cu o fantomă, în urma căruia scapă de amintirile dureroase, dar se transformă într-un monstru de egoism și nerecunoștință, rănindu-i pe cei din jurul lui. Este salvat din această situație în ziua de Crăciun, de Milly Swidge. Deși ignorată de majoritatea cititorilor lui Dickens, povestirea se constituie într-o interesantă meditație asupra relației dintre memorie și moralitate.

Haus-Christ, Der Literal, „Hristos din casă“, era unul dintre numele prin care germanii din secolul al XVI-lea îl desemnau pe cel care aducea daruri de Crăciun. Protestanții germani, care doreau să pună capăt cultului catolic pentru sfinți, aveau nevoie de un înlocuitor al Sfântului Nicolae ca tradițional aducător de daruri la Crăciun. De aceea, clericii l-au numit în acest sens pe Iisus însuși, iar sacul lui cu daruri era „Sacul lui Hristos“. De aici s-a dezvoltat credința în Christkindl, un copil înveșmântat în alb, reprezentându-l pe pruncul Iisus ca aducător al darurilor de Crăciun.

„Have Yourself a Merry Little Christmas“ Cântec („Să ai un Crăciun cu bucurie“) scris de Hugh

Martin și Ralph Blane și interpretat de Judy Garland în filmul *Meet Me in St. Louis*, din 1944.

He That Should Come O piesă radiofonică („Cel care trebuia să vină“) într-un act despre Naștere, scrisă de autoarea britanică de romane polițiste Dorothy Sayers și difuzată de BBC în ziua de Crăciun a anului 1938. A fost apreciată pentru că a plasat Nașterea lui Iisus printre oameni obișnuiți. Sayers, autoarea povestirilor care îl au în prim-plan pe lordul Peter Wimsey, a scris o serie de douăsprezece piese radiofonice pe tema vieții lui Iisus, *The Man Born to Be King* („Omul născut să fie rege“). Prima din serie a fost *Kings in Judea* („Magii în Iudeea“), o piesă difuzată pe 21 decembrie 1941.

Heligh-monat „Luna sfântă“, numele dat de anglo-saxoni lunii decembrie, cu referire la ziua de Crăciun.

„Here Comes Santa Claus (Right Down Santa Claus Lane)“ Un îndrăgit cântec „Iată, vine moș Crăciun (chiar pe alea Moșului)“, scris în 1946 de Gene Autry și Oakey Haldeman și înregistrat de Autry. Cântecul i-a fost inspirat acestuia din urmă de participarea sa la parada Moși Crăciunilor din Los Angeles.

Herrick, Robert (1591–1674) Cleric al Bisericii Anglicane și cel mai de seamă dintre poeții-cavaleri – cei aflați de partea regelui în războiul civil din Anglia secolului al XVII-lea. Cât timp a fost preot de țară în Devon, s-a familiarizat cu modul în care era sărbătorit Crăciunul în regiunile rurale ale Angliei și a scris o serie de poeme care ilustrează aceste obiceiuri populare. Iată un exemplu, poezia intitulată „Colind“:

Ce muzică mai dulce poate exista
Decât colindul, pentru a cânta
Nașterea Domnului, Mesia?!
Glasu-nălțați, ciupiți struna!
Noaptea cea neagră îndată zboară,
Iar ziua ce-n locu-i acum se pogoară
Aduce-n decembrie o primăvară.

Hertha Zeița nordică a vetrei, care sosea în miez de iarnă în sobe. Unii etnologi cred că din acest obicei a derivat și „practica” lui Moș Crăciun de a intra în case coborând pe horn.

Het Pint O versiune scoțiană a obiceiului de WASSAIL. Het Pint – amestec condimentat de bere, zahăr și whisky – se bea în mod tradițional după miezul nopții de Ajun. În orașele scoțiene, ceainice cu Hot Pint erau purtate pe străzi de Anul Nou și oferite trecătorilor pentru a toasta în cinstea noului an.

Hibiscus jamaican *Hibiscus sabdariff*, planta din care se prepară băutura preferată de Crăciun a jamaicanilor. Petalele roșii sunt macerate câteva zile în apă cu mirodenii și coajă de portocală, apoi zeama este strecurată și amestecată cu rom și zahăr. Servită rece, băutura condimentează multe petreceri în sezonul sărbătorilor din Jamaica.

„**Ho Ho Ho!**” Exclamația tradițională a lui Moș Crăciun, mai cu seamă a echivalentului său nord-american, Santa Claus, deși Moșii din magazinele universale nu au voie s-o rostească, pentru a nu-i speria pe copiii mici. Există însă cel puțin un folclorist care subliniază originile păgâne ale exclamației, oferind numeroase exemple în care aceasta este rostită de personaje mitologice, precum Robin Goodfellow și membrii bandei Wild Hunt („Vânătoarea sălbatică”), aceștia dezlănțuindu-se în nopțile dintre Crăciun și Epifanie. Se spune de asemenea că „Ho ho ho” ar fi fost replica de intrare în scenă a divoului în multe piese ale misterelor din epoca medievală.

„**Hodie Christus natus est**” („Astăzi s-a născut Hristos”), un imn gregorian din secolul al VII-lea, cântat la vecernie în ziua de Crăciun.

Hodie Christus natus est! Alleluja!
Hodie salvator apparuit. Alleluja!
Hodie in terra canunt angeli,
lactantur archangeli. Alleluja!
Hodie exultant iusti dicentes:

Gloria in excelsis Deo et in
Terra pax hominibus voluntatis.

Astăzi s-a născut Hristos. Aleluia!
 Astăzi s-a ivit Mântuitorul. Aleluia!
 Astăzi îngerii se veselesc pe pământ
 Și arhanghelii se bucură. Aleluia!
 Astăzi cei dreپți sunt fericiți, spunând:
 Slavă Domnului în cer și pe pământ
 Și pace oamenilor binevoitori.

Hoeseker Unul dintre AJUTOARELE celui care aduce daruri (numit și Housaker); îl însoțește pe Sfântul Nicolae în vizitele acestuia la copiii din Luxemburg. La fel ca echivalentul său francez, Père Fouettard, ține în mână o nuia, pentru a-i cuminți pe copiii neascultători.

Hoffmann, Heirich (1809–1894) Medic și scriitor german care în 1844. căutând un cadou de Crăciun pentru fiul său de trei ani, n-a găsit nicio carte care să fie deopotrivă amuzantă și educativă. De aceea a cumpărat un caiet și a scris poveștile care aveau să devină cunoscute sub titlul „Struwwelpeter” sau „Peter cel îngălat”. Mark Twain a fost unul dintre cei care i-au tradus poveștile în limba engleză.

Hogmanay Ajunul Anului Nou în Scoția, ziua celor mai intense celebrări ale sezonului de iarnă.

Scoală-te, bună nevastă. și deretică-n cămări.
 Și să nu crezi despre noi cum că suntem cerșetori;
 Căci suntem flăcăi și fete și am venit să cântăm,
 Scoal' și dă-ne un bănuț. ca bucuroși să-ți urăm.

Când guvernarea calvinistă din secolele al XVI-lea și al XVII-lea a reușit să suprimă sărbătorirea Crăciunului, celebrările s-au mutat în ajunul și în ziua Anului Nou. Oamenii făceau schimb de daruri, beau HET PINT, respectau obiceiul PRIMUL PESTE PRAG și numeroase alte tradiții menite să aducă noroc în anul care începea, precum FLOAREA PUȚULUI.

Numele este și astăzi un mister. Unii susțin că a derivat din anglo-saxonul *Heligh-monat* („Luna sfântă”) sau din gaelicul *oge maidne* („Dimineață nouă”); alții afirmă că provine din expresia în franceză *Homme este né* („Om s-a născut”), o aluzie la Nașterea lui Iisus. Alte opinii sugerează că termenul ar comemora o presupusă divinitate solară, Hogmagog, în vreme ce specialiștii sunt de părere că ar fi o deformare a termenului francezesc *aguillanneuf*, care ar însemna „Anul Nou” sau „dar de Anul Nou”.

Holiday Inn (1942) Dacă puteți crede că există cineva dispus să investească bani într-un han de țară care se deschide doar de sărbătorile naționale pentru a găzdui spectacole de muzică și dans cu tematică specifică, vă va plăcea această comedie muzicală cu Bing Crosby și Fred Astaire în rolurile principale. Nu lipsesc replicile acide, dansul fenomenal și obligatoria poveste de dragoste, dar principalul atu al filmului este muzica, îndeosebi piesa „White Christmas” de Irving Berlin, care a fost recompensată cu un Oscar pentru cel mai bun cântec.

„**Holly and the Ivy, The**” Cântecul („Laurul și iedera”) a apărut pentru prima dată într-un ziar englez din 1710 și a fost publicat în volum în 1861. Trebuie să remarcăm că textul se referă doar la laur, iar melodia este una tradițională din Franța.

Laurul și iedera,
Când sunt în plină floare,
Între copacii toți din lume,
Laurul e cel mai mare.

Când soarele răsare
Și căpriorul zburdă-ușor,
Vesel se-aude orga
Cântând cu drag în cor.

Laurul are-o floare
De-un alb pur și nespus;
Maria un Mântuitor ne-a dat,
Pe fiul său, Iisus.

Laurul are-o floare
Roșie, domnească;
Maria un Mântuitor ne-a dat,
Pe păcătoși să-i mântuiască.

Un spin laurul are
Negru ca un tăciun;
Maria un Mântuitor ne-a dat,
În dimineața de Crăciun.

Laurul are-o scoarță
Uscată ca de iască;
Maria un Mântuitor ne-a dat,
Pe toți el să ne mântuiască.

Laurul și iedera,
Când sunt în plină floare,
Între copacii toți din lume,
Laurul e cel mai mare.

Holly and the Ivy, The (1953) Un film („Laurul și iedera”) cu reușite performanțe actricești, despre preotul de țară Martin Gregory (Ralph Richardson) și despre problematica sa familie, care se reunește de Crăciun. După o serie de conflicte, totul este rezolvat așa cum se cuvine și armonia este reinstituită. Filmul are la bază o piesă scrisă de Wynard Browne și a fost regizat de George More O’Ferrall.

„**Holly Bears a Berry, The**” Vezi „SANS DAY CAROL”.

„**Holly Jolly Christmas, A**” Un cântec compus de Johnny Marks și interpretat de Burl Ives în cadrul unui spectacol de animație pentru televiziune realizat în 1964 și intitulat „Rudolph, the Red-Nosed Reindeer”.

Holly Riders „Colindători cu laurul”, un obicei din Exmoor, Anglia; grupuri de colindători mergeau din casă în casă cu felinare în mâini, cu ramuri de laur prinse pe haine și cununi din frunze de laur la căciuli.

Holming Obicei cunoscut și ca Holly Beating, „Bătaia cu laur”. În Țara Galilor, de ziua Sfântului Ștefan (26 decembrie), se obișnuia ca bărbații

să se lovească unii pe alții cu frunze de laur până ce le dădea sângele. De asemenea, le atacau cu aceeași armă pe tinerele servitoare, lovindu-le peste brațele goale.

Home for Christmas (TV, 1990) În acest film („Acasă de Crăciun”), Amanda (Chantelle Kent) vrea să aibă un bunic de sărbători, iar în acest scop este ales Elmer (Mickey Rooney). Elmer este un vadabond, fost pușcăriaș, dar știe ce înseamnă Crăciunul. Scenariul și regia sunt semnate de Peter McCubbin.

„**Home for Holidays**” Popular încă de când a fost compus, în 1954, cântecul („Acasă de sărbători”) exprimă un sentiment cvasiuniversal. Text de Al Stillman (1906–1979), muzica de Robert Allen.

Homecoming – A Christmas Story, The (TV, 1971) Este Crăciunul anului 1933, la casa din munți a familiei Walton. Acest film de televiziune, („*Revenirea acasă – O poveste de Crăciun*”) adaptat după romanul lui Earl Hamner, a înregistrat un succes atât de mare, încât pe baza lui a fost realizat apoi un serial. Patricia Neal a interpretat rolul Oliviei, Andrew Duggan pe cel al soțului ei, John, iar ventrilocul Edgar Bergen l-a întruchipat pe bunic. În serial au mai jucat Richard Thomas ca John-Boy, Ellen Corby în rolul bunicii și Mary Beth McDonough interpretând-o pe Erin.

Honduras Crăciunul în Honduras începe atunci când apare Warini, Vestitorul Crăciunului, un dansator mascat, care merge din casă în casă însoțit de muzicanți și de toboșari. Pe 6 ianuarie, dansul său marchează încheierea sărbătorilor de Crăciun. De fapt, dansul constituie o parte integrantă a celebrărilor de Crăciun în această țară central-americană; populația indigenă garifuna sărbătorește prin dansuri în travesti, precum *Pijamanadi*, *Dona Amidi*, *Coreopatea* și *John Canoe*; la începutul lui decembrie, femeile din anumite comunități tribale merg din ușă-n ușă în grup, dansând; în cartiere se pun în scenă *tambakus*; iar în di-

mineața de Crăciun, copiii și familiile lor dansează *rondas* și joacă jocuri.

La fel ca în majoritatea țărilor latinoamericane, ieslea miniaturală, *nacimientos*, este punctul central al celebrărilor de Crăciun acasă. Întreaga familie participă la confecționarea ieslei, care uneori este bogat împodobită, cu numeroase detalii. În perioada premergătoare Crăciunului, locuitorii din Honduras participă sau urmăresc *pastorelas*, reprezentații teatrale pastorale pentru care repetițiile încep din octombrie și iau parte la petreceri la locurile de muncă, unde angajații sunt cuplați în *cochombros*, un fel de schimb de cadouri de tip MOȘUL SECRET.

O parte importantă a pregătirilor pentru Crăciun este prepararea mâncărilor și a băuturilor de sezon. Masa din ziua de Ajun are de obicei la bază friptură de curcan sau de purcel, dar există numeroase alte feluri tradiționale, precum plăcintă de carne umplută cu legume, stafide, banane prăjite și ardei; sau *nactamales* ori *sartén*, ardei grași umpluți cu smântână, brânză dulce, lapte și făină de porumb, gătiți la foc mic într-o oală de pământ. Băutura tradițională de Crăciun în Honduras este lichiorul de ouă, preparat din lapte, ouă, zahăr, scorțișoară, cuișoare și lichior *guaro*.

Cum o mare parte din populația Hondurasului trăiește în SUA, nu e de mirare că obiceiurile de Crăciun nord-americane au pătruns și în această țară. Schimbul de daruri are desori loc pe 25 decembrie, nu pe 6 ianuarie, iar Santa Claus le-a luat locul Magilor ca aducător de daruri. Dar majoritatea tradițiilor sunt încă vii. Cele nouă zile de procesiuni POSADAS sunt respectate și astăzi, iar participarea este numeroasă la slujba din ziua de Crăciun în această țară catolică. Pomul împodobit nu a înlocuit încă ieslea miniaturală, iar de ziua Celor Trei Magi se organizează parade festive și Domnul An Venhi este ars odată cu sfârșitul sezonului sărbătorec.

„**Hoodoo McFiggin's Christmas**” O povestire amuzantă și înțeleaptă („Crăciunul lui Hoodoo McFiggin”), scrisă de umoristul canadian Stephen Leacock (1869–1944) și publicată în 1910 în volumul său, *Literary Lapses* („Lapsusuri

literare"). Protagonistul este un băiețel care își dorește să găsească sub pomul de Crăciun un cățeluș, o pușcă și o tobă, dar primește numai cadouri utile, precum o periută de dinți, o Biblie și pantaloni.

Hope, Bob (1903–2003) Actor american de origine britanică, vedetă de vodevil, radio, cinema și televiziune. Principala sa contribuție în domeniul Crăciunului a fost prezența ca voluntar în spectacolele destinate trupelor americane și aliate aflate în străinătate, în perioada sărbătorilor de iarnă între anii 1942 și 1975. De la primul său spectacol de Crăciun în Alaska până la vizitele pe toate fronturile de război, în insulele din Pacific, în Africa de Nord, Germania, Coreea, Vietnam și Liban, Hope le-a oferit militarilor ocazia de a râde, de a-și aminti de casă și de a admira o multitudine de starlete și de participante la concursurile de Miss World. Pentru serviciile aduse, a primit numeroase distincții din partea autorităților americane și a fost numit cavaler de regina Elisabeta a II-a în 1998.

Hornuri și alte căi de acces În influentul său poem „A VISIT FROM ST NICHOLAS”, din care nord-americanii au învățat aproape tot ce știu astăzi despre Santa Claus, Moș Crăciunul lor, autorul, Clement Moore, scria că „pe coș a coborât Sfântul Nicolae, cu un salt”. Așa l-au așteptat generații întregi de copii americani și canadieni pe Moșul aducător de daruri, astfel că numeroși tați s-au simțit îndemnați să troaie pe acoperișul casei ori în pod pentru a imita gălăgia renilor care se opresc lângă horn. Tot pe coșul casei intră multe dintre celelalte personaje aducătoare de daruri. În Italia, Befana coboară pe coș (și, ca un adevărat coșar, are și o mătură cu ea); la fel pătrunde în case Tata Crăciun în Anglia și Père Noël sau Le Petit Jesus în Franța. În Olanda, ajutorul Moșului, Peter cel Negru, coboară pe horn pentru ca Sfântul Nicolae să nu-și murdărească hainele. Hornul permite de asemenea transmiterea unor mesaje către cel ce aduce daruri: în Anglia, copiii îi scriu scrisori lui Tata Crăciun și le ard în semineu, astfel că dorințele lor urcă la el odată

Hornuri și alte căi de acces Moș Crăciun, așa cum a fost el imaginat de Thomas Nast, se pregătește să coboare pe coș cu darurile de Crăciun.

cu fumul; în Scoția, cei mici „țipă pe coș”, strigându-și dorințele în sus pe hornul casei, în seara de Ajun.

Dar coșul nu constituie doar o cale de acces pentru cel care aduce daruri. Pentru psihiatri, el reprezintă canalul de naștere (vezi PSIHIA-TRIA ȘI CRĂCIUNUL); de asemenea, constituie o cale de acces pentru creaturi nedorite. Norvegienii se temeau că pe hornul casei ar putea intra vrăjitoare și, pentru a le împiedica, ardeau molid uscat, care împrăștie scânteii, sau presărau sare în foc. În Grecia, bușteanul *skar-katzalos* este ars în cele douăsprezece zile ale Crăciunului, pentru a-i ține departe pe KALLI-KANTZAROI, care obișnuiesc să coboare pe coș; scoțienii folosesc un obicei similar pentru a nu-i lăsa pe elfi să intre în case.

Pentru personajele care aduc daruri, există însă și alte căi de acces, pe lângă hornuri. În Brazilia, unde climatul tropical nu necesită asemenea dispozitive, Papai Noel intră pe ușa din față a casei. Metoda directă este folosită și în Suedia (unde darurile se aruncă de multe ori înăuntru pe ușă), Finlanda și Australia. În Ungaria,

pruncul Iisus aduce darurile pe fereastră și, la fel ca Befana, sună un clopoțel când e gata. În Germania, Weihnachtsmann folosește deoptrivă hornul și ferestrele, în vreme ce Viejo Pascuero din Chile preferă ferestrele.

Horsley, John Calcott (1817–1903) Artist englez, creatorul primel FELICITĂRI de Crăciun. În 1843, la solicitarea prietenului său, Sir Henry Cole, Horsley a realizat o litografie colorată manual a unei petreceri de familie, cu mesajul „Un Crăciun fericit și un An Nou cu bucurie”. O mie de exemplare au fost lucrate și expediate, fapt care a provocat un mic scandal, deoarece persoanele de pe felicitare păreau că beau.

Horsley a rămas cunoscut și pentru obiectele sale la adresa nudurilor în pictură.

Hot Cockles Un tradițional joc de Crăciun englezesc (în traducere, „stridii fierbinți”), în care o persoană legată la ochi îngenunchează pe podea și încearcă să ghicească cine a lovit-o. Un presupus cititor s-a adresat revistei *Spectator* cu următoarea nedumerire: „Vineri, 28 decembrie 1711. Domnule Spectator, sunt un valet într-o familie de vază, îndrăgostit de cameristă. Noaptea trecută, de sărbători, eram cu toții la un joc de Hot Cockles în sală; când m-am lăsat în jos și am fost legat la ochi, ea și-a scos pantoful și mi-a tras așa o mamă de bătaie cu tocul, că aproape mi-a spart capul în bucăți. Rogu-te, domnule, să fi fost asta dragoste sau ură?”

Se presupune că numele ar deriva de la franțuzescul *Hautes-Coquilles*. Jocul este menționat în *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, fiind de asemenea subiectul unei picturi de Jean Honoré Fragonard.

„**House of Christmas, The**” O culegere de patru colinde pe muzică de compozitorul canadian Robert Turner, având la bază poezii de G.K. Chesterton: „The House of Christmas”, „The Wise Men”, „A Child of the Snows” și „The Nativity”.

„**How Santa Claus Came to Simpson's Bar**” O poveste sentimentală, „Cum a venit Moș

Crăciun la barul Simpson”, despre Vestul american în 1862, scrisă de Francis Bret Harte (1836–1902). Obişnuïții barului Simpson, din California, oameni săraci, hotărâsc să-i ofere un Crăciun plăcut unui băiețel bolnav, iar unul dintre ei pornește într-o călătorie plină de riscuri, pentru a aduce jucării.

„Și chiar așa, murdar, zdrențăros, neras și netuns, Moș Crăciun ajunsese la barul lui Simpson și căzu în nesimșire pe pragul dintâi. Zorii Crăciunului veniră treptat, învăluind piscurile îndepărtate cu căldura îmbujorată a iubirii inefabile. Și își coborî cu atâta dragoste privirea spre barul lui Simpson, încât muntele întreg, ca prins într-un act de generozitate, roși până la ceruri.”

How the Grinch Stole Christmas „Pe când fiecare Cutare din Cutare-ville iubea mult Crăciunul, Grinch care locuia chiar la nord de Cutare-ville nu-l iubea deloc.” Așa începe îndrăgita poveste („Cum a furat Grinch Crăciunul”) scrisă în 1957 de Dr. Seuss (Theodore Seuss Geisel, 1904–1991), despre o creatură care detestă Crăciunul și are o inimă cu două măsuri mai mică decât ar trebui.

Grinch decide că va pune el capăt Crăciunului furând toate cadourile, decorațiunile și bunătățile pregătite pentru marea sărbătoare. După ce șterpelește tot, inclusiv gheața din răcitor și buștenii de pus pe foc, duce prada în vârful muntelui Crumpit, pentru a o arunca în partea cealaltă a piscului. În vreme ce asteaptă să audă mulțumitoarele plânsete ale locuitorilor când aceștia își vor da seama că nu mai vine Crăciunul, Grinch aude în loc splendidele cântece intonate de toți Cutare într-un glas, deloc descurajați de pierderea cadourilor. Și Grinch înțelege că „Poate, Crăciunul nu vine dintr-un magazin. Poate că... poate că, totuși, Crăciunul... înseamnă puțin mai mult decât atât.” Povestea se încheie cu un Grinch a cărui inimă a crescut cu trei măsuri, care a adus în-apoi toate obiectele furate și a devenit cel mai vesel Cutare dintre toți. Și care are chiar onoarea de a tăia el însuși friptura.

În 1998 a apărut o traducere în latină a poeziei, intitulată *Quomodo Invidiosulus Nomine Crinchus Christi Natalem Abrogaverit*.

Pentru versiunea animată, vezi DR. SEUSS HOW THE GRINCH STOLE THE CHRISTMAS.

Howling Un termen folosit în trecut în vestul Angliei pentru ceremonia închinării pomilor fructiferi (vezi WASSAIL). În a Douăsprezecea Noapte (5 ianuarie) oamenii se duc în livadă cu un vas special și binecuvântează pomii stropindu-i cu bere și așezând la rădăcina și pe ramurile lor o bucată de pâine uscată. Pentru a asigura rod bun al pomilor în anul următor, este rostită o poezioară tradițională.

Hue and Cry After Christmas, An Un tratat englez din secolul al XVII-lea, scris în cadrul unei intense dezbateri cu privire la caracterul cuvenit sau nu al celebrării Crăciunului. Protestanții fanatici cunoscuți sub numele de puritani susțineau că sărbătoarea Crăciunului era o născocire catolică și păgână, propovăduind împotriva ospetelor, a veseliei și a distracțiilor de sezon. O vreme, în anii 1650, au scos-o chiar în afara legii. Autorul volumului *An Hue and Cry After Christmas* („Plâns și jale după Crăciun”) folosește Vechiul Crăciun ca personificare a sărbătorii și întreabă: „Orice bărbat sau femeie care are cunoștință ori poate da de știre despre un domn bătrân, foarte bătrân, cu barba sură, pe nume Crăciun, care era odinioară un oaspete familiar și-i vizita pe toți oamenii, săraci și bogați deopotrivă, care apărea în veșminte strălucitoare de aur, argint și mătase, la Curte și în arena de la White Hall, și care aducea veselie, ospete și voie bună pretutindeni, atât la țară, cât și la oraș odată cu venirea lui – oricine poate spune ce s-a întâmplat cu el ori unde poate fi găsit, să-l aducă înapoi în Anglia.”

„**Huron Carol, The**” Colindul cunoscut astăzi sub numele „The Huron Carol” („Colindul Huron”) s-a numit inițial „Estennialon de tsonoué Iseous ahatonnia”, fiind o versiune a poeziei Nașterii în limba indienilor Huron; a fost atribuit misionarului iezuit asasinat, JEAN DE

BRÉBEUF. Melodia are la bază un cântec popular francez din secolul al XVI-lea, „Une jeune pucelle”. A cunoscut o serie de adaptări și traduceri, dar în țările de limbă engleză a devenit cunoscută versiunea prezentată aici, „Twas the Moon of Winter Time”, de Jesse Edgar Middleton (1926).

Este posibil ca „The Huron Carol” să fie primul cântec de Crăciun scris în America de Nord și este, fără îndoială, singurul colind preluat dintr-o limbă a populațiilor indigene care a devenit cunoscut pe plan mondial. Este îndrăgit în mod deosebit în Canada, unde în fiecare an e interpretat în deschiderea unei serii de concerte de Crăciun menite să strângă fonduri pentru acțiunile caritabile ale Armatei Salvării.

Era pe timp de iarnă rece,
Când păsărelele-au plecat,
Iar Gitchi-Manitou cel mare
Un cor de îngeri a trimis îndat’;
În fața lor, a stelelor lumină a pierit,
Iar vânătorii minunați un imn au auzit:
Iisus, al vostru împărat, pe lume a venit,
In excelsis gloria.

Într-un sălaș umil din lemn crăpat,
Micuțul prunc a fost găsit;
Cu aspre piei de iepure vârstat
Trupul lui tot era-nvelit.

„*Huron Carol, The*” Pe acest timbru este înfățișată scena Nașterii din perspectiva indienilor din Canada.

Dar vânătorii-aproape când veniră,
Îngerii-n cântec iară se pomiră:
Iisus, al vostru împărat, pe lume a venit,
In excelsis gloria.

O, voi, copiii liberi din păduri,
Fii ai lui Manitou cel prea-fericit,
Prunc sfânt pe lume-aici și-n ceruri
Azi pentru voi pe lume a sosit.
Veniți și-ngenuncheați-naintea celui care
V-aduce fericire, pace și-ndurare:
Iisus, al vostru împărat, pe lume a venit,
In excelsis gloria.

Huteriți Remarcabila sectă anabaptistă cunoscută ca Frăția Huterită a emigrat în America de Nord începând cu secolul al XVIII-lea, iar de atunci a înființat numeroase colonii pe actualele teritorii ale SUA și ale Canadei. Deși rămân fideli tradițiilor vechi precum traiul în comun și veșmintele simple, fără podoabe, huteriții au adoptat multe dintre progresele tehnologice în domeniul agricol, ducând astăzi o viață prosperă.

În coloniile huterite, Crăciunul este o sărbătoare care durează patru zile, cu slujbe religioase în fiecare dimineață și seară, începând cu ziua de 24 decembrie. Orice muncă încețază și tot timpul este petrecut în rugăciuni și meditație. Nu se cântă colinde laice, ci doar imnuri religioase, interpretate de coruri de copii în spitale, în casele vârstnicilor și în alte colonii. Piese cu tema Nașterii sunt puse în scenă de elevi. Familiile coc pâine și o vând în oraș pentru a strânge bani destinați operelor de binefacere; membrii coloniei lucrează de asemenea în cantinele săracilor și la băncile de alimente. Copiii primesc daruri – unul de la colonie și altele de la părinți, dar nimeni nu

vorbește despre Moș Crăciun sau despre alte personaje supranaturale aducătoare de daruri.

„Hymn on the Nativity of My Saviour, A” Un poem („Imn pentru nașterea Mântuitorului”) al autorului englez Ben Jonson (1572–1637), cunoscut cel mai bine în contextul Crăciunului datorită pieselor mascate pe care le punea în scenă pentru Curtea regelui Iacob I.

Slăvesc pruncu-ce-n astă noapte a fost născut,

Stăpânul vieții și-al luminii fără de-nceput;
Așa cântat-au îngerii în cor,
Iară pe câmp păstorii tare s-au mirat
Văzând lumina și s-au spăimântat;
Și-au căutat și l-au găsit ușor.

Fiul lui Dumnezeu, al lumii împărat,
Ce mântuirea ne-a adus și ne-a salvat,
Și sufletul ni l-a șters de păcat;
Acel pe care lumea nu l-a biruit,
Cuvântul care ceru’ și pământu-a făurit,
Astăzi în iesle stă culcat.

Așa vru Tatăl care-n ceruri sta,
Iar Fiul blând se supunea;
Aceeși voie între ei s-a auzit,
Și-așa cum este din proroci lăsat,
Cuvântu-n carne acuma s-a întrupat,
Și om ca noi a devenit.

Ce alinare de la El noi am primit,
Cel care de păcat ne-a izbăvit,
Și îndurarea Lui ne-a arătat?
Pe acest copil neîntinat
Ce pentru noi s-a întrupat.
Cum să-i uităm, dar, nașterea?

„I Heard the Bells on Christmas Day“ Un poem („Aud clopote-n ziua de Crăciun“) scris în 1863 de Henry Wadsworth Longfellow (1807–1882), în plin Război Civil, în vreme ce fiul său, locotenent în armata unionistă, zăcea rănit. În 1872, cuvintele au fost transpuse pe muzică de organistul englez John Baptiste Calkin (1827–1905), deși în decursul timpului au fost încercate și alte melodii.

Aud clopote-n ziua de Crăciun,
Același vechi colind străbun,
Cuvinte dulci, care ne spun
De pace pe pământ și îndurare-n veac.

Si-am auzit când ziua a venit,
Clopotele-n biserici negreșit
Cântând un cântec fără de sfârșit,
De pace pe pământ și îndurare-n veac.

Și-astfel cântând neîncetat,
Noaptea-n ziuă s-a preschimbât,
Și-un glas sublim s-a înălțat,
De pace pe pământ și îndurare-n veac.

Și-n disperare am căzut ca-ntr-un abis:
„Nu-i pace pe Pământu-ntreg“, am zis,
„Căci ura-i mare și ne spulber-acest vis
De pace pe pământ și îndurare-n veac.“

Dar clopotele mai cu foc s-au auzit:
„Domnul nu-i mort și nici n-a adormit;
Păcatul a căzut, binele-a izbândit,
Cu pace pe pământ și îndurare-n veac.“

În poezia originală antirăzboi, la aceste cinci strofe se mai adăugau încă două, rareori folosite astăzi, ca urmare a referirilor la Războiul Civil.

„I Saw Mommy Kissing Santa Claus“ Scrisă de Tommie Connor (care a compus și versurile celebrului cântec din al Doilea Război Mondial „Lili Marlene“) și înregistrate de Jimmy Boyd, în vârstă de 13 ani, aceasta a fost cea mai populară piesă de Crăciun a anului 1952. Molly Bee, Spike Jones și Perry Como s-au numărat de asemenea printre interpreții de succes ai melodiei.

„I Saw Three Ships“ Un enigmatic colind englezesc („Am văzut trei corăbii“) din secolul al XV-lea, cu un aranjament muzical realizat de John Stainer patru veacuri mai târziu. Semnificația celor trei corăbii sosind în Bethleemul fără nicio ieșire la mare i-a nedumerit secole întregi pe cei ce ascultau colindul. Unii stabilesc o legătură între versuri și trupurile Celor Trei Magi care au fost aduse la Köln în 1162, după ce armatele împăratului Frederic Barbarossa al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană jefuiseră orașul Milano, unde le odihniseră până atunci rămășițele trupesti. Există mai multe variante ale textului, inclusiv „Hristos Mântuitorul nostru și a lui Doamnă“ în loc de „Maria Fecioara și Hristos acolo erau“ în strofa a treia, plus un vers care spunea despre Iosif și maria că „Oh, el fluiera și ea cânta.“

„I Saw Three Ships“ Colindul, evocat pe acest timbru britanic s-ar putea referi la aducerea în Köln a trupurilor Celor Trei Magi.

Am văzut trei corăbii pe apă venind,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun;
Am văzut trei corăbii pe apă venind,
În ziua de Crăciun în zori.

Dar ce era în corăbiile cele trei,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun?
Dar ce era în corăbiile cele trei,
În ziua de Crăciun în zori?

Maria Fecioara și Hristos acolo erau
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun.
Maria Fecioara și Hristos acolo erau,
În ziua de Crăciun în zori.

Dar încotro veneau corăbiile cele trei,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun?
Dar încotro veneau corăbiile cele trei,
În ziua de Crăciun în zori?

În Bethlehem veniră ele, da,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun;
În Bethlehem veniră ele, da,
În ziua de Crăciun în zori.

Și toate clopotele lumii or bătea,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun;
Și toate clopotele lumii or bătea,
În ziua de Crăciun în zori.

Și îngerii în ceruri or cânta,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun;
Și îngerii în ceruri or cânta,
În ziua de Crăciun în zori.

Și sufletele toate pe pământ s-or bucura,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun;
Și sufletele toate pe pământ s-or bucura,
În ziua de Crăciun în zori.

Deci să ne bucurăm și noi acum,
În ziua de Crăciun, în ziua de Crăciun;
Deci să ne bucurăm și noi acum,
În ziua de Crăciun în zori.

„I Sing of a Maiden That Is Makeles“ Un colind englezesc („Slăvesc o fecioară fără de pereche“) din secolul al XV-lea, cu diferite

aranjamente muzicale realizate de Benjamin Britten, Lennox Berkely și Martin Shaw.

Slăvesc o fecioară
Fără de pereche.
Al lumii împărat
Fiul ei era.

Când el se născu, umil,
A lui mamă blândă era
Ca roua ce cade-n april'
Și dulce sărută iarba.

Când el se născu, umil,
A lui mamă în iesle ședea
Ca roua ce cade-n april'
Și dulce sărută floarea.

Când el se născu, umil,
A lui mamă încet plângea
Ca roua ce cade-n april'
Și dulce sărută marea.

Fecioară și mamă
N-a fost decât ea;
Cuvine-i-se deci
Mărirea și slava.

„I Wonder as I Wander“ O adaptare a unei melodii populare din Carolina de Nord, realizată de John Jacob Niles (1892–1980), culegător american de muzică populară. Se spune că Niles i-ar fi dat tinerei pe care a auzit-o prima dată interpretând acest cântec 25 de cenți pentru a-l repeta până când a reușit el să-l scrie. Printre celelalte piese ale sale se numără „Black Is the Color of My True Love's Hair“ și „Jesus, Jesus Rest Your Head“. Mai târziu s-a îndreptat spre muzica cultă, scriind oratorii și piese bazate pe poemele călugărului mistic Thomas Merton.

Merg și mă-ntreb sub cerurile senine
Cum de-a venit Hristos Iisus să piară
Pentru oamenii toți, ca mine și ca tine,
Merg și mă-ntreb sub cer în astă seară.

Maria pe Iisus în iesle l-a născut;
Magi și păstori la prunc au apărut

Când sus în cer o stea li s-a ivit
Și vechea prorocie atunci s-a împlinit.

Iisus de-ar fi voit să aibă orice lucrușor,
O pasăre în zbor pe cerul înstelat,
Ori îngerii-n înalt să-i cânte toți în cor,
Putea ca să le aibă, căci este împărat.

Merg și mă-ntreb sub cerurile senine
Cum de-a venit Hristos Iisus să piară
Pentru oamenii toți, ca mine și ca tine,
Merg și mă-ntreb sub cer în astă seară.

„I'll Be Home for Christmas” Scris de Walter Kent (1911–1994) și James Kimball „Kim” Cannon (1900–1974), cântecul („Mă voi întoarce acasă de Crăciun”) a fost lansat în 1943, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, cuvintele sale pline de speranță ajungând la inimile oamenilor de pretutindeni. În interpretarea lui Bing Crosby, melodia s-a vândut în peste un milion de exemplare și a ajuns numărul 3 în top. Kent a scris de asemenea muzica unei alte îndrăgite piese din timpul războiului, „The White Cliffs of Dover”.

I'll Be Seeing You (1944) Ginger Rogers, Joseph Cotton, Shirley Temple și Spring Byington dau tot ce-i mai bun în această melodramă despre un soldat cu tulburări mentale și frumoasa criminală eliberată condiționat, pe care o întâlnește în tren de Crăciun. Regizat de William Dieterle, filmul are la bază piesa *Double Furlough* de Charles Martin.

„I'm Getting' Nuttin' for Christmas” O melodie („Mă-nnebunesc după Crăciun”) compusă în 1955 de Robert Tepper și Roy C. Bennett. Cinci interpreți au ajuns în topuri cu această piesă în 1955, cel mai sus clasându-se Barry Gordon și Art Mooney, pe locul 6. Versiunea care a înregistrat cea mai slabă clasare, locul 55, a fost cea interpretată de Stan Freberg, ea rămânând totuși în conștiința publicului.

Iacob I (1566–1625) Rege al Scoției (1567–1625) și al Angliei (1603–1625) și susținător al Crăciunului.

Când regele Iacob al IV-lea al Scoției, țară în care Biserica interzicea sărbătorirea Crăciunului, a plecat spre sud în 1603 pentru a prelua tronul Angliei, s-a crezut că este un dușman al acestei sărbători. El s-a dovedit însă un înfocat susținător al obiceiurilor de Crăciun, apelând la Ben Jonson și la Richard Middleton pentru divertismente de sezon și poruncind nobililor englezi să plece din Londra spre domeniile lor pentru a petrece Crăciunul și a respecta ospitalitatea tradițională așa cum o făcuseră strămoșii lor. În opoziția puritanilor față de Crăciun și de ceremonialul său religios, regele a văzut o încercare de subminare a autorității regale. El a apărut „libertatea de a fi vesel”, cerându-le scoțienilor, în cele Cinci Articole de la Perth, să celebreze Crăciunul în maniera englezilor, și editând *Cartea sporturilor*, în care erau prevăzute activitățile permise duminică, după slujba religioasă.

Iederă În Roma antică, iedera, *Hedera helix*, era un simbol al vinului și al veseliei – oamenii o purtau asupra lor ca antidot la beție; creștinii au adoptat-o ca un memento al slăbiciunii omenești și al nevoii de a te agăța de forța divină. În Anglia, iedera era frecvent utilizată la împodobirea bisericilor de Crăciun, mai cu seamă împreună cu laurul, ambele fiind celebrate în cântec. În Scoția, era utilă în DIVINAȚIE. Fetele rupeau o frunză de iederă, o țineau deasupra inimii și recitau: „Iederă, iederă, te iubesc;/ La sânu-mi te ocrotesc;/ Băiatul care întâi îmi va vorbi/ Al meu soț cândva-mi va fi.”

În cadrul unui obicei întâlnit în Oxfordshire în secolul al XVII-lea, dacă slujnicele îi cereau unui bărbat să aducă iederă pentru decorațiunile de Crăciun, iar el nu se conforma, ele aveau voie să-i bată în cuie nădragii pe poarta casei și să-i refuze „bine-cunoscutul privilegiu al vâscului”.

Atunci când era agățată în lăptării, se spunea că iedera previne acrirea laptelui; de asemenea, se credea că preîntâmpină formarea bătăturilor și căderea părului. Despre alte utilizări ale sale putem citi în această relatare de la începutul epocii moderne:

Iederă Un englez din secolul al XVII-lea este pedepsit fiindcă nu și-a decorat casa cu iederă.

Sucul boabelor și al frunzelor, când e tras pe nas, curăță capul și creierul de catarul apos care cauzează scurgeri în ochi și nas, vindecând ulcerele și duhoarea de acolo: picurat în nas, același suc tratează durerile vechi; cei cu probleme de splină vor găsi alinare bând încontinuu dintr-un ceai de iederă, pentru ca lichidul să stea o vreme acolo înainte de a fi înghițit.

Iesle Un igheab în care li se dă vitelor de mâncare. În *Evangelhia după Luca* ni se spune că Maria l-a născut pe Iisus într-un staul și l-a așezat apoi în iesle; conform unor legende pioase, animalele l-au vegheat și l-au încălzit cu răsuflarea lor. (Vezi ANIMALELE ȘI CRĂCIUNUL.) Reprezentări ale staulului pot fi identificate în răspânditele IESLE MINIATURALE, în operele de artă cu tematică de sezon, dar și în modul în care este ornată crusta plăcintei de Crăciun și în patele așternute sub fața de masă în casele

din unele regiuni est-europene. Printre colindele care celebrează momentul Nașterii sunt „Away In a Manger“, „O Holy Night“ și „Tomorrow Will Be My Dancing Day“.

Oficialitățile bazei Santa Maria Maggiore din Roma susțin că în biserica lor se află fragmente din leagănul original de la Bethlehem – cinci scânduri din lemn de sicomor, aduse în secolul al VII-lea din Țara Sfântă, expuse pe altarul principal în fiecare ajun de Crăciun. Se crede că scândurile formau o parte a suportului în formă de X pe care se sprijinea ieslea propriu-zisă, lucrată probabil din calcarul peșterii folosite pe post de staul, în care se născuse Iisus. În secolul al XVI-lea, Frederic cel Întelept al Saxoniei, protectorul lui Martin Luther, deținea și el fragmente ale ieslei în cadrul vastei sale colecții de relicve, dar nu se știe ce s-a întâmplat cu ele ulterior.

(Vezi IESLE MINIATORALĂ și SCENĂ A NAȘTERII.)

Iesle, pregătirea Un obicei răspândit în prezent, care își are originile în Evul Mediu, în Franța. În perioada Adventului, copiii adaugă paie la ieslea miniaturală, fiecare pai reprezentând o faptă bună sau o rugăciune rostită în ziua respectivă. Astfel, în seara de Ajun, când va fi așezat în iesle, pruncul Iisus va avea un așternut moale.

Iesle miniaturală O reprezentare a scenei Nașterii, cu ieslea și personajele respective, precum Sfânta Familie, Magii, păstorii și animalele.

Cea mai veche reprezentare cunoscută a scenei Nașterii datează din circa 380 d.Hr. și a fost descoperită în camera mortuară a unei familii de creștini, în Catacombele Sfântului Sebastian din Roma, deși există indicii din secolul al IV-lea care sugerează că o iesle miniaturală fusese așezată în biserică, în fața locului de unde își rostea preotul omilia. În mod cert exista o imagine decorată cu pietre prețioase a Fecioarei cu Pruncul în bazilica romană Santa Maria Maggiore în secolul al VIII-lea; papa oficia slujba de Crăciun aici în Evul Mediu, ieslea funcționând ca un altar. În secolul al XI-lea, drama liturgică *Officium Pastorum* necesita o iesle miniaturală ca decor. De aceasta din urmă se apropiau cinci cantori reprezentându-i pe păstorii în căutarea pruncului Iisus; în întâmpinarea lor ieșeau doi preoți care îi întrebau, în cântec, pe cine caută. Reprezentarea se încheie când păstorii îngenunchează alături de iesle.

SFÂNTUL FRANCISC DIN ASSISI a fost cel care a popularizat utilizarea ieslei miniaturale atunci când, în seara de Ajun a anului 1223, a refăcut la Greccio scena originară de la Bethleem, cu o familie de țărani, un bebeluș așezat în fânul ieslei, plus un bou, un asin și păstori în carne și oase.

Într-o biografie medievală a Sfântului Francisc putem citi:

Ieslea e gata, fânul e adus. boul și asinul sunt mânați înăuntru. Simplitatea e la loc de cinste acolo, sărăcia e preamărită, umilința e slăvită și un nou Bethleem prinde viață la Greccio. Noaptea e luminată ca ziua, încântându-i pe pe oameni și pe animale deopotrivă. Lumea

vine și sărbătorește cu bucurie noua taină. Crângul răsună de glasuri și pietrele răspund la bucuria lor. Frații cântă, laudându-l pe Domnul cum se cuvine și întreaga noapte freamătă de veselie. Omul Domnului sfânt stă în fața ieslei, suspinând, copleșit de credință și de o bucurie minunată. Slujba solemnă este ținută deasupra ieslei și preotul trăiește o nouă alinare.

Sfântul Francisc voia să sublinieze latura umană a Nașterii și să confere, pentru publicul său analfabet, un caracter real miracolului sfânt. Și a reușit cu brio. În scurt timp, ieslea miniaturală a devenit o veritabilă instituție în aproape toată Europa, iar începând cu sfârșitul Evului Mediu, în toate bisericile catolice din lume au fost așezate astfel de scene ale Nașterii. În 1953, îngrijorat că bradul de Crăciun (cu origini protestante) tindea să ia locul ieslei miniaturale în casele credincioșilor catolici, papa Pius al XII-lea a fondat o instituție menită să promoveze ieslea, iar respectiva asociație a dobândit un caracter internațional.

Ieslea miniaturală este cunoscută sub diverse nume – *presepio*, *pesebre*, *portal* sau *Kripp*. Scenele pot fi simple, încropite acasă, ori seturi costisitoare, realizate în decursul secolelor și ocupând mai multe încăperi în cadrul unui muzeu ori al unui palat. Ieslea miniaturală are o importanță deosebită în celebrarea Crăciunului în America Latină, însă are susținători pretutindeni în lume. Biserica franciscană Ara Coeli din Roma are una dintre cele mai frumoase și mai mari astfel de scene; în leagăn este așezat celebrul BAMBINO sculptat în lemn de pe Muntele Măslinilor și ornat cu pietre prețioase. Oficialii bisericii Santa Maria Maggiore susțin că dețin piese din leagănul originar de la Bethleem – cinci scândurele din lemn de sicomor, aduse din Țara Sfântă în secolul al VII-lea, expuse pe altarul principal în fiecare Ajun de Crăciun.

„Ihr Kinderlein kommet“ Un colind german („Veniți, voi copilași“) pe un text de Christoph von Schmid (1768–1854) și pe muzica unei piese mai vechi, compuse de Abraham Peter Schultz.

Veniți, voi copilași,
 Veniți cu toți acum,
 Căci cine e în iesle,
 Culcat acolo-n fân?
 Acolo, dragi copii,
 Vegheat de-asini și boi,
 Din cer trimis-a Domnul
 Pe al său Fiu la noi.

Acolo, ia priviți-l
 Cum doarme și visează,
 Iar Iosif și Maria
 Se roagă și-l veghează.
 Păstorii au sosit
 La ușă și privesc,
 Pe Prunc îl văd îndată,
 Se-nchină și-l slăvesc.

La fel ca ei slăviți-l!
 Cântați cu drag și spor,
 Ca îngerii din ceruri
 Care îi cântă-n cor.
 Al vostru glas se va-nălța
 Spre boltă avântat,
 Cu „Slavă Domnului din cer,
 Al lumii împărat!”

Iisus din Nazareth (1976) O foarte lungă rememorare (de peste șase ore) a vieții lui Iisus, filmul („Jesus of Nazareth”) a fost regizat de Franco Zeffirelli și realizat pentru televiziune. Beneficiind de o producție excelentă, pelicula a depășit limitele genului și a devenit foarte rapid un clasic al genului.

Rolurile Maria și Iosif au fost interpretate de Olivia Hussey și, respectiv, Yorgo Voyagis; Donald Pleasence, James Earl Jones și Fernando Rey i-au întruchipat pe Magi. Robert Powell a fost distribuit în rolul lui Iisus adult. Scenariul a fost scris de romancierul englez Anthony Burgess.

„Il est né, le divin Enfant” Un colind popular francez din secolul al XVIII-lea.

*S-a născut copilul cel sfânt,
 Cântați din cimpoi și din oboi!
 S-a născut copilul cel sfânt,
 Mântuitorul nostru pe pământ.*

În vremuri de demult a fost vestit,
 Profeții i-au prezis venirea;
 În vremuri de demult a fost vestit,
 Și tată, acum a și venit.

Refren

O, cât de pur și minunat
 Este al cerurilor Prunc!
 O, cât de pur și minunat
 E Pruncul care ne-a fost dat!

Refren

Iisus, al lumii împărat,
 Venit ca Prunc în viața noastră,
 Iisus, al lumii împărat,
 Dă-ne pace, așa cum te-am rugat.

Refren

Il Natale che quasi non fu (1966) O foarte ciudată fantezie muzicală italo-americană („Crăciunul care aproape că n-a mai fost”), regizată de actorul Rosanno Brazzi, care în copilărie a trăit probabil o experiență neplăcută legată de Crăciun. Se pare că Moș Crăciun (Alberto Rabagliatti) este deprimat fiindcă un om de afaceri veros, Phineas T. Prune (Brazzi însuși), a cumpărat Polul Nord și în curând îi va evacua de acolo pe el și pe elfii lui. Pentru a-și putea plăti chiria restantă, Moșul își ia o slujbă ca sosie a lui Moș Crăciun într-un magazin universal, însă constată că nu se înțelege foarte bine cu copiii.

Scriitorul Paul Tripp trebuie să-și asume o parte din vină, fiindcă la baza scenariului s-a aflat cartea sa. Melodia de pe coloana sonoră a filmului este interpretată de Glenn Yarbrough din cadrul grupului folk The Limelighters.

Imrgard, August Imigrant german despre care se spune că ar fi introdus pomul de Crăciun în Statele Unite, în 1847, la Wooster, în Ohio. Alții susțin că meritele trebuie atribuite mercenarilor din Hessa, care au luptat de partea englezilor în timpul Revoluției Americane din anii 1770.

„In the Bleak Midwinter“ Un poem scris în 1872 de credincioasa poetă Christina Rossetti, care este și autoarea poeziei „Love Came Down at Christmas“. Cel mai popular aranjament muzical al versurilor, datând din 1906, îi aparține compozitorului englez Gustav Holst (1874–1934).

În miez de iarnă friguroasă
Vântul aspru suiera,
Pământu-nghețat era,
Apa bocnă se făcea:
Zăpadă multă cădea,
Ninsoarea se asternea,
În miez de iarnă friguroasă,
Demult, cândva.

Al nostru Dumnezeu,
În cer și pe pământ;
Căci cerurile-or dispărea
Când veni-va Domnul sfânt:

„În miez de iarnă friguroasă“ Poeta și autoarea de colinde Christina Rossetti, din Anglia.

În miez de iarnă friguroasă,
Un staul l-a primit voios
Pe Dumnezeu cel Atotputernic,
Iisus Hristos.

De-ajuns a fost deci pentru El,
Pe care heruvimii-l cântă-l cor,
Un sân de lapte plin
Și-un braț de fân aromitor:
De-ajuns a fost deci pentru El
Pe care îngerii-l slăvesc,
Iar boul și asinul și cămila
Îl cinstesc.

Îngeri și-arhangheli
S-au adunat la El,
Heruvimi și serafimi
La pruncul mititel;
Dar numai a lui mamă
În fecioreasca-i stare
Se-nchină la al nostru Domn
Cu o sărutare.

Oare ce pot să-i dau eu
Când sunt așa sărac?
Păstor la oi de-aș fi,
Cu-n miel și-aș fi pe plac.
Un mag dacă aș fi,
Aur în dar i-aș da.
Dar ce pot să-i dau eu?
Doar inima.

„In the Workhouse, Christmas Day“ Un poem cam lung, de multe ori parodiat, scris de George R. Sims (1847–1922). La masa de Crăciun, cu mâncare adusă de membrii bogați ai parohiei, un sărac de la azil refuză să-și mănânce bu-
dinca în amintirea soției lui, care murise de foame după ce aceeași parohie refuzase să-i ajute cu bani, considerând că locul lor era la azilul de săraci. Penultima strofă este relevantă pentru sentimentalismul poeziei:

Da, acolo, într-o țară-mbelșugată,
Zace moartă femeia iubită
Pentru o biată pâine refuzată,
Cruț, de foame pierită.
La a voastră poartă, Crăciunul trecut,

Am cerșit și mult am bătut.
Voi, care acum să mâncăm ne-ați dat
Pe dulcea-mi soție ați asasinat!

„**Inima-mi se bucură noaptea asta**“ „Fröhlich soll mein Herze springen“, compus în 1653, este unul dintre numeroasele colinde scrise de cel mai cunoscut autor de imnuri religioase al Germaniei, Paul Gerhardt (1607-1676). Textul a fost transpus pe două melodii: una compusă de Johann Georg Ebeling (1637-1676), cantor la biserica St. Nicholas din Berlin, unde Gerhardt era pastor, și cealaltă compusă în 1893 de profesorul american de muzică William Henry Parker. În limba engleză, colindul a fost tradus de CATHERINE WINKWORTH în 1858. Cele cincisprezece strofe din varianta inițială a lui Gerhardt au fost reduse la zece în cea a lui Winkworth, dar astăzi majoritatea cărților de imnuri religioase le menționează numai pe cele trei de mai jos.

Inima-mi se bucură-n această noapte,
Când pretutindeni se aud
Dulci glasuri îngerești;
„Iisus se naște“, cântă ele-n cor,
Iar aerul în juru-mi, peste tot,
Freamătă de bucurie.

Iată! Un glas din ieslea-ndepărtată
Ușor și lin ne-ndeamnă:
„Fugiți de rău și de primejdii acum.
Lăsați în urmă răul, frați ai mei.
Căci liberi sunteți și tot ce nevoie-aveți
Eu vă voi da neîndoielnic.“

Veniți, deci, și să ne grăbim acolo;
Și toți, cu mic și mare deopotrivă
Să-ngenunchem cucernic și pios.
Iubiți-L pe Cel ce de iubire-i plin,
Cinstiți steaua ce din depărtare
Speranță ne aduce, arzătoare!

Inocenți, ziua Sfinților Încă din secolul al V-lea, Biserica a comemorat moartea copiilor de sex masculin uciși în Bethlehem din ordinul regelui IROD. În multe țări, această zi, 28 decembrie, aduce obiceiuri care îi au în centru pe cei mici.

În folclorul german, de Ziua Inocenților, fantomele copiilor nebotezați rătăcesc prin lume; dacă un astfel de spirit era zărit și strigat pe un nume creștin, devenea liber să intre în rai. În comunitățile religioase ale Evului Mediu era totodată un moment caracterizat de inversiuni sociale, când tinerii dețineau temporar controlul asupra celor vârstnici, așa cum se întâmpla în cadrul tradiției intitulate EPISCOPUL COPIL.

În țările de limbă spaniolă, Ziua Inocenților este prilej de farse între prieteni. Când aceasta este descoperită, oamenii strigă *inocente, inocente!* În Anglia, ziua este numită CHILDERMAS. (Vezi și BĂȚAI DE CRĂCIUN.)

Inspector Gadget Saves Christmas (TV, 1992)

Pe lista celor care au salvat Crăciunul trebuie să-l adăugăm și pe Inspectorul Gadget din acest film de animație („Inspectorul Gadget salvează Crăciunul“) produs de studiourile NBC. Don Adams și-a împrumutat glasul agentului bionic. (Vezi ELMO SAVES CHRISTMAS și ERNEST SAVES CHRISTMAS.)

Insula Christmas O insula care aparține administrativ și politic Australiei, situată la sud de Java, numită astfel în ziua de Crăciun a anului 1643 de un căpitan al Companiei Indiilor de Est. Insula a fost anexată de Marea Britanie în 1888 și, din punct de vedere politic, a făcut parte din Malaya. În al Doilea Război Mondial, a fost ocupată de japonezi, dar în 1958,

Insula Christmas Moș Crăciun călătorește pe aripile unei fregate, înfățișat în acest timbru din insula Christmas.

administrarea sa a fost transferată Australiei. (Vezi GEOGRAFIA ȘI CRĂCIUNUL.)

Inversiuni sociale La fel ca Saturnaliile care îl precedau, Crăciunul a fost de mult timp asociat cu inversiunile sociale, cu lumea întoarsă cu susul în jos, cu cel dintâi devenit cel din urmă. Totul a început cu Nașterea lui Iisus într-un staul umil și cu vestea adusă de îngeri unui grup de păstori. După ce Crăciunul a devenit sărbătoare oficială, a continuat cu autoritățile Imperiului Bizantin înveșmântându-se în travesti și parodiind riturile sacre. SĂRBĂTOAREA ASINULUI, SĂRBĂTOAREA BUFONILOR și EPISCOPUL COPIL conțin elemente de inversiune socială, aceasta din urmă fiind menită să ilustreze ideea creștină că, pentru a intra în Împărăția Cerurilor, trebuie să fim aidoma unor copii. În mod inevitabil, astfel de răsturnări ale fiirei au condus la abuzuri, violență și lipsă de respect; în secolul al XIV-lea, spre exemplu, în Exeter, preoții aruncau cu noroi unii în alții în timpul slujbelor de Crăciun. Unele reminiscențe ale acestei obiceiuri se mai manifestă încă: în unele biserici din Anglia a fost readus la lumină obiceiul Episcopului copil; în Italia, copiii sunt încurajați să predice de Crăciun în fața lui BAMBINO din biserica Santa Maria in Ara Coeli; în armatele multor țări din Commonwealth, ofițerii obișnuiau să le servească soldaților cina. Unii au identificat inversiuni sociale în tradiția irlandeză de vânătoare a pitulicii în ziua Sfântului Ștefan – o pasăre protejată de lege în celelalte zile ale anului.

Ioan Botezătorul, Sfântul Fiul al lui ZAHARIA și al Elisavetei, rudă cu Iisus, Ioan este reprezentat frecvent în arta religioasă a Nașterii, unde este portretizat ca un copil puțin mai mare, deja înveșmântat în pieile de animal pe care le va purta la maturitate, și deseori arătând spre Iisus, desemnându-l ca Mesia. Mai târziu Ioan avea să trăiască aidoma unui pustnic, îndemnându-i pe iudei să se pocăiască și să se boteze, sfârșind executat la porunca lui Irod.

Ioan Evanghelistul, Sfântul În ziua de 27 decembrie, creștinii de rit occidental îl sărbătoresc pe

Sfântul Ioan Evanghelistul, fiul lui Zevedei, însoțitor al lui Iisus și autor al celei de-a patra evanghelii. În Evul Mediu, în această zi era binecuvântat vinul – obicei derivat de la legenda că Ioan a băut vin otrăvit și nu a pățit nimic. În secolul al XVI-lea, Barnaby Googe relatează:

Mai apoi vine ziua fiului lui Zevedei,
Cel care odinioară, prin voia tiranilor cei
cruzi,
Fu silit, așa cum se zice, să bea otravă tare,
Ca papistașii toți să creadă
Că toți cei care-n el își pun credința
De otravă nu sunt vătămați.
Vinul care alături e sfințit
Spre lauda numelui său,
Preoții îl dau la cei
Care bani aduc cu ei.
Și apoi cu același vin
Mici azimi sunt preparate,
Care feresc de ale iernii vijelii
Și alte asemenea năpaste.
În astă sfântă zi tot omul
Vinul sfințit acesta-l bea,
Ca sănătos să fie. Iar fetele îl beau și ele
Să fie mândre și frumoase.

Oamenii obișnuiau de asemenea să aducă la biserică, pe 27 decembrie, vin sau cidru, pentru a fi binecuvântat. Despre acest „vin al Sfântului Ioan” se credea că îi apără pe cei care plecau în călătorie sau pe muribunzi. Și fiindcă în *Evanghelia după Ioan*, Iisus este numit „lumina lumii”, un obicei german le permitea copiilor ce purtau numele sfântului să aprindă primii lumânarea de Advent.

Ioan Hrisostomul, Sfântul (circa 347–407) Patriarh al Constantinopolului și susținător al sărbătoririi Crăciunului. El este cel care a introdus celebrarea Crăciunului în riturile bisericești la Antiohia, în anii 380, susținând că în Occident aceasta era o mare sărbătoare antică și că Iisus se născuse pe 25 decembrie. Cu referire la sărbătorirea păgână a Soarelui Neînvins, el ar fi întrebat: „Cine este mai neînvins decât Domnul nostru?” După părerea lui, Magii fuseseră în număr de 12.

Iodlere Un fel de cântece fără cuvinte, cu schimbări frecvente de registru vocal, de la cel normal până la falset. În Alpii tirolezi, cei care stăpânesc această artă înalță de secole laude pruncului Iisus, în biserici și peste văile dintre munți, improvizând sau bazându-și cântecele pe linia melodică a unor colinde tradiționale. Iodlerele ZÄUERLI constituie o parte a tradiției elvețiene de SILVESTERKLÄUSE. În timpul celebrului armistițiu de Crăciun, survenit spontan în 1914, în cursul Primului Război Mondial, câțiva soldați germani le-au cântat iodlere trupelor aliate, aflate dincolo de zona neutră.

Iordan Celebrarea Epifaniei sau Teofaniei, ultima zi a sezonului de Crăciun în Ucraina; numele provine de la râul Iordan, în care a fost botezat Iisus. În această zi, ucrainenii celebrează sfințirea apelor – prin intermediul unui râu, al unui lac, al mării sau cu ajutorul unui vas

cu apă. După ceremonie, credincioșii iau acasă puțină apă sfințită.

Ritualul are loc pe 19 ianuarie conform calendarului gregorian, adică 6 ianuarie în cel iulian.

Iosif Un dulgher din Nazareth și tatăl pământesc al lui Iisus, Iosif apare pentru prima dată în *Evangelii* ca viitor soț al Mariei. Când află însă că ea este însărcinată, vrea să renunțe la ea, dar se răzgândește când, în urma unei vizite angelice, află că pruncul a fost conceput de Sfântul Duh. Apoi pleacă împreună cu Maria la Bethleem, pentru recensământ, iar ea îl naște acolo pe Iisus. Avertizat într-o viziune de intențiile criminale ale lui Irod, o ia pe Maria împreună cu pruncul și fug în Egipt, iar de acolo se întorc la Nazareth. Ultima sa apariție în Evangheliile canonice este în cadrul unei vizite la Ierusalim, când Iisus are 12 ani și pleacă fără știrea îngrijoraților săi părinți pentru a discuta cu învățații din Templu.

Iordan Un episcop ortodox cufundă crucea în apă, în cadrul ritualului Iordan.

Legende și textele apocrife au o abordare mult mai detaliată în privința lui Iosif. Îl înfățișează de fiecare dată ca pe un bărbat vârstnic, un văduv cu copii, care se căsătorește cu Maria în urma unei intervenții supranaturale. În arta Nașterii apare în reprezentări ale întâlnirilor sale cu îngerii, ale drumului până la Bethleem, ale ieslei și ale Fugii în Egipt. În aceste scene este deseori înfățișat oarecum separat de Iisus – un indiciu că nu el este adevăratul tată al copilului – și privind mirat sau gânditor, uimit de extraordinarul curs al evenimentelor. (Vezi planșele color, figurile 9 și 18.)

Iosif este sfântul ocrotitor al Austriei, Belgiei și Canadei, al taților, dulgherilor, al celor care își caută o casă sau dreptatea socială și al Bisericii Universale. În Occident este celebrat pe 19 martie, iar în Biserica Răsăritenă sărbătoarea sa este în prima duminică de după Crăciun. Ca Iosif Muncitorul, este de asemenea celebrat pe 1 mai.

Irak Creștinii constituie o minoritate în această țară predominant musulmană, însă Crăciunul este aici o sărbătoare publică mai importantă decât în alte state islamice. Mulți oameni care nu sunt creștini obișnuiesc astăzi să împodobească pomi de Crăciun, ca să se bucure de atmosfera festivă și totodată fiindcă este o plăcută decorațiune pentru sărbătoarea Anului Nou. Tradiția pare să fi început în anii 1990, când Irakul a fost supus unui embargo economic internațional, iar autoritățile doreau ca politicile lor interne să fie percepute într-o lumină mai bună.

Creștinii irakieni aparțin unor tradiții diverse – latină, armeană, siriană, caldeeană, ortodoxă, asiriană, coptă și evanghelică – și au modalități ușor diferite de sărbătorire a Nașterii. Armenii și unii dintre ortodocși, spre exemplu, celebrează Crăciunul pe 6 ianuarie. Toți merg însă la biserică în Ajun și în ziua de Crăciun, petrec alături de familie și prieteni și îl așteaptă pe Baba Noel.

Crăciunul tinde să șteargă barierele interconfesionale, astfel că ospitalitatea specifică acestei sărbători în Irak îi include pe toți creștinii din vecinătate. În regiunile rurale, masa

de Crăciun, de obicei cu carne de miel, este una comună, toți sătenii mâncând împreună, ca o singură familie. În Bagdad, casele creștinilor sunt ținta urătorilor care merg din ușă-n ușă în cadrul unui „tur” complex de vizite reciproce, prelungit până la Anul Nou.

Iran Legătura dintre Iran și Crăciun este una dintre cele mai vechi din lume. Despre Cei Trei Magi care au venit la pruncul Iisus și i-au adus în dar aur, smirnă și tămâie se crede că ar fi fost astrologi persani. Deși Iranul (anterior Persia) este țară musulmană încă din secolul al VII-lea, după invazia arabă, trei minorități creștine – armeană, asiriană și caldeeană – au trăit și au sărbătorit aici Crăciunul cel puțin din secolul al IV-lea sau al V-lea.

Crăciunul nu este o sărbătoare publică în Iran, dat fiind caracterul minoritar al comunităților creștine, dar este celebrat cu entuziasm în biserici și în case particulare. Turiștii care caută simboluri ale Crăciunului în magazine trebuie să viziteze zonele creștine ale orașelor, precum cartierul armean din Teheran, unde iesle miniaturale sunt așezate în vitrine, pentru a-i atrage pe cumpărătorii creștini. În fiecare an, liderii musulmani iranieni trimit felicitări de Crăciun, pentru a-și dovedi respectul față de creștinism și față de creștinii din țara lor.

Sezonul sărbătoresc începe cu așa-numitul Post Mic (Postul Mare fiind cel dinaintea Paștelui) – o perioadă de pregătire spirituală, în care nu se mănâncă lactate și carne. Influența occidentală a adus pomul de Crăciun în Iran în secolul XX, sub el fiind așezate darurile lăsate de Moș Crăciun sau Baba Noel pentru copiii din casă, dar și mici pachete cu dulciuri pentru copiii prietenilor care vin în vizită în ziua de Crăciun. Odinioară darurile constituiau o parte minoră a sărbătorii – copiii se puteau aștepta să găsească sub pernă un mic cadou confecționat în casă; astăzi însă, cei mici sunt protagoniștii celebrărilor de Crăciun. Și adulții fac schimb de daruri, dar în general numai între membrii familiei.

În seara de Ajun credincioșii merg la biserică, unde urmăresc o reconstituire a evenimentelor Nașterii, cu tot cu Sfânta Familie, păstori,

îngerii și Magi. În ziua de Crăciun se duc încă o dată la biserică, după care se întorc acasă și se așază la masa tradițională, cu *harisa*, o tocăniță de pui, și *kada*, un aluat dulce. Crăciunul mai este numit și Festinul Mic (Festinul Mare fiind cel de Paște).

Irlanda În Irlanda, Adventul este o perioadă destinată pregătirii fizice și spirituale în vederea Crăciunului. Casa și curtea trebuie riguros dereticate, uneori primind și o vâruială nouă; sunt culese plante pentru decorarea casei (îndeosebi laur), iar în zonele rurale bușteanul de Crăciun, *bloc na Nollag*, este ales și adus în casă. La ritualurile religioase obișnuite se adaugă rugăciuni noi, spovedirea este încurajată și sunt respectate anumite cerințe de post alimentar. Cumpărăturile de sezon sunt supranumite „aducerea acasă a Crăciunului”, iar vânzătorii le oferă clienților o mică tratație. Pomul de Crăciun a ajuns recent în Irlanda, însă s-a răspândit în cadrul întregii populații. Este cumpărat cu câteva zile înaintea sărbătorii și de obicei e împodobit în seara de Ajun.

Ajunul este ziua ultimelor pregătiri. Budinca tradițională este preparată pentru a fi gătită a doua zi, plăcintele sunt coapte în forma tradițională medievală, pentru a semăna cu leagănul pruncului Iisus, iar lumânările sunt decorate cu laur și aprinse. Masa din Ajun este una de post, numită uneori „post negru”, fără carne și constând din cod și cartofi. Una dintre pitoreștile tradiții irlandeze de Crăciun este aceea de a lăsa în fereastră o lumânare aprinsă, pentru a lumina calea Sfintei Familii sau a eventualilor străini, sau de a lăsa pe masă pâine și lapte în seara de Ajun, cu ușa casei deschisă, în eventualitatea că Sfânta Familie ar avea nevoie de o gustare. Irlandezii cred că în seara de Ajun nicio rugăciune nu rămâne fără răspuns și că porțile raiului se deschid; cei care mor în noaptea respectivă ajung direct în paradis, fără a mai petrece un timp în purgatoriu. Mulți irlandezi vizitează mormintele celor dragi, le împodobesc cu plante de sezon și aprind lumânări. Vitele primesc un surplus de hrană în ziua de Ajun, iar grinzile din grajd sunt împodobite.

În orașe, slujba de la miezul nopții este de dată relativ recentă, popularitatea ei fiind în creștere.

În dimineața de Crăciun sunt deschise darurile aduse de Tata Crăciun, iar familia întreagă, mai cu seamă dacă locuișete la țară, merge la biserică, la slujba din zori. Unii iau un pai din ieslea miniaturală din biserică, în credința că le va aduce noroc în anul ce vine. În vreme ce femeile se grăbesc acasă pentru a pregăti masa, băieții și bărbații joacă o partidă de hochei irlandez sau fotbal ori se duc la vânătoare.

Masa de Crăciun este un eveniment de familie, fiind de așteptat ca toți membrii acesteia să se întoarcă acasă pentru ea. Vita și găscă erau înainte vreme de bază pentru felul principal, însă curcanul și-a câștigat și el un loc pe masa de Crăciun, alături de cartofi, legume fierte și sos alb. Desertul constă, de obicei, într-o buंदică de prune flambată și tarte cu mere.

Geniul muzical irlandez, atât de prezent în alte genuri, nu pare a se fi manifestat prea mult în colindele de Crăciun. Probabil că cel mai cunoscut în acest sens este „THE WEXFORD CAROL”.

Irlanda O scenă înfățișând vechiul obicei irlandez de a vâna pitulicea, de ziua Sfântului Ștefan.

A doua zi de Crăciun este sărbătoarea Sfântului Ștefan, marcată în Irlanda prin „vânarea pitulicii“. De secole, pe 26 decembrie, grupuri de băieți costumați omorau o biată pitulice, pentru a fi protejați tot anul următor, și colindau pe străzi cu trupul păsării într-un par, înțonând un cântec care începea așa:

Pitulicea, pitulicea, a păsărilor regină
De Sfântul Ștefan a fost ucisă fără vină.
Desi e mică, cinstea ei e mare,
Așa că, oameni buni, dați-ne o gustare.

Ceremonia le permitea băieților să ceară ceva de băut sau bani în fiecare casă la care se opreau și să folosească darurile pentru petrecerea pe care o organizau în seara respectivă. Cei care contribuiau primeau o pană și erau primiți gratis la petrecere. Cei care nu le dădeau nimic erau ținta unui blestem ritualic sau se pomeneau cu trupul păsării îngropat în curtea lor – ceea ce avea, fără îndoială, să le poarte ghinion. În prezent, grija pentru animale i-a convins pe mulți ca o pasăre de jucărie este la fel de bună, pitulicile fiind astfel cruțate. Obiectivul ceremoniei s-a schimbat și el; acum țelul este să strângă bani în scopuri caritabile și să petreacă împreună, în costume speciale.

Tot în ziua Sfântului Ștefan au loc piese ale *minimizer*-ilor puse în scenă de grupul Christmas Rhymers, un concurs canin anual în Dublin, evenimente sportive, vânători de vulpi și numeroase spectacole de dans.

Ajunul Anului Nou aduce în Irlanda petreceri, focuri de artificii și băutură – jaloane care însoțesc în lumea întreagă încheierea unui an și începutul altuia nou, dar există și tradiții specifice ale unei culturi obișnuite să supraviețuiască într-o economie de subzistență. Pentru a asigura bunăstarea familiei în anul ce vine, se credea că anul vechi trebuie încheiat cu o masă îmbelșugată. Astfel, ultima zi a anului a devenit cunoscută ca *Oiche na Coda Moire*, NOAPTEA PORȚIILOR MARI.

Sezonul sărbătoresc se încheie pe 6 ianuarie, de Epifanie, când sunt scoase din casă și arse pomul și plantele decorative; în unele regiuni, acum este timpul pentru „CRĂCIUNUL

FEMEILOR“: la un ceai și câteva gustări, femeile se relaxează în timp ce munca o fac alții. Magii sunt și ei onorați în această zi, cu trei lumânări așezate în fereastră.

Irod „cel Mare“ (73–4 î.Hr.) Regele Iudeei în vremea Nașterii lui Iisus, cel care a reconstruit Templul din Ierusalim. Apetitul său pentru asasinat este legendar; și-a ucis mulți dintre copii și câteva soții, iar Uciderea Pruncilor, pe care Biblia i-l atribuie, susține ce știm despre el. Este subiectul a numeroase balade și colinde de Crăciun (vezi „COVENTRY CAROL“, „CARNAL AND THE CRANE THE“ și „ST STEPHEN AND HEROD“) și apare în dramele de sezon ca un tiran înverșunat.

În arta de Crăciun este reprezentat ca un bătrân masiv, încoronat și așezat pe un tron. Întotdeauna are barbă, păr lung și poartă veșminte regale.

Irod, Piesa lui În secolul al XII-lea, în abația Fleury din Franța a fost pus în scenă un spectacol dramatic cunoscut ulterior ca *Piesa lui Irod*. Subiectul este povestea Nașterii, cu tot cortegiul său de îngeri, moașe și păstori, cu întâlnirea dintre regele Irod și Magi și cu Uciderea Pruncilor, ordonat de monarh. Dintre piesele medievale cu această temă care ne-au parvenit, cea de la Fleury este considerată cea mai reușită din punct de vedere artistic.

Irving, Washington (1783–1859) Scriitor american, a popularizat tradițiile de Crăciun. Deși avocat de formație, Irving a devenit cunoscut ca primul mare scriitor american. În 1809, lucrarea sa de satiră istorică *Diedrich Knickerbocker's History of New York from the Beginning of the World to the End of the Dutch Dynasty* („Istoria New Yorkului de la începuturile lumii până la finele dinastiei olandeze, văzută de Diedrich Knickerbocker“) le-a făcut cunoștință americanilor cu Sfântul Nicolae ca aducător de daruri de Crăciun. Acesta era zugrăvit ca deplăsându-se prin văzduh într-o căruță, fumând pipă și „ducându-și un deget lângă nas“ înainte de a-și lua zborul – toate fiind imagini extrem de influente în conturarea personajului

Santa Claus. În *The Sketch Book of Geoffrey Crayon, Gent.* („Albumul de schițe al lui Geoffrey Crayon”), din 1819–1820, se regăsesc două îndrăgite povestiri, „The Legend of Sleepy Hollow” și „Rip Van Winkle”, și cinci schițe despre Crăciunul la Bracebridge Manor, în Anglia. Povestea încercărilor proprietarului de la Bracebridge de a recrea un Crăciun de modă veche, cu tot cu ospitalitatea de tip feudal și cu procesiunea capului de mistreț, i-a fascinat deopotrivă pe englezi și americani și a contribuit la renașterea interesului pentru Crăciun într-o epocă în care sărbătoarea era în pericol de dispariție, ca urmare a indifferenței publicului și a revoluției industriale.

Islanda Crăciunul în Islanda este o sărbătoare unică, produs al unei mici națiuni insulare, ale cărei tradiții vikinghe păgâne, izolare fizică și nopți arctice lungi s-au combinat cu creștinismul, dând naștere la o sărbătoare și la obiceiuri nemaîntâlnite.

La început a fost festivalul din miez de iarnă al Europei nordice păgâne, caracterizat de mese bogate și animale sacrificate. Apoi, după ce vikingii stabiliți în Islanda au fost convertiți la creștinism, festivalul și Crăciunul au devenit sinonime. Iar când Islanda s-a alăturat Reformei protestante, în secolul al XVI-lea, Biserica Luterană n-a mai agreat petrecerile de iarnă și superstițiile asociate, obiceiurile suferind iar transformări. Au fost interzise „șahul, jocurile, alergările, jocul de cărți, distracția și vorbăria ușoară”, iar dansurile în perioada Crăciunului nu erau nici ele privite cu ochi buni, astfel că multe dintre dansurile populare islandeze s-au pierdut.

Islandezii erau oameni săraci, iar Adventul și Crăciunul nu puteau fi marcate de excese și de consum susținut. În luna decembrie, familiile munceau din greu, confecționând produse din lână pe care să le dea la schimb pentru alimente de Crăciun – situație care a dat naștere unor obiceiuri unice. Circulau zvonuri despre patroni nemiloși, care propteau cu bețișoare pleoapele lucrătorilor extenuați, silindu-i astfel să muncească mai mult, motiv pentru care săptămâna dinaintea Crăciunului a fost

supranumită „săptămâna bețișoarelor”, iar o gustare rapidă a fost botezată „înghițitură-bețișor”. În popor umbla vorba că cei ce nu primeau de Crăciun un articol de îmbrăcăminte vor cădea pradă monstruoasei PISICI DE CRĂCIUN; cum hainele erau răsplata celor care munceau din greu la tors și tricotat, amenințarea era menită să încurajeze munca îndârjită.

Din aceste vremuri dificile, când resursele erau puține, iar nopțile lungi, provin poveștile despre căpcăuni muncători de oameni și despre progeniturile lor, care amenințau casele în perioada Crăciunului. Țara era bântuită de GRILA și de consortul ei, Leppaludi, monștri dedulciți la carne de om, iar cele 13 vlăstare ale lor riscau să năvălească în case și să-i chinuiască pe locatarii lor. JOLASVEINAR sau Flăcăii de Crăciun purtau nume precum Cărlig de Carne, Amușinator pe Prag sau Doborător de Uși, sugestive pentru „talentele” lor deosebite. Ei coborau din munți unul câte unul în cele 13 zile dinaintea Crăciunului, făceau ce aveau de făcut și se retrăgeau, tot unul câte unul, în zilele de după Crăciun.

Astăzi, islandezii sunt mult mai prosperi. Crăciunul este o sărbătoare mai veselă, iar Flăcăii de Crăciun au devenit între timp oaspeți bine-veniți în luna decembrie, chiar dacă uneori mai au gânduri răutăcioase. Începând cu 12 decembrie, în ajun de ziua Sfintei Lucia, copiii își pun seara încălțările la vedere. În speranța că, sosind din munți, fiecare Flăcău le va lăsa un mic dar. Alte obiceiuri de Advent sunt „Micul Crăciun” (petreceri la școală și la locul de muncă), împodobirea pomului de Crăciun (un obicei de dată recentă pe această insulă cu puțini copaci) și curățenia în casă pe 23 decembrie, de ziua Sfântului Thorlak. Tot în această zi islandezii mănâncă un preparat tradițional: un fel de tocătură de pește atât de neapetisantă, încât mesele de după par cu atât mai gustoase.

În seara de Ajun localnicii asistă la slujba de la biserică și se așază la masă în familie. Cina are de obicei la bază *hangikjöt*, carne afumată de oaie, sau ptarmigan – o pasăre indigenă. *Jólagrautur*, un terci de cereale, cu stafide și cu o migdală norocoasă în interior, și *laufabraud*, pâine-frunză – un biscuit subțire, tăiat într-o

formă elaborată – sunt și ele prezente pe masă. După cină, copiii își deschid cadourile. După un obicei existent doar aici, televiziunea islandeză își întrerupe transmisia între orele 17 și 22, pentru a-i încuraja pe oameni să petreacă seara de Ajun în familie.

Islandezilor le place muzica de Crăciun consacrată, precum „Stille Nacht“ și „White Christmas“ – colinde pe care le cântă atât în engleză, cât și în islandeză –, dar au și propriile lor colinde. „Era o noapte atât de frumoasă“ și „Curând, Crăciunul binecuvântat va fi aici“ sunt două colinde al căror titlu e prezent pe timbre islandeze de Crăciun. Sărăcia timpurilor trecute este ilustrată și de cuvintele celui de-al doilea colind, în care ni se spune că, în așteptarea Crăciunului, copiii speră să primească ceva frumos – „măcar o lumânare și cărți de joc“.

Primele două zile de Crăciun (Jóladagur și Annar Jóladagur) sunt caracterizate de petreceri, vizite și mese întinse. Despre ajunul Anului Nou se credea că este o noapte magică, așa cum era perceput ajunul Crăciunului în alte țări: ELFII umblă pe pământ, vitele vorbesc, focile iau înfățișare omenească, iar morții ies din morminte. Fermierii care doreau să păstreze relații amicale cu ființele supranaturale lăsau afară lumini și hrană, pentru a-i asigura pe elfi că se pot apropia fără teamă. Ajunul Anului Nou era de asemenea destinat „dansurilor elfice“ și focurilor de tabără, chiar și astăzi Revelionul islandez aducând focuri de artificii, dansuri și veselie.

Sezonul Crăciunului se încheie pe 6 ianuarie. Resturile rămase după sărbătoare sunt arse în foc, se fac din nou jocuri de artificii, oamenii se costumează precum Flăcăii de Crăciun și monștruoșii lor părinți și lumea se distrează la ultimele petreceri ale sezonului.

„It Came Upon a Midnight Clear“ Un colind american („În miez de noapte-a răsunat“) scris în 1859 de clericul unitarian Edmund Hamilton Sears (1810–1876), remarcabil prin faptul că nu conține nicio referire la Nașterea lui Iisus. Versurile au fost transpuse pe melodia piesei „Carol“, compusă în 1850 de ziaristul

„It Came Upon a Midnight Clear“ Compozitorul și ziaristul american Richard Storrs Willis.

Richard Storrs Willis (1819–1900), inițial pentru imnul „See Israel’s Gentle Shepherds Stand“.

În miez de noapte-a răsunat
Cântec de slavă din vecie,
Un cor de îngeri minunat
Slavă-nălțând cu bucurie.
„Pace s-aveți și gând curat
De la al cerurilor împărat!“
Și lumea toată-n loc a stat
S-audă al îngerilor viu cântat.

Ei vin încet pe bolta înstelată
Cu aripile-ntinse-ncetișor,
Iar a lor muzică răsună minunată
Peste pământu-ntreg, ușor;
Pe văi și pe câmpia întristată
Se-apleacă ei încet în zbor,
Și peste zarva-i ne-ncetată
Îngerii cântă toți în cor.

Cu chin și jale fără de sfârșit
Omu-ndelung a suferit;
Sub bolțile-ngerești s-au depănat
Două milenii pline de păcat;
Iar omul în război cu al său seamăn
N-aude îngerescul cântec înălțat;

Tăceți voi, oameni puși mereu pe sfadă,
Și ascultați al lor glas minunat.

Căci, iată, zilele se apropie în zbor
Cum le-au vestit profeții pentru noi,
Când anii trec precum pe cer un nor
Și vine vremea lumii de apoi;
Când pacea pe pământ va stăpâni
Și binele își va găsi sălaș,
Iar oamenii-ntr-un glas se vor uni
Și vor cânta cu îngerii-n același glas.

It Came Upon a Midnight Clear (TV, 1984) Polițistul Mike Halligan (Mickey Rooney) a promis că-și va petrece Crăciunul împreună cu nepoțelul său, iar faptul că e mort nu-l împiedică s-o facă. Din rai i se permite să revină pe Pământ pentru o ultimă sărbătoare. Regizat de Peter Hunt.

It Happened One Christmas (TV, 1977) Încercările de a turna o nouă versiune a unui film deja clasic reușesc rareori, iar schimbarea sexului protagonistului nu face decât să mărească riscul de dezastru. Această peliculă îndoielnică („S-a întâmplat o dată de Crăciun“) este o astfel de versiune, cu schimbare de sex, a filmului *O viață minunată*, cu Marlo Thomas în rolul deținut anterior de Jimmy Stewart. Cloris Leachman a fost nominalizată la un Premiu Emmy, iar Orson Welles interpretează rolul meschinului domn Potter.

It Nearly Wasn't Christmas (TV, 1989) Charles Durning joacă în acest film („Crăciunul care aproape că n-a mai fost“) rolul unui Moș Crăciun aflat la capătul răbdării din cauza omenirii nerecunosătoare, gata să renunțe definitiv la întreaga sa activitate. Însă numai o fetiță (Risa Schiffman) care dorește să-și împace părinții și un elf loial (Bruce Vilanch) îi pot dovedi că încă este nevoie de el pe lume. Regizat de Burt Brinckerhoff, cu ajutorul diversilor membri ai familiei Osmond, în sarcina cărora poate fi pus și titlul melodiei originale.

„It's Beginning to Look Like Christmas“ Un cântec scris în 1951 de Meredith Willson,

autorul musicalurilor *Music Man* și *The Unsinkable Molly Brown*. Autorul l-a inclus în musicalul *Here's Love*, care a debutat pe Broadway în 1963, inspirat fiind de filmul artistic *Miracle on 34th Street*. În spectacol era incluse de asemenea melodii precum „Pine Cones and Holly Berries“ și „Dear Mister Santa Claus“.

Italia Multe sunt indiciile care arată în Italia că se apropie Crăciunul. Supermarketurile și celelalte magazine își umplu rafturile cu cele mai diverse produse de sezon. Piețele de Crăciun se deschid în toate orașele, oferind spre vânzare produse alimentare – îndeosebi esențialul *panettone* – jucării, baloane și figurine pentru *presepio* (vezi în continuare). În Bari, pe țărmul sud-estic al Italiei, Sfântul Nicolae este sărbătorit, pe 6 ianuarie, în mod cu totul deosebit. Aici au fost îngropate osemintele sfântului după ce au fost furate, cu peste 900 de ani în urmă. Mii de pelerini vin la mormântul său, unii dintre ei primind mult-dorita MANNA DIN SAN NICOLA; toți iau parte însă la procesiunile în onoarea sfântului ocrotitor al copiilor și al marinarilor. Pe 13 decembrie, în Sicilia, Sfânta Lucia este celebrată pe pământul ei natal. O fată reprezentând-o pe sfântă împarte daruri pe străzi, iar copiii își lasă pantofii afară toată noaptea, crezând că ea le va umple cu mici cadouri.

La mijlocul lui decembrie, piețele din unele orașe sunt animate de muzică de cimpoaie, când ZAMPOGNARI coboară de pe dealurile înconjurătoare. Ei susțin că muzica cimpoiului a fost cea care a alinat-o pe Fecioară în durerile facerii și l-a adormit pe micul Iisus în Bethlehem. Odinioară obișnuiau să cânte în fața ieslelor miniaturale și a altarelor închinat Madonei și să viziteze atelierile de dulgherie pentru a-și aduce omagiile urmașilor lui Iosif. Acum cântă în locuri publice sau, în schimbul unui onorariu, la casele particulare ori la diverse organizații.

Pregătirile se întetesc cu opt zile înainte de Crăciun, când începe *novena* – o serie de rugăciuni și slujbe în biserici. În case și în lăcașurile de cult se așază *presepi*, iesle miniaturale, unele dintre acestea fiind foarte vechi și elaborate, mai cu seamă în Napoli, unde tradiția sculptării

figurinelor pentru *presepi* datează de secole. Cele mai complexe astfel de scene, păstrate acum în palate și muzee, au fost realizate pentru aristocrații locali în veacul al XVIII-lea. Scene ale Nașterii cu personaje vii pot fi de asemenea întâlnite în toată țara, la multe dintre ele participanții purtând costume populare regionale. În duminica dinaintea Crăciunului, mii de copii aduc la Vatican fotografii ale ieslelor miniaturale de acasă, pe care papa le binecuvântează în Piața San Pietro.

În seara de Ajun, la castelul Sant'Angelo din Roma, începutul sărbătorii de Crăciun este vestit cu lovituri de tun. Cina este una delicioasă, dar fără carne, dat fiind că postul nu s-a încheiat încă. Unele familii pregătesc anghilă ca fel principal; în altele se obișnuiește să se gătească șapte feluri de mâncare cu pește, în onoarea celor șapte sacramente. Pastele, salatele, fructele și pâinea însoțesc peștele, alături de vin italian din belșug. Deserturile includ de obicei *panettone* cu fructe, *torrone* (nuga), biscuiți aromatizați și nuci. Înainte vreme era respectată o tradiție încântătoare: copiii scriau mici poezii sau scrisori în care își exprimau dragostea pentru părinți și le ascundeau pe masă înainte de prânzul de Crăciun. În timpul mesei, părinții găseau misivele sub câte o farfurie sau într-un șervet și le citeau cu glas tare.

Deși multe familii italiene au adoptat obiceiul pomului de Crăciun, majoritatea au și o *presepio* sau o *ceppo* – piramida de Crăciun pe care poate fi așezată și o iesle miniaturală. În unele case a fost de asemenea preluată tradiția deschiderii cadourilor în seara de Ajun, acestea fiind aduse de Babbo Natale.

Tot în seara de Ajun, italienii merg la biserică pentru slujba de la miezul nopții. Bisericele din Roma sunt de multă vreme decorate în mod special de Crăciun, cu splendide scene ale Nașterii; în biserica Ara Coeli se află apreciatul BAMBINO în fața căruia copiii sunt încurajați să țină mici predici, iar în biserica Santa Maria Maggiore există relicve ale ieslei originare din Bethlehem. Spectaculoasa slujbă oficiată de papă este transmisă la televiziunile din lumea întreagă. Cu acest prilej, suveranul pontif se adresează tuturor creștinilor, de obicei îndemnând la încetarea războaielor, a violențelor sau a unei nedreptăți anume.

Sezonul Crăciunului se încheie în Italia pe 6 ianuarie, de Epifanie, în chip spectaculos: BEFANA, aducătoarea de daruri, coboară pe hornurile caselor pentru a le da cadouri copiilor cuminiți și grămăjoare de cărbuni celor neastâmpărați.

„În adâncul oceanului de nea“ „În seara asta nu există îndurare. Tot ce există trebuie să moară.“ În „Paa bunden af snehauet“, o poveste scrisă în 1929 de Gunnar Gunnarsson (1889–1975), un scriitor islandez de limbă daneză, viscolul din miezul iernii induce sentimentul unei nenorociri care se apropie. Membrii unei familii se tem pentru tatăl plecat pe mare, dar de Crăciun se pomenesc înzăpeziți, iar casa întreagă rămâne acoperită de zăpadă 18 zile.

„În Noaptea de Ajun“ O poveste de Nikolai Gogol (1809–1852), despre dragoste, diavol și un fierar. A inspirat o serie de opere rusești: *Vakula Fierarul* de Piotr Ceaikovski (1876), *Noaptea de Ajun* de Nikolai Soloviev (1880) și *Noaptea de Ajun* de Nikolai Rimski-Korsakov (1896).

Încălțăminte și Crăciunul Încălțările au deținut diverse roluri în cadrul obiceiurilor de Crăciun din lumea întreagă. Cele mai cunoscute datează din Evul Mediu: în ajun de Sfântul Nicolae, de Crăciun sau de Epifanie, copiii își pun pantofii la ușă sau la fereastră, pentru ca aducătorul de daruri să le umple cu cadouri. În multe țări europene, este esențial ca încălțăminte să fie proaspăt lustruită. Deseori, în pantofi sau ghete se pun iarbă sau o mână de grăunțe pentru animalele cu care vine aducătorul de daruri. Un obicei înrudit este acela de a lăsa într-un pantof o scrisoare către Moș, pentru ca acesta să știe ce dar să aducă.

În Grecia, unii localnici își ard încălțările vechi pentru a alunga ghinionul în anul ce vine; alții îi ard ca să-i împiedice pe monstruoșii *kallikantzaro* să coboare pe horn și să-i chinuie pe cei din familie. În țările scandinave se crede că așezarea încălțărilor una lângă alta în ajun de Crăciun îi va împiedica pe membrii familiei să se certe în anul următor.

Aruncarea pantofilor constituie o metodă de DIVINAȚIE în noaptea de Crăciun. O fată care reușește să-și azvârle papucul într-un copac sau care își aruncă pantoful spre ușă la miezul nopții, iar acesta cade cu vârful spre ușă, va primi o cerere în căsătorie în răstimp de un an.

Încercarea apei amare În conformitate cu *Protoevanghelia lui Iacov*, text apocrif, Maria și Iosif au fost supuși Încercării apei amare – o probă străveche, menită să verifice vinovăția sau nevinovăția în cazul unei acuzații de adulter. Cei doi au trecut cu bine încercarea, spre surprinderea marelui preot. Încercarea a fost ilustrată în arta medievală timpurie, dar s-a dovedit interesantă pentru majoritatea artiștilor ulteriores.

Îngeri Literal „mesageri“, acești emisari ai lui Dumnezeu dețin un rol important în povestea Nașterii și în modul în care a fost sărbătorit Crăciunul în decursul timpului.

Un înger, Gavriil, este cel cu care începe povestea, prin apariția sa pe teritoriul anticei Palestine pentru a vesti două nașteri remarcabile. Un cuplu de vârstnici, trecuți de mult de vârsta procreerii, primește prin intermediul lui vestea că vor avea un fiu pe care urmează a-l boteza Ioan (cel care avea să devină ulterior Ioan Botezătorul). Pe o tânără fecioară, Maria, rudă cu primul cuplu, o anunță că Domnul și-a plecat ochii spre ea și că ei îi va fi dat să poarte în pânțece un prunc zămislit de Sfântul Duh. Pentru ca Iosif, logodnicul fetei, să n-o repudieze, îngerul îi destăinuieș și lui taina divină. Când, la termen, pruncul se naște în Bethleem, o mare ceată îngerească le dă de știre păstorilor pe câmpul din apropiere. Când autoritățile locale, la porunca lui Irod, par hotărâte să ucidă copilul, un înger îi vestește pe părinții lui să

fugă în Egipt, iar mai târziu le spune când se pot întoarce în siguranță. (Vezi LUCA, EVANGHELIA DUPĂ, și MATEI, EVANGHELIA DUPĂ).

Îngerii au un rol important și în variantele necanonice ale Nașterii lui Iisus. În *Protoevanghelia lui Iacov* și în *Evanghelia după pseudo-Matei*, Maria și părinții ei sunt vizitați de îngeri cu mult înainte de sarcina ei miraculoasă; în *Evanghelia arabă a Copilariei*, îngerii îl înconjoară pe micul Iisus la prezentarea acestuia în templu, iar un alt înger, sub forma unei stele, îi avertizează pe Magi să fugă din calea lui Irod. Atât SFÂNTUL EFREM SIRUL, în secolul al IV-lea, cât și *Cartea lui Set* susțin că steaua urmată de Magi era de fapt un înger.

După povestea Nașterii, îngerii au deținut întotdeauna o poziție de prim-plan în arta și muzica specifice Crăciunului. (Pentru rolul îngerilor în artele frumoase, vezi ADORAȚIA MAGILOR, VESTIREA CĂTRE PĂSTORI și BUNA VESTIRE.) Îngerii sunt de asemenea prezenți în artele populare, fiind străvechi simboluri ale Crăciunului în chip de ornamente și decorațiuni, îndeosebi ca vârfuri pentru brazii împodobiți. În unele țări, de Crăciun se pregătesc prăjiturile în forma de îngeri; în Lituania, ostia tradițională este numită „pâinea îngerilor”. Dintotdeauna îngerii constituie o temă frecvent întâlnită la felicitările de Crăciun, iar în scenele cu ieslea sunt indispensabili, plutind în aer deasupra leagănului.

Misticul medieval Heinrich Seuse, copleșit de tristețe, a visat că îngerii au venit să-l aline, l-au luat de mână și l-au purtat în dans în vreme ce unul dintre ei cânta „In Dolci Jubilo”. Când s-a trezit, a însemnat muzica sub forma unui colind, care avea să devină ulterior „Good Christian Men Rejoice”. Îngerii sunt prezenți în muzica de Crăciun în numeroase țări, mai cu seamă în rolul lor de vestitori ai Nașterii către păstori. Din Franța ne-a parvenit astfel colindul „Les Anges Dans Nos Campagnes”; din Moravia avem „Îngeri și păstori”, din Anglia „Angels We Have Heard on High”, „Hark the Herald Angels Sing” și „While Shepherds Watched Their Flocks by Night”. Printre colindele americane se numără „It Came Upon a Midnight Clear”.

Îngerii apar de asemenea în piesele medievale cu tema Nașterii. *Jocul lui Irod*, din secolul al XII-lea, începe astfel: „Când Irod și celelalte persoane sunt gata, un înger apare, însoțit de o sumedenie de ființe cerești. El le va anunța mântuirea, în vreme ce restul rămân tăcuți.” Îngerii sunt de asemenea prezenți în număr mare în filmele cu specific de Crăciun, nu atât ca vestitori, cât mai degrabă pentru a interveni în viețile eroilor care au nevoie de un ajutor spiritual. În *Bishop's Wife*, un înger salvează o căsnicie cu probleme, iar în *O viață minunată*, un altul (de data aceasta însă doar un ucenic) îl împiedică pe un bărbat bun, dar disperat, să se sinucidă.

Manifestările artistice dedicate Crăciunului nu ar fi nici pe departe la fel de pitorești în absența îngerilor. Șiruri nesfârșite de fetițe și băieți au fost înveșmântați de-a lungul anilor în robe albe, pentru a-și juca rolurile în spectacolele puse în scenă de școli și biserici. Îngerii însoțesc procesiunile care tind să refacă drumul spre Bethleem în America Latină și în Filipine; în unele țări din Europa, ei sunt parte integrantă a grupurilor de băieți cu Steaua, care colindă din ușă-n ușă.

Conform unei legende irlandeze, Fecioara Maria trimite în ajutorul fiecărui Crăciun îngeri care să-i trezească pe copii și să-i ridice la ceruri, unde îi vor cânta colinde pruncului Iisus. Copiii respectivi sunt apoi readuși în paturile lor, considerându-se că vor avea noroc toată viața. În Europa, îngerii îl însoțesc deseori pe Moș Crăciun și îi spun cine a fost cuminte și cine nu.

„Îngeri și păstori” Un colind care are la bază cântecul popular „Nesem vam noviny” din Boemia secolului al XIX-lea. În engleză a fost tradus de Mari Ruef Hofer în 1912, cu titlul „Angels and Shepherds”.

Veniți cu toți, păstori, copii ai pământului,
Veniți și aduceți slavă Nașterii cerești.
Căci Iisus Domnul pentru noi toți a venit
Să ne fie Mântuitor trimis de ceruri:
Veniți să-l întâmpinați!

Veniți în grabă deci, la ieslea Bethleemului,
Acolo unde cerul pe pământ a coborât.
Veniți și-nngenuncheați cu umilință-n suflet.
Să-l adorăm, Lui să ne închinăm
Și să-l slăvim pe Împărat.

Îngeri și păstori, să mergem împreună
Spre cel care de rele acum ne mântuiește.
Îngerii-n zbor în slavă îi cântă,
Văzduhul răsună, cu pace se-ncunună
Și cu-ndurare ne milostivește.

Înlocuitori de reni Deși Santa Claus călătorește în sania trasă de reni, alți aducători de daruri de Crăciun au găsit alte modalități de a se deplasa. În Australia, spre exemplu, cultura populară i-a dăruit lui Tata Crăciun șase canguri albi, în vreme ce prin mlaștinile din Louisiana, Pêre Noël călătorește într-o pirogă trasă de aligatori și de un vârcolac cu nasul roșu. În Spania și în America Latină, cei Trei Regi – Magii – se deplasează cu cămilele, iar în Olanda, Sfântul Nicolae călărește un cal alb înalt. În unele regiuni din Elveția, Moșul vine pe măgar, iar în Cehia coboară din cer pe o frânghie aurie. În

Germania, Weihnachtsman este deseori văzut mergând pe jos cu sacul în spinare, iar în Italia, Befana zboară călare pe mătură. În Hawaii, Moșul vine pe mare, într-o canoe, înveșmântat în *lava-lava* (un fel de fustanelă locală) și cu o tocă pe cap, iar copiii brazilieni nu se miră să-l zărească pe Papai Noel apărând cu un elicopter.

Întâmpinarea Domnului În secolul al VI-lea, ziua de 2 februarie a fost stabilită pentru a marca sărbătoarea Purificării Sfintei Fecioare Maria, cunoscută mai recent ca Întâmpinarea Domnului sau *Candlemas* în țările de limbă engleză – conform ritualului iudaic care cerea prezentarea în Templu a oricărui copil de sex bărbătesc, la 40 de zile de la naștere.

Când pruncul Iisus a fost adus la Templu, Simeon l-a numit „lumină spre descoperirea neamurilor” (*Luca 2:32*), astfel că tema zilei este lumina. În unele țări, credinciosii aduc la biserică o lumânare pentru a fi binecuvântată; se crede că astfel ea capătă puteri magice de alungare a bolilor și a furtunilor cu tunete și fulgere. În multe culturi, este ultima zi a sezonului sărbătorilor de iarnă, când toate ornamentele trebuie strânse și plantele deja uscate sunt arse. În Anglia, tot în această zi era ales bușteanul pentru Crăciunul următor și pus la uscat. În Mexic, este *Dia de Candelaria*, când figurina reprezentându-l pe pruncul Iisus este luată din leagăn sau iesle. De Întâmpinarea Domnului, copiii scoțieni obișnuiau să-i aducă profesorului bani pentru a cumpăra lumânările cu care să fie luminată clasa, obicei care s-a modificat în timp, astfel că astăzi profesorilor le sunt aduse daruri. Băiatul care aducea suma cea mai mare (termenul folosit pentru acest dar era „bani de foc”) era declarat Regele de Candlemas. Domnia lui dura șase săptămâni, timp în care i se permitea să ierte pedepsele.

Obiceiul de a prezice vremea pe baza condițiilor meteo din ziua Întâmpinării Domnului a devenit așa-numita Zi a Cârțiței, în care nord-americanii urmăresc ieșirea din hibernare a anumitor rozătoare; dacă acestea își văd umbra în ziua de 2 februarie, înseamnă că mai urmează încă șase săptămâni de iarnă. (Americanii stau cu ochii pe o marmotă din

Înlocuitori de reni Tata Crăciun călărește pe un cangur în Australia.

Întâmpinarea Domnului În multe țări, era important ca plantele cu care a fost decorată casa de Crăciun să fie strânse și arse. Ziua Întâmpinării Domnului era aleasă deseori pentru acest ritual.

Pennsylvania numită Punxutawney Phil, în vreme ce canadienii îl urmăresc pe Wiarton Willie din Ontario.) Înainte se credea că în această zi i se permitea sufletului lui Iuda să iasă o vreme din iad, pentru a-și mai ușura chinurile în mare.

Întrebări și porunci Un joc de Crăciun englezesc, în care comandantul le cere supușilor să răspundă la o întrebare. Dacă unul dintre aceștia nu cunoaște răspunsul, trebuie să plătească o amendă sau să fie pedepsit. „Comandantul își poate obliga supusul să răspundă la orice întrebare legitimă, silindu-l să se supună pe loc, altfel riscând să primească pedeapsa de a fi mânjit cu funingine sau de a plăti o amendă stabilită de cel dintâi; dar amenzile sunt în general stabilite la o anumită sumă, de pildă un șiling, o jumătate de coroană etc., așa că fiecare știe ce trebuie să facă dacă se încapățânează să nu răspundă.”

J'ai rencontré le Père Noel (1984) În acest film („L-am întâlnit pe Moș Crăciun”), Simon (Émeric Chapuis) are șapte ani și o dilemă: părinții lui s-au rătăcit undeva în Africa, iar el îi vrea înapoi. Și, firește, îl caută pe Moș Crăciun (Armand Philoxene Meffre), pe care îl găsește în Finlanda și îl convinge să-i salveze pe mama și pe tata de gorilele cele rele. Regizat de Christian Gion, filmul a fost difuzat în SUA și în Marea Britanie cu titlul *Here Comes Santa Claus*.

Jack Frost (TV, 1979) Un filmuleț de animație realizat de Jules Bass și Arthur Rankin Jr. Buddy Hackett în rolul Cârțiței spune povestea lui Jack Frost (vocea lui Robert Morse).

Jack Frost (1998) O poveste de Crăciun sentimentală. Michael Keaton joacă rolul lui Jack Frost, un tată care se simte vinovat fiindcă nu petrece suficient timp alături de familia sa. În drum spre casă, moare într-un accident rutier, izbutind totuși să revină la familie pentru un ultim Crăciun împreună. Problema e că se întoarce în chip de om de zăpadă. Filmul a fost regizat de Troy Miller.

Jaful Santa Claus Pe 23 decembrie 1927, Santa Claus a jefuit filiala First National Bank din Cisco, Texas. În costumul Moșului, Marshall Ratliff împreună cu trei complici mascați au jefuit banca și au luat ostatici, dar când au ieșit din clădire au fost încercuiți de poliție și de localnicii înarmați până-n dinți. În schimbul de focuri care a urmat, doi ofițeri și unul dintre

bandiți au fost răniți mortal. Deși Ratliff și cei doi complici ai săi care au supraviețuit au izbutit să scape după o serie de luări de ostatici și de furturi de mașini, au fost nevoiți să abandoneze banii furati și au fost prinși după o săptămână.

Fostul Moș Crăciun, care ucisese iar într-o tentativă eșuată de evadare, a fost în cele din urmă scos din celula lui de o mulțime furioasă și linșat. O bucată din frânghia folosită la spânzurarea lui este expusă la Tribunalul districtului Callahan din Baird, Texas.

Jamaica Pregătirile pentru Crăciun în Jamaica încep cu o prăjitură cu fructe, ale cărei ingrediente sunt lăsate o perioadă în rom și vin, și cu dereticarea casei și a curții. Chiar și bordurile sunt vărute. Sunt preparate budinci și prăjituri din belșug; acestea vor fi savurate acasă ori vor fi oferite cadou vecinilor. În școli și biserici sunt puse în scenă spectacole de gen, la radio se aud colinde care celebrează un Crăciun nins, iar casele și birourile sunt împodobite cu becuțe și decorațiuni. Este cumpărat HIBISCUSUL, iar din petalele lui se prepară băutura tradițională de sezon în Jamaica.

Crăciunul jamaican are un pregnant caracter social. Noaptea de Ajun este destinată petrecerilor: grupuri de „turiști” merg din casă-n casă, hotărâți să se distreze cât mai bine. Ziua de Crăciun este mai liniștită. După ce participă la slujba de dimineață, jamaicanii se pot duce la o piață de Crăciun pentru a cumpăra jucării, înainte de a se așeza la masa de prânz, de obicei în familie. Camea de porc, pui, capră, curcan și vită reprezintă felul principal, alături de mazăre gunga, salate, manioc, orez, budincă de porumb și, obligatoriu, prăjitura de Crăciun. Seara, petrecerile stropite cu băutură continuă.

În ziua următoare, prietenii vin în vizită pentru a aduce și a primi mici cadouri și pentru a degusta prăjitura de Crăciun. Unii jamaicani ies la un picnic sau la o petrecere pe plajă; orice ar face însă, distracția și vizitele continuă. Tot în a doua zi de Crăciun este respectată tradiția JOHN CANOE. Grupuri de dansatori bărbați în costume exotice, însoțiți de muzicanți, mășluiesc pe străzi și merg din ușă-n ușă pentru

a cere bani și mici tratații. Fiecare personaj are un nume: Cal, Actor, Dansatoare-din-buric, Drăcușor, Pitchy-Patchy, Polițaiul. La fel ca în Europa, este un moment propice pentru fan-tome. La apusul soarelui sunt depănate povești înfiorătoare, despre stafii, despre Caii-cu-trei-picioare sau despre Vițelul Rotitor.

Sezonul sărbătoresc se încheie odată cu apariția tarabelor cu jocuri de noroc improvizate, numite „Coney Islands“, și cu petrecerile de Anul Nou. Pe 2 ianuarie pomul de Crăciun și decorațiunile sunt strânse, iar toată lumea începe să se gândească la următoarea sărbătoare, carnavalul.

Janny Numele dat celor care se deghizează și vin pe la case în cele Douăsprezece Nopti ale Crăciunului, în Newfoundland și Labrador. Originea termenului îi nedumerește încă pe specialiști, dar locuitorii din Newfoundland susțin că derivă de la Ianus, zeul roman al Anului Nou, asociat cu CALENDELE. (Vezi MUMMING.)

Japonia Sărbătoarea Crăciunului în Japonia se constituie într-un interesant studiu al împrumuturilor culturale. Japonezii au adoptat numeroase noțiuni occidentale referitoare la Crăciun, pe care le abordează însă în maniere ce le-ar părea străinilor ciudate. Deși creștinismul a fost introdus în Japonia în secolul al XVI-lea, persecuțiile violente care au durat sute de ani l-au transformat într-o religie clandestină, care a afectat prea puțin mentalul nipon. De aceea, Crăciunul în Japonia este aproape complet lipsit de semnificațiile religioase obișnuite în restul lumii. Aici, Crăciunul – *Kurisimasu* – este celebrat datorită conexiunilor sale cu Vestul exotic și fiindcă deține o prețioasă funcție comercială, stimulând consumul în plin sezon al darurilor, chiar înainte de sărbătoarea Anului Nou.

Mulți japonezi au aflat despre Crăciun abia după cel de-al Doilea Război Mondial, când au văzut cum este celebrat de forțele de ocupație americane și când Japonia a început să producă jucării destinate pieței internaționale. Popularitatea sa a crescut, iar Crăciunul – numit „Noaptea Sfântă“ sau, simplu, „Ajunul“ –

a devenit un foarte vizibil fenomen în orașele nipone în luna decembrie. Colinde în limba engleză răsună în magazinele mari; șiruri de becuțe decorează magazinele și centrele comerciale (rareori și locuințele); în tot mai multe case, pomi de Crăciun artificiali sunt împodobiți cu lumini, origami, evantaie și mici ornamente. Prăjiturile specifice cumpărate din magazine sunt așezate pe masă alături de curcanul servit la cină, după deschiderea cadourilor. În loc de oratoriul *Mesia* al lui Händel, japonezii preferă să asculte *Simfonia a IX-a* de Beethoven.

În folclorul nipon există un personaj asemănător cu Moș Crăciun – Hoteiosho, un bătrân cu o boccea pe umăr și care poate vedea ce se petrece în spatele lui – dar în clipurile publicitare apare Moșul occidental (numit uneori Unchiul Horn). Văzând unele dintre aceste reclame, nu poți să nu te miri de modul în care semnificațiile se schimbă de la o cultură la alta; un clip publicitar pentru un nou lanț de magazine înfățișă un îngeraș bucălat stând pe un trandafir roșu, cu legenda: „Oh! Doamne! Dumnezeu să apere Crăciunul!“ O poveste posibil apocrifă susține că, în anii postbelici, într-un magazin universal din Tokyo a fost expus un Moș Crăciun răstignit, cu mottoul „Cumpărături fericite“ deasupra crucii.

Deși japonezilor le place să le ofere daruri copiilor, Crăciunul este și pentru adulți un prilej de a rupe barierele consumului. Ajunul este considerat cel mai potrivit moment al anului pentru a cumpăra diamante și bijuterii. Sărbătoarea este totodată vremea iubirii senzuale și a rezervărilor în hotelurile și restaurantele care se pretind romantice.

Crăciunul nu zăbovește mult în Japonia. Pe 26 decembrie publicitatea de profil dispare, decorațiunile sunt strânse, iar niponii se pregătesc pentru apropiata sosire a Anului Nou.

„Jeg er så glad hver julekveld“ Un colind norvegian scris de Peter Knudsen (1819–1963). În limba engleză a fost tradus de Marie Wexelsen (1832–1911) sub titlul „Ce vesel sunt în seara de Ajun“.

*Jeg er så glad hver julekveld
Ti da blev Jesus født,
Da ilyte stjernen som en sol,
Og engle sang sa sødt.*

*Jeg er så glad hver julekveld
Da synger vi hans pris,
Da aapner han for alle smaa
Sit sode paradis.*

Ce vesel sunt în seara de Ajun,
Seara în care s-a născut Iisus;
Când steaua lumina ca soarele de zi,
Iar îngerii cântau în ceruri, sus.

Ce vesel sunt în seara de Ajun;
A noastre rugăciuni se-nalță sincer
Către Iisus, cel care a deschis
Larg, poarta raiului din cer.

Pruncul mic din Bethleem
Al lumii împărat era,
Căci a venit din rai, de sus,
Pe oameni pentru a-i ajuta.

În cerurile sfinte-i locul lui,
Al Domnului fiu mult iubit;
Pe toți ai săi El îi iubește
Și rugile le-aude negreșit.

Ce vesel sunt în seara de Ajun!
Imnuri de slavă eu îi cânt neîncetat;
Iar El deschide pentru fiecă copil
Porțile-mpărătescului palat.

Când mama bradul îl împodobește
Și camera o umple de lumină,
Îmi povestește despre mândra stea
Ce lumea a făcut-o mai senină.

Ce dragă mi-este seara de Ajun,
Și cât de mult pe Iisus îl iubesc!
Iar El pe mine mă iubește mult;
De asta nicidecum nu mă-ndoiesc.

„**Jesous Ahatonhia**“ (Vezi „**THE HURON CAROL**“.)

„**Jesus refulsit omnium**“ Considerat deseori cel mai vechi imn de Crăciun, textul în latină a fost scris de Sfânta Hilary din Poitiers (d. 368):

*Jesus refulsit omnium
Pius redemptor gentium;
Totum genus fidelium
Laudes celebret dramatum,*

*Quem stella natum fulgida
Monstrat micans per aethera,
Magosque duxit praevia
Ipsius ad cunabula.*

*Illi cadentes parvulum
Pannis adorant obsitum,
Verum fatentur ut Deum
Munus fruendo mysticum.*

„**Jesus' bloemhof**“ Un colind olandez („Grădina lui Iisus“) din secolul al XV-lea, publicat pentru prima dată în 1689:

Ce mai grădină are Iisus, al nostru împărat,
Frumoase flori din ea culeg mereu, neîncetat.

*Acolo nu se-aud decât cântat de păsărele,
Si harfe, cobze și lăute,
Chimvale, trâmbite și clarinete,
Doar muzici suave, plăcute.
Chimvale, trâmbite și clarinete,
Doar muzici suave, plăcute.*

Acolo-i giuviaerul cel mai scump din lume.
Steaua din Bethleem, Iisus pe al său nume!

Refren

„**Jingle Bells**“ Un colind scris de James L. Pierpoint (1827–1893), intitulat inițial „One Horse Open Sleigh“ și compus pentru un program din 1857 al școlii de duminică din New York City. Pierpoint a luptat în cavaleria confederată în Războiul Civil american și a fost unchiul bancherului J.P. Morgan.

Dashing through the snow
In a one-horse open sleigh,

Over the field we go,
Laughing all the way;
Bells on bob-tail ring, making spirits bright,
What fun it is to ride and sing
A sleighing song tonight
Jingle bells, jingle bells, jingle all the way!
O what fun it is to ride
In a one-horse open sleigh

A day or two ago,
I thought I'd take a ride,
And soon Miss Fanny Bright
Was seated by my side;
The horse was lean and lank;
Misfortune seemed his lot;
He got into a drifted bank,
And we, we got upsot.
Jingle bells, jingle bells, jingle all the way!
What fun it is to ride
In a one-horse open sleigh

A day or two ago, the story I must tell
I went out on the snow
And on my back I fell;
A gent was riding by
In a one-horse open sleigh,
He laughed as there I sprawling lie,
But quickly drove away.
Jingle bells, jingle bells, jingle all the way!
What fun it is to ride
In a one-horse open sleigh

Now the ground is white
Go it while you're young,
Take the girl tonight
And sing this sleighing song;
Just get a bob-tailed bay two-forty as his
speed
Hitch him to an open sleigh
And crack! you'll take the lead.
Jingle bells, jingle bells, jingle all the way!
What fun it is to ride
In a one-horse open sleigh.

„Jingle Bell Rock“ O piesă muzicală de succes din 1957, compusă de Joe Beal și Jim Boothe și interpretată de Bobby Helms.

Job Warner's Christmas O povestire („Crăciunul lui Job Warner“) scrisă în 1863 de scriitorul american Horatio Alger, Jr. (1832–1899). Umilului funcționar Job Warner i se refuză o mărire de salariu în ajunul Crăciunului, dar patronul său se răzgândește atunci când îl vede cât de generos este cu o orfană. El hotărăște să-i dea un salariu aproape dublu: „Prosperitatea a început să-mi roadă sufletul. Oricum, mi-a întors gândurile de la cei mulți chinuiți de necazuri pe care averea mea le-ar putea ostoi. În seara asta am fost un martor nevăzut al bunătății pe care ai dovedit-o față de biata fată ce ți-a ieșit în cale. M-am simțit muștră de contrastul dintre atitudinea ta și a mea și am decis, așa să-mi ajute Dumnezeu, să devin de azi înainte un mai bun administrator al bogățiilor Lui.“

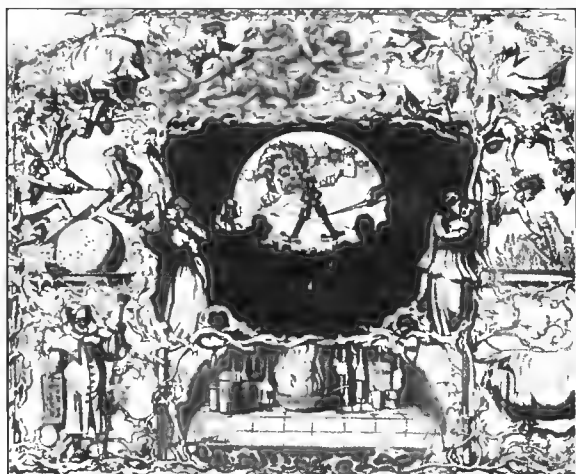
Jocuri De secole, jocurile constituie o parte integrantă a modului în care este sărbătorit Crăciunul. Într-un poem de la începutul secolului al XVI-lea se precizează limpede că toți cei care nu sunt dispuși să participe la distracția cuvenită trebuie să plătească o amendă.

Nime' aicea nu vrem a intra,
Stăpân ori slugă, nimenea,
Un cântec vesel de n-o aducea,
Căci a sosit Crăciunul!

Iar de-o zice că nu știe-a cânta,
S-aducă altceva, pe voia sa,
Că lumea toată să petreacă vrea,
Căci a sosit Crăciunul!

Iar de nimic o zice că nu știe,
Să nu-mi mai stea în față mie,
Paraua să o dea pentru domnie,
Căci a sosit Crăciunul!

Legislația engleză din Evul Mediu târziu le permitea servitorilor și oamenilor de rând să joace de Crăciun jocuri care în restul anului le erau interzise, cu condiția s-o facă în casa stăpânului, cu permisiunea lui. Într-o lege emisă de Henric al VIII-lea erau incluse în rândul acestor jocuri tablele, tenisul, zarurile, cărțile

Jocuri Această ilustrație din secolul al XIX-lea include o reprezentare idealizată a jocului de-a vânează papucul.

și bilele. În a sa *Anatomy of Melancholy* (*Anatomia melancoliei*) din 1621, Thomas Burton scria: „Obişnuitele distracții pe care le avem iarna sunt cărțile, tablele și zarurile, șahul, numerele, biliardul, muzica, măștile, cântecele, dansul, jocurile de Crăciun, de-a prinselea, întrebările; povești despre cavaleri rătăcitori, regi, regine, iubiți, lorzi, doamne, uriași, pitici, hoți, zâne, spiriduși, călugări, vrăjitoare și tot restul.”

Alte jocuri asociate cu Crăciunul la începutul perioadei moderne erau DE-A OARBA, Hrănește porumbița, HOT COCKLE și CĂSCATUL BRÂNZEI. Iată în poemul de mai jos câteva dintre cele mai îndrăgite în Anglia:

Tineri domni și domnițe acum joacă
De-a Hrănește porumbița (cu frunze de dafin
în gură)

Ori De-a oarba, ori de-a Vânează papucul,
Plini de veselie. Unii, poate, joacă la Cărți,
Ori dacă-s sportivi și aleg Pedepsele,
Lumea bucuroasă, așezată lângă foc,
Le ia partea: mai puțin un singur ins,
(Uneori doamna casei.)

Care stă în centrul încăperii
Și strigă mizele; mare este veselie acum,
Atâta că nu mai poate zice Prinsa de Crăciun
Și de-asta e trimis ca să le salute
Pe frumusețile de funingine ale hornului

Sau pantoful Doamnei, dacă e mai norocos,
Și dintr-o întâmplare au ba, să întâlnească
un domn

Drăguț, și așa ale lor buze dragălașe
Se unesc într-un sărut fierbinte.

Jocurile de noroc au fost întotdeauna preferatele aristocrației. În anii 1520, prințesa Mary a primit 20 de lire pentru a juca de Crăciun: se spune că Elisabeta I ar fi folosit zaruri măsluite. La Curtea regelui Iacob I se juca pe mize foarte mari; în perioada de Crăciun a anului 1603, regina a pierdut 300 de lire într-o seară, iar Robert Cecil a pierdut 800 de lire. În Islanda, pe de altă parte, autoritățile încercau să păstreze o atmosferă solemnă de Crăciun, astfel că au interzis „șahul, jocurile, alergările, jocurile de cărți, bârfele și toate distracțiile”.

Oamenii de rând aveau gusturi mai robuste în privința jocurilor de Crăciun. La Haxey, Lincolnshire, era popular jocul GLUGA DIN HAXEY, o competiție între două orașe, miza fiind un sul de piele numit „glugă”. Jocul începea cu un discurs oficial, care includea și îndemnul: „O casă împotriva alteia, un oraș împotriva altuia, și dacă-ți iese în cale un ins, doboară-l la pământ!” În Irlanda se obișnuia ca imediat după slujba religioasă din ziua de Crăciun să se organizeze un joc de *hurling*. În Ethiopia, bărbații jucau un fel de hochei pe iarbă în ziua Nașterii.

În nuvela *Un colind de Crăciun*, Charles Dickens descrie o petrecere de Crăciun acasă la Fred Scrooge, în cadrul căreia oaspeții cântau, dar „nu-și dedicau muzicii seara întreagă. După o vreme, jucau Pedepsele; căci e bine să fii din nou copil uneori și niciun moment nu e mai potrivit pentru aceasta decât Crăciunul, când însuși Creatorul său a fost copil”. În perioada victoriană s-a pus accent pe jocurile de interior lipsite de violență, inclusiv pe cele care le permiteau persoanelor de sex opus să se apropie unele de altele mai mult decât era posibil de obicei. La „Guiță, purcelule, guiță”, spre exemplu, un jucător legat la ochi se așeza pe genunchii altuia și încerca să ghicească cine e după chițăiturile pe care le scotea respectivul.

În MUȘCĂ DRAGONUL, jucătorii încercau să culegă stafide dintr-un bol cu brandy flambat.

În secolul al XIX-lea, în prim-plan au ajuns jocurile cu piese (vezi JUCĂRIILE ȘI CRĂCIUNUL), care au dominat sărbătorile de Crăciun cel puțin până la jumătatea secolului XX, când televiziunea a început să-și facă simțită prezența.

Johannes din Hildesheim Un călugăr carmelit german din secolul al XIII-lea, care a scris despre Magi o carte ce a contribuit la răspândirea legendelor despre călătoria acestora spre pruncul Iisus și despre cum rămășițele lor pământești și-au găsit odihna în catedrala din Köln. În 1499, Wynkyn de Worde a tipărit în Anglia o traducere a acestei cărți, cu titlul *The moost excellent treatise of the three kynges of Coleyene*.

John Canoe John Canoe, Junkanoo, Jonkonuu și Koonering sunt doar câteva dintre numele celebrărilor carnavalești care au loc în Caraibe, Honduras, Belize și Carolina de Nord, și care au derivat dintr-o sărbătoare și o perioadă de inversiuni sociale pentru sclavi în timpul Crăciunului, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Proprietarii de sclavi foloseau obiceiul ca pe o supapă de siguranță, așa cum erau de altfel Saturnaliile în Roma antică; sclavii aveau astfel posibilitatea de a submina și a lua în răs ordine stabilită.

Nu se știe cu certitudine de unde provine numele John Canoe. Unii susțin că ar deriva de la unele divinități africane, alții spun că își are originile într-un ritual mayaș; unii afirmă că era de fapt numele unui stăpân de sclavi, alții că, dimpotrivă, cel al unui sclav. Astăzi, participanții dansează și participă la o paradă în costume sofisticate, iar spectacolul atrage mii de turiști. (Vezi planșele color, fig. 8.)

John Grin's Christmas (TV, 1986) O adaptare („Crăciunul lui John Grin”) afroamericană a nuvelei *Un colind de Crăciun*, produsă și regizată de Robert Guillaume, care interpretează și rolul principal, acela al unui hapsân fabricant de jucării care nu vrea să le dăruiască jucării copiilor săraci.

Jólasveinar Flăcăii de Crăciun, Băietanii de Crăciun sau Goblinii de Crăciun din folclorul islandez. Fii ai monștrilor devoratori de copii Gryla și Leppaludi, erau priviți odinioară cu teamă, ca vizitatori rău-intenționați în perioada sărbătorilor de iarnă. Poveștile despre acești căpcăuni erau atât de înfiorătoare, încât autoritățile daneze care conduceau Islanda în secolul al XVIII-lea au emis în 1746 o lege care le interzicea localnicilor să-i sperie pe copii cu ele.

Deși numărul Flăcăilor a variat în decursul anilor, 13 este cel acceptat astăzi. Se credea că ei coboară pe rând din casa lor din munți, unde în mijlocul Islandei, primul sosind pe 12 decembrie, în ajun de sărbătoarea Sfintei Lucia, ultimul făcându-și apariția în ajunul Crăciunului. Fiecare are numele său (și acestea varind) și o farsă pe care o face cu precădere.

Cel dintâi este Stekkjarstaur, cunoscut și ca Stâlp de Gard, Nătângul Oilor sau Vânătorul de Oi cu Picioare Țepene. (Are picioare țepene fiindcă îngenunchează pe pământul tare, pentru a fura laptele oilor.) Următorul e Giljagaur, Drăcușorul din Crevasă sau Prostănacul din Vale. Cel mai mic este Stúfur, cunoscut și ca Bondocul sau Frânturică. Urmează Thvörusleikir, Lingătorul de Linguri, și Askasleikir, Lingătorul de Vase. Hurdaskellir, Trântitorul de Uși, este cel mai zgomotos, în vreme ce Skyr-gámur este astfel numit fiindcă înfulecă iaurtul localnicilor. Urâtele obiceiuri ale celorlalți vorbesc de la sine: Bjúgnakraekir, Hoțul de Cârnați, și Gluggagaegir, Cel care trage cu Ochiul pe Fereastră. Ei sunt urmați de Gattathefur, Amușinatorul pe Prag, Ketkrókur, Cârligul de Carne (care obișnuiește să dea iama în afumătoare și să fure carnea pusă acolo la păstrare), și Kertasnikir, Cerșetorul cu Lumânarea. Toți sunt urâți și prost-crescuți, îmbrăcați precum țăranii cu secole în urmă.

Dacă odinioară erau temuți, iar părinții obișnuiau să-și amenințe copiii cu venirea lor pentru a-i ține la respect în lunile de iarnă, astăzi au devenit personaje îndrăgite, a căror sosire este așteptată cu plăcere. Foștii căpcăuni au pătruns și în cultura comercială, apărând la radio și televiziune. Copiii își pun încălțările afară, pentru ca Flăcăii de Crăciun să lase în ei

Jólasveinar Ketkrókur sau Cârligul de Carne este unul dintre Jólasveinar, în tradiția islandeză.

mici daruri, în zilele premergătoare Crăciunului. (Copiii neascultători primesc adesea un fruct stricat sau un cartof, în semn că trebuie să-și revizuiască purtarea.) După 25 decembrie, Flăcăii pleacă așa cum au venit, pe rând, până în a Douăsprezecea Noapte, pe 6 ianuarie, când se încheie sezonul sărbătoresc.

„Îmblânzirea“ personajelor se înscrie tendința care a început să se manifeste în secolul al XIX-lea, aceea de a le conferi eroilor de Crăciun un caracter mai puțin înspăimântător și mai apropiat de copii. Același fenomen poate fi întâlnit în țările scandinave, unde figuri precum *nisse* și *Joulupukki* au devenit mai prietenoase, fiind vizibil și în treptata dispariție a acelor ajutoare ale Moșului care erau doar niște întruchipări amenințătoare ale pedepselor pentru copii. Faptul că *Jólasveinar* au supraviețuit într-un secol în care obiceiurile locale au sucombat deseori în fața celor nord-americane este un tribut adus naționalismului și pasiunii pentru folclor a islandezilor.

„Jolly Old St Nicholas“ Un cântec de Crăciun laic („Dragă Sfinte Nicolae“), compus de un american anonim; stilul său i-a făcut pe unii muzicologi să i-l atribuie lui Benjamin R. Hanby, cel care a scris în secolul al XIX-lea o altă piesă de Crăciun, „Up on the Housetop“.

Dragă Sfinte Nicolae,
Ascultă-ne ruga!
Nimănuia să nu-i spui
Ce-ți voi zice acum;
Crăciunul vine îndată
Și de aceea, Moș bonom,
Spune-ne ce-ai să ne-aduci;
Spune, spune, te rugăm.

Când va bate miezul nopții
Iar eu adormit voi fi,
Tu pe coșul de pe casă
Cu-al tău sac la noi să vii;
Și găsi-vei ciorăpeii
Așezați în rând, frumos;
Este bine ca să știi
C-al meu cel mai mic va fi.

Johnny patine ar vrea;
Suzy vrea o păpușică;
Nell o carte își dorește;
De păpuși ea se ferește.
Eu sunt mic și nu-s deștept,
Nu știi ce să-ți spun;
Tu alege pentru mine
Ce crezi că-i mai bun.

„Joseph, Dearest Joseph Mine“ Cântecul este o traducere în limba engleză, realizată de Neville Stuart Talbot (1879–1943), a colindului german „Joseph, lieber Joseph mein“, care își are originile în misterele de la sfârșitul perioadei medievale. Brahms a împrumutat fragmente melodice pentru al său „Cântec de leagăn spiritual“.

„Iosif dragă, Iosif scump, inima mea,
Ajută-mi s-adorm odrasla dumnezeiască;
Pe tine și-ai tăi Domnul să vă răsplătească
În rai“, așa se ruga măicuța Maria.

*Printre noi de Crăciun a coborât,
De Crăciun, în Bethleem;
De departe oamenii au venit și i-au dăruit
A dragostei cunună: Iisus, Iisus,
El ne mântuiește și ne slobozește, din ceruri,
de sus!*

„Bucuros, doamna mea, drăguța mea,
S-adormi pruncul sfânt eu te-oi ajuta;
Domnul nouă ne va da din lumina sa
În rai, așa cum se ruga măicuța Maria.“

Refren

Pace s-aibă toți cei care își înalță inima!
Domnul care a făcut toată rasa omenească
A venit ca să ne-ajute, de păcat să ne fe-
rească,
Și în leagăn e vegheat de măicuța Maria.

Refren

Toți veniră a-ngenunchea și a se ruga,
Toți cu sufletul curat, vesel și-mpăcat,
Veniră a lăuda pe micu-mpărat,
Iisus pruncul și a sa maică Maria.

Joulupukki Moș Crăciun în variantă finlandeză.

Înfățișat inițial ca un bărbat înveșmântat în piei de capră, s-a transformat treptat, în secolul al XIX-lea și în primele decenii ale veacului XX într-un personaj mai puțin înspăimântător. În 1927, un post de radio a început să difuzeze povești în care cel ce aducea darurile era descris ca locuind în Finlanda, pe Korvatunturi (Muntele Ureche), pe baza acestor povești fiind clădită ulterior întreaga industrie finlandeză a sărbătorii de Crăciun.

„**Joy to the World**“ O adaptare a Psalmului 98 realizată de prolificul autor englez de imnuri Isaac Watts (1674–1748), care în tinerețe a scris săptămânal textul câte unui imn timp de 222 de săptămâni consecutive. În total a publicat 50 de volume de scrieri, printre care *Hymns and Spiritual Songs* („Imnuri și cântece spirituale“) în 1707 și *Psalms of David in the Language of the New Testament* („Psalmii lui David în limbajul

Noului Testament“) în 1719; din acesta din urmă a fost preluat colindul „Joy to the World“.

Imnul s-a bucurat de o popularitate extraordinară în decursul anilor, deși diverse confesiuni religioase au considerat că e cazul să modifice pe alocuri textul, pentru a le oglindi mai bine particularitățile teologice. Unii unitarieni, spre exemplu, nu au agreat ideea păcatului originar din strofa a treia, iar adventiștii, așteptând iminenta reîntoarcere a lui Iisus, au preferat timpul viitor în primul vers din strofa întâi. Există chiar și o adaptare făcută în secolul al XIX-lea, pe care ateștii o pot cânta având conștiința curată.

Muzicologii încă mai dezbat originile melodiei, unii susținând că există o oarecare asemănare între aceasta și un fragment din oratoriul *Mesia* de Händel. Americanul Lowell Mason (1792–1872) a fost cel care, în 1836, a armonizat versurile lui Watts cu enigmatică linie melodică.

Bucurie lumii-ntregi! Domnul a venit!
Pământul tot l-a-ntâmpinat pe-al său
împărat;
Fiecare inimă mult l-a preamărit,
Iar firea-ntreagă în cânt s-a înălțat,
Iar firea-ntreagă în cânt s-a înălțat,
Iar firea, firea-ntreagă în cânt s-a înălțat.

„**Joy to the World**“ Isaac Watts, prolific autor de imnuri.

Bucurie lumii-ntregi! Mântuitorul s-a născut!
Cântați de-acum și până în vecie,
Iar văile și munții și natura toată
Să răsune cu aceeași bucurie,
Să răsune cu aceeași bucurie,
Să răsune, să răsune cu aceeași bucurie.

Păcatul și durerea de-acuma vor dispărea,
Iar buruienile pe dată s-or usca;
El vine să aducă lumină și îndurare,
Acolo unde răul până mai ieri domnea,
Acolo unde răul până mai ieri domnea,
Acolo, acolo unde răul până mai ieri
domnea.

El e al lumii Domn și singur împărat,
Iar neamurile toate i se închină-n cale,
Și îi slăvesc venirea cu sufletul curat,
Și dulcile minuni ale iubirii sale,
Și dulcile minuni ale iubirii sale,
Și dulcile, dulcile minuni ale iubirii sale.

Jucăriile și Crăciunul În lumea de astăzi este imposibil să ne gândim la un Crăciun fără jucării, însă producția de masă în domeniu este un fenomen de dată relativ recentă. Până la mijlocul secolului al XIX-lea, majoritatea jucăriilor erau confecționate manual (în Germania existau bresle de asemenea meșteri încă din veacul al XV-lea), multe fiind lucrate în casă. Revoluția industrială care a marcat secolul al XIX-lea a făcut însă ca apariția tehnologiilor de producție în serie să coincidă cu dorința clasei mijlocii, prospere, de a le oferi copiilor jucării în dar de Crăciun. De atunci, jucăriile produse în masă și sărbătoarea Crăciunului au devenit inseparabile.

Cei care deplâng răspândirea, în ultimii ani, a jucăriilor asociate cu diverse filme sau emisiuni TV trebuie să știe că fenomenul este caracteristic întregului secol XX, așa cum o demonstrează produsele marca Betty Boop, Shirley Temple, Disney și Tom Mix, în vogă cu decenii în urmă.

Julafred Pacea de Crăciun tradițională în Norvegia, când, conform obiceiului, nicio roată nu trebuie să se învârtască și niciun animal, pasăre

Jucăriile și Crăciunul Familiei în căutarea jucăriilor, la o expoziție de profil din 1877.

sau pește nu trebuie vânat ori prins. Disputele trebuie să înceteze, iar oamenii, să umble neînarmați. (Vezi ARMISTITIUL DE CRĂCIUN.)

Julbock „Capra de Crăciun” suedeză, probabil o urmașă a însoțitorului diavolesc al Sfântului Nicolae. **Julbock** a devenit pentru o vreme, după Reforma protestantă, personajul care aducea darurile. În secolul al XIX-lea, a fost înlocuită în acest rol de o figură asemănătoare cu Moș Crăciun, numită JULTOMTEN, dar și-a găsit rapid o nouă misiune, aceea de a trage sania Moșului. Este reprezentată deseori prin ornamente din paie și prin biscuiți în formă de capră.

Julebaal Focul de Crăciun în Danemarca, aprins cu resturile bușteanului de Crăciun din anul precedent și menit să alunge spiritele rele care pândesc.

Julebuck Literal, „Țapul de Crăciun”, termenul se referă la un obicei întâlnit în regiunile rurale

ale Norvegiei și în așezările de norvegieni din Vestul Mijlociu american, în cadrul căruia oamenii se deghează și merg la colindat din ușă-n ușă. Când la el iau parte adulți, obiceiul amintește de tradiția MUMMING din Newfoundland, în care gazda trebuie să ghicească identitatea vizitatorilor. În cazul copiilor, seamănă mai degrabă cu obiceiul de a colinda deghezați și a solicita mici tratații, de Halloween. În comunitățile de imigranți norvegieni din SUA, obiceiul este numit și „Păcăleala de Crăciun”.

Julehalm Înainte vreme, gospodarii norvegieni obișnuiau să aducă în casă *julehalm*, „fân de Crăciun”, pe care îl împrăștiau pe podeaua camerei principale. În noaptea de Ajun, stăpânul și servitorii dormeau pe el împreună, în parte pentru susținerea reciprocă în acea noapte a anului în care forțele demonice se dezlanțuiau afară și în parte în amintirea pruncului Iisus și a culcușului său în fânul din iesle. Obiceiul era respectat și în Suedia, în credința că paturile trebuie lăsate libere pentru spiritele morților din familie, care se întorceau acasă de sărbători.

Julekake Cozonacul norvegian de Crăciun, umplut cu stafide.

Julemand Echivalentul lui Moș Crăciun în Danemarca.

Julenek Un timbru postal suedez ce ilustrează obiceiul scandinav de a lăsa afară, de Crăciun, un snop de grâne pentru păsări.

Julenek Un snop de grâne prins în vârful unui par, pentru a hrăni păsările. Acest obicei norvegian reflectă dorința de a împărtăși bunăstarea de Crăciun chiar și cu necuvântătoarele. Unii curăță zăpada de sub par, din credința că păsările dansează în cerc în jurul lui, înainte de a ciuguli boabele. Astfel de snopuri pot fi văzute la case, dar și în curți și în balcoanele apartamentelor din regiunile urbane ale Norvegiei. În Danemarca, snopul se numește *juleneg*.

Julenisse Gnomul casei în Danemarca, înveșmântat în cenușiu, cu o bonetă roșie, ciorapi roșii și pantofi albi; trebuie mituit cu obișnuita budincă de orez din seara de Ajun, fiindcă altfel este pus pe răutăți. Julenisse este foarte popular în publicitatea daneză, ca simbol al Crăciunului.

Julenisse Gnomul de Crăciun, pe un timbru din Guernsey.

Julesvenn Moș Crăciunul norvegian, derivat dintr-un personaj păgân al celebrărilor din miez de iarnă, care obișnuia să vină și să ascundă prin casă tulpini norocoase de orz, pentru o recoltă bogată.

Julklapp Obicei de Crăciun în țările scandinave, în cadrul căruia un cadou într-o cutie este aruncat de un personaj misterios, din pragul ușii. Acesta depune eforturi considerabile pentru a atâța curiozitatea destinatarului: darul este împachetat astfel încât să nu se poată bănuia conținutul; alteori, după ce izbuteste să îndeparteze tot ambalajul, primitorul nu găsește în interior decât instrucțiuni privind căutarea cadoului adevărat.

Julskinka Șunca de Crăciun în Suedia; atunci când este preparată tradițional, necesită pregătiri elaborate. Mai întâi lăsată în saramură, este fiartă pe 23 decembrie și lăsată la răcit în zeama ei, peste noapte. În ziua de Ajun, este pusă la uscat, tăvălită prin ouă bătute, muștar, zahăr și pesmet, și după aceea dată la cuptor pentru masa de seară.

Jultomten Moș Crăciunul suedez, odinioară un gnom cu barbă lungă și albă și cu o pelerină roșie cu glugă, care păzea casa în schimbul unor daruri. Călătorește într-o sanie trasă de JULBOCK.

Jumanji Lansat în 1995, nu este cu adevărat un film despre Crăciun, dar sfârșitul său arată ce anume a devenit sărbătoarea pentru cinematograful nord-american și pentru cultura pop în general.

Alan Parrish și Sarah White au jucat în copilărie un joc malefic, iar neputința de a-l termina le-a distrus viețile. Când alți doi copii încep jocul, cei doi mai primesc o șansă. Scena finală are ca decor o petrecere de Crăciun, colindul „Hark! The Herald Angels Sing” fiind cântat în surdina – un semnal pentru public că totul este bine acum, armonia a fost reinstaurată, iar Dumnezeu i-a iertat pe păcătoși. Într-un film fără aluzii și conexiuni religioase evidente, Crăciunul este o metaforă a tămăduirii și a noilor începuturi.

Rolurile principale sunt interpretate de Robin Williams și Bonnie Hunt; filmul a fost regizat de Joe Johnston, având la bază o carte semnată de Christ Van Allsburg, cel care a scris și *The Polar Express*.

Kallikantzaroii Monștri din folclorul elen al Crăciunului, a căror înfățișare variază: în unele regiuni au o înfățișare semiumană, cu copite și gheare, iar în altele aduc cu lupii ori cu maimuțele. Își petrec cea mai mare parte a anului în lumea subpământască, rozând copacul care susține Pământul. Copacul este reînnoit în fiecare an de Crăciun, prin Nașterea lui Iisus, așa că demonii vin pentru a se răzbuna: urinează în focuri, călăresc în spinările oamenilor, îi silesc să danseze până la epuizare și se dedau la alte excese. Ei pot fi împiedicați să intre pe coșurile caselor ținând aprins buștea-nul de Crăciun sau arzând sare ori încălțări vechi, al căror fum îi alungă; o mandibulă de porc sau anumite plante, ca isopul, atâr-nate în spatele ușii sau în hornul casei îi țin de ase-menea la distanță. Demonii bântuie pe Pă-mânt până pe 6 ianuarie, când sfințirea apelor îi alungă iar sub pământ.

Orice copil născut în perioada Crăciunului riscă să devină un *kallikantzaros*; pentru a împie-dica acest lucru, trebuie înfășurat în funii de us-turoi sau să i se pârlească unghiile de la picioare.

Karens Jul „Crăciunul lui Karen“, o poveste de Amalie Skran, o autoare norvegiană preocupată de soarta celor defavorizați. Un polițist găsește o mamă necăsătorită, cu un copil nou-născut, într-o cocioabă neîncălzită, în prag de Cră-ciun. O lasă să stea acolo, dar femeia moare de frig. Ideea unui personaj care moarte înghe-țat de Crăciun poate fi întâlnită și în alte po-vestiri, precum FETIȚA CU CHIBRITURI de

Hans Christian Andersen, fiind parodiată de Maxim Gorki în FANTOMELE DE CRĂCIUN.

Kindelwiegen Venerarea ieslei miniaturale, care a început în Evul Mediu, a dus în Germania la apariția obiceiului *Kindelwiegen* sau „Legăna-rea pătuțului“. Inițial, preoții care interpretau un duet despre Fecioară și pruncul Iisus făceau acest ritual; li se alăturau corul și credincioșii, cântând și dansând în jurul pătuțului. Mai târ-ziu, enoriașilor li s-a permis să legene ei înșiși pătuțul. În secolul al XVI-lea, protestanții au renunțat la acest obicei și chiar pentru catolici legănatul a devenit un gest lipsit de respect, astfel că imaginea pruncului Iisus a fost mutată în altar, iar oamenii dansau în jurul ei acolo:

Trei slujbe fiecă preot cânta în acea zi,
Cu ofrande aduse de la fiecare, pentru a dăntui.
Apoi un prunc de lemn în scutec pe altar e
așezat

Și-n jurul lui băieți și fete pornesc în cerc săltat,
Colinde sfinte cântă-n cor spre slava lui Iisus,
Iar orga le răspunde cu acorduri dulci, de sus.
Preoții glasul și-l ridică și alătura se adună
Să vadă legănuțul, să cânte împreună.

În secolul al XVIII-lea, obiceiul era respectat în fiecare zi între Crăciun și Întâmpinarea Domnului de către copiii de altar în catedrala Brixen, din Tirol. Dinamismul scenei este ilus-trat de instrucțiunile tipărite, adresate copis-tului: „Ai grijă să iei un băț sau un os lung de bou, fiindcă băieții sunt de multe ori neas-tâmpărați.“ Tradiția s-a păstrat în Germania până în secolul al XIX-lea.

King Cake Echivalentul din New Orleans al pră-jiturii de Epifanie din Franța, le *gâteau des rois*. Între 6 ianuarie, sărbătoarea Celor Trei Magi, și Mardi Gras, brutarii din New Orleans fac mii de astfel de prăjituri, decorate cu purpuriu, verde și auriu – culorile specifice carnavalului de Mardi Gras. În fiecare prăjitură este ascuns un bob de fasole sau un bebeluș din plastic, iar cel care găsește surpriza trebuie să găzdu-iască următoarea petrecere.

„King Herod and the Cock“ O baladă engleză („Regele Irod și cocoșul“) de la sfârșitul Evului Mediu.

În țara lui David era o stea,
În țara lui pe cer era,
Iar în palatul lui Irod
Puternic steaua strălucea.

Magii îndată steaua au zărit
Și regelui pe dată i-au istorisit
Că s-a născut pe lume un prunc sfânt
Care de niciun rege nu va fi înfrânt.

Zise Irod: „De-ar fi adevărat
Ce de la voi acum am ascultat,
Cocoșul ce stă ici, pe farfurie,
Cânta-va de trei ori cu tărie.“

Cocoșul prinse viață neîntârziat,
De mâna Domnului din morți sculat,
Și în farfuria în care era așezat
Se puse de trei ori pe cântat.

Klapparbock În folclorul danez, „capra cu daruri de Crăciun“, probabil derivat de la capra zeului Thor și înrudită cu finlandeza JOULUPUKKI.

Klaubauf Când vine în Austria, pe 5 decembrie, Sfântul Nicolae poate fi însoțit de Klaubauf, un ajutor cu aer înfricoșător, cu o coamă neagră și mițoasă, coarne de capră și o limbă roșie lungă, îmbrăcat în zdrențe și târând după el lanțuri zornăitoare. Numele lui pare a fi derivat de la îndemnul *Klaub auf!* („Adună-le!“), care se aude când în fața copiilor sunt împrăștiate mere și nuci.

Klopfelgehen Literal, „a merge ciocănind“ – un vechi obicei de Crăciun din Bavaria. În serile de Advent, săracii mergeau din ușă-n ușă, cântând pentru a primi mâncare, pe care o îndesau într-un sac. Astăzi tradiția a renăscut, darurile primite fiind destinate acțiunilor de binefacere.

Knecht Ruprecht Un AJUTOR al celui care aduce darurile; apărut prima dată într-o piesă de teatru germană din 1668, a fost condamnat de

Biserica Catolică, în 1680, ca o manifestare a diavolului. Knecht Ruprecht este un personaj amenințător, care duce în mână o nuia și este îmbrăcat ca un călugăr, cu o rasă lungă și neagră din piei de animale, având o barbă murdară care îi ajunge până la podea. Obişnuiește să-i întrebe pe copii dacă au fost cuminiți. Uneori este identificat cu BELSNICKEL sau Pelznickel („Nicolae în piei de animale“) și cu Ru-Klas („Nicolae cel Rău“), sugerându-se astfel că inițial era mai degrabă o versiune întunecată a Sfântului Nicolae, decât însoțitorul lui.

Poetul englez Thomas Coleridge a fost martor la ceremoniile de Crăciun desfășurate în nordul Germaniei la începutul secolului al XIX-lea, remarcând că în orașele mai mici se obișnuia ca darurile să fie aduse de Knecht Ruprecht, care purta...

...cizme înalte, o robă albă, o mască și o enormă perucă din in... În noaptea de Crăciun el trece pe la fiecare casă și spune că Iisus Hristos, stăpânul lui, l-a trimis acolo. Părinții și copiii mai mari îl primesc cu mare fast, iar cei mici sunt teribil de înspăimântați. Apoi întreabă despre fiecare copil și, după răspunsul primit de la părinți, le dă cadoul ca și cum acesta ar fi venit chiar din cer, de la Iisus. Sau, dacă au fost neascultători, le dă părinților un băț și, în numele stăpânului său, le recomandă să-l folosească des. Pe la șapte sau opt ani, copiii lor li se spune adevărul și este uimitor cât de bine păstrează și ei secretul.

Knickerbockers Un grup de scriitori și istorici amatori din New York, la începutul secolului al XIX-lea, care au exercitat o extraordinară influență în conturarea imaginii pe care o au astăzi americanii despre Crăciun. Din grup, al cărui nume a fost inspirat de lucrarea *Diedrich Knickerbocker's History of New York*, de Washington Irving, făceau parte Irving, John Pintard, președintele Societății Istorice din New York, romancierul James Fenimore Cooper și Clement Clarke Moore, care a semnat *A Visit from St Nicholas*. Scopul urmărit pare a fi fost acela de a făuri, pentru tânăra lor țară, o cultură distinctiv americană, și uneori voit antibritanică.

Astfel, ei au inventat personajul Santa Claus care, susțineau ei, era parte a moștenirii olandeze a New Yorkului. Activitatea lor a transformat Crăciunul, dintr-o celebrare publică, agitată, într-o sărbătoare domestică, având în centru copiii, și l-au schimbat pe Moș Crăciun, dintr-un episcop catolic într-un elf fără o apartenență anume, deturnat apoi de comercianți ca portdrapel al exploatarei comerciale a Crăciunului. (Vezi SANTA CLAUS.)

Knut, Sfântul Pe 13 ianuarie, de ziua Sfântului Knut, copiii din Suedia și Norvegia se bucură de o ultimă petrecere înainte ca decorațiunile și bradul să fie strânse. O zicală spune astfel: „În a douăsprezecea zi, Knut Crăciunul l-a petrecut.” Există consemnări despre doi sfinți medievali pe nume Knut (sau Canut): unul a fost un rege danez martirizat în secolul al XI-lea, iar celălalt un duce martirizat un veac mai târziu.

Kolacky Un aluat dulce pregătit de cehi pentru Crăciun, în diverse forme: ca niște briose (cu umplutură de fructe sau semințe de mac), fursecuri sau tarte cu dulceață în mijloc.

Kolyada Un echivalent rusesc al lui Moș Crăciun, sub chipul unei fete în rochie albă, care călătorește într-o sanie, însoțită de colindători. Numele derivă de la CALENDE. A fost interzisă în timpul regimului sovietic, fiind înlocuită de Moș Gerilă și de nepoata lui, Fetița Zăpezii.

Korvatunturi Muntele Ureche, căminul finlandez al lui Moș Crăciun, în conformitate cu o serie de emisiuni radiofonice pentru copii din anii 1920.

Krampus Numit și Krampusz, Krampus sau Grampus, era un ajutor al celui care aducea darurile în Europa Centrală și îndeosebi în regiunile sudice ale Austriei. Un drăcușor înarmat cu un băț sau o nua îl însoțește pe Sfântul Nicolae pentru a-i speria pe copii; duce în spate un coș de lemn în care să-i bage pe cei obraznici, dar întotdeauna Sfântul Nicolae intervine și îi salvează.

Krampus Demonicul Krampus îl însoțește pe Sfântul Nicolae pe această felicitare de Crăciun de la începutul secolului XX.

În anii 1990, magazinele Macy's au fost obligate să renunțe la două ornamente de fabricație cehă în forma lui Krampus, după reclamațiile primite din partea clienților. „Mi-a dat o senzație neplăcută”, spunea unul dintre aceștia. „Macy's insistă întotdeauna că este un magazin pentru familie, iar dacă așa e, ar trebui să rămână la lucruri destinate familiei. Chiar dacă nu ești creștin, nu ai de ce să-l atârni pe diavol în pomul de Crăciun.”

Kringle, Kris Acum doar un sinonim pentru Santa Claus, Kris Kringle este un exemplu de interesantă evoluție lingvistică. Numele își are originea în *Christkindl*, termen care în germană înseamnă Copilul Hristos, despre care germanii credeau că aduce darurile de Crăciun. Între secolele al XVII-lea și al XIX-lea, de la originile

sale europene până în America de Nord, unde a fost adus de imigranți, numele s-a transformat în Krischkindel, apoi în Kriss Kindle, Kriss Kinkle și, din 1842 în Philadelphia, în Kriss Kringle. Cărțile americane pentru copii, precum *Kriss Kringle's Christmas Tree*, și reclamele magazinelor universale sugerează că, în anii 1850, numele era aplicat unui personaj de tip Moș Crăciun mult diferit de figura originală a Copilului Hristos. În secolul XX, numele era ortografiat deopotrivă Kris și Kriss Kringle. În primul film *Miracol pe strada 34*, spre exemplu, era folosită prima variantă, iar cel realizat în 1994 a apelat la cea de-a doua.

Femeile BELSNICKLER din așezările germane din provincia canadiană Nova Scotia care se deghizau în Magi erau numite Kriss Kringle.

Kutya Un fel de mâncare de Crăciun, preparat din cereale fierte, cu miere, semințe de susan și, uneori, nuci. *Kutya* reprezintă o parte importantă a mesei ritualice din ziua de Crăciun în Ucraina și în alte state est-europene. În mod tradițional, tatăl ia prima lingură, invocă prezența lui Dumnezeu și rostește formula ritualică de Crăciun, *Khristos Rhodivsia!* („Hristos s-a născut!“) Toți ceilalți răspund *Slavim Ioho!* („Să-l slăvim!“) Apoi fiecare mănâncă din *kutya*. Înainte vreme se obișnuia ca o lingură de preparat să fie aruncată spre tavan și alta pe fereastră, afară.

În trecut, în Rusia existau întotdeauna câte trei vase de *kutya* – alb, chihlimbariu și negru – în amintirea celor trei Magi.

Lambswool O băutură tradițională de Crăciun în Anglia (literal, „lână de miel”), preparată dintr-o bere fierbinte specială în care se pun bucățele de măr prăjit; uneori, pentru a îngroșa băutura, se adaugă ouă și frișcă. Pulpa albă de măr este cea care dă numele licorii, care mai este cunoscută și ca „barba bătrânului”. În secolul al XVII-lea, poetul Robert Herrick nota:

Acuma pune deasupra în oale
A mielului lână moale;
Zahăr, ghimbir și nucșoară
Pune peste berc-n oală;
Așa să faci negreșit
O licoare de stropit.

„**Last Month of the Year, The**” Cunoscut și sub titlul „What Month Was Jesus Born In?”, cântecul („Ultima lună din an”) a fost compus de Vera Hall (1905–1964), o servitoare afroamericană și totodată muziciană, și consemnat de culegătorul de folclor John Avery Lomax. A fost publicat pentru prima dată în 1953, fiind scris probabil în anii 1920 sau 1930.

Laufbraud Numele islandez al „pâinii-frunză”, o prăjitură din aluat subțire, prăjită în ulei sau în seu de oaie și crestată apoi în diverse forme. Înainte ca islandezii să devină poporul prosper de astăzi, mulți dintre ei trăiau în sărăcie, neavând produse precum făina, zahărul și sarea, în special în lunile de iarnă. Pentru a „trage” cât mai mult de aceste ingrediente în perioada Crăciunului, obișnuiau să întindă aluatul într-o

Laufbraud „Pâinea-frunză” de Crăciun islandeză.

foaie foarte subțire și să decoreze această prăjitură simplă cu forme complexe. Astăzi, prepararea „pâinii-frunză” nu mai este o necesitate, ci o prețuită activitate de familie.

Laur *Illex aquifolium*, numit și ilice, este o plantă de multă vreme asociată cu Crăciunul și considerată magică.

Contrastând cu nuanțele terne ale peisajului de decembrie, frunzele verzi și bobitele roșii ale laurului sunt perfecte pentru decorarea caselor și a bisericilor în preajma Crăciunului. Laurul este folosit la coronițe, pe mese și pe altare, pe tocurile ușilor, însoțind deseori vâscul sau fiind prezent în MÂNUNCHIUL SĂRUTULUI; imaginea sa poate fi văzută pe cărți poștale, hârtie de ambalaj și pe alte articole de sezon.

Laurul le amintea creștinilor din Evul Mediu deopotrivă de Întrupare și de Patimi, datorită fructelor roșii, asemănătoare cu stropii de sânge, și a spinilor ce trimiteau cu gândul la coroana de spini a lui Iisus la răstignire. Conform unei legende, lemnul crucii a fost luat dintr-un arbust de laur – o îndoielnică cinste atribuită în alte legende VÂSCULUI.

În multe țări se crede că laurul are proprietăți supranaturale, una dintre acestea fiind și

capacitatea de a prevesti viitorul. În cadrul unui ritual menit să dezvăluie ursitul, fata cu lege nouă bobițe de laur în tăcere, la miezul nopții de vineri, le leagă cu nouă noduri într-o batistă în trei colțuri și le pune sub pernă. Dacă doritoarea poate rămâne tăcută până a doua zi dimineață, în vis îi va apărea viitorul ales. Laurul este de asemenea o armă împotriva vrăjtoriei, iar în Anglia fetele obișnuiau să lege ramuri de pat pentru a se feri de demoni. În Louisiana se credea că laurul ferește de deochi și de fulgere – credință împărtășită și de germani, cu condiția ca laurul respectiv să fi fost folosit anterior la decorarea unei biserici. Aruncarea unei rămurele de laur în foc garanta sfârșitul tuturor necazurilor, planta fiind de asemenea utilă în vindecarea reumatismului, a astmului, a tusei, a gutei și pentru alungarea coșmarurilor.

În folclor, laurul cu frunze spinoase este considerat „mascul”, iar cel cu frunze netede este „femelă”. În funcție de care dintre cele două varietăți era adusă prima în casă, în gospodăria respectivă avea să cânte cocoșul sau găina. De asemenea, în vreme ce iedera era

considerată o plantă feminină, care le aducea noroc femeilor, despre laur se credea că le poartă noroc bărbaților.

Lebkuchen Un fel de biscuit aromatizat, preparat uneori cu ghimbir, foarte popular în jurul orașului Nürnberg din Germania, unde este considerat o delicatessă de Crăciun. Tăiați în forme specifice, sunt deseori atârnați în brad.

Lefse O delicatessă norvegiană, aceste clătite preparate din cartofi sunt deseori servite de Crăciun alături de chiftele sau *lutefisk*. Pot fi de asemenea umplute cu scorțișoară și zahăr și se mănâncă la desert.

Legănuțul Pentru a rememora prezentarea pruncului Iisus în Templu, la Blidworth, în Anglia. În cea mai apropiată duminică de ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI, este organizată o ceremonie specială. Cel mai recent botezat băiețel din comunitate este așezat într-un leagăn vechi, decorat cu flori și plante verzi. Copilul este binecuvântat și preotul îl leagănă câteva clipe

Laur Planta, cu fructele ei de un roșu strălucitor, este prezentă de multă vreme pe felicitările de Crăciun.

înainte de a-l pune din nou în brațele părinților. Ceremonia se încheie intonând *Nunc dimittis*, „Acum slobozește pe robul Tău în pace” – cuvintele lui Simeon atunci când a întâlnit, în Templu, Sfânta Familie (*Luca 2:29*).

Se presupune că această ceremonie era organizată la Blidworth în Evul Mediu, fiind însă interzisă de Reforma protestantă în secolul al XVI-lea. A fost reluată în 1923.

Pentru o variantă germană a obiceiului, vezi KINDELWIEGEN.

Legea și Crăciunul în Insulele Britanice, vreme de secole autoritățile au reglementat legal comportamentul de Crăciun și de multe ori nu s-au mai oboșit să anuleze prevederile care nu-și mai au rostul. Iată câteva astfel de legi care erau încă în vigoare în ultimul deceniu al secolului XX:

- Legea zilelor sfinte și a zilelor de post, adoptată în 1551, stipulează că participarea la slujbele bisericești este obligatorie de „Nașterea Domnului nostru”. Aceeași lege impune ca toată lumea să meargă pe jos până la biserică și înapoi. Poliția are dreptul să confiscă orice vehicul folosit pentru deplasarea la biserică în ziua de Crăciun, să-l vândă și să doneze suma săracilor.
- Legea jocurilor ilegale din 1541 interzice practicarea oricărui sport de Crăciun, cu excepția tirului cu arcul; de atunci însă, în categoria sporturilor admise au fost incluse săritura în lungime și cea în înălțime.
- O lege adoptată în 1625 precizează: „Oamenii nu se vor aduna, reuni sau strânge în afara parohiilor de care aparțin, pentru niciun sport sau altă preocupare, cu niciun chip.”
- O reglementare a Parlamentului cel Lung din 1646 interzice mesele de Crăciun cu mai mult de trei feluri de mâncare; de asemenea, scoate în afara legii „abominabilele și idolatrele” budinci de Crăciun și plăcinte cu fructe.
- O lege din 1667 prevede că „Niciun servitor, artificier, muncitor, lucrător sau orice altă persoană nu va face nicio muncă ori activitate lumească dintre îndatoririle lor de Crăciun.

- O prevedere legală din 1831 interzice orice vânatoare de Crăciun.
- O lege adoptată în 1847 permite poliției să închidă drumurile din jurul bisericilor și să re-direcționeze vehiculele observate că se apropie de o biserică.
- Legea pentru mai buna prevenire a corupției, din 1906, limitează oferirea și primirea de daruri în cazul anumitor reprezentanți ai autorităților.

De asemenea, în Marea Britanie nimeni nu poate primi o citație de Crăciun și nu poate fi pedepsit pentru depășirea unui termen legal, dat fiind că sărbătoarea nu este luată în calcul la numărul de zile în majoritatea cazurilor de natură legală.

Legenda rozei de Crăciun O cunoscută povestire scrisă în 1908 de laureata suedează a Premiului Nobel, Selma Lagerlöf. Hoțul-șef, soția și copiii lui terorizează oamenii din cartier. Într-o zi, mama și cei mici dau buzna pe proprietatea unei abații. Ea se laudă în fața călugărilor că în fiecare ajun de Crăciun, pădurea se transformă într-o grădină plină de flori, în amintirea Nașterii Domnului. Abatele vrea să vadă miracolul și ajunge la o înțelegere cu arhiepiscopul: un trandafir din această grădină în schimbul iertării primite de familia hoțului. Minunea se produce, animalele sunt pașnice, apar îngeri cu harpe, dar mireanul care îl însoțește pe abate se sperie și, cu un strigăt și o sudalmă, pune capăt întâmplării miraculoase. Prelatul moare pe loc, dar un butaș pe care l-a tăiat dintr-un rug de trandafir alb este transplantat în grădina abației. Anul următor de Ajun, trandafirul înflorește și familia banditului primește iertarea. Miracolul din pădure nu se mai produce niciodată, cu excepția florilor albe care înfloresc de Crăciun.

Lemon Drop Kid, The (1951) Bob Hope interpretează rolul lui Sidney Melbourne (Lemon Drop Kid – Puștiul Strop-de-Lămâie), un jucător într-o lume à la Damon Runyon, în care fiecare are o poreclă – Istetul, Charlie-Fără-Degete, Willie Morocănosul. El trebuie să facă

rost de 10 000 de dolari pentru a-i da unui gangster înainte de Crăciun și pune la punct un plan de a jefui niște bătrâne, dar – în mod previzibil – se răzgândește. Filmul merită amintit mai cu seamă pentru melodia de sezon „Silver Bells“, de Jay Livingston și Ray Evans, nominalizată la Oscar.

Leopard Pentru oamenii din Evul Mediu, leopardul era vlăstarul unui leu și al unei pantere; de aceea, în arta creștină lucrările care înfățișează Adorația Magilor el a ajuns să reprezinte uniunea dintre caracterul uman și cel divin al lui Iisus.

„**Let It Snow! Let It Snow! Let It Snow!**“ Un cântec din 1945, de Sammy Cahn (1913–1992) și Jule Styne (1905–1994).

Letonia După ani de persecuții antireligioase impuse de guvernarea sovietică, creștinii din Letonia pot să celebreze din nou Crăciunul la vedere. În primele zile ale lui decembrie, în case apar calendarele și cununile de Advent, începe curățenia în locuințe, se fac cumpărături de sezon și pregătesc bucate. Pomul de Crăciun reprezintă de mult timp o parte integrantă a sărbătorii pe țărmul Mării Baltice, cadourile fiind așezate sub el în Ajun – o seară în care letonii merg la biserică, se așază la o masă îmbelșugată și deschid darurile.

Masa tradițională de Crăciun în Letonia are la bază carnea de porc – friptură, șuncă, mezeluri sau cap de porc – cu mazăre, fasole și varză murată, urmate de turtă dulce, fursecuri, fructe și plăcintă la desert, toate stropite cu berea locală. După cină se face schimb de daruri; în unele case, Tata Crăciun vine personal și îi întreabă pe copii dacă au fost cuminți. Se obișnuiește ca la primirea unui cadou să răspunzi recitând o poezie sau cântând un cântecel. Într-o țară în care conviețuiesc luteranii, catolicii și ortodocșii, există numeroase biserici în care se oficiază slujbe în seara de Ajun.

În Letonia s-au păstrat de asemenea unele practici păgâne ce datează de pe vremea festivalului de iarnă *Ziemassvetki*. Una dintre cele mai interesante este rostogolirea bușteanului.

Un stejar este doborât la pământ, trunchiul lui fiind tăiat în bucăți. Unul dintre buștenii rezultați este târât în jurul casei și al curții înainte de a fi pus pe foc în aceeași noapte. Pentru unii, bușteanul reprezintă viața veșnică, iar arderea lui cheamă înapoi soarele și zilele lungi; pentru alții, el absoarbe ghinionul din împrejurimi, iar arzându-l, cei din casă pot începe noul an cu bine. Festivalul din miez de iarnă este de asemenea caracterizat de mascarade – persoane mascate, *Kekamieki*, merg din ușă-n ușă și primesc mici tratații în schimbul unui cântec – și de ghicitul norocului folosind plumb sau ceară topite și turnate în apă rece, urmat de interpretarea formelor.

Lichior de ouă O băutură specifică sărbătorilor de iarnă, îndeosebi în America de Nord, unde numele ei, *eggnog*, provine de la *nog*, termen care desemna odinioară berea englezească, mai neagră și mai amară decât cea actuală. Când americanii au „descoperit“, în secolul al XIX-lea, tradiționalul *lait de poule* al francezilor, preparat din ouă, lapte și mirodenii, i-au adăugat o băutură alcoolică (de obicei rom) și i-au presărat deasupra nucșoară, creând astfel lichiorul de ouă. Riscul de contaminare cu salmonella i-a determinat pe producătorii industriali să proceseze termic amestecul înainte de a-l îmbutelii.

Lichstock Piramida germană de Crăciun confecționată din vergele de lemn pe care sunt puse mici lumânări aprinse. Uneori deasupra lor se așază umbreluțe din lemn care se rotesc mișcate de căldura lumânărilor.

Life and Adventures of Santa Claus, The (1985) Un film de animație („Viața și aventurile lui Moș Crăciun“) după o poveste de Frank L. Baum, cel care a scris *Vrăjitorul din Oz* și care a citit, fără îndoială, *Cartea junglei* de Rudyard Kipling. Este povestea lui Claus, un copil abandonat, crescut de o zână și un leu. Când crește, el își dedică viața unui scop nobil: vrea să atenueze suferințele din lume și să-i facă fericiți pe copii. Alfred Drake este vocea Marelui Ak, Earle Hyman este urâciosul Rege Awgwa, iar

Lynne Lipton e Regina Zurline. Regizat de Jules Bass și Arthur Rankin Jr.

Life of Brian, The (1979) Un film („Viața lui Brian“) realizat de „trupa“ răspunzătoare de seria Monty Python, despre viața lui Brian Cohen, un băiat evreu de acum 2000 de ani, născut în iesle alături de pruncul Iisus și confundat toată viața cu Mesia. Lui, spre exemplu, îi aduc Magii darurile, dar se întorc furioși să le ia înapoi după ce-și dau seama de greșală. Deopotrivă un atac la adresa fanatismului religios și politic totodată, filmul a fost turnat în Tunisia și regizat de Terry Jones, care a folosit decorurile realizate pentru pelicula lui Franco Zeffirelli din 1976, *Iisus din Nazareth*.

„**Little Drummer Boy, The**“ Acest îndrăgit cântec de Crăciun („Micul toboșar“) a fost scris în 1941, cu titlul „Carol of the Drum“ („Colindul tobei“), de Katherine Kennicott Davis (1892–1980), compozitor de muzică mai „serioasă“, inclusiv de imnuri și operete. Dintr-un motiv oarecare însă, într-un manual școlar ea l-a atribuit „cehilor“, sugerând că e un cântec popular tradițional. A fost preluat și ușor modificat de un alt editor, devenind un succes în 1959, cu titlul actual. Ulterior, Davis a intentat proces și i s-a recunoscut calitatea de autor.

Little Drummer Boy, The (TV, 1968) Succesul înregistrat de melodia cu același titlu a inspirat această poveste de animație, narată de Greer Garson. Familia lui Aaaron a fost asasinată și singurii lui prieteni sunt o tobă, un măgar, un miel și o cămilă. Când este vândută unui grup de trei regi călători, cămila îl conduce pe Aaron la un staul și la șansa de a-și schimba viața. Regizat de Jules Bass și Arthur Rankin Jr., care au făcut încă o dată echipă cu Greer Garson, în 1976, pentru *The Little Drummer Boy Book II*.

„**Little Saint Nick**“ Un succes din 1963 al grupului Beach Boys, compus de Brian Wilson și Mike Love. A apărut inițial ca un single, cu „The Lord's Prayer“ pe fața B a discului, și apoi într-o formă ușor diferită, pe albumul de Crăciun lansat de Beach Boys în 1964, alături de

alte piese de succes de sezon, ca „The Man With All the Toys“ și „Santa's Beard“.

Littlest Angel, The Un foarte trist film de animație (*Cel mai mic înger*) din 1969, despre un tânăr păstor care moare și ajunge în rai, însă se simte singur și îi este dor de casă, așa că îi este permis să revină pentru scurtă vreme printre vii. Distribuția este excelentă, E.G. Marshall interpretând vocea lui Dumnezeu, Cab Calloway dirijându-i pe muzicanții celești, iar Johnny Whitaker dând glas noului înger.

Lituania Pregătirile pentru Crăciun în Lituania înseamnă curățenie: casa este dereticată, așternuturile sunt schimbate, iar membrii familiei se spală și îmbracă haine noi. În trecut, chiar și copacii erau înfășurați în paie noi. Deși vremurile postului strict au apus și astăzi nu trebuie să se mai limiteze la o farfurie de mazăre, mulți lituanieni încă nu mănâncă deloc carne în ziua de Ajun și nu se așază la masă înainte ca prima stea să apară pe cer.

În Lituania sunt respectate câteva obiceiuri caracteristice Europei Răsăritene la *Kucios*, sau cina din seara de Ajun: paie pe masă (un semn de fertilitate și un simbol al nașterii lui Iisus în iesle), pâinicile nedospite rotunde, un loc lăsat liber pentru cei decedați sau pentru membri absenți ai familiei și cele douăsprezece feluri de mâncare fără carne. În meniul tradițional se regăsesc peștele, clătitele din cartofi, varza murată, supa de sfeclă și ciupercile cu smântână, plus compot de fructe, budincă de cereale, lapte cu mac și biscuiți la desert. Unele familii lituaniene obișnuiau să lase pe masă, după cină, puțină mâncare, în caz că Sfânta Familie trecea pe acolo. Conform unui alt obicei fermecător, fiecare membru al familiei așază, într-un mic leagăn plasat pentru pruncul Iisus sub pomul de Crăciun câte un pai pentru fiecare cuvânt amabil sau pentru fiecare faptă bună făcută de Crăciun.

Obiceiul pomului împodobit a pătruns relativ de curând în Lituania, devenind popular în anii 1920 și 1930. Părinții îl împodobeau fără știrea copiilor, în general cu lumânări și ornamente confecționate în casă, din paie, fructe

și bomboane. După cină, copiii intră să vadă pomul și cadourile aduse de Kaledu Senelis, Bunicul Crăciun. Deseori acesta apare personal în seara de Ajun și, înainte de a împărți darurile, le cere tuturor celor prezenți să spună o poezie sau să cânte un cântec. După ce copiii se culcă, adulții se duc la biserică, pentru Slujba Păstorilor.

Epifania marchează încheierea sărbătorilor de Crăciun. Copiii desprind din pom bomboanele rămase, iar ornamentele sunt strânse și puse la păstrare pentru anul următor.

Lituanienii folosesc diverse modalități de DIVINAȚIE, îndeosebi pentru aflarea ursitului. Fetele nemăritate trag un pai de sub fața de masă folosită în Ajun: un pai lung și subțire vestește un soț așijderea; paiul scurt și gros indică un viitor soț scund și gras. Dacă o persoană căsătorită trage un pai subțire, înseamnă că va avea un an financiar nemulțumitor; unul gros sugerează un portofel plin. Dacă o femeie măritată trage un pai cu o umflătură în mijloc, e semn că va avea un copil în anul respectiv. Într-un fel de test Rorschach de Crăciun, puțină ceară turnată într-un vas cu apă rece sau o hârtie mototolită poate oferi de asemenea indicii cu privire la viitor: un mijloc de transport înseamnă călătorii în anul care vine; o floare prevestește o nuntă, iar un leagăn sugerează un copil; un sicriu sau o lumânare aprinsă sunt semne de moarte. După cina din seara de Ajun, tinerii cu încheieturi suple sunt îndemnați să se închidă singuri într-o cameră, să așeze o oglindă în fața unei uși și, aplecându-se, să se uite în ea printre picioare: ceea ce vor vedea va fi viitorul soț sau viitoarea soție.

Livingston Jr., Henry Scriitor american, despre care unii cred că ar fi adevăratul autor al poemului „A Visit from St Nicholas”, cunoscut și sub titlul „The Night Before Christmas”. În conformitate cu spusele acestora, Livingston l-ar fi scris în 1804 sau 1805, dar manuscrisul original s-ar fi pierdut într-un incendiu din anii 1840.

O femeie angajată mai târziu guvernanta pentru copiii lui Clement Moore declara că l-a auzit pe Livingston recitând poemul și l-a rugat să-i dea și ei un exemplar. Ea deci a fost cea

care a transmis poemul de la adevăratul lui autor la cel care avea să-și asume scrierea lui. (Vezi CLEMENT CLARKE MOORE și „A VISIT FROM ST NICHOLAS“.)

„Love Came Down at Christmas” Textul cântecului „Love Came Down at Christmas” („S-a pogorât iubirea de Crăciun”) se numără printre numeroasele versuri cu caracter religios scrise de cucernica poetă engleză Christina Rossetti (1830–1894).

Cel mai cunoscut aranjament muzical a fost realizat de Reginald Morris; printre celelalte linii melodice se numără o piesă populară irlandeză și compoziții semnate de Sidney Hann, John Ernest Borland și Edgar Pettman.

S-a pogorât iubirea de Crăciun,
Iubiți tot ce-i frumos, iubiți tot ce e demn;
Iubirea s-a născut în ziua de Crăciun,
O stea și îngerii din cer ne-au dăruit un semn.

Să ne-nchinăm cu toți lui Dumnezeu,
Iubire întrupată și dumnezeiesc îndemn;
Să ne-nchinăm cu toți la Iisus Domnul –
Dar care fi-va al nostru sacru semn?

Iubirea mărturie ne va fi
Iubirea mea și-a ta, solemn;
Iubirea pentru Domnul și-al meu semen,
Iubirea pentru rugăciune, dar și semn.

Luca, Evanghelia după Una dintre cele două Evanghelii care oferă date despre Nașterea lui Iisus: îngerul care vestește miraculoasa zămislire a lui Ioan Botezătorul; vestea similară pe care o primește de la înger Fecioara Maria și apoi vizita ei la Elisaveta, mama lui Ioan Botezătorul; legea romană care îi obligă pe Iosif și Maria să plece la Bethleem, unde Iisus se naște într-un staul; vestea Nașterii anunțată păstorilor; prezentarea pruncului în Templu, unde este întâmpinat de Ana și de Simeon.

Puține sunt lucrurile care se știu cu certitudine despre Luca. El este identificat cu „doctorul iubit” menționat de Pavel, cel care l-a însoțit pe apostol în călătoriile sale. De asemenea, se spune că ar fi fost un artist și că de

la el ne-au rămas primele imagini ale Mariei și ale lui Iisus. Legende de susțin totodată că, la o vârstă înaintată, ar fi fost martirizat alături de Sfântul Andrei.

Evangelhia sa pare să fi fost scrisă într-o greacă excelentă, undeva în afara Palestinei, pentru un public neevreu, și ar putea data din anii '70.

Lucernă Numele din engleză al acestei plante leguminoase perene (*Onobrychis viciaefolia*), *sainfoin*, derivă din franțuzescul „fân sfânt” sau „fân sănătos”. Se spune că planta ar fi captușit ieslea de la Bethleem.

Lucia, Sfânta Sfânta Lucia a fost o fecioară creștină din Catania, Sicilia, martirizată în cadrul persecuțiilor la care au fost supuși creștinii la sfârșitul secolului al III-lea. După o serie de strămutări, moaștele ei au ajuns la Veneția, unde melodia „Santa Lucia” se regăsește și astăzi în repertoriul gondolierilor. Fiindcă ziua în care este sărbătorită este 13 decembrie, data solstițiului de iarnă înainte de reforma calendarului, legenda ei s-a împletit cu festivalurile din miez de iarnă în diverse regiuni ale Europei. În Suedia se povestește despre o foamete cumplită în Evul Mediu, de care oamenii au scăpat când a sosit o ambarcațiune încărcată cu alimente, având la cârmă o splendidă femeie în alb. În Siracusa, Sicilia, se vorbește despre o foamete în timpul căreia locuitorii s-au dus la biserica Sfânta Lucia pentru a se ruga, iar o corabie încărcată cu grâne s-a ivit în port. Atât în Suedia, cât și în Italia, Sfânta Lucia simbolizează lumina și făgăduința renașterii în primăvară. Unii specialiști afirmă că versiunea suedeză a Luciei este de fapt urmașa Copilului Hristos, care după Reforma protestantă l-a înlocuit pe Sfântul Nicolae. În Germania, țară în care își au originea multe dintre obiceiurile suedeze de Crăciun, CHRISTKINDL era deseori reprezentat ca fiind însoțit de o fată în veșminte albe, și se spune că acest personaj a fost adoptat de suedezi din regiunea de vest a țării pentru a personifica sărbătoarea care începea în mod tradițional pe 13 decembrie. Până

la începutul secolului XX, Lucia devenise o figură populară în întreaga țară.

În Suedia, pe data de 13 decembrie, așa-numita „mireasă Lucy” – o fată îmbrăcată în alb, cu o eșarfă roșie și o coroană din lumânări și boabe de merișor – are responsabilități ceremoniale. Acasă, ea le aduce cafea și prăjituri părinților ei; în școli sau în instituții publice, conduce un alai format din fete în veșminte similare și din Băieți cu Steaua. În multe alte regiuni ale Europei, pe 13 decembrie se aprind focuri de tabără și se organizează parade cu torțe aprinse. În Tirol, Lucia le aduce daruri fetelor, în vreme ce Sfântul Nicolae face același lucru pentru băieți.

Personajul Luciei are și o latură negativă. Fiindcă mijlocul iernii este considerat o perioadă caracterizată de o intensă activitate demonică, Lucia este uneori identificată cu monștrii sau cu vrăjitoarele. În unele zone ale Germaniei, ea este Lutzelfrau, o vrăjitoare care călărește vânturile și trebuie mituită cu daruri; în unele regiuni ale Europei Centrale, Lucia este o capră care îi recompensează pe copiii cuminți și

Sfânta Lucia „Mireasa Lucy” pe un timbru din Guernsey, cu lumânări, cafea și o capră din paie.

amenință să-i spintece pe cei răi. În Islanda, este identificată cu un căpcăun. De aceea, noaptea ce precedă ziua ei e considerată propice pentru ceremoniile menite să alunge spiritele rele cu ajutorul luminilor, al zgomotului și al tămâii. Austriecii credeau că la miezul nopții, o lumină specială, *Luzieschein*, apare afară și le dezvăluie viitorul celor suficient de curajoși încât să iasă pentru a o căuta. În Norvegia, Lucia îi pedepsește întotdeauna pe cei care îndrăznesc să muncească de ziua ei.

„Lulajze Jezuniu“ Un colind polonez de la finele perioadei medievale, adaptat de Chopin pentru al său *Scherzo în si minor*. A fost tradus în engleză cu diverse titluri, printre care „Polish Lullaby“ („Cântec de leagăn polonez“) sau „Sleep Little Jesus“ („Dormi, micule Iisus“).

Lumânare de Crăciun În Anglia, o lumânare de mari dimensiuni, care trebuia să reziste toată ziua de Crăciun; altfel aducea ghinion. În secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, lumânările le dădeau clienților lumânări gratuite de Crăciun, acestea fiind considerate un dar potrivit pe care săracii să-l ofere celor bogați.

În peninsula Scandinavă, lumânarea de Crăciun ardea toată noaptea de Ajun. Resturile ei erau întinse apoi pe plug sau folosite pentru a desena semnul crucii pe animalele din gospodărie, ca o binecuvântare. De asemenea, se credea că resturile acestor lumânări protejau împotriva trăsnetului.

Lumânări Imaginea lui Iisus ca lumina lumii și zilele scurte, puțin însorite, din miezul iernii au făcut ca lumânările să fie strâns asociate cu Crăciunul. Acest lucru este vizibil în ceremonii religioase precum cele de la ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI, de CHRISTINGLE, în colindele cântate la lumina lumânărilor și în obiceiurile înrudite din multe case. În țări precum Irlanda se obișnuiește ca în perioada de Crăciun în fereastra casei să fie așezată o lumânare aprinsă; în Europa de Est, o lumânare mare este pusă în centrul mesei, uneori înfiptă într-o pâine. În Germania sunt folosite lumânări la cununa de Advent, la *Lichstock* sau piramida

de Crăciun și la bradul împodobit. În Mexic și în regiunile de sud-vest ale Statelor Unite, nopțile sunt luminate de *luminaria* și *farolitas*. Australienii se adună cu sutele de mii la COLINDE LA LUMINA LUMÂNĂRILOR, iar filipinezii asază lumânări în ale lor PAROL.

Un pitoresc obicei este respectat în seara de Ajun în regiunea Auvergne din Franța. Cel mai vârstnic membru al familiei aprinde o lumânare și schițează cu ea semnul crucii. Lumânarea este stinsă și înmănată fiului cel mare, care face același lucru, după care trece lumânarea soției lui și așa mai departe. Când lumânarea ajunge în sfârșit la cel mai mic membru al familiei, acesta o aprinde și o plasează în mijlocul mesei, dând astfel semnalul că sărbătoarea poate începe. În Norvegia, lumânarea groasă de Crăciun trebuie să ardă toată noaptea de Ajun; altfel, se crede că un membru al familiei va muri în anul respectiv.

În orașul Gouda, principalul producător olandez de lumânări, în seara de Ajun se sting toate luminile electrice în centru, iar primarul citește la lumina lumânărilor povestea Nașterii în fața mulțimilor de localnici.

Luminaria Mici focuri aprinse de Crăciun în regiunile sud-vestice ale SUA și în Mexic. În ultimii ani, specialiștii nu au reușit să cadă de acord dacă și pungile de hârtie umplute cu nisip și cu o lumânare înăuntru ar trebui sau nu să fie numite tot *luminaria*; experții din zonă preferă să le spună *farolitas*.

Lumini de Crăciun Pretutindeni în lume, Crăciunul înseamnă în mod automat decorațiuni luminoase, fie ele în pomi, în biserici, pe case și pe clădiri publice, sub forma lumânărilor, a focurilor în aer liber ori a becurilor electrice. Ele sunt simboluri ale lui Iisus privit la Lumina Lumii și deopotrivă ale speranței – exprimate în cadrul fiecărui festival de iarnă – că nopțile cele lungi vor rămâne în urmă și că soarele și primăvara vor reveni curând.

(Vezi LUMÂNĂRI, ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI, FAROLITAS, ARTIFICII, LICHSTOCK, SFÂNTA LUCIA, LUMINARIA, ORNAMENTE,

PAROL, PIRAMIDĂ, POM și BUȘTEAN DE CRĂCIUN.)

Luminițe în pomul de Crăciun Se spune, fără un temei istoric solid, că Martin Luther ar fi fost impresionat de frumusețea cerului de iarnă în vreme ce mergea spre casă, seara, într-un ajun de Crăciun. Inspirat de privelistea lui și încercând să redea splendoarea cerului de deasupra Bethleemului în noaptea Nașterii, el ar fi devenit prima persoană care a pus lumânări aprinse în pomul de Crăciun. Deși cea dintâi consemnare privind lumânări în brad este datată cu peste un secol mai târziu, fără îndoială că luminile au reprezentat vreme de sute de ani o parte integrantă din sărbătoarea Crăciunului.

Deși oferă un spectacol încântător, lumânările aprinse în brad se pot dovedi problematice. Prima dificultate rezidă în modul de a le prinde în siguranță pe ramuri. Inițial se picura ceară topită, în care lumânările erau apoi lipite, sau se folosea un ac cu care se străpungea atât lumânarea, cât și creanga de brad. S-a încercat de asemenea legarea cu sârmă sau utilizarea unor lumânări subțiri și flexibile, care puteau fi înfășurate în jurul ramurii. În secolul al XVIII-lea, germanii au inventat „cercul de foc”. Un inel din lemn pe care erau așezate lumânările era trecut peste vârful bradului și așezat pe ramuri, însă pentru el era nevoie de brazi cu crengile simetrice. Sfeșnicele cu tub înalt care puteau fi înșurubate în trunchi au apărut în anii 1800, la fel ca dispozitivele de tip ac-și-mufă și suportul cu contragreutate; toate erau însă foarte grele sau instabile, ori ambele. Problema a fost rezolvată în mare parte abia în 1878, când Frederick Arzt a inventat un suport de lumânare cu clemă. (Neplăcerile cauzate de ceara scursă au dispărut odată cu inventarea protecției de brad din mușama.)

Au existat însă și alte modalități de a aprinde luminițe în pom, în principal prin împodobirea lui cu felinare sau lămpi cu ulei. Acestea conțineau ulei pe care plutea un fitil și aveau avantajul că durau mai mult decât majoritatea lumânărilor. Pe de altă parte însă, erau grele, și deci nu puteau fi așezate decât pe ramurile groase, și erau și fierbinți. În 1878, un englez

întreprinzător a conceput un pom de Crăciun metalic și jeturi de gaze, însă invenția lui nu s-a bucurat de prea mult succes.

Nu doar chestiunile de siguranță au fost cele care au dus la căutarea unor înlocuitori ai flăcării deschise, deși pentru companiile de asigurări erau, firește, de primă importanță. Lumânările și lămpile cu ulei erau greoaie și necesitau o supraveghere permanentă. Inventarea beculțelor electrice pentru pomul de Crăciun, în 1882, a marcat o revoluție în domeniu.

Ele au fost produse în laboratoarele companiei lui Edison, însă drepturile de fabricare au fost în scurt timp cumpărate de firma General Electric. Erau ușor de montat în brad și puteau fi lăsate fără supraveghere ore întregi. Timp de 20 de ani de la inventarea lor, au rămas încă un apanaj al celor bogați, imposibil de achiziționat pentru americanii de rând. (Au fost folosite pentru prima dată de președintele Cleveland, la Casa Albă, în 1895.) Inițial, becurile aveau formă rotundă sau de pară, dar în 1907, europenii au produs beculțele-figurine, pictate de mână, în formă de Moș Crăciun, de clovni sau de animale. Americanii le-au îndrăgit, dar Primul Război Mondial a pus stavilă tuturor importurilor din Europa și i-a determinat pe cumpărători să-și îndrepte privirea spre Japonia, care a ajuns să domine piața de becuri-figurine până la al Doilea Război Mondial.

După război, nebunia beculțelor în forma lui Goofy sau a conurilor de brad s-a stins, locul acestora fiind luat de becurile cu clorură de metil. Inventate în 1936 de Carl Otis, aceste becuri au făcut senzație în anii postbelici. Moda în domeniu s-a schimbat însă repede, trecând la beculțele cu fluorescență, înlocuite, la rândul lor, după scurt timp de șirurile de beculțe licăritoare, de roata cu diverse culori și de LED-uri. Îndată ce tehnologia mai scotea pe piață o inovație, consumatorul o prelua.

Lunea plugului În Anglia, prima zi de luni de după a Douăsprezecea Zi (6 ianuarie), când lucrătorii agricoli se întorceau la treabă și, în multe locuri, decorațiunile de Crăciun erau strânse. Tot în această zi, plugurile decorate erau purtate pe străzi pentru a strânge bani și a putea

Lunea plugului Lunea plugului, cu care se încheie sărbătorile de Crăciun, este o zi a veseliei, în jurul unui plug împodobit.

cumpăra lumânările folosite la binecuvântarea noului an agricol – o ceremonie în cadrul căreia plugul era adus în biserică – sau pur și simplu pentru o petrecere care marca sfârșitul sărbătorilor. Bărbații care trăgeau plugul erau numiți Jugani sau Jack, iar plugul în sine era botezat Bufonul. Dacă cineva refuza să dea bani, drept răzbunare i se arăta curtea în fața casei.

Conexiunea dintre plug și fertilitate este reliefată în credința populară că tinerele femei care trag plugul, stau pe el sau doar îl ating se vor mărita curând și vor avea copii. Un obicei românesc înrudit era cel al Plugușorului, în care băieții purtau din casă în casă un plug decorat, în sunete de fluier și zurgălăi.

Astăzi, în Anglia, Lunea plugului este deseori prilej de dansuri populare și piese care-l au în centru pe Sfântul Gheorghe.

Lupta vieții Cea de-a patra carte de Crăciun scrisă de Charles Dickens (*The Battle of Life*) a apărut în decembrie 1846, fiind singura în care nu se regăsesc fantome, spirite sau alte ființe supranaturale. Subtitlul o reliefează ca fiind o poveste de dragoste, subiectul fiind acela al sacrificiului emoțional al unei surori pentru cealaltă, în urma căruia tatăl își schimbă perspectiva cinică asupra vieții cu una sensibilă, sfârșitul fiind unul fericit pentru toată lumea.

Lussebocken „Țapul Luciei“, îmblânzit de Sfântul Nicolae pentru a-l ajuta să împartă darurile

de Crăciun; a inspirat decorațiunile suedeze din paie în formă de capră. Mascații de Lussebocken apar de ziua Sfintei Lucia.

Lussekatter „Pisicile Luciei“, chifle cu șofran oferite în Suedia de ziua Sfintei Lucia, de fete îmbrăcate ca ea.

Lutefisk O bucată de cod „care depășește orice înțelegere“, în Norvegia, *lutefisk* este felul de mâncare fără de care masa de Crăciun nu poate fi numită astfel. Preparat din carne de cod înmuiată în leșie, are un gust care îi descurajează pe mulți străini în încercarea de a-i aprecia aroma.

Un popular cântecel norvegiano-american pe melodia colindului „O Tannenbaum“ îi subliniază savoarea:

Lutefisk. o, lutefisk, mă-nnebunesc după a ta aromă,

Lutefisk. o, lutefisk. tu mă faci să intru-n comă.

Miroși atât de tare, arați ca cleiul roș',
Iar gustul ți-e taman ca-acela de galoș;
Dar, lutefisk, tu vino de Crăciun,
Căci poate o să te mănânc oricum.

Lutefisk, o, lutefisk, de ieri te-am pus pe prag,
Să te mănânc ca în Norvegia, cu drag.
Un câine a venit și-ndată te-a stropit,
Dar cu galoșul ne-ntârziat eu l-am lovit.
O, lutefisk, acum nu mi-a rămas
Decât să te mănânc ținându-mă de nas.

Lutefisk, o, lutefisk, ce bine-mi amintesc
Cum de Crăciun primeam un dar sărbătoresc.
Nu era pui, nici șuncă rumenită,
Nici murături și nici carne prăjită.
Mama știa că nu e niciun risc
Dacă ne dă la toți la masă lutefisk.

Lutefisk, o, lutefisk, lumea întreagă a aflat
Că lutefisk si *lefse* (un fel de pâine nedospită)
te face bun la pat.

Tot omul poate-acum să fie bucuros
Că ești mai bun decât pomada pentru dos.

O, lutefisk, mâncat cu *brennevin* (un coniac norvegian),

Mă faci să cred că sunt frumos ca Errol Flynn.

Lutefisk, o, lutefisk, ai o aromă specială;

Norvegienii buni te savurează-n oală.

Un terci slinos prea bine cunoscut,

După mirosul puturos recunoscut.

Lutefisk, o, lutefisk, pot să spun, deci,

Că nu vom renunța la tine-n veci.

Iată în continuare și câteva instrucțiuni în notă umoristică pentru a prepara această delicată:

1. Ia *lutefisk*-ul.
2. Așază-l pe o scândură de pin.
3. Frăgezește-l cu un ciocan pentru carne.
4. Pune-i sare, piper și scaldă-l în unt.
5. Coace-l pe scândură în cuptor timp de 30 de minute.
6. Scoate-l din cuptor și lasă-l la răcit.
7. Aruncă *lutefisk*-ul și mănâncă scândura.

Luther, Martin (1483–1546) Reformator german al religiei, autor al unor inovații de Crăciun, cel care a schimbat cursul istoric al acestei sărbători.

Legenda spune că, inspirat de priveliștea cerului înstelat într-o seară de Ajun, lui Martin Luther i-a venit ideea de a pune luminițe în pomul de Crăciun. Tor el ar fi fost, se zice, primul care a așezat sub brad o iesle miniaturală. De asemenea, colindul „Away in a Manger” îi este atribuit. Primele două afirmații sunt mai mult decât improbabile, în vreme ce a treia este, în mod cert, falsă. Dar Luther a avut într-adevăr un rol important în dezvoltarea sărbătorii de Crăciun.

Spre deosebire de alți reformatori care s-au îndepărtat de Biserica de la Roma în secolul al XVI-lea, Luther n-a vrut să renunțe la Crăciun, considerat o invenție catolică. Îndrăgea sărbătoarea și a continuat s-o respecte toată viața. A scris cinci colinde de Crăciun; pe cel mai cunoscut dintre ele, FROM HEAVEN ABOVE, l-a compus probabil pentru copiii săi. De asemenea, unele dintre cele mai reușite predici ale sale au fost rostite în perioada Crăciunului, în încercarea de a conferi Nașterii un

caracter cât mai real în mintea ascultătorilor săi. Luther descria ce-i lipsea Mariei când a născut, în Palestina, în termenii bunurilor existente în casele germanilor din vremea sa; în mod similar, spunea că distanța dintre Nazareth și Bethlehem era egală cu aceea dintre Saxonia și Franconia. Iată cum le vorbea enoriașilor despre situația grea a Sfintei Familii în staul:

Femei, gândiți-vă că nu era nimeni acolo care să îmbăieze copilul. Nu era apă caldă, ba nici măcar rece. Nici foc, nici lumină. Mama era totodată și moașă, și slujnică. Ieslea friguroasă servea deopotrivă drept pat și albie. Sunt uimit că micuțul nu a înghețat. Cine i-a arătat bieteii fete ce trebuie să facă? Să nu credeți că Maria era de piatră. Trebuie s-o fi durut sufletul că era atât de singură. Era și ea clădită din carne și sânge și fără îndoială că se simțea jalnic – la fel ca Iosif – fiindcă fusese lăsată așa, singură și fără nimeni s-o ajute, pe un pământ străin, în toitul iernii. Avea ochii înlăcrimați, cu toate că era fericită și știa că bebelușul era Fiul lui

Martin Luther Reformator religios și autor de colinde de Crăciun.

Dumnezeu și Mântuitorul omenirii. Fiindcă nu era de piatră. Căci cu cât oamenii se află mai sus în grațiile Domnului, cu atât sunt mai blânzi.

Există unii dintre noi... care își spun în sinea lor: „Dacă aș fi fost eu acolo! Cât m-aș fi grăbit să-l ajut pe micul prunc! I-aș fi spălat scutecele. Cât de fericit aș fi fost să pot veni alături de păstori să-l văd pe Domnul înfășat în iesle!“ Da, poate că așa ar fi fost. Spunem asta acum fiindcă știm cât de mare este Iisus, dar dacă ne-am fi aflat acolo la vremea aceea, nu ne-am fi purtat mai bine decât oamenii din Bethlehem... Dar de ce n-o facem acum? Căci îl avem pe Iisus Hristos în aproapele nostru.

Dar Luther a jucat și un rol distructiv prin atitudinile sale în privința Crăciunului. A criticat venerarea Magilor și le-a desconsiderat moaștele din Köln, despre care credea că erau false. Se opunea cultului sfinților într-o vreme în care Crăciunul era marcat de o pleiadă de sfinți și de zile ale lor. În 1531 îl menționa pe Sfântul Nicolae ca aducător de daruri, cel pe care îl așteptau copiii germani atunci când își puneau ciorăpeii la vedere, dar pe termen lung atacurile sale la adresa sfântului au dus la înlocuirea lui cu Copilul Hristos și, ulterior, cu Wihnachtsmann ca „furnizor“ german de daruri de Crăciun.

Lutzelfrau O versiune germană a Sfintei Lucia, în care apare ca o vrăjitoare. Acesta pare a fi unul dintre cazurile în care figura unui sfânt din folclor se scindează în două personalități, una bună și cealaltă rea. O transformare similară de Crăciun apare în privința Sfântului Nicolae, care în secolele al XVI-lea și al XVII-lea pare să fi produs variante negative ale propriei persoane, precum Belsnickel, Ru-Klaus și Knecht Ruprecht.

Luxemburg Piețele de Crăciun și venirea Sfântului Nicolae vestesc Adventul în acest mic ducat

vest-european. În piețele în aer liber se vând produse de sezon: decorațiuni, figurine pentru ieslele miniaturale, lumânări, coronițe și brazi, dar și delicatese locale precum cârnați, clătite, fursecuri și vin fiert, pentru cumpărătorii înfrigați. Colindătorii, grupurile și formațiile muzicale accentuează atmosfera de Crăciun. (Vezi planșele color, fig. 11.)

În Luxemburg, Sfântul Nicolae este numit „Kleeschen“. Conform unui obicei întâlnit doar aici, el vine cu o săptămână înainte de 6 decembrie, ziua în care este sărbătorit, pentru a vedea dacă micuții au fost cuminți și a le lăsa mici daruri în pantofi. La începutul lunii decembrie, el și însoțitorul său mohorât, Houseker, echivalentul local al lui Piet cel Negru din Olanda și al lui Père Fouetard din Franța, își fac apariția pe străzi și în magazine. Sfântul este bun cu copiii, dar Houseker, înveșmântat în negru, îi amenință cu un mănunchi de nuiele. În noaptea de 5 decembrie, Kleeschen trece în secret pe la toate casele și lasă daruri pentru copiii ascultători. Multe familii îl așteaptă și pe pruncul Iisus în ajun de Crăciun, cu alte cadouri.

În seara de Ajun, familiile se reunesc la o cină festivă, care în Luxemburg includea prin tradiție budinca neagră, cârnați, varză, tocăniță de iepure și cartofi, dar care acum conține de multe ori și curcan. La desert este servit *stollen*, un chec cu fructe german, sau *Bûche de Noël*, de inspirație franceză. Mulți luxemburgezi participă la slujba religioasă; ceilalți pot urmări transmisia de la splendida abație benedictină din Clervaux. Darurile sunt așezate sub brad, fiind deschise înainte sau după slujbă.

Prima și a doua zi de Crăciun sunt destinate relaxării, vizitelor sau participării la un concert ori la o licitație caritabilă. De Anul Nou, luxemburgherii se duc la dans, la petreceri sau admiră focurile de artificii. Sezonul sărbătorilor de iarnă se încheie pe 6 ianuarie, de Epifanie, când petrecerile marchează Ziua Magilor, iar decorațiunile se demontează.

Mab, Regina Un prea puțin cunoscut aducător de daruri al secolului al XIX-lea, în estul Canadei. În 1807, Lady Hunter din Fredericton, New Brunswick, îi scria unei prietene din Anglia: „Mâine e Crăciunul, și copiii îmi spun «Mamă, ce crezi că ne va pune zâna în ciorăpei?» Regina Mab este o zână olandeză, de care n-am auzit niciodată în Anglia sau în Scoția, dar pe care o așteaptă cu drag cei mici din această provincie și din cea învecinată; dacă își lasă afară un ciorap în ajunul Crăciunului, ea pune întotdeauna ceva bun în el, ocolindu-i numai pe cei foarte obraznici, cărora le lasă un băț de mesteacăn.”

Mädchen mit den Feuerzeugen, Das (1989) În acest film („Fetița cu bricheta”), regizorul Ralf Huettner conturează o neobișnuită poveste de Crăciun, despre patru paraplegici care fug din adăpostul lor pentru a-și petrece seara de Ajun într-un elegant restaurant din München. Acolo asistă la un adevărat miracol înfăptuit de o tânără vânzătoare de țigări care le îndeplinește trei dorințe: scaune cu roțile motorizate, femei și o aventură.

Madona și Pruncul Pentru italieni, *Madonna*, cuvânt care înseamnă „Doamna mea”, se referă la Sfânta Fecioară. În majoritatea celorlalte limbi, termenul „Madona” are valoare de nume propriu și desemnează de obicei reprezentările picturale ale Mariei ca mamă a lui Iisus – unul dintre cel mai frecvent întâlnite subiecte în arta creștină. Printre cele mai cunoscute sunt

Madona între stânci de Leonardo da Vinci, *Madonna Alba* de Rafael și *Madona stelelor*, de Tintoretto. (Vezi planșele color, fig. 12.)

Magii În *Evangelia după Matei* ni se spune că Magii din Răsărit au sosit la Ierusalim în timpul domniei regelui Irod, în căutarea unui rege nou-născut al iudeilor. Îndrumați fiind la Bethleem, i-au găsit acolo pe micul Iisus și pe părinții lui. După ce i s-au închinat, i-au oferit aur, smirnă și tămâie. Avertizați într-un vis de intențiile criminale ale lui Irod, s-au întors în țara lor luând-o pe un alt drum. Cronicarii s-au întrebat încă de atunci cine erau acești oameni, de unde veneau și ce au făcut după acest episod din povestea Nașterii.

Cine erau Magii?

Majoritatea istoricilor sunt de acord că termenul „mag” desemnează o castă de preoți și astrologi persani, dar dincolo de respectivul detaliu, totul intră pe tărâmul speculațiilor și al legendelor. Deși ne-am obișnuit să vorbim despre acești călători ca fiind trei la număr, în Biblie nu se menționează nicăieri câți anume au venit să i se închine Pruncului. Unele relații de mai târziu amintesc de doi sau de patru, altele de doisprezece, dar cronicarii s-au oprit în cele din urmă la trei, probabil fiindcă atâtea erau darurile menționate în textele sfinte.

Ideea că Magii erau regi – ca în colindul „We Three Kings” („Noi, cei trei regi”) – este o veche, dar incorectă supoziție, care își are originea în credința că venirea lor a fost prorocită în Psalmul 71: „Împărații Tarsisului și insulele daruri vor aduce, împărații arabilor și ai reginei Saba prinoase vor aduce.” În secolul al II-lea, teologul Tertullian observa că Magii erau considerați „aproape regi”. Artă occidentală i-a portretizat ca atare; o temă populară medievală presupunea trei personaje încoronate care dorm în același pat și sunt trezite de un înger; în Orient însă (Bizanțul având deja un împărat la Constantinopol), ei nu au fost niciodată reprezentați în chip de capete încoronate.

Numele atribuite Magilor diferă de asemenea de la o relatare la alta. În textul apocrif *Evangelia arabă a Copilăriei*, în care sunt considerați

Magii În această gravură franceză din secolul al XII-lea, un înger îi trezește pe Magii adormiți și le arată steaua pe care trebuie s-o urmeze până la Bethleem.

regi, apar drept Hormizdah, regele Persiei, Yazdegard, regele din Saba, și Perozdah, rege în Sheba.

Alte cronică din Orientul Mijlociu menționează nume diferite: Larvandad, Hormisdas, Gushnasaph, Kagba sau Badadilma. În *Excerpta Latina Barbari*, lucrare din secolul al VI-lea, apar numele care s-au păstrat până astăzi: Melchior, Gaspar (sau Caspar, Kaspar ori Jasper) și Baltazar.

În arta creștină timpurie (vezi ADORAȚIA MAGILOR), sunt înfățișați toți trei în veșminte persane, cu chipuri nediferențiate, dar cu timpul au dobândit elemente distincte și au fost zugrăviți ca provenind din diverse regiuni non-iudee. Unele surse menționau în acest sens Europa, Asia și Africa; altele se refereau la Persia, Arabia și India. Conform unei tradiții, erau urmașii lui Șem, Ham și Iafet, fiii lui Noe. Începând din veacul al VI-lea, unul dintre Magi a fost deseori înfățișat ca fiind negru, iar după descoperirea Americii, în secolul al XV-lea, artiștii renascentiști l-au reprezentat uneori pe unul dintre Magi ca pe un șef de trib amerindian.

În plus, cei trei Magi erau înfățișați și ca simbolizând trei vârste diferite: tinerețea, maturitatea și senectutea.

Dar care anume era fiecare dintre ei? Mulți artiști și autori, precum Pseudo-Beda, îl identificau pe Baltazar ca magul de culoare, dar influentul cronicar medieval Johannes din Hildesheim susținea că Gaspar era „un etiopian negru, fără nicio îndoială: căci între toți ceilalți, profetul a zis «în fața lui se vor pleca etiopienii, iar dușmanii lui vor mușca țărâna.»” Pentru unii, Melchior era magul bătrân și Gaspar cel tânăr, dar pentru alții Gaspar era vârstnicul. Cum nu există în acest sens nicio sursă certă, confuzia domnește și astăzi.

Magii în legende

Numeroase texte apocrife și cronică medievale povestesc despre peregrinările Magilor înainte și după vizita lor la pruncul Iisus, fiecare adăugând un alt episod sau un anume accent. Majoritatea sunt de acord că fiecare Mag a văzut steaua independent de ceilalți și a urmat-o pe un drum diferit, până când s-au întâlnit la

porțile Ierusalimului. Un comentator cu simțul ironiei le-a plasat întâlnirea pe Golgota, locul în care avea să fie răstignit Iisus. În conformitate cu unele relatări, atunci când i-au înfațșat darurile Mariei, au primit și ei ceva în schimb: unul dintre scutecul Pruncului, pâine, o icoană sau (după părerea călătorului venețian Marco Polo) o cutie cu o piatră magică. Scutecul s-a dovedit a fi indestructibil prin foc, iar piatra a izbucnit în flăcări sacre, astfel că ambele au fostenerate de persanii martori la aceste miracole.

Deși poeții moderni ca T.S. Eliot și W.B. Yeats au scris că Magii au revenit păgâni în țările lor natale, autorii medievali erau convinși că cei trei au devenit în cele din urmă creștini. Conform celei mai răspândite legende, Magii au plecat spre India, unde au fost convertiți de Sfântul Toma. Au devenit arhiepiscopi, au dus vieți de o exemplară cucernicie, au murit și au fost îngropați împreună (după ce l-au desemnat ca succesor pe legendarul rege din Orient Presbyter Johannes). În secolul al IV-lea, trupurile lor au fost descoperite de Sfânta Elena, mama împăratului Constantin, și duse inițial la Constantinopol, capitala noului Imperiu Roman creștin, și ulterior la Milano. Când împăratul german Barbarossa a cucerit orașul în 1164, a ordonat ca moaștele Magilor să fie mutate la Köln, unde au fost transportate cu mare fast și așezate în catedrala gotică în care se află și astăzi (deși în secolul al XIII-lea Marco Polo afirma că, după știrea lui, mormintele lor se aflau în Persia).

Magii și sărbătorirea Crăciunului

Conform legendei, ultima întâlnire a Magilor pentru a serba Crăciunul a avut loc în anul 54 d.Hr. – o poveste încântătoare, însă anacronică, deoarece creștinii au început să sărbătorească Nașterea abia mulți ani mai târziu. Este însă adevărat că acești „vrăjitori conduși de o stea” (pentru a cita cuvintele lui John Milton) au făcut parte din sărbătoarea Crăciunului aproape de la începuturile acesteia. Biserica a ales data de 6 ianuarie, Epifania, pentru a celebra, printre altele, Arătarea lui Iisus în fața neamurilor (a Magilor). În Răsăritul bizantin, data era marcată de festinuri care includeau

deseori consum exagerat de băuturi, dansuri și travestiuri, ceea ce a atras dezaprobarea clerului. În Occident, serviciile religioase au început să lase loc în cadrul liturghiei reprezentațiilor dramatice ale călătoriei Magilor la Bethleem. Ziua de 6 ianuarie a devenit cunoscută ca Ziua Celor Trei Regi, iar obiceiul prăjiturii cu o surpriză înăuntru și cel al Băieților cu Steaua, printre altele, s-au răspândit.

Astăzi, Magii constituie o parte indispensabilă a sărbătorii de Crăciun. Nicio reprezentare a scenei Nașterii nu este completă în lipsa lor (oricât de departe de linia Scripturilor ar fi acest lucru). În multe țări hispanice ei sunt aducătorii de daruri, iar în Spania, sosirea lor în fiecare an pe 5 ianuarie este marcată de procesiuni și celebrări elaborate. Dulciuri specifice – prăjitura de a Douăsprezecea Noapte și *gâteaux des rois* – sunt mâncate în amintirea lor în toate colțurile lumii. În Elveția, asociațiile brutarilor sponsorizează parade ale Magilor. Grupuri de băieți cu steaua în veșminte ce amintesc de Magi, purtând o reprezentare a stelei din Bethleem, străbat străzile de fiecare Crăciun, cântând colinde și strângând bani. Opera *Amahl and the Night Visitors*, de Gian Carlo Menotti, le celebrează sosirea, iar inițialele lor (K + M + B) sunt scrise cu creta pe zidurile caselor și hambarelor din multe țări europene. (Vezi planșele color, figurile 14, 18.)

Magoo's Christmas Carol, Mr. (1962) Jim Backus își împrumută vocea miopului domn Magoo în acest film („Crăciunul domnului Magoo”) a cărui acțiune se petrece înainte ca moderna corectitudine politică să declare că e nepolitic să râzi de cei cu probleme de vedere. Aici, Magoo este un Ebenezer Scrooge într-o versiune animată a clasicului dickensian. Abe Levittow, creator de desene animate cu vechime la studiourile Warner Brothers în zilele de glorie ale acestora (el a lucrat, spre exemplu, la nemuritoarele *Robin Hood Daffy* și *What's Opera, Doc?*), semnează regia.

„Мальчик у Христа на ёлке” О poveste („Pomul de Crăciun ceresc”) scrisă în 1876 de Feodor Dostoievski, în care un copil orfan moare

înghețat în ziua de Ajun și ajunge în rai, unde întâlnește alți copii:

Și descoperă că toți băieții și toate fetițele acelea erau copii la fel ca el; că unii dintre ei muriseră înghețați în coșulețele în care fuseseră lăsați pe treptele din fața vreunei case; alții pieriseră în cocioabe dărăpănate, unde fuseseră trimiși de la orfelinat; ori muriseră de foame la sânul secătuit al mamei lor; ori se sufocaseră în aerul puturos al vagoanelor de tren de clasa a treia. Iar acum, aici, erau cu toții îngeri, oaspeții lui Hristos, iar El însuși se afla în mijlocul lor, întinzându-și brațele către ei, binecuvântându-i pe ei și pe biete, păcătoasele, lor mame [...] Iar mamele ședeau acolo, într-un colț, plângând; fiecare își cunoștea băiețelul ori fetița; copiii zburau spre ele și le sărutau, și le ștergeau lacrimile cu mânuțele lor, și le implorau să nu mai plângă, fiindcă ei, copiii, erau atât de fericiți.

(Vezi „FANTOMELE DE CRĂCIUN“, „CRĂCIUNUL LUI KAREN“ și „FETIȚA CU CHIBRITURILE“.)

Malta O mică republică insulară în sudul Mediteranei, Malta este situată la răscrucea drumurilor dintre Europa și Africa de Nord. A fost ocupată de cartaginezi, romani, normanzi, spanioli, de Cavalerii Sfântului Ioan, apoi de francezi, italieni și britanici, fiecare dintre aceste popoare lăsându-și amprenta asupra culturii malteze. Crăciunul în Malta are o puternică încărcătură catolică, dar cu influențe din lumea întreagă.

Pomul de Crăciun, decorațiunile luminoase de pe clădiri, venirea lui Tata Crăciun și curcănul de pe masă sunt aspecte familiare celor care au sărbătorit Crăciunul în stil englezesc, însă există și numeroase elemente malteze la fel de vizibile. Unul dintre acestea este accentul pus pe ieslea miniaturală – scena Nașterii în Bethleem – care poate fi văzută în majoritatea caselor malteze și în multe piețe publice. Obiceiul provine din Italia și a fost încurajat de Biserica Catolică pentru a atrage atenția mai degrabă asupra sărbătoririi Sfintei Familii

decât asupra pomului ori a aducătorului de daruri. Pentru a sublinia acest lucru, în decembrie pot fi întâlnite în Malta numeroase procesiuni ale copiilor ce poartă cu ei icoană a Pruncului sfânt. Grupurile colindă străzile seara, la lumina felinarelor, cântând colinde și recitând poezii. În biserici, la slujba de la miezul nopții, un băiat în veșminte de altar deapănă povestea Nașterii.

În multe case malteze întâlnim atât pomul de Crăciun, cât și ieslea miniaturală. Darurile sunt așezate sub pom, iar în jurul leagănului cu pruncul sunt risipite boabe de grâu ținute la încolțit câteva săptămâni într-un vas. Odiinioară se obișnuia ca la masa de Crăciun să se mănânce carne fiartă de cocoș, dar în ultima vreme acesta a fost înlocuit de curcan. Printre preparatele tradiționale care se consumă și astăzi se numără budinca de macaroane, supă de castane și *qagħaq tal-ghasel*, covrigi cu miere.

Crăciunul în Malta este sărbătorit și prin concerte, petreceri de stradă, parade militare și prin spectacole cu teme istorice și, ca urmare a anilor de ocupație britanică, prin pantomimă – o tradiție care continuă să fie respectată și astăzi în multe familii.

Man in Santa Claus Suit, The (TV, 1979) Filmul („Omul în costum de Moș Crăciun“) redă povestea celor aflați în spatele bărbii false: bărbați singuri, bărbați divorțați, bărbați care fug de Mafie. Bart Convy, Gary Burghoff și John Byner interpretează rolurile unor personaje ce au motive diferite de a se ascunde sub costumul Moșului. Fred Astaire oferă continuitate filmului, apărând în rol de proprietar al unui magazin de costume, taximetrist, polițist, șofer personal, bijutier, dirijor de cor, supravegheator în magazin și Moș Crăciun. Tot el interpretează melodia care dă titlul filmului.

Manna din San Niccola De pe piatra de mormânt aparținând Sfântului Nicolae aflat la Bari, în Italia, se prelinge un firisor de apă care este strâns de preoți cu niște bureți. Apa este apoi îmbuteliată și vândută sau oferită ca *manna din San Niccola* pelerinilor care cred că îi va ajuta să-și vindece unele boli de care suferă.

Marea Britanie (Vezi ANGLIA, SCOȚIA și ȚARA GALILOR.)

Margareta de Crăciun O varietate de ochiul-boului, *Aster grandiflorus*, care înflorește în decembrie.

Mari Lwyd În Țara Galilor se obișnuia odinioară ca, de Crăciun, o tîgvă de cal sau un cap cioplit în lemn să fie împodobit cu panglici și fixat în vârful unei prăjini. Țeasta avea mandibula mobilă, făcând ca botul să se poată închide și deschide. Prăjina era ținută de un bărbat acoperit cu o pânză albă. *Mari Lwyd*, sau „Iapa cenușie”, era purtată apoi din casă în casă de un grup de colindători. În unele regiuni, grupul includea un Conducător care ținea frâiele calului, un cuplu Punch și Judy (rolul acesteia din urmă fiind jucat de un bărbat în haine de femeie, cu o mătură în mână) și un scripcar.

Ajunși în fața unei case, colindătorii băteau la ușa și cântau în velșă: „Iată că am venit, / Prieteni neștiutori, / Să vă cerem voie, / Să vă cerem voie să cântăm.” Grupul de afară și cei din casă începeau apoi un dialog în versuri, presărat cu insulte. Primul pe care îl părăsea inspirația era considerat învins; dacă acesta era

proprietarul casei (și tradițional așa se întâmpla), îi permitea grupului cu *Mari Lwyd* să intre și să joace. Calul își clănțănea „dinții”, însoțitorii lui cântau la scripcă sau sărutau fetele, iar gazda oferea grupului o mică tratație, până când acesta pleca spre următoarea casă. La ieșire, colindătorii cântau: „Vă lăsăm cu bine, oameni buni, / Căci am fost primiți frumos. / Domnul să vă binecuvânteze casa / Și pe toți cei ce trăiesc în ea.”

Folcloriștii au încercat să lege obiceiul de un rit păgân pentru fertilitate, de un cult preistoric al animalelor sau de o piesă a misterelor medievală despre FUGA ÎN EGIPT, fără prea mare succes însă. După ce a dispărut aproape de pe întregul teritoriul al Țării Galilor, tradiția *Mari Lwyd* a renăscut recent ca un simbol al identității velșe pe fondul unui Crăciun tot mai globalizat.

„Maria durch ein Dornwald ging” Un colind popular german („Maria cea sfântă rătăcește printre spini”) din secolul al XV-lea, în care spinii simbolizează lumea plină de păcat, purificată odată cu Nașterea lui Iisus.

*Maria durch ein' Dorwald ging,
Kyrie eleison! („Dumnezeu să miluiască!”)
Maria durch ein' Dorwald ging,
der hatte in sieb'n Jahr'n kein Laub getrag'n!
Jesus und Maria!*

Maria cea sfântă rătăcește printre spini,
Kyrie eleison!
Maria cea sfântă rătăcește printre spini,
Ce floare n-au mai făcut de șapte ani plini.
Iisus si Maria!

Ce ține oare ea la sânul-i ocrotit?
Kyrie eleison!
Un prunc nevinovat și adormit
Ține Maria la sânul-i ocrotit.
Iisus si Maria!

Flori se deschid pe fiecare rămurea,
Kyrie eleison!
Când printre spinii deși își face cale ea,
Flori se deschid pe fiecare rămurea.
Iisus si Maria!

Mari Lwyd O tîgvă de cal în vârful unei prăjini este purtată din casă în casă în cadrul acestui străvechi obicei din Țara Galilor.

Numele acestui prunc care să fie?

Kyrie eleison!

Hristos i se va zice, cu tărie,
Nume pe care-l are din vecie.

Iisus și Maria!

Numele sfânt, Hristos, cine îl va vesti?

Kyrie eleison!

Botezătorul Ioan, el vestitor va fi,
Numele sfânt, Hristos, în veci îl va vesti.

Iisus și Maria!

Ce daruri de botez primește pruncul mititel?

Kyrie eleison!

Tot ce în lume e, și pe pământ și-n cer,
Ca daruri de botez primește pruncul mititel.

Iisus și Maria!

Cine a venit să spele lumea de păcat?

Kyrie eleison!

Pruncul Iisus, copil nevinovat,
El a venit să spele lumea de păcat.

Iisus și Maria!

Marks, Johnny (1909–1985) Compozitor american, printre ale cărui piese de Crăciun se numără câteva succese: „Rudolph, the Red-Nosed reindeer” (1949), „When Santa Claus Gets Your Letter” (1950), „I Heard the Bells on Christmas Day” (1956), „A Merry, Merry Christmas to You” (1958), „Rockin’ Around the Christmas Tree” (1960), „Silver and Gold” (1964), „A Caroling We Will Go” (1966) și „A Holly Jolly Christmas” (1966).

În 1973, Societatea Internațională a Moși Crăciunilor le-a acordat lui Marks și lui Irving Berlin distincția Spiritul Crăciunului.

Marșul soldățeilor de lemn (1934) Maleficul Barnaby (Henri Brandon) a pus ochii pe frumoasa blondă Micuța Bo Peep (Charlotte Henry) și amenință să folosească ipoteca pe care o deține asupra Pantofului Mamei Peep, însă planurile sale ticăloase sunt zădărnicate de Ollie Dee și Stanley Drum (Stan și Bran). Siderat, mârșavul Barnaby își asmute armata de hoțomani asupra Țării Jucăriilor și astfel se declanșează o luptă teribilă. Acest film, regizat de Gus Meins

și Charlie Rogers și produs de studiourile Hal Roach, este și astăzi cel mai apreciat dintre cele trei versiuni existente, fiind frecvent difuzat la televiziune în perioada sărbătorilor de iarnă.

Având la bază opereta din 1903 a lui Victor Herbert, mare parte din muzica originală (inclusiv „March of the Wooden Soldiers”) este inclusă în coloana sonoră, împreună cu cântecul Disney „Who’s Afraid of the Big Bad Wolf”. Cunoscute și sub titlurile *March of the Wooden Soldiers*, *Laurel and Hardy in Toyland*, *Toyland*, *March of the Toys* și *Revenge is Sweet*, versiunile difuzate recent ale filmului au fost colorate în studio.

Martien de Noél, Le (1971) Un film pentru copii („Marțianul de Crăciun”) deloc memorabil, realizat în Quebec, Canada, despre un marțian care aterizează într-o pădure, se rătăcește, stârnește mânia adulților, dar se împrietenește cu copiii care îl ajută să fugă. Regizat de Bernard Gosselin, cu un scenariu semnat de Roch Carrier, care, în ciuda acestui insucces, a devenit un scenarist renumit.

Martin, Sfântul Pentru unii germani, Crăciunul începe de ziua Sfântului Martin, Martinmas, pe 11 noiembrie – zi celebrată deopotrivă de catolici și de protestanți (Martin Luther s-a născut pe 10 noiembrie, în ajun de Martinmas). Copiii primesc mici cadouri, se delectează cu bunătăți și participă la procesiuni pitorești, cu felinare confecționate artizanal, unele din napi și altele, mai elaborate, înfățișând scene din viața sfântului. Alături de muzicanți, ei cântă piese închinat acestuia. În unele orașe sunt puse în scenă piese ce au ca temă povestea întalnirii Sfântului Martin cu cerșetorul – o pildă privind generozitatea față de săraci. Tot de ziua sfântului, copiii primesc pâinișoare cu fructe de pădure, modelate în formă de oameni, de plante sau de animale. Focurile de tabără sunt nelipisite, fiind alimentate cu surcele, cutii și alte obiecte similare strânse de copii cu săptămâni bune înainte.

În zonele protestante, tinerii intonează cântece în onoarea lui Martin Luther; în Boemia și

în Bavaria, ziua le este dedicată păstorilor. La masa de Martinmas, felul principal este gășca.

Marțipan Un amestec de migdale măcinate, albuș de ou și zahăr, de mult timp asociat cu Crăciunul. Deși locuitorii din Lübeck (unde se fabrică și astăzi cel mai bun marțipan) pretind că în orașul lor a fost inventată această delicat-esă, adevăratele sale origini se află în Orientul Mijlociu. În Europa a ajuns probabil în secolul al XIV-lea, adus de mauri.

Marțipanul poate fi folosit ca glazură sau ca umplutură pentru prăjituri, fursecuri și aluaturi precum *stollen*, un fel de cozonac de Crăciun german. Poate fi de asemenea colorat și modelat în cele mai variate forme: de fructe, de animale, de legume sau de flori, acestea putând fi mâncate sau folosite ca ornamente de sezon. Bomboanele de ciocolată trase în marțipan sunt o delicat-esă de Crăciun în multe țări.

Originile numelui sunt neclare. Unii susțin că ar proveni de la *Marci panis*, „pâinea Sfântului Martin“, alții sunt de părere că derivă de la termenul arab *mawṭaban*, care ulterior a ajuns să desemneze o monedă venețiană și, mai târziu, o cutie cu dulciuri, iar în cele din urmă chiar dulciurile din cutie.

„Mary Had a Baby“ Un colind afroamerican („Maria un prunc avea“). Multe alte strofe au fost adăugate la un moment sau altul, pe lângă cele de mai jos.

Maria un prunc avea, oh, Doamne,
Maria un prunc avea, oh, Domnul meu,
Maria un prunc avea, oh, Doamne,
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Ce nume i-a pus, oh, Doamne?
Ce nume i-a pus, oh, Domnul meu?
Ce nume i-a pus, oh, Doamne?
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Numele Iisus i-a pus, oh, Doamne,
Numele Iisus i-a pus, oh, Domnul meu,
Numele Iisus i-a pus, oh, Doamne,
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Dară unde l-a născut, oh, Doamne?
Dară unde l-a născut, oh, Domnul meu?
Dară unde l-a născut, oh, Doamne?
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Într-un staul l-a născut, oh, Doamne,
Într-un staul l-a născut, oh, Domnul meu,
Într-un staul l-a născut, oh, Doamne,
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Și unde mi l-a culcat, oh, Doamne?
Și unde mi l-a culcat, oh, Domnul meu?
Și unde mi l-a culcat, oh, Doamne?
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

În iesle mi l-a culcat, oh, Doamne,
În iesle mi l-a culcat, oh, Domnul meu,
În iesle mi l-a culcat, oh, Doamne,
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Maria un prunc avea, oh, Doamne,
Maria un prunc avea, oh, Domnul meu,
Maria un prunc avea, oh, Doamne,
Lumea tot venea, iară trenul era dus.

Mascare Obiceiul de a purta măști în timpul petrecerilor de Crăciun pare a fi fost răspândit în cercurile regale ale anilor 1300. O tragedie deosebită s-a petrecut la curtea franceză în 1393, când mai mulți petrecăreți costumați au luat foc după ce s-au apropiat prea mult de torțele aprinse; pentru a arăta ca sălbaticii din păduri, își acoperiseră hainele cu blană și catran, foarte inflamabile. Câțiva tineri nobili au murit, iar regele Carol abia a reușit să scape cu viață.

În Anglia, Edward Hall nota în a sa *Chronicle* că, în 1512, regele Angliei, Henric al VIII-lea,

a petrecut Crăciunul la Greenwich, unde era așa o bogăție de cămuri servite tuturor celor veniți, cum de puține ori s-a mai văzut. Iar în noaptea Anului Nou s-a clădit în sala mare un castel, cu porți, turnuri și o temniță, cu tot cu tunuri și cu alte arme, chiar ca la război; iar pe partea din față a castelului scria *La forteresse dangereux*, și în castel se aflau șase doamne înveșmântate în satinuri arămii, cu foiță de aur pe deasupra, și fiecare cu dantele din fir de

Mascare Regele Angliei, Carol al II-lea, este amuzat de Crăciun de curteni mascati, costumati în chip de animale, în această scenă din Illustrated London News.

mătase și aur. Pe cap aveau bonete numai din aur. După ce castelul a fost purtat prin sală, iar regina l-a privit, a venit regele cu cinci curteni în veșminte de gală, jumătate din satin arămiu și jumătate din țesătură bogată de aur; iar pe cap aveau bonete de satin arămiu brodat cu aur din cel mai fin.

Aceștia șase au atacat castelul. Văzându-i atât de curajoși și de vânjoși, doamnele s-au bucurat să le facă pe plac, și după alte discuții ca să predea castelul, au ieșit și au dănuț în delung. Iar după aceea, doamnele i-au condus pe cavaleri în castel și deodată castelul s-a făcut nevăzut. În ziua de Epifanie seara, regele alături de alți unsprezece erau deghizați, după moda din Italia; și se cheamă mască, un lucru nemăvăzut înainte în Anglia; erau înveșmântați în haine lungi și largi, lucrate cu aur, cu măscuțe și mantii din aur. Iar după banchet, acești mascați au intrat, cu șase domni învăluiți în mătăsuri și ducând torțe, și le-au poftit pe doamne

la dans: unele s-au bucurat, altele au refuzat. Și după ce au dansat, s-au despărțit și au plecat, la fel cum au făcut regina și toate doamnele.

Christmas - Merry-making

Mascare Mascati dansând de Crăciun, de Walter Crane.

Tulburările care riscă să se producă la întâlnirea diverselor grupuri de mascați au determinat interzicerea obiceiului în multe regiuni. Henric al VIII-lea, el însuși un mascat „curajos și vânos”, a emis o lege împotriva „purtării de măscuțe”, fiindcă „o ceată care-și spune *mummeri* vine pe la casele oamenilor de vază și a persoanelor cu stare și pleacă pe neștiute”. Obiceiul s-a păstrat și poate fi recunoscut la *mummerii* din Philadelphia, Anglia și Newfoundland, ca și în numeroase procesiuni cu măști care au loc de Crăciun în Europa și America Latină. În Grecia, procesiunile asemănătoare din timpul celor Douăsprezece Zile ale Crăciunului par a avea legătură cu străvechi ritualuri de fertilitate.

Matei, Evanghelia după Este una dintre cele două evanghelii care includ referiri la Nașterea lui Iisus (1:18 – 2:23). Lui Matei îi datorăm mult din ceea ce știm despre Neprihănită Zămislire a lui Iisus, despre Adorația Magilor, Fuga în Egipt și Uciderea pruncilor. Evanghelia, despre care se crede că a fost scrisă de unul dintre ucenicii inițiali ai lui Iisus, este considerată de unii exegeți ai Noului Testament cea mai veche, datând din circa 60 d.Hr. Cei care cred că *Evanghelia după Marcu* a fost scrisă prima o dată pe cea după Matei ceva mai târziu, probabil în 75–85 d.Hr. (Vezi LUCA, EVANGHELIA DUPĂ).

Mather, Cotton Cleric american puritan (1663–1728) care, în 1712, înfiera Crăciunul: „Puteți oare crede, cu conștiința curată, că sfântului nostru Mântuitor i se aduce cinstire prin veselie nebună, prin ospete îndelungate, băuturi multe, prin jocuri desfrânate, prin voieșie grosolană – de o mesă potrivită pentru nimeni altcineva decât un Saturn sau un Bahus, ori de o noapte a ramadanului mahomedan? Nu puteți crede așa ceva cu niciun chip! La nașterea Mântuitorului nostru, citim, sumedenie de oști cerești au fost auzite cântând slavă Domnului. Dar cum se poate ca la nașterea Mântuitorului, pentru care datorăm laude tot atât de înalte precum ale lor, noi ne luăm răgazul să bucurăm

Mather, Cotton Predicator puritan și oponent al Crăciunului.

legiunile diavolești și să facem fapte care au în ele mai mult iad decât rai??”

Măcăleandru Un simbol al Crăciunului în Anglia, prezent pe nenumărate cărți poștale de sezon în Marea Britanie, începând cu anul 1862. Fiindcă se împerechează în decembrie, penajul măcăleandruului are nuanțe aprinse în perioada Crăciunului. Legende susțin că penele de pe pieptul său sunt roșii fiindcă au fost arse de foc atunci când pasărea a încercat să-l încălzească pe pruncul Iisus sau fiindcă a încercat să scoată un spin înfipt în fruntea Mântuitorului la răstignire, fiind împroșcat cu sânge.

O imagine ciudată prezentă pe multe cărți poștale de Crăciun în perioada victoriană era aceea a unui măcăleandru mort, probabil înghețat. Moartea prin îngheț în preajma Crăciunului a fost o temă predilectă a poveștilor despre copii săraci în secolul al XIX-lea, astfel că e posibil ca producătorii de cărți poștale să fi intenționat să genereze sentimente de compasiune și simpatie.

Mănunchiul sărutărilor Iată o relatare din secolul al XIX-lea, din Derbyshire, Anglia:

„Mănunchiul sărutărilor este întotdeauna o chestiune complicată. Mărimea lui depinde de numărul de bucle care îi formează scheletul. Fiecare vergea este decorată cu laur, iederă și rămurele ale altor plante, cu panglici colorate și trandafiri de hârtie, cu mere roșii special păstrate pentru această ocazie și cu portocale. Trei păpușele sunt de asemenea pregătite, deseori cu mult gust, pentru a-i reprezenta pe Mântuitorul nostru, pe mama lui Iisus și pe Iosif. Păpușile sunt atârinate în mănunchi cu fire prinse de partea lui de sus, înconjurată de mere și portocale prinse de fire și cu variate ornamente viu colorate. Uneori însă, păpușile sunt astfel așezate în mănunchi încât să formeze o scenă a ieslei.”

Văscul nu prea crește în Derbyshire; se găsește câte o rămurică, iar aceasta este legată cu grijă în partea de jos a mănunchiului, care e apoi atârnat în mijlocul casei, fiind centrul atenției în perioada Crăciunului.

Mărci de Crăciun Timbre ale căror venituri din vânzări sunt direcționate către eforturile de eradicare a tuberculozei. Au fost inventate de un diriginte de poștă danez, Einar Holboll, și au fost tipărite pentru prima dată în 1904, cu portretul reginei Louise. Jacob Riis, un imigrant care și-a pierdut șase frați din cauza tuberculozei, a adus ideea în SUA, unde a fost popularizată în 1907 de Emily Bissell, o asistentă socială din Delaware care avea nevoie de bani pentru a menține în funcțiune o clinică destinată tuberculoșilor. Pentru a strânge fonduri, ea a conceput propriul ei timbru, în urma succesului înregistrat înființându-se Asociația Națională pentru Tuberculoză. Simbolul familiar al crucii duble de Lorena a fost ales în 1919; fusese emblema lui Godefroi de Lorraine, conducător al primei cruciade, și deci un simbol al luptei sfinte împotriva unei maladii letale. Holboll a murit în 1927, decorat și înnobit de mai mulți regi; în cursul vieții sale, zeci de țări au adoptat ideea mărcilor de Crăciun.

Mărci de Crăciun Emily Bissell, înfățișată aici pe un timbru american, a contribuit la popularizarea mărcilor de Crăciun în SUA.

Mâncarea și Crăciunul Mâncarea de Crăciun constituie un subiect plin de semnificații. Când anume se mănâncă, ce se mănâncă, ce nu se mănâncă, împreună cu cine – toate sunt chestiuni importante și nuanțează modurile diferite în care Crăciunul este celebrat în lumea întreagă.

Mâncarea poate simboliza solidaritatea grupului. Prezența la masa de Crăciun indică apartenența la o familie, prin faptul că respectivul este acceptat la una dintre cele mai importante sărbători din calendar. Mâncarea unește de asemenea generațiile între ele; invitarea la masa a unei rude îndepărtate reprezintă o modalitate de reunire a familiei extinse. În multe culturi, această idee este extrapolată dincolo de limitele vieții în sine, atunci când în seara de Ajun familia lasă mâncare afară pentru spiritele rudelor decedate, despre care se crede că se întorc acasă în noaptea respectivă.

Mâncarea constituie deopotrivă un mod de interrelaționare. Grijă ca și alții să aibă de mâncat și de băut în timpul sărbătorii nu este doar o expresie a mărinimiei și a milei creștinești, ci și o modalitate de a demonstra că grupul din

care faci parte dispune de mâncare în exces. În Evul Mediu faptul era o dovadă de responsabilitate socială, inclusă în numeroase contracte feudale, prin care seniorul se obliga, de Crăciun, să se arate milostiv față de supușii săi. Declinul înregistrat de acest obicei în secolele al XVI-lea și al XVII-lea a dus la înmulțirea VIZITELOR DE CERUT și a acuzelor cu privire la dispariția spiritului de generozitate în perioada Crăciunului. Tot acum era oferită o cantitate suplimentară de hrană animalelor – nu doar celor domestice din propria gospodărie, ci și păsărilor cerului.

Masa de Crăciun este o celebrare a belșugului, un semn că poți mânca nu doar pentru a-ți potoli foamea pe ziua respectivă. În trecut, când nu existau tehnicile moderne de conservare a hranei și când animalele din gospodării erau tăiate fiindcă nu aveau ce să mănânce pe timpul iernii, ospetele de Crăciun erau logice; altfel, mâncarea risca să se strice. În prezent, oamenii tind să-și manifeste avuția concentrându-se mai puțin asupra cantității și mai mult asupra calității și diversității meniului; delicatele, băuturile și carnea sunt consumate de Crăciun mai mult decât în oricare altă perioadă a anului.

Mâncarea așezată pe masă este totodată o celebrare a loialității, un semn al apartenenței la un popor și la un loc anume, la un set de tradiții. Mâncând aceleași preparate în fiecare an, ne afirmăm ca membru al unui „trib” aparte. *Lutfisk* la norvegieni, plăcinta *rapée* a canadienilor din Acadia și curcanul de pe mesele americanilor nu sunt mâncate de Crăciun doar din motive de gust, ci și fiindcă sunt simboluri ale comunității respective.

Mândria Crăciunului Plante din genul *Ruellia*, originare din Caraibe și din America de Sud, din care fac parte *R. devosiana*, cu florile ei albe cu dungi mov, *R. graecizans*, cu flori mici și roșii, și *R. squarrosa*, cu inflorescențe albe.

Mâța-n colț Un joc de Crăciun din secolul al XVIII-lea, în Anglia. „Cât despre mâța-n colț, acesta este un joc cât se poate de nevinovat, pe care îl poți juca după pofta inimii;

căci în acest joc, când un bărbat prinde o femeie, o poate săruta până ce-i țiuie urechile, căci altfel, dacă e femeie de viață, va fi dezamăgită; dar dacă e una care se zbate și roșește, fii sigur că-i o mironosiță și, de nu se vrea a fi pupată în public, va primi sărutul cu brațele deschise pe după ușă, și acolo o s-o poți pupa până ce te-o durea inima.”

Melancolie de Crăciun Elvețienii îi spun *Weihnachtscholer*, iar psihiatrii o numesc *Sindrom Traumatic Post-Crăciun*. Cei mai mulți oameni se mulțumesc cu „melancolie de Crăciun” – un sentiment de tristețe care îi copleșește pe cei pentru care perioada sărbătorilor de iarnă nu este un prilej de bucurie, ci de disfuncții.

Să nu vă închipuiți că este o tulburare care îl afectează numai pe omul modern. În jurnalul unei americance din 1885 scrie: „Când vin aceste zile, inimile noastre se întristează; ne e dor de iubita noastră mamă, urcată acum la ceruri.” În 1872, în seara de Ajun, o văduvă nota: „Zilele acestea sunt foarte triste pentru mine. Încerc să-mi ascund sentimentele de dragul celor alături de care sunt.” În ziua de Crăciun, aceeași femeie scria: „Sunt multe inimi triste, dar și unele vesele.” În povestea norvegiană „Înainte ca lumânările să se stingă”, din 1901, doi soți se străduiesc să se simtă mai veseli și să privească sărbătorile prin ochii copilului lor, dar soția spune, referitor la melancolia pe care o resimte: „Oare trebuie să-ți spun încă o dată că există ceea ce se cheamă amintiri din seara de Crăciun?”

Iată câteva dintre cauzele melancoliei de Crăciun:

- pierderea unei persoane dragi;
- resentimentele stârnite de accentul pus pe latura comercială a sărbătorii;
- sentimentul izolării, al non-apartenenței, la o persoană care face parte dintr-o religie ce nu serbează Crăciunul;
- frustrarea cauzată de incapacitatea financiară de a cumpăra cadouri pentru cei dragi;
- furia cauzată de creșterea în greutate sau de îndatorarea financiară induse de sărbători;
- lipsa unui cămin, a prietenilor sau înstrăinarea de familie ori de grupul etnic;

- vinovăția determinată de faptul că nu suntem la fel de fericiți ca familiile ideale prezentate la televizor;
- sindromul saturării maritale (ne-am saturat să-i tot facem celuilalt pe plac);
- separarea în perioada sărbătorilor de partenerul care este căsătorit cu altcineva.

Muzica pop, cu abilitatea sa de a nu rata noile tendințe, a exploatat sentimentul, livrând pe bandă rulantă o sumedenie de cântece care subliniază deprimarea de sărbători, în fruntea listei situându-se hitul din 1957 al lui Elvis Presley, „Blue Christmas”. Putem adăuga „What Do the Lonely Do at Christmas?” al trupei The Emotions, „Christmas Eve Can Kill You” al formației The Everly Brothers, și „Who Took the Merry Out of Christmas?” al grupului The Staple Singers.

Deși în perioada Crăciunului nu se înregistrează o creștere a ratei sinuciderilor (în rândul femeilor, numărul acestora scade în lunile decembrie și ianuarie), medicii raportează un număr sporit de depresii după sărbătorile de iarnă. Unele biserici organizează slujbe speciale, pentru a-i asigura pe credincioși că Dumnezeu continuă să fie prezent chiar și pe fondul tristeții, iar compania producătoare de felicitări și cărți poștale Hallmark a lansat o gamă de felicitări de Crăciun pentru cei în doliu, intitulată „Mesaje de alinare”.

Melchior Numele tradițional al unuia dintre cei trei Magi care l-au vizitat pe micul Iisus. Deși relatările nu coincid, de cele mai multe ori Melchior este înfățișat ca fiind cel mai vârstnic și totodată cel care îi aduce Pruncului aur în dar. O cronică sud-americană din 1609 susține că unul dintre apostolii lui Iisus, Sfântul Bartolomeu, a evanghelizat regiunea andină și că Magul Melchior era incaș. (Vezi planșele color, fig. 14.)

„**Mele Kalikimaka**” „Crăciun fericit” în limba hawaiiană, colindul „Mele Kalikimaka” a fost scris de R. Alex Anderson și interpretat de Bing Crosby și Surorile Andrews în 1950.

Melchior Un timbru postal din Guernsey care-l comemo-rează pe Melchior, cel mai vârstnic dintre Magi, cel care i-a adus pruncului Iisus aur în dar.

Merry Christmas, George Bailey (TV, 1997)

Într-un stil postmodernist, canalul de televiziune PBS a difuzat în 1997 o producție TV inspirată de o piesă radiofonică după un film realizat pe baza unei scurte povestiri publicate pe o felicitare de Crăciun. *Merry Christmas, George Bailey*, cu Bill Pullman, Penelope Ann Miller, Nathan Lane, Sally Field și Martin Landau, era de fapt o lecturare a unui scenariu realizat de Lux Radio în 1947 după filmul *O viață minunată*, regizat de Frank Capra. (În anii 1940 erau în mod obișnuit puse în scenă piese radiofonice ca modalitate de promovare a filmelor artistice.) Republic Entertainment, care a achiziționat drepturile de autor pentru peliculă în 1993, a permis realizarea producției de televiziune în beneficiul unei fundații de luptă împotriva SIDA la copii.

Regizat de Matthew Diamond, filmul a fost produs de Jimmy Hawkins, care în copilărie interpretase rolul Tommy, unul dintre copiii lui Bailey în pelicula *O viață minunată*.

Mersul cu colindul Încă din Evul Mediu, oamenii au folosit perioada Crăciunului ca pretext pentru a merge din ușa-n ușa și a cere de pomană, în schimbul unui cântec sau al urărilor de bine pentru anul viitor. În 1462, în Alsacia, persoane înveșmântate aidoma Magilor procedau astfel în ajunul Epifaniei. Surse engleze din secolul al XVI-lea menționează obiceiul FĂTUCELOR DE WASSAIL în A DOUĂSPREZECEA NOAPTE. În Yorkshire, băieții mergeau la „cerut de Crăciun“, bătând la uși și strigând „Un Crăciun fericit s-aveți, doamnă și domnule.“ Cerșetorii similare aveau loc în Anglia în ziua Sfântului Toma, fiind numite *mumping* sau „milostivit“. Băieții de plugari ieșeau la cerșit în LUNEA PLUGULUI; în Elveția, tradiția SILVESTERKLÄUSE este respectată în ajunul Anului Nou. *Klopfelengehen* are loc în sudul Germaniei în toată perioada Adventului. În America de Nord, cei care mergeau în BELSNICKLING și în MUMMING în Newfoundland așteptau mai degrabă ospitalitate decât bani. În Brazilia, Reisados solicită donații pentru celebrarea Epifaniei.

În schimbul urărilor, vizitatorii primeau totdeauna bani sau ospitalitate. Deseori, dacă nu li se oferea nimic, proferau blesteme. În Rusia prerevoluționară, colindătorii cântau *kolyadki*, binecuvântări muzicale care se puteau transforma în „urări“ de recolte slabe sau vite bolnave dacă gazda nu le oferea mici daruri. Pe insula elenă Chios, copiii o boscorodesc pe gospodina care, în seara de Ajun, a rămas fără daruri pentru ei; îi comentează grosolan înfățișarea și îi urează să-i crească copite. Cuvintele lor ar putea întrece cu greu veninul revărsat din blestemul următor, rostit pe insula scoțiană South Uist:

Blestemul Domnului și-al Anului Nou să cadă asupra ta

Împreună cu găinațul șoimului țipător,

Al uliului, al corbului și al vulturului,

Și cu rahații vulpilor șirete.

Rahați de câini și de pisici să pice asupra-ți,

Și de mistreț, de castor și de drac,

De urs tăfnos și de lup sălbatic,

Și cu rahați de dihor puturos.

În regiunile de nord-est ale Europei, BĂIEȚII CU STEAUA merg încă și astăzi pe străzi, deși acum banii strânși sunt destinați de multe ori țărilor din Lumea a Treia. În satul Oberndorf din Austria, unde a fost compus colindul „Stille Nacht“, barcagii – care nu puteau munci în lunile de iarnă – colindau de Crăciun cerând bani pentru a putea rezista până în primăvară. Obiceiul a dispărut pentru o vreme, când guvernul a adoptat un plan de asigurări sociale, dar a renăscut în secolul XX sub o altă formă. În prezent, grupuri de persoane străbat străzile cu felinare, clopoței și un leagăn de Crăciun în vârful unei prăjini, strângând bani în scopuri caritabile. Deși adevăratul mers la colindat se întâlnește tot mai rar, Crăciunul rămâne încă perioada din an în care generozitatea este încurajată, un exemplu în acest sens fiind, în America de Nord, Armata Salvării.

Unii istorici fac o deosebire între vizitatorii care cer pomană – cum ar fi FĂTUCELE DE WASSAIL sau cei care fac MUMMING de ziua SFÂNTULUI TOMA – și persoanele care caută doar ospitalitate în schimbul urărilor de bine. Vizitele acestora din urmă sunt numite de ei „vizite de noroc“. Obiceiuri ca WASSAIL sau MUMMING în Newfoundland intră în categoria lor.

Mesajul de Crăciun al Papei Un mesaj adresat lumii întregi de suveranul pontif în ziua de Crăciun sau în jurul acesteia, deseori susținând cauza păcii. Unul dintre cele mai cunoscute este cel din 1942, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când papa Pius al XII-lea a denunțat persecuțiile la care erau supuse mii de persoane „exclusiv din cauza rasei sau a descendenței lor“. Ambasadorul Germaniei la Vatican s-a plâns că suveranul pontif „a vorbit limpede în numele evreilor“. În 1990, papa Ioan Paul al II-lea s-a folosit de același prilej al mesajului de Crăciun pentru a susține pacea în Golful Persic, în pragul războiului din Irak; în 1998 a cerut abolirea pedepsei cu moartea.

Mesajul regal de Crăciun La ora trei a după-amiezii de Crăciun în fiecare an începând cu 1932, suveranul britanic se adresează populației din

imperiul, respectiv Commonwealth. Primul care a transmis un astfel de mesaj a fost regele George al V-lea, la rugămintea directorului general al BBC, John Reith, care insista în acest sens încă din 1923. Scris de Rudyard Kipling, mesajul a fost transmis de la Castelul Sandringham:

Datorită uneia dintre minunile științei moderne, mă pot adresa în această zi de Crăciun tuturor supușilor mei din imperiu. Consider că este un semn bun faptul că telegrafia fără fir a atins o asemenea perfecțiune într-o epocă în care imperiul este atât de strâns unit, căci ne oferă posibilitatea de a ne apropia și mai mult.

Poate că viitorul ne va aduce în cale numeroase încercări grele. Trecutul ne va fi învățat deja cum să le înfruntăm neclintiti. În prezent, misiunea noastră, a tuturor, este aceea de a asigura un climat rezonabil de pace în interiorul granițelor noastre, de a ne regăsi prosperitatea fără a dovedi egoism și de a-i purta alături de noi pe cei pe care poverile trecutului i-au copleșit sau i-au dezamăgit.

Țelul meu de o viață a fost acela de a sluji cât mai bine aceste scopuri. Loialitatea și încrederea voastră mi-au fost nemărginită răsplată. Vă vorbesc acum tuturor din casa mea și din inima mea, acelor bărbați și femei atât de izolați de zăpezi, de deșerturi sau de mări, încât numai pe calea undelor ne putem adresa; acelor loviți de orbire, de boală sau de infirmitate și celor care sărbătoresc această zi împreună cu copiii și nepoții lor – vouă tuturor vă doresc un Crăciun fericit. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

De atunci, ascultarea mesajului a devenit o tradiție de Crăciun. Regina Elisabeta a II-a a rostit primul său mesaj radiodifuzat în 1952, primul televizat fiind cel din 1957. La fel ca tatăl ei, George al VI-lea, și ca bunicul George al V-lea, regina obișnuia să rostească mesajul de Crăciun în direct, dar din 1960 acesta este înregistrat și trimis din vreme țărilor din Commonwealth, pentru a fi difuzat la ora locală adecvată. Programul de televiziune include și materiale filmate în mod special în cursul anului

respectiv. Mesajul este în prezent disponibil și pe internet.

Mesă Cea mai importantă parte a celebrărilor nașterii lui Iisus este reprezentată de mesa de la miezul nopții de Ajun și cea din ziua de Crăciun. La Roma, obiceiul mesei triple a apărut în secolul al V-lea, când papii așezau o iese miniaturală în biserica Santa Maria Maggiore și țineau mesa acolo la miezul nopții, când se presupunea că s-a născut Iisus; alte două erau ținute dimineața în basilicile Sant' Anastasia și San Pietro. (Aceste din urmă lăcașe au variat în decursul timpului.) Despre prima mesă, *Missa in Nocte*, sau „mesa de noapte”, Toma d'Aquino spunea că simbolizează nașterea Cuvântului lui Dumnezeu în Tatăl; a doua, *Missa in Aurora*, „Mesa din zori”, reprezenta Nașterea lui Dumnezeu în trup; iar cea de-a treia, *Missa in Die*, „mesa de zi”, desemna nașterea spirituală în inimile credincioșilor. Alții susțineau că prima slujbă era reprezentativă pentru întunericul în care se afla omenirea înainte de legea lui Moise; mesa din zori simboliza lumina crescândă a Legii și a profeților, iar cea de zi întruchipa era creștină a luminii și îndurării divine.

Aceste slujbe poartă nume diferite în diversele regiuni ale lumii. În țările de limbă spaniolă, cea dintâi este *Missa de Gallo*, „mesa cocoșului”; în unele zone din estul Europei se numește „mesa păstorilor”; în Puerto Rico și Filipine, mesa de dimineață însoțită de colinde e numită *Missa de Aguinaldo*, „mesa colindului”.

Mesele oficiate la miezul nopții de Ajun în unele dintre cele mai cunoscute catedrale ale lumii – San Pietro din Roma, Biserica Nașterii din Bethlehem sau Notre Dame din Montreal – sunt televizate, astfel încât credincioșii să le poată urmări chiar de la distanță.

Mesia Un oratoriu (HWM 56) compus în 1741 de Georg Friedrich Händel, despre nașterea, moartea și învierea lui Iisus. Deși numai o parte a sa amintește de Naștere și a fost inițial o piesă destinată sărbătorii de Paște, astăzi este interpretat cel mai des în perioada Crăciunului.

Muzica a fost scrisă de Händel în numai douăzeci și patru de zile, fără a fi avut o comandă

Mesia G.F. Händel, compozitorul Oratoriului Mesia.

în acest sens. Compozitorul susținea că a fost inspirat pentru a o compune: „Cred că am văzut Raiul înaintea ochilor mei, și pe bunul Dumnezeu însuși.” Libretistul său, Charles Jennens, nu a fost foarte impresionat, afirmând că adaptarea muzicală a textului său „nu era nici pe departe atât de bună cum ar fi trebuit să fie... Există unele fragmente nedemne de Händel și mult mai nedemne de Mesia”.

Prima reprezentare publică a oratoriului a avut loc în Dublin, cu rolul de a strânge fonduri pentru „deținuții din mai multe temnițe și pentru Spitalul Mercer din strada Stephen și Infirmeria Caritabilă de pe Inn’s Quay”. Publicul i-a făcut o primire extraordinară. Soloul contralto interpretat de scandaloasa Susanna Cibber l-a determinat pe episcopul de la Catedrala Sfântul Patrick să se ridice în picioare și să strige: „Femeie, toate păcatele fie-ți iertate!” În Londra, oratoriul nu a fost la fel de bine primit, însă cu timpul a fost recunoscut la nivel internațional ca o piesă de Crăciun prin excelență. Urmând exemplul regelui George al II-lea, la fiecare reprezentare publicul se ridică în picioare în timpul corului „Aleluia”. De asemenea, spectatorii obișnuiesc să-și aducă partituri și să cânte împreună cu membrii corului.

Mexic Crăciunul este celebrat în Mexic încă din anii 1520, puține fiind țările în care sărbătoarea e marcată de un nivel atât de ridicat de fast, pietate și entuziasm.

Semnele că sărbătorile încep sunt vizibile încă din primele zile ale lunii decembrie. Fecioara din Guadalupe, sfânta ocrotitoare a Mexicului, este celebrată cu profundă venerație pe 12 decembrie. Sărbătoarea marchează miraculoasa apariție a Fecioarei, în 1531, în fața lui Juan Diego, un mexican de rând. La această dată se deschid piețele de Crăciun, oferind spre vânzare preparate de sezon, PINATAS, figurine și materiale necesare alcătuirii ieslei miniaturale, *nacimiento*. În Mexic, aceste scene ale nașterii pot fi construcții elaborate, nu doar o replică a staulului în care a venit Iisus pe lume, ci un peisaj întreg, cu munți, cascade, un sat și o sumedenie de îngeri, păstori, Magi și animale sosite pentru a i se închina Pruncului.

Pe 16 decembrie este prima dintre cele 16 nopți de POSADAS, în semn de amintire a peregrinărilor Sfintei Familii în căutarea unui adăpost în Bethlehem – obicei lansat în Mexic în secolul al XVI-lea de călugării care doreau să înlocuiască festivitățile din miez de iarnă ale localnicilor cu unele creștine. După lăsarea nopții, oamenii se adună într-o procesiune și, conduși de un copil îmbrăcat ca un înger, însoțit de alți doi purtând imaginea Mariei și pe cea a lui Iosif, pornesc pe străzi cântând acompaniați de diverse instrumente, până ce ajung la o casă aleasă pentru ceremoniile din seara respectivă. Acolo bat la ușă, cerând găzduire pentru doi călători osteniți, dar sunt refuzați în mod ritualic. După un schimb tradițional de replici, participanții sunt invitați în casă, unde se adună în fața ieslei miniaturale a familiei și cântă colinde, după care sunt răsplătiți cu mici gustări. Pe 24 decembrie, șirul de *posadas* se încheie cu o mare petrecere pentru familiile care au participat la procesiune sau care au jucat rolul gazdelor. Copiii sparg *pinatas*, ospitalitatea abundă și după aceea toți merg la slujba de la miezul nopții. Obiceiul s-a răspândit astăzi în toate țările Americii Centrale și în regiunile de sud-vest ale SUA.

Pe 23 decembrie, în orașul Oaxaca din sudul Mexicului, locuitorii și turiștii celebrează cunoscuta *Noche del Rábano*, NOAPTEA RIDICHI-LOR. Ridichi uriașe sunt sculptate în forme complexe, înfățișând personaje din legenda Nașterii, zei azteci sau animale; cele mai reușite sunt recompensate cu premii. De asemenea, au loc dansuri, focuri de artificii și un mare târg de Crăciun.

Pe întregul teritoriu al Mexicului se desfășoară dansuri și ceremonii tradiționale. Una dintre cele mai vechi este *los matachines*, o dramă dansantă cu origini în Spania medievală și în războaiele dintre creștini și mauri. Șiruri de dansatori splendid costumați interpretează roluri de Bunic, Bunică, Monarh, Căpitan și Taur, simbolizând arhaica luptă dintre bine și rău, binele triumfând în final. Dramele pastorale, *pastorelas*, au fost și ele aduse din Spania în secolul al XVI-lea, ca parte a tradiției europene a pieselor de Advent. E vorba despre povestea păstorilor din Bethlehem, vestiți de îngeri despre Nașterea lui Iisus, și a încercărilor acestora de a-l găsi, în ciuda mașinațiunilor diavolului. O combinație de umor și pietate, cu influențe spaniole și amerindiene deopotrivă, scenarii fixe și improvizații, astfel de drame sunt extrem de îndrăgite în rândul populației.

Ajunul Crăciunului, *Noche Bueno*, este punctul culminant al *posadas*, *pastorelas* și al paradelor numite *calendas*. În această noapte, figurina reprezentându-l pe Iisus este așezată în *nacimiento*, familiile merg la *Missa de Gallo*, slujba de la miezul nopții, și apoi se întorc acasă pentru masa festivă. În meniu se regăsesc curcanul – domesticit de azteci –, puiul sau carnea de porc, dar și *tamales*, orez și budincă de porumb. Punciurile de fructe, cidrul acidulat și lichiorul de ouă sunt băuturile preferate, iar la desert sunt servite *bunuelos*, un fel de gogoși, prăjituri, fursecuri și fructe. Copiii se distrează privind artificiile și spărgând *pinata*. Unii dintre ei cred că în noaptea de Crăciun *El Nino Dios*, Pruncul Hristos, le aduce daruri, dar momentul tradițional al „livrării” lor este Epifania.

Pe 28 decembrie este ziua Sfinților Inocenți, *Los Santos Inocentes*, care comemorează uciderea pruncilor de sex masculin în Bethlehem din

ordinul lui Irod, în încercarea de a-l omorî pe micul Iisus. La fel ca în multe țări de limbă spaniolă, este o zi a farselor și păcălelilor, ca 1 aprilie în unele regiuni ale Europei și în SUA. În această zi se spune de asemenea că nu e bine să dai bani cu împrumut și nici să te încrezi prea mult în bunăvoința celorlalți.

Epifania, pe 6 ianuarie, este și *Dia de los Reyes*, ziua celor trei Magi. Cu o noapte înainte, copiii mexicani își lasă afară pantofii și o mână de fân, și așteaptă ca Magii, în drumul lor spre Bethlehem, să le lase daruri în timp ce caii și cămilele lor vor mânca fânul. Echivalentul mexican al Prăjiturii regelui – KING CAKE sau *gâteau des rois* – este *Rosca de Reyes*, un fel de cozonac în formă de inel decorat cu fructe confiate, servit cu ciocolată fierbinte în după-amiaza zilei de 6 ianuarie. O figurină reprezentând un bebeluș este introdusă în aluat, iar cel care o găsește în felia sa trebuie să găzduiască o petrecere de Întâmpinarea Domnului.

Ziua de 2 februarie este *El Dia de la Candelaria*, Sărbătoarea Purificării sau Întâmpinarea Domnului, moment care marchează sfârșitul sărbătorilor de Crăciun. Cel care a găsit figurina în *Rosca de Reyes* organizează o ultimă petrecere, cu *tamales* din belșug, iar *nacimiento* este strânsă și pusă la păstrare pentru anul viitor.

Mickey's Christmas Carol (1984) Nimic nu pare a fi sfânt pentru cei de la Disney. În acest film de animație („Crăciunul lui Mickey”), acțiunea din *Un colind de Crăciun* este plasată printre șoricei și rațe. Alan Young este glasul lui Scrooge McDuck, regizor fiind Burny Martinson.

Micul festin Crăciunul pentru creștinii iranieni, pentru care Paștele este Festinul mare.

Miel Nașterea lui Iisus într-un staul, apariția păstorilor veniți la scurt timp să i se închine și rolul lui Iisus de Miel jertfit al lui Dumnezeu au fost factorii care au transformat micul animal într-un sugestiv simbol creștin. În arta Nașterii, păstorii sunt deseori reprezentați aducând un miel la leagănul lui Iisus. Ei apar de asemenea frecvent în colinde și în filmele de animație de sezon, precum *The Little Drummer Boy*.

Două remarcabile ceremonii populare au ca element central mielul. În insulele Hebride, grupurile de colindători oficiau odinioară rituri de binecuvântare, așezând cel mai mic copil din casă pe o blană de miel și înconjurând cu el focul de trei ori, ca o mărturie a lui Iisus ca miel al Domnului. În Provence, Franța, în ajunul Anului Nou, un miel este adus în biserică pe un căruț tras de un berbec și ulterior oferit în dar de un păstor.

Milly Box Maids O *milly box* (sintagmă derivată de la *milady's box*, „cutia doamnei”) era o casetă împodobită ce conținea o reprezentare a Fecioarei cu Pruncul pe un pat de mușchi și flori uscate. În Anglia secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, fetele mergeau cu această casetă din casă în casă, cântând colinde de Crăciun. Gazdele le ofereau câțiva bănuți, iar ele le arătau conținutul casetei. Obiceiul derivă din tradiția FETELOR CU VASUL, în care tinerele purtau din ușă-n ușă o icoană a Sfintei Familii.

Mir Unul dintre darurile aduse de Magi pruncului Iisus, mirul este rășina parfumată a unui arbore din genul *commiphora* care crește în estul Africii și în Arabia și este folosit la fabricarea parfumurilor, a tămâii, a medicamentelor și unguentelor. Deoarece era utilizat la ungerea cadavrelor, menționarea lui ca dar adus de Magi este considerată o profecție privind moartea lui Iisus. Baltazar este Magul înfățișat cel mai des ca dăruind vasul cu mir.

Miracle du Grand St Nicolas, Le („Miracolul Sf. Nicolae cel Mare”) Legenda conform căreia SFÂNTUL NICOLAE a readus la viață trei copii uciși de un hangiu și ascunși într-un butoi cu saramură l-a inspirat pe Anatol France (1844–1924) să scrie o povestire cu ton ironic. Nicolae îi adoptă pe cei trei copii salvați care, din păcate, se dovedesc a fi niște ticăloși, violându-i nepoata, declanșând un război și cauzând excomunicarea Sfântului Nicolae însuși. Distrus, acesta rătăcește prin lume și ajunge la hangiul asasin, care între timp s-a pocăit, iar acum a devenit un sfânt. Nicolae i se adresează astfel lui Dumnezeu: *Votre sagesse est adorable; mais*

vos voies sont obscures et vos desseins mystérieux („Înțelepciunea ta e minunată, dar căile tale sunt întunecate, iar planurile, misterioase.”)

Miracle of Morgan's Creek (1944, „Miracolul de la Morgan's Creek”) Este al Doilea Război Mondial, iar frumoasa localității, Trudy Kockenlocker, adoră soldații – într-atât încât se trezește într-o dimineață, după o petrecere pentru băieții în uniformă, și abia dacă-și mai amintește că s-a măritat cu unul dintre ei. Situația ei devine și mai dificilă când constată că a rămas însărcinată. Complicațiile se înmulțesc, până când, în ziua de Crăciun, aduce pe lume sextupletei.

Filmul a fost considerat scandalos la vremea sa, dar Betty Hutton în rolul lui Trudy și Eddie Bracken în cel al prietenului său șomer, Norval, conferă un caracter plăcut acestei comedii realizate de Preston Sturges. Un remake a fost realizat în 1958 avându-l protagonist pe Jerry Lewis, sub titlul *Rock-a-bye Baby*.

Miracle on Main Street (1939) Maria este o eroină ciudată pentru un film de Crăciun, așa cum este acesta („Miracol pe Strada Mare”): o stripteuză ieftină, cu un soț ticălos și violent. Când cei doi comit o crimă în seara de Ajun și se ascund într-o biserică, Maria găsește în ieslea miniaturală un bebeluș abandonat și decide să-l păstreze. Faptul că are un copil o aduce pe calea cea bună; își găsește un prieten de ispravă, numai că soțul se întoarce. Steve Sekely a regizat filmul, cu Margo în rolul Mariei, Walter Abel în cel al prietenului, Jim, și cu Lyle Talbot întruchipându-l pe soț.

(Numele real al lui Margo era Maria Marguerite Guadalupe Teresa Estela Bolado Castilla y O'Donnell, fapt care explică de ce și-a ales un nume de scenă care să încapă pe un afiș cinematografic.)

Miracol pe Strada 34 (1947) O abordare clasică a importanței pe care o au credința și miracolele în perioada Crăciunului. Kris Kringle (Edmund Gwenn) se crede Moș Crăciun și chiar este angajat de magazinul Macy's pe acest post. Acolo întâlnește o fetiță (Natalie Wood) prea blazată pentru a mai crede în el, dar a

Miracle on 34th Street John Payne încearcă s-o convingă pe sceptica Natalie Wood în această producție hollywoodiană clasică de Crăciun.

cărei dorință de a avea o casă și o familie este mai puternică decât scepticismul. Ca urmare a afirmațiilor sale, că este adevăratul Moș Crăciun, Kringle este considerat nesănătos la minte și supus unei audieri în acest sens – situație rezolvată în mod încântător de serviciile poștale. Filmul, în care au mai jucat Maureen O'Hara, John Payne și William Frawley, a câștigat trei premii Oscar – unul pentru Gwenn și două pentru scenariști, unul dintre aceștia fiind Valentine Davies, autorul povestirii originale. Meredith Willson a adaptat povestea în 1963 pentru muzicalul *Here's Love*, jucat pe Broadway.

Miracol pe Strada 34 (1994) Cele două reeditări pentru televiziune ale clasicului din 1947 (realizate în 1955 și 1973) nu merită luate în discuție, dar performanțele actricești ale Marei Walker în rolul fetiței care ajunge să creadă în miracole și ale lui Richard Attenborough în cel al lui Kris Kringle fac ca acest film regizat de Les Mayfield să merite văzut.

Missa de Gallo Mesa Cocosului, o slujbă oficiată în zorii zilei de Crăciun în țările hispanice. (Vezi MESĂ.)

Mithra O divinitate antică din Orientul Mijlociu, asociată cu zeul-soare. Cultul său era răspândit în armata romană, iar zeul fiind celebrat pe 25 decembrie, dată care începând cu secolul al IV-lea d.Hr., a fost legată și de venerarea Soarelui Invincibil, SOL INVICTUS. Unii specialiști cred că sărbătorirea nașterii lui Iisus a fost stabilită în această zi pentru a umbri venerarea acestor zeități solare.

Mock În Devon și în Cornwall, BUȘTEANUL DE CRĂCIUN este numit uneori *Mock*, cuvânt care înseamnă „ciot de lemn”. Când este pus pe foc, în seara de Ajun, în cinstea sa este rostit un toast.

Mohr, Josef (1792–1848) Preot și poet austriac care a scris versurile imnului STILLE NACHT. Hirotonisit în 1815, i s-a atribuit ca parohie satul alpin Mariapfarr, iar acolo a scris poemul intitulat „Stille Nacht! Heilige Nacht!”. Transferat la biserica St Nicholas din Oberndorf în 1817, s-a împrietenit cu organistul Franz Gruber, pe care l-a rugat în decembrie 1818 să pună „Stille Nacht” pe muzică. Gruber i-a făcut pe plac și noua piesă a fost interpretată pentru prima dată, cu acompaniament de chitară, la slujba de la miezul nopții în ajunul Crăciunului. Mohr și-a petrecut restul vieții ca preot paroh în mai multe sate austriece; a murit sărac, dar înconjurat de dragoste, la Wagrain, în aceiași Alpi.

Mon Oncle Antoine O minunată poveste pentru marele ecran (*Unchiul meu, Antoine*), despre Crăciunul într-o regiune rurală din Quebec, în anii 1940. Antoine, unchiul tânărului Jacques, este proprietarul magazinului general care constituie centrul universului social al unui mic centru minier. Aici, Jacques află povestea vieții tuturor locuitorilor, dar și câteva lucruri despre moarte. Regizat de Claude Jutra, filmul realizat în 1971 a fost răsplătit cu premii în lumea întreagă.

Moore, Clement Clarke (1779–1863) Cărturar și poet american, pe care majoritatea istoricilor îl consideră autorul poeziei „A Visit from St Nicholas”, cunoscută și sub titlul „The Night Before Christmas” („Noaptea dinainte de Crăciun”).

Profesor de limbi străine la un seminar din New York, se spune că ar fi scris-o pentru copiii săi, în 1821. Poezia a fost publicată anonim în ziarul *Sentinel* din Troy în 1823, dar abia în 1837 Moore a fost recunoscut în mod public ca autor al ei; atunci a devenit poemul o veritabilă senzație națională și totodată principala sursă a cunoștințelor deținute de americani despre Moș Crăciun.

Alți specialiști susțin că poemul a fost scris de fapt de HENRY LIVINGSTON JR.

Moros y Cristianos „Maurii și creștinii”, un preparat culinar caribian, din orez alb și fasole neagră, servit deseori de Crăciun în țările hispanice din America. Acesta este totodată titlul unei piese de teatru medievale, în care creștinii spanioli intră în conflict cu islamicii mauri; se crede că piesa ar sta la baza dramei de Crăciun mexicane *matachine*.

Moș Crăciun Istoria lui Moș Crăciun începe odată cu SFÂNTUL NICOLAE DIN MIRA, un episcop creștin din Asia Mică al cărui cult s-a dezvoltat în Evul Mediu și în jurul căruia s-au țesut numeroase povești despre generozitatea sa față de copii. În secolul al XII-lea, el era deja ocrotitorul celor mici, în numele lui primind daruri pe 6 decembrie, ziua în care era sărbătorit, sau în ajunul acesteia. În speranța că sfântul le va umple, copiii își așezau ciorapii sau ghetetele la ușă sau lângă fereastră, dat fiind că hornurile erau rare în Europa înainte de anii 1500. În secolul al XVI-lea, reformatorii religioși au criticat venerația excesivă acordată sfintilor, iar în regiunile dominate de protestanți, Sfântul Nicolae și-a pierdut slujba de aducător de daruri. A fost înlocuit de versiuni laice ale sale, de obicei înveșmântate în blănuri, sau de pruncul Iisus. În veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea, în Germania au apărut personaje precum Knecht Ruprecht, Pelznickel sau

Belsnickel (termeni care înseamnă „Nicolae cu Blănă”), ori Ru-Klaus („Nicolae cel Rău”), care îl însoțeau pe pruncul Iisus (numit Christkindl) sau veneau în locul lui. În alte țări protestante, precum Anglia, obiceiul de a oferi cadouri copiilor s-a pierdut, astfel că acolo nu a mai existat un personaj aducător de daruri. În Scoția, autoritățile ecleziastice calviniste au interzis orice festivități, astfel că celebrările și darurile au fost mutate în ajunul Anului Nou.

Moși Crăciuni în magazine În 1841, un magazin din Philadelphia a fost cel care a angajat primul Moș Crăciun. Magazinul lui J.W. Parkinson a aranjat ca un „Krisingle” real să coboare pe coș și să-i uimească pe copiii strânși acolo. Ideea a avut un asemenea succes, încât Parkinson a început să-și facă publicitate numindu-și prăvălia „Cartierul general al lui Kriss Kingle”. În mod ciudat, nimeni nu i-a urmat exemplul până în 1890, când Boston Store din Brockton, Massachusetts, a angajat un Moș rotofei, care și-a pus singur barba albă. În scurt timp, șiruri de copii își așteptau rândul să vorbească cu Moșul, iar alte magazine au preluat ideea. În 1900, deja zeci de magazine își aveau Moș Crăciunul în grotă sau pe un jilt, încurajându-i pe copii să i se așeze pe genunchi și să-i spună ce-și doresc de Crăciun.

De atunci au fost deschise numeroase școli menite să pregătească astfel de Moși Crăciuni, care între timp și-au format și propriile asociații profesionale. În SUA, ei au fost ținte ale amenințărilor cu bombă și ale părinților furioși, drept care au solicitat protecția poliției; în țările tropicale, Moși Crăciunii din magazine au făcut grevă pentru a protesta față de veșmintele lor călduroase.

Moșul ideal de magazin este descris ca fiind de vârstă mijlocie, rubicond, cu obraji roșii, posesor al unei bărbi naturale, având capacitatea de a-i încânta pe copii și de a face față cu brio verificărilor poliției. Asemenea candidați sunt tot mai rari, în conformitate cu spusele celor care îi recrutează. Stilul de viață sănătos al epocii actuale a redus, din câte se pare, numărul grăsunilor.

Moși Crăciunii din magazine au fost imortalizați în filme precum *Miracol pe strada 34* și *Poveste de Crăciun*.

Moș Crăciun cu mușchi (1996) Un film universal disprețuit (*Santa With Muscles*) regizat de John Murlowski, cu luptătorul profesionist Hulk Hogan în rolul principal, cel al unui milionar meschin, care ajunge să fie convins că el este Moș Crăciun.

Moș Gerilă Versiunea sovietică a lui Moș Crăciun, menită să-i înlocuiască pe Tata Crăciun, sau Koliada, la Crăciun, și pe Babușka de Epifanie. Moș Gerilă (*Ded Moroz*) era înfățișat ca un bătrân cu barbă albă, într-un veșmânt lung, cu blană. În cadrul campaniei duse de comuniști împotriva religiei și a vechilor ei tradiții, Moș Gerilă era cel care aducea daruri de Anul Nou, însoțit de o tânără atrăgătoare – nepoata sa, pe nume Snegurocika, Fecioara Zăpezilor. Supraviețuirea sa în lumea postcomunistă este deocamdată incertă.

În statele comuniste din Europa de Est, tentativele autorităților de a șterge din conștiința

populară legendele despre Moș Crăciun au fost întâmpinate cu rezistență, Moș Gerilă fiind perceput ca un simbol al opresiunii sovietice.

Moștenirea Baddeley Ecouri ale unor tradiții din vechea Anglie, precum REGELE FASOLE și A DOUĂSPREZECEA NOAPTE, ele mai persistă în Marea Britanie. Robert Baddeley, actor englez care a decedat în 1794, a lăsat prin testament suma de 100 de lire sterline din care să se asigure actorilor o prăjitură pentru A Douăsprezecea Noapte. Și astăzi, acest desert este servit în sala verde de la Theatre Royal, din Drury Lane, după spectacolul de seară din A Douăsprezecea Zi. Prevederea testamentară oferă de asemenea și vinul, pe care actorii îl beau în amintirea lui Baddeley.

Moșul secret Un obicei popular în numeroase țări, în cadrul căruia în școli, firme și alte locuri de muncă, participanții trag la sorți numele unei persoane căreia îi vor oferi, anonim, un mic cadou înainte de Crăciun. În Brazilia, obiceiul este numit *amigo secreto*; în Honduras, *cochombros*; în unele regiuni din Canada este cunoscut ca „Kris Kingle”.

Mother Goody Pe insula Campobello din New Brunswick, copiii își lasă ciorapii la vedere în ajunul Anului Nou și se așteaptă să găsească în ei mici daruri de la o personificare feminină a noului an, numită *Mother Goody* („Mama-Bunătați”). Ea vine deci după vizita de Crăciun a Moșului și se crede că își are originile în Scoția, de unde au emigrat multe dintre familiile care trăiesc pe insulă.

Mumming O tradiție de Crăciun ce presupunea deghizarea participanților, înrudită cu TRAVESTIUL și MASCAREA. Astăzi poate fi remarcată în piesele *mummerilor* în Anglia, în obiceiul mersului cu colindul pe la case din Newfoundland și în parada *mummerilor* din Philadelphia.

Un tip de *mumming* în Anglia la începutul epocii moderne era cel în care grupuri de mascați mergeau la casele din vecinătate, pentru daruri de sezon. O baladă din secolul al XVII-lea descrie obiceiul:

Moș Gerilă Pe acest timbru canadian este înfățișat Moș Gerilă, aducătorul de daruri comunist, numit în Rusia *Ded Moroz*.

Cu măști și ca să cânte, vecinii vin cu berea
neagră-n câni,

Să bea și să-i veselească pe toți ai casei,
domnițe și domni;

Iar pâinea, brânza și prăjitura dulce-i în-
deamnă să mai zăbovească,

La foc să se-nălzească și iarna înghețată de-
parte s-o gonească.

În Anglia, termenul se referă de asemenea la o piesă tradițională de Crăciun, în care doi eroi simulează o luptă. Deseori începe cu o introducere rostită de un personaj numit Tata Crăciun, urmată de apariția protagoniștilor, Sfântul Gheorghe sau regele George versus Turcul sau Cuțitarul. Cei doi se amenință și se umflă în pene înainte de a începe lupta; unul dintre ei cade, mort sau rănit, dar este salvat de un Doctor. Personajele secundare, un Bufon, Belzebut, un sărac și un măturător, distrează spectatorii înainte de a strânge bani de la ei și a încheia spectacolul cu un cântec. Există sute de

variațiuni regionale pe această temă, dar folcloriștii nu au reușit să identifice originile obiceiului. Se credea la un moment dat că are la bază o piesă moralizatoare medievală sau chiar un ritual precreștin al fertilității, dar nu există dovezi care să sugereze existența unor asemenea spectacole înainte de secolul al XVIII-lea. Tradiția pare să se fi conturat cândva între anii 1700 și 1750.

Coloniștii au adus cu ei piesele *mummerilor* în Newfoundland, unde au fost puse în scenă până în secolul al XIX-lea, când au început să devină prea predictibile și și-au pierdut atractivitatea. Localnicii le-au adaptat însă în forma unei parade oficiale, cu personaje costumate care merg cu colindul în perioada Crăciunului. Participanții în costume străbat străzile din St John de Nașterea Domnului încă din 1812; uneori, se opresc și simulează o luptă. În cadrul spectacolului apăreau de asemenea Bufoni și OWNSHOOKS. Bufonul era un *mummer* solitar care fugărea oamenii până când era prins și bătut ritualic. Bufonii purtau măști sau văluri

Mumming Obiceiul de Crăciun în Anglia, din Illustrated London News.

Mumming În această imagine din Illustrated London News sunt înfățișați mummerii angrenati în lupte tradiționale.

groase și pălării triunghiulare din carton și hârtie sau unele conice cu paiete, pene și panglici; uneori pe pălărie trona o corabie în miniatură. Erau îmbrăcați în cămăși împodobite cu panglici, fără jachete. *Ownshooks* erau bărbați înveșmântați în văluri și haine feminine, care vorbeau cu glas subțire. Atât ei, cât și Bufonii loveau trecătorii cu bășici de porc umflate și acoperite cu pânză sau cu un bici dintr-o coadă de vită legată de un băț.

Din cauza caracterului turbulent și a licențiozității periculoase pe care și-o permiteau bărbații mascați, obiceiul a fost interzis prin lege în 1861. Totuși, a continuat sub forma colindatului, urătorii fiind numiți și *jannies*. Mici grupuri de persoane mascate treceau pe la casele vecinilor și cereau permisiunea de a intra, strigând: „Lăsați *mummerii* să intre?” sau „Aveți ceva pentru colindători, doamnă?” Răspunsul pe care sperau să-l audă era „*Mummerii* sunt bine-veniți!” Odată intrați, colindătorii încercau să-și țină identitatea secretă, schimbându-și

vocea și comportamentul firesc. Unii aveau cu ei un băț, pentru a-i îndepărta pe cei prea curioși, dar dacă identitatea le era dezvăluită, obiceiul permitea ca respectivii să fie alungați cu propriul lor băț. La un moment dat însă, vizitatorii își scoteau măștile, iar gazda le servea o gustare.

Modernizarea societății din Newfoundland a părut o vreme să ducă la ieșirea din uz a vechilor tradiții; construirea, în secolul XX, de căi ferate și șosele a făcut posibil ca niște necunoscuți deghizați să fie primiți în casă, cu rezultate imprevizibile. Situația era deplănsă de anticari, care susțineau că obiceiul avea un efect de revigorare psihologică pentru muncitorii care luau parte la el:

Pescarii tăcuți, flegmatici, care nu aveau un cuvânt de spus tot anul, deveneau Mari Cavaleri ai Sfântului Patrick, ai Sfinților Mihail, Gheorghe, Alexandru, Hector etc., și-și susțineau discursurile eroice în versuri, colindând în costume fantastice, de la o casă din vecinătate la alta.

Practica a fost readusă însă în actualitate și continuă să-i bucure și astăzi pe locuitorii acestei provincii canadiene. O tradiție similară în zona continentală a Canadei este BELSNICKLING.

În Philadelphia, Pennsylvania, pe 1 ianuarie în fiecare an, o paradă cu durata de douăsprezece ore la care iau parte peste 10 000 de persoane le reamintește oamenilor de îndelungată tradiție a *mummingului*. Mărșăluind în costume elaborate, împodobite cu pietre, paiete și pene, zeci de cluburi ale *mummerilor* se întrec în patru divizii pentru premii și întâietate. Ei sunt urmașii turbulenților mascați din veacul al XVIII-lea și de la începutul secolului XX, care își vizitau vecinii și le cereau:

La ușa voastră acum am bătut,
La fel ca-n anul ce-a trecut.
Vin să ne dați, ca să ne săturăm;
Deschideți ușa, că vrem să intrăm.

Același tip de comportament turbulent care a determinat interzicerea obiceiului în Newfoundland a avut un rezultat similar în orașul Philadelphia. *Mummingul* a rezistat însă sub o formă mai pașnică, aceea a paradelor și competițiilor anuale, datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea. S-au înființat cluburi care concurează pentru premii și contribuie astfel la consolidarea comunităților, iar astăzi parada *mummerilor* din Philadelphia constituie un spectacol grandios.

Mumping Cerșitul în perioada Crăciunului era numit în unele regiuni ale Angliei *mumping* – un termen derivat ori din argoul țigănesc, ori de la bolboroselile cerșetorilor bătrâni. Ziua de 21 decembrie, în care era sărbătorit Sfântul Toma, era numită Ziua de Mumping, sau de „milostivit”. Reformele din domeniul asistenței sociale au dus la dispariția acestui obicei de Crăciun și a altor tradiții similare, de cerșit.

Muppet Christmas Carol, The (1992) Dacă nu-l poți avea pe Alastair Sim, te mulțumești la fel de bine cu Michael Caine, care îl întruchipează pe Ebenezer Scrooge,

alături de Broscoiul Kermit în rolul lui Bob Cratchit, Fozzie Bear ca Fozziewig și Miss Piggy ca Emily Cratchit; Gonzo își face și el apariția în spectacol, în rolul lui Charles Dickens. Regizat de Brian Henson.

Murătura de Crăciun Un ornament din sticlă în forma unei murături este ascuns în pomul de Crăciun în seara de Ajun, iar cel care o găsește primul este considerat norocos sau primește un cadou în plus. Inițial un obicei german din districtul Lauscha, unde se fabricau ornamente pentru pom, a fost preluat și în SUA.

„Mușcă dragonul” Un joc din Anglia, jucat de Crăciun, cel puțin începând din secolul al XVII-lea. Un bol cu stafide este umplut cu brandy și flambat. Jucătorii încearcă să adune stafidele cu degetele, în vreme ce spectatorii cântă:

Iată vasul plin de foc,
Care te-ndeamnă la joc,
Haț! Haț! Dragon!

Vezi să nu te-ntinzi prea tare,
Nu fi lacom la mâncare,
Haț! Haț! Dragon!

Cu albastra limba sa,
El pe mulți îi va mușca,
Haț! Haț! Dragon!

„Mușcă dragonul” Aventurosul joc de Crăciun de-a „Mușcă dragonul”.

Muzici callithumpiene Zgomotul făcut de turbulenții petrecăreți din clasele de jos i-a determinat pe membrii clasei de mijloc să militeze pentru o sărbătoare mai liniștită de Crăciun și pentru mutarea acestora din stradă în propriile locuințe.

Căci el mușcă ce găsește,
Înhațând tot ce-ntâlnește,
Haț! Haț! Dragon!

O variantă a jocului era „Flutură dragonul”: o lumânare aprinsă era așezată în centrul unei căni cu cidru sau bere. Jucătorii încercau să bea fără a stinge lumânarea.

Muzici callithumpiene Termenul, derivat din cuvântul grecesc cu sensul de „minunat”, se referă la zgomotele răsunătoare făcute de petrecăreți în perioada sărbătorilor de Crăciun în Anglia și în Statele Unite, în secolul al XVIII-lea.

„Muzicile” erau de fapt bătăi în cratițe și oale, strigăte, sunete de corn și alte zgomote. Nu numai că deranja somnul cinstitilor membri ai clasei de mijloc, dar obiceiul era deseori asociat cu atacuri la adresa slujbelor în biserici ori a sărbătorilor în casele din înalta societate. Acest tip de comportament a fost unul dintre motivele pentru care clasa de mijloc a militat la începutul secolului al XIX-lea pentru celebrarea mai liniștită a Crăciunului, pe cât posibil în spatele ușilor închise. (Vezi ANTICKS și STATELE UNITE ALE AMERICII.)

Nacimiento Un termen folosit în Spania și în unele regiuni ale Americii de Sud pentru IESLEA MI-
NIATURALĂ. În aceste țări, scena Nașterii
este mai importantă decât pomul de Crăciun.

Naluyuk Un personaj din tradiția MUMMING
din Newfoundland, mai cu seamă în regiunea
Labrador, unde este privit ca un soi de spi-
riduș rău, care contribuie la imprimarea valo-
rilor comunitare atât prin intimidare, cât și
prin cadourile oferite de Epifanie. Termenul
derivă din limba inuiților și înseamnă „păgân”
sau „necredincios”.

Narcisă În mitologia elenă, Narcis a respins dra-
gostea nimfei Echo și a fost pedepsit să se îndră-
gostească de propria sa reflexie în apă. Floarea
al cărei nume derivă din această legendă este
de obicei un simbol al vanității, dar în repre-
zentările BUNEI VESTIRI sau ale Fecioarei
Maria, narcisa face trimitere la triumful iubirii
divine asupra morții și a egocentrismului.

Narcoza curcanului O sintagmă glumeată care
desemnează starea de moleșeală de după o
masă de Crăciun îmbelșugată. La fel ca alte ali-
mente cu înalt conținut proteinic, carnea de
curcan conține triptofan, un aminoacid care
induce o stare de somnolență.

Nast, Thomas (1840–1902) Caricaturist ameri-
can de origine germană, ale cărui desene în-
fățișându-l pe Moș Crăciun au contribuit la
popularizarea imaginii standard a Moșului

nord-american, și care a adăugat detalii inte-
resante la biografia acestuia. Ca ilustrator pen-
tru publicația *Harper's Illustrated Weekly*, Nast
avea să devină un caricaturist celebru, inven-
tând atât elefantul republican, cât și măgarul
democrat folosite și astăzi pentru a reprezenta
principalele partide politice din Statele Unite
ale Americii. Dorința sa de reforme a contri-
buit la răsturnarea regimului corupt al lui Boss
Tweed în New York și la alegerea ca președinte
a lui Ulysses S. Grant.

Dar desenele sale reprezentându-l pe Santa
Claus, Moș Crăciunul american, sunt cele care
i-au asigurat renumele. Nast a combinat amin-
tirile Crăciunului în Germania cu sensibilitățile
americane, creând un prototip pentru dezvoltarea
unei imagini a Moșului care avea să reziste
mult după ce „rivalele” sale vor fi dispărut.
Pentru Nast, aducătorul de daruri era un perso-
naj bonom, grăsun și vesel, înveșmântat (așa
cum impunea poezia A VISIT FROM ST NI-
CHOLAS) în blănuri din cap până-n picioare,
încins cu o centură lată. Deși hainele Moșului
s-au mai schimbat în decursul anilor, figura și
personalitatea versiunilor sale ulterioare sunt
moștenite de la personajul lui Nast. Tot lui i-au
aparținut ideea atelierului de la Polul Nord și
prima ilustrare a gustării pe care copiii o pregă-
tesc pentru cel care le va aduce daruri. Multe alte
concepții despre Moș Crăciun au fost de ase-
menea redate artistic de Nast; registrul în care
sunt consemnate faptele bune și cele rele ale co-
piilor; condițiile de lucru în atelierul polar; și
teancurile de scrisori primite din lumea întreagă.

În timpul războiului civil american, Nast l-a
înfățișat pe Moș Crăciun în ziarul unionist *Stars
and Stripes*, aducând spiritul Crăciunului în
mijlocul soldaților de pe front. Astfel a facili-
tat celebrarea Crăciunului în Statele Unite și a
stabilit o conexiune între sărbătoare și Moș Cră-
ciun pe de o parte, și ideea de reunire a fami-
liei pe de alta. De asemenea, a stârnit reacția
celor din Sud, unde aparentul partizanat al
Moșului trebuia explicat într-un fel celor mici.
(Vezi GENERAL LEE AND SANTA CLAUS.)

Neprihănită zămislire În Evangheliile după Luca
și Matei din Noul Testament se spune că Maria,

o fecioară, a conceput un copil prin intermediul Duhului Sfânt și astfel l-a adus pe lume pe Iisus. Neprihănită zămislire a constituit un articol de credință încă din primii ani ai Bisericii, așa cum poate fi văzut în Crezul apostolic.

Cu 2000 de ani în urmă, o asemenea doctrină nu părea, probabil, atât de stupefiantă ca acum; la urma urmei, acesta era un mod de manifestare a divinității des întâlnit în lumea antică. Afrodita, zeița iubirii la vechii greci, s-a născut din spuma mării; Atena, zeița înțelepciunii, a venit pe lume gata matură, ieșind din fruntea lui Zeus; Mithra, zeul persan al luminii, s-a născut dintr-o stâncă; Alexandru cel Mare, care s-a autoproclamat divin și și-a dorit să fie divinizat de popoarele cucerite, pretindea că mama lui, Olimpia, era virgină când l-a născut.

PROTOEVANGHELIA LUI IACOV, text ne-canonic din secolul al II-lea, susține că Maria a născut într-o grotă, vegheată de o moașă și de fiii lui Iosif din prima căsătorie a acestuia, în vreme ce EVANGHELIA DUPĂ PSEUDO-MATEI, din veacul al VIII-lea, afirmă că nașterea a avut loc într-o grotă și că după aceea, la trei zile, familia s-a mutat într-un staul. Există trei versiuni ale nașterii lui Iisus. În cele mai vechi, considerându-se că Maria a născut după obicei, ea este reprezentată întinsă pe un pat, dar o legendă medievală târzie ce are la bază revelațiile Sfintei Brigita a Suediei o înfățișează în genunchetă, rugându-se, copilul apărând într-o izbucnire de foc la picioarele ei. O altă variațiune medievală pe aceeași temă o reprezintă pe Maria sprijinită de o coloană, în vreme ce Iosif împrăstie fân la picioarele ei, iar pruncul apare învăluit în lumină.

Egloga a IV-a a lui Vergiliu pare a prevesti neprihănită zămislire a unui copil ce deschide o nouă eră de aur a omenirii. (Vezi PROFETII.)

Născut de Crăciun Să fii născut în ziua de Crăciun este o coincidență fericită sau nefericită, în funcție de locul în care ai venit pe lume. În țările din estul Europei se consideră în general că aduce ghinion să te naști de aniversarea Mântuitorului. Grecii credeau că acest lucru este un afront la adresa Fecioarei și a pruncului său și că micuții veniți pe lume de Crăciun

aveau să se transforme în KALLIKANTZAROI monstruoși. Pentru a preveni o asemenea soartă, părinții erau obligați să pârlască unghiile de la picioare ale nou-născutului, ca să nu se preschimbe în gheare, și să-l lege pe bebeluș cu funii din tulpini de usturoi. În unele regiuni din Polonia și din Germania exista temerea că un copil născut pe 25 decembrie prezenta un risc mai mare de a deveni vârcolac, deoarece perioada Crăciunului se caracterizează prin sporiirea puterilor demonice. În Silezia, a fi născut pe 25 decembrie însemna că respectivul va ajunge ori avocat, ori hoț.

În Irlanda, pe de altă parte, cei născuți de Crăciun aveau puterea de a-i vedea pe spiriduși și de a stăpâni spiritele (un privilegiu acordat și celor născuți în Vinerea Mare). În Anglia era considerat de bun augur să vii pe lume în ziua de Crăciun: însemna că nu vei fi niciodată spânzurat, înecat sau deranjat de spirite; și mai mare era norocul dacă în anul respectiv Crăciunul cădea într-o duminică: respectivul avea să devină un mare senior. Olandezii stabiliți Pennsylvania credeau că pruncii născuți în seara de Ajun vor avea puterea de a înțelege limba animalelor, fiindcă în noaptea aceea fiarele puteau vorbi și chiar prezice viitorul. În zona munților Vogt din Franța, copilul născut în seara de Ajun avea să devină un bun orator, iar cel venit pe lume de Crăciun avea să fie un gânditor.

Unele almanahuri englezești mai recente sunt oarecum ambigue. Toate par să fie de acord cu faptul că nașterea în ziua de Crăciun aducea noroc dacă aceasta cădea într-o duminică (pe respectivul îl așteptau titluri nobiliare), într-o miercuri (atributele dobândite aveau să fie curajul, agilitatea și înțelepciunea), într-o joi (se anunța talentul de a vorbi convingător și cu înțelepciune) sau într-o vineri (se preconiza o viață lungă, dedicată plăcerilor), dar pe cei născuți în ziua de Crăciun care cădea într-o marți îi aștepta o existență plină de răutate și invidie, iar venirea pe lume într-o zi de 25 decembrie care pica sâmbăta însemna că respectivul avea să moară în numai jumătate de an.

Oamenii de știință moderni sunt de acord că nașterea în ziua sau în apropierea zilei de Crăciun produce un efect de „oglindire în gloria

reflectată". Studii efectuate în Israel și în California au arătat că foarte multe persoane celebre s-au născut în perioada sărbătorilor de iarnă, iar unii au sugerat că acei copii care au venit pe lume de Crăciun – dar și părinții lor – se consideră din acest motiv speciali, având deci așteptări înalte pentru viața lor și, astfel, șansa unei profeții care se împlinește. Se pare de asemenea că mai mulți clerici creștini de rang înalt sunt născuți pe 25 decembrie, comparativ cu cei de la niveluri ierarhice inferioare, fapt care stabilește o corelație între nașterea de Crăciun și șansele mari de succes în cadrul Bisericii.

Ne vedem în St Louis (1944) Judy Garland și Margaret O'Brian întruchipează în acest film („Meet Me in St Louis”) două încântătoare surori care locuiesc în St Louis în 1904, când orașul se pregătește să găzduiască Expoziția Universală. Judy cântă „The Trolley Song”, „The Boy Next Door” și, pentru a-și înveseli sora, „Have Yourself a Merry Little Christmas”. Regizat de Vincente Minnelli (cu care avea să se mărite Garland), pe muzică de Ralph Blane și Hugh Martin.

Neale, John Mason (1818–1866) Cleric și anticar englez, traducător de colinde, a popularizat

Neale, John Mason Culegător englez de colinde, a scris printre altele „Good King Wenceslas”.

sărbătoarea Crăciunului. Printre colindele pe care le-a semnat se numără „Good King Wenceslas”, „O Come, O Come, Emmanuel”, „Good Christian Men Rejoice”, „Our Master Hath a Garden” și „Of the Father's Love Begotten”.

„Nemișcare, nemișcare” Un colind austriac din secolul al XIX-lea.

Nemișcare, nemișcare,
Noaptea-i rece, 'nfrigurare!
La pieptu-i cald Fecioara Sfântă
Pe pruncul ei cu drag l-alintă.
Nemișcare, nemișcare,
Noaptea-i rece, 'nfrigurare!

Vis senin, vis senin,
Mântuitorul doarme lin.
Îngerii din ceruri l-or veghea,
Maria blând l-o îndruma.
Vis senin, vis senin,
Mântuitorul doarme lin.

Nicaragua Celebrările de Crăciun în Nicaragua încep pe 7 decembrie, cu *La Purísima*, sărbătoarea națională care marchează Neprihănită Zămislire a Fecioarei Maria. Este o zi de parade, cântece și o asemenea exuberanță, încât este numită *La Noche de Gritería*, NOAPTEA STRIGĂTELOR. Artificii cu nume precum Vulcani, Bombe roșii, Lumânări romane, Fluturi sau Rachete luminează cerul noaptea întreagă. Un alt semn al sărbătorilor de iarnă sunt produsele de Crăciun vândute în piețe (daruri, lumânări, produse alimentare specifice și materiale pentru confecționarea ieslei miniaturale a Sfintei familii, *nacimiento*). Casele sunt împodobite cu poinsettia (numite *Flores de Pastor*, „florile păstorului”), decorațiuni din hârtie colorată și desene reprezentând Nașterea, iar *nacimiento* este asamblată. În cele zece zile premergătoare Crăciunului sunt rostite rugăciuni speciale, *novena*.

Ziua de Ajun este destinată pregătirii unei mese îmbelșugate: e necesară multă muncă pentru a prepara *natacamal* (un amestec de carne și legume, înfășurat în frunze de banan Musa). Carnea de pui este și ea prezentă în meniu,

alături de orez și fasole, urmată fiind de fructe, fursecuri, dovleac fiert în miere, *leche de burra* („lapte de măgăriță“) și puncti cu rom. După cină, nicaraguanii se duc la biserică, pentru slujba de la miezul nopții, după care mulți așteaptă la rând pentru a săruta o păpușă așezată în ieslea miniaturală din biserică, reprezentându-l pe pruncul Iisus. Reveniți acasă, deschid cadourile aduse de El Nino, Pruncul Iisus, și îi așază imaginea în ieslea miniaturală a familiei.

Pe 6 ianuarie este Epifania sau Ziua Magilor. Cu o noapte înainte, copiii își scot afară pantofii cu câteva fire de iarbă în ei, pentru cămilele Magilor, iar dimineata găsesc mici daruri și dulciuri. Tot acum nașii își vizitează finii și le aduc cadouri. Odată cu căderea nopții, sezonul de Crăciun se încheie, cu noi focuri de artificii.

Nicolae, Sfântul Episcop de Mira în secolul al IV-lea și sfânt extrem de popular în Evul Mediu, a cărui reputație de generozitate l-a legat pentru totdeauna de sărbătoarea Crăciunului.

Deși nu există nicio dovadă despre viața și activitatea lui, se crede că Sfântul Nicolae s-a

născut în Patara, pe teritoriul actual al Turciei, și că de foarte mic a dat semne de sfințenie, ridicându-se pentru a-l slăvi pe Dumnezeu imediat ce a venit pe lume și refuzând laptele mamei în zilele de post. Se spune că a fost închis în perioada domniei împăratului Dioclețian, eliberat în timpul lui Constantin și apoi că a participat, ca episcop de Mira, în Asia Mică, la Conciliul de la Niceea, în anul 325, unde zice-se că l-ar fi lovit pe ereticul Arie.

Numeroase legende s-au țesut pe tema generozității și a puterilor sale miraculoase. Cele două povești mai bine cunoscute se referă la trei surori și la trei băieți uciși. Auzind că trei fiice ale unui om sărac riscă să devină prostituate, sfântul le dăruiește în secret câte o pungă cu aur, pentru ca fiecare să aibă zestre și să-și găsească un soț. (În alte legende pungile cu aur sunt trei mingi din același metal prețios, și cum Sfântul Nicolae este ocrotitorul bancherilor și al creditorilor, mingile au devenit simbolul cămătarilor.) În cealaltă poveste, Nicolae ajunge la un han al cărui stăpân hain a ucis trei elevi și i-a ascuns în butoiul cu saramură. Nicolae își dă seama că s-a comis o crimă și îi readuce pe cei trei la viață. Pentru acest miracol și pentru altele similare, Sfântul Nicolae a devenit ocrotitorul studenților și al copiilor. (Vezi **LE MIRACLE DU GRAND ST NICHOLAS.**) După moarte, Nicolae a devenit un sfânt îndrăgit, fiind ales ocrotitor, printre altele, al Greciei și al Rusiei, al vikingilor, al băieților de cor, al hoților, parfumerilor, dogarilor, al femeilor nemăritate și al marinarilor. (În Evul Mediu, mateloții nu urcau la bordul unei corăbii fără „azimele lui Nicolae“, o pâine care putea fi aruncată în mare pentru a potoli valurile și furtuna.) În cinstea lui au fost compuse imnuri încă din anul 527, și sute de biserici i-au fost închinat, din Orientul Mijlociu până în Groenlanda – 45 numai în Roma și peste 400 în Anglia. După Fecioara Maria, Nicolae pare să fi fost cel mai venerat sfânt în perioada medievală. În 1087, rămășițele sale pământești au fost furate din locul lor de odihnă vesnică într-o biserică ortodoxă din Mira – oraș care căzuse în mâinile musulmanilor – și duse la Bari, în Italia, unde în cinstea lor a fost ridicată

Nicolae, Sfântul Aducătorul de daruri portretizat într-o icoană rusească din secolul al XIV-lea.

o nouă bazilică romano-catolică. Din mormântul său încă se prelinge un lichid cu miros dulce, numit *Manna di San Nicola*.

Strămutarea moaștelor a dus la răspândirea cultului Sfântului Nicolae, lui închinându-i-se imnuri, piese de teatru, sculpturi, picturi și noi legende. În 1100 era deja asociat cu sărbătoarea Crăciunului. Ocrotitor al copiilor și studenților fiind, ziua sa de preacinstire, 6 decembrie, a fost legată de tradiția EPISCOPULUI COPIL, cel care conduce anumite biserici până pe 28 decembrie, de Ziua Sfinților Inocenți. De asemenea, a apărut obiceiul ca pe 6 decembrie copiilor să li se facă daruri; inițiată probabil de călugărițele din Italia, tradiția s-a răspândit în scurt timp pe întregul continent. Din Artois ne parvine această rugăciune:

Sfinte Nicolae, ocrotitor al copiilor cumiți,
Ție în genunchi mă rog să mă ajuți.
Auzi-mi vocea printre norii din țării
Și-n astă noapte dăruiește-mi jucării.
O casă de păpuși eu tare mult aş vrea,
Cu flori și păsărele mici în ea.

În veacul al XVI-lea, copiii din Germania își atârnavu ciorapii pentru ca Sfântul Nicolae să-i umple cu daruri, așa cum și el lăsase pungile cu aur pentru fiecele omului sărac. În Anglia, copiilor li se spunea că sfântul intră pe fereastră pentru a le aduce daruri, însă în ciorapi n-a început să le lase decât în secolul al XIX-lea.

Anii 1700 au fost totodată marcați de Reforma protestantă și de atacurile ei la adresa cultului sfinților. Nicolae a fost înlocuit, ca aducător de daruri, mai întâi de pruncul Iisus și apoi de personaje laicizate, ca niște palide umbre ale sfântului, precum PELZNICKEL, BELSNICKEL sau KNECHT RUPRECHT. Ziua darurilor a fost și ea schimbată, de pe 6 decembrie pe 25 decembrie sau 1 ianuarie. Dintre țările protestante, numai în Olanda s-a păstrat venerația pentru Sfântul Nicolae, numit acolo Sinterklaas. El i-a inspirat pe americanii din New York, la începutul secolului al XIX-lea, să creeze un nou aducător de daruri, Santa Claus. Acesta a fost „exportat” ulterior înapoi în Eu-

ropa, constituind modelul unor personaje ca Tata Crăciun, Weihnachtsmann și Père Noël. Astăzi, Sfântul Nicolae, în veșminte de episcop catolic, cu mitră și toiag și însoțit de personaje precum Zwarte Piet, încă mai aduce daruri, în ajunul sărbătorii sale, copiilor din Olanda și din alte regiuni ale Europei.

În 1969, după o revizuire a calendarului catolic al sfinților, Sfântul Nicolae a suferit o retrogradare. Venerarea sa a fost scoasă din categoria universalelor și mutată în cea a opționalelor, dar Vaticanul a precizat că toți sfinții cinstiți în biserici înainte de noua ediție a calendarului liturgic urmau a fi „încă venerați așa cum erau înainte de actualizarea calendarului”. În 1972, o parte din moaștele Sfântului Nicolae au fost transferate de la Bari într-o biserică ortodoxă din New York și, cum biserica din Mira (astăzi Demre, în Turcia) a susținut întotdeauna că găzduiește cel puțin o parte a rămășițelor trupеști ale sfântului, se poate spune că în prezent Sfântul Nicolae odihnește pe trei continente.

„Night Before Christmas, The” Vezi CLEMENT CLARKE MOORE.

Nisse Elful casei în folclorul scandinav. (Vezi JULENISSE.)

Nivôse, quintidi de Spiritele radicale ale Revoluției Franceze doreau să modifice calendarul și

Nisse Elful Crăciunului scandinav și bolul său cu budinca de orez, înfățișat pe un timbru suedez.

să controleze măsurarea timpului. Credincioși doctrinei iluministe care stipula că tradițiile nepotrivite pot înăbuși bunătatea naturală a omului, ei au decis să abolească vechile denumiri ale lunilor și zilelor săptămânii, disprețuindu-le pentru caracterul lor neregulat și pentru legătura cu religiile din trecut. Lunile au fost redenumite după condițiile climatice specifice fiecăreia în regiunea pariziană: iulie, spre exemplu, a devenit *Thermidor*, luna fierbinte. Lunile erau împărțite în trei perioade de câte zece zile, *décades*, iar acestea, ca și zilele, erau în general desemnate prin cifre. În respectivul sistem, ziua de Crăciun era *Décade 1, Quintidi de Nivôse*: a cincea zi a primei decade a lunii ninse. Calendarul cel nou a rămas în vigoare din 1793 până în 1806, când a fost abolit de Napoleon.

Noapte de veghe Un obicei care a apărut în Anglia în jurul anului 1740, în rândul metodistilor, care în anumite nopți stăteau de veghe, rugându-se și cântând imnuri religioase. Când acest lucru se întâmpla în Ajun de Crăciun sau de Anul Nou, menirea sa era aceea de a se opune turbulențelor caracteristice perioadei; în secolul al XVIII-lea, Crăciunul nu era încă sărbătoarea liniștită, destinată îndeosebi copiilor, cum avea să devină ulterior. Participanții se rugau până cu cinci minute înainte de miezul nopții, după care rămăneau tăcuți până la ora douăsprezece, „când începeau să cânte entuziast un imn de slavă și de bucurie“.

Când este folosită de episcopalienii din America, sintagma desemnează un serviciu religios de la miezul nopții în Ajun de Crăciun, însoțit de piese muzicale clasice precum *Mesa Sfintei Cecilia* de Gounod sau oratoriul *Mesia* de Händel.

Noaptea destinului Seara de 5 ianuarie, ajunul Epifaniei, prezintă importanță pentru creștinii din Orientul Mijlociu, care o numesc *Lilal-al-kadr*, „Noaptea destinului“. Este noaptea în care palmierii se pleacă în amintirea clipei în care au făcut același lucru în fața celor trei Magi, pentru a-i îndruma spre Bethlehem.

Noaptea porților mari Ajunul Anului Nou este numit în Irlanda Noaptea porților mari, *Oiche*

na Coda Moire, fiindcă pentru a asigura prosperitatea casei în anul ce vine, fiecare trebuie să mănânce cantități uriașe de hrană pe 31 decembrie. În unele regiuni, înainte vreme se credea că toată mâncarea din casă trebuie consumată cu această ocazie.

Noaptea prăjiturilor *Oidhche na ceapairi*, o sintagmă care definește în irlandeză ajunul Crăciunului, cu referire la pregătirea prăjiturilor și a cozonacilor pentru ziua de sărbătoare.

Noaptea ridichilor Vreme de peste un secol, în orașul Oaxaca din Mexic a fost organizată *Noche del Rabano*, Noaptea ridichilor, un festival dedicat sculpturilor în ridichi mari, cu forme neobișnuite; artiștii creează astfel scene ale Nașterii și imagini ale Fecioarei din Guadalupe, ale unor divinități aztece sau înfățișând peisaje locale. Mii de localnici și turiști umplu piața orașului în perioada Crăciunului, plimbându-se printre tarabele sutelor de vânzători, ascultând muzică și admirând focurile de artificii. În ultima vreme se acordă premii pentru lucrări artistice realizate din pânuse de porumb și flori uscate.

Noaptea strigătelor În Nicaragua, sezonul Crăciunului începe pe 7 decembrie, odată cu sărbătoarea Neprihănitei Zămisliri, numită în spaniolă *La Purísima* („Cea foarte pură“). Festivitățile sunt atât de exuberante și de zgometoase, încât sărbătoarea a fost botezată *La Noche de Griteria*, Noaptea strigătelor. Melodiile sunt cântate la volum maxim, artificiile bubuie, iar mulțimea urlă întrebări și răspunsuri: *Quien causa tanta alegría?* („De ce atâta bucurie?“) *La Concepción de María!* („Maria zămislește!“) *Viva la Concepcio!* („Trăiască Zămislirea!“) Gospodarii oferă mulțimii bomboane, fructe și dulciuri, iar petrecerea continuă până în zori.

Noaptea veștilor bune Un nume al serii de Ajun în țările de limbă spaniolă, *Noche Buena*.

Noche Buena „Noaptea cea Bună“, ajunul Crăciunului în Spania și în America hispanică. Acesta este punctul culminant al sezonului de Crăciun în America de Sud, fiind marcat de mese

îmbelșugate, focuri de artificii și participarea la slujba religioasă de la miezul nopții.

„Noël des enfants qui n'ont plus de maison”

„Colind de Crăciun pentru copiii fără casă” – textul și muzica îi aparțin lui Claude Debussy, care le-a scris în 1915, în timpul Primului Război Mondial. O denunțare a invaziei germane, probabil că este cel mai amar cântec de Crăciun scris vreodată. Copiii Franței, ale căror orașe fuseseră distruse, ei înșiși rămânând orfani, îl roagă pe pruncul Iisus să nu se ducă la casele dușmanilor, ci să-i pedepsească.

*Nous n'avons plus de maisons!
Les ennemis ont tout pris,
Jusqu'à notre petit lit!
Ils ont brûlé l'école et notre maître aussi.
Ils ont brûlé l'église et monsieur Jésus-Christ!
Et le vieux pauvre qui n'est pas pu s'en aller!*

*Nous n'avons plus de maisons!
Les ennemis ont tout pris,
Jusqu'à notre petit lit!
Bien sûr! papa est à la guerre,
Pauvre maman est morte
Avant d'avoir vu tout ça.
Qu'est-ce l'on va faire?
Noël! petit Noël! n'allez pas chez eux,
N'allez plus jamais chez eux,
Punissez-les!*

*Vengez les enfants de France!
Les petits Belges, ces petits Serbes,
Et les petits Polonais aussi!
Si nous en oublions, pardonnez nous.
Noël! Noël! surtout pas de joujoux,
Tâchez de nous redonner le pain quotidien.*

*Nous n'avons plus de maisons!
Les ennemis ont tout pris,
Jusqu'à notre petit lit!
Ils ont brûlé l'école et notre maître aussi.
Ils ont brûlé l'église et monsieur Jésus-Christ!
Et le vieux pauvre qui n'est pas pu s'en aller!
Noël! écoutez-nous, nous n'avons plus de petits sabots:
Mais donnez la victoire aux enfants de France!*

Noël Termenul care desemnează în limba franceză Crăciunul și care, la fel ca *Nowel* în engleză, derivă din latinescul *natalis*. În Evul Mediu era utilizat pentru a exprima bucuria, ca atunci când sosirea la Paris a reginei Isabella de Bavaria, în 1389, a fost întâmpinată cu strigăte de *Noël*! Spre sfârșitul secolului al XV-lea, termenul se referea la poeziile despre Naștere, care erau cântate cu *Noël* drept refren. Astfel cuvântul a ajuns să desemneze colindele de Crăciun în general și apoi însuși Crăciunul.

Nollaig Mhohr „Crăciunul mare”, sintagmă care definește în limba irlandeză ziua de 25 decembrie, pentru a o deosebi de „Crăciunul mic”, sau EPIFANIA.

Nollaig na bhfear „Crăciunul bărbaților”, expresie care desemnează la irlandezi ajunul Crăciunului, în vreme ce „Crăciunul femeilor” este ziua de 6 ianuarie. În ziua de Ajun, bărbații din sat obișnuiau să se viziteze reciproc pentru a bea câte un păhărel.

Noptile ciocănelilor Noptile Adventului în sudul Germaniei, când grupuri de colindători merg din casă-n casă cântând imnuri și ciocănind la uși și la ferestre. Vezi KLOPFELNGEHEN.

Northern Nativity: Christmas Dreams of a Prairie Boy O superbă carte („Visuri de Crăciun ale unui băiat din prerie”) scrisă în 1976 de pictorul canadian William Kurelek. Autorul ilustrează evenimentele din povestea Nașterii prin instantanee ale vieții în societatea canadiană și include, printre alte personaje, fermieri, imigranți, inuiți și un cămin al Armatei Salvării.

Norvegia Printre pregătirile în vederea Crăciunului, în Norvegia, se numără aprinderea lumânărilor de pe cununa de Advent, petreceri la sediile firmelor pentru angajați și clienți, coacerea unor cantități uriașe de aluaturi (*julekake*, cozonacul, și șapte feluri de prăjituri sunt esențiale), pregătirea berii de Crăciun, *juleol*, împodobirea pomului și a casei cu ornamente lucrate în casă, participarea la concerte de Crăciun, interpretarea de colinde și curățenia generală în

locuință. Norvegienii au adoptat de asemenea obiceiul de a marca ziua Sfintei Lucia, 13 decembrie, prin procesiuni conduse de o fată îmbrăcată în alb, cu o coroană de luminițe pe cap și o lumânare aprinsă în mână.

În secolul al XIX-lea, după ce folosiseră vreme îndelungată plante precum laurul și coniferele ca decorațiuni de sezon, norvegienii au adoptat și pomul de Crăciun. La fel ca în multe țări europene, acesta este cumpărat din vreme, dar împodobit abia în ziua de Ajun, când le este dezvăluit copiilor în toată strălucirea sa. Steagurile naționale constituie un ornament îndrăgit, la fel ca figurinele reprezentându-l pe *nisse*, elful casei; multe familii preferă încă lumina lumânărilor în locul celei a becuțelor electrice. Uriași brazi norvegieni sunt expediați anual către diverse orașe din lumea întreagă; în Trafalgar Square din Londra, în fiecare an este înălțat un brad primit în dar de la Oslo, ca mulțumire pentru că Marea Britanie a susținut Norvegia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

În după-amiaza zilei de Ajun, orice muncă încetează. Tradiția impune ca norvegienii să facă baie și să îmbrace haine noi. Spre seară încep să bată clopotele bisericilor, chemându-i pe credincioși la slujbă și vestind pacea de Crăciun. După aceea, familiile se întorc acasă pentru a citi din Biblie povestea Nașterii și a se așeza la masă. Câteva feluri de mâncare sunt tradiționale: friptura de porc, costițele, uluitorul preparat din cod numit LUTFISK și, pentru cei foarte conservatori, terciul în care a fost ascunsă o migdală norocoasă. (Tradiția dictează de asemenea alte câteva obiceiuri: este păstrat ceva de mâncare pentru spiritele celor morți din familie; JULENEK, snopul de cereale, este lăsat afară pentru păsări; *nisse*, elful care trăiește în hambar sau în podul casei, este îmblânzit cu un bol de terci.) În sfârșit, sosește și momentul așteptat de copii: ușa camerei de zi se deschide, iar pomul și darurile de sub el le sunt dezvăluite. Unele familii aranjează astfel încât să fie vizitate de JULESVENN, Moșul norvegian, care îi întreabă pe copii dacă au fost cuminți și le oferă cadouri. Toți cei prezenți își dau mâinile și, într-un obicei numit „înconjurul pomului de Crăciun”, cântă colinde și merg

în jurul bradului, într-o efuziune de dragoste și solidaritate.

Norvegienii știu că Moșul lor trăiește în orașul Drobak, la sud de Oslo, unde are propriul său oficiu poștal și unde primește tot timpul anului mii de turiști în vizită. Indicatoarele rutiere îi avertizează pe conducătorii auto de pericolul apariției neașteptate a elfilor.

În ziua de Crăciun, unele familii se duc din nou la biserică, după care se întorc acasă pentru o masă bogată. Printre bucate se pot afla *lutefisk* (iarăși), mezeluri, preparate din somon, păstrăv și hering, tobă, carne de oaie, cârnați, *lefse* (pâinea tradițională, nedospită), brânză, fructe, prăjituri și fursecuri. Toate sunt urmate de un pahar de aquavit (sau *akevitt*, existent în Norvegia în 16 varietăți) sau de bere.

Serbările continuă până la Epifanie sau chiar până de ziua SFÂNTULUI KNUT. Este o perioadă a vizitelor, meselor îmbelșugate, sporturilor de iarnă, artificiilor de Anul Nou și, pentru copii, a „mersului în JULEBUKK” – vizitele la vecini în speranța primirii unor mici tratații.

La fel ca multe alte țări din regiunea de nord a Europei, și Norvegia are legende referitoare la forțe malefice, care se dezlanțuie în perioada Crăciunului. Ceata sălbatică, o bandă de spirite necurate și demoni, tulbură liniștea nopții. *Lussinatten*, noaptea de 23 decembrie, care înainte de reforma calendarului era cea mai lungă din an, era mai cu seamă plină de creaturi de care trebuia să te ferești. Ușile hambarelor erau marcate cu o cruce pentru a ține departe duhurile rele, în vatră era ars molid uscat, pentru ca scânteile lui să împiedice vrăjitoarele să coboare pe coș, bușteanul și lumânarea de Crăciun erau ținute aprinse toată noaptea, iar bărbații trăgeau focuri de armă pentru a întâmpina Crăciunul și a avertiza forțele întunericului să stea departe.

Noua Zeelandă Primul Crăciun a fost sărbătorit în Noua Zeelandă în 1814, când misionarul Samuel Marsden a rostit o predică pe baza textului „Pace pe Pământ, bunăvoință pentru toți oamenii”.

Multe dintre caracteristicile britanice ale sărbătorii se regăsesc încă și astăzi: laur și vâsc de plastic ca decorațiuni, un Tata Crăciun în

veșminte roșii care aduce daruri în seara de Ajun și colinde despre reni și zăpadă. Pe mesele multor neozeelandezi se află curcan, budincă cu prune și plăcintă cu carne și fructe, iar multe familii urmăresc la televizor mesajul reginei Marii Britanii către statele Commonwealth. Dar alături de aceste reminiscențe ale tradiției există și tușe locale, mai potrivite pentru emisfera sudică: splendida POHUTUKAWA înflorită care împodobește casele, un picnic sau un grătar pe plajă în ziua de Crăciun și colinde scrise de compozitori neozeelandezi. Obiceiul australian al Colindelor la Lumina Lumânării s-a răspândit și în țara vecină, pe ambele insule oamenii reunindu-se în parcuri după lăsarea întinericului, pentru a cânta colinde.

Spiritul Crăciunului modern în Noua Zeelandă este reflectat în cuvintele cântecului „Crăciun pe plajă”:

Nu vrem laur
Și nici vâsc.
Nu vrem pomul de Crăciun
Cu zăpadă artificială.
Nu vrem oameni de zăpadă
Din vată făcuți.
Nu suntem niște incuți.

*Crăciun pe plajă,
Crăciun pe plajă.
Coșul de picnic să ți-l iei,
Să mergem să ne ospătam
Sub ramurile uriasului
Copac Pohutukawa.
Crăciun pe plajă.*

Nu vrem reni,
Nici sanie nu vrem.
Vrem doar soare
Și o mare sărbătoare.
Nu vrem să ne sufocăm
În ciorapi și în pantofi.
Nu vrem să stăm la televizor.

Novenă O perioadă de nouă zile de practici religioase speciale, îndeosebi înainte de Crăciun. În America Latină, slujbe deosebite sunt oficiate în biserici în onoarea lui El Niño, pruncul

Iisus, însoțite de rugăciuni, colinde și cântece la instrumente muzicale locale. Tot acum au loc și POSADAS: nouă seri de parade în care credincioșii pun în scenă peregrinările Sfintei Familii în căutarea unui loc de popas în Betleem. În Europa, imagini ale Mariei sau statui înfățișându-l pe Iosif sunt purtate din casă în casă, însoțite de torțe; înaintea lor sunt rostite rugăciuni și intonate imnuri religioase.

Nu suntem îngeri (1955) Trei condamnați evadează de Crăciun dintr-o închisoare franceză de pe insula Diavolului și plănuiesc să jefuiască o familie pentru a putea fugi mai departe. Dar cei trei răufăcători (Humphrey Bogart, Aldo Ray și Peter Ustinov) sunt vrăjiți de respectiva familie și de atmosfera de sărbătoare, astfel că rămân să-și ajute noii prieteni să zădărnicească intrigile unui nepot ticăloșit – rol jucat de Basil Rathbone. Regizat de Michael Curtiz, care a colaborat cu Bogart și la *Casablanca*, filmul (*We're No Angels*) nu trebuie confundat cu palida imitație realizată în 1989.

Nuci Un simbol al rodniciei, îndelung asociat cu festivalurile din miez de iarnă. În perioada de început a Imperiului Roman, poetul Marcus Valerius Martialis a trimis câteva nuci în dar unui coleg scriitor, însoțite de cuvintele: „Din mica mea grădină, iată, expresivule Juvenal, îți trimit nuci saturnaliene. Celelalte fructe, nesăbuitul zeu al grădinilor le-a dăruit veselelor fete.” Romanii credeau că fiecare tip de nuci sau alune are o calitate anume: migdalele erau antidotul beției, nucile contracarau otrăvurile, iar alunele de pădure preveneau foametea.

În multe țări, în perioada Crăciunului, de pe mese nu lipsesc bolurile cu nuci și nici deserturile care le conțin. Nucile constituie un element indispensabil al celor TREISPREZECE DESERTURI din Provence; Sfântul Nicolae și ajutoarele sale le aruncă spre copii sau le pun în ghetetele lor, alături de mere. În Polonia, de ziua Sfântului Ștefan, băieții și fetele aruncă unii în alții cu nuci. În America de Nord, colindătorii cântă despre „castane prăjite în foc”, iar nucile și alunele sunt de mult folosite ca podoabe comestibile în pomul de Crăciun.

Numărătoarea păsărilor Lansat în 1900 de curatorul Muzeului American de Istorie Naturală, Frank Chapman, obiceiul numărătorii păsărilor de Crăciun constituie un moment important în calendarul iubitorilor de înari-pate. Zeci de mii de persoane din America de Nord, de Sud și Centrală consemnează anual păsările pe care le-au observat în zonele alocate. Aceste înregistrări sunt extrem de importante pentru a cunoaște distribuția speciilor, tendințele de sporire sau diminuare a populațiilor și pentru a atrage atenția ecologiștilor cu privire la necesitatea de a proteja speciile aflate în pericol.

Numele Crăciunului În majoritatea limbilor, numele sărbătorii provine de la rădăcini diferite. În engleză, termenul *Christmas* a derivat de la sintagma anglo-saxonă din secolul al XI-lea *Christes Maesan*, care se traduce prin „Mesa lui Hristos”. Olandezii folosesc un cuvânt similar, *Kersmis*. Numele original al sărbătorii în latină, *Festum Navitatis Domini Nostri Jesu Christi*, Sărbătoarea Nașterii Domnului Nostru Iisus Hristos, a fost prescurtat la *Dies Natali Domini*, Ziua Nașterii Domnului. De aici provine numele Crăciunului într-o serie de limbi europene: *Il Natale* (italiană), *La Navidad* (spaniolă), *Natal* (portugheză), *Nadal* (provensală), *Nollaig* (irlandeză), *Nadolig* (velșă). Franțuzescul *Noël* ar

putea deriva tot de aici sau de la *nowel*, care înseamnă „veste”. În multe țări din Europa de Est, numele amintește tot de Naștere: *Karácsony* în maghiară, *Boze Narodzenie* („Nașterea lui Dumnezeu”) în poloneză; în greacă, ucraineană și rusă, termenul care desemnează Crăciunul se referă de asemenea la Nașterea lui Iisus.

Cuvântul german *Weihnacht* se traduce prin „Noapte Sfântă”, la fel ca *Vesele Vánoce* în cehă și *Vesele Vianoce* în slovacă. Lituanianul *Kaledos* înseamnă „Zi de rugăciune”. Termenul *Yule*, care desemna un străvechi festival de iarnă în regiunile nordice, a fost preluat pentru a desemna Crăciunul în țările scandinave: *Jul* (daneză, suedeză și norvegiană), *Jól* (islandeză), *Joula* (finlandeză) și *Jóule* (estoniană). *Ziemassvetki* este o sărbătoare de iarnă în Lituania, al cărei nume a devenit acolo sinonim cu Crăciunul. (Vezi și CRĂCIUN FERICIT ÎN DIVERSE LIMBI.)

Nunta din Cana Ziua de 6 ianuarie, Epifania, marchează trei „manifestări” ale lui Iisus: Adorația Magilor, care simbolizează manifestarea sa în fața neamurilor; botezul în Iordan; și transformarea apei în vin la nunta din Cana, prima sa minune. Semnificația sa ca simbol al euharistiei și al rolului de mijlocitoare al Mariei a făcut ca nunta din Cana să devină o temă predilectă în arta creștină.

„**O Come All Ye Faithful**“ Disputele referitoare la autorul acestui colind continuă și astăzi, numele cel mai frecvent vehiculat fiind acela al lui John Francis Wade, un englez de la colegiul catolic din Douai. Având inițial titlul ADESTE FIDELES și scris în jurul anului 1742, colindul a ajuns în Anglia odată cu catolicii reveniți acasă; fiind cântat la ambasada portugheză din Londra, a devenit cunoscut o vreme ca „Imnul portughez“. A fost tradus în 1841 de un cleric al Bisericii Anglicane, Frederick Oakeley (1802–1880), cu titlul „Ye Faithful, Approach Ye“ („Voi, credincioși, apropiați-vă“). După ce s-a convertit la catolicism, Oakeley a realizat o altă traducere a vechiului colind, de această dată intitulându-l „O Come All Ye Faithful“ („O, veniți toți, voi credincioși“). W.T. Brooke (1848–1917) a adăugat unele versuri noi, însă acestea sunt rareori cântate.

O, veniți toți, voi credincioși,
Veseli și triumfători.
Veniți, veniți la Bethleem.
Veniți și îl priviți pe El,
Al îngerilor împărat!

*O, veniți să-l adorăm,
O, veniți să-l adorăm,
O, veniți să-l adorăm,
Pe Iisus Domnul.*

Dumnezeu din Dumnezeu,
Lumină din Lumină.
Iată, pântecul Fecioarei El îl prețuiește;

Însuși Dumnezeu,
Născut, nu făcut.

Refren

Îngeri în cor cântați,
Cântați cu bucurie,
Cântați voi, din al cerului sălaș:
Slavă lui Dumnezeu
În înalt.

Refren

Da, Doamne, noi te preamărim,
Născut în astă bună dimineață;
Iisus, a Ta slava să fie,
Cuvântul lui Dumnezeu,
În carne întrupat.

Refren

„**O Come, O Come, Emmanuel**“ Un colind de Advent care are la bază cele șapte ANTIFOANE O, cântate câte unul în fiecare dintre cele șapte seri anterioare Ajunului, în tradiția romano-catolică. Melodia, adaptată în 1854 de muzicologii victorienți Thomas Helmore și John Mason Neale (1818–1866), provine probabil din Evul Mediu francez, iar versurile sunt o traducere din latină a imnului „Veni, Veni Emanuel“.

O, vino, o, vino, Emanuel,
Răscumpără captivul Israel
Ce plânge singur, izgonit,
Până ce Fiul Domnului va fi venit.

*Bucură-te! Bucură-te! Emanuel
La tine vine, Israel!*

O, vino, rădăcina lui Iesei și mântuiește
Poporul tău de tirania lui Satan.
Din iad pe ai tăi supuși îi slobozește
Și fă-i victorioși peste al morții lan.

Refren

O, vino tu, izvorul dimineții, și ne luminează
Al nostru suflet cu a ta venire,

Alungă umbrele de noapte și ne-nseninează,
Prin nori a ta lumină fă să se prefire.

Refren

O, vino, a lui David cheie, tu, cel dulce,
Și ne deschide poarta sălașului ceresc.
Ajută-ne să mergem pe drumul care sus ne duce
Și-nchide nouă calea spre chinul pământesc.

Refren

O, vino, Doamne, al lumii împărat,
Ce triburilor tale în Sinaiul cel muntos
În vremuri de demult a ta lege le-ai dat
Învaluit în nori, cu măreție și prinos.

Refren

„O Little Town of Bethlehem” Phillips Brooks (1835–1893) a fost un episcop american episcopalian, celebru pentru predicile și opiniile sale liberale. În ziua de Ajun a anului 1865 a călătorit de la Ierusalim la Bethlehem și se spune că ar fi privit orașul de pe câmpul pe care păstorii au primit de la îngeri vestea Nașterii lui Iisus. Trei ani mai târziu a scris cuvintele imnului „O Little Town of Bethlehem” („Micul oraș Bethlehem”); organistul său, Lewis Redner (cu care colaborase

„O Little Town of Bethlehem” Organistul Lewis Redner, care a scris muzica pentru colindul „O Little Town of Bethlehem”.

la scrierea colindului „Everywhere, Everywhere, Christmas Tonight”), a compus muzica, despre care afirma că i-a venit într-un vis „cu un fel de înger”. Colindul a fost interpretat prima dată de copiii de la școala de duminică.

În Anglia, melodia lui Redner a fost depășită în popularitate de o versiune semnată de Ralph Vaughan Williams, în 1906, a cântecului popular „The Ploughboy’s Dream” sau „Forest Green”. Alte melodii, compuse de Henry Walford Davies și Joseph Barnaby, nu au avut un asemenea succes.

O, micul oraș Bethlehem,
Ce pașnic ni se-ntinde-n față!
Deasupra ta, în somn adânc,
Tăcute stele luminează;
Pe ale tale străzi întunecate
Lumina veșnică e vie;
Doruri și dorinți de peste ani
În astă-seară, aici, învie.

Căci pe Iisus Hristos Maria-l naște,
Iară când jos o lume dormitează,
Îngerii adunați în ceruri, în înalt
Pe micul Prunc cu dragoste-l veghează.
Voi, stele ale dimineții, împreună
Vestiți că ni s-a născut Pruncul sfânt!
Și slavă Domnului să îi aduceți,
Și pace nouă aici, pe pământ.

Cât de umil și de modest
Ne este dată-această bucurie mare!
Așa și Domnul blând ne dăruiește
A sa cearască binecuvântare.
De nimeni i-auzită a sa venire,
Dar în această lume plină de păcat,
În care suflete curate îl primesc,
Astăzi Iisus cel drag ne este nouă dat.

Copii cu inimă curată și fericite
La Pruncul sfânt se roagă ne-ncetat,
Și glasuri suferinde către el se-nalță,
Către-al Mariei fiu și împărat;
Acolo unde-ndurarea se arată
Iară credința ușa larg deschide,
Noaptea se duce, zorile apar,
Iară Crăciunul înc-o dată vine.

O, sfinte Prunc din Bethleem,
La noi pogoară, te rugăm!
Ne spală de păcat și azi, din nou,
În noi te naște, ca să ne-nălțăm.
Îngerii de Crăciun îi auzim
Vestindu-l pe-mpăratul mititel;
Pogoară-te-n al nostru suflet azi,
Al nostru Domn, Emanuel!

„*O Tannenbaum*“ Acest colind german, cu presupuse origini medievale, datează mai degrabă din secolul al XVI-lea sau al XVII-lea. Melodia a fost publicată în 1799; prima strofă a apărut în 1820, a doua și a treia fiind adăugate de poetul Ernst Gebhard Anschütz (1800–1861). În 1861, melodia a fost „împrumutată” pentru cântecul „Maryland, My Maryland”. Pentru traducerea în română a versurilor, vezi „O, BRAD FRUMOS”.

*O Tannenbaum, o Tannenbaum,
Wie treu sind deine Blätter!*

*Du grünst nicht nur zur Sommerszeit,
Nein auch im Winter, wenn es schneit.
O Tannenbaum, o Tannenbaum,
Wie treu sind deine Blätter!*

O viață minunată (1946) „Crăciun fericit, minunată casă de economii! Crăciun fericit, minunată casă veche și dărapănată!” Așa strigă George Bailey (Jimmy Stewart), abia salvat de la sinucidere de un înger-ucenic care l-a convins că viața lui este importantă, arătându-i cum ar fi fost orașul Bedford Falls, dacă el nu ar fi existat.

Acest extrem de popular film de Crăciun („It’s a Wonderful Life”) nu a înregistrat un succes deosebit la lansarea sa, în 1946, iar când drepturile de autor pentru el au expirat, în 1974, nimeni nu s-a oboșit să le prelungească, fapt care le-a permis televiziunilor să-l difuzeze fără niciun cost. Astfel, noi generații au putut descoperi acest reușit film semnat Frank Capra, în care mai joacă Donna Reed în rolul lui

O viață minunată George Bailey (Jimmy Stewart) îl înfruntă pe hainul domn Potter (rol interpretat de Lionel Barrymore)

Mary Hatch Bailey, Lionel Barrymore ca hainul domn Potter, Ward Bond și Frank Faylen fiind originalii Bert și Ernie. (Republic Entertainment a preluat drepturile de difuzare în 1993, astfel că se plătesc din nou taxe de difuzare.)

Filmul mai are încă o conexiune cu Crăciunul. Philip Van Doren Stern, autorul povestirii „The Greatest Gift“, aflate la baza peliculei, nu a găsit nicio editură interesată să-i publice scrierea, așa că a tipărit-o în chip de felicitare de Crăciun și a trimis-o la două sute de prieteni. Printre destinatari s-a aflat și un agent de la Hollywood, care i-a convins pe reprezentanții studiourilor RKO că ar putea fi transformată într-un film bun.

(Vezi IT HAPPENED ONE CHRISTMAS și MERRY CHRISTMAS GEORGE BAILEY.)

„O, brad frumos“ Una dintre traducerile colindului german „O TANNENBAUM“, cu autor necunoscut.

O, brad frumos, o brad frumos,
Cu cetina tot verde.
Tu ești copacul credincios,
Ce frunza nu și-o pierde,
O, brad frumos, o brad frumos,
Cu cetina tot verde.

O, brad frumos, o brad frumos,
Verdeața ta îmi place.
Când o revăd sunt bucuros
Și vesel ea mă face.
O, brad frumos, o brad frumos,
Verdeața ta îmi place.

O, brad frumos, o brad frumos,
Cu frunza neschimbată.
Mă mângâi și mă faci voios
Și mă-ntărești îndată.
O, brad frumos, o brad frumos,
Cu frunza neschimbată.

O'Hanlon, Virginia La vârsta de opt ani, fiica unui asistent de medic legist din New York, Laura Virginia O'Hanlon (1889–1971), a intrat în dispută cu prietenii ei pe tema existenței lui Moș Crăciun. Urmând sfatul tatălui ei, fata a

trimis o scrisoare pe adresa ziarului *New York Sun*, întrebând dacă Moșul vine cu adevărat. Prin intermediul redactorului Francis Church, ziarul i-a răspuns pe 21 septembrie 1897, în celebrul de acum editorial intitulat DA, VIRGINIA, MOȘ CRĂCIUN EXISTĂ.

Peste ani, Virginia O'Hanlon avea să obțină un doctorat și să lucreze ca profesoară și directoare în sistemul școlar din statul New York. A murit în 1971 la vârsta de 81 de ani, într-un azil de bătrâni din Valatie, New York, încă susținându-și încrederea în puterile lui Moș Crăciun.

Oberndorf Satul austriac în care a fost cântat pentru prima dată colindul „STILLE NACHT“, în 1818, în Biserica Sfântul Nicolae. Lăcașul de cult a fost demolat după ce a fost afectat de inundații la începutul secolului XX, dar în locul său a fost ridicată o capelă memorială numită Stille Nacht, în care turiștii pot asculta în fiecare an celebrul colind. După ce este citită povestea Crăciunului și după o scurtă predică, luminile sunt stinse și, în întuneric, doi bărbați cântă acompaniați de chitară primele două strofe ale colindului, exact așa cum au fost cântate în 1818. În vecinătatea capelei se află un muzeu de istorie locală cu o serie de expozate de profil. (Vezi planșele color, fig. 25.)

Oberndorf Capela Stille Nacht din Oberndorf, Austria.

„Of the Father's Love Begotten“ Colindul („Din a Tatălui iubire pogorât“) are la bază imnul latin „Corde Natus ex Parentis“, scris la începutul secolului al V-lea de Aurelius Clemens Prudentius (348–circa 413), avocat, șeful gărzilor de corp ale împăratului Honorius și, spre sfârșitul vieții, călugăr și autor de imnuri religioase. În limba engleză colindul a fost tradus de John Mason Neale (1818–1866) și revizuit de Henry William Baker (1821–1877), iar melodia este inspirată din muzica liturgică a secolului al XIII-lea.

Din a Tatălui iubire pogorât,
Mai 'nainte de toți vecii,
El e alfa și omega
Începutul și sfârșitul
A tot ce e, ce-a fost
Și ce va fi în anii ce-or veni,
În veci de veci, de-a pururea.

La-al său cuvânt a fost totul făcut;
Porunca sa a fost pe dată împlinită:
Pământ și cer și-adânc de mare,
De toate trei într-o fire unite,
Tot ce viață are sub vie lucire
De soare și de lună și de stele,
Saeculorum saeculis.

Trup de carne el a îmbrăcat,
Plăpând și slab, morții sortit,
Ca omul din țărână plămădit
Să nu piară așa cum i-a fost dat
De Legea cea temută dinainte,
În iad adânc să zacă pe vecie.

O, a sa naștere binecuvântată!
Când Fecioara preacurată
De Sfântul Duh umbrită a prins rod
Și pe Mântuitoru-n lume l-a adus,
Pruncul cel sfânt și răscumpărător
Chipul și-a arătat întâia dat'.

Voi, ceruri-nalte, acum să-l adorați!
Oștiri de îngeri, slavă să-i cântați!
Voi, cete de arhangheli, vă plecați
Și-l preamăriți ca Dumnezeu și împărat!
Nimeni astăzi să nu tacă,
Orice glas să se înalțe-n cor.

El e cel pe care-odat', sibilele în cor
Ni l-au vestit cu glasurile-unite,
Nașterea lui prorocii din vechime
Au anunțat în ale lor hrisoave vechi;
Lumea întreagă să-l slăvească deci,
Pe Domnul mult dorit, de mult vestit.

Pe tine te slăvim, judecător al celor morți!
Pe tine te cântăm, al lumii împărat!
Urcat pe tronul Tatălui ceresc
Ca îndurare lumii-ntregi să dai,
Și-ajunși la a ta sfântă judecată,
Pe păcătoși de dinainte-ți să-i alungi.

O, voi bătrâni, cântați aceste imnuri:
Pe Domnul să-l slăviți în anticele cânturi!
Voi, tineri și fecioare, laude să îi aduceți,
Și pruncii să îi cânte ode-n cor!
Glasuri curate-n dulce armonie
Din zori și până-n noapte să ne-nalțe!

Iar soarele și ploaia și furtuna
Pârâul repede și țarmul cel umbros,
Păduri și mări, ninsoare și zefir,
De-a pururea pe Domnul să-l cinstească;
Și firea-ntreagă slavă lui să îi aducă,
În veci de veci, fără sfârșit.

Hristoade, ție, și lui Dumnezeu
Și Duhului cel Sfânt deopotrivă,
Ți-aducem mulțumiri, te preamărim,
Iar slava veșnică a ta să fie,
A ta puterea, cinstea și-nchinarea,
A ta victoria de-a pururi, ne-ncetat.

„O, Bethlehem“ Cel mai cunoscut colind din Țara
Bascilor.

O, Bethlehem,
O stea deasupra-ți strălucește,
O, Bethlehem!
Un cor de îngeri bucuros vestește
Că s-a născut al lumii împărat;
În juru-ți dealurile slavă-au înălțat!
O, Bethlehem,
O, Bethlehem!

Oie'l Verrey „Ajunul Sărbătorii Mariei“, o slujbă de Ajun din insula Man, susținută la miezul nopții, la care oamenii asistă ținând în mâini lumânări împodobite cu panglici. Înainte vreme, preotul obișnuia să plece acasă după mesă, lăsându-i pe credincioși în biserică să cânte colinde ce amintesc de velșul PLYGAIN. Colindele nu sunt interpretate în cor, ci de fiecare participant pe rând, acesta oprindu-se dacă i se stinge lumânarea.

O sursă din secolul al XIX-lea menționează că, la fel ca *plygain*, această îndelungată slujbă religioasă poate scăpa de sub control, „obișnuindu-se ca femeile din congregație să vină cu boabe de mazăre, pe care le aruncă spre prietenii lor holtei“.

Olanda La sfârșitul lui noiembrie, un vas acostează într-un port olandez și un episcop impunător vine la țarm însoțit de un servitor maur, cu pielea neagră. Crăciunul în Olanda a început. Sinterklaas, așa cum îl numesc localnicii pe Moș Crăciun, urcă pe un cal alb și își începe șirul de întâlniri. Va fi primit de oficialități guvernamentale, va apărea la posturi de televiziune, va vizita școli, va lua parte la numeroase parade și, mai important, se va întâlni cu copiii și-i va întreba dacă au fost cuminți în anul care se încheie. Însoțitorul său, ZWART PIET, Piet cel Negru, le oferă dulciuri, dar pe cei răi îi amenință că-i îndeasă în sacul său și-i duce în Spania, unde-i va ține vreme de un an. Cei care primesc un dar de la Sinterklaas trebuie să recite o poezie sau să cânte o melodie. În ajunul zilei sale, pe 5 decembrie, Sinterklaas zboară pe deasupra caselor pe calul său și, cu ajutorul lui Piet, aruncă darurile pe coș, în pantofii copiilor. După ce-și face datoria, Sinterklaas dispare vreme de un an, dar Crăciunul continuă.

În Olanda, Adventul este perioada potrivită pentru a cumpăra pomul de Crăciun (sau a închiria unul viu, care poate fi plantat după sărbători), a pune în fereastră steaua de Advent și a începe curățenia și decorarea casei. Una dintre cele mai zgomotoase ceremonii ale acestei perioade în Olanda este *midwinterhoorn blazen*, în cadrul căreia se suflă în corni pentru a anunța începutul sfintelor sărbători. În Oldenzaal,

trompetiștii vestesc Adventul din cele patru colțuri ale unui turn medieval; în alte locuri, oamenii suflă în corni ciopliți din lemn de brad tânăr, deasupra fântânilor, scoțând sunete ca de sirenă. Procedul este repetat de la începutul Adventului până la *Dreikoningen*, sau Epifanie.

În seara de Ajun, multe familii profită de o a doua ocazie pentru a face schimb de daruri, iar copiii deschid cadourile așezate sub pom. Mulți participă la slujba religioasă, în seara de Ajun sau în dimineața de Crăciun, cântă colinde sau citesc povestea Nașterii din Biblie. Olandezilor le place să împacheteze cadourile într-un mod neobișnuit – un pachet în alt pachet sau un dar mic într-un ambalaj foarte mare, deseori însoțindu-le cu o poezioară comică.

Prima și a doua zi de Crăciun, 25 și 26 decembrie, sunt sărbători dedicate meselor bogate, relaxării și vizitelor. Meniul de Crăciun variază mult, dar curcanul este prezent aproape pretutindeni. Printre dulciuri se numără buđinca, fursecurile în formă de litere, marțipanul, bomboanele de ciocolată și *kerststol* sau *kerstbrot*, un fel de cozonac cu fructe. Pe 26 decembrie, olandezii obișnuiesc de asemenea să mănânce în oraș sau să se ducă la teatru ori la film.

Într-o lume în care tradițiile de Crăciun devin tot mai omogene, olandezii se străduiesc să-și mențină caracterul distinctiv. Personajul Zwarte Piet este contestat de cei deranjați de figura sa neagră și de perceputele aluzii rasiale. Sinterklaas pierde teren în fața lui Kerstman, un Moș Crăciun local mai laicizat, cu reni și elfi, iar ziua de 5 decembrie pălește, seara de Ajun fiind preferată pentru schimbul de daruri. Unii blamează cultura germană sau pe cea americană pentru aceste schimbări și încearcă să le țină piept. În unele orașe este ilegal să apari în costum de Moș Crăciun sau de Wihnachtsmann, iar în altele pe străzi sunt așezate indicatoare de tipul celor rutiere, cu pomi de Crăciun și reni într-un cerc roșu barat.

Old Hob Obiceiul englez în cadrul căruia, între Ziua Tuturor Sfinților și a doua zi de Crăciun, o tigvă de cal este purtată de un bărbat acoperit cu o pânză pare a fi un memento al vremurilor

păgâne, caracterizate de sacrificii animale. Echivalentul german este *Schimmel*, iar cel velș e MARI LWYD. Vezi CAI.

„Old Peabody Pew” O povestire („Bătrânul Peabody Pew”) de Kate Douglas Wiggin, publicată în 1907, despre reunirea de Crăciun a unui cuplu despărțit de mult. Accentul este pus în mod afectuos pe forța femeilor care pot face ca o veche biserică să rămână în stare bună și care izbutesc să transforme un bărbat care aparent nu are nimic de oferit într-un veritabil om de succes.

„Olden Days Coat, The” O poveste de Crăciun pentru copii din 1979 („O haină de demult”), scrisă de autoarea canadiană Margaret Laurence. O fetiță plictisită aflată în vizită la bunicii ei găsește o haină veche și este transportată înapoi în timp, pe vremea tinereții bunicii ei. Ilustrațiile sunt semnate de Muriel Wood.

Olentzero Un personaj legendar de Crăciun în folclorul basc. Arzător de cărbuni fiind, se crede că Olentzero coboară din munți în fiecare an de Ajun, pentru a aduce vestea cea bună a nașterii lui Iisus, a participa la petreceri și a oferi daruri. În multe sate, o reprezentare a acestui personaj este purtată din casă în casă în timp ce sunt cântate colinde.

Olive, the Other Reindeer Olive, o cățelușă, înțelege greșit un vers din colindul „Rudolph, the Red-Nosed Reindeer” și conchide că și ea trebuie să fie unul dintre ajutoarele Moșului. Această îndrăgită carte pentru copii („Olive, celălalt ren”) scrisă în 1997 de Vivian Walsh, cu ilustrații de J. Otto Seibold, a fost adaptată în 1999 pentru un film de animație pentru televiziune. Drew Barrymore și-a împrumutat glasul cățelușei Olive, iar echipa de producție i-a inclus pe Matt Groening, creatorul serialului *Familia Simpson*, și pe Dan Castellaneta și Tress MacNeille.

Omul de zăpadă ucigaș (1997) Asasinul condamnat Jack Frost, rol interpretat de Scott MacDonald, este în drum spre eșafod, când e implicat

într-un accident chimic survenit în timpul unei ninsori; suferind o mutație genetică, devine capabil să topească gheața și să înghețe apa după dorință. Acest lucru nu-i împlânzește caracterul; dimpotrivă, el caută să-și folosească noile puteri pentru a se răzbuna. Un film de sezon neplăcut, dar cu o anume eleganță, după scenariul lui Michael Cooney, care semnează și regia.

Omul Stea În Polonia, Omul Stea, de obicei preotul satului, le pune întrebări copiilor, în seara de Ajun, cu privire la doctrina creștină și îi recompensează pentru răspunsurile corecte.

„On the Morning of Christ’s Nativity” Poem lung, compus în 1630 de John Milton (1608–1674), „On the Morning of Christ’s Nativity” („În dimineața Nașterii lui Iisus Hristos”), începe astfel:

Aceasta-i luna și-aceasta-i dimineața fericită
În care Fiul Împăratului ceresc,
Născut de o fecioară pură și nuntită,
Ne-a mântuit prin darul Său regesc:
Căci în vechime sfinții și profeții au vestit
Că El păcatul greu ni-l va spăla
Și cu al Său Tată, Domnul preaslăvit,
Pacea-n vecie nouă ne va da.
Acea lumină strălucită, orbitoare,
Acel arzând nimb de măreție,
Care-l înconjură când în Treimea domnitoare
Ședea sus, în cereasca-mpărăție,
El le-a lăsat; și pentru a ne da lumină,
A părăsit lumea-ngerească și-a ales
În trup de carne lângă noi să vină.

Prima dintre marile reușite ale lui Milton, poemul a prins contur în ziua de Crăciun, autorul susținând că era darul lui aniversar pentru Iisus. Textul descrie pacea care s-a așternut asupra lumii la Nașterea Pruncului, o pace care va reveni în Ziua de Apoi, când Dumnezeu va instaura o eră a adevărului, dreptății și îndurării. Deocamdată însă, Pruncul doarme, vegheat de natură și de îngerii toți.

„On This Day the Earth Shall Ring” Un colind englez („În astă zi Pământu-ntreg va răsună”)

scris de Jane M. Joseph (1894–1929), după imnul latin „PERSONENT HODIE“.

În astă zi Pământu-ntreg va răsună
De glasuri de copii ce vor cânta
Că Fiul sfânt Iisus, al nostru împărat,
Azi s-a născut, păcatele ni le-a luat:
De Tatăl nouă dăruit,
Ideo gloria in excelsis Deo.

A lui povară, a noastră bucurie
Când a venit din ceruri, din tărie;
La Bethleem ni s-a născut pentru vecie;
Măgari și boi alătura de el
Îl încălzesc pe Pruncul mititel.

Refren

O stea ce strălucea deasupra-i sus
Pe cei trei Magi iute la el i-a dus;
Umili, la patu-i în genunchi s-au pus
Și daruri mândre i-au adus
Și vorbe de slăvire lui i-au spus.

Refren

Îngerii toți azi or cânta,
Pământu-ntreg va răsună,
Slăvindu-l pe Iisus, al nostru împărat,
Născut ca să ne spele de păcat;
Pace și dragoste la toți ne-a dat.

Refren

Once Before I Die (1966) Actorul și regizorul american John Derek a rămas cunoscut mai degrabă pentru actrițele frumoase cu care s-a căsătorit decât pentru reușitele sale cinematografice. În acest jalnic film („Cândva înainte să mor“) turnat în Filipine, cunoscut și sub titlul *No toys for Christmas* („Fără jucării de Crăciun“), Derek interpretează rolul unui ofițer american, iar una dintre soțiile lui, Ursula Andress, joacă rolul logodnicei care încearcă să supraviețuiască unui atac japonez în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

„**Once in Royal David's City**“ Colindul („Odat', în a lui David cetate“) a fost publicat în 1848 în colecția *Hymns for Little Children* a doamnei Cecil Frances Alexander (1832–1895), soția arhiepiscopului anglican al Irlandei, care a scris și versurile la „All Things Bright and Beautiful“. Muzica este semnată de autorul de imnuri Henry Gauntlett (1805–1876), care a compus muzica unui număr de 10 000 de imnuri religioase.

Odat', în a lui David cetate,
Într-un staul mic, curat,
O măicuță pruncu-l naște
Având ieslea-n loc de pat.
Maria maica era,
Pruncul Iisus se numea.

Din ceruri la noi venit
Domn și stăpân peste lume,
În paie era-nvelit,
În staulul fără nume.
Între cei săraci și-umili
A trăit el, sfânt copil.

Și cât a copilărit
Vegheat de măicuța sa,
Blând și supus a trăit,
Mereu ocrotit de ea;
Deci și voi, copii, ca el
Să fiți buni, cuminiți, la fel.

Cum să fim mereu ne-a arătat:
Ca noi zilnic a crescut;
Era slab și mic, neajutorat,
Zâmbete și lacrimi și el a avut;
Durerea noastră și el a simțit,
Și bucuria deopotriv' ne-a împărtășit.

Iar ochii noștri pân' la urmă or vedea
Că acel copil blând și supus,
Prin a sa dragoste ne va salva,
Căci el este Domnul de sus;
Și pe ai săi copii îi cheamă
Spre ceruri, de bună seamă.

Nu-n acel staul stingher,
Lângă boi, în iesle pus

L-om vedea noi, ci în cer,
Lângă Domnul în rai, sus,
Când copiii săi, în jur,
L-or slăvi cu glasul pur.

One Magic Christmas (1985) Unul dintre cele mai negre filme („Un Crăciun magic“) realizate vreodată despre puterea izbăvitoare a Crăciunului. Ginny Grainger (Mary Steenburgen) este apăsată de sărăcie și de greutățile vieții, astfel că e nevoie de un înger (Harry Dean Stanton) care să-i arate în ce situație bună se află de fapt. Virtutile Crăciunului – generozitate, credință și dragoste – sunt reafirmate, dar numai după o sumbră demonstrație privind modul în care ar arăta viața în lipsa lor.

Acest film canadian este regizat de Philip Borso; Jan Rubes joacă rolul lui Moș Crăciun, iar cele ale copiilor lui Ginny sunt interpretate de Elizabeth Harnois și Robbie Magwood. Poșta canadiană a donat douăzeci de mii de scrisori adresate lui Moș Crăciun, pentru ca, în film, corespondența Moșului să fie cât mai bogată.

Operation Red Nose („Operațiunea Nas Roșu“) sau *Opération Nez Rouge* în țările de limbă franceză este un serviciu inițiat în Quebec, Canada, în 1984, ca o modalitate de a mări siguranța pe străzi în perioada Crăciunului. Voluntarii îi conduc acasă cu mașina pe cei care s-au cinstit prea mult cu alcool și care, altfel, ar putea fi tentați să se urce ei înșiși la volan. Campania s-a răspândit și în Europa.

Operation Santa Claus O campanie anuală în care lucrătorii poștali americani răspund la scrisorile trimise de copii Moșului. Încă din anii 1920, voluntari din cadrul serviciilor poștale americane își fac timp de fiecare Crăciun pentru a le răspunde în scris copiilor, pentru a strânge bani cu care să cumpere daruri destinate celor merituoși sau pentru a livra cadourile.

Oplatek În Polonia, o azimă rotundă și mare, deseori înfățișând o reprezentare a Nașterii, sfântită de preotul local. Momentul în care capul familiei o frânge în seara de Ajun marchează sfârșitul postului.

Obiceiul de a coace aluaturi în forme de metal cu un desen turnat datează din Evul Mediu, iar tradiția de a mânca împreună o azimă în ziua de Ajun a apărut spre sfârșitul secolului al XVIII-lea. Clerul a fost cel care a inițiat practica de a împărți în biserici pâine nesfântită, ca o expresie a comuniunii, iar tradiția s-a răspândit cu timpul în întreaga țară. Polonezii care au rude în străinătate obișnuiesc deseori să le trimită azime prin poștă, pentru ca și ele să se poată bucura de acest aspect al Crăciunului polonez.

În Slovacia azima este numită *oplatki*, iar în Lituania, *plotkeles*.

Opoziția față de Crăciun Opoziția față de Crăciun are o istorie îndelungată, adoptând forme diferite în decursul timpului. Primii creștini erau prea concentrați asupra iminentei întoarceri a lui Iisus pentru a se mai preocupa de celebrarea nașterii lui în trup, la Bethleem. Numai atunci când ereticii gnostici au început să susțină că în realitate Iisus nu se întrupase, creștinii s-au străduit să sublinieze Întruparea și detaliile nașterii lui. Astfel, au apărut discuții privind momentul Nașterii și oportunitatea sărbătoririi acestuia. Teologul ORIGENE din Alexandria s-a opus în secolul al III-lea sărbătoririi nașterii lui Iisus ca și când el ar fi fost un fel de „rege faraon“, fiindcă de fapt conducătorii umani sunt cei care își celebrează aniversările. Acest tip de opoziție aproape că a dispărut după ce, în primii ani ai veacului al IV-lea, Biserica Romano-Catolică a început să sărbătorească nașterea Domnului pe 25 decembrie (Biserica Armeană s-a opus vreme de secole, preferând ziua des EPIFANIE).

În Evul Mediu, opoziția a luat forma combaterii exceselor înregistrate în cadrul festivităților. Diverse concilii au denunțat dansurile, travestiurile, inversiunile sociale și cvasiblasfemiile proferate în cadrul unor ceremonii precum EPISCOPUL COPIL, SĂRBĂTOAREA ASINULUI și SĂRBĂTOAREA BUFONILOR. Până la începutul perioadei moderne, Biserica izbutise să elimine majoritatea acestor elemente din sărbătoarea Crăciunului, care avea

să fie însă supusă altor restricții din partea susținătorilor Reformei protestante.

Bisericele Luterană și Anglicană doreau să modifice anumite aspecte ale Crăciunului, fără a-i interzice însă celebrarea. Reforma calvinistă, pe de altă parte, care s-a manifestat cu precădere în Elveția, Olanda și Scoția, intenționa exact acest lucru. Considerând că sărbătorirea Crăciunului amintea prea mult de catolicism și aderând rigid la principiul conform căruia tot ce nu e specificat în Biblie ca formă corectă de venerare religioasă nu poate fi altceva decât idolatrie, calvinistii au încercat să suprimă sărbătoarea. În Scoția, celebrarea Crăciunului a fost scoasă în afara legii în 1583, iar în Anglia, adepții locali ai calvinismului, PURITANII, au militat împotriva ei timp de mai multe decenii. În a sa *Anathomy of Abuses* (*Anatomia abuzurilor*) din 1583, Philip Stubbes deplângea faptul că „mai cu seamă în perioada Crăciunului nu mai există altceva decât jocuri de cărți și zaruri, mascarade, jocuri cu bile și alte asemenea prostii; iar motivul este acela că ei cred că au dreptul în respectiva perioadă să facă tot ce poftesc și să se dede la orice negliobie pe care o doresc. Dar (vai!) cred ei oare că au dreptul în acea perioadă să păcătuiască? Cu cât e mai sfânt momentul (dacă ar exista momente mai sfinte decât altele, ceea ce nu există), cu atât mai sfântă ar trebui să fie purtarea lor... [dar] cine știe că mai multe rele sunt comise în perioada asta decât în tot restul anului?” Când au emigrat în coloniile americane, în secolul al XVII-lea, puritanii au izbutit să scoată Crăciunul în afara legii, iar când au preluat puterea în Anglia la sfârșitul anilor 1640, după un sângeros război civil, celebrarea Crăciunului a fost interzisă și acolo, împreună cu plăcintele cu carne și fructe, decorațiunile din plante verzi și ziua liberă de la muncă.

Restaurația monarhiei engleze în 1660 a adus cu sine reluarea celebrărilor de Crăciun, dar într-o notă mai discretă. Acestea au intrat în declin în Anglia, revenind abia în anii 1840, când Charles Dickens, regina Victoria și cărțile poștale de Crăciun au readus sărbătoarea în prim-plan (Vezi planșele color, fig. 16). Dar odată cu Crăciunul au prins viață și criticile.

După părerea unor nord-americani, existau încă prea multe dintre vechile excese: gălăgia, betiile și comportamentele turbulente cauzate de alcool nu se încadrau în ceea ce se considera a fi o celebrare a vieții de familie în clasa de mijloc.

„Crăciunul”, scria un ziar al quakerilor din secolul al XIX-lea, „deschide mai degrabă calea unor purtări desfrânate în loc să încurajeze religia și moralitatea... [iar celebrarea lui era] excelent calculată pentru a mări sfera stupidității și a spori umbrele întunericii morale asupra minții tuturor oamenilor.” Un asemenea comportament trebuia eliminat dacă se dorea „îmblânzirea” și universalizarea Crăciunului, astfel că legislația și presiunile sociale au domolit treptat elementele turbulente. În Newfoundland, spre exemplu, tradiția *munmingului* de Crăciun a fost interzisă în 1861, deoarece provoca dezordine și izbucniri de violență; șapte ani mai târziu a fost scos în afara legii turbulenta carnaval din Ajun de la Philadelphia.

În secolul al XIX-lea, darurile au devenit partea centrală a sărbătorii de Crăciun, astfel că mulți au început să se plângă de un excesiv comercialism, printre aceștia aflându-se și dramaturgul irlandez George Bernard Shaw. În 1898, el scria: „Regret că sunt nevoit să aduc în discuție subiectul Crăciunului. [...] Este un subiect indecent; un subiect deranjant, caracterizat de lăcomie; un subiect al dezordinii și beției; un subiect al risipei și dezastrului; un subiect ticălos, parșiv, mincinos, murdar, blasfemiator și demoralizant. Crăciunul este impus de presă și de comercianții unei națiuni degustate și reținute; nesusținut, s-ar ofili și s-ar chirca sub răsufierea fierbinte a urii generalizate; și niciunul dintre cei care s-ar întoarce și ar privi în urmă nu ar fi preschimbat într-un stălp de cârnați unsuroși.”

Sentimente similare au continuat să existe și în secolul XX. Clericii îi implorau pe credincioși să-l „readucă pe Iisus în celebrarea Crăciunului” și să-și amintească „adevărata rațiune a sărbătorii”; generozitatea și simțirile religioase ar trebui să fie mai importante decât schimbul de daruri. Scriitorul american Bill McKibben nota: „Crăciunul este o școală a consumerismului: în cadrul ei învățăm să punem semnul egal

între încântare și materialism. Sărbătorim nașterea celui care ne-a îndemnat să dăruim totul săracilor oferindu-ne unii altora suporturi motorizate pentru cravate." Criticii subliniau de asemenea stresul cauzat de perioada Crăciunului, mai cu seamă în rândul femeilor, asupra cărora cade povara cumpărăturilor, a gătitului și a pregătirilor în general. Apoi mai era și grăsimea: Crăciunul era considerat sezonul național al îmbuibatului, când kilogramele puse în urma meselor îmbelșugate nu mai puteau fi niciodată date jos. Spre sfârșitul secolului XX au apărut diverse mișcări menite să reformeze sărbătoarea Crăciunului, să restrângă cheltuielile, să promoveze faptele bune în locul dărilor și să simplifice lucrurile.

Unii clerici protestanți ultraconservatori au mers până acolo încât i-au îndemnat pe creștini să renunțe complet la această sărbătoare. Asemenea îndemnuri nu doar că au resuscitat criticile puritane la adresa exceselor, dar au inclus mesaje anticatolice și antipăgâne deopotrivă. Pentru respectivii, Crăciunul avea origini prea pregnant papistase și babiloniene pentru a mai merita să fie reformat. Un neocalvinist a compus următoarea poezie, care să fie cântată pe melodia colindului „White Christmas”:

Visez la un Crăciun care să nu mai fie,
Ca în acele zile de demult, în Scoția,
Când oamenii erau ascultători,
Adevărul reformat strălucea,
Iar ei o terfeleau pe târfa papistașă.

Lor li se alăturau ateii, care foloseau colindele de Crăciun, precum această „adaptare” a piesei „God Rest Ye Merry, Gentlemen”, pentru a ridiculiza bazele istorice ale nașterii lui Iisus:

N-a existat o stea în Bethleem și nici îngeri cântând,
Magi nu au putut exista, căci drumul era mult prea lung,
Poveștile din Biblie sunt un adevăr istoric ciung.
Vești bune de rațiune și sens, rațiune și sens,
Vești bune de rațiune și sens.

Răspândirea la nivel global a unui Crăciun în stil american a stârnit pretutindeni în lume resentimente naționaliste. În 1951, câțiva preoți catolici din Franța au ars o efigie a lui Santa Claus în fața catedralei din Dijon; în 1972, în Peru, imaginea aceluiași Moș Crăciun american a fost interzisă la posturile naționale de radio și televiziune, fiindcă era considerată un mit anticreștin, parte a unei conspirații cu iz comercial, care reflecta rușinoasa dependență culturală a peruanilor de obiceiurile străine. În unele orașe olandeze dornice să păstreze supremația nativului Sinterklaas, poliția are ordin să-i aresteze și să-i expulzeze pe toți cei care poartă costum de Santa Claus. Aceasta este însă o reacție mai blândă decât cea înregistrată în Bosnia. În 1996, în Sarajevo, o bandă de musulmani care avea legături cu partidul aflat la guvernare a bătut un bărbat îmbrăcat în costum de Moș Crăciun; președintele Izetbegovici a condamnat figura Moș Crăciunului de extracție americană ca fiind ceva străin bosniacilor, încadrând-o în aceeași categorie a „viciilor europene” în care mai intrau pornografia, alcoolul și drogurile.

În unele regiuni, multiculturalismul și așa-zisa corectitudine politică s-au afirmat ca forțe opuse celebrării Crăciunului. Asupra școlilor canadiene s-au exercitat presiuni pentru a înlocui concertele de Crăciun cu „concerte de iarnă” și a evita colindele religioase. În Statele Unite, spinoasa chestiune a separării dintre stat și Biserică

Opoziția față de Crăciun în SUA, ideea separării dintre stat și Biserică a provocat conflicte în privința expunerii în public a simbolurilor Crăciunului.

a dus la izbucnirea unor conflicte cu privire la prezența decorațiunilor de Crăciun în spațiul public și a determinat Curtea Supremă să promulge așa-numita REGLEMENTARE A RENULUI. În Birmingham, Marea Britanie, oraș cu o numeroasă populație asiatică, consiliul municipal a redenumit perioada Crăciunului „Winterval” – în traducere aproximativă „sezon de iarnă” – iar luminile de Crăciun au devenit „lumini festive”; în Olanda, personajul Piet cel Negru, care îl însoțește pe Sfântul Nicolae, a fost ținta unor acuzații de rasism.

(Vezi MELANCOLIE DE CRĂCIUN.)

Oratorio de Noël Un oratoriu de Crăciun din 1858 ce poartă semnătura compozitorului francez Camille Saint-Saëns (1835–1927). Alcătuit din 10 părți, începe cu un preludiu pastoral care amintește de J.S. Bach și se încheie cu un Aleluia coral, înrudit deopotrivă cu compozițiile lui Händel și cu colindele franceze tradiționale. Textul este în latină, inspirat din poveștile Nașterii și din alte fragmente ale Vechiului și Noului Testament.

Oratoriul de Crăciun Oratoriul de Crăciun BWV 248, de Johann Sebastian Bach, este fără îndoială una dintre capodoperele muzicii clasice. Compus în 1734, nu este un oratoriu în sensul obișnuit, baroc, al termenului, ci un set de șase cantate, fiecare cu durata de 25–30 de minute, care portretizează diferite momente ale poveștii Nașterii, de la Nașterea lui Iisus la sosirea Magilor. Inițial nu a fost interpretat ca un tot unitar, ci fiecare cantată pe rând, în bisericele din Leipzig în zile diferite din perioada 25 decembrie–6 ianuarie, în 1734 și 1735.

Origene (185–254) Teolog creștin din Alexandria, cărturar apolog al credinței sale, martirizat în cadrul persecuțiilor din vremea împăratului roman Decius. El s-a opus sărbătoririi nașterii lui Iisus pe motiv că amintea de cele ale conducătorilor păgâni. Origene a fost de asemenea primul care a sugerat, probabil pe baza darurilor menționate în Biblie, că MAGII au fost în număr de trei.

Ornamente Primele podoabe așezate în pomi, asociate cu Crăciunul, par să fi fost merele și prăjiturilele atâmate în COPACUL PARADISULUI, în dramele medievale despre Adam și Eva în Grădina Raiului. Există de asemenea relatări cu privire la decorarea acestor pomi cu mici azime simbolizând ostia din ceremoniile liturgice. În Riga, Letonia, în 1510, un brad a fost purtat pe străzi în cadrul unei procesiuni de Crăciun, împodobit cu trandafiri – flori asociate cu Fecioara Maria. Trandafiri din hârtie decorau un copac dus într-o casă, în Strasbourg, în 1605, alături de nuci, azime și dulciuri. În ciuda legendei conform căreia Martin Luther a așezat lumânări în pomul de Crăciun, cea mai veche utilizare a luminilor în acest context datează de la mijlocul secolului al XVII-lea.

Până după anul 1850, ornamentele pentru pom erau confecționate în principal în casă. Înainte, majoritatea pomilor erau ori lipsiți de ornamente (așezați pe o masă sau atârnați de grinzii), ori decorați cu mici produse alimentare precum fursecuri, marțipan, coșulețe cu lumânări, șiraguri din floricele de porumb și ghirlande din stafide, nuci sau covrigei. O carte de sfaturi gospodărești din 1868 le îndemna pe gospodine să evite bomboanele cumpărate din magazine și să decoreze pomul de Crăciun cu fructe, nuci și dulciuri preparate în casă. În vârful pomului erau deseori așezate stegulețe, îngeași sau stele. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în pom au început să fie agățate jucărele, alături de clopoței, ghirlande și decorațiuni din hârtie. Pe măsură ce s-a dezvoltat gustul pentru pomii înalți, așezați pe podea, a crescut și nevoia de ornamente, iar în Germania a apărut o industrie dedicată acestei cereri. În anii 1850, Charles Dickens descria astfel decorarea pomilor de Crăciun în epoca victoriană:

Mă așteptam, în seara respectivă, la un vesel grup de copii strănși în jurul acelei drăguțe jucărioare germane, pomul de Crăciun. Pomul a fost așezat în mijlocul unei mese rotunde, mari, astfel că se înălța mult deasupra copiilor. Era viu luminat de o mulțime de mici lumânări, iar pretutindeni scânteiau și sclipeau obiecte strălucitoare. Erau acolo păpuși cu obraji

roșii ascunse printre frunzele verzi; erau ceasuri adevărate (cu limbi mobile, cel puțin, și cu o nesfârșită capacitate de a fi întors a arcului) atârnate pe nenumărate crenguțe; erau măsuțe, scaune, paturi, dulapuri, pendule și diverse alte articole de mobilier în miniatură (splendid lucrate la Wolverhampton, în cositor) agățate printre ramuri, pregătite parcă pentru o căsuță din povești; erau omuleți veseli, zâmbitori, mult mai plăcuți ca înfățișare decât mulți oameni în carne și oase – și nu e de mirare, fiindcă puteai să le scoți capul și înăuntru găseai vată de zahăr; erau tobe și viori; erau tamburine, cărți, penare, cutii de creioane colorate, cutii de bomboane și tot felul de alte cutii; erau flecușete pentru fetele mai mari, mult mai strălucitoare decât aurul și bijuteriile adulților; erau coșulețe și pernuțe de ace; erau pistoale, săbii și stindarde; erau vrăjitoare așezate în cercuri magice de carton, gata să-ți ghicească viitorul; erau titirezi, zbârnâitoare, ascuțitori, sticlute cu săruri de mirosit, suporturi de buchete; fructe adevărate învelite în foiță de aur strălucitoare, mere, nuci și pere de jucărie; pomul era deci plin de surprize sau, așa cum i-a șoptit cu încântare o copilă drăguță unei alte copile drăguțe, prietena ei de suflet, „Erau de toate, și chiar mai mult.“

În ciuda referirii la Wolverhampton, majoritatea ornamentelor de pom proveneau din Germania. În Nürnberg, Bavaria, erau produse multe obiecte creative, din metal, pentru export – fluturi, stele, instrumente muzicale miniaturale și „țurțuri“ din foiță de argint; un atelier din Lauscha, în estul Germaniei, se concentra pe ornamente din sticlă: șiraguri de mărgelă, bile colorate numite *kugeln* și vârfuri pentru pom, *piken*. Magazinul Woolworth a popularizat produsele de la Lauscha și a importat cu milioanele piese mai ieftine. În Dresda și Leipzig, fabricanții produceau hârtie imprimată în relief și ornamente din carton cunoscute ca *dresdens*. „Pletele de înger“, din fire subțiri de sticlă, sunt tot o invenție germană.

Problema prinderii în siguranță a lumânărilor în pomul de Crăciun a constituit o provocare pentru numeroși inventatori. În 1887, un

american pe nume Charles Krichhoff a patentat un dispozitiv menit să contrabalanseze greutatea suportului de lumânare, dar fiind greu, ramurile pomului se aplecau. Problema a fost definitiv soluționată de Frederick Arzt în 1879, când a inventat un clips decorativ cu arc. În numai trei ani însă, oamenii au început să folosească în pomul de Crăciun becuțe electrice, astfel că lumânările ca ornament aproape că au dispărut, în mare parte ca urmare a presiunilor exercitate de companiile de asigurări care se temeau că vor avea de plătit despăgubiri în urma incendiilor. În 1895, sub mandatul președintelui Grover Cleveland, pomul de Crăciun din Casa Albă a fost decorat cu becuțe electrice și, pe măsură ce locuințele lor au fost electrificate, americanii au optat pentru iluminatul artificial al pomilor de Crăciun, mai comod și mai lipsit de riscuri. Președintele Warren Harding a rămas fidel tradiționalelor lumânări până când în Casa Albă a izbucnit un incendiu chiar în ziua de Ajun.

Primul Război Mondial și problemele pe care le-a creat în comerț au pus capăt dominației germane în industria producătoare de ornamente pentru pomul de Crăciun; companiile britanice și americane au început să producă variante mai ieftine ale acestora și să dezvolte noi tehnologii. Problema oxidării foiței de argint a fost rezolvată mai întâi grație țurțurilor din folie de plumb în anii 1920 și apoi prin inventarea ornamentelor poliesterice. În 1939, firma Corning a demonstrat că era posibil să se producă ornamente de sticlă în masă. Japonia s-a afirmat ca un important producător de becuri electrice în anii 1920 și în cele din urmă a soluționat problema cojirii vopselei de pe becuri prin folosirea sticlei mate. Noile tehnologii le-au permis fabricanților din Japonia și SUA să producă becuri de diferite forme: figurine reprezentându-l pe Moș Crăciun, personaje din cântecele pentru copii, flori etc. Ritmul inovațiilor s-a accelerat, populația adoptând o modă după alta, inclusiv becurile cu lichid, becurile miniaturale și luminile stroboscopice. În 1973, compania Hallmark a intrat pe piața ornamentelor de pom și de atunci a produs sute de modele, popularizând un nou tip de decorațiune: articolele colecționabile.

Doritorii au de ales între ornamente cu chipul vedetelor rock, al sportivilor de top, în formă de mașini, păpuși Barbie, sau datate pentru a marca un anumit eveniment, de pildă „Primul meu Crăciun“. În rândul elementelor considerate adecvate pentru împodobirea pomului de Crăciun au ajuns să intre cele cu tentă politico-socială, precum panglicile de conștientizare a SIDA și așa-numitele tradiții religioase inventate, ca unghiile cu motive de Crăciun sau POMUL CHRISMON. În anul 2000, cu vântul de ordine în decorarea pomilor de Crăciun era eclectismul.

Oskorei Spirite răutăcioase în Norvegia, care devin deranjante de Crăciun. Dacă nu sunt ținute la distanță cu ajutorul unei cruci desenate pe hambar, ele călăresc caii până la epuizare, spurcă provizia de bere sau îi atacă pe oamenii suficient de imprudenți încât să iasă noaptea din casă. Numele derivă din termenul Asgardsreien, care înseamnă „vânătoare sălbatică“.

„Other Wise Man, The“ O poveste („Al patrulea mag“) scrisă în 1896 de autorul și predica-

torul american Henry van Dyke (1852–1933). Un mag pleacă să-l caute pe pruncul Iisus, dar își petrece viața fără să-l găsească, ajutându-i pe săracii și pe bolnavii care îi ies în cale. În cele din urmă ajunge la Ierusalim în ziua răstignirii și moare, întâlnindu-l în sfârșit pe Domnul pe care l-a căutat atât de multă vreme. Vezi THE FOURTH WISE MAN.

Ownshook Un bufon în tradiția MUMMINGULUI din Newfoundland, îmbrăcat în haine de femeie și deseori înarmat cu o bășică umflată cu care îi lovește pe spectatori pentru a-și croi drum printre ei. Având reputația celui mai turbulent dintre *mummeri*, obișnuia să țipe în falset. Numele pare să fi derivat de la termenul irlandez *oonshugh*, „femeie zevzecă“.

„Oxen, The“ O poezie („Boii“) de Thomas Hardy ce are la bază legenda conform căreia animalele îngenunchează în grajduri în noaptea de Ajun, pentru a omagia Nașterea lui Iisus. Vezi ANIMALELE ȘI CRĂCIUNUL.

Pâine de Crăciun Un fel de cozonac mare și rotund, preparat în Scoția, numit și Prăjitură de Crăciun. Biserica scoțiană a interzis-o în cadrul măsurilor luate în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, pentru interzicerea sărbătoririi Crăciunului.

Pâinea și Crăciunul Vezi ALUATURI.

Palmier Un simbol al nemuririi și al paradisului care apare în reprezentările artistice ale odihnei pe timpul fugii în Egipt. În legende de Crăciun din Orientul Mijlociu se spune că palmierii se apleacă în ziua de Ajun în amintirea Nașterii (sau în ajun de Epifanie, pentru a le arăta Magilor drumul spre Bethleem) și că un catâr legat de un astfel de palmier aplecat a zburat până între ramurile acestuia, atunci când copacul a revenit în poziția normală.

Panama La fel ca în multe țări latinoamericane, Crăciunul este marcat în Panama de o combinație de tradiții moștenite din Spania catolică și de obiceiuri americane; influența acestora din urmă este mai cu seamă importantă ca urmare a îndelungatei ocupații americane a Zonei Canalului Panama, care s-a încheiat abia în 1999.

În casele panamezilor, spre exemplu, ieslea miniaturală, întotdeauna importantă în familiile catolice, stă alături de pomul de Crăciun, împrumutat din nord. Timp de mulți ani, țara a fost nevoită să importe zeci de mii de conifere din SUA – pomii soseau pe vase, la mijlocul lui decembrie; acum însă, Panama are propriile

sale terenuri cultivate cu brazi. Amestecul de culturi este evident și în muzica de Crăciun difuzată la radio și televiziune: cântecele tradiționale, *villancicos* și *gaitas*, de inspirație spaniolă, coexistă cu colindele în limba engleză.

Apropierea Crăciunului este marcată cu ajutorul *novenelor*, nouă zile de slujbe religioase cu rugăciuni, cântece și ritualuri speciale, care au loc atât acasă, cât și la biserică. Aceasta este totodată o perioadă a petrecerilor, a darurilor pe care nașii le fac finilor, a pietelor de Crăciun, a împodobirii caselor și a paradelor. Punctul culminant este cina în familie, în ziua de Ajun. În meniu se regăsesc *tamales* (un fel de aluat din mălai umplut cu carne de pui, ceapă și sos, totul înfășurat în frunze de banan Musa), fasole, *arroz con pollo* (orez cu pui) și fructe de mare, îndeosebi creveți. Dintre băuturi nu lipsesc puncii cu rom, pina colada, vinul, berea și răcoritoarele pentru copii. Familiile catolice nu ratează *Missa de Gallo*, slujba „cocoșului“, de la miezul nopții.

Sub influența exemplului american, mulți dintre copiii panamezi se așteaptă în seara de Ajun să găsească daruri sub pom, aduse de Moș Crăciun sau de pruncul Iisus. În alte familii, cei mici trebuie să aștepte până la Epifanie, pe 6 ianuarie, când în *Dia de los Reyes*, Ziua Regilor, Magii le aduc cadouri, iar perioada Crăciunului se încheie cu o altă serie de petreceri.

Panettone Cel mai popular desert de Crăciun italian, un fel de chec ușor, bine crescut, preparat cu drojdie de bere și umplut cu fructe de pădure și fructe confiate. Astăzi, cele mai multe persoane preferă să cumpere *panettoni*, în loc să-i prepare în casă, deseori prăjitura fiind oferită în dar.

Pantomimă Un tip de divertisment tradițional în Anglia, de Crăciun, asociat în special cu ziua de 26 decembrie, așa-numita Boxing Day. Pantomima sau „panto“, așa cum mai este numită, a derivat în secolul al XVIII-lea din piesele de gen *commedia dell'arte*, populare în epocă. Aceste piese erau precedate de obicei de scene cu acțiune mimată sau dansată. Prima pantomimă veritabilă se spune că a fost „Arlechinul executat“,

prezentată de John Rich în 1717. Treptat, pe măsură ce au fost adăugate cuvinte, poante și efecte scenice, pantomima a devenit mai populară, transformându-se în spectacole costumate inspirate din basme.

Frecvent întâlnită în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, pantomima rămâne și astăzi o parte importantă a sezonului de Crăciun în Anglia, în ciuda – sau poate datorită – caracterului ei predictibil. În piese precum *Cenușăreasa*, *Jack și vrejul de fasole* sau *Alladin*, rolul eroului sau al „băiatului principal” este jucat întotdeauna de o actriță atrăgătoare, într-un costum mulat pe corp, în vreme ce „dama”, o bătrână urâtă, este interpretată de un bărbat. Printre celelalte trăsături caracteristice ale pantomimei se numără calambururile grosiere, replici strigate în mod ritualic între actori și spectatori, apariția unor celebrități și aluzii la evenimente curente.

Iată cum își descrie experiența o familie din public, cândva în primii ani ai secolului al XIX-lea: „Dar, oh, ce deliciu e când începe pantomima! Gata să țâșnească din cutie, se bucură de năzdrăvăniile clovnului, râd la scatoalcele pe care le încasează fiindcă se bagă unde nu-i fierbe oala și nutresc un dispreț deloc mărunț pentru neștiința lui că apa fierbinte opărește, iar praful de pușcă bubuie; ținându-și capul într-o parte pentru a da o nouă energie bătăilor, ei își lovesc palmele mici una de alta, dovedindu-și astfel nemăsurata încântare.”

Papa Noel Numele sub care este cunoscut uneori Moș Crăciun în Spania, America Latină și Louisiana.

Papai Noel Numele brazilian al lui Moș Crăciun. În Brazilia, personajul este înveșmântat în tradiționalul costum roșu cu blană albă și poartă

Pantomimă Travestiul constituie o parte importantă a pantomimei de Crăciun în Anglia.

ghete înalte, cu toate că aici Crăciunul cade în mijlocul verii tropicale fierbinți. Papai Noel sosește pe stadionul Maracana din Rio de Janeiro (și în alte locuri urbane) cu elicopterul și le aduce daruri copiilor în seara de Ajun, intrând în case pe ușă, fiindcă hornurile sunt rare în Brazilia.

Papparkakor În Suedia, un pomișor din lemn pe care sunt așezate ornamente comestibile, la fel ca „pomul cu prăjiturile” din Canada sau piramida de Crăciun în Germania.

Parade Paradele și Crăciunul sunt indisolubil legate în multe țări ale lumii. De la cele mai vechi procesiuni liturgice întru cinstirea Nașterii până la uriașele parade cu aspect comercial care au loc în prezent în America de Nord, celebrarea Crăciunului a fost întotdeauna marcată de un tip sau altul de parade.

Două astfel de evenimente notabile din Evul Mediu implicau inversiuni sociale – întoarcerea lumii cu susul în jos. Acestea erau SĂRBĂTOAREA ASINULUI și STĂPÂNUL DEZORDINII. Cea dintâi, în Franța medievală, celebra fuga Sfintei Familii în Egipt. După o piesă în care era rememorat rolul asinilor în povestea biblică, elevi și preoți porneau într-o procesiune spre biserică, în vreme ce cântau și îl slăveau pe asinul ce îi purtase pe Maria și pe micul Iisus în spate. În unele locuri, în biserică era adus chiar un măgar în carne și oase. Până la urmă, obiceiul a degenerat în comportamente indezirabile: oamenii răgeau ca măgarii în timpul slujbei, de pildă; astfel, în secolul al XV-lea, ceremonia a fost interzisă de autoritățile religioase. În Anglia, în Evul Mediu și la începutul perioadei moderne exista obiceiul de a se alege un Stăpân al dezordinii, care să conducă festivitățile de Crăciun. Deseori personajul era înveșmântat în haine tipătoare și se afla în fruntea unei procesiuni turbulente care străbătea parohia. Iată descrierea unei astfel de parade, preluată din lucrarea din 1583 a lui Philip Stubbes, *Anatomy of Abuses*:

Mai întâi de toate, mințile zănatice din parohie se strâng laolaltă și aleg un Căpitan [al dezordinii], pe care îl înnobilează cu titlul de

Stăpân al dezordinii și îl încoronează cu mare solemnitate, luându-și-l drept rege. Acest monarh alege douăzeci, patruzeci, șaizeci sau o sută de dezmățați la fel ca el, care s-o slujească pe maiestatea sa și să-i păzească nobila persoană. Apoi pe fiecare dintre acești oameni ai săi îi decorează cu galoanele sale verzi, galbene sau în alte culori tipătoare. Și de parcă n-ar fi suficient, ei se împopoțonează cu eșarfe, panglici și dantele și se împodobesc din plin cu inele din aur, pietre prețioase și alte giuvaiere; apoi își leagă de fiece picior douăzeci sau patruzeci de zurgălăi și țin batiste în mâini, iar uneori și le așază de-a latul pe umeri și la ceafă, multe dintre ele fiind împrumutate de la drăguțele lor.

După toate acestea, își adună caii de lemn, dragonii și alte năzdrăvănii, alături de fluierașii tipători și de toboșarii bubuitori, pentru a pune la cale Dansul Diavolului și a conduce banda de păgâni spre biserică și cimitir, fluierașii fluierând, toboșarii bubuind, dănțuitorii dănțuind, zurgălăii zornăind, cu batistele învărtindu-li-se în jurul capului ca la niște smintiți, caii de lemn și ceilalți monștri zbânțuindu-se în mulțime. Astfel se duc la biserică (deși preotul poate fi la rugăciune sau la predică), dansând și fluturându-și batistele deasupra capului în biserică, aidoma unor diavoli în carne și oase, cu o asemenea zarvă, că nimeni nu-și mai aude nici măcar propriul glas. Apoi nătângii se uită, se zgâiesc, râd, se strâmbă și se cațără pe strane ca să-i vadă pe acești pretrecăreți, onorându-i astfel.

Un asemenea comportament are ecouri atăzi în procesiunile MUMMERILOR; cea mai amplă dintre aceste parade este organizată anual în Philadelphia, unde 10 000 de participanți costumați mășcăluiesc și cântă pe 1 ianuarie conform tradiției aduse în Pennsylvania de coloniștii europeni, în secolul al XVIII-lea.

Un alt obicei nord-american popular este parada Moși Crăciunilor. În fiecare an, odată cu apropierea sărbătorii, în majoritatea orașelor din SUA și Canada se organizează o paradă cu orchestre, celebrități și un Sfânt Nicolae jovial, de multe ori sponsorizată de un mare magazin

local. Cea mai veche dintre aceste parade, care datează din 1905, este cea din Toronto; în SUA, prima a fost probabil cea organizată de magazinul Goldsmith în Memphis, în 1913. Cele mai cunoscute au loc în SUA. Parada de Ziua Recunoștinței organizată de magazinul Macy's din New York, celebrează pentru uriașele baloane în forma unor personaje din desenele animate, marchează încă din 1925 debutul sezonului de cumpărături pentru Crăciun. Parada de Crăciun de la Hollywood datează din 1928, când comercianții au închiriat doi reni pentru a trage carul pe care se aflau Moș Crăciun și o starletă de film. De la acele modeste începuturi, bulevardul Hollywood își schimbă numele în Santa Claus Lane în fiecare decembrie, deoarece găzduiește o paradă remarcabilă prin numărul de vedete de film, sportivi, politicieni și alte celebrități care participă. În 1946, cântărețul-cowboy GENE AUTRY și-a călărit calul, Champion, în cadrul paradei, experiența inspirându-l să compună colindul „Here Comes Santa Claus (Right Down Santa Claus Lane)”.

Parade de Crăciun au loc și pe apă. În Florida și în Alaska, proprietarii își decorează ambarcațiunile cu lumini și iau parte la procesiuni de noapte pe cursurile de apă. În Filipine, pe insula Anauayan, pescarii își împodobesc bărcile cu ghirlande de flori și pornesc într-o „paradă pe mare”. Fiecare ambarcațiune are o regină care

aruncă flori și fructe spre cei de pe țărm. Brazilienii marchează în fiecare an, pe 1 ianuarie, Ziua Madonei Marinarilor cu o paradă nautică.

Din perioada Crăciunului nu lipsesc paradele cu conținut explicit religios. POSADAS, cu procesiunile lor de credincioși amintind peregrinările Sfintei Familii în căutarea unui loc de popas, se revarsă pe străzile din Mexic în fiecare seară timp de nouă zile, înainte de 25 decembrie. Echivalentul filipinez este *panuluyan*, despre care se crede că a fost adus din Mexic în secolul al XVIII-lea. Doi tineri în costume populare, urmați de ceilalți participanți, străbat străzile în amintirea căutărilor Sfintei Familii în Bethlehem. În drum se opresc la patru sau cinci balcoane stabilite din vreme, rugându-se în versuri să le fie oferit un loc de popas peste noapte. De fiecare dată sunt refuzați și în cele din urmă ajung în fața bisercii, unde a fost construită o grotă simbolică. În Alpii austrieci, în cadrul unui vechi obicei numit *Josephstragen* („Mersul cu Iosif”), un grup de băieți poartă o statuie a Sfântului Iosif de la o casă la alta în serile dinaintea Crăciunului. În Alaska, băieți din cadrul bisericilor ortodoxe iau parte la o procesiune intitulată „Mersul cu Steaua”. Un băiat ce duce o stea în vârful unui par, urmat de doi băieți cu felinare și de o mulțime de localnici, merge din casă în casă, oprindu-se uneori pentru câte o gustare. În unele nopți, grupul poate fi „hăituit” de „oamenii lui Irod”, costumați, simbolizând încercarea regelui Irod de a-l omorî pe pruncul Iisus, soldată cu măcelărirea copiilor din Bethlehem.

În Elveția, Crăciunul începe cu *Klausjagen*, „urmărirea Sfântului Nicolae”. În ajunul zilei de Sfântul Nicolae, pe 5 decembrie, în satul Kussnacht, sute de oameni duc în procesiune uriașe mitre episcopale confecționate din carton, în interiorul cărora se află o lumânare aprinsă. Împreună cu formații muzicale, purtători de zurgălăi și bărbați care pocnesc din bice în fața procesiunii, ei îl însoțesc pe Sfântul Nicolae prin sat. În țările scandinave, procesiunile de ziua SFINTEI LUCIA au loc pe 13 decembrie, prima zi a sezonului de Crăciun. Mireasa Lucia, purtând o coroană de brad cu lumânări aprinse, conduce un șir de copii de

Parade De secole, Crăciunul este în multe locuri sinonim cu paradele pitorești. Acest timbru canadian celebrează parada Moși Crăciunilor.

vârstă școlară îmbrăcați în alb, cu lumânări în mâini. De ziua SFÂNTULUI ȘTEFAN, o atenție deosebită le este acordată CAILOR, conform credinței că Ștefan a fost rânđaș. În unele zone rurale ale Suediei, caii sunt aduși pentru a fi binecuvântați și ocolesc biserica de trei ori. „Călăreții lui Staffan” străbat satele în paradă, cântând colinde în onoarea sfântului ocrotitor al cailor. Cei trei MAGI și servitorii lor conduc parade în Spania și în unele regiuni din America hispanică în ajun de Epifanie, pe 5 ianuarie – ziua care marchează sosirea Magilor la pruncul Iisus și la părinții lui pământești.

În Congo se obișnuiește uneori să i se aducă o „ofrandă de dragoste” pruncului Iisus la aniversarea sa. Membrii congregației se strâng dimineata pentru a asculta colinde cântate de grupuri muzicale special întrunite cu această ocazie. Cea mai importantă parte a obiceiului este „mersul în jurul ofrandelor”, la care ia parte toată lumea: toți trec prin fața altarului și fiecare își așază darul – bani sau un produs alimentar – pe o platformă.

Parol Un felinar în formă de stea, folosit în procesiunile și decorațiunile de Crăciun în Filipine, simbolizând Steaua lui David. Confectionate inițial din bambus și hârtie, astăzi aceste felinare sunt obiecte mari și elaborate.

Parrandas Tradiția portorică în cadrul căreia colindătorii merg de Crăciun din casă în casă. Cântecurile lor nu au un caracter pronunțat religios, ci sunt mai degrabă o celebrare a culturii locale în privința sărbătorii și a preparatelor alimentare de sezon. Când termină de cântat, *parrandistas* sunt recompensați cu mâncare și băutură.

„Parson Has Lost His Cloak, The” Un joc de Crăciun tradițional în Anglia („Pastorul și-a pierdut pelerina”), ale cărui reguli s-au pierdut. Iată ce scria despre el în *The Spectator*, în 1712:

Domnule Spectator,

Aș vrea să aflu în numărul următor dacă veselul joc de-a „Pastorul și-a pierdut pelerina” nu e foarte la modă printre doamnele

elegante la acest Crăciun; fiindcă văd că ele poartă capișoane în toate culorile, despre care presupun că sunt chiar pentru asta; dacă așa e și dacă considerați că se cuvine, le voi duce câteva dintre aceste capișoane doamnelor noastre din Yorkshire; căci m-au îndemnat să le aduc de la Londra ceva cu totul nou. Dacă puteți să-mi sugerați altceva cu care să mă supun mai plăcut poruncilor, vă rog să mă informați și îmi veți fi de foarte mare ajutor.

Umilul dvs servitor.

Passions of Carol, The (1975) Au existat numeroase variațiuni pe tema din *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens: cu acțiunea petrecându-se în Londra sau în Vestul Mijlociu american, în ghetourile de negri sau în studiourile de televiziune moderne; rolul Scrooge a fost jucat de bărbați, femei, păpuși Muppets, marionete și rațe din desenele animate. Doar câteva au depășit limitele genului atât cât a făcut-o *The Passions of Carol* („Patimile lui Carol”), un film pornografic din 1975, cu Merrie Holiday în rolul principal. Regizat de Warren Evand, pelicula analizează transformarea suferită cu ocazia Crăciunului de Carol Screwge, hainul editor al unei reviste pentru adulți.

Pasteles Un preparat tradițional de Crăciun în zonele de limbă spaniolă din Caraibe. Similar cu *tamales*, constă în frunze de banan Musa umplute cu diverse ingrediente, legate și apoi fierte la abur. Deseori sunt preparate împreună de mai multe femei, unele tăind, altele umplând foile și altele înfășurând. Un preparat venezuelan care seamănă cu *pasteles* este *hallacas*; în Nicaragua, echivalentul e *nacatamales*. Un cântec portorică susține că:

Dacă-mi dai *pasteles*,
Să le-aduci fierbinți.
De nu-s clocotite,
O să am dureri de dinți.

Pastores, Los O piesă populară cu origini medievale, jucată în Mexic și în sud-vestul SUA de Crăciun. Piesa spune povestea păstorilor și a

peripețiilor prin care trec ei în drumul lor către pruncul Iisus. Personajele sunt numeroase și pitorești – de pildă diavolul și micile sale ajutoare, *diabolitos*, care sunt furioase aflând că Mântuitorul s-a născut, un ermit, îngeri, un bețiv pe nume Bartolo care în cele din urmă renunță la viața lui dezamățată, și soția lui. Piese pot să fie jucate sau nu după un scenariu scris; în multe cazuri, dialogurile și indicațiile scenice sunt transmise prin intermediul tradiției orale. La sfârșitul piesei, deseori se cântă colindul „Noche Buena, Noche Santa”, versiunea în limba spaniolă a cunoscutului „Stille Nacht”, publicul alăturându-li-se actorilor.

„**Pat-a-Pan**” Un colind francez din Burgundia, scris de prolificul Bernard de la Monnoye (1641–1728), probabil în jurul anului 1700. Compozitorul canadian Bruce Carlson este autorul unui încântător aranjament muzical.

Willie, ia-ți toba cea mică,
Robin, flautul să-l iei și vino,
Veseli cu toți să cântăm.

Turelurelu. Patapatapan.
Veseli să cântăm acum
În zi sfântă de Crăciun.

Om și Dumnezeu sunt azi
Ca muzica în armonie,
Cântați deci toți cu veselie.

Refren

Paul al VI-lea Giovanni Battista Montini (1897–1978) a fost ales papă în 1963, când și-a luat numele Paul al VI-lea. În 1969 a „retrogradat” un număr de sfinți din calendar, printre care și pe Sfântul Nicolae, astfel că tradiționalele celebrări din ziua de 6 decembrie nu mai sunt obligatorii.

Papa Paul al VI-lea era un adept al ieseilor miniaturale, comandând una nouă pentru capela papală și așezând el însuși în ea figura reprezentându-l pe pruncul Iisus. Începând din 1968, el a binecuvântat în fiecare an figurinele pentru

aceste scene aduse în Piața San Pietro de mii de copii în duminica dinaintea Crăciunului.

Păgânismul și Crăciunul Istoricii au remarcat existența unei conexiuni între calendarul creștin și ciclul anotimpurilor. Faptul că Paștele cade primăvara și Crăciunul aproape de solstițiul de iarnă a făcut posibil ca tradițiile religioase să se îmbine cu acele activități care nu aveau în sine un caracter creștin, dar care puteau fi adaptate la modul de a gândi al Bisericii. Influențe precreștine asupra originilor unor tradiții precum Crăciunul au existat încă de când papa GRIGORE I-a dat Sfântului Augustin din Canterbury permisiunea oficială de a creștina ceremoniile păgâne.

Aproape pentru fiecare aspect al sezonului de Crăciun au fost menționate origini păgâne: despre Sfântul Nicolae s-a spus că ar semăna cu Odin sau cu Neptun, ambele fiind divinități cu barbă, care călătoresc și îi protejează pe marinari; romanii și egiptenii își decorau casele cu plante verzi și făceau schimb de daruri în miezul iernii. Bușteanul de Crăciun, binecuvântarea copacilor fructiferi, folosirea snopurilor de spice în tradițiile slave de Crăciun, *mummingul*, vâscul și multe altele au fost menționate ca având origini precreștine. Majoritatea acestor conexiuni păgâne sunt considerabil exagerate, antropologii subliniind că multe ceremonii despre care se afirmă că ar data dintr-o perioadă animistă sunt de fapt mult mai recente. Influentul studiu comparativ *The Golden Bough* („Creanga de aur”) de Sir James George Fraser a popularizat teoria că antica religie păgână se află la baza ritualurilor folclorice moderne precum piesele *mummerilor*. Dar în arhivele din Anglia nu se regăsește nici măcar o referire la asemenea piese mai devreme de anii 1700; aceste spectacole și alte așa-zis reminiscențe ale păgânismului par să fie inovații relativ recente.

Este interesant să remarcăm că, în secolul XX, cultele neopăgâne au încercat să-și însușească unele obiceiuri de Crăciun și să le lege de un imaginar trecut păgân, pentru a le conferi o parte din respectabilitatea pe care le-o dă sărbătoarea Crăciunului. Astfel, se insistă că riturile

sezoniere creștine au fost preluate de la păgâni. În această încercare de a-și însuși Crăciunul, neopăgânii au adaptat la propriile lor cerințe anumite clișee tradiționale de sezon; astfel, își urează unii altora „Zeița să ne binecuvânteze pe toți!”

Păianjenii și Crăciunul Multe țări europene, printre care Germania și Ucraina, au povești populare privind rolul umilului păianjen în evenimentele de Crăciun. Într-una dintre ele, cu o serie de variațiuni, pruncul Iisus preschimbă pânzele de păianjen din pomul de Crăciun în beteală de argint. În alta, păianjenii îl încântă pe micul Iisus în iesle țesând noaptea o pânză în jurul lui. Un alt basm spune povestea unei femei sărmene a cărei familie se bucură de pânzele de păianjen din pomul de Crăciun, care în lumina dimineții seamănă cu argintul. Datorită acestor povești, în Ucraina un păianjen ornamental este așezat deseori în bradul de Crăciun, acesta fiind împodobit cu beteală.

Păstori În *Evangelia după Luca* (2:8-18) ni se spune cum le-a fost vestită păstorilor Nașterea lui Iisus și cum s-au înfățișat ei înaintea Sfinței Familii.

Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată îngerul Domnului a statut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta va fi semnul: Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, laudând pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie! Iar după ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstoriilor vorbeau unii către alții: Să mergem dar până la Bethleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Și, grăbindu-se, au venit și au aflat pe

Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle. Și văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil. Și toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori.

Teologii au subliniat deseori faptul că păstoriilor au fost aleși pentru a fi primii cărora li se da vestea nașterii lui Iisus. Era știut că păstoriile sunt murdare, că ignoră riturile iudaice de purificare a trupului și a ustensilelor; mărturia lor, la fel ca aceea a hoților și a escrocilor, nu era acceptată în justiție. Vizita îngerilor la aceste personaje inferioare pare a sublinia caracterul universal al mesajului de Crăciun și inversiunea socială pe care o implică Întruparea: Împăratul universului născut într-un adăpost de animale.

Exaltarea umilului a fost de atunci subiect al cântecelor și al dramelor de sezon. În cadrul unor slujbe religioase speciale din sudul Franței, păstoriile aduc miei în biserică și îi așază lângă altar. **DRAMELE PASTORALE**, despre călătoria păstorilor pentru a vedea Sfânta Familie, reprezintă o parte importantă a sărbătorii de Crăciun în lumea întreagă. În Italia, păstoriile coboară de pe dealuri înainte de Crăciun și cântă la cimpoi în fața altarelor, în biserici și pe străzi. Printre colindele care celebrează rolul păstorilor se numără „While Shepherds Watched Their Flocks by Night” în Anglia, „Berger, secoue ton sommeil profond” în Franța și „Stille Nacht” în Germania.

În secolul al XIV-lea, Sfânta Brigita a Suediei, ale cărei revelații spirituale despre Naștere au contribuit la modelarea reprezentărilor medievale ale Crăciunului, spunea că, atunci când s-au aflat dinaintea Sfintei Familii, păstoriile au vrut să afle sexul copilului, „căci îngerii îi vestiseră că se născuse mântuitorul lumii, dar nu ziseră că era o mântuitoare”. Când Maria le-a arătat că pruncul era băiețel, s-au bucurat și i s-au închinat copilului.

Astăzi, celebrările de Ajun la Bethleem au loc pe **CÂMPUL PĂSTORILOR**, unde le-au adus îngerii vestea, dar diversele confesiuni se contrazic între ele în privința locului exact. (Vezi planșele color, fig. 22.)

Păun O pasăre a cărei prezență în arta Nașterii este un simbol al nemuririi, pe baza credinței că, ruptă fiind, coada ei se regenerează, iar carnea nu îi putrezește niciodată. Conform legendei, oricine izbutește să mănânce un păun întreg devine nemuritor.

În *Adorația Magilor* de Fra Angelico, din secolul al XV-lea, un păun privește de pe aco-perișul staulului (Vezi planșele color, fig. 18). Păunul se afla de asemenea pe masă la ospetele de Crăciun din perioada medievală, fiind servit fript și acoperit cu propriile-i pene.

Pease, R.H. Tipograf și proprietar de magazin în Albany, statul New York, care a distribuit primele cărți poștale de Crăciun de fabricație americană, la începutul anilor 1850. Acestea erau în alb și negru, cu o scenă de familie în centru, iar în colțuri cu imagini ale lui Moș Crăciun, dansatori la bal, cadouri de Crăciun și o clădire pe care scria „Templul Eleganței”. În textul explicativ spunea: „Magazinul de diverse al lu (*sic*) Pease, în Templul Eleganței.”

Peerie Guizers Pe insula Shetland, oamenii obișnuiau să meargă din ușă în ușă, deghizați, ca să rostească binecuvântări de Crăciun și să primească în schimb un ban sau o mică tratație. La un moment dat, obiceiul se petrecea și în ajun de Anul Nou, dar tradiția a fost înlocuită de cea scoțiană a PRIMULUI PESTE PRAG.

Pelzmartin „Martin Blănosul”, un ajutor care îl însoțește pe cel ce aduce darurile atunci când acesta vine pe 11 noiembrie, de ziua Sfântului Martin, în Germania.

Pelznickel „Nicolae Blănosul”, un ajutor care îl însoțește pe cel ce aduce darurile în Germania. (Vezi BELSNICKEL.)

Perchtenlaufen În unele zone din Germania și Austria, personaje exotice costumate, numite *Perchten*, ies în stradă înainte de Crăciun, făcând zărvă, amintind de continua bătălie dintre bine și rău, lumină și întuneric, primăvară și iarnă. Cele două aspecte ale Perchtei, sau BERCHTEI, cea care răsplătește și totodată

pedepsește, sunt reprezentate în personajele *Schönperchten* („frumoasele Perchten”) și echivalentele lor hidoase.

Père Noël În cea mai mare parte a Franței, cel care aduce darurile este Père Noël, un bătrân înalt, cu barbă albă, înveșmântat – mai degrabă ca Tata Crăciun în Anglia, decât ca Santa Claus în America – într-o robă lungă, cu glugă și cu blană albă la poale. La fel ca Santa Claus, el duce în spate un sac (un coș, în anumite regiuni) plin cu jucării, dar cum nu are sanie și reni, călătorește pe un măgar. În seara de Ajun intră în casă pe horn și lasă cadouri pentru copii sub pom sau în pantofi, aceștia fiind așezați lângă ieslea miniaturală sau alături de șemineu. Copiii obișnuiesc să-i lase o gustare și puțin fân pentru măgar. Un mai vechi aducător de daruri francez era un personaj reprezentându-l pe pruncul Iisus, numit Le Petit Jésus sau Le Petit Noël, dar acesta a fost înlocuit în cele mai multe regiuni de Père Noël.

„Perils of Certain English Prisoners, The” O poveste (*Primejdiile anumitor prizonieri englezi*) publicată de Charles Dickens pentru Crăciunul anului 1857, cu toate că nu era scrisă de el în întregime. Se referă la un marinar englez care luptă cu pirații în America Centrală și se îndrăgostește de o doamnă aflată mai sus decât el pe scara socială.

„Personent hodie” Un imn pentru CHILDERMAS, prezent în culegerea PIAE CANTIONES din 1582. Muzicologii bănuiesc că piesa a fost scrisă pentru petrecerile copiilor din cor din catedrale în cursul celebrărilor EPISCOPULUI COPIL, care aveau loc pe 28 decembrie. Vezi și „ON THIS DAY THE EARTH SHALL RING”.

Peru Crăciunul în Peru îmbină moștenirea hispanică a trecutului colonial al țării cu experiența nativilor americani, constituindu-se într-o celebrare zgomotoasă, pioasă și pitorescă. Sezonul sărbătoresc începe la sfârșitul lunii noiembrie, când se deschid piețele de Crăciun. Peruvienii sunt mari iubitori ai ieseilor miniaturale și caută mereu noi figurine, noi fundaluri

și decoruri pentru acestea; obiectele de gen sculptate de populația locală Quechua în lemn sau ghips au devenit renumite și căutate în lumea întreagă. Ieslele miniaturale sunt expuse în biserici și în casele particulare, putând fi creații complexe, dat fiind că în fiecare an le sunt adăugate noi elemente.

În decembrie se organizează numeroase târguri și festivaluri, cu muzică în stradă, cântată la instrumente populare precum nai, flaut și fluiet indian. Peruvienii au adoptat tradiționalul *villancio*, colind de Crăciun, pe care îl cântă în spaniolă sau în limba lor. Printre colindele frecvent auzite se numără „Allegria, allegria en Navidad” („Bucurie, bucurie de Crăciun”), „Vamos pastores” („Să mergem, păstori”), „Cillín, cillín campanilla” („Sună, sună clopotele”) și „Rueda, rueda” („Învârtiți-vă, învârtiți-vă”).

La fel ca în întreaga Americă Latină, Ajunul este destinat meselor în familie și participării la slujba religioasă de la miezul nopții. Curcanelul este de obicei felul principal la masă, cu *papas a la Huancaína* (salată de cartofi) sau *tamales*. Checul cu fructe și ciocolată *paneton* este savurat la desert, iar băutura preferată este șampania. *Noche Buena* este noaptea în care copiii își deschid cadourile și văd ce le-a lăsat Moșul în ciorapii așezați lângă ieslea miniaturală. La miezul nopții, figurina înfățișându-l pe pruncul Iisus este așezată în iesle, iar focurile de artificii se aprind până târziu în noapte.

De la Crăciun la Epifanie, peruvienii continuă să sărbătorească – coride în orașe, procesiuni, alte artificii, dansuri și petreceri. La mare înălțime în Anzi, în districtul Huancayo, minerii organizează exoticul Dans al fiarelor și păsărilor, cu dansatori mascați și animale pe care le-au prins în capcane pentru a popula ieslele miniaturale din biserici. Pe 6 ianuarie, peruvienii respectă vechiul obicei numit ROSCA DE REYES, Inelul Regilor, în care se află ascunsă o surpriză.

Pesebre Numele spaniol al ieslei miniaturale. (Vezi și BELEN și NACIMIENTO.)

Peștele de Crăciun Cod uscat și sărat, mâncat în Newfoundland de ziua Sfântului Ștefan.

Timp de mulți ani, catolicii din această provincie canadiană nu au mâncat carne pe 26 decembrie (când îl sărbătorească catolicii pe Sfântul Ștefan), prețuindu-și rețetele tradiționale de preparare a „Peștelui de Crăciun”.

Peter cel Negru Unul dintre AJUTOARELE celui ce aduce daruri. (Vezi ZWARTÉ PIET.)

Pfeffernuss Un fursec mic, de obicei sferic, aromat cu scorțișoară, piment, anason și piper negru, preparat îndeosebi în perioada Crăciunului, în Germania.

Piae Cantiones O culegere de 74 de cântece adunate în 1582 de Teodoric Petri, din care provine în cea mai mare parte muzica actuală de Crăciun. Intitulată *Piae Cantiones ecclesiasticae et scholasticae veterum episcoporum* („Cântece pioase ecleziastice și scolastice ale bătrânilor episcopi”), această culegere de cântece latine medievale era destinată elevilor de la școala catedralei din Tutku, Finlanda. Multe dintre cântece par a avea origini finlandeze, altele provenind din diverse țări europene. Prima ediție în limba engleză a culegerii a fost realizată de G.R. Woodward și publicată în 1910, dar înainte de această dată, muzicologii s-au inspirat din ea pentru a compune colinde precum „Good King Wenceslas” și „Of the Father's Love Begotten”.

Piese-mască Un obicei de Crăciun răspândit în rândul nobilimii din Anglia medievală era acela de a se costuma și a participa la extravagante feerii și la MUMMING. Deghizarea le permitea participanților să-și ia o oarecare libertate în exprimare și comportament, fapt care l-a determinat pe regele Henric al VIII-lea, el însuși un susținător entuziast al obiceiului, să emită o lege împotriva măștilor purtate în public. (Vezi TRAVESTI și MASCARE.)

Piețe de Crăciun Târguri sau piețe în aer liber, în care se vând produse specifice pentru sezonul Crăciunului. Cea mai veche ar putea fi Striezelmarkt din Dresda, menționată pentru prima dată în 1434; figurinele sculptate sunt

Piețe de Crăciun O gravură din secolul al XIX-lea, înfățișând o piață de Crăciun în Germania.

caracteristica ei. Christkindlmarkt, din Nürnberg, datează cel puțin din 1559, pe când i se spunea Piața Copiilor. Astăzi este, probabil, cea mai mare piață de gen din lume, atrăgând anual un milion de vizitatori, care pot cumpăra brazi, jucării, produse alimentare de sezon precum cârnați afumați, marțipan, turtă dulce, castane coapte și *Glühwein*, decorațiuni și ornamente, între timp fiind delectați de colindători și de grupuri muzicale. În fiecare an, piața este inaugurată cu mare fast, de Das Christkindl, o adolescentă aleasă să-l reprezinte pe pruncul Iisus. Multe alte orașe din Germania, ca München, Bremen și Hamburg, organizează de asemenea mari târguri de Crăciun. Austria găzduiește și ea piețe de profil; cea din Viena este deschisă în fața Primăriei, cea din Salzburg în piațeta catedralei. În Innsbruck, Tiroler Heimatwerk de pe Meranerstrasse este specializată în decorațiuni din lemn lucrate manual. În regiunile de est ale Franței, orașele alsaciene, printre care și Strasbourg, organizează *marchés de Noël*, iar în Belgia vizitatorii colindă piețele similare din Bruxelles și din zonele me-

dievale ale orașului Bruges. În Copenhaga, Danemarca, târgul are loc în Grădinile Tivoli, unde vizitatorii pot să bea *gløgg* și să patineze pe gheață. Piazza Navona din Roma găzduiește o piață de Crăciun al cărei punct central este o scenă a Nașterii uriașă, creată în fiecare an de un alt artist.

Unele piețe sunt specializate în materiale pentru ieslele miniaturale. În Aix și Marsilia, *les foires aux santons*, târgurile care oferă figurine SANTON pentru ieslele miniaturale, funcționează încă din 1803. În Barcelona, în zona din jurul catedralei, piețele de Crăciun își deschid porțile în fiecare an de ziua Sfintei Lucia și oferă figurine pentru ieslele miniaturale, plus plută și alte materiale pentru a construi fundalul acestora. În America Centrală, unde PESEBRE este o veritabilă instituție, în piețele de Crăciun se vând gravuri *santero* și rumeguș colorat pentru ieslele miniaturale.

Piețele de profil din Jamaica sunt aparte fiindcă funcționează chiar în ziua de Crăciun, astfel încât copiii să-și poată cumpăra jucării și dulciuri.

În ultimii ani, în Germania a apărut un nou tip de piață de Crăciun, organizată după sărbătoare, pentru cei care doresc să se descotorosească de darurile nedorite. Aceste târguri de tip schimb în natură le permit celor nemulțumiți de cadourile urâte sau nepotrivite pe care le-au primit să le cedeze unor persoane cu gusturi diferite.

Pikkijoulu „Micul Crăciun“ în finlandeză – obiceiul de a organiza petreceri în perioada Crăciunului, acasă sau la birou.

Pinata În Mexic, un recipient confecționat din lut sau carton, decorat astfel încât să semene cu lucruri viu colorate – păsări, animale, stele, clovni – plin cu *colación*, adică bomboane, fructe, jucării sau dulciuri, care se varsă atunci când *pinata* este lovită și spartă. În mod tradițional, *pinata* este suspendată cu o sfoară de un cârlig, astfel încât să se miște de colo-colo când copiii legați la ochi încearcă s-o lovească folosind un băț. Este nelipsită de la festivitățile de Crăciun în Mexic. Obiceiul derivă din cel italian numit *pignatta* și a fost adus în Mexic de misionarii din secolul al XVI-lea.

Pintard, John (1759–1844) Negustor și lider al societății civile newyorkeze, fondator al Societății Istorice din New York și promotor al unui nou tip de Crăciun. Nemulțumit de festivitățile turbulente de Anul Nou în America începutului de secol XIX, el a sugerat un sezon de Crăciun axat pe cămin și pe familie. De asemenea, l-a introdus pe Sfântul Nicolae în literatura americană, sponsorizând în 1810 o broșură în care sfântul era înfățișat aducând daruri copiilor. Alături de alți KNICKERBOCKERS, a contribuit la schimbarea sărbătorii de Crăciun de la un dezmaț în aer liber, scăldat în alcool, într-o celebrare acasă, în familie, în care Moș Crăciun deținea un rol important.

Piramida de Crăciun Un element decorativ german mai vechi decât obiceiul pomului de Crăciun. O piramidă din lemn, cu polițe, era decorată cu plante verzi, dulciuri, fructe, lumânări sau figurine reprezentând Sfânta Familie.

Piramida de Crăciun O femeie vinde piramide de Crăciun și iesle miniaturale într-o piață germană.

Până în secolul al XIX-lea, piramidele își găseau loc în case alături de pomul de Crăciun, fiind relativ mari, cu ornamente sculptate și dotate adesea cu moriști acționate de aerul cald ce se ridica din flăcările lumânărilor. Unele piramide foarte mari sunt astăzi ridicate în aer liber, în piețele din orașe.

Acest obicei german a ajuns și în America de Nord, mai întâi în Pennsylvania, odată cu imigranții veniți din Moravia. În Canada, el a fost transformat în „copacul cu prăjiturile“, în care erau așezate turtă dulce și fursecuri. În Anglia, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, structuri similare erau acoperite cu ramuri de brad așezate și pe ele erau așezate nuci și mere.

Pisica de Crăciun Animalul de casă al căpcăunului Gryla în folclorul islandez. Conform unei bizare credințe populare, cei care nu își procură pentru Crăciun un obiect de îmbrăcăminte nou riscă să fie mâncați de această felină monstruoasă. Explicația este simplă: toți cei care au contribuit la munca de tors și țesut în anul respectiv vor fi răsplătiți cu o haină nouă – spre deosebire de cei leneși. Pisica de Crăciun era deci un soi de stimulent în vederea cooperării și a muncii susținute.

Pitulice, vânarea pitulicii

Pitulicea, pitulicea, a păsărilor regină
De Sân' Ștefan a fost ucisă pe lumină.

Pitulice O procesiune aduce pitulicea într-un sat irlandez, în ziua de Sfântul Ștefan.

E drept că-i mică, dar onoarea ei e mare,
Deci oameni buni, să ne dați de mâncare.

„Pitulicea am vânat-o pentru Robin cel Sărac,
Pitulicea am vânat-o pentru Stanley cel Bogat,
Pitulicea am vânat-o pentru Robin cel Sărac,
Pitulicea am vânat-o pentru oamenii din sat.“

În ziua Sfântului Ștefan, pitulicea, o pasăre protejată prin lege în restul anului, poate fi vânată, iar trupul ei este purtat în procesiune de un grup de băieți care speră să primească o mică tratație. Obiceiul era practicat în unele regiuni din Franța, în Anglia, Țara Galilor, Irlanda și insula Man, reprezentând poate o reminiscență a epocii în care în miez de iarnă erau jertfite animale.

În Irlanda, băieții care luau parte la procesiune purtau costume tradiționale și mergeau

din casă în casă, dând la schimb pene ale păsării pentru bani cu care să poată organiza o petrecere. Astăzi, pasărea folosită este una artificială, iar banii strânși sunt dirijați către acțiuni caritabile.

Pe insula Man, pitulicea era vânată în zorii zilei de Crăciun, purtată prin sat și îngropată în cadrul unui dans în cerc practicat în curtea bisericii; abia apoi puteau începe serbările Crăciunului. Despre cel care ucisese pitulicea se credea că va avea noroc tot anul, iar prețuitele pene ale păsării erau luate la bordul ambarcațiunilor, pentru a le feri de naufragiu și scufundare.

La Carcassonne, în Franța, băieții cu pitulicea plecau la vânătoare spre sfârșitul lunii decembrie; primul care ucidea o pitulice era declarat rege și domnea în ziua de Epifanie, când primea de la episcop și de la autoritățile orașului o

sumă de bani cu care să organizeze o petrecere. Obiceiul pare să fi dispărut deja în anii 1830.

Dar de ce pitulicea? Obiceiul ar putea fi un exemplu de INVERSIUNE SOCIALĂ, de răsturnare în cele Douăsprezece Zile de Crăciun a regulilor și ierarhiilor obișnuite. O pasăre mică și inofensivă, a cărei vătămare este o rușine în restul anului, devine acum ținta vânătorilor. Alegerea este justificată printr-o serie largă de explicații și povești. Conform uneia dintre ele, Sfântul Ștefan se ascundea de dușmani în lăstăriș, dar a fost trădat de pitulice; o alta susține că Iisus a fost trădat de o pitulice în fața soldaților care îl căutau în Grădina Ghetsimani. O variantă a acestei legende afirmă că irlandezii se furișau spre invadatorii danezi, când aceștia din urmă au fost treziți de cântecul unei pitulice. Într-o altă legendă, irlandezii erau pe punctul de a-i lua prin surprindere pe oamenii lui Oliver Cromwell. Oricare ar fi însă motivul, pasărea este protejată astăzi de legislația privind drepturile animalelor și nu mai are de ce să se teamă când vine ziua Sfântului Ștefan.

Plante verzi De la istorici știm că un element esențial al fiecărui festival din miez de iarnă era prezența plantelor verzi ca un simbol al speranței că pământul, sterp și gol acum, va redeveni roditor. Anumite plante aveau un rol atât de important în festivalurile romane și egiptene anterioare creștinismului, încât primii Părinți ai Bisericii n-au fost încântați să-și vadă adepții folosindu-le. Tertullian scria la un moment dat: „Să aprindă lămpi cei care nu au lumină; să așeze pe ușori ramuri de laur, pe care apoi să le ardă, cei care au foc la îndemână [...] Dar voi sunteți lumina lumii și copacul veșnic verde; dacă v-ați dezbărat de templu, nu faceți un templu din ușa casei voastre.” Conciliile Bisericii au condamnat la rândul lor utilizarea plantelor verzi, dar în final victorioasă a ieșit abordarea sincretică a papei GRIGORE, astfel că toate plantele folosite anterior de păgâni au dobândit un rol creștin.

Printre primele plante folosite ca decorațiuni de Crăciun s-a numărat laurul, simbol al victoriei în lumea antică, iar pentru creștini un semn al victoriei lui Iisus asupra păcatului și

morții. Pe ușile caselor din Roma era deseori atârnată o cunună de laur; deși laurul a fost înlocuit în acest scop de ramurile de conifere, cununa a rămas și astăzi o răspândită decorațiune de Crăciun.

În Evul Mediu, rozmarinul era folosit frecvent la decorarea bisericilor, fiind preferat pentru parfumul său și pentru rolul jucat în legenda care spune că Maria a atârnat la uscat pe o plantă de rozmarin scutecele lui Iisus (sau pelerina ei) în timpul Fugii în Egipt. Dintr-un motiv sau altul, în secolul al XIX-lea s-a renunțat la utilizarea rozmarinului pentru împodobirea lăcașelor de cult.

„Laur și iederă, laur și cimișir în biserică s-așezi de Crăciun: dictează înțelepciunea populară engleză. Laurul, cu frunzele sale cu margini ascuțite și cu bobitele roșii, era simbolul cununii de spini a lui Iisus și al sângelui pe care el l-a vărsat; apare în colinde precum „The Holy and the Ivy” sau „Sans Day Carol”. Despre iederă se spunea că este o plantă feminină, simbolizând slăbiciunea umană care se agață de puterea divină.

În secolul al XV-lea, plantele verzi erau deja inseparabile de ideea de Crăciun în Anglia. În lucrarea sa, *Survey of London*, John Stowe afirma:

Pentru sărbătoarea Crăciunului, toate casele și bisericile parohiale erau decorate cu ilice, iederă, laur și tot ce mai era verde în acea vreme din an. Fântânilor și stâlpilor din stradă erau la fel împodobite; iar despre acestea am citit, în anul 1444, că după o furtună cu tunete și fulgere, pe 1 februarie, noaptea, turnul de la Powle s-a aprins, fiind stins cu mare trudă; iar spre dimineața de Întâmpinarea Domnului, la Leaden în Cornhill, un stâlp de lemn ridicat în mijlocul pavajului, înfipt bine în pământ și acoperit cu laur și iederă, pentru plăcerea oamenilor de Crăciun, a fost dat jos și doborât de duhul rău (așa cum s-a crezut), iar pietrele din pavajul din jur au fost aruncate în stradă și înspre case, astfel că oamenii au pățit mult după furtunile cele mari.

Când, în anii 1640, guvernarea puritană a Angliei a vrut să suprimă sărbătoarea Crăciunului,

Plante verzi O familie pregătește decorațiunile din plante pentru Crăciun, în această ilustrație din revista Harper's Weekly, 1880.

a avut grijă să scoată toate aranjamentele cu plante de pe străzi, asemenea celor descrise de Stowe. Această prejudecată a rezistat în unele zone până în secolul al XIX-lea. În 1881, în Newfoundland, membrii Lojii de Orania ultra-protestante s-au opus ideii de a așeza ramuri de brad în biserica lor, argumentând că ar fi un obicei romano-catolic și că verdele era culoarea naționaliștilor irlandezi. Pastorul le-a respins obiecțiile citând din *Isaia 60*: „Mărirea Libanului, chiparosul, bradul și merișorul la tine vor veni, cu toții laolaltă, ca să împodobească lăcașul cel sfânt al Meu, și Eu voi slăvi locul unde se odihnesc picioarele Mele.”

Despre vâsc, cu asocierile lui păgâne, se credea la un moment dat că fusese exclus ca material de decorare a bisericilor, dar consemnări datând din secolul al XVII-lea sugerează că planta era adusă în mod frecvent în lăcașurile de cult. În casele particulare, obiceiul sărutului sub vâsc, care a apărut în secolul al XVIII-lea, pare să fi fost întâlnit exclusiv în rândul servitorilor până spre anul 1850, când a devenit popular și printre cei înstăriți.

Pornind să colonizeze alte teritorii, europenii au constatat că le lipsesc plantele verzi cu care erau obișnuiți de Crăciun și au soluționat problema aducând plante din țările lor natale în cele recent cucerite sau adoptând speciile indigene. Un colonist din zonele îndepărtate ale Canadei scria în 1838: „Ca să semene mai bine a Crăciun englezesc, i-am trimis pe Martin, băiatul, și pe bătrânul Malachi, argatul, să aducă o sanie plină cu brazi cu care să decorez casa, dar când toate ghirlandele au fost la locul lor, am dus lipsa laurului viu colorat și a boabelor lui roșii, înveselitoare.” Drept urmare, pionierii s-au văzut nevoiți să se mulțumească, în locul laurului, cu merișoarele locale. În Australia, bradul de Crăciun a fost înlocuit cu diverși arbuști, iar în Noua Zeelandă, planta indigenă *pohutukawa*, cu frunzele ei de un verde intens și florile roșii, a devenit un simbol al Crăciunului.

Momentul în care decorațiunile din plante erau scoase din casă și ce anume era de făcut cu ele au constituit subiecte a numeroase superstiții. În secolul al XVII-lea, poetul Robert Herrick susținea că strângerea lor trebuia făcută în A Douăsprezecea Noapte, precizând:

Jos acum cu rozmarinul,
Jos cu laurul și vâscul,
Jos cu iedera și toate care
De Crăciun casei i-au dat culoare;
Așa cum superstițiosul știe,
În urmă nicio ramură să nu rămâie:
Căci tot atâtea frunze câte-or fi
Rămase-n casă peste zi,
Atâtea duhuri rele vă vor potopi.

În unele regiuni, decorațiunile din plante erau strânse pe 13 ianuarie, iar în altele pe 2 februarie, de Candlemas sau Întâmpinarea Domnului. Multe dintre aceste plante, îndeosebi laurul, erau arse, nu doar aruncate. Inventarea plasticului a rezolvat problema: iedera, laurul și vâscul artificiale pot fi depozitate în cutie, pentru a fi refolosite la Crăciunul următor.

Plăcinta de Crăciun din Yorkshire Un exemplu de artă gastronomică engleză din secolul

al XVIII-lea: un curcan dezosat era umplut cu o găscă, aceasta fiind umplută la rândul ei cu o găină, găina cu o potârniche și potârnichea cu un porumbel. Totul era învelit în aluat de plăcintă și garnisit cu carne de iepure și alt vânat, și cu două kilograme de unt. Aluatul era modelat astfel încât să semene cu un curcan, iar plăcinta uriașă era pusă în cuptor, pentru a se coace. Plăcinte de acest tip erau deseori expediate din Yorkshire la Londra, fiind astfel preparate încât să reziste unui asemenea drum.

Plăcintă cu carne și fructe Astăzi un popular desert în Anglia, Canada și alte țări din Commonwealth, *mince pie* era odinioară o plăcintă din carne cu fructe adăugate pentru o mai bună conservare, așa cum se poate deduce din acest poem scris de ROBERT HERRICK în secolul al XVII-lea:

Să bem acumă berea tare,
Pâinea albă s-o tăiem mare,
În vreme ce carnea se toacă
Pentru plăcinta gustoasă
Cu prune aici, pe masă,
În aluatul dulce să se coacă.

Umplutura simboliza darurile Magilor, iar de Crăciun plăcinta era preparată în mod tradițional într-o formă alungită, ca un leagăn, cu chipul pruncului Iisus deasupra. Puritanii care în anii 1640 au interzis sărbătorirea Crăciunului au scos în afara legii și plăcinta cu carne, declarând-o „idolatrie în tavă”; pentru a evita să fie văzute de vecinii băgăcioși, gospodinele din Anglia au început să coacă plăcinta în forma rotundă, obișnuită. John Bunyan, autor al alegoriei *Pilgrim's Progress* și simpatizant al puritanilor, a refuzat să mănânce plăcintă în celula sa din închisoare.

Plăcintă Rappée Pâté à la Râpure în franceză, o plăcintă cu carne servită de Crăciun și cu alte ocazii festive, în regiunile de limbă franceză a provinciilor canadiene maritime.

„Pleasant Country New Ditty: Merrily Showing How to Drive the Cold Winter Away,

A“ O baladă din secolul al XVII-lea, preluată din Culegerea Roxburghe. Trebuia cântată pe melodia de la „Drive the Cold Winter Away” sau de la „When Phoebus Did Rest”.

Toți să cântăm aste zile ce merită slăvite mai tare decât tot anu-ncheiat;
Bine-venite să fie nopțile ce de-ncântare îl umplu pe sărac, dar și pe bogat:
Norocu-i așteaptă pe cei veseli care silința își dau și încearcă-a petrece,
Și uitării dau relele toate, cu colinde și muzici care s-alunge iarna cea rece.

Nimeni acum să nu stea singurel, ci să se veselească fără de teamă,
Ca să se vadă că din tot anul întreg, aceasta e vremea cea mai de seamă;
Decembrie gătit cu verde îmi e, ianuarie drept luna lui mai poate trece,
La dans c-un pahar și un cântec săltat care s-alunge iarna cea rece.

E timpul din an în care ne veselim, vecinii se-adună-ntre ei și petrec,
Și împreună la foc se-ncălzesc, prieteșuguri să lege toți se întrec:
Vechile pricini sunt date uitării, măhnirile sunt alungate să plece,
Bătrânii și tinerii cântă un colind care s-alunge iarna cea rece.

Când gerul cu a sa barbă-nghețată a-nceput a păli și suflă-n zadar,
Când timpul începe-a striga din cămara golită a bunului gospodar,
Împreună plecăm să arăm, să săpăm, ca s-avem ce mânca și-a petrece,
Și așa, mulțumită, vremea se duce, ca să alunge iarna cea rece.

Plygain O slujbă bisericească dinainte de ivirea zorilor în dimineața de Crăciun, în Țara Galilor, o ultimă relicvă a ritului Sarum (o variantă a celui romano-catolic), anterior Reformei Protestante. Mulți obișnuiau să petreacă noaptea, în așteptarea slujbei, cântând și sărbătorind alături de familie și prieteni. Slujba era ținută

Plygain Slujba religioasă dinaintea zorilor în Țara Galilor, ilustrată pe un timbru de Crăciun britanic.

la lumina unor lumânări speciale, de *plygain*, și consta în mare parte din colinde cântate. Inițial era o ceremonie catolică, dar a supraviețuit în tradiția anglicană atunci când Țara Galilor s-a convertit la protestantism și a fost păstrată vie în cursul secolului al XIX-lea de bisericele meto-diste. În Carmarthenshire, oamenii mărșăluiau pe străzi cu torțe în ziua de Ajun, înaintea slujbei. Treptat, *plygain* a dispărut din numeroase zone, fiindcă mulți dintre participanți așteptau să treacă timpul bând și îmbătându-se.

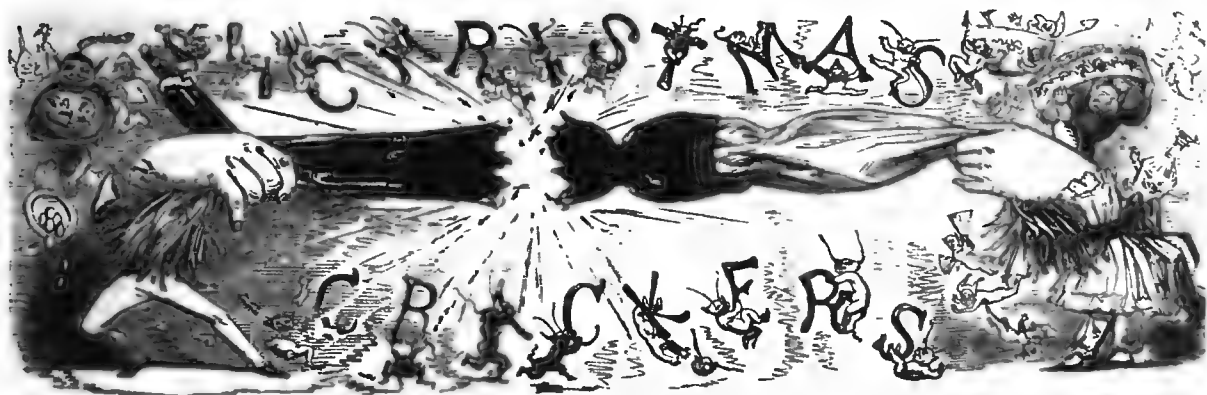
Numele pare a deriva din latinescul *pulli can-tus*, sau „cântecul cântatului de cocoș”, ceea ce sugerează că interpretarea colindelor era de multă vreme o parte integrantă a obiceiului. O tradiție înrudită care se păstrează încă în insula Man este *Oie'l Verrey*.

Pocnitoarea de Crăciun O găselniță de Crăciun populară în Marea Britanie și în țările din Commonwealth. Pocnitoarea de Crăciun este un mic tub de carton învelit în poleială, care conține o fâșie de hârtie impregnată cu o substanță chimică; dacă este acționată, aceasta produce o mică explozie. Când e deschisă, din pocnitoare ies la iveală o pălărie de hârtie, un aforism sau o glumă și un mic cadou.

Pocnitoarea a fost inventată în 1847 de un cofetar londonez pe nume Tom Smith. Ideea a pornit de la *bonbon*, o bomboană franțuzească învelită în hârtie. La ea, Smith a adăugat un mic aforism; mai târziu s-a gândit să includă și zgomotul făcut de un lemn aruncat în foc. După o serie de experimente, a găsit formula chimică potrivită și astfel s-a născut pocnitoarea. În scurt timp a renunțat la bomboană și și-a botezat invenția *cosaques* – după plesnetul făcut de biciul cazacilor.

Începând cu anii 1840, pocnitorile de Crăciun includ aforisme sau panseuri umoristice, romantice sau enigmatice, cu mici surprize variind de la jucărioare ieftine din plastic și cutiute decorate până la instrumente muzicale și bijuterii scumpe, cu versuri compuse anual în mod special pentru familia regală britanică. În prezent, a devenit un element indispensabil la masa de Crăciun în multe țări ale lumii.

Podbliudnaia Cântece rusești interpretate înaintea vreme la Crăciun, pentru a însoți ritualul de ghicire a norocului. Tinerii aruncau inele

Pocnitoarea de Crăciun Această ilustrare a unei pocnitori de Crăciun, apărută în 1847 în Illustrated London News, a fost, probabil, prima de genul ei din istoria tiparului.

sau alte obiecte într-un vas (*bliudo*) cu apă, care era apoi acoperit cu o pânză, iar în jurul lui participanții cântau *podbliudnaia*. La sfârșitul fiecărui cântec. era extras un obiect la întâmplare și, în funcție de cuvintele tocmai rostite în cântec, se făcea o predicție.

Pohutukawa *Metrosideros excelsa*, numit și pomul de Crăciun al Noii Zeelande, fiindcă înfloarește în decembrie, cu splendide flori roșii printre frunzele verzi. Un astfel de copac crește pe faleza de la Capul Reinga, în extremitatea nordică a Noii Zeelande, locul despre care populația maori crede că este punctul din care pleacă sufletele celor decedați. Când vor să dea de înțelese că a murit cineva, localnicii maori spun că „a lunecat în jos pe rădăcina de pohutukawa“.

Tot ei prezic că va fi o vară lungă și fierbinte atunci când acești copaci înfloresc devreme. Din păcate, pohutukawa este în pericol ca urmare a introducerii în Noua Zeelandă a opusumilor, care au început să se hrănească în special cu această plantă și au dus astfel la dispariția ei din anumite zone de coastă. (Vezi planșele color, fig. 19.)

Poinsettia Numit și Steaua de Crăciun, *Euphorbia pulcherima* este un arbust originar din Mexic, pe care aztecii (numindu-l *cuixtlaxochitz*) îl foloseau ca medicament și ca vopsea. Legătura acestei plante cu Crăciunul este legenda mexicană în care un copil se duce la biserică în seara de Ajun având doar niște buruieni pentru a i le da pruncului Iisus. În mod miraculos, Iisus le preface în minunate flori roșii, supranumite de atunci *Flores de Noche Buena*, „Florile Noptii Sfinte“. Erau utilizate în procesiunile de Crăciun de călugării franciscani încă din veacul al XVII-lea. Aduse în SUA două secole mai târziu, de ambasadorul Joel R. Poinsett, botanist amator, majoritatea sunt cultivate în prezent în California.

Partea roșie a plantei este compusă din bractee, mici frunze interioare; florile sunt de un galben strălucitor, plasate în centrul frunzelor. În natură, planta poate atinge trei sau patru metri înălțime, dar în ghivece rareori crește atât de mare. Latexul lăptos al tulpinii și frunzelor poate fi iritant pentru piele, dar nu e

fatal, contrar unei credințe foarte răspândite. Varietățile cultivate sunt disponibile în mai multe culori – albe, roz și chiar dungate –, dar cea roșie este preferata de Crăciun.

Polar Express, The O carte („Expresul Polar“) emoționantă pentru copii, despre un tren magic care îl duce pe un băiețel la Polul Nord în seara de Ajun. Deși intriga este una simplă – copilul urcă în tren, vizitează fabricile de jucării, primește un clopoțel de la Moș Crăciun, îl pierde și îl regăsește – farmecul acestei cărți scrise în 1985 de Chris Van Allsburg rezidă în superbe ilustrații realizate chiar de autor.

Cartea a fost transpusă cu succes în filmul cu același nume din 2004 în regia lui Robert Zemeckis.

Polaznik În țările de limbă slavă ale Europei de Est, *polaznik* este prima persoană care vine în vizită în ziua de Crăciun. Apariția sa este pusă la cale din vreme și amintește de tradiția scoțiană de Anul Nou PRIMUL PESTE PRAG, menită să atragă norocul asupra casei respective. Când intră în casă, *polaznik* împrășteie boabe de grâne și anunță „Hristos s-a născut“; un membru al familiei aruncă asupra lui cereale și răspunde „Adevărat s-a născut.“ Vizitatorul lovește apoi bușteanul de Crăciun pentru a sări scântei și adresează o urare de noroc pentru familie. Uneori pune bani pe buștean, simbolizând prosperitatea dorită în anul ce vine. Oaspetele rămâne la masa de Crăciun și pleacă seara, cu un dar din partea familiei.

Polonia Adventul în Polonia este marcat de numeroase zile ale sfinților, care impun obiceiuri specifice. În ajunul zilei de Sfântul Andrei, pe care polonezii o celebrează pe 29 noiembrie, tinerii obișnuiesc să joace jocuri divinatorii, pentru a afla cu cine sau când se vor căsători. Pe 4 decembrie, ziua Sfintei Barbara, sunt organizate dansuri; tradiția cere de asemenea să pui ramuri de cireș în apă, în casă, în speranța că vor înmuguri înainte de Crăciun și vor aduce noroc familiei. De ziua Sfântului Nicolae, pe 6 decembrie, copiii primesc mici daruri lăsate de acesta în pantofi. În unele zone, sfântul

însuși (numit în Polonia Mikolaj) își face apariția în veșminte episcopale și îi întreabă pe copii din catehism sau le cere să spună o rugăciune. Copiii cumiți primesc daruri, iar cei neascultători se aleg cu un cărbune ori cu o nuia vestind pedepsele care li se cuvin. Restul Adventului este petrecut cu pregătiri pentru Crăciun – curățenie în casă, gătit și procurarea azimei OPLATEK pentru cina din Ajun. Catolicii credincioși, preocupați de partea spirituală a sărbătorii, participă la *Roraty*, slujba religioasă de dimineață, în care este aprinsă lumânarea de Advent.

Ziua de Ajun este *Wigilia*: polonezii țin un post de douăzeci și patru de ore, care ia sfârșit abia atunci când este zărită pe cer prima stea. Capul casei frânge *oplatek*, împarte bucățile celorlalți membri ai familiei (și, uneori, vitelor din grajd), și masa poate începe. Fiindcă nu a venit încă miezul nopții, carne nu se mănâncă. Obiceiul cere să existe un număr impar de preparate fără carne (cantitatea depinde de veniturile familiei) și un număr par de meseni, cu un loc lăsat liber pentru un străin, pentru spiritele celor morți din familie sau pentru Sfântul Duh. Sub masă sau sub fața de masă este pus fân, în amintirea ieslei în care s-a născut pruncul Iisus, sau un snop de cereale, simbol al fertilității, este așezat într-un colț.

Preparatele tradiționale din seara de Ajun variază de la o regiune la alta, dar de cele mai multe ori includ crap, care trebuie cumpărat viu și păstrat în apă (deseori în cada de baie) până când urmează să fie gătit. Supele de ciuperci și de sfeclă sunt favoritele polonezilor, la fel ca găluștele cu varză murată sau cu alt fel de umpluturi, diversele tipuri de pește, cartofii și tăiteii cu semințe de mac. La desert se mănâncă ștrudel, compot de fructe și *kutya*, un preparat din cereale, nuci sau stafide și miere. *Krupnik*, un fel de coniac de sărbătoare, este servit alături. După cină, polonezii merg la biserică pentru *Pasterka*, Mesa Păstorilor. Cadourile aduse de Omul Stea, de Steluță sau (tot mai des) de Moș Crăciun sunt deschise după *Wigilia*.

Ziua de Crăciun este destinată relaxării alături de rudele apropiate și savurării bucatelor pregătite anterior. Întru cinstirea nașterii

Mântuitorului, nimeni nu gătește, nu face curățenie și nu muncește în această zi. Pe 26 decembrie, ziua Sfântului Ștefan, polonezii merg în vizite, la petreceri sau la colindat.

Polonia are o bogată moștenire muzicală, evidentă în sezonul de Crăciun. Colindele, *koledy*, sunt numeroase și datează din Evul Mediu. Printre favoritele polonezilor se află „Werod nocnej ciszy” („În adâncă tăcere a nopții”), cu care începe mesa, și „Bóg się rodzi” („Domnul s-a născut”), cântat la sfârșitul slujbei religioase. Imnul din secolul al XIV-lea „W ZLOBIE LEZY” a devenit cunoscut în traducere în limba engleză ca „Infant Holy, Infant Lowly”. Colindătorii merg și astăzi din ușă-n ușă în regiunile rurale ale Poloniei, unul ducând o stea, altul înveșmântat în chip de regele Irod, iar alții ca îngeri și păstori.

De la sfârșitul veacului al XVIII-lea, polonezii împodobesc pomi de Crăciun, dar acest obicei era precedat de *podlazniczka*, vârful unui brad sau molid atârnat de grinzile acoperișului sau de ușa hambarului și decorat cu fructe, lumânări și azime. În secolul al XIX-lea, importul de ornamente germane a declanșat o reacție naționalistă care a dus la fabricarea de decorațiuni pentru pom cu specific popular. Astăzi, pomii de Crăciun sunt împodobiți cu o combinație de ornamente comerciale și decorațiuni lucrate în casă, din paie, hârtie și azime, plus bomboane și fructe.

Ieslele miniaturale sunt importante în celebrările de Crăciun ale polonezilor, atât sub forma scenelor Nașterii, cât și în cea a „lea-gănelor cu păpuși”. Acestea din urmă sunt un fel de spectacole cu păpuși create de membrii clerului în anii 1700, care, pe lângă referiri la povestea Nașterii, includ și elemente satirice laice. Ieslele miniaturale pot fi întâlnite în numeroase biserici și locuințe, dar cele mai spectaculoase pot fi văzute la concursul anual din Cracovia. Aici, artiști și amatori concurează pentru a prezenta cea mai deosebită iesle, toate exponatele fiind obligatoriu modelate după arhitectura bisericii Sfânta Maria din oraș. În fiecare an la începutul lunii decembrie, piesele din concurs sunt expuse în Vechea Piață.

Polul Nord De ce oare trebuie ca Moș Crăciun să locuiască la Polul Nord? Deși astăzi nimeni nu pare a se îndoi că sălașul Moșului și atelierul său de fabricat jucării sunt situate la Polul Nord, ideea în sine s-a conturat în timp. Prima aluzie cu privire la faptul că reședința aducătorului de daruri trebuie să fie undeva unde e frig datează din anii 1820, regăsindu-se în lucrările lui WASHINGTON IRVING și CLEMENT CLARKE MOORE, care au descris sania lui trasă de reni și costumul cu blană. Căutările expediției Franklin au atras atenția lumii spre regiunile arctice două decenii mai târziu și au contribuit, poate, la stabilirea Polului Nord ca reședință a lui Moș Crăciun. Iată cum începe poezia „Sfântul Nicolae” de Horatio Alger, publicată în 1875:

La Pol, departe-n mările limpide,
În zare, mult dincolo de Hebride,
Unde aisbergurile-nalte se ridică, sus,
Si bolta par să o străpungă nesupus,
Iar eschimoșii-nfofoliți în blană groasă
Străbat în sănii drumuri de zăpadă deasă,
Acolo-și are casa Moșul bun.
Stăpânul nopții de Crăciun.

Polul Nord Desenele lui Thomas Nast au contribuit la popularizarea ideii că Moș Crăciun trăiește la Polul Nord.

Ziduri solide, din gheață făcute,
Cu metereze și creneluri multe,
Flancate de turnuri pe cerul senin,
Albe ca porțelanul cel mai fin,
Purtând pe înălțimi semețe, sus,
Albă și simplă, crucea lui Iisus,
Lucrată cu măiestrie nemaiîntâlnită
Din inimă de aisberg în cristal dăltuită.

Aici stă Moș Crăciun neconținut,
Până-n decembrie pe la sfârșit,
Când zilele mai mici devin cu fiecare ceas
Și nopțile se-ntind în timpul care le-a rămas;
Iar el cu ale sale ajutoare-ndată
Străbat pământu-n noaptea înghețată,
Și-aduce daruri, mii și mii,
La casele în care sunt copii.

Tobe și fluier și alte jucării mărunte,
Pe baieței menite să-i încânte;
Săniuțe și patine, să lunece frumos
Pe gheață și pe derdeluș în jos.
Papuși înveșmântate în rochițe,
Ca să le bucure pe micile fetițe;
Cărți de Crăciun, cu poze în culori,
Pentru aceste așteptate sărbători.

În anii 1880, desenele lui Thomas Nast îl înfățișau pe Moș Crăciun la Polul Nord, iar povestea *Goody Santa Claus on a Sleigh Ride* („Bunul Moș Crăciun cu sania la drum”), de Katherine Lee Bates, îl plasează acolo într-un atelier, înconjurat de elfi și alături de doamna Crăciun. De atunci, sălașul său înghețat a fost deseori reprezentat în filme artistice, dotările variind de la unele domestice până la altele de înaltă tehnologie.

Pom Chrismon Un pom de Crăciun decorat numai cu „Chrismons” („monograme ale lui Hristos”), cum ar fi crucea, simbolul elen Chi-Rho, mielul, ancora etc., creat pentru prima dată de Francez Kipps Spencer în anii 1950. Majoritatea ornamentelor de acest tip sunt albe cu margine aurie, iar luminițele din pom sunt exclusiv albe. Ele au apărut inițial în Biserica Lutherană din SUA, însă de atunci obiceiul s-a răspândit și la alte culte, în care este perceput

ca o variantă mai profund religioasă a bradului de Crăciun. (Vezi COPACUL LUI IESEI.)

Pomii, alții decât coniferele, și Crăciunul Există unele legende care stabilesc o legătură între Crăciun și alți copaci decât speciile de conifere. În „Cherry Tree Carol” aflăm cum un cireș și-a plecat ramurile pentru ca Fecioara Maria, însărcinată, să-i poată culege fructele. Colindul are la bază o legendă mai veche, dintr-o evanghelie noncanonică, în care ni se spune că palmierii s-au aplecat spre Bethleem pentru a le indica Magilor drumul spre pruncul Iisus. De aici a derivat ideea conform căreia de atunci, în fiecare ajun de Epifanie (sau, după unele opinii, în fiecare Ajun de Crăciun), palmierii se apleacă în semn de cinstire a Nașterii. Pe de altă parte, plopul-tremurător a refuzat să se aplece când pe lângă el au trecut Maria cu micul Iisus, așa că de atunci tot tremură.

Când păstorii din Bethleem au ajuns la staul, au găsit Sfânta Familie în frig, așa că au adunat lemn de frasin care, deși era verde, a ars bine și a dat imediat căldură. De atunci, deși lemnul altor copaci arde greu când e proaspăt tăiat, frasinul a ars întotdeauna fără probleme, chiar și verde fiind.

Celor care vizitează Egiptul li se arată deseori un bătrân sicomor botezat Copacul Fecioarei, fiindcă după ce Sfânta Familie a fugit din Israel, copacul s-a deschis pentru a-i adăposti pe Maria și pe micul Iisus în vreme ce Iosif construia prima lor casă.

Pomul de Crăciun (1969) William Holden interpretează în acest film rolul unui francez bogat, care încearcă să însenineze ultimele zile din viața fiului său iradiat. Regizată de Terence Young, pelicula a beneficiat și de prestația frumoasei Virna Lisi. Titluri alternative ale filmului: *L'Arbre de Noël* și *When Wolves Cry*.

Pomul de Crăciun Au existat numeroase încercări de a identifica „arborele genealogic” al pomului de Crăciun, diverse opinii legându-l de precedente babiloniene, egiptene și druide. Singura conexiune reală cu aceste culturi este faptul că plantele verzi sunt deseori – deloc

surprinzător – o caracteristică a festivalurilor hibernale. Legende creștine sunt și ele numeroase, atribuind originile pomului de Crăciun unei întâlniri dramatice între Sfântul Bonifaciu, viitor martir, și păgânii germanici, în anii 720. După ce ar fi doborât Stejarul lui Thor de la Geismar, se spune că Bonifaciu ar fi arătat către un pui de brad ca nou simbol spre care poporul să-și îndrepte privirea, veșnic verde chiar și în mijlocul iernii întunecate.

O relatare oarecum mai bine documentată a originilor pomului de Crăciun se regăsește în istoria medievală a „Copacului paradisului”. Printre numeroasele piese ale misterelor din Evul Mediu, una dintre favorite era „Piesa paradisului”, care reedita povestea Creației și a izgonirii lui Adam și a Evei din Grădina Raiului. Elementul de decor care reprezenta paradisul pierdut era un copac (de cele mai multe ori un brad) în care erau atârinate mere și mici prescuri, imitând ostia împărțășaniei. Chiar și după ce reprezentațiile misterelor au intrat în dizgrație, oamenii le-au păstrat vie amintirea ridicând un „copac al paradisului” în locuințele lor pe 24 decembrie, dată la care erau celebrați Adam și Eva. Cei care susțin veridicitatea acestei relatări o armonizează cu obiceiul german medieval de pregătire a unei piramide cu rafturi, de Crăciun, pe care erau așezate lumânări și plante verzi. Ei susțin că în zona Rhenania a Germaniei, în secolul al XVI-lea, piramida și copacul paradisului au fost îmbinate, rezultând un brad luminat și împodobit cu ornamente – prototipul actualului pom de Crăciun. O altă legendă susține că, în jurul anului 1530, Martin Luther a fost mișcat de frumusețea cerului înstelat și a încercat să recreeze priveliștea bolții de deasupra Bethleemului așezând lumânări aprinse pe ramurile unui conifer. Nu există însă atestări documentare privind existența în Germania, în secolul al XVI-lea, a unui pom împodobit cu lumânări sau alte decorațiuni, mai probabil fiind faptul că pomii erau atârnați de grinzii, în poziție normală sau cu susul în jos.

Estonienii, pe de altă parte, susțin că folosesc de Crăciun copaci veșnic verzi încă din 1441; letonii afirmă că în 1510, la Riga, un conifer decorat cu trandafiri artificiali a fost purtat în

procesiune până în piața orașului și apoi ars; în *Survey of London*, John Stow nota că în 1444, „Un copac înalt a fost înfipt în mijlocul trotuarului, fixat în pământ, împodobit din belșug cu laur și iederă, ca distracție de Crăciun pentru popor.” Fără îndoială însă, în secolul al XVI-lea, relatările privind pomi de Crăciun în locuințele germanilor au devenit mai frecvente. În 1531, diverse specii de conifere erau vândute în piață, iar un decret emis în 1561 în Alsacia prevedea ca „niciun cetățean să nu aibă pentru Crăciun mai mult de un pomișor de peste opt palme în lungime” – probabil o măsură de conservare de tip ecologic.

Abia în 1605 apare o relatare privind un pom de Crăciun cu trandafiri din hârtie (simbol al Fecioarei Maria), mere (amintind de copacul paradisului), bomboane și zahăr candel. Din 1660 datează cea mai veche relatare despre decorarea pomului cu lumânări.

Din zonele protestante ale Germaniei, pomul de Crăciun s-a răspândit treptat în întreaga Europă (în general prin intermediul membrilor familiei regale germane) și în America de Nord. În Anglia a ajuns în secolul al XVIII-lea, odată cu regii din dinastia de Hanovra. Regina Charlotte, care s-a căsătorit cu George al III-lea în 1761, a dispus ca, pentru Crăciunul anului 1800, la Windsor să fie pregătit un arbore de tisă, împodobit cu dulciuri și jucării pentru copii. Regina Adelaide, care s-a măritat cu regele William al IV-lea în 1818, avea în fiecare an un pom de Crăciun, dar ideea a prins cu greu în rândul populației engleze, în parte fiindcă familia regală nu se bucura de popularitate. Pomul de Crăciun a fost introdus în Franța în 1837, când prințesa germană Helene de Mecklenburg l-a adus la Paris după căsătoria ei cu ducele de Orléans. Împărăteasa Eugenie a încurajat noul obicei în timpul celui de-al Doilea Imperiu, iar refugiații veniți din Alsacia și Lorena după războiul franco-prusac au contribuit la popularizarea lui. Dar pomul a devenit parte integrantă a sărbătorii de Crăciun engleze abia atunci când PRINȚUL ALBERT de Saxa-Coburg-Gotha s-a căsătorit cu regina Victoria. În copilărie, Albert avusese în fiecare an un pom de Crăciun, iar în anii 1840 a reluat obiceiul

pentru tânăra lui familie de la castelul Windsor. Când, în 1848, în *Illustrated London News* a apărut o fotografie a familiei regale strânse în jurul unui pom de Crăciun așezat pe o masă, obiceiul a fost rapid adoptat de englezii din clasa de mijloc și cea superioară. Albert a contribuit și el la această răspândire expediind pomi către tabere militare, școli și spitale.

Imigranții din Moravia au adus obiceiul pomului de Crăciun pe actualul teritoriu al SUA, în anii 1740; a fost apoi preluat în Canada în 1781, de baroneasa Frederika von Riedesel, al cărei soț, baronul Friedrich Adolphus, adusese 4 000 de soldați germani pentru a apăra Quebecul împotriva atacurilor americane. Un al doilea val de imigranți germani, în secolul al XIX-lea, a facilitat popularizarea pomului de Crăciun. Prima piață de astfel de pomi în SUA a fost deschisă în New York City în 1851, când Mark Carr a adus acolo două sănii trase de boi, pline cu pomi din munții Catskill. Primul pom de Crăciun la Casa Albă a fost ridicat de Franklin Pierce în 1856.

Abia în secolul al XIX-lea obiceiul pomului de Crăciun a devenit cu adevărat popular, pătrunzând nu doar în nordul și în vestul Europei, ci și în statele din sudul-estul ei, în țările scandinave și în Rusia.

Primii pomi, atârnați de grinzi, erau probabil mici și neîmpodobiți. Când au început să fie decorați, au rămas suficient de scunzi pentru a fi așezați pe o masă; unele familii prospere aveau câte un pom cu propria lui grămăjoară de daruri pentru fiecare membru al familiei. În secolul al XIX-lea, moda pomilor mai înalți, care să poată fi plasați în poziție verticală, a început să pună probleme deosebite. Pomii erau deseori bătuți în cuie pe un suport din lemn sau fixați într-o movilă de nisip și pietre; suporturile patentate au apărut în anii 1870, dar o lungă perioadă au fost extrem de ineficiente. Lumânările aprinse în pomi ofereau o priveliște încântătoare, dar erau foarte periculoase. În multe familii, ele erau aprinse doar în seara de Ajun, când copiii vedeau pomul pentru prima dată; în altele, servitorii stăteau pregătiți cu găleți cu apă și cârpe ude, pentru a stinge eventualele flăcări. Au apărut numeroase tipuri de clipsuri

Pomi de Crăciun O familie victoriană pozează alături de pomul ei de Crăciun.

pentru lumânări, toate fiind eclipsate în cele din urmă de becul electric, care a debutat în acest context în 1882. Trebuie să spunem însă că, deși (sub presiunile companiilor de asigurări) întreaga America de Nord a trecut la decorarea cu becuțe electrice, în Europa moda lumânărilor aprinse rezistă.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, germanii au început să-și facă griji cu privire la efectele comerțului cu pomi de Crăciun asupra pădurilor naționale. Cei care căutau brazi cu o formă perfectă retezau vârful copacilor mari, împiedicându-le astfel creșterea. Au fost adoptate legi care le interziceau oamenilor să ia mai mult de un singur exemplar, unii solicitând chiar renunțarea completă la pomul de Crăciun, ca măsură de conservare. Printre aceștia se afla și președintele american Teddy Roosevelt, care a interzis pomii de Crăciun la Casa Albă. În Canada, o revistă pentru femei sugera că o scară din lemn putea fi „deghizată” în brad, sau că darurile puteau fi așezate, simplu, pe o masă. O revistă americană propunea ascunderea cadourilor împachetate într-o albie cu tărâte sau

rumeguș, în care copiii să poată scotoci pentru a le găsi. Firmele au început să vândă pomi artificiali. Pomul din pene de gâscă era popular, însă compania Addis, care fabrica perii, a produs un model inspirat din peria de toaletă, care putea susține ornamente mai multe și mai grele decât cel din pene. Interesul pentru pomii artificiali a scăzut în secolul XX, când cei adevărați au devenit mai ușor de obținut, dar apariția celor din aluminiu în anii 1960 a reînnoit momentan fascinația pentru modelele artificiale. În America de Nord, când generația numită *baby boom* a crescut și a părăsit domiciliul părintesc în anii 1970 și 1980, mulți părinți au înlocuit pomul real cu unul din plastic.

Modul de împodobire a pomilor de Crăciun a fost întotdeauna eclectic și extravagant (vezi ORNAMENTE). De la decorațiunile confecționate în casă și cele comestibile ale începuturilor până la globurile din sticlă din Germania și inovațiile japoneze din plastic, fiecare națiune și fiecare generație s-a străduit să combine tradiția cu efectele uimitoare. În secolul al XIX-lea, această strădanie s-a concretizat în pomi uriași, cu ornamente masive, sau în pomi cu tematică diferită – egipteană, orientală sau pe tipar coloristic. Gusturile naționale sunt de asemenea diferite. Suedezii preferă caprele din paie și lumânările reale; danezii își iubesc ornamentele în formă în inimioară și stegulețele; polonezii au îngeri, păsările și stelute; ucrainenii își decorează pomul cu un păianjen printre fire de beteală; ungurii îndrăgesc dulciurile în ambalaje viu colorate. Tehnologia a jucat și ea un rol în domeniu. Materialul pentru beteală a evoluat de la argint la plumb și apoi la plastic, pe măsură ce s-au schimbat tehnicile de fabricație. De la primul patent pentru un suport de pom, eliberat în 1876, acesta a ajuns să se rotească, pe un fond muzical, să ridice și să coboare pomul sau să-l ude cu apă; orice e posibil în domeniul suporturilor pentru pom, mai puțin o instalare și o demontare facilă. Luminele din pomi sunt astfel fabricate încât să semene cu personaje din desene animate, cu fructe sau cu îngeri; pot tremura, licări sau se pot aprinde și stinge într-o anumită secvență.

Imposibil este să împiedici firele să se încurce de la un Crăciun la altul.

Stilul pomilor s-a modificat pe parcursul anilor, reflectând și el preferințele naționale. În secolul al XIX-lea, germanii preferau pomii cu ramurile egale, pe care să se poată monta cercuri cu lumânări aprinse. Cedrul era înmiresmat, dar își pierdea frunzele prea repede, iar după anii 1860 a fost înlocuit de bradul de Canada, care nu putea susține însă prea multe ornamente. La începutul secolului XX, bradul balsamic era preferat în estul SUA, unde își păstrează și astăzi locul de frunte. În statele vestice, preponderent folosit este bradul Douglas; în sud, favoritul este pinul alb, iar în restul SUA dominant e pinul scoțian. În Hawaii, pinul de Norfolk este admirat pentru simetria sa, însă mulți fac greșeala de a-l planta în grădina după Crăciun; copacul crește foarte mult, riscând să devină o amenințare pentru casă și grădina deopotrivă. În Canada, favorit este bradul balsamic, urmat de bradul Fraser, pinul scoțian și molidul alb. Norvegienii înclină spre pin și molid; municipalitatea din Oslo trimite în fiecare an câte un molid pentru a fi ridicat în Trafalgar Square, din Londra. Și în casele britanicilor, cel mai des întâlnit este tot molidul.

Pomul de Crăciun Național Un uriaș sequoia (*Sequoiadendron giganteum*) din California, de circa 80 de metri înălțime, cu circumferința trunchiului de 32 de metri, a fost botezat Pomul de Crăciun Național în 1926. Numit Generalul Grant, copacul (al treilea ca mărime existent în prezent) a fost apreciat ca având vârsta de 4 000 de ani, dar estimările recente avansează cifra de 2 000 de ani, ceea ce înseamnă că arborele este de vârsta Crăciunului în sine.

În fiecare an în decembrie, vizitatorii vin în număr mare în Parcul Național Kings Canyon și participă la ceremonia „Drumetje spre Copac”, în cadrul căreia pădurarii așază o cunună la rădăcina arborelui uriaș.

Pomul de pene Un pom de Crăciun artificial din secolul al XIX-lea, confecționat din pene astfel încât să imite bradul. Unii erau vopsiți în verde, dar mulți preferau culorile naturale.

Pomul miresei Un tip de pom de Crăciun în Bavaria, pe care sunt atârinate douăsprezece ornamente speciale, amintind de ceea ce este necesar pentru o căsnicie fericită: un înger (îndrumarea Domnului), o pasăre (bucurie), un pește (binecuvântarea lui Iisus), un coș cu flori (urări de bine), un coș cu fructe (generozitate), o inimioară (adevărata dragoste), o casă (protecție), un con de pin (rodnicie), un iepuraș (speranță), un trandafir (afecțiune), un Moș Crăciun (bunăvoință) și un ceainic (ospitalitate).

Poor Relation Story, The O poveste de Crăciun sentimentală („Povestea rudei sărace”), scrisă de Charles Dickens în 1852. O familie spune povești în jurul focului, iar o rudă săracă istorisește despre viața îndestulată pe care o duce în imaginația sa.

Portugalia Portughezii se pregătesc de Crăciun la fel ca „verii” lor din alte state latine: își decorează casele, participă la slujbe religioase, pun în scenă povestea Nașterii (*Auto da Natividade*) și pregătesc ieslea miniaturală. Numită *presepio*, aceasta este prezentă pretutindeni, în școli, biserici și case. Portughezii au adoptat de asemenea pomul de Crăciun, atât în varianta naturală, cât și în cea artificială, sub care copiii se așteaptă să găsească daruri în seara de Ajun. De secole, bușteanul de Crăciun, *fogueira da consoada*, deține un rol important, tradiția spunând că cenușa sa are puterea de a proteja împotriva bolilor și a furtunilor cu tunete și fulgere.

Pe măsură ce ziua Crăciunului se apropie, portughezii alcătuiesc cu grijă meniul meselor festive pe care le vor pregăti. Preparatul preferat în seara de Ajun, *Vespera de Natal*, este *bacalhau* – cod uscat și sărat din Atlanticul de Nord. Cumpărat de la pescărie sau din supermarket, acest pește uriaș și aplatizat trebuie ținut zile întregi la înmuiat înainte de a fi fiert. Cei care vor să cumpere curcan pot apela la un vânzător de păsări vii, care va pregăti pasărea ghinionistă în mod tradițional: îi toarnă pe gât o băutură alcoolică, iar după o scurtă perioadă de libertate bahică, curcanul se prăbușește la pământ. Îi este tăiat gâtul, e jumuit pe loc, iar cumpărătorul îl duce acasă, unde îl spală în

apă aromată cu dafin și lămâie înainte de a-l pune la fript.

În seara de Ajun, portughezii participă la slujba de la miezul nopții, mănâncă împreună cod și cartofi copti și deschid darurile aduse de Moș Crăciun sau de pruncul Iisus. A doua zi, *Dia da Familia*, sau *Dia Natal*, se consumă curcanul, prăjituri, *rabanadas* (friganele), fructe și vin.

La începutul lui ianuarie, grupuri de copii colindă cântând *janeiros*, cântece despre micul Iisus sau despre venirea Magilor. În fiecare casă pe care o colindă primesc bani, dulciuri sau fructe. Sărbătorile se încheie pe 6 ianuarie, când portughezii mănâncă *bola-rei*, Prăjitura Regelui; la fel ca toate prăjiturile de Epifanie, și aceasta conține o mică surpriză. Cel care o găsește în felia lui trebuie să plătească pentru prăjitură la următoarea petrecere.

În Portugalia există o serie de obiceiuri remarcabile asociate cu Crăciunul. Printre ele se numără *Festa dos Rapages*, în regiunea de nord a țării. Pe de-o parte este o ceremonie inițiativă, pe de alta un agitat festival de Crăciun. *Rapages* sunt băieți adolescenți închiși separat în perioada dintre Crăciun și Epifanie. Ies apoi în costume strălucitoare, cu măști și bețe în mâini, și merg din ușă-n ușă aducând daruri sau interpretând o piesă satirică inspirată din evenimentele anului trecut în comunitatea respectivă. La final, își scot măștile și iau parte la slujba religioasă. *Rapages* pot participa la acest obicei o singură dată în viață. Când totul se încheie, ei nu mai sunt copii, intrând în rândul bărbaților din localitate.

Posadas, Las „Hanul”, o celebrare de nouă zile în America Latină, care precede Crăciunul și rememorează călătoria cuplului Iosif și Maria la la Bethleem, unde li se refuză cazarea la han.

Aflând de sugestia Sfântului Ignațiu de Loyola că o *novenă* (un set de rugăciuni rostite timp de nouă zile consecutive) le-ar reaminti credincioșilor de călătoria spre Bethleem, misticul spaniol Sfântul Ioan al Crucii a pus-o în practică în 1580. Șapte ani mai târziu, sperând să înlocuiască festivalul păgân din miez de iarnă al localnicilor, călugărul Diego de Soria a cerut și a primit permisiunea să celebreze slujbele de

Crăciun în mod asemănător în Mexic. Organizate inițial în biserici, *las posadas* au devenit cu timpul o sărbătoare desfășurată în aer liber. La scurt timp după lăsarea întunericului începe o procesiune, condusă de obicei de un copil îmbrăcat ca un înger și urmat de alți doi copii care poartă imagini cu Maria și Iosif. În spatele lor vine mulțimea cu lumânări în mână, însoțită de muzicanți ce cântă melodii *posada*. Când procesiunea ajunge la casa aleasă pentru seara respectivă, mulțimea se împarte în cei care joacă rolul hangiiilor și cei care îi interpretează pe călătorii osteniți. Aceștia din urmă se opresc în fața ușii închise, bat în ea și cer permisiunea să intre, cântând. Inițial sunt refuzați de hangiii lipsiți de inimă, care în cele din urmă cedează și îi poftesc înăuntru. După rugăciunea în fața altarului confecționat artizanal, începe o petrecere care de obicei include spargerea unei *pinata*. În fiecare seară este aleasă o altă casă care să găzduiască festivitățile, iar în seara de Ajun, procesiunea include și o reprezentare a pruncului Iisus, purtată de un cuplu ales în chip de nași.

Obiceiul *posadas* este întâlnit în prezent în majoritatea țărilor latinoamericane, dar și în sudul Statelor Unite și în California.

Posadero Localnicul care în seara respectivă joacă rolul hangiiului în dramele *posadas*. Lui îi revine responsabilitatea de a construi un altar pe care va fi așezată imaginea pruncului Iisus și de a găzdui petrecerea care urmează după procesiune. Vecinii îi dau o mână de ajutor la pregătirea celor necesare pentru masa din seara respectivă.

Potcoviți iapa sălbatică Un joc tradițional de Crăciun, popular în Anglia în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, în care participanții se loveau între ei peste picior.

Poveste de Crăciun, O (1983) Comedie („A Christmas Story”) despre dorința pătimașă a unui băiat de a primi de Crăciun o pușcă cu aer comprimat. Dar nu orice astfel de armă, ci o Carabină cu Aer Comprimat Model Red Ryder Action cu Încărcător de Două Sute de Focuri, cu Set Explorator de Cadran Solar și Busolă de

Înaltă Precizie Rezistent la Șocuri încastrat în pat. În această producție regizată de Bob Clark jucau Peter Billingsley în rolul micului Ralphie Parker, Darren McGavin în cel al tatălui tracasat și Melinda Dillon în rolul mamei. Scenariul a fost scris de romancierul Jean Shepherd, pe baza unui capitol din cartea sa *In God We Trust – All Others Pay Cash* (*În Dumnezeu ne încredem – toți ceilalți plătesc peșin*). A devenit o alegere populară pe video și la televiziune în perioada Crăciunului.

Powwow de Crăciun Multe comunități ale populației indigene din America de Nord, deși convertite în mare parte la creștinism, păstrează încă vechile ritualuri, precum pipa păcii, cele de vindecare și *powwow* – ceremonii în care dansatorii participă la concursuri, ospete și alte celebrări. Crăciunul a devenit unul dintre momentele tradiționale destinate unor astfel de dansuri.

Prancer (1989) Regizat de John D. Hancock, filmul redă povestea unei fete de nouă ani, Jessica (Rebecca Harrell), care îngrijește un ren rănit, crezând că este unul dintre cei care trag sania lui Moș Crăciun. Încercările ei de a reda animalului locul care i se cuvine sunt zădărnice de adulți, printre care și tatăl ei (Sam Elliot), dar în cele din urmă totul se termină cu bine.

Prang, Louis (1824–1909) Editor și tipograf de cărți poștale de Crăciun. După ce a emigrat din Germania în SUA în anii 1850, Prang a lucrat ca tipograf. În 1870 el deținea deja cele mai multe prese cu abur din țară și pusese la punct tehnologia cromolitografiei. În 1875 a introdus în SUA cărțile poștale de Crăciun în culori, abia izbutind să facă fața cererii: vindea anual 5 milioane de bucăți. Pentru el, fiecare carte poștală era o operă de artă cu un preț acceptabil; dorind să cizeleze gustul publicului, a sponsorizat concursuri anuale de design începând cu anul 1880 și a angajat artiști de elită pentru asta. Datorită lui Prang cărțile poștale de Crăciun au devenit atât de populare, încât alți întreprinzători au intrat pe piața respectivă și, până în 1890, imitațiile germane ieftine

l-au scos din afacere. După aceea s-a concentrat pe fabricarea furniturilor artistice, promovând „metoda Prang” de dezvoltare a conștiinței artistice a tinerilor.

Prayer for Owen Meany, A Owen Meany este un băiat retardat care crede că este destinat unei vieți asemănătoare lui Iisus și trăiește astfel încât să-și împlinească țelul pe care și l-a stabilit, acela al sacrificiului de sine. În acest roman („Rugăciune pentru Owen Meany”) scris de John Irving în 1990, Crăciunul – sub forma spectacolelor de profil, a aluziilor la *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens și la venirea lui Iisus – deține un rol important.

Prăjitura din A Douăsprezecea Noapte În multe țări se obișnuia ca Epifania să fie sărbătorită printr-un festin în ajun, adică în A Douăsprezecea Noapte. Elementul central al acestor celebrări era o prăjitură în care era ascunsă o boabă de fasole sau o amuletă. Cel care o găsea primea titlul de suveran al festivităților, putând să le poruncească celorlalți să i se supună. În Franța, prăjitura se numea *gâteau des rois*, sau prăjitura regilor, în onoarea Magilor, celebrați de Epifanie. În Louisiana cu această ocazie se prepară *king cake*, prăjitura regelui; în Germania desertul e numit *Dreikonigskuchen*; în Scoția, *Black Bun*, chifla neagră; în Portugalia, *bola-rei*, iar în Spania, *rosca de reyes*. (Vezi MOȘTENIREA BADDELEY și REGELE FASOLE.)

Prăjitură de Crăciun Un desert în forma BUȘTEANULUI DE CRĂCIUN, populară în perioada Crăciunului în Franța și în provinciile franceze ale Canadei (vezi BÛCHE DE NOËL).

În Durham, Anglia, era numită ALUAT DE CRĂCIUN.

Prelegerile de Crăciun În perioada de Crăciun a anului 1826, fizicianul Michael Faraday (1791–1867), inventatorul motorului electric, a programat prima dintr-o serie de conferințe pe teme științifice susținute la Institutul Regal. Acestea erau destinate unui public tânăr și erau menite să aducă la cunoștința populației ultimele descoperiri din știință. Prelegerile au

devenit tot mai popular (se estimează că 85 000 de copii au participat la cele 19 serii de conferințe) și continuă și în prezent. Din 1996 au fost difuzate la televiziune de BBC, atrăgând un milion de telespectatori în fiecare an de Crăciun.

Presepio Ieslea miniaturală în Italia, aflată în centrul tradițiilor de Crăciun. Italienii au devenit interesați de acest obiect în Evul Mediu; în biserica Santa Maria Maggiore din Roma se află o astfel de iesle miniaturală care datează de la sfârșitul secolului al XIII-lea. Pe la mijlocul veacului al XVII-lea, nobilimea italiană a devenit fascinată de *presepi* și a început să le comande și să le colecționeze. Regele Neapolelui, Carol al IV-lea, avea în secolul al XVIII-lea o vastă colecție din care sunt și astăzi expuse 1 200 de piese. În 1800, aceste *presepi* aristocratice erau ample, ocupând încăperi întregi și incluzând vulcani, scene rurale și cascade. Oamenii de rând erau încurajați de clerul catolic să așeze și ei astfel de scene în casele lor; călugărul dominican Gregorio Maria Roca, de pildă, credea că un *presepio* în fiecare locuință avea să îmbunătățească moralitatea napolitanilor. Astăzi sunt alcătuite *presepi* vii, copiii le construiesc în școli, dar cele mai importante pentru sărbătoarea Crăciunului în Italia sunt cele de acasă. Ieslele miniaturale sunt asamblate în decembrie, fără figurina reprezentându-l pe micul Iisus, care este așezată la locul ei abia în dimineața de Crăciun. Familiile colecționează și păstrează figurinele înfățișând Sfânta Familie, păstori, animale, săteni și Magi, și le transmit din generație în generație. Soția președintelui american Lyndon Johnson, Lady Bird, a început alcătuirea ieslei miniaturale de la Casa Albă în 1967, cumpărând figurine *presepio* napolitane.

Președinții americani și Crăciunul Evoluția Crăciunului în SUA este reflectată de modul în care au marcat președinții americani această sărbătoare, de la paternalismul proprietarului de sclavi Thomas Jefferson la corectitudinea politică a familiei Clinton. Iată câteva elemente

distinctive ale Crăciunului prezidențial american în decursul anilor.

- 1800 – John și Abigail Adams ard 72 de metri cubi de lemn în încercarea de a menține o temperatură acceptabilă în conacul prezidențial.
- 1805 – Thomas Jefferson găzduiește o petrecere a copiilor și cântă la vioară.
- 1808 – Jefferson îi scrie supraveghetorului său de sclavi, aprobând o călătorie la Washington a sclavului său Davy.
- 1811 – Dolly Madison servește lichior de ouă la o petrecere de la Casa Albă – printre invitați se numără Henry Clay și James Monroe.
- 1815 – Papagalul ara al lui Dolly Madison atacă o fetiță; conform unui obicei sudist, toată noaptea sunt trase rafale de arme, pentru a „întâmpina Crăciunul”.
- 1828 – Andrew Jackson își îngroapă soția în ajun de Crăciun.
- 1829 – Andrew Jackson, rămas văduv și în copilărie orfan, îi strânge pe orfanii din Washington și pe nepoții și nepoatele sale și organizează o bătaie cu bulgări de zăpadă în Sala Estică.
- 1835 – Bucătarul lui Jackson îi prepară un pin pudrat cu zahăr, înconjurat de animale din gheață; nepoatele lui și prietenele lor își pregătesc ciorăpeii de Crăciun; Jackson primește o pereche de papuci, o pipă din cocean de porumb și o pungă cu tutun.
- 1837 – Viitorul președinte Zachary Taylor îi înfrânge pe seminoli în lupta de la Okeechobee.
- 1845 – James Polk, obsedat de muncă, ignoră Crăciunul, limitându-se la o petrecere în seara de Ajun pentru unii membri ai Congresului și soțiile lor; familia prezidențială interzice băuturile alcoolice și dansurile.
- 1856 – Franklin Pierce împodobește primul pom de Crăciun la Casa Albă.
- 1857 – Viitorul președinte Ulysses S. Grant își amănetază ceasul pentru a cumpăra daruri de Crăciun pentru familia lui.
- 1860 – James Buchanan primește o delegație a tribului pawnee.
- 1862 – Tad Lincoln intervine pe lângă tatăl său și obține iertarea acestuia pentru Jack, curcagul menit să devină felul principal la masa de

- Crăciun; mama și tatăl lui îi vizitează în spitalele locale pe răniții în Războiul Civil.
- 1863 – Tad Lincoln trimite un pachet de Crăciun soldaților unioniști.
- 1864 – Președintele confederat Davis joacă rolul lui Moș Crăciun pentru orfanii din Richmond; Tad Lincoln invită un grup de copii ai străzii la masă la Casa Albă.
- 1868 – Andrew Johnson semnează un act de iertare a rebelilor sudisti.
- 1874 – Ulysses S. Grant îl primește pe regele din Hawaii.
- 1880 – Rutherford B. Hayes lansează obiceiul de a face daruri personalului de la Casa Albă; fiecare membru primește o monedă din aur de 5 dolari.
- 1883 – Chester Arthur și Clubul de Crăciun al fiicei lui găzduiesc o petrecere pentru 500 de copii.
- 1885 – Chester Arthur le acordă tuturor angajaților federali o vacanță de Crăciun.
- 1890 – Nepoții lui Benjamin Harrison celebrează Crăciunul la Casa Albă.
- 1891 – Harrison îi asigură pe ziariști că va avea pentru nepoții săi „un pom de Crăciun de modă veche” și că el însuși va fi Moș Crăciun.
- 1895 – Grover Cleveland este primul care folosește becuțe electrice în pomul de Crăciun prezidențial.
- 1896 – Familia Cleveland organizează un carnaval pentru cei trei copii ai lor și pentru cei ai membrilor cabinetului.
- 1902 – Ecologistul Teddy Roosevelt nu le permite copiilor săi să aibă pom de Crăciun, dar un ministru, expert silvic, îl convinge să se răzgândească.
- 1903 – Toți copiii familiei Roosevelt, plus câinele Allan, își deschid cadourile pe patul președintelui.
- 1905 – Roosevelt îi trimite fostei lui infirmiere 20 de dolari pentru Crăciun și îi spune că se va juca de-a v-ați ascunselea cu copiii în Casa Albă.
- 1910 – Helen, fiica lui William Taft, debutează în societate în perioada Crăciunului.
- 1914 – Woodrow Wilson amnistiază doi deținuți.
- 1916 – Wilson își celebrează luna de miere cu a doua soție, în Virginia.
- 1917 – Wilson și soția lui se duc la teatru și la un dineu de gală, urmat de un joc de mimă.
- 1918 – Wilson comută pedeapsa cu moartea pentru doi soldați condamnați pentru dezertare; cuplul prezidențial își petrece Crăciunul în Franța, alături de militarii americani.
- 1921 – După proteste ale companiei de asigurări, Warren G. Harding renunță la lumânările aprinse din pomul de Crăciun.
- 1923 – La solicitarea companiilor de electricitate dornice să promoveze luminile de Crăciun, Calvin Coolidge inaugurează tradiția unui pom iluminat pe peluza de la Casa Albă; Grace Coolidge lansează obiceiul de a cânta colinde în Porticul Nordic.
- 1925 – NBC difuzează ceremonia de aprindere a luminilor în pomul de Crăciun, în vreme ce orchestra Marinei cântă colinde; Coolidge inaugurează tradiția mesajelor prezidențiale de Crăciun.
- 1926 – Grace Coolidge găzduiește un bal și dansează cu 60 de băieți.
- 1928 – Coolidge declară ziua de Ajun liberă pentru angajații federali.
- 1929 – Izbucnește un incendiu în aripa de vest a Casei Albe în ziua de Ajun și distruge birourile executive.
- 1930 – Herbert Hoover organizează o petrecere pentru copii, la care strânge cadouri destinate săracilor.
- 1932 – Familia Hoover petrece Crăciunul în Panama, la bordul iahtului prezidențial *Sequoia*.
- 1941 – Winston Churchill petrece Crăciunul la Casa Albă; împreună cu Roosevelt participă la o slujbă religioasă metodistă, fiindcă Franklin Delano Roosevelt consideră că nimeni nu cântă imnuri religioase atât de „avântat” ca metodiștii.
- 1942, 1943 – Pomul de Crăciun de pe peluza Casei Albe nu este iluminat din motive de securitate.
- 1944 – Franklin Delano Roosevelt citește cu glas tare, familiei sale, *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens, pentru ultima dată.
- 1945 – Harry Truman oferă personalului, drept cadou de Crăciun, exemplare ale proclamației sale privind Ziua Victoriei, care anunța sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

1948 – Truman își inaugurează obiceiul de a trimite anonim cadouri și mâncare de Crăciun unei familii sărace albe și uneia de culoare; aprinde luminile în Pomul de Crăciun al Comunității Naționale, prin telecomandă, din Missouri.

1953 – Dwight D. Eisenhower trimite prima carte poștală prezidențială de Crăciun și expediază „sumedenie” de jucării către 73 de copii de la un orfelinat din Virginia.

1954 – O iesle miniaturală în mărime naturală este amplasată lângă Pomul de Crăciun al Comunității Naționale; obiceiul se repetă anual până în 1973, când, în urma unui proces vizând libertățile civile, este decisă îndepărtarea ei (scena din Washington este numită în prezent Spectacolul Păcii).

1955 – Eisenhower amnistiază 42 de deținuți (unul dintre ei aflat în închisoare din 1898) și comută o sentință capitală.

1957 – Mamie Eisenhower găzduiește un ceai pentru ziariste.

1958 – Eisenhower difuzează mesajul de Crăciun din spațiu prin intermediul primului satelit american.

1959 – Premierul sovietic Hrușciiov îi oferă lui Eisenhower o colecție de jucării și păpuși rusești.

1961 – Jackie Kennedy joacă rolul lui Moș Crăciun pentru 200 de copii de la spitalul de copii din Washington.

1965 – Lady Bird Johnson, cu ocazia vizitei de stat a cancelarului german Erhard, reia obiceiul colindelor cântate la Casa Albă.

1968 – Familia Johnson organizează mai multe petreceri pentru copiii săraci.

1969 – Familia Nixon expediază 39 000 de cărți poștale de Crăciun.

1972 – Iezuitul Philip Berrigan și protestatarii antirăzboi pun în scenă o alegorie în fața Casei Albe cu președintele Nixon în rolul lui Irod.

1975 – Gerald Ford arată spre pomul său de Crăciun, spunând că, în urmă cu numai două luni, nici el și nici Betty nu s-ar fi așteptat să se afle la Casa Albă.

1979 – Jimmy Carter decide ca luminile din pomul de Crăciun de la Casa Albă să rămână stinse până la eliberarea ostaticilor din Iran.

1980 – Familia Carter expediază 100 000 de cărți poștale de Crăciun, apelând pentru asta la 1 000 de voluntari.

1981 – Nancy Reagan organizează o petrecere pentru 178 de copii surzi; antrenul este asigurat de doi dintre Frații Osborne; familia Reagan îl angajează pe Jamie Wyeth să picteze *Ajun de Crăciun la Casa Albă*, pentru felicitarea de Crăciun prezidențială.

1984 – Ieslea miniaturală revine lângă pomul de Crăciun, prin ordin al Curții Supreme.

1989 – Președintele Bush își petrece Crăciunul la Camp David, un obicei pe care îl va respecta în fiecare dintre cei patru ani de mandat.

1990 – Cartea poștală de Crăciun prezidențială a familiei Bush este prima pe care este reprezentat Biroul Oval.

1992 – Vicepreședintele Gore îi cumpără soției sale, Tipper, o tobă.

1993 – Președintele Bill Clinton inaugurează tradiția lecturii din „A Visit from St Nicholas” în fața elevilor.

1993–1999 – Pe niciuna dintre „cărțile poștale de sărbători” de la Casa Albă ale familiei Clinton nu este menționat cuvântul „Crăciun”.

Previziuni meteorologice (Vezi DIVINAȚIE.)

Primă de Crăciun Practica patronilor de a oferi angajaților o primă de Crăciun sub formă de bani sau de obiecte materiale își are originea în sărbătoarea englezească de BOXING DAY, când se obișnuia ca angajații să ceară bacșișuri de la clienții firmei pentru care lucrau. În secolul al XIX-lea, în Marea Britanie și în America de Nord, prima de Crăciun devenise o parte firească a remunerării muncitorilor. Curcanul era darul obișnuit oferit de patronii americani și canadieni. În Danemarca, servitorii și ceilalți angajați primeau prăjituri speciale de Crăciun, iar în Islanda, prima consta în încălțări.

În Brazilia, începând cu anii 1960, patronii sunt obligați prin lege să le ofere angajaților un „al treisprezecelea salariu” în chip de prima de Crăciun. În alte regiuni ale Americii Latine, acest bonus obligatoriu este numit *aguinaldo*.

Primul peste prag În unele părți ale Europei, problema celui care intră primul în casă de Crăciun sau de Anul Nou este una foarte importantă; unele categorii de persoane sunt considerate de bun augur, aducând noroc celor din casă, în vreme ce altele poartă ghinion. În Insulele Britanice, sunt preferați în acest sens bărbații bruneți, arătoși și neînsurați. Un semn bun era bolta arcuită a piciorului – piciorul „pe sub care poate curge apa”. În unele regiuni din Anglia, de cel mai bun augur erau bărbații care veniseră pe lume cu picioarele înainte. În general, ghinion la trecerea pragului aduc femeile, persoanele blonde sau roșcate indiferent de sex și cele cu platfus ori cu sprâncenele îmbinate deasupra nasului. În unele regiuni, femeile erau nedorite în casă nu doar ca primele care treceau pragul, ci în întreaga dimineață de 1 ianuarie; dacă se întâmpla să apară una în prag, putea fi învinovățită apoi pentru eventualele decese ori nașteri cu malformații în familie în cursul anului respectiv. Excepțiile erau numeroase: la granița anglo-scoțiană erau acceptabili bărbații blonzi, iar în diverse zone ale Scoției erau bine-venite femeile, îndeosebi cele desculțe, și copiii. În West Riding, Yorkshire, bărbații roșcovani (nedoriți ca primii peste prag

oriunde altundeva) erau considerați oportuni, la fel ca vizitatorii cu păr deschis la culoare.

În loc să lase la voia întâmplării o chestiune atât de importantă, omul chibzuit avea grijă să aranjeze dinainte ca un prieten potrivit să-i treacă primul pragul, sau chiar angaja pe cineva pentru a-i „aduce” în casă Crăciunul ori Anul Nou. În secolul al XIX-lea, în Lancashire, un bărbat brunet putea câștiga 10 șilingi în zonele rezidențiale, trecând pe la case după miezul nopții. Unii oameni angajau grupuri de băieți care să treacă primii pragurile. În regiunile franceze ale Canadei, în seara de 31 decembrie, casele erau colindate de băieții care „aduceau” Anul Nou, în schimbul unor mici daruri. În Cape Breton, băieții mai mari mergeau de colo-colo lovind colțurile caselor pentru a „împinge Anul Nou înăuntru”.

Unii astfel de „prim-trecători” obișnuiau să aducă un dar, să rostească o urare sau să atâțe focul; de la alții se aștepta să intre în casă pe ușa din față și să iasă pe cea din spate, pentru a aduce Anul Nou înăuntru. În County Durham, Anglia, primul care trecea pragul trebuia să aducă ceva de băut și puțină pâine, și să rostească „Un An Nou fericit! Dumnezeu să vă dea belșug! Acolo unde aveți o bancnotă, eu vă doresc să aveți douăzeci!”

În regiunile slave din estul Europei, *polaznik* este numit cel care trece primul pragul casei în zorii zilei de Ajun și aduce o mână de grâu. El presară boabele asupra membrilor familiei și le urează Crăciun fericit. Apoi lovește bușteanul de pe foc până ce sar scânteii și rămâne la masa de Ajun, plecând seara, cu un mic cadou. Acest obicei asigură prosperitatea în anul care vine. În Grecia, primul care trece pragul casei trebuie să aibă grijă să pășească întâi cu piciorul drept.

Prințul de Crăciun Una dintre sintagmele folosite pentru a desemna personajul care conduce festivitățile caracterizate de inversiune socială în cele Douăsprezece Nopti ale Crăciunului. (Vezi STĂPÂNUL DEZORDINII.)

Prizonieri în Paradis (1994) O comedie sentimentală (*Trapped in Paradise*) care demonstrează că puterea izbăvitoare a Crăciunului poate

Primul peste prag Persoane care așteptau să intre în case pe străzile din Edinburgh.

Profeții *Profețul Miheia prorocește Nașterea lui Mesia în Bethleem.*

îmblânzi chiar și cele mai ticăloase inimi. Frații Bill, Dave și Alvin Firpo (Nicholas Cage, Jon Lovitz și Dana Carvey) sunt considerați de mama lor dură și neîmblânzită la fel de inteligenți, luați împreună, ca un sac plin de păr. Ei își propun să jefuiască banca din orașul Paradise, Pennsylvania, și s-o șteargă fără urme, dar o serie de dezastre îi țin prizonieri în oraș pe perioada Crăciunului. Și, desigur, cad pradă caracterului prietenos al localnicilor, care îi primesc cu brațele deschise. Cu scenariul și regia semnate de George Gallo, filmul nu oferă nicio surpriză, însă are un farmec deosebit.

Profeții Există în Vechiul Testament mai multe fragmente pe care creștinii le consideră profeții privind Nașterea lui Iisus și evenimentele legate de acest episod.

Venirea unui Mesia din seminția lui David este întrezărită în *Isaia*, 11:1: „O Mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un Lăstar din rădăcinile lui va da“. Nașterea neprihănită este profețită în *Isaia*, 7:14: „Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui

Emanuel“. Prezența boului și a măgarului la iesle este identificată în *Isaia*, 1:3: „Boul își cunoaște stăpânul și asinul ieslea domnului său“. Sosirea Magilor este vestită în *Psalmul* 71:10: „Împărații Tarsisului și insulele daruri vor aduce, împărații arabilor și ai reginei Saba prinoase vor aduce.“

Nașterea lui Mesia în Bethleem este prevestită în aceste versete din *Mihcia*, 5:2-3, citate apoi către Irod în *Matci*, 2: „Și tu, Bethleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei. Pentru aceasta îi va lăsa până în vremea când aceea ce trebuie să nască va naște. Atunci rămășița fraților săi se va întoarce la fiii lui Israel.“

Uciderea pruncilor din porunca lui Irod este menționat în *Ieremia*, 31:15: „Așa zice Domnul: Glas se aude în Rama, bocet și plângere amară. Rahila își plânge copiii și nu vrea să se mângâie de copiii săi, pentru că nu mai sunt“.

O influentă profeție din Roma antică, întâlnită în *Bucolicele* lui Vergiliu, scrise în jurul anului 30 î.Hr., le-a sugerat creștinilor din Evul

Mediu că până și păgânii prevăzuseră venirea lui Iisus:

Mare, de la-nceput iar al vecilor naște-se șirul,
Iată se-ntoarce Fecioara, se-ntoarce saturna
domnie,
Nouă acum generație din cer coboară-se naltul.
Pruncul ce stă să se nască, prin care, de fier,
mai întâi va
Veacul sfârși și întregii neam de aur lumi
răsări-va,
Castă-ocrotește, Lucina: deja-al tău domnește
Apollo.
Chiar, acest glorios ev, tu fiind consul porni-va,
Pollio, și vor începe mari să se-nșiruie luni iar,
Tu conducând. De rămân încă-a' crimelor
urme, alor noastre,
De o perpetuă elibera-se-va spaimă pământul.
Pruncul a zeilor viață primi-va, cu zeii vedea-va
Amestecate pe eroi și văzut va fi însuși
cu-aceia
Și împăcată-o domni prin paterne virtuțile,
lumea.

(Publius Vergilius Maro,
Opere. Bucolicele. Georgicele,
Editura Institutul European, 1997,
trad. de Nicolae Ionel)

Protoevanghelia lui Iacov O pseudoevanghelie din secolul al II-lea care conține date suplimentare despre Nașterea lui Iisus și despre viața Fecioarei Maria, date care nu se regăsesc în Evangheliile canonice după Matei și Luca. Din ea aflăm despre părinții Fecioarei, despre vârsta înaintată a lui Iosif, despre nașterea într-o grotă, asistată de o moașă și de copiii din prima căsătorie a lui Iosif și despre minunea moașei Salomeea.

În Bisericile Răsăritene, Protoevanghelia i se acordă o anume credibilitate, însă în Occident ea a fost respinsă. Într-o proporție considerabilă, conținutul său a fost încorporat de Jacobus de Voragine în a sa *Legendă de Aur* din secolul al XIII-lea, devenind astfel parte din tradițiile medievale catolice despre Sfânta Familie.

Proverbe Tradițiile populare susțin că viitorul poate fi perceput mai limpede de Crăciun,

astfel că perioada sărbătorilor de iarnă constituie un bun prilej pentru ghicirea norocului. În multe țări, proverbele se constituie în predicții pentru anul ce vine, pe baza condițiilor din sezonul Crăciunului. (Vezi DIVINAȚIE ȘI SUPERSTITIILE ȘI CRĂCIUNUL.)

Pseudo-Matei, Evanghelia după O relatare apocrifă a Nașterii, datând din secolul al VI-lea și având legătură cu PROTOEVANGHELIA LUI IACOV. În ea se regăsesc povestea boului și a asinului care i se închină pruncului Iisus, a moașelor care asistă la naștere, a palmierilor care se apleacă la pământ, a prăbușirii idolilor egipteni și altele care au devenit parte a legendei medievale privind Crăciunul.

Textul îi este atribuit celui care a scris *Evanghelia după Matei*, dar el datează în mod evident dintr-o perioadă mai târzie.

Psihiatria și Crăciunul Despre Freud se știe că sărbătorea Crăciunul, iar confrății săi din domeniul psihiatriei nu au ignorat această perioadă a anului în încercarea lor de a desluși cele mai adânci taine ale minții umane.

Adrianus de Groot, spre exemplu, susține că obiceiurile populare care îi au în centru pe Sfântul Nicolae reprezintă toate stadiile ciclului reproductiv uman, de la curtare la aducerea pe lume a urmașilor. „Simbolismul nu ar putea fi mai caracteristic decât este“, afirmă bunul doctor, subliniind indiciile pe care oricine ar fi trebuit să le remarce: „Deplasarea *călare* pe acoperișurile caselor, *revărsarea de dulciuri* și alte *daruri în jos pe horn*, pentru ca ele să cadă în *pantofi* ori în *vasul de lângă foc*.“ Cadourile sunt, fără îndoială, lichidul seminal, iar povestea celor trei studenți uciși, pe care Sfântul Nicolae îi readuce la viață, este de fapt povestea „triumviratului masculin“, iar moartea lor este „moartea falusului“.

Pentru Richard Sterba, imagistica feminină este cheia care descuie inima Crăciunului. Coșul și vatra pe care intră Moș Crăciun în casă reprezintă vaginul și vulva pentru mentalul inconștient al copilului, darurile ieșind deci pe canalul de naștere. Cu burta lui mare, Moș Crăciun este o femeie însărcinată. De fapt,

întregul proces al cumpărării cadourilor, al împachetării și păstrării secretului asupra lor simbolizează graviditatea, așa cum oboseala de după deschiderea darurilor seamănă cu cea de după naștere.

Ebenezer Scrooge din *Un colind de Crăciun*, care era avid după bani, este diagnosticat de freudieni ca fiind anal-retentiv. Michael Steig ne amintește de relația dintre fecale și bani, vorbind despre „viziunea excrementală” a lui Charles Dickens. (Alți psihiatri au opinii diferite, remarcând că lui Dickens îi plăcea să mănânce, drept care îl consideră o personalitate „orală“.) Walter Bortz, pe de altă parte, subliniază că Scrooge a fost vindecat prin psihoterapie dickensiană și îi îndeamnă pe suferinzii de melancolie de Crăciun să urmeze prescripția lui Dickens, de (auto)indulgență cuplată cu generozitate.

În încercarea de a înțelege bazele tulburărilor psihologice care apar în decembrie, James Caltrell menționează că perioada sărbătorilor și prezența tatălui – Dumnezeu, Iisus, Moș Crăciun și Tata Timp – determină un sindrom marcat de „anxietate difuză, numeroase fenomene regresive, inclusiv accentuate senzații de neajutorare, posesivitate și iritabilitate crescută, nostalgie sau gânduri amare la experiențele de sezon din tinerețe, deprimare și dorința unei rezolvări magice a problemelor”.

Pentru psihanalistul Bryce Boyer, cheia depresiei de Crăciun rezidă în rivalitățile nesoționate dintre frați/surori. El conchide că pacienții săi doresc să obțină penisuri, cu care speră să-și asigure dragostea mamei, oferită anterior celorlalți frați/surori. Venerarea pruncului Iisus, adorat de mama lui, Maria, provoacă o frustrare derivată din faptul că respectivul nu a fost niciodată la fel de bun precum copilul preferat. (Vezi MELANCOLIE DE CRĂCIUN.)

Publicitatea și Crăciunul Publicitatea și Crăciunul au fost, vreme de secole, aproape sinonime. Poate că cea mai veche formă de reclamă menită să aducă bani de Crăciun a fost urarea scrisă, înmănată trecătorilor de vânzătorii de ziare, aprinzătorii de lămpi stradale și paznicii

de noapte în secolul al XVIII-lea. Cea de mai jos, din Boston, este reprezentativă:

Crăciun și Anul Nou, zile de bucurie,
Și pentru-al vostru servitor bune să fie;
Ale lui speranțe-nalte să rămâie,
Dăruit de ai lui clienți cu generozitate,
Ca buzunarele-i să i se umple peste poate!

Negustorii își făceau și ei publicitate în perioada Crăciunului. În 1728, o reclamă publicată în *The Country Journal* din Anglia oferea spre vânzare coliere susținând că regina le dăruia întotdeauna așa ceva copiilor ei. Deși la vremea aceea publicitatea de Crăciun era direcționată în cea mai mare parte spre cei ce cumpărau cadouri pentru tineri, servitori și alți apropiați, o reclamă apărută în 1770 în *New York Journal* avea ca țintă clasa superioară: bijuterii, ceainice, rochii, săbii și pistoale despre care se susținea că sunt „daruri cuvenite pentru doamne și domni în acest sezon, când inițiile sunt mai mari decât de obicei”.

În cel de-al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, publicitatea în sezonul de iarnă a căpătat accente mai puternice, dat fiind că obiceiul de a oferi daruri de Crăciun se încetățenise deja, iar obiectele fabricate industrial deveniseră acceptabile din punct de vedere social. Un magazin de pe Broadway a cumpărat în 1824 spațiu în *New York Advertiser*, oferind:

o gamă variată de jocuri și jucării, toate fiind menite să îmbogățească și deopotrivă să amuze mințile tinere, de exemplu jocurile pe teme geografice. Un tur prin Statele Unite, prevăzut cu o sfârlează și călători. Acestea sunt realizate în trei moduri diferite – pe planșă, împăturite pe pânză și tăiate (ca un puzzle). Hărți tăiate, Cărți de joc geografice, Cabinetul cunoașterii, Cărți de joc filozofice, Cărți de joc astronomice, Cărți de joc scripturale, Cărți de joc botanice, Desene tăiate... Și în plus, o variată colecție de cărți pentru tineret, legate simplu sau elegant. De asemenea, cărți de buzunar, jocuri de șah și table, cuțite de buzunar și cutii de tricotat pentru doamne.

În anii 1830, Moș Crăciun a devenit o figură frecvent întâlnită în publicitatea tipărită. Dat fiind că era deja perceput ca un bonom cu un sac plin de bunătăți – în cunoscutul său poem „A Visit from Saint Nicholas“, Clement Moore îl descria ca purtând „o boccea cu jucării în spate ca un comis-voiajor care-și desface sacul“ – comercianții nici nu puteau visa la un simbol mai potrivit al consumerismului de Crăciun. J.W. Parkinson din Philadelphia își prezenta în 1846 magazinul ca fiind „Cartierul general al lui Kriss Kringle“, iar până la sfârșitul secolului al XIX-lea devenise obișnuit ca marile magazine să angajeze „Moși Crăciuni“ pe care să-i posteze în „grote“ speciale sau pe scene pe care copiii să poată veni ca să le spună ce daruri își doresc de Crăciun. (Această „exploatare“ a lui Moș Crăciun a continuat pe tot parcursul secolului XX, astfel că în 1940, un reprezentant al domeniului estima că bătrânelul jovial genera anual vânzări în valoare de 500 de milioane de dolari.)

Magazinele universale au început totodată să-și folosească vitrinele ca o modalitate de a-și atrage clienții. Magazinul Macy's din New York își decorează vitrinele de Crăciun încă de când și-a început activitatea, în 1858, iar în anii 1880, sute de oameni se înghesuiau pe trotuare ca să admire vitrinele împodobite de Crăciun. Aranjamentele erau uneori uriașe și extrem de complexe. În 1894, Macy's a recreat 13 scene, de la Sindbad marinarul și Călătoriile lui Gulliver la regele Solomon și regina din Saba. Cele mai impresionante aranjamente de acest tip în vitrinele magazinelor americane au fost cele realizate la Wannamaker's, în Philadelphia, care în fiecare an își transforma interiorul într-o veritabilă catedrală, cu statuete din lemn ale celor doisprezece apostoli, cu o imitație a rozasei de la Westminster Abbey și cu ce era pe-atunci cea mai mare orgă din lume. Magazinul le oferea clienților propria lor cârtică de imnuri, pentru a se alătura colindătorilor. Acest fast pseudoreligios le dădea cumpărătorilor impresia că magazinul depășește sfera banală a comercialului.

Felicitările de Crăciun trimise de firme clienților au devenit o populară formă de publicitate

spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Primele cărți poștale de Crăciun tipărite în SUA au fost de acest tip, oferite în anii 1850 de Magazinul de Diverse al lui Pease, din Albany. Cărțile poștale de Crăciun erau de obicei splendid realizate, mai cu seamă după apariția tiparului cromolitografic, și adesea sfârșeau ca decorațiuni în bradul împodobit.

Și bisericile profitau de acest moment din an pentru a strânge bani destinați proiectelor de care se ocupau; bazarurile sau târgurile de Crăciun organizate de lăcașurile de cult din America de Nord deveniseră ceva obișnuit la începutul secolului XX. O biserică anglicană din New Brunswick a lansat, în anii 1890, următorul anunț publicitar:

Daruri de Crăciun pentru toți veți găsi, căci Moșul le-a lăsat la St George's Hall. Pe 27 ale lunii noiembrie la șapte fix, magazinele noastre vor deschide negreșit. Vom continua a doua zi cu-ncepere de la patru și vom ține deschis până la zece ori mai mult. Magazinele noastre sunt multe, mărfurile noastre sunt noi, iar de nu puteți cumpăra, veniți măcar pentru a le admira.

Până în 1900, Crăciunul devenise principalul sezon de marketing al anului. În 1899, publicația *Advertising World* își sfătua cititorii: „Nu faceți economii la cheltuielile cu publicitatea.“ În 1908, *The Merchants Record and Shop Window* anunța: „Crăciunul e vremea culesului pentru comercianți și numai de ei depinde să strângă o recoltă de dolari pe cât mai mare posibilă.“ Având mize atât de mari, campaniile publicitare începeau tot mai devreme. În 1887, prima reclamă pentru Crăciun publicată în londonezul *Times* a apărut pe 12 decembrie; în 1898, startul a fost dat pe 30 noiembrie. În 1902, *Dry Goods Economist* observa că data de 15 sau chiar de 1 noiembrie nu era deloc prea timpurie pentru a lansa „Campania de sărbători“.

Firmele ale căror bunuri sau servicii nu erau considerate potrivite pentru a fi oferite ca daruri de Crăciun depuneau totuși eforturi mari în încercarea de a identifica modalități de a le

face publicitate de gen. Iată în acest sens o reclamă a unei companii de asigurări, în 1922:

Ne alăturăm cu toții Micuțului Tim în minunata sa rugăciune, „Dumnezeu să ne binecuvânteze pe fiecare”, și ne amintim astfel de vechea zicală conform căreia „Dumnezeu îi ajută (sau îi binecuvântează) pe cei ce se ajută singuri.” Nu există nicio cale mai bună de a-i ajuta pe cei pe care îi iubim, decât utila instituție a asigurării de viață, care ne permite, prin intermediul unor plăți regulate, să creăm un fond care le va reveni celor dragi nouă atunci când, probabil, vor avea cel mai mult nevoie de el.

În secolul XX, publicitatea de Crăciun a devenit omniprezentă chiar de la sfârșitul lunii octombrie. Din dorința de a deveni cât mai vizibili, comercianții au conceput uneori modalități de a-și atrage clienții atât de eficiente, încât s-au integrat în sărbătoarea în sine. Spre exemplu, o reclamă din 1910 pentru săpunul Ivory înfățișa un copil stând în fața sobei cu un vas cu apă, un prosop și un săpun Ivory, pentru ca Moș Crăciun să se poată spăla după ce va fi coborât pe coș. După apariția acestui clip publicitar, părinții au început să pună în fața sobelor ori a șemineelor cârpe murdare de funingine și vase cu apă înnegrită, după ce copiii se duceau la culcare, pentru a-i convinge că Moșul chiar trecuse pe la ei. Paradele de Crăciun, lansate în Canada în 1905, au devenit modalități obișnuite de inaugurare a sezonului de cumpărături; multe atrag mulțimi numeroase și sunt televizate. În cea mai mare parte a secolului XX, în America, sosirea prin poșta a catalogului comercial de Crăciun era o parte componentă a ritualului de alegere a jucăriilor și un mijloc important prin care părinții puteau afla dorințele materiale ale odraslelor. Dar cele mai semnificative îmbinări ale publicității cu sărbătorile de Crăciun au fost două inovații americane din anii 1930.

Compania Coca-Cola adoptase în deceniul anterior figura lui Moș Crăciun, pentru a promova ideea că băuturile răcoritoare nu erau potrivite doar vara, ci și iarna. În 1931, Haddon

Sundblom a realizat primele sale ilustrații cu Moș Crăciun pentru firma Coca-Cola, și a continuat astfel până în 1964. Aceste reprezentări ale unui Moș Crăciun înveșmântat în haine roșii bordate cu blană albă, cu cizme negre și căciulă cu ciucure, au contribuit la standardizarea imaginii sale în cultura nord-americană.

Sundblom a preluat un personaj deja existent și l-a integrat în istoria publicității. În 1939, Robert May a creat una dintre puținele figuri specifice Crăciunului care a rezistat în conștiința publică în secolul XX, când l-a inventat pe RUDOLF, RENUL CU NAS ROȘU, ca o promoție de Crăciun pentru magazinul universal Montgomery Ward din Chicago. Umilele începuturi ale acestei broșuri ilustrate, de 32 de pagini, aveau să continue cu cântecul, povestea, filmele, jucăriile și diversele mărunțișuri ale unei întregi industrii construite în jurul micului ren.

Nu toată publicitatea specifică de Crăciun are caracter comercial. The Christian Advertising Network, o asociație a grupărilor religioase din Marea Britanie, sponsorizează o campanie publicitară anuală de Crăciun, menită să-i atragă pe oameni în biserici. Clipul din 1996 înfățișa sosirea Celor Trei Magi, cu legenda: „O zi grea? Ești fecioară, tocmai ai născut, iar acum au apărut și trei magi; află finalul fericit la cea mai apropiată biserică.”

„Puer natus in Bethleem” Un colind latin anonim din secolul al XIII-lea, scris în Europa Centrală, poate în Germania sau în Boemia, cuprins în PIAE CANTIONES. Versurile sale au fost traduse în germană, daneză, olandeză și engleză. (Vezi „UN PRUNC NI S-A NĂSCUT ÎN VI-FLAIM“.) J.S. Bach i-a creat propriul aranjament muzical. Până în secolul al XVI-lea, partitura originară a colindului a fost înlocuită de o nouă lini melodică, folosită chiar și în zilele noastre.

„Puer nobis nascitus” Un imn creștin din secolul al XIV-lea, inclus în PIAE CANTIONES. A fost tradus sub titlul „Un Prunc nouă ne-a fost născut”.

Puerto Rico Crăciunul în Puerto Rico a fost modelat deopotrivă de catolicismul latinoamerican și de asocierea de aproape un secol cu Statele Unite ale Americii.

Sărbătorile încep cu *Missa de Aguinaldo*, în cele nouă nopți dinaintea Ajunului. Acestea sunt slujbe religioase oficiate înainte de ivirea zorilor, care își au originea în Mexic în secolul al XVI-lea și s-au răspândit în alte țări colonizate de spanioli, inclusiv în Filipine. Muzicanții cântă la instrumente specifice, precum chitara locală, *güiros* (instrumente de percuție confecționate din fructele uscate de cucurbitacee), și *maracas*, acompaniindu-i pe soliști. Slujbele de după-amiază reprezintă o altă caracteristică a zilelor dinaintea Crăciunului. În Ajun, credincioșii participă la *Missa de Gallo* („Mesa cocoșului”), care este oficiată la miezul nopții, fiind mult mai solemnă decât *Missa de Aguinaldo*.

Seara de Ajun este *Noche Buena*, un moment destinat celebrării acasă cu familia sau în comunitate. De pe masă nu lipsește curcanul, puiul sau șunca de porc cu legume locale precum napii, bananele Musa și orezul spaniol. PASTELES sunt fierte la abur în frunze de banan Musa, la fel ca *tamales*.

Un interesant obicei portoricăn întâlnit înainte și după Crăciun este ASALTO, sau invazia prietenoasă. Grupuri de muzicanți numiți *parandistas* trec pe la casele prietenilor sau rudelor și cer să fie primite înăuntru. Acești colindători au cântece speciale pentru fiecare segment al evenimentelor, de la refuzul ritualic de a-i primi în casă până la plecarea târziu în noapte. Odată acceptați înăuntru, gazda le oferă mâncare și băutură, iar după aceea grupul pleacă spre o altă invazie prietenoasă. Următoarele două strofe dintr-un astfel de cântec de *asalto navidendo* reflectă spiritul momentului și arată cât de asemănător este obiceiul cu englezescul WASSAIL:

Deschideți ușile, dar,
Căci vrem să sărbătorim
Cu colinde minunate
În astă zi de Crăciun.

Vrem budincă de orez,
Șuncă, *pasteles* și rom,
Ca totul mai bun să fie,
Și șorici pentru fiecare om.

Colindele de Crăciun, *aguinaldos* sau *villancicos*, sunt cântate de *trullas*, formații de muzicanți înveșmântați uneori în costume splendide. Cântăreții merg din casă-n casă și le cântă locuitorilor, care îi răsplătesc cu mâncare și băuturi. La fel ca în *asaltos*, gazda li se alătură de multe ori colindătorilor.

Multe familii portoricane deschid astăzi cadourile aduse de Moș în ziua de Crăciun; acest obicei reflectă influența americană, dar ziua tradițională a schimbului de daruri, la fel ca în majoritatea țărilor latine, este 6 ianuarie, de Epifanie. Tot din SUA au fost „importate” pomul de Crăciun și ornamentele sale, însă majoritatea familiilor catolice au acasă și o iese miniaturală, *nacimiento*, cu figurine reprezentând Sfânta Familie, păstorii și Magii. Multe dintre acestea sunt lucrate manual de *santeros*, a căror artă tradițională este apreciată și astăzi.

Pe 28 decembrie, în Puerto Rico este celebrată Ziua Inocenților, când se fac farse și păcăleli ca acelea de 1 aprilie. Au mai rămas însă zone pe insulă în care oamenii își amintesc încă motivul inițial, sinistru, al Zilei Inocenților: uciderea copiilor din Bethlehem de soldații lui Irod. În aceste orașe se organizează spectacole în care oameni înveșmântați precum trimișii lui Irod merg din casă în casă pentru a-l răpi pe primul născut de sex masculin din fiecare familie. Soldaților le sunt oferite apoi cadouri, ca o răscumpărare pentru copii, și o petrecere celebrează salvarea lor.

Vispera de Epifania, ajunul Epifaniei, era odinioară noaptea în care copiii, așteptându-i pe Cei Trei Regi să le aducă daruri, puneau sub pat o cutie cu fân sau iarbă pentru cămile și o mică gustare pentru Magi. Deși tradiția aproape dispăruse, odată cu creșterea popularității lui Moș Crăciun în variantă americană, ea reîntră în actualitate, pe 6 ianuarie, *Dia de Reyes*, organizându-se parade la care iau parte Magii și adepții lor în haine viu colorate. Ziua este marcată prin festivaluri, petreceri și dansuri. Cei

care primesc oaspeți în această zi trebuie în mod tradițional să întoarcă vizita – *octavas* – opt zile mai târziu.

Punkinhead Inspirat de succesul renului Rudolf Nas-Roșu ca vehicul publicitar pentru magazinele universale Montgomery Ward, detaliistul canadian Eaton's a decis să-și creeze propriul animal de Crăciun, Punkinhead, Ursulețul Trist, care a devenit unul dintre ajutoarele lui Santa Claus. Cu blana sa portocalie distinctivă, Punkinhead a apărut pentru prima dată la parada de Crăciun organizată de Eaton's în 1948, iar în deceniul următor a putut fi întâlnit într-o serie de 13 broșuri promoționale și pe numeroase obiecte, ca pijamale, discuri, mobilier pentru copii și jucării. A existat de asemenea și un ursuleț de pluș Punkinhead.

Ursul a fost creația lui Charlie Thorson (1890–1966), veritabilă legendă a desenului animat, cel care a contribuit la crearea personajelor Albă-ca-Zăpada pentru Walt Disney, Bugs Bunny pentru Warner Brothers și Elmer Elefantul pentru Departamentul de Poliție din Toronto.

Purissima, La „Cea foarte pură“, numele sub care este cunoscută în Nicaragua sărbătoarea Imaculatei Concepțiuni sau Neprihănitei Zămislirii. (Vezi NICARAGUA și NOAPTEA STRIGĂTELOR.)

Puritanii și Crăciunul Reforma protestantă a dus la crearea unor noi grupări religioase, fiecare cu propriile sale idei despre Crăciun. În vreme ce luteranii erau preocupați îndeosebi de eliminarea cultului sfinților din celebrările de Crăciun, iar anglicanii de înlăturarea unor practici precum EPISCOPUL COPIL, calviniștii insistau pe o abordare mai amplă. Utilizând ca ghid de lucru ceea ce a devenit cunoscut ca „principiul reglementativ al venerării“, ei au hotărât să interzică sărbătoarea Crăciunului în întregime. *Comentariul la Ieremia* al lui John Calvin subliniază fără echivoc că tot ce nu apare în mod explicit în Biblie în domeniul riturilor și ceremoniilor trebuie ocolit de creștini:

Nu mai este deci nevoie de niciun argument pentru a condamna superstițiile, altul decât faptul că nu au fost instituite de Dumnezeu: căci atunci când oamenii își dau ei înșiși permisiunea să-l venereze pe Dumnezeu așa cum li se pare lor convenit, fără a-i asculta poruncile, ei pervertesc adevărata religie. Iar dacă acest principiu a fost adoptat de papistași, toate acele moduri de venerare false, la care se dedau ei în mod absurd, se vor prăbuși la pământ. Este într-adevăr un lucru oribil ca papistașii să încerce să scape de îndatoririle pe care le au față de Dumnezeu urmându-și propriile superstiții. Ele sunt în număr uriaș, așa cum bine se știe și cum se vede limpede. Dacă ei ar accepta acest principiu, anume că nu-l putem venera corect pe Dumnezeu decât supunându-ne cuvântului său, ar fi izbăviți de adâncul abis al eroii în care se află.

Astfel, împreună cu numeroase alte practici derivate din religia populară medievală, Crăciunul a fost interzis în acele regiuni europene în care la putere au ajuns calviniștii. În 1561, clerul scoțian a criticat sărbătoarea, iar în același timp, calviniștii din Anglia, numiți de dușmanii lor puritani, au inițiat o campanie împotriva ei. Regina Elisabeta I le-a ignorat acuzele și a celebrat Crăciunul cu entuziasm, oferind și primind cadouri, urmărind piese de teatru, dansând și bând. Când a murit, în 1603, iar tronul a fost preluat de Iacob al Scoției, mulți s-au temut că noul rege se va declara împotriva Crăciunului, dar acesta s-a dovedit un ferm susținător al divertismentului popular, comandând piese pentru propriul său amuzament și poruncindu-le nobililor să-și petreacă sărbătorile pe moșiile lor, unde să respecte tradiția ospitalității și a bunei vecinătăți, pe care perioada Crăciunului ajunsese să le simbolizeze.

În timpul domniei fiului lui Iacob, Carol I, puritanii și-au reînnoit apelul la interzicerea Crăciunului, care pentru ei nu însemna decât o sumedenie de păcate: beție, inversiuni sociale, lăcomie și superstiții. Când au ajuns la putere, în timpul Războiului Civil din anii 1640, și-au ațintit armele asupra sărbătorii în sine.

În ziua de Crăciun a anului 1643, magazinele și atelierile londoneze deținute de puritani, care au rămas deschise, au fost atacate de ucenici. Unii clerici au închis bisericile, iar parlamentul a găsit suficienți membri pentru a-și susține lucrările. În luna decembrie a anului următor, Parlamentul a decis ca ziua de 25 să fie zi de post, fiindcă data coincidea cu postul lunar obligatoriu. În ianuarie 1645, Legislativul a emis Directiva pentru Venerarea Publică a lui Dumnezeu: duminica avea să fie de atunci înainte singura zi sfântă, toate vechile sărbători urmând să fie abolite. Mai târziu în același an, spectacolele tradiționale ca marșul de ziua Sfântului Gheorghe, celebrările populare de 1 mai și festivalul berii parohiale au fost și ele descurajate.

John Taylor, așa-numitul poet al apei, scria cu părere de rău despre această situație în tratatul său din 1646, intitulat *The Complaint of Christmas* (*Plângerea Crăciunului*):

Toată libertatea și jocurile nevinovate, voioasele dansuri săltărețe pe care harnicii plugari și lucrători le așteptau o dată în an, și care le reînnoiau speranțele și puterile pentru douăsprezece luni întregi, au dispărut azi, scoase din uz ca și când nici n-ar fi existat vreodată. Așa sunt veselii lorzi ai guvernării proaste de la Westminster; ba nu, mai mult, nebunia lor s-a întins chiar până la legume; neînsuflețitele ierburi, copacii și buruienile nu sunt bine văzute pentru ei – laurul, iedera, vâscul, rozmarinul, dafinul sunt privite ca ramuri păgâne ale superstiției, pentru distracția voastră. Iar să frigi o spată de vită, să te atingi de o pulpă de mistreț, să iei o plăcintă, să pui o prună în oală, să arzi o lumânare sau să arunci un lemn în plus în foc de dragul tău, Stăpâne Crăciun, e destul ca să fii luat la ochi și privit ca fiind creștin – lucru pentru care vei fi înhățat și învinuit de înaltă trădare a Parlamentului.

Unii și-au demonstrat devotamentul pentru vechile obiceiuri continuând să decoreze străzile cu plantele tradiționale. La țară, oamenii mențineau bisericile deschise folosindu-se de

forța armelor, iar militarii se vedeau nevoiți să înăbușe revolte în numeroase orașe. În iunie 1647, Parlamentul a abolit în mod explicit Crăciunul, Paștele și alte sărbători religioase anglicane, înlocuindu-le cu o zi liberă pe lună, pe lângă sabatul săptămânal și postul lunar (zile în care distracțiile nu erau permise). Singura sărbătoare în afară de acestea era celebrarea anticatolică a eșecului Complotului prafului de pușcă, pe 5 noiembrie. În ziua de Ajun a anului 1652, în Parlament a fost rostit un Protest împotriva Crăciunului, amintindu-se încă o dată publicului că „niciun rit nu va fi făcut în ziua de douăzeci și cinci a lunii decembrie, numită în popor ziua de Crăciun; și nicio solemnitate nu va avea loc în biserici”.

Dar sentimentele populației nu erau de partea puritanilor, care au constatat că înlocuirea sărbătorilor cu postul nu a determinat decât nemulțumiri și riposte subversive. Când monarhia a revenit la putere în 1660, Crăciunul s-a întors odată cu ea.

În coloniile Noii Anglii, situația era cu totul alta. Puritanii care au emigrat în Lumea Nouă au luat cu ei și atitudinile anti-Crăciun. Iată cum este descris primul Crăciun petrecut de coloniști în Massachusetts:

Luni, în ziua de 25, am mers la țărm, unii ca să doboare copaci, alții să taie, să spargă și să ducă lemne, astfel că nimeni nu s-a odihnit deloc în ziua aceea, dar spre seară, câțiva care erau încă la muncă au auzit zgomot făcut de indieni, și toți ne-am luat mușchetele, dar n-am mai auzit nimic, așa că am urcat iar la bord și am lăsat vreo douăzeci să stea de pază; în noaptea aceea a fost o furtună puternică, cu vânt și ploaie. Luni, 25, fiind ziua de Crăciun, la început am băut apă, dar noaptea, căpitanul ne-a dat ceva bere, așa că noi la bord am avut din când în când niște bere, dar cei de pe țărm n-au avut deloc.

În ziua numită de Crăciun, stăpânul ne-a chemat la lucru (așa cum se obișnuia), dar cei mai mulți dintre cei noi s-au scuzat zicând că e împotriva conștiinței lor să muncească în astă zi. Așa că stăpânul le-a zis că, dacă fac din asta o problemă de conștiință,

o să-i scutească până ce vor fi mai bine informați. Deci el a pornit în fruntea celorlalți, iar pe ei i-a lăsat; dar când s-au întors de la treabă la amiază, el i-a găsit la joc în stradă, fără opreliști; unii cu mingea, alții la aruncatul stâlpului și la altele asemenea. Deci s-a dus la ei și le-a luat obiectele și le-a zis că e împotriva conștiinței lui să-i lase pe ei să joace, iar alții să muncească. Dacă ei vor să țină sărbătoarea cu voieșie, atunci să stea acasă, dar fără jocuri și distracții în stradă. Iar din acele clipe atunci nimic asemenea nu s-a mai petrecut, cel puțin nu pe față.

În 1659, Curtea Generală din Massachusetts a adoptat o lege conform căreia orice manifestare religioasă pe 25 decembrie era pedepsită cu amendă de cinci șilingi; colonia din Connecticut a interzis la rândul ei Crăciunul și plăcinta cu carne și fructe. Chiar și după abolirea acestor legi, zona respectivă a SUA a continuat să privească sărbătoarea Crăciunului cu suspiciune, fiind ultima, în secolul al XIX-lea, care s-a lăsat pătrunsă de spiritul ei. În Boston, Crăciunul a fost o zi de lucru ca oricare alta până în 1856, și abia în 1870 școlile de acolo și-au închis porțile pentru o vacanță de Crăciun.

Pușcarea budincii Un vechi obicei din Newfoundland cerea ca scoaterea cu succes a budincii de Crăciun din vasul ei să fie celebrată

cu focuri de armă. Iată relatarea unui martor ocular surprins:

În ziua de Crăciun am fost uimit să aud sumedenie de focuri de armă și am dat fuga să văd ce se petrecuse. Au cei de acolo un fel al lor de a pușca budinca de Crăciun din oală. Când soția sau femeia din casă scoate budinca din vas, soțul sau bărbatul casei stă afară, lângă ușa din spate, cu pușca pregătită. Îndată ce budinca e ridicată, omul trage cu pușca în aer.

Putz Derivat din germanul *putzen* („a decora“), termenul se referă la ieslea miniaturală din Moravia, un element central al perioadei de Crăciun pentru imigranții credincioși care au exercitat o influență atât de mare în modelarea sărbătorii în SUA. La fel ca scenele Nașterii italiene și latinoamericane, acestea sunt de multe ori complexe, ocupând adesea o cameră întreagă și necesitând săptămâni pentru a fi construite. Majoritatea sunt însă suficient de mici pentru a fi așezate sub pomul de Crăciun. În ele pot figura nu doar Sfânta Familie în staulul din Bethlehem, ci și peisaje întregi, cu garduri, clădiri, copaci și personaje minuscule.

Un obicei similar este întâlnit în zonele de nord-vest din Noua Scoție, Canada, unde artiștii populari erau renumiți pentru orașele, fermele și bisericile miniaturale așezate odinioară sub pomul de Crăciun.

Quaaltagh Numele „primului peste prag“ în insula Man. (Vezi PRIMUL PESTE PRAG.) Spre deosebire de multe regiuni din Marea Britanie, aici prima persoană care intra în casă în ziua de Crăciun sau de Anul Nou putea aduce noroc indiferent dacă era bărbat sau femeie (deși erau preferați bărbații).

„Qui creavit coelum“ Un imn latin din secolul al XV-lea, scris de câteva călugărițe din Anglia și tradus sub titlul „Cel prin care cerurile au fost făcute“ sau „Colindul călugărițelor de la St Mary’s Chester“. A fost unul dintre ultimele imnuri latine scrise în Anglia.

Ramura de măslin Simbol al martiriului, credinței și păcii în iconografia creștină, ramura de măslin capătă semnificații aparte în picturile reprezentând BUNA VESTIRE semnate de artiști din orașul italian Siena. Aici, arhanghelul Gavriil îi întinde Mariei o crenguță de măslin (emblema Sienei) în locul tradiționalului crin, care era simbolul orașului rival detestat, Florența.

Ramura sfântă O decorațiune de Crăciun din Anglia secolului al XVI-lea. O ramură de alun sau de salcie îndoită în cerc era împodobită cu ramuri de brad și cu panglici, iar în mijloc era agățată o reprezentare a Sfintei Familii sau a leagănului lui Iisus. Ansamblul era atârnat deasupra ușii, iar cei ai casei se îmbrățișau sub el. (Vezi MĂNUNCHIUL SĂRUTULUI.)

Rauhnächte În Austria și Germania, cele Douăsprezece Nopti ale Crăciunului sunt numite generic *Rauhnächte*, „Noptile zgomotoase” sau „Noptile cu fum”, desemnând perioada în care sunt alungate din case vrăjitoarele și alte duhuri rele. Persoane înveșmântate în chip de diavoli și vrăjitoare colindă străzile și mătură treptele și grajdurile, alungând demonii. În locuințe, deseori conduși de un preot, membrii familiei merg dintr-o cameră în alta și tămâiază pentru a alunga toate forțele malefice.

Războiul și Crăciunul Crăciunul este de obicei un prilej de întrerupere a ostilităților, în cadrul unui ARMISTIȚIU oficial sau nu, dar cel puțin o dată în istorie, Nașterea a contribuit la

declanșarea unui război. În 1847, steaua de argint care marca locul Nașterii lui Iisus a fost furată, izbucnind astfel o dispută de lungă durată privind controlul asupra Bisericii Nașterii din Ierusalim. Pretențiile Bisericii Catolice erau susținute de guvernul francez, iar cele ale Bisericii Ortodoxe beneficiau de sprijinul autorităților rusești; Imperiul Otoman, care controla Palestina, era prins undeva la mijloc. Deși dispută în sine nu a fost atât de aprinsă încât să provoace o conflagrație, ea s-a adăugat altor probleme care, împreună, au declanșat Războiul Crimeii (1854–1856).

Cauzele celui de-al Doilea Război Mondial nu au avut nici cea mai vagă legătură cu Crăciunul, dar conflictul a contribuit la răspândirea tipului de Crăciun nord-american. Personajul Santa Claus, curcanul și darurile deschise în Ajun de Crăciun au fost noțiuni „exportate” de trupele americane pretutindeni acolo unde acestea au fost staționate, fiind preluate apoi de culturi din lumea întreagă.

Râsul și Crăciunul Un echivalent al *risus paschalis*, „râsul de Paște”, s-a născut din ideea că până și momentele sfinte precum Crăciunul pot fi ocazii potrivite pentru veselie. Pornind de la această noțiune au apărut ceremonii precum SĂRBĂTOAREA BUFONILOR și SĂRBĂTOAREA ASINULUI, dar și numeroase colinde medievale. În 1522, Johannes Pauli, un călugăr german, a publicat o culegere de glume, „pentru ca băieții închiși în mănăstiri să aibă ceva de citit cu care să se amuze și să se relaxeze: nu e posibil să fii tot timpul sobru”. Reforma protestantă și contrareforma catolică din secolul al XVI-lea au pus capăt în mare parte acestui gen de voioșie.

Regele de Crăciun O versiune a SENIORULUI DEZORDINII. În secolul al XV-lea, în Norfolk cutreiera călare pe străzile orașului, în veșminte din mătase și fir aurit, precedat de 12 oameni costumați astfel încât să reprezinte lunile anului, și urmat de un personaj simbolizând Postul, „îmbrăcat în veșminte albe cu borduri strălucitoare, călare pe un cal cu hamul împodobit cu scoici, anunțând că tristețea și

o sărbătoare sfântă trebuie să urmeze după voioșia Crăciunului“.

Regele Fasole În Evul Mediu exista obiceiul ca în A Douăsprezecea Noapte de Crăciun oamenii să mănânce o prăjitură numită *gâteau de roi*, sau „prăjitură cu fasole“, deoarece în ea este ascuns un bob de fasole sau de mazăre. (Se spune că obiceiul își are originile la Mont-Saint-Michel, în secolul al XIII-lea.) Cel care găsea bobul devenea rege și conducea festivitățile din seara respectivă. Deseori era aleasă și o regină, așa cum sugerează și acest poem de Robert Herrick, din secolul al XVII-lea:

Să ne veselim acum bine
Cu tortele de prune pline,
Căci fasolea va domni aici;
Și iarăși să mai știm așa,
Că la fel și mazărea
Regină ne va fi aici.

Să începem deci s-alegem,
Așa cum mereu ne-nțelegem
Cine-o fi să ne conducă aici;
Rege să ne fie nouă,
Iar ca să vă placă vouă,
O regină care să domnească-aici.

Regele Fasole Cel care găsea bobul de fasole din prăjitura de Epifanie urma să prezideze ospătul.

Regele Fasole O perspectivă mai turbulentă asupra festivităților din A Douăsprezecea noapte de Crăciun.

În secolul al XVI-lea, în Franța, prăjitura era tăiată într-un număr de bucăți egal cu cel al oaspeților, iar un copil care stătea sub masă alega ce bucată să primească fiecare, până când era găsită felia cu bobul de fasole înăuntru.

Registru de Crăciun În secolul al XVII-lea, în Anglia oamenii obișnuiau să noteze într-un „registru de Crăciun“ toate darurile primite și oferite.

Reglementarea renului Preocupările americane privind separarea Bisericii de stat au determinat organismele guvernamentale să intenteze acțiuni judiciare împotriva obiceiurilor de Crăciun. În 1969, spre exemplu, Uniunea Americană pentru Libertăți Civile a deschis un proces, nemulțumită de amplasarea unei iesle miniaturale lângă Pomul de Crăciun al Comunității Naționale. În 1983, aceeași organizație a contestat în justiție o scenă a Nașterii așezată de municipalitate în Pawtucket, Rhode Island, dar Curtea Supremă a considerat că prezența elementelor

laice precum Moș Crăciun, elfii și renii diluase deja suficient de mult conținutul religios al sărbătorii. Decizia a fost numită de atunci Reglementarea renului.

„Remember Adam's Fall“ Un colind englezesc din secolul al XVI-lea („Să-ți amintești căderea lui Adam“).

Să-ți amintești căderea lui Adam,
Tu, omule:
Să-ți amintești căderea lui Adam
Din ceruri pân-n iad.
Să-ți amintești căderea lui Adam,
Cum el pe toți ne-a condamnat
În iad pe veșnicie
De-atuncea să rămânem.

Să-ți amintești a Domnului inimă bună,
Tu, omule:
Să-ți amintești a Domnului inimă bună,
Și a Sa făgăduială.
Să-ți amintești a Domnului inimă bună;
Pe Fiul Său făr' de păcat ni l-a trimis
Să-ndrepte păcatele ce le-am comis
Și să ne-aline inima.

În Bethleem El s-a născut,
Tu, omule:
În Bethleem El s-a născut,
Pentru a noastră mântuire.
În Bethleem El s-a născut,
În dimineața de Crăciun:
Al nost' Mântuitor n-a zăbovit
Păcatele să ni le ia asupra-și.

Să-i mulțumești lui Dumnezeu mereu,
Tu, omule:
Să-i mulțumești lui Dumnezeu mereu,
Cu inima de bucurie plină.
Să-i mulțumești lui Dumnezeu mereu,
În astă zi dulce, senină:
Oamenii toți să cânte cu avânt:
Sfânt, sfânt!

Remember the Night (1940) Procurorul John Sargent (Fred MacMurray) vrea s-o trimită pentru multă vreme la închisoare pe Lee Leander

(Barbara Stanwyck), prinsă de trei ori furând din magazine, dar sfârșește prin a o duce acasă la mama lui (Beulah Bondi) în timpul vacanței de Crăciun. Regizorul Mitchell Leisen și scenaristul Preston Sturges au creat un înduioșător film de Crăciun („O noapte de neuitat“), cu un final inedit.

Reni Astăzi reprezentând o parte integrantă a imaginii lui Moș Crăciun, mai cu seamă în varianta sa americană, Santa Claus, renii au apărut pentru prima dată în 1821, în *The Children's Friend: A New Year's Present, to Little Ones From Five to Twelve* – o carte americană cu desene în culori înfățișându-l pe „Santeclaus“ într-o sanie trasă de un ren. „Bătrânul Moș cu inima-ncântată / Își mână renu-n noaptea înghețată.“ Nu a trecut mult timp și numărul renilor care trăgeau sania Moșului a crescut la opt, în poezia „A Visit from St Nicholas“, de Clement Clarke Moore. Din ea aflăm și numele lor: Dasher, Dancer, Prancer, Vixen, Comet, Cupid, Donner și Blitzen. Cei care au studiat mitologia scandinavă au remarcat asemănarea dintre numele primilor doi reni și cele ale caprelor care trăgeau carul lui Thor: Dintî-Rânjiți și Dintî-Scrâșniți, traduse în engleză prin Cracker și Gnasher.

În Laponia și în Siberia, renii (*Rangifer tarandus*) erau domesticiți și înhămați la sânni, dar numai după castrarea lor, dacă erau masculi. Încercările unor etnologi de a stabili o conexiune între șamanii siberieni și figura lui Moș Crăciun nu s-au soldat cu rezultate convingătoare.

Reprezențații scenice de Crăciun Piese de teatru de Crăciun își au originea în slujbele religioase din secolul al IX-lea, când la tipicul obișnuit au fost adăugate melodii și texte. Corul intona întrebări despre venirea lui Iisus, iar credincioșii răspundeau. Ulterior, preoții au început să interpreteze rolurile îngerilor și ale păstorilor, apoi pe cele ale personajelor biblice implicate în povestea Nașterii, precum oștile îngerești și moașele. Pe măsură ce firul narativ a devenit mai complex, au fost adăugate costume și piese de recuzită, îndeosebi steaua. Impactul dramatic al acestor piese, *Officium Stellae, Prophetiae* și *Officium Pastorum*, era însă limitat de

textele rostite în latină și de faptul că erau puse în scenă doar în biserici. În secolul al XI-lea, reprezentanțiile de acest gen erau deja organizate în aer liber, folosind limba locului (deși dramele liturgice au continuat vreme de secole să se desfășoare doar în biserici și în mănăstiri).

Odată ce s-a renunțat la limba latină, au apărut în cuprinsul pieselor elemente care nu ar fi fost tolerate în cadrul liturgic: satiră și umor – păstori dedați la hoție, calambururi deocheate în dialectul local, interpretări folclorice ale religiei și personaje inexistente în povestea oficial acceptată a Nașterii. Clima Europei Occidentale nu era propice pentru astfel de reprezentări în aer liber în decembrie, așa că majoritatea erau puse în scenă primăvara sau vara, în cadrul festivalurilor laice. O excepție remarcabilă a fost cea de la Rouen, din iarna anului 1474, când o piesă despre Întrupare și Naștere a fost jucată în aer liber pe 24 de scene din oraș, în răstimp de două zile. Aceste „mistere”, apărute în secolul al XIII-lea, erau deseori puse în scenă de breslele orășenești, precum cea a croitorilor din Coventry, care a înfățișat povestea Nașterii în cadrul unui ciclu de piese jucate în ziua de Corpus Christi – eveniment din care a derivat THE COVENTRY CAROL. Reprezentațiile de acest gen au intrat în desuetudine în secolul al XVI-lea și au dispărut la presiunile Reformei și ale Contrareformei.

În Renaștere, tematica de Crăciun a fost slab abordată în dramaturgie. William Shakespeare abia dacă menționează Crăciunul, doar ca dată din an, iar Ben Johnson s-a limitat la confecționarea unor măști scumpe și stridente pentru Curtea regelui Iacob I. Dintre marii dramaturgi ai lumii, doar Lope de Vega pare să fi abordat cu plăcere sărbătoarea Crăciunului, în *Nașterea lui Hristos și Păstorii din Bethleem* (1612).

Deși absent de pe scenele urbane, Crăciunul era o parte integrantă a dramaturgiei populare. Misionarii catolici din lumea întreagă își educă religios enoriașii recent convertiți, prin intermediul unor piese scrise de ei înșiși, în care reprezentau evenimentele legate de Nașterea lui Iisus. Chiar și astăzi, credincioșii din Filipine, din regiunile de sud-vest ale SUA, din Caraibe și America de Sud pun în scenă drame

care redau peregrinările Sfintei Familii în căutarea unui adăpost, povestea îngerilor și a păstorilor, ori cruzimea regelui Irod. Uneori acestea iau forma teatrului stradal, precum *posadas* în Mexic sau *panuluyan* în Filipine; alteori reprezentațiile au loc în biserici, așa cum se întâmplă în Republica Dominicană cu *Veladas*. În Europa de Est, acest tip de manifestări au urmat o variantă aparte, care s-a concretizat în România în drama populară *Vicleim* (de la „Bethleem”) și în tradiția *Irozilor* (de la „Irod”) în Moldova și în Transilvania. În cadrul acestora din urmă, Irod îi întâlnește pe magi și ordonă să fie arestați, dar sfârșește prin a se căi.

La fel ca în numeroase reprezentări de acest gen din Europa Răsăriteană, personajele sunt întruchipate de păpuși. Dramele cu marionete erau populare îndeosebi în Polonia, în Napoli și în regiunea franceză Provence, unde și astăzi sunt puse în scenă astfel de reprezentații. În Anglia, teatrul de marionete a luat forma spectacolelor cu Punch și Judy care, deși nu aveau o tematică specială de Crăciun, erau apreciate îndeosebi în perioada sărbătorilor de iarnă. Același lucru poate fi spus despre PANTOMIMĂ, o

Reprezentații scenice de Crăciun înainte de „inventarea” sălilor de teatru, piesele erau deseori jucate în aer liber.

formă de teatru care a evoluat din *commedia dell' arte* în Italia secolului al XVIII-lea, dominând și astăzi scenele engleze în zilele Crăciunului. O altă formă a reprezentațiilor teatrale de sezon cu un slab conținut specific Crăciunului este aceea a pieselor *mummer*-ilor. Deși includ deseori un personaj numit Tata Crăciun, aceste piese populare apărute în secolul al XVIII-lea i-au nedumerit pe etnologi din cauza intrigii lor, fiind caracterizate de lupte ritualice, morți și învieri datorate unui tămăduitor. Piese similare sunt jucate în Brazilia și în România, în Muntenia.

În secolul XX, reprezentațiile dramatice de Crăciun au luat de cele mai multe ori forma filmelor artistice. (Vezi FILMELE ȘI CRĂCIUNUL.)

Republica Cehă Crăciunul în Republica Cehă era eclipsat înainte de vreme de două zile de hram, a căror importanță s-a mai redus însă astăzi: ziua Sfântului Andrei, pe 30 noiembrie, un moment propice previziunilor și ghicirii norocului, și ziua Sfintei Barbara, pe 4 decembrie, când erau aduse în casă ramuri de cireș și puse în apă, pentru a se vedea dacă înmuguresc înainte de Crăciun.

În prezent, ziua de 5 decembrie, ajunul sărbătorii de Sfântul Nicolae, marchează debutul sezonului de Crăciun. Sfântul însuși, Mikulaci, cum i se spune în Cehia, își face apariția în robă episcopală, însoțit de un înger și de un diavol, și îi întreabă pe copii dacă au fost cuminți; îngerul le oferă daruri celor care s-au purtat frumos, iar diavolul își zornăie lanțurile și le dă celor răi bucăți de cărbuni.

Pregătirile de Advent nu sunt doar de ordin spiritual, ci includ o curățenie generală a casei, înainte de așezarea decorațiunilor. Copiii îi scriu pruncului Iisus despre ce daruri ar dori să primească, iar părinții colindă magazinele și piețele de Crăciun. Pregătirile culinare se întind pe o mare parte din luna decembrie, *vánocka*, pâinea împletită de Crăciun, fiind o parte esențială a pregătirilor. Bradul este adus în casă și lăsat neîmpodobit până în seara de Ajun, ultimul lucru fiind procurarea crapului.

La sfârșitul lunii octombrie, pescarii scot tone de pește din apele lacurilor și iazurilor, transportându-i vii în bazine speciale, unde sunt ținuți vreme de câteva săptămâni, pentru a le dispărea gustul nămolos dat de hrana lor de pe fundul lacurilor. Începând cu mijlocul lunii decembrie, crapii se găsesc de vânzare pe străzile Republicii Cehe; pot fi uciși și curățați pe loc, dar majoritatea îi duc acasă vii și-i țin în cada de baie, pentru a fi cât mai proaspeți când îi vor pune pe masa din seara de Ajun. Se spune că solzii de crap aduc noroc.

Tot în ziua de Ajun este împodobit bradul (moda cere ca ornamentele să fie naturale – mere, turtă dulce și lumânări), preferabil fără știrea copiilor, iar sub el este așezată o iesză miniaturală. Seara este timpul pentru masa tradițională fără carne; uneori este servită întâi o supă de pește, urmată în mod obligatoriu de crapul prăjit, cu salată de cartofi și găluște, cu ștrudele, rulouri cu vanilie, chec și fursecuri.

După cină sună un clopoțel pentru a vesti că pruncul Iisus a venit și a adus darurile. (Moș Gerilă, personaj de sorginte sovietică, a dispărut odată cu comunismul.) Copiii sunt lăsați să vadă bradul și cadourile și toată lumea se pune pe despachetat. Restul serii este petrecut cântând colinde, privind la televizor și, poate, asistând la slujba de la miezul nopții, la biserică.

Zilele de 25 și 26 decembrie sunt sărbători naționale, „Crăciunul Mare” și „Crăciunul Mic”. Prima este destinată familiei, rudele venind în vizită, la masă. În zonele rurale, ziua de 26 era marcată de colinde și colindători, însă acum oamenii asistă la concerte, se duc la patinaj sau la schi, ori admiră iesză miniaturală elaborată construită în piața din centrul vechi al Pragăi.

Petrecerea din ajunul Anului Nou, numită *Silvestr*, după numele sfântului sărbătorit în acea zi, este foarte răspândită în rândul cehilor. Sezonul sărbătorilor de iarnă se încheie pe 6 ianuarie, de Epifanie. Grupuri de băieți merg din casă în casă înveșmântați precum Cei Trei Magi (unul dintre ei cu fața înnegrită, în amintirea lui Balthazar) și cântă colinde. În zonele rurale, mulți respectă încă obiceiul de a scrie cu cretă inițialele magilor (K + M + B) pe ușile caselor și hambarelor.

Réveillon Un termen derivat din cel francez pentru „trezire“, care desemnează masa servită după slujba de la miezul nopții în Franța, New Orleans și zonele de limbă franceză ale Canadei, unde se numără printre obiceiurile de Crăciun. În Brazilia (ca și în România, de altfel), termenul se referă la noaptea Anului Nou.

Revenirea acasă Este astăzi o idee larg acceptată că sărbătoarea Crăciunului este una caracterizată de reunirea familiilor și revenirea acasă. Căntece precum „Home for the Holidays“ și „I'll Be Home for Christmas“ ilustrează locul pe care această perioadă a anului îl deține în viața multora dintre familiile epocii actuale. Tradiția s-a conturat însă abia în secolul al XIX-lea, când în urma revoluției industriale și a popularității tot mai mari de care începuseră să se bucure (în Anglia îndeosebi) școlile cu internat, mulți erau nevoiți să plece departe de casă. Sentimentul a devenit mai intens odată cu un accent mai puternic pus pe caracterul uman al lui Iisus în povestea Nașterii și pe ideea primului Crăciun ca eveniment petrecut în familie.

Dezvoltarea căilor ferate și prețurile rezonabile ale biletelor le-au permis celor aflați departe să revină acasă de sărbători, astfel că în tot mai multe țări s-a instituit prin lege vacanța de Crăciun. În secolul XX, Crăciunul devenise deja principalul prilej de reunire a familiei (excepție făcând Statele Unite, unde Ziua Recunoștinței se află pe primul loc în acest sens). (Vezi planșele color, fig. 7.)

Revolta grogului Numită și „Răscoala lichiorului de ouă“. În 1826, cadeții de la academia militară americană West Point s-au revoltat atunci când superintendentul le-a impus un sezon al sărbătorilor de iarnă fără băuturi alcoolice. Nouăsprezece cadeți au fost trimiși în fața Curții Marțiale după ce tulburările au fost potolite. Revolta a fost condusă de cadeții din statele sudice (printre ei numărându-se și viitorul președinte confederat Jefferson Davis), care erau obișnuiți cu sărbători mai alcoolizate.

Ridichi (Vezi NOAPTEA RIDICHILOR și MEXIC.)

Riedesel, baroneasă von Pomul de Crăciun împodobit cu luminițe a fost introdus în Canada de baroneasa Frederika von Riedesel, al cărei soț, baronul Friedrich, a adus 4 000 de soldați germani, în 1776, pentru a spori efectivele militare ale Canadei sub comanda generalului Carleton.

Ring and the Rose, The Inspirat de succesul lucrărilor cu tematică de Crăciun ale lui Charles Dickens, scriitorul englez William Makepeace Thackeray (1811–1863) și-a încercat și el mâna cu o serie similară. Cea mai cunoscută este povestirea *The Ring and The Rose; or the History of Prince Giglio and Prince Bulbo* („Inelul și roza, sau povestea prințului Giglio și a prințului Bulbo“), din 1855, o pantomimă în cheie parodică, în care apar zâne, prinți, prințese și obiecte magice menite să-i confere deținătorului lor atractivitate în ochii sexului opus. Cum nici această povestire și nici celelalte nu aveau nicio legătură cu Crăciunul, popularitatea lor a scăzut rapid.

„Rise Up Shepherds and Follow“ Acest colind afroamerican („Sculți, păstori, și o urmați“) purta titlul „A Christmas Plantation Song“ („Un cântec de Crăciun de pe plantații“) atunci când a fost publicat pentru prima dată, în 1867,

Ring and the Rose, The O armată comică mărșăluind în povestea de Crăciun a lui W.M. Thackeray *The Ring and the Rose*.

în culegerea *Slave Songs of the United States* (*Cântece ale sclavilor din Statele Unite*).

În ziua de Crăciun o stea în Răsărit a apărut,
Sculați, păstori, și o urmați!
Ea duce acolo unde Iisus Mântuitorul s-a născut:
Sculați, păstori, și o urmați!

*Lăsați și oi, lăsați mieluți,
Sculați, păstori, și o urmați!
Lăsați și câini și berbecuți,
Sculați, păstori, și o urmați!*

Sculați, sculați, sculați, păstori, și o urmați!
Urmați steaua ce-n Bethlehem a răsărit,
Sculați, păstori, și o urmați!

Glasul îngerului l-asculțați,
Sculați, păstori, și o urmați!
Uitați de turme și de oi uitați,
Sculați, păstori, și o urmați!

Rock-and-roll-ul și Crăciunul Rock-and-roll-ul, amestec de gospel, rhythm and blues și muzică country apărut la mijlocul anilor 1950, a inclus de la bun început o serie de teme de Crăciun.

Fiind un gen muzical exuberant, ce are la bază ritmuri dansante și ritualuri de împerechere, nu este de mirare că piesele rock-and-roll de Crăciun nu sunt axate pe sentimentul religios, excepție făcând preluările din genul clasic. În general, soliștii de rock-and-roll rostesc în cântecele lor mai degrabă numele Moșului decât pe cel al lui Iisus. Printre cele câteva excepții se numără „Child of God” al lui Bobby Darin, „Gabriel’s Message” al lui Sting și „The Birth of Christ”, interpretat de Boyz II Men. Elemente de sinceritate, sau chiar de pietate, s-au strecurat în piese precum „Thank God It’s Christmas” al formației Queen și „Peace on Earth”, interpretat de improbabilul duo format din David Bowie și Bing Crosby.

Rock-and-roll-ul tinde mai degrabă să pună tălpile în mișcare decât să înalte sufletele. Printre hiturile anilor 1950 se numără „Rockin’ Around the Christmas Tree” de Brenda Lee, „Jingle Bell Rock” de Bobby Helms și „Run Rudolph Run” interpretat de Chuck Berry și scris

de JOHNNY MARKS. De atunci, ritmurile sale alerte au dominat muzica de Crăciun. „What Christmas Means to Me” al lui Paul Young, „Step Into Christmas” de Elton John și „December Will Be Magic Again” al lui Kate Bush celebrează deopotrivă Crăciunul.

Pe de altă parte, speranțele spulberate în perioada sărbătorii s-au soldat cu mii de alte melodii rock-and-roll. „Christmas Eve Can Kill You” al celor de la Everly Brothers ilustrează perfect sentimentul, la fel ca „Pretty Paper” al lui Roy Orbison, „Please Come Home for Christmas” al formației Eagles și, desigur, „Blue Christmas”, cântat de Elvis Presley. (Vezi MELANCOLIE DE CRĂCIUN.)

Comentariul social și-a găsit întotdeauna un loc în rock-and-roll, și cu atât mai mult în muzica ocazională de Crăciun. În „7 O’Clock News / Silent Night”, Simon and Garfunkel combină colinde cunoscute cu sumbrele știri din actualitate oferite lumii întregi în fiecare seară. „Christmas at Ground Zero” reprezintă o perspectivă sardonică asupra iernii nucleare, oferită de Weird Al Yankovic, în vreme ce „Happy Xmas (War Is Over)” de John Lennon și Yoko Ono alături de Plastic Ono Band prezintă o imagine mai optimistă. Charlene Davis și Trinity ridică problema egalității rasiale și sociale în „Santa Claus (Do You Ever Come to Ghetto?)”, iar în „Christmas in Vietnam”, Johnny și Jon deplâng războiul din cauza căruia soldații sunt privați de obișnuitele celebrări de Crăciun.

Din anii 1950, când Stan Freberg a cucerit piața satirelor de sezon cu hituri ca „Green Christmas”, „Christmas Dragnet” și „The Meaning of Christmas”, artiștii au încercat să compună noi melodii de Crăciun. „Chipmunk Song (Christmas Don’t Be Late)” al lui David Seville a înregistrat un succes deosebit în 1958. Printre cele mai bizare creații se numără „GRANDMA GOT RUN OVER BY A REINDEER” interpretată de Elmo and Patsy, „I Just Go Crazy Over Christmas” de Yogi Yorgesson, „Santa Claus and His Old Lady” de Cheech and Chong, și „Xmas at K-Mart” de Root Boy Slim and the Sex Change Band.

Soliștii de rock-and-roll au contribuit din plin la acțiunile caritabile de Crăciun. În 1984, piesa

„Do They Know It's Christmas?” interpretată de grupul Band Aid a fost reprezentativă pentru colaborarea în vederea strângerii de fonduri pentru combaterea foametei în lume.

„Rocking Around the Christmas Tree” Un hit pentru cântăreața Brenda Lee, compus de Johnny Marks, cel care a scris și „Rudolph, the Red-Nosed Reindeer”, în 1958.

România Crăciunul în România este o sărbătoare pitorească, marcată de obiceiuri străvechi și activități de grup care cinstesc vremurile trecute. Deși religia majoritară este creștinismul ortodox, românii își țin sărbătorile după calendarul gregorian, respectat în Europa Occidentală. Sărbătorile încep pe 5 decembrie, în ajunul zilei de Sfântul Nicolae, când copiii își așază frumos ghetetele lustruite, în speranța că sfântul, Moș Nicolae, va trece în timpul nopții și va lăsa în ele dulciuri și mici daruri; copiii obraznici se pot aștepta însă la o nuia.

Pe 20 decembrie, când este cinstit Sfântul Ignatie, în zonele rurale se desfășoară un obicei ciudat. Porcul din gospodărie este tăiat și părilit cu un șomoioag de paie. Apoi este tămâiat, iar stăpânul casei face deasupra lui semnul crucii. Urmează pomana porcului, la care sunt invitați și vecinii.

Ajunul este ziua în care românii împodobesc bradul de Crăciun; pe lângă obișnuitele ornamente și ghirlande, în pom sunt atârinate (la fel ca în Ungaria), bomboane învelite în staniol. În noaptea de Ajun, copiii se duc la colindat, interpretând cântece despre Nașterea lui Iisus. Unii dintre ei duc o stea în vârful unui par, iar în stea, o lumânare luminează o imagine a Sfintei Familii sau o altă scenă biblică. Cei colindanți le dau bani, fructe sau dulciuri. Tradiția colindelor este adânc înrădăcinată în România; printre cele mai des cântate se numără „Astăzi s-a născut Hristos”, „Moș Crăciun cu plete dalbe”, „Trei păstori” și „La Bethlehem colo-n jos”.

Darurile sunt aduse în seara de Ajun de Moș Crăciun, care intră în casă pe coșul sobei. (În perioada comunistă, locul lui a fost luat de varianta de inspirație sovietică Moș Gerilă, care a dispărut acum.) Masa din seara de Ajun include

carne de porc, ciorbă, sarmale în foi de varză, cozonac și în unele regiuni o prăjitură ale cărei straturi de aluat simbolizează scutecele pruncului Iisus. În ziua de Crăciun, după ce se întorc de la biserică, românii se așază la o altă masă îmbelșugată, stropită cu cantități substanțiale de țuică și vin. Festinul de Anul Nou este de asemenea obligatoriu. Printre preparatele tradiționale la acesta din urmă se numără caltaboșul, toba, sarmalele, purcelul de lapte, curcanul și, ca desert, plăcinta cu răvașe.

Perioada dintre Crăciun și Anul Nou este caracterizată de obiceiuri specifice. La *Plugușor*, tinerii de la sate obișnuiesc să împodobească un plug cu panglici și să-l poarte din casă în casă, recitând versuri ce amintesc de împăratul roman Traian, care a colonizat regiunea în secolul I d.Hr. Astăzi s-a cam renunțat la plug, iar tinerii costumați cântă, pocnesc din bice, sună din zurgălăi și din buhai. În obiceiul *Capra*, care poate fi întâlnit până de Epifanie – Botezul Domnului – și care pare a fi derivat dintr-un ritual precreștin al fertilității, un bărbat deghizat în capră sau în alt animal joacă acompaniat de muzicanți. (Similar, dar mai puțin întâlnit, este jocul ursului.) *Viflainul* este un tip de teatru popular religios apărut în secolul al XVIII-lea, care include personaje mascate precum Moșul sau Moartea. În ziua de Anul Nou, copiii merg din casă în casă cu o SORCOVĂ, o rămurică decorată cu flori artificiale, și recită o poezie în care le urează un an bun celor pe care îi sorcovesc, lovindu-i ușor cu bățul împodobit. În unele zone, familiile presară boabe de cereale în casă, ca simbol al doritei prosperități.

Rosca de Reyes „Inelul Regilor”, versiunea mexicană a prăjiturii de Epifanie. O figurină mică reprezentându-l pe pruncul Iisus este ascunsă într-o prăjitură în formă de inel, iar cel care o găsește trebuie să găzduiască o petrecere pe 2 februarie, *El Día de la Candelaria*, sau Întâmpinarea Domnului.

Round About Our Coal Fire O cânticică (*Lângă focul de cărbuni*) apărută în Anglia în 1734, cu tradiții de Crăciun și povești cu fantome numai bune de depănat târziu în nopți. Următorul

fragment ilustrează spiritul unui Crăciun englezesc la începutul secolului al XVIII-lea, cu accentul pus pe o masă îmbelșugată, băutură și petreceri în comunitate; ideea Crăciunului axat pe familie, mai exact pe copii, avea să apară mult mai târziu.

O, voi, suflete vesele, Crăciunul
este aproape;
Vom avea cupe pline, dansuri, cântece,
de toate.

Plăcinte cu carne, dulci,
Pentru fiece fecioară,
Claponi, găște, pește și fripturi.

Apoi, pentru a voastră cutie de Crăciun,
Prăjituri cu prune, bani, săruturi dulci
și un vin bun.

Veniți la balul de Crăciun, unde veseli
vom fi,
Și-n doi vom dansa, Kate și Dick, Ralph
și Mimi.

Veniți, veniți cu zarvă mare,
Flăcări mei veseli, fără-ncetare;
Bușteanul de Crăciun e-n foc,
Iar a mea doamnă vă poștește
Să vă distrați
Așa cum inima vă dorește

Round About Our Coal Fire Sărbătoarea de Crăciun ilustrată într-o gravură preluată din această populară carte din secolul al XVIII-lea.

Și să beți împăratește.
Și apoi cu toții vom porni
Spre locu-n care-om dăntui;
Toți cu rândul la pahar
Îl vom plăti pe scripcar.

Tom cu Prue va dansa
Și-amândoi s-or săruta;
Om avea o-nțreagă floare
De domnițe zâmbitoare.

Cu vinarsul de mai an
O să punem ban pe ban;
Și ca noroc să avem,
Din psaltire să cântăm,
Ca norocul bun să vină
Cât focu-n vatră-o să țină.

Rozmarinul și Crăciunul Odinioară o populară decorațiune de Crăciun, rozmarinul (*Rosmarinus officinalis*) a fost abandonat începând cu secolul al XIX-lea. Copiii de cor din catedrala Ripon din Anglia obișnuiau să intre în biserică în dimineața de Crăciun cu coșuri de mere în care înfingeau rămurile de rozmarin ca simbol al omului păcătos și al mântuirii sale. Thomas Morus spunea despre rozmarin: „Această plantă este sacră pentru rememorare și deci pentru prietenie.“

Conform legendei, rozmarinul și-a primit aroma atunci când scutecele pruncului Iisus au fost atârinate pe ramurile sale pentru a se usca. Inițial albe la culoare, florile sale au devenit liliachii atunci când Fecioara Maria și-a așternut pe ele mantia purpurie, în timpul fugii în Egipt.

„**Rudolph, the Red-Nosed Reindeer**“ Una dintre cele mai mari lovituri de marketing din toate timpurile și totodată una dintre cele mai influente contribuții aduse în secolul XX la celebrarea Crăciunului, „Rudolph, renul cu nas roșu“ a apărut pentru prima dată în 1939 într-o broșură promoțională gratuită oferită de magazinul universal Montgomery Ward din Chicago. Autorul său era editorul de publicitate Robert Lewis May (1905–1976), care a conceput o broșură ilustrată cu o poezie de Crăciun ce putea fi citită în familie an de an. Era povestea unui ren respins de ceilalți, cu foarte puțini prieteni (așa

cum fusese May în copilăria lui), la care va apela Moș Crăciun pentru ajutor. Denver Gillen a realizat ilustrațiile broșurii, pe baza unor schițe pe care le făcuse într-o vizită la grădina zoologică din oraș, iar May a compus poezia despre un ren pe nume Rollo. Sau Reginald. Ambele nume, plus altele, au fost respinse în cele din urmă, fiind ales Rudolph, favoritul fetei de patru ani a lui May. Compania a fost încântată de rezultat și a dăruit milioane de exemplare ale broșurii în decursul anilor 1940.

În 1947, compozitorul JOHNNY MARKS a scris cunoscutele versuri pe baza poveștii lui Rudolph, însă nu a găsit niciun editor muzical interesat de rezultat, astfel că a fondat propria sa companie de profil, St Nicholas. De asemenea, nu a reușit să găsească niciun interpret dispus să riște cu un cântec despre un personaj publicitar. A fost refuzat de Bing Crosby, Dinah Shore și Perry Como înainte ca Gene Autry, „Cowboy-ul cântăreț“, să-l înregistreze în 1949, vânzând 2 000 000 de exemplare doar în primul an și deschizând calea lui Rudolph către noi succese. Renul a apărut ulterior în filme și cărți (în zeci de limbi), iar imaginea sa a fost folosită pentru numeroase jucării și articole de marketing.

Rudolph, the Red-Nosed Reindeer (TV, 1964)

Aceasta a fost a doua versiune de animație a creației lui Robert May (prima fiind un desen animat din 1944) și pare să fi devenit preferata publicului. Narată de Sam Omul de Zăpadă (voce Burl Ives), povestea redă isprăvile unui ren inadapdat, care apare de Crăciun, atunci când este nevoie de el. Regizat de Kizo Nagashima și Larry Roemer.

Rudolph, the Red-Nosed Reindeer: The Movie

(1998) Un bun film de animație, cu o distribuție interesantă. John Goodman este vocea lui Moș Crăciun, celelalte personaje fiind întruchipate de Eric Idle, Bob Newhart, Debbie Reynolds, Richard Simmons și Whoopi Goldberg. Regizat de William R. Kowalchuk.

Rudolph's Second Christmas Scrisă de Robert May în 1947, această urmare la povestea sa

Rudolph, The Red-Nosed Reindeer a zăcut într-un sertar până în 1991, când a fost descoperită de fiica autorului. La fel ca prima, are în centru animale care nu-și găsesc locul printre semenii: un câțel care miaună, o mătă care latră, un canar care vorbește, dar nu știe să cânte, un papagal care cântă, dar nu vorbește, un iepure care se mișcă prea încet și o țestoasă ce prinde viteză. Și de această dată, Rudolf salvează situația. Ilustrații de Michael Emberley.

Ruine În numeroase reprezentări medievale ale Nașterii și ale Adorației Magilor, Sfânta Familie este înfățișată adăpostindu-se printre ruine, acestea având deseori o arhitectură clasică. Ruinele reprezintă moartea vechii legi, pe care Iisus a venit s-o schimbe.

Rusia Înainte de revoluția comunistă din 1917, Crăciunul era celebrat în Rusia cu mare solemnitate, fiind unul dintre momentele de excepție din calendarul Bisericii Ortodoxe și prilejul unui vesel festival de iarnă pentru populație. Postul începea cu multe săptămâni înainte, carnea și laptele fiind interzise; de asemenea, în ziua de Ajun credincioșii nu mâncau nimic până la apariția pe cer a primei stele. Masa tradițională din Ajun cuprindea douăsprezece feluri de mâncare fără carne (în onoarea celor 12 apostoli), plus KUTYA, un terci dulce mâncat pentru a atrage fericirea și prosperitatea în viitor. Preoții veneau pe la case pentru a le stropi cu apă sfințită, iar participarea la slujba din ziua de Crăciun era masivă. Celebrările populare includeau pomul de Crăciun, colindători care treceau pe la case cântând *kolyadki* – melodii în care cereau pomană și binecuvântau totodată – mascarade (ca aceea descrisă de Tolstoi în *Război și pace*), și vizita Sfântului Nicolae, BABUȘKA, însoțit de Kolyada, o fată în alb care călătorea într-o sanie și personifica sezonul de Crăciun. Tot acum se prezicea viitorul, în special identitatea ursitului. (Vezi DIVINAȚIE și PODBLIUDNAIA.)

Toate acestea s-au schimbat odată cu instaurarea comunismului și cu mișcarea de suprimare a religiei. Celebrările de Crăciun au

Rusia Colindători și un teatru de păpuși într-o regiune rurală a Rusiei, în secolul al XIX-lea.

fost interzise, iar acolo unde nu au putut fi abolite, locul le-a fost luat de obiceiuri laice de Anul Nou: „pomul de Anul Nou“, darurile și mesele întinse de Anul Nou, înlocuirea Sfântului Nicolae și a lui Babuška cu Died Moroz (Moș Gerilă), nepoata lui, Snegurocika (Fata Zăpezii) și Flăcăul de Anul Nou. Reforma calendarului n-a făcut decât să tulbure și mai mult apele: în vreme ce autoritățile au trecut de la calendarul iulian la cel gregorian, pentru a ține pasul cu restul lumii, Biserica Ortodoxă a păstrat vechiul calendar. Prin urmare, în Uniunea Sovietică, Anul Nou (1 ianuarie conform calendarului gregorian) cădea înainte de Crăciun (23 decembrie după calendarul iulian), acest lucru contribuind la subminarea impulsului de a sărbători Crăciunul.

Prăbușirea comunismului în Europa de Est și destrămarea Uniunii Sovietice au facilitat

renașterea religiei în Rusia, populația redescoperind vechile obiceiuri și tradiții și încercând să le îmbine cu cele noi, cu care s-a obișnuit deja. Bisericele sunt pline de tineri, iar oficialitățile statului participă la slujba de Crăciun, pe care înainte vreme încercaseră s-o interzică. Posturile de televiziune transmit slujba de la miezul nopții de Ajun, oficiată în Biserica Epifaniei din Moscova, iar sute de mii de ruși iau parte la ceremonia Krestnii Hod, a „purtării crucii“, în care preoții și credincioșii ies din biserică în seara de Ajun, cu lumânări aprinse, și înconjoară lăcașul sfânt, după care se întorc înăuntru și cântă colinde. Tradițiile de Crăciun au renăscut în milioane de case din Rusia, iar mulți copii așteaptă până pe 6 ianuarie, Ajunul în calendarul iulian, pentru a deschide cadourile primite. Se cântă din nou *kolyadki*, mascaradele și ghicirea norocului au devenit din nou populare,

Rusia Un timbru din epoca sovietică, pe care era înfățișat Moș Gerilă alături de pomul de Anul Nou.

iar ieslea miniaturală, deși nu constituie un element tradițional în celebrările de Crăciun din lumea ortodoxă, a fost adoptată de numeroase familii din Rusia.

Sărbătorirea Anului Nou continuă și ea să fie populară; masa de pe 1 ianuarie este de multe ori mai bogată decât cea de pe 7 ianuarie. Moș Gerilă și Fata Zăpezii au devenit în prezent simboluri comerciale, așa cum sunt Santa Claus și „verii” săi în Occident: apar în centrele comerciale, în celebrările publice și la cele private. La petrecerile de sfârșit de an, copiii își dau mâna în jurul pomului și o strigă de trei ori pe Fata Zăpezii înainte ca ea să apară și să dea startul festivităților. Deși Moș Crăciun se face ușor simțit, Moș Gerilă rămâne principalul aducător de daruri, atât pentru copiii care le primesc în ajunul Anului Nou, cât și pentru cei care le așteaptă pe ale lor de Crăciun.

„Saint Day Carol“ Un colind din Cornwall, Anglia, ce poartă numele localității bretone Saint Day. Este cunoscut și ca „The Holly Bears a Berry“.

Laurul boabă ca neaua de albă azi a căpătat,
Maria pe Iisus l-a născut, în mătase înfășat.

*Maria pe Iisus l-a născut, să ne fie Mântuitor,
Iar cel dintâi copac din crâng laurul sfânt a fost.
Sfânt, sfânt,
Iar cel dintâi copac din crâng, laurul sfânt a fost.*

Laurul boabă verde ca iarba astăzi a primit,
Maria pe Iisus l-a născut, care pe cruce
a murit.

Refren

Laurul boabă neagră ca un cărbune astăzi are,
Maria pe Iisus l-a născut, care a pierit pentru
a noastră salvare.

Refren

Laurul boabă roșă ca sângele azi a purtat,
Să credem deci în Domnul, care din morți
s-a sculat.

Saint Nicholas O cantată de Crăciun, opus 42, compusă în 1948 de Benjamin Britten, pe versuri de Eric Crozier, despre viața celebrului sfânt, incluzând și legenda despre cei trei băieți aruncați în butoiul cu saramură.

Saint Nicholas O revistă pentru copii americană, care a apărut între anii 1873 și 1943, numită astfel după sfântul ocrotitor al celor mici. La ea au colaborat unii dintre cei mai buni scriitori și ilustratori ai vremii, printre care Alfred Tennyson, Louisa May Allcott, L. Frank Baum, Rudyard Kipling, Jack London, Howard Pyle, Mark Twain, Arthur Rackham, Maxfield Parrish, Frederic Remington și Norman Rockwell. Deloc surprinzător, a publicat numeroase povești și poezii de Crăciun. O povestire scrisă de Edward Eggleston în 1876, *The House of Santa Claus, a Christmas Fairy Show for Sunday Schools*, a fost una dintre primele în care Moșul era ajutat de un grup de elfi.

Saki Pseudonimul lui Hector Hugh Munro (1870–1916), ziarist și nuvelist care a zugrăvit cu abilitate viața superficială a celor din clasele superioare în Anglia perioadei edwardiene. Crăciunul, mai cu seamă cel din regiunile rurale, a fost unul dintre subiectele sale favorite. În *A Touch of Realism* sunt subliniate riscurile jocurilor de salon în perioada Crăciunului, *Bertie's Christmas Eve* arată ce se poate întâmpla când nobilii vor să testeze legenda animalelor care îngenunchează în grajd la miezul nopții, iar *Reginald's Christmas Revel* prezintă pericolele implicate de oaspeții care se plictisesc:

Ca o încununare a divertismentului, s-au așezat toți să joace dame, cu bomboane de ciocolată drept premiu. Eu am fost crescut cum se cuvine, și nu-mi place să joc jocuri de îndemânare pentru bomboane de ciocolată, așa că am pretextat o durere de cap și m-am retras din scenă. Fusesem precedat cu numai câteva minute de domnișoara Langshan-Smith, o femeie formidabilă, care întotdeauna se trezește dimineața la o oră inconfortabilă, dându-ți impresia că a luat deja legătura cu majoritatea guvernelor europene înainte de micul dejun. Pe ușa ei era prinsă o bucată de hârtie semnată, cu rugămintea să fie trezită foarte devreme dimineață. O asemenea ocazie nu-ți apare de două ori în viață. Am acoperit totul, mai puțin semnătura, cu o altă hârtie, pe care am scris

că, înainte ca aceste cuvinte să poată fi citite, ea își va fi pus capăt vieții trăite în van, că regreta problemele făcute și că ar dori o înmormântare cu onoruri militare. Câteva minute mai târziu, pe palier, am pocnit o pungă de hârtie umflată și am scos un geamăt teatral, care s-a auzit, probabil, până în pivniță. Apoi mi-am urmat intenția inițială și m-am dus la culcare. Hărmălaia pe care au făcut-o oamenii aceia încercând să deschidă cu forța ușa bunei doamne a fost, probabil, lipsită de eleganță; femeia s-a opus cu fermitate, dar cred că au căutat pe ea urme de gloanțe vreme de un sfert de oră, de parcă biata domnișoară ar fi fost un veritabil câmp de bătălie.

Nu-mi place să călătoresc în a doua zi de Crăciun, dar uneori trebuie să mai faci și lucruri care-ți displac.

Salomeea, moașa În conformitate cu *Protoevangelhia după Iacov*, text apocrif, când a venit vremea ca Maria să nască, Iosif s-a dus să caute o moașă. S-a întors la peșteră însoțit de două femei, Zelomi și Salomeea, care veniseră prea târziu pentru a o ajuta să aducă pe lume copilul, dar s-au mirat la ideea neprihănitei zămislirii. Zelomi a declarat că ea crede, însă Salomeea, îndoindu-se, a dorit s-o examineze ea însăși pe mamă. Pentru această nerușinare, i s-a uscat mâna, dar un înger a îndemnat-o s-o pună pe pruncul nou-născut, și mâna i s-a vindecat pe dată; aceasta a fost prima minune înfăptuită de Iisus. Cele două moașe au fost deseori înfățișate în arta medievală, până când Conciliul de la Trento a descurajat acest lucru, ca fiind nescriptural.

Samichlaus Numele german, în Elveția, al Sfântului Nicolae sau al lui Moș Crăciun.

Sandys, William (1792–1874) Avocat și culegător de colinde din Anglia, ale cărui publicații au permis supraviețuirea unor importante piese muzicale de Crăciun, dar și a obiceiurilor sărbătorii în sine. Sandys era muzician și folclorist amator. În 1833 a publicat culegerea *Christmas Carols, Ancient and Modern* (Colinde de Crăciun vechi

și noi), care cuprindea 34 de piese de mult date uitării, 40 de colinde contemporane din vestul Angliei și șase cântece din Franța. Printre colindele pe care le-a popularizat se numără: „The First Nowell“, „God Rest Ye Merry, Gentlemen“, „Tomorrow Shall Be My Dancing Day“, „I Saw Three Ships Come Sailing In“ și „Joseph Was an Old Man“.

„Santa Baby“ În acest tribut muzical adus promisiurilor din relațiile interpersonale, Moș Crăciun este rugat să-i aducă un iaht, blănuri, bijuterii și altele asemenea unei tinere care îl asigură că va fi cuminte, dacă i se vor împlini dorințele. Scris de Joan Javits, Phil Springer și Tony Springer, melodia a devenit un hit în 1953, în interpretarea Earthi Kitt, fiind ulterior înregistrată de Madonna, autointitulată Material Girl.

Santa Claus Unul dintre cei mai cunoscuți aducători de daruri, Santa Claus este relativ tânăr, de circa 200 de ani, fiind urmașul unor personaje europene mai vechi și produsul unei mișcări menite să contureze un Crăciun specific american.

Spre sfârșitul veacului al XVIII-lea, în cea mai mare parte a SUA Crăciunul era prilej de turbulente celebrări în aer liber; băuturile erau nelipsite, la fel ca mesele îmbelșugate, zgomotul și ieșirile la orice oră din noapte, cu vizite la vecinii mai înstăriți pentru a le cere donații sau tratații. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, Crăciunul a fost remodelat; agitația colectivă și inversiunile sociale au fost înlocuite cu celebrări în familie, axate asupra copiilor, ceea ce a făcut ca străzile să fie mai sigure, iar comercianții, mai fericiți. Esențială în cadrul acestor schimbări sociale importante a fost inventarea lui Santa Claus, datorită unui mic grup de oameni de litere din New York.

Pentru unii locuitori ai recent independentei SUA, tot ce era olandez reprezenta un simbol al republicanismului antibritanic. Sfântul Nicolae fusese un simbol al rebelilor în New York, în timpul Războiului pentru Independență, care s-a dovedit încă o dată util pe fondul tensiunilor încă accentuate de la începutul

Santa Claus În secolul al XIX-lea au existat câteva versiuni ale aducătorului de daruri american. Cea din imagine datează din 1845.

secolului al XIX-lea. În 1809, scriitorul american WASHINGTON IRVING a redactat o cronică parodică intitulată *Diedrich Knickerbocker's History of New York*, în care pretindea că primii coloniști flamanzi îl venerau pe Sinterklaas, sau Sfântul Nicolae, care venea pe Pământ în fiecare lună decembrie. Se credea că sfântul călătorește prin văzduh într-un car tras de cai, intră pe horn cu darurile și fumează pipă. Irving pare să fi inventat acest atașament americano-flamand față de Sfântul Nicolae; prima sa menționare în regiunea New York datează din 23 decembrie 1773, de la o cină în onoarea sfântului „numit și St A Claus”. Un an mai târziu, George Pintard, un alt membru al grupului KNICKERBOCKER, a publicat o broșură în olandeză și engleză, în care era înfățișat Sfântul Nicolae în veșminte de episcop, dar și daruri în ciorapi agățați alături de șemineu, un copil cuminte care a primit daruri și unul rău care s-a ales cu o nuia. Iată un fragment din textul însoțitor:

Sfinte Nicolae, prieten mult iubit,
Să te slujesc eu totdeauna mi-am dorit.
Dacă vei vrea acum ceva a-mi dăru,
Te voi sluji mereu, atât cât voi trăi.

Două săptămâni mai târziu, într-un ziar newyorkez a apărut o poezie anonimă în care „Sancte Claus” era laudat pentru darurile pe care le aducea, fiind totodată rugat să lase bățul deoparte, cu promisiunea că: „De obrăznicii întotdeauna noi ne vom feri, / Sperând că de la tine alte daruri iarăși vom primi.”

În răstimp de doi ani, această nou conturată legendă privindu-l pe Santa Claus se răspândise suficient de mult încât să dea naștere unei tentative de a-i dovedi inexistența. În 1812, în a sa lucrare *False Stories Corrected (Povești greșite, îndreptate)*, Samuel Woods a încercat să demonstreze mitul „Bătrânului Santa Claw, despre care prea des copiii aud povești foarte neghioabe.” Dar mitul devenise deja prea puternic. În 1822, alte două poezii intraseră în „canonul” Santa Claus, reliefându-i personalitatea și asigurându-i

încă o dată supraviețuirea în cadrul sărbătorii americane a Crăciunului. Prima a apărut într-un volum din 1821, intitulat *THE CHILDREN'S FRIEND*. În aceste versuri putem recunoaște câteva elemente foarte importante în dezvoltarea personajului Santa Claus: conexiunea sa cu iarna în regiunile nordice; renii și sania; faptul că vine nu de ziua sa, ci în ajunul Crăciunului; și abordarea tradițională „cu zăhărelul și bățul” față de purtarea copiilor.

În 1822, un poem intitulat „*A VISIT FROM SAINT NICHOLAS*”, care avea să devină cunoscut ca „*The Night Before Christmas*”, a rafinat trăsăturile personajului. Poemul îi este atribuit lui Clement Clarke Moore, cărturar și teolog newyorkez de renume, despre care se spune că l-ar fi scris pentru copiii săi. Versurile au apărut anonim în *Troy Sentinel* din 23 decembrie 1823 și abia în 1837 Moore și-a asociat numele cu ele. În „*A Visit from Saint Nicholas*”, întâlnim nu unul, ci opt reni, spunându-ni-se și numele lor. (Vezi RENI.); facem cunoștință cu un elf prietenos, înveșmântat în blănuri; remarcăm coborârea pe hornul casei; și vedem încă o dată consolidată conexiunea cu ajunul Crăciunului.

Poezia lui Moore a devenit foarte cunoscută în SUA, iar în scurt timp Santa Claus a fost adoptat ca portdrapel al unui nou tip de Crăciun – mai familial și mai puțin turbulent, focalizat nu pe 6 sau 31 decembrie, ci pe 24 și 25, și capabil să genereze venituri considerabile pentru comercianții care au utilizat noul personaj în scopuri publicitare. Din anii 1860 până la războiul civil din anii 1860 au apărut diverse imagini ale lui Santa Claus, fiecare diferind substanțial de celelalte. Prima reprezentare larg distribuită a personajului a fost cea dintr-un ziar din 1841 și înfățișa un Moș zâmbitor, de vârstă mijlocie și cu o barbă ascuțită, care se pregătea să intre pe un horn. Pe coperta unei compoziții muzicale din 1846 intitulată „*Santa Claus' Quadrilles*” era reprezentat un tânăr fără barbă, cu o mantie și un sac cu jucării. Uneori era portretizat ca un olandez cu tricorn, pantaloni trei sferturi roșii și ciorapi galbeni; uneori purta o căciulă roșie tivită cu blană. Până la sfârșitul secolului, a fost înfățișat ca un vânzător ambulant, un vânător de bizoni

sau un negustor prosper, însă un caricaturist de origine germană a fost cel care a contribuit la standardizarea imaginii lui Santa Claus.

THOMAS NAST era un artist talentat care, în timpul războiului civil, lucra pentru revista *Harper's Weekly*. În cadrul încercărilor sale de a ilustra efortul de război al Uniunii, el a schițat mai multe desene cu Santa Claus: stând pe un acoperiș împreună cu renul său în vreme ce în casă soția se roagă pentru soțul ei aflat pe front; veghind asupra copiilor adormiți; aducând daruri trupelor federale în tabăra acestora. Aceste imagini au consolidat asocierea Crăciunului cu patriotismul și cu speranța de reunire a familiei – elemente importante în popularizarea obiceiurilor de Crăciun în America secolului al XIX-lea. Santa Claus în viziunea lui Nast avea o înfățișare elfină, întotdeauna mic de statură, și îmbrăcat în blănuri – aspecte care se vor modifica în decursul timpului; cel care a câștigat inimile americanilor a fost însă chipul său prietenos, cu barbă, sub căciula de blană. După război, Nast a continuat să-l deseneze pe Santa Claus și să influențeze ideea lumii întregi despre personajul în cauză: într-un atelier de la Polul Nord, plin cu jucării, cu o listă a copiilor cuminți sau obraznici – un simbol nu doar al sezonului, ci și al dragostei față de copii.

Pe măsură ce Santa Claus a devenit tot mai cunoscut, atitudinea clasei mijlocii față de educația copiilor s-a îmblânzit, iar perioada Crăciunului a devenit mai puțin zgomotoasă și mai casnică, astfel că tot mai mulți aducători de daruri în lumea întreagă au început să semene cu Moșul american. În secolul al XIX-lea, Père Noël, Tata Crăciun și Weihnachtsman au dobândit în Franța, Anglia, respectiv Germania statutul de blânzi și bătrâni aducători de daruri pentru copii, iar ceilalți vizitatori de Crăciun, mai exotici, precum Knecht Ruprecht, Ru-Klaus și Balsnickel, și-au pierdut din importanță sau au devenit personaje auxiliare. ELFII de Crăciun din Europa, de obicei răi sau periculoși, s-au transformat în creaturi mai blânde, precum cele care populează atelierul Moșului sau, la fel ca JULENISSEN, au ajuns să semene cu Santa Claus însuși.

La începutul secolului XX, Santa Claus era o parte omniprezentă a scenei de Crăciun nord-americane: imaginea sa se afla pe cărțile poștale și în reclame; el însuși apărea în povești, piese și, deja, în filme; surogatele sale puteau fi întâlnite în toate magazinele mari, solicitând donații la colț de stradă sau participând la parade de profil. Imaginea sa, odinioară atât de variată, devenise omogenă: avea aspectul bonom pe care i-l conturase Nast, cu tot cu barbă, cu cizme și cu jacheta (de obicei roșie) bordată cu blană, cu centură lată în talie. Uneori purta căciulă sau o haină mai lungă, dar se deosebea de echivalentele sale europene, care în general erau înveșmântate într-o haină cu glugă, erau mai puțin rubiconde și aveau un aer mai maiestuos. Ilustratori precum Norman Rockwell și Joseph Leyendecker în *Saturday Evening Post* (Vezi planșele color, fig. 10 și 21) și Haddon Sundblom în reclamele la Coca-Cola au completat procesul de conturare a unui Santa Claus standardizat, recunoscut în lumea întreagă.

În Primul și în cel de-al Doilea Război Mondial, mii de soldați americani au ajuns în toate colțurile lumii, ducând cu ei ideea Crăciunului și imaginea lui Santa Claus. Unele țări, precum Japonia, l-au adoptat fără ca personajele locale să fie mult afectate, dar în alte state, de pildă în cele ale Americii Latine, celebritatea sa a condus la înlocuirea personajelor locale de Crăciun și a modificat obiceiurile privind schimbul de daruri. Această situație a dus la apariția unei opoziții naționaliste față de Santa Claus în diverse regiuni ale lumii. Efigia lui a fost arsă în Franța, scoasă în afara legii în unele orașe olandeze, lovită în Bosnia și criticată de episcopii catolici în America Latină („grăsan bețiv” a fost una dintre sintagmele blânde folosite). Chiar și în SUA, Santa Claus a fost ținta fundamentalistilor care se opun celebrării Crăciunului, susținând că el ar fi reîncarnarea zeilor păgâni; în mai multe orașe din Sud, imaginea sa a fost lovită cu pietre.

În ciuda acestor critici, Santa Claus continuă să fie întruchiparea Crăciunului pentru sute de milioane de oameni din lumea întreagă, iar viitorul său pare a fi unul solid.

Santa Claus (1959) S-a spus că acest film mexican regizat de Rene Cardona în 1959 ar avea la bază o piesă de e.e. cummings; deși adevărul nu e chiar acesta, filmul este suficient de straniu în sine. Santa Claus, rol interpretat de José Elías Moreno, trebuie să înfrunte forțele demonice (înveșmântate în înspăimântători colanți roșii și pantaloni scurți bufanți) și pe băieții cei răi pentru a-și putea continua activitatea benefică. Din fericire, este ajutat de Merlin și în cele din urmă iese triumfător.

Santa Claus Conquer the Martians Regizorul Nicholas Webster trebuie să dea socoteală pentru acest rateu cinematografic din 1964 („Moș Crăciun, cuceritorul marțienilor”), cu titlul alternativ *Santa Claus Defeats the Aliens* („Moș Crăciun îi înfrânge pe extraterestri”). Se pare că progeniturile marțiene au devenit pasive, apatice și materialiste, de la atâtea programe urmărite la televiziunea terestră și de la promovarea constantă a Crăciunului la posturile acesteia. În loc să închidă pur și simplu televizoarele, marțienii decid să vină pe Pământ și să-l răpească pe Moș Crăciun. Când vin acasă cu bătrânelul bonom și cu doi copii pământeni, elementele reacționare de pe Planeta Roșie încearcă să înăbușe spiritul de generozitate care începe să-și facă simțită prezența. Încercați să-i recunoașteți pe Pia Zadora și pe Jamie Farr sub machiajul verzui și astupați-vă urechile la melodia de deschidere, „Hooray for Santa Claus!”

„**Santa Claus Is Coming to Town**” Scris de Haven Gillespie pe spatele unui plic într-un bar, în 1932, pe muzica lui Fred Coots, cântecul („Moș Crăciun vine-n oraș”) nu a reușit să găsească un solist decât atunci când Eddie Cantor a acceptat să-l interpreteze în emisiunea lui radiofonică, în 1934, și la parada de Ziua Recunoștinței organizată de magazinul Macy's în același an. Bing Crosby, Surorile Andrews și Perry Como sunt autorii celor mai populare înregistrări. În total, cântecul s-a vândut în 70 de milioane de exemplare.

Santa Claus Is Coming to Town (1970) Echipa formată din Jules Bass și Arthur Rankin Jr.

constituie în sine o veritabilă industrie a desenului animat de Crăciun, dăruind lumii, printre alte filme, pelicule ca *Rudolph, the Red-Nosed Reindeer*, *The Little Drummer Boy* (I și II) și *Rudolph and Frosty's Christmas in July*. În această poveste avem de-a face cu un oraș sfâșiat de conflict. Tânărul Kris Kringle vrea să ofere daruri de Crăciun copiilor din Sombertown, dar Burgermeister Meisterburger se opune. Narat de Fred Astaire, alături de vocile lui Mickey Rooney, Keenan Wynn și Joan Gardner, are, conform opiniei criticilor, un categoric accent hippie.

Santa Claus: A Morality O scurtă piesă scrisă de poetul american e.e. cummings și publicată în 1946. Personajele principale sunt Moartea și Santa Claus, care se dedau la cugetări despre natura credinței și generozitate. S-a afirmat că ar sta la baza filmului mexican din 1959 *Santa Claus*, dar între cele două există doar o vagă legătură.

Santa Claus: Filmul (1985) Unul dintre cele mai scumpe filme la vremea sa, *Santa Claus: The Movie* excelează în domeniul filmelor de Crăciun cu efecte speciale. Milioane de dolari au fost cheltuite în încercarea de a convinge publicul că Moșul (David Huddleston) și renii săi pot zbura într-adevăr și de construcția unui vast atelier la Polul Nord. După ce arată care sunt originile Moșului și ale doamnei Crăciun (un cioplitor în lemn și soția sa, ambii din Evul Mediu, dar congelati), intriga se axează asupra lui John Litgow în rolul unui fabricant de jucării malefic (oare mai există și alții în filmele de Crăciun?) și a unui pitic credul (Dusley Moore). În ciuda bugetului său enorm, filmul regizat de Jeannot Szwarc nu a impresionat nici criticii, nici publicul.

Santa Clawing Expresia, alături de „Santa Clausing” și „Sandyng”, este folosită pe insula Sable și în alte regiuni din Noua Scoție pentru a desemna obiceiul din perioada Crăciunului în care grupuri de persoane indiferent de vârstă și sex, costumate și deghizate, colindă pe la casele oamenilor. Pe insula Sable, vizitatorii mascați se uită pe ferestre și își anunță prezența bătând în tobe și cântând la instrumente muzicale

artizanale. Odată intrați în casă, cântă sau dansează și primesc o mică tratație, după care își continuă drumul. Practica pare să fi dispărut după cel de-al Doilea Război Mondial.

Santicló Numele latinoamerican al lui Santa Claus.

Santons provenșali Literal „sfintișori”, *santons* sunt figurine din lut pentru ieslea miniaturală, fabricate în regiunile din sudul Franței. Ele întruhidează nu doar personajele obișnuite aflate în jurul ieslei – Sfânta Familie, păstori, animale și Magi –, ci și săteni, cântăreți din fluier, călători, negustori și țigani – un veritabil microcosmos al societății în perioada respectivă și în costumele epocii. Obiceiul de a confecționa *santons* a ajuns în regiunea franceză Provence venind din Italia, în secolul al XVIII-lea, iar din primii ani ai veacului următor s-au organizat târguri de profil: cel din Marsilia are loc anual din ziua Sfântului Nicolae (6 decembrie) până în a Douăsprezecea Noapte (6 ianuarie) – cu premii oferite pentru cele mai reușite figurine și pentru cea mai frumoasă iesle miniaturală.

Saturnaliile Anticul festival roman în cinstea lui Saturn, zeul recoltelor, organizat între 17 și 24 decembrie. Era o perioadă în care toată lumea petrecea, toate certurile erau lăsate deoparte, travestiurile, inversiunile sociale și mascaradele erau la ordinea zilei. Numai cei fără de care distracția nu era posibilă, precum bucătarii și brutarii, aveau voie să muncească. Sclavii și stăpânii își inversau temporar rolurile, iar pentru a conduce petrecerile era ales un Stăpân al Dezordinii. Casele erau decorate cu plante și lumânări aprinse, iar prietenii făceau schimb de daruri; copiii primeau păpușele (probabil ca un memento al vremurilor în care sacrificiile umane aveau menirea de a asigura rodnicia recoltelor). Multe dintre aceste obiceiuri s-au dovedit greu de dezrădăcinat atunci când creștinismul a înlocuit păgânismul roman, ele fiind preluate în cadrul noilor sărbători de iarnă, precum Crăciunul, așa cum au subliniat dintotdeauna cei care se opun acestei sărbători. Următoarea critică din secolul al XVII-lea reliefează limpede baza acuzelor:

Majoritatea celor care țin Crăciunul înțeleg că un astfel de festival este cât se poate de dezonorant pentru numele lui Iisus. Cât de puțini sunt cei care petrec această sărbătoare într-o atitudine pioasă! Ea este celebrată cu distracții, farse, jocuri de cărți, râsete, vin peste măsură, veselie nebună; oare Iisus, Fiul Sfânt al lui Dumnezeu, s-ar bucura de o asemenea slujire? La fel erau sărbătorite Saturnaliile păgânilor. Saturn era zeul jocurilor de noroc. Și (așa cum se zice) sărbătoarea Nașterii Domnului e întâmpinată cu atâtă lipsă de cucernicie, încât merită mai curând numele de Slujba lui Saturn, ori Mesa lui Bachus, sau dacă vreți Mesa Diavolului, decât să aibă în ea sfântul nume al lui Iisus.

Săptămâna taurului În secolul al XIX-lea, în Sheffield, săptămâna dinaintea Crăciunului era numită astfel fiindcă lucrătorii munciau din răspuțeri pentru a câștiga mai mulți bani în vederea sărbătorii care se apropia. Într-o relatare din 1890 privind un meci de fotbal, autorul remarcă: „Cum în oraș era Săptămâna taurului, meșteșugarii locali voiau să rămână la lucru cât mai mult timp posibil, pentru a-și asigura un salariu bun de Crăciun; și totuși, mai bine de 10 000 de oameni au venit la Olive Grove într-o după-amiază întunecată și urâtă de luni, pentru a urmări prima înfruntare dintre cluburile din Sheffield.”

Sărbătoarea bufonilor În Evul Mediu, se obișnuia ca în perioada Crăciunului, în multe biserici mari, mai cu seamă în Franța, să li se permită preoților ca în anumite zile să sărbătorească și să se comporte așa cum nu le era permis în restul anului. Această perioadă de destrăbălare acceptată era atât o reminiscență a festivalurilor de iarnă din Roma antică, saturnaliile și calendele, cât și o încercare a autorităților religioase de a menține ordinea pe termen lung permițând o scurtă perioadă de dezordine. Din această atitudine s-au născut obiceiuri ca SĂRBĂTOAREA ASINULUI, EPISCOPUL COPIL și Sărbătoarea bufonilor.

Aceasta din urmă avea loc de obicei pe 1 ianuarie, atunci când clericii de rang inferior

alegeau un Episcop al bufonilor sau un Papă al bufonilor și luau în derâdere ceremoniile sacre, bătându-și joc de ierarhiile întoarse cu susul în jos. Ceea ce începuse însă ca un exercițiu de relaxare socială s-a transformat cu timpul în excese vulgare. În 1445, autoritățile bisericești se plângeau că:

Preoții și diaconii pot fi văzuți, la orele de slujbă, purtând măști cu chipuri monstruoase. Dansează în strane înveșmântați ca femeile, menestrelii sau proxeneții. Cântă cântece deșănțate. Mănâncă budincă neagră lângă altar. În vreme ce preotul oficiant celebrează mesa. Ba joacă și zaruri acolo. Tămâiază cu fumul puturos al tălpilor de pantofi vechi arse. Aleargă și sar prin biserică, fără pic de rușine. În cele din urmă, se plimbă prin oraș și pe la teatre în care și căruțe șubrede, stârnind râsetele trecătorilor prin purtări nerușinate, cu gesturi indecente și versuri grosolane.

Regele și Biserica au scos în afara legii aceste comportamente, dar obiceiul s-a dovedit foarte dificil de eradicat; consemnări despre Sărbătoarea bufonilor au fost înregistrate chiar și în secolul al XVIII-lea.

„Sărbători fericite“ Un slogan popular care apare începând cu ultima parte a secolului XX pe cărțile poștale și felicitările de Crăciun. La fel ca în cazul formulei nord-americane „Season's Greetings“, neutralitatea sa constituie o virtute pentru cei care se tem să nu afecteze anumite sensibilități menționând numele unei sărbători religioase creștine.

Sărbători publice Până la începutul secolului al XIX-lea, Anglia nu a dus lipsă de zile libere pentru angajați; înainte de 1830, spre exemplu, băncile erau închise circa 40 de zile pe an, de aniversări și de zilele sfinților. Dar sub presiunile Revoluției Industriale, autoritățile și firmele au inițiat o campanie nemiloasă împotriva zilelor libere. În conformitate cu Legea fabricilor din 1833, numai Crăciunul, Vinerea Mare și duminicile au devenit zilele în care era permis oficial ca lucrătorii să absenteze de la muncă.

Reducerea numărului de sărbători legale a scurtat considerabil celebrările de Crăciun în regiunile în care cele Douăsprezece Zile erau sărbătorite în mod tradițional. În 1833, William Sandys, avocat și culegător de colinde, scria despre declinul înregistrat de sărbătoarea Crăciunului: „În multe părți ale regatului, mai cu seamă în cele de nord și de vest, acest festival este încă respectat în rândul claselor de mijloc și de jos, deși influența lui este în scădere chiar și printre ele; spiritul epocii actuale cere muncă, nu joc, și de la debutul noului secol poate fi identificată o mare schimbare. Învățătorii moderni ai omenirii nu consideră necesar să ofere mijloace de distracție populară.” Abia mai târziu, în același secol, legislația privind sărbătorile publice a permis creșterea numărului de zile libere astfel încât să includă și a doua zi de Crăciun.

Scena Nașterii În numeroase regiuni din lumea întreagă, o parte importantă a celebrărilor de Crăciun o constituie asamblarea unei replici a locului în care s-a născut Iisus. Ieslea miniaturală așezată în locuințe sau în biserici este cunoscută sub diverse nume: *crèche*, *presepio*, *pesebre*, *nacimiento*, *portal*, *jeslicky*, *belen*, *szopka* sau *Krippe*. Figurinele cioplite și pregătirea fundalului și a peisajului înconjurător au dus la crearea unor veritabile opere de artă populară. Există în palate și muzee numeroase colecții de asemenea scene, cea mai mare din lume fiind una elvețiană, Diorama Bethlehem din Einsiedeln, care reproduce topografia Bethleemului, populând-o cu sute de figurine și ilustrând nu numai Nașterea lui Iisus, ci și Vestirea către păstori, Adorația Magilor și Fuga în Egipt.

Prima reeditare a scenei Nașterii în afara unei biserici a fost opera Sfântului Francisc din Asisi și a fost realizată la Greccio, Italia, în 1223. De atunci practica s-a răspândit în lumea întreagă în ritualuri locale precum *posada*, spectacolele școlare de Crăciun sau dramele de tipul celor care amintesc Patimile de Paște și care implică o distribuție uriașă, incluzând și animale. Într-o serie de orașe americane, datorită bisericilor și grupurilor comunitare, scena Nașterii poate fi admirată și în stil *drive-through*: vizitatorii pot străbate pe jos sau într-un vehicul

hectare întregi de peisaje populate de cămile, centurioni romani, magi, păstori, prostituate, hangii și de Sfânta Familie. În Edmond, Oklahoma, spre exemplu, casa de copii Boys Ranch Town realizează în fiecare an zece scene inspirate din viața lui Iisus, în care actorii sunt copii, iar narațiunea e înregistrată pe bandă. Vizitatorii nu trebuie să coboare din mașini pentru a intra în atmosfera Nașterii.

Istoricii au stabilit că piesele școlare de gen își au originea în anii 1920, considerând că debutul lor este un indicator al importanței crescânde a Crăciunului și al conexiunii sale cu ideea de familie. Popularitatea sa tot mai mare, susțin ei, se datorează nu sentimentului religios mai intens, ci utilizării Sfintei Familii ca o modalitate de a consolida instituția familiei în cadrul societății și a-i conferi o legitimitate spirituală. Recent, în America de Nord și în Marea Britanie, piesele puse în scenă de Crăciun în școli au fost criticate pe motiv că nu țin seama de sensibilitățile elevilor de alte credințe religioase. În urma proceselor intentate, reprezentațiile au fost întrerupte.

Schmutzli Un însoțitor înspăimântător al Sfântului Nicolae în Elveția. Personajul are un sac în care amenință să-i îndese pe copiii neascultători. (Vezi AJUTOARELE LUI MOȘ CRĂCIUN.)

Schwibbogen Sfeșnice în formă de semicerc, reprezentative pentru arta populară de Crăciun din zona Erzgebirge a Germaniei. Inspirare de lămpașele minerilor din regiune, primele *Schwibbogen* au apărut în secolul al XVIII-lea, ca o modalitate de a decora bisericile în timpul slujbei de la miezul nopții. Mai târziu, sfeșnicele au fost folosite și în locuințe, fiind așezate la ferestre. Astăzi sunt disponibile în numeroase forme și au devenit foarte apreciate obiecte de colecție. Numele pare a fi derivat de la termenul prin care sunt desemnate în limba germană arcele construcțiilor gotice.

Scotia Crăciunul în Scoția este povestea unei sărbători respectate, renegate și redescoperite. Până în 1560, celebrările de Crăciun în Anglia și în Scoția erau similare. Distracțiile erau

răspândite, se cântau colinde, erau arși bușteni de Crăciun, Abatele Smintelii prezida petrecerile caracterizate de inversiuni sociale și, dacă este să-l credem pe Sir Walter Scott,

A mai tare bere de Crăciun se bea;
A mai veselă poveste de Crăciun se depăna;
Un danț voios putea înveseli fără liman
Pe omul cel sărman pentru o juma' de an.

Situația a început să se schimbe după 1561, când Biserica Reformată a devenit tot mai puternică. În acel an, în *Cartea Disciplinei* se afirma că zilele de sărbătoare precum Epifania, Crăciunul și Tăierea Împrejur (1 ianuarie) erau invenții papistase, astfel încât au fost abolite. Interdicția a fost întărită în 1566, odată cu adoptarea Confesiunii Helvetice, care omitea în mod explicit clauza ce recunoștea sărbătoarea Nașterii. În anii 1570 s-a manifestat un curent împotriva obiceiurilor de Crăciun: în 1573, clerul de la biserica Sfântul Andrei i-a pedepsit pe credincioșii care au respectat zilele „superstițiilor”, inclusiv pe cea de Crăciun. În 1574 a fost pedepsit un brutar care dăduse o petrecere de Anul Nou și strigase „Yuill! Yuill! Yuill!” – termenul prin care era desemnat local, în epoca respectivă, Crăciunul. În același an, autoritățile ecleziastice din Aberdeen au judecat paisprezece femei fiindcă „jucaseră, dansaseră și cântaseră colinde murdare în ziua de 25 decembrie”. În 1583, Biserica Reformată din Glasgow a ordonat excomunicarea celor care celebrau Crăciunul, iar pe întregul teritoriu al Scoției, brutarii care preparau pâinea specială de sărbătoare și toți cei care cântau colinde au fost judecați. În 1593, pastorul din satul Errol a declarat că a cânta colinde este totuna cu a preacurvi.

Opoziția față de aceste interdicții era puternică, astfel că a fost necesară reiterarea lor iar și iar. În Aberdeen, în 1606, consiliul bisericesc i-a condamnat pe cei care încă mai celebrau Crăciunul și Anul Nou, pe cei care se costumau și se mascau, pe bărbații și femeile care se travesteau, pe toți cei care dansau și sărbătoreau pe străzi sau acasă. Opreliștile s-au lovit de o împotrivire fermă îndeosebi la Curtea regală,

iar în 1598 și 1599 s-au înregistrat apeluri împotriva celebrărilor de Crăciun la Curtea lui Iacob al VI-lea al Scoției, din Edinburgh. În 1618, același suveran, devenit între timp Iacob I al Angliei, a impus în Scoția Cele Cinci Articole care, printre altele, permiteau sărbătorirea Crăciunului în stil englezesc, dar când fundamentalistii au preluat puterea în Scoția, la sfârșitul anilor 1630, au interzis din nou celebrările și l-au obligat pe fiul lui Iacob I, Carol I, să anuleze Articolele. Represiunea pare să fi dat roade în deceniul următor; clerici plini de zel percheziționau casele oamenilor de Crăciun, căutând indicii ale „gâștei superstițiilor” sau semne că țeșătorii își luaseră o zi liberă.

Unele părți din regiunea Highlands și din Hebridele Exterioare nu au resimțit niciodată impactul deplin al Reformei, astfel că aici Crăciunul a continuat să fie celebrat conform vechilor tradiții. Ajunul era numit Oidhche Choinnle („Noaptea Lumânării”), de la obiceiul de a așeza lumânări aprinse la ferestre. Pâinea specială și prăjitura de Crăciun, dansurile și mesele îmbelșugate au rămas parte integrantă a sărbătorilor de iarnă. Colindele au dispărut în cea mai mare parte a Scoției ca urmare a interzicerii lor impuse de Biserică, dar au supraviețuit în Hebridele Exterioare, dominate de catolici. Grupuri numite flăcăi de Crăciun (*gillean nollaig*), bărbați cu cântece (*fir duan*), deghizați (*gaisearean*) sau îmbucurători (*mual-lairean*) străbăteau străzile cântând colinde în limba gaelică, îmbrăcați în cămăși lungi și cu pălării albe înalte ce aminteau de anteriele și mitrele clericilor catolici.

În sud, nevoia unui festival de iarnă a fost suplinită prin transferarea celebrărilor de Crăciun în ziua Anului Nou, când împotriva lor erau ridicate mai puține obiecții de ordin religios, deși bisericile încercau să controleze și aceste festivități. Astfel, în regiunile mai dens populate ale Scoției, ajunul Anului Nou, sau Hogmanay, a devenit înlocuitorul Crăciunului – prilej cu care puteau fi respectate multe dintre vechile obiceiuri de Crăciun.

Originile termenului Hogmanay sunt controversate încă, unii susținând că ar fi derivat din franțuzescul *aguillanneuf*, cu sensul de „An

Nou“ sau „cadou de An Nou“, în timp ce alții, aflați probabil pe un teren mai nesigur, afirmă că ar proveni din expresia în franceză *Homme est né* („S-a născut om“), cu referire la Nașterea lui Iisus. Indiferent de originile cuvântului, el desemnează o mare sărbătoare, cu petreceri acasă, veselie pe străzi, oameni costumați, clopote sunând la biserici și alte obiceiuri străvechi. (Vezi TRAVESTI.) Printre aceste tradiții se numără deschiderea ușilor casei la miezul nopții, pentru a lăsa anul vechi să iasă și pe cel nou să intre, și alegerea celui care va pași primul peste prag. (Vezi PRIMUL PESTE PRAG.) Problema persoanei care va intra prima în casă în noul an este una importantă: în general sunt preferați bărbații bruneți, existând o prejudecată împotriva celor cu păr deschis la culoare și a femeilor în general. Unii fac în așa fel încât un membru al familiei să păsească primul în casă, în vreme ce alții angajează o persoană corespunzătoare. Aceasta trebuie să aducă un dar potrivit, adică un *handsel*: o bucată de cărbune sau un alt simbol al focului și căldurii, o prăjitură ca reprezentare a belșugului, sare sau o sticlă cu whisky, ilustrând tot ce e bun în viață. În multe locuințe se respectă vechiul obicei celt de a așeza lumânări la fereastră în ajunul Crăciunului și al Anului Nou.

În zonele rurale ale Scoției, SFINȚIREA, purificarea ritualică, era obligatorie la apropierea Anului Nou. Modalitățile posibile erau numeroase: unele implicau afumarea casei și a hambarului, a oamenilor și a animalelor cu fum de ienupăr; uneori în toate colțurile casei se stropsea cu apă sfințită; alteori era bătută cu zgomot o piele de animal, recitându-se versuri menite să aducă noroc.

Mult noroc să aibă casa,
Noroc și familiei,
Noroc grinzilor toate
Și tuturor lucrurilor din ea.

Noroc pentru cai și vite,
Noroc pentru oi,
Noroc pentru toate
Și noroc în tot ce vreți.

Noroc soatei muncitoare,
Noroc și copiilor,
Noroc tuturor prietenilor,
Sanătate și noroc tuturor.

Multe obiceiuri de sezon au în centrul lor focul. În Burghead se aprinde un butoi cu catran, numit *clavie*, iar voluntari curajoși îl poartă cu rândul pe cap înainte de a-l sfărâma. În Insulele Shetland, o copie de 9 metri a unei ambarcațiuni vikinga este transportată pe străzi în cadrul tradiției UP-HELLY AA, după care este incendiată cu ajutorul torțelor. În Comrie, torțe uriașe, *flambeaux*, sunt purtate pe străzi înainte de a fi aruncate în rău.

Asemănător cu jocul englezesc GLUGA DIN HAXEY este Ba' Game din arhipelagul Orkney, jucat anual în zilele de Crăciun și Anul Nou, între două zone ale orașului Kirkwall. Localnicii se împart între „Uppies“ și „Doonies“, echipe care se luptă pe străzile orașului pentru posesia unei mingi din piele. Însfăcând și împingând, jucătorii se pot confrunta astfel ore întregi, „Uppies“ încercând să îndrepte mingea spre partea de sud a orașului, în vreme ce „Doonies“ speră s-o ducă spre port. Legende leagă originile acestui joc de obiceiul medieval de a da cu piciorul în capul retezat al unui dușman.

Deși este țara în care a fost inventată toba din măruntaie de oaie, Scoția a dat lumii o serie de preparate tradiționale delicioase: pâinea nedospită cu făină de ovăz, consumată în cantități foarte mari în Scoția și exportată în lumea întreagă; savuroasa CHIFLĂ NEAGRĂ; Athol Brose, un preparat din ovăz aromatizat cu whisky, care poate fi băut sau mâncat ca desert; și *cloutie*, o budincă fiartă, cu talismane în aluat, servită cu cremă copiilor, iar adulților cu un sos alcoolizat.

Opoziția scoțiană față de Crăciun s-a prelungit și în secolul XX, în parte din motive patriotice (Crăciunul era perceput ca un obicei englez), și în parte din rațiuni de calvinism persistent. Situația s-a schimbat după al Doilea Război Mondial, când mulți soldați scoțieni au fost expuși la obiceiurile de Crăciun, iar cultura americană în domeniu s-a răspândit în lumea întreagă. Astăzi, scoțienii încearcă să sugă de la

două oi: celebrează Crăciunul pe 25 decembrie cu brad, curcan la masă și daruri de la Tata Crăciun, dar respectă și vechile tradiții, sărbătorind cu vervă și Hogmanay.

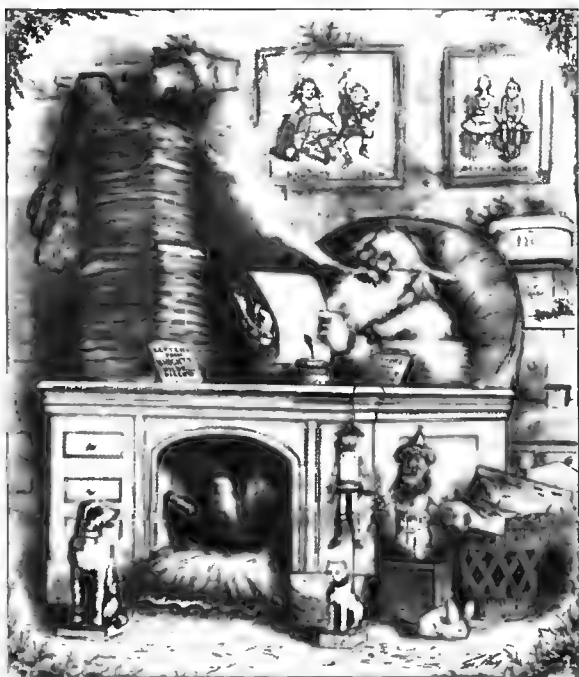
Scrisori către Moș Crăciun Modalitatea prin care își pot face cunoscute dorințele aducătorului de daruri este extrem de importantă pentru copii.

Cei care îi compun scrisori (milioane în fiecare an) se întreabă cum să procedeze pentru a le trimite la adresa corectă. Unii copii le pun într-o cutie poștală obișnuită și, pentru ei, oficiile poștale din lumea întreagă au făcut aranjamente speciale. În SUA, de acest lucru se ocupă Operațiunea Santa Claus a Serviciului Poștal; copiii din Canada îi pot trimite scrisorile lui Santa Claus sau Père Noël la Polul Nord, cod poștal HOH OHO. Danezii cred că Moșul trăiește în Groenlanda, așa că îi expediază misivele acolo prin intermediul Asociației Turistice Daneze. În Norvegia, Moșul locuiește în orașul Drobak și are propriul său oficiu poștal. Germanii folosesc un „Oficiu Poștal Celest” din orașul Augsburg pentru a ajunge la pruncul Iisus, în vreme

ce copiii din Austria își trimit scrisorile în satul lui Christkindl de lângă Steyr, Austria Superioară. Colecționarii de timbre din lumea întreagă folosesc serviciile austriece, care au efecte poștale speciale: 70 000 000 de scrisori sunt procesate în fiecare an, folosind ori un timbru cu o scenă a Nașterii, ori unul cu Cei Trei Magi, în funcție de data expedierii – mai aproape de Crăciun sau de Epifanie. În Elveția, ștampila cu data de 6 decembrie de la oficiul poștal din orașul St Niklaus este obiect de colecție. Toți copiii britanici care îi scriu lui Tata Crăciun primesc un răspuns din „Țara Renilor”. Multe dintre aceste servicii, plus nenumărate echivalente electronice pe internet, asigură și un răspuns din partea Moșului.

Alți copii recurg la modalități diferite de a-și trimite scrisorile. În Marea Britanie, ei îi scriu misive lui Tata Crăciun, dar nu le pun în cutia poștală, ci le ard în șemineu. Fumul le duce dorințele în sus pe coș și mai departe, până la destinatar. Unii copii din Scoția folosesc o metodă similară, numită „strigatul pe horn”. Ei își strecoară capul pe hornul casei și își strigă dorințele pentru darurile de Crăciun. În America Latină, copiii știu că o scrisoare către pruncul Iisus sau către Magi va ajunge la destinație dacă este lăsată lângă ieslea miniaturală; îngerii vor duce mesajul în ceruri, noaptea. În multe regiuni din Europa, copiii pun scrisoarea într-un pantof alături de șemineu sau în pomul de Crăciun, iar ea va ajunge la aducătorul de daruri: Befana, Sfântul Nicolae, pruncul Iisus sau Magii. Copiii din Elveția știu că scrisoarea pe care o lasă pe pervazul ferestrei pentru Christkindl a fost luată de acesta, fiindcă în locul ei găsesc o bomboană.

Scrisorile către Moș Crăciun au atras și atenția specialiștilor. Un studiu recent efectuat pe sute de scrisori ale copiilor americani către Santa Claus a demonstrat că băieții și fetele cer același volum de daruri, dar fetele scriu scrisori mai lungi și mai politicoase. (Vezi planșele color, fig. 10.)

Scrisori către Moș Crăciun Moșul se gândește la copiii cuminiți și la cei neascultători, schiță de Thomas Nast.

Scrisori de la Moș Crăciun O carte pentru copii („The Father Christmas Letters”) de J.R.R. Tolkien. Având la bază presupusele scrisori scrise

de Tata Crăciun copiilor lui Tolkien în fiecare an începând din 1920 timp de peste două decenii, cartea descrie viața la Polul Nord, acolo unde Tata Crăciun este ajutat de elfi și de ursul polar, în ciuda goblinilor malefici.

Scrooge (1935) Sir Seymour Hicks interpretează rolul Scrooge în această adaptare britanică a nuvelei *Un colind de Crăciun*. Hicks și-a petrecut o bună parte din viața de actor jucând rolul Scrooge, în peste 2 000 de reprezentații teatrale și într-un film mut din 1913. Varianta din 1935 a fost primul film artistic sonor realizat după clasică povestire dickensiană. Regizorul Henry Edwards a preferat să nu arate publicului fantoma lui Marley, care era vizibilă numai pentru Scrooge. Hicks a jucat întreaga scenă singur.

Scrooge (1970) O distribuție de excepție a fost irosită în această versiune muzicală a nuvelei *Un colind de Crăciun*. Albert Finney este Scrooge, Alec Guinness este fantoma lui Jacob Marley, Dame Edith Evans este fantoma Crăciunului trecut, iar Kenneth More e fantoma Crăciunului prezent, dar nici împreună toți aceștia nu pot face prea multe cu muzica neinspirată semnată Leslie Bricusse.

SCROOGE (Vezi SOCIETATEA PENTRU LIMITAREA RIDICOLELOR, INACCEPTABILITATELOR ȘI OSTENTATIVELOR SCHIMBURI DE DARURI.)

Scrooge, Ebenezer Un zgârcit bogat, a cărui transformare grație celor trei fantome ale Crăciunului este esența nuvelei *Un colind de Crăciun* scrisă de Charles Dickens în 1843. Deși binecuvântat de soartă în momente diferite ale vieții cu dragostea unei surori, a unui nepot și a unei logodnice, Scrooge întoarce spatele sentimentelor pentru a se concentra pe acumularea averilor în compania partenerului său de afaceri, Jacob Marley. Când fantoma lui Marley îi apare în Ajun de Crăciun pentru a-i arăta cum sunt pedepsiți după moarte cei lacomi și egoiști, Scrooge își începe călătoria spre transformarea de sine.

Scrooge, Ebenezer Scrooge este silit să-și privească propria piatră de mormânt, în *Un colind de Crăciun*.

Când Dickens și-a pus problema de a alege un nume pentru eroul său cu inimă de piatră, cuvântul *scrooge* deja însemna în limba engleză „a stoarce” și, în ciuda transformării suferite de personajul său, numele Scrooge a ajuns să-i desemneze pe cei zgârciți și răi la suflet.

Scrooge, Ms. (TV, 1997) Nuvela lui Dickens *Un colind de Crăciun* reprezintă o ispită irezistibilă pentru actorii și regizorii care doresc să-și pună amprenta – oricât de neinspirată – asupra unui clasic al genului. În această versiune transrasială și transsexuată realizată pentru televiziunea prin cablu („Doamna Scrooge”), Ebenita Scrooge (Cicely Tyson) este o afroamericană vizitată de stafia fostei ei parteneri, Maude Marley (Katherine Helmond), venită pentru a o avertiza să-și schimbe felul ticălos de a fi. Michael Beach interpretează rolul nepotului ei, reverendul Luke Scrooge.

Scrooged (1988) Un remake postmodernist nereușit după *Un colind de Crăciun*, în regia lui Richard Donner; acțiunea se petrece în lumea tensionată a producțiilor de televiziune. Frank

Cross (rol jucat de Bill Murray), care are de gând să difuzeze în direct o versiune TV a clasicului dickensian, este el însuși un fel de Scrooge, în mare nevoie de o transformare de Crăciun. Aceasta îi este oferită de Spiritele conduse de Carol Kane. O jalnică tentativă de comedie, bâjbăielile sale în căutarea patosului dickensian sunt de asemenea jalnice.

Este păcat că publicul nu are ocazia de a vedea versiunea după *Un colind de Crăciun* pe care Cross se pregătea s-o difuzeze în seara aceea; cu Buddy Hackett în rolul lui Scrooge și gimnasta Mary Lou Retton interpretându-l pe Micul Tim, ar fi fost o experiență mult mai mulțumitoare decât *Scrooged*.

Scutece În conformitate cu *Evanghelia după Luca*, pruncul Iisus a fost înfășat în scutece imediat după nașterea sa – fâșii de pânză menite deopotrivă să-i țină de cald și să-i imobilizeze brațele și picioarele pentru a fi drepte. În Evul Mediu, mai multe lăcașe sfinte, printre care Santa Maria Maggiore din Roma, Aix-la-Chapelle în Franța și Wittenberg în Germania, au susținut că posedă moaște ale acestor scutece, dar în *Evanghelia Arabă* a Copilăriei, un text necanonic din secolul al V-lea, se spune altceva despre ele:

Și s-a întâmplat ca, la nașterea Domnului Iisus în Bethleemul Iudeii, pe vremea regelui Irod, Magii au venit din Răsărit la Ierusalim, așa cum profețise Zarathustra; și cu ei au adus daruri, aur, smirnă și tămâie. Și I s-au închinat și I-au adus darurile. Apoi Maica Maria a luat unul dintre scutece și, cum nu avea altceva pentru ei, le-a dat scutecul; iar ei l-au primit din mâinile ei cu mare cinste și onoare. Și la același ceas le-a apărut lor un înger sub chipul unei stele care mai înainte îi îndrumase pe drumul lor; și ei au plecat, urmând lumina ei, până ce au ajuns în țara lor.

Iar regii și mai-marii lor au venit la ei și i-au întrebat ce au văzut și au făcut, cum s-au dus și s-au înturnat și ce au adus cu ei. Iar ei le-au arătat acel scutec pe care li-l dăduse Maica Maria. Apoi cu ospăț mare au sărbătorit și, după obiceiul lor, au aprins un foc și i s-au închinat, și au aruncat scutecul în el; iar focul

l-a cuprins. Iar când focul s-a stins, au scos scutecul la fel cum fusese înainte, neatins de flacăra. Iar după aceea s-au pus să-l sărute, să și-l atingă de capete și de ochi, spunând: „Acesta este adevărul adevărat. Căci neîndoielnic e o mare minune că focul nu l-a ars și nu l-a isprăvit.” Și apoi l-au luat și, cu cea mai mare cinste, l-au așezat între odoarele lor.

Două deserturi de Crăciun, *stollen* în Germania și turtele sau pelincelele în România, sunt preparate astfel încât să semene cu scutecele pruncului Iisus.

Seara de ajun (TV, 1986 „Christmas Eve”) Loretta Young interpretează rolul Amandei Kingsley, o văduvă pe moarte care încearcă să dea de urma celor trei nepoți înainte ca fiul ei hapsân să-i poată fura proprietatea.

„See Amid the Winter Snow” Un imn de Crăciun scris de preotul englez Edward Caswall (1814–1878), muzica aparținându-i lui John Goss (1800–1880).

Vezi, printre zăpada ce a căzut,
Pentru noi toți pe lume născut,
Vezi, Mielul cel blând s-a ivit
Ce din veac ne-a fost prorocit.

Slavă ție, dimineată binecuvântată!
Slavă ție, Mântuire care ne-a fost dată!
Cântați cu toții în Ierusalim:
Iisus se naste-n Viflain!

Iată, în ieslea umilă-i culcat
Cel care a făcut ceru-înstelat,
El, așezat pe tronul ceresc,
Înconjurat de poporu-ngeresc.

Refren

Spuneți voi, păstori curați,
Care-i vestea ce ne-o dați?
Oile un' le-ați lăsat
Sus, pe muntele înalt?

Refren

În crucea nopții am privit,
Lumina sfântă am zarit:
Îngerii în cor ne-au spus
Că ni s-a născut Iisus.

Refren

Pruncul sfânt, dumnezeiesc,
Dar al Tatălui ceresc,
Coborât din rai curat,
Jos, în lumea de păcat.

Refren

Sa ne-nveți, pruncule sfânt,
Pogorât azi pe pământ,
Să ne-nveți să fim ca Tine
Și să facem numai bine.

Seniorul dezordinii Responsabilul cu distracția în perioada Crăciunului.

Seniorul dezordinii Un angajat la curțile și în reședințele nobiliare de la sfârșitul Evului Mediu, a cărui misiune era aceea de a asigura divertismentul de Crăciun. John Stowe menționează în lucrarea sa, *Survey of London*, din secolul al XVI-lea:

Mai întâi, de sărbătoarea Crăciunului exista în casa regelui, oriunde se afla aceasta, un senior al dezordinii, sau un stăpân al distracțiilor, și la fel se întâmpla în casa oricărui nobil de vază și cu bună-cuviință, fie el bisericesc sau mirean. Printre ei, primarul Londrei și ajutoarele lui toate aveau și ei seniorii lor ai dezordinii, întrecându-se, fără a se ciorovăi ori jigni, care să pregătească cele mai fine distracții pentru încântarea privitorilor. Acești seniori își începeau stăpânirea în ajun de Sărbătoarea Tuturor Sfinților și continuau până în ziua de după Sărbătoarea Purificării, adică a Întâmpinării Domnului. În tot acest timp se petreceau elegante mascarade și travestiuri, cu jocuri de cărți pe cuie, bani și puncte, în fiecare casă, mai mult pentru distracție decât pentru câștig.

Seniorul dezordinii era cunoscut sub diverse alte nume – Regele sau Prințul de Crăciun, ABATELE SMINTELII sau al dezordinii, Prester

John; oriunde apărea însă, părea a dispune de puteri reale de a-și conduce „supușii” la amuzament sau chiar la dezordine, nesupunere și inversiuni sociale. Funcția sa derivă probabil de la Magister Ludi din Roma antică, cel care prezida jocurile în timpul Saturnaliilor, și are o legătură cu responsabilul pentru Sărbătoarea Bufonilor. În perioada în care își exercita autoritatea, cheltuia sume considerabile pentru a organiza festinuri, piese, mascarade și jocuri de sezon, deseori domnind asupra lor însoțit de o parodie de curte și de însemne regale. Seniorii dezordinii își luau rolul în serios, așa cum se poate vedea din luptele duse în 1627 în A Douăsprezecea Noapte, între studenții la drept de la London Inns of Court, pe de o parte, și garda și primarul orașului, pe de alta. Comportamentele turbulente au făcut ca obiceiul să fie restricționat în numeroase zone și în cele din urmă interzis. Experiența din perioada Războiului Civil din Anglia pare să se fi soldat în rândul populației cu sentimente de respingere a tulburărilor sociale, iar după Restauratie, în 1660,

seniorul dezordinii a dispărut cu desăvârșire, fiind înlocuit de mai inofensivul Rege Fasole sau de Regina Epifaniei.

Serenade Numele prin care Armata Salvării desemnează obiceiul grupurilor de instrumentiști care cântă muzică de Crăciun pe străzi.

Sfânta Familie, Sărbătoarea Un festival religios catolic în cinstea Mariei, a lui Iosif și a pruncului Iisus. Deși în Biserica Coptă exista de multă vreme o sărbătoare a Sfintei Familii, aceasta a intrat în tradiția catolică abia în secolul al XVII-lea, fiind recunoscută oficial doar în 1921. Celebrată inițial în duminica de după Epifanie, în 1969 a fost mutată în duminica de după Crăciun, pentru a o aduce în cadrul sărbătorilor Nașterii.

„S. Stephen“

„Sfântul Ștefan și Irod“ Această ilustrație din secolul al XIX-lea înfățișează mitul Sfântului Ștefan ca servitor în casa regelui Irod..

„**Sfântul Ștefan și Irod**“ Un colind medieval în care Sfântul Ștefan este portretizat ca un băiat de grajd în slujba regelui Irod. Când Ștefan vestește că un împărat s-a născut în noaptea aceea, Irod îi spune că, dacă vorbele lui sunt adevărate, cocoșul fript din farfurie se va ridica și va cânta. Pasărea exact asta face, proclamând *Christus natus est*. (Vezi „CARNAL AND THE CRANE THE“.) Irod ordonă apoi ca Ștefan să fie executat: „Să-l luați pe acest Ștefan și să-l bateți cu pietre, și așa îi va veni sfârșitul în însăși ziua lui Hristos.“

Sfințire Ritualurile menite să confere noroc și protecție supranaturală sunt deseori parte a obiceiurilor din perioada Crăciunului. Printre acestea se numără WASSAIL în Anglia sau închinarea pomilor fructiferi în România și tradiția germană de întâmpinare a Crăciunului cu focuri de armă. Un exemplu remarcabil din Scoția este obiceiul de a bea apă din „vadul viu și mort“. Apa din vadul unui râu peste care cei vii îi duceau pe morți la locul de îngropăciune era adusă în casă în ultima zi a anului, în tăcere, fără ca vasul în care era ținută să atingă solul. Apa era băută de toți membrii familiei, pe rând, în primele ore ale Anului Nou, cu ea fiind stropite și paturile. Casa era apoi purificată cu fum de ienupăr. Astfel, prin foc și apă, răul și boala erau ținute departe de casă pentru anul următor.

„**Shepherds, Shake off Your Drowsy Sleep**“

Traducerea în limba engleză a colindului din secolul al XVII-lea „Berger secoue ton sommeil profond“ („Păstori, vă scuturați al vostru somn adânc“), originar din Besançon. Aranjamentul muzical a fost realizat în secolul al XIX-lea de John Steiner.

Păstori, vă scuturați al vostru somn adânc,
Vă ridicați și turmele pe câmp vi le lăsați;
Îngerii din ceruri cântă în tărie
Și aduc veste bună, cu mare bucurie,
Păstori, veniți și glasul vi-l alăturați!
Cântați cu drag, cântați, cântați!
Cântați cu drag, cântați!
Iată! Clopotele-n jur răsună,
Ascultați ce-au ele să vă spună!

Iată! Pasărele-n triluri noi azi ciripesc,
 Pieirea iernii parcă nouă ne-o vestesc.
 Păstori, veniți și glasul vi-l alăturați!
 Cântați cu drag, cântați, cântați!
 O vreme-a păcii și a bucuriei acum vine,
 Durerea trece, vin zile senine;
 Profeții-aceste lucruri minunate-au prorocit,
 Despre Împăratul slavei între noi ivit.
 Păstori, veniți și glasul vi-l alăturați!
 Cântați cu drag, cântați, cântați!
 Cântați cu drag, cântați!

„**Shop of Ghosts**” O povestire („Prăvălia cu fante”) a scriitorului britanic G.K. Chesterton, în care Charles Dickens, Richard Steele, Ben Jonson și alții care au scris despre Crăciun descoperă un Tata Crăciun muribund, dar în cele din urmă ajung la concluzia că el este nemuritor.

Sibile Preotese antice care aveau puterea de a prevedea viitorul, despre care în creștinismul medieval se credea că au făcut profeții privind nașterea și misiunea lui Iisus. Erau considerate o dovadă că în lumea păgână se știa despre venirea lui Mesia și de aceea sunt reprezentate în arta creștină, de pildă în frescele din Capela Sixtină. Despre sibila Tiburtină se spune că ar fi anunțat, în momentul nașterii lui Iisus, venirea pe lume dintr-o fecioară a unui împărat mai mare decât cel roman. (Vezi planșele color, fig. 24.)

Silent Night, Bloody Night (1973) Un film de groază („Noapte liniștită, noapte sângeroasă”) tipic pentru Crăciun: un mic oraș din New England, conace misterioase, ucigași psihopați, aziluri de nebuni, femei impotoare. Regizat de Theodore Gershuny.

Silent Night, Deadly Night (1984–1992) În acest film („Noapte liniștită, noapte criminală”), bietul Billy are idei bizare despre Crăciun. Nu numai că bunicul i-a umplut mintea de povești despre băieții răi pedepsiți de Sfântul Nicolae, dar tatăl lui a fost ucis de un criminal îmbrăcat în costum de Moș Crăciun. Când crește și își ia o slujbă de Moș într-un mare magazin, firește că începe să ucidă la rândul lui. Jonathan Best

a interpretat rolul lui Billy copil, iar Robert Brian Wilson pe cel al asasinului adult. Cunoscut și sub titlul *Slayride*, filmul a fost regizat de Charles E. Sellier Jr.

Protestele stârnite de violența din film și de felul în care erau pângărite Crăciunul și personajul Moșului au fost atât de răspândite, încât au fost realizate mai multe urmări care au înregistrat profituri considerabile. Cea din 1987 a fost intitulată, cât se poate de creativ, *Silent Night, Deadly Night Part II*, și îl înfățișa pe fratele mai mic al lui Billy, Ricky, trecând cam prin aceleași aventuri. *Silent Night, Deadly Night III – Better Watch Out!* (1989) l-a avut în centru tot pe Ricky, în vreme ce în *Silent Night, Deadly Night IV: Initiation* (1990) Ricky evoluează printre feminiști păgâni și gânganii uriașe. În *Silent Night, Deadly Night V: The Toy Maker* (1992), ultima producție de gen, seria se fâsâie și răposează.

„**Silver Bells**” O melodie din filmul *Lemon Drop Kid* (1951), interpretată de Bob Hope și Marilyn Maxwell. A fost compusă de Jay Livingston și Ray Evans, autorii unor hituri precum „Mona Lisa”, „Buttons and Bows” și „Que Sera Sera”, toate laureate ale premiilor Oscar. „Ulterior, piesa a fost înregistrată de Bing Crosby, ocupând locul 8 în topul celor mai bune melodii „de iarnă” ale secolului XX, realizat de Societatea Americană a Compozitorilor, Autorilor și Editorilor Muzicali.

Silvesterkläuse În fiecare an pe 31 decembrie (ziua Sfântului Silvestru) și pe 13 ianuarie (ajunul Sfântului Silvestru pe stil vechi), bărbații din Urnäsch, localitate în estul Elveției, se îmbracă în costume fantastice și, în grup, merg din ușa în ușa. Veșmintele lor sunt astfel confecționate încât să atingă trei niveluri ale grotescului: Wüeschti, sau „urătul Chläuse”, este acoperit cu ramuri și scoartă de copac, având o mască înspăimântătoare; Schö-Wüeschti, sau „mai puțin urătul”, e la fel de arboricol, dar nu chiar atât de hidos; iar Schlöne, sau „drăguțul Chläuse” poartă un clopot uriaș sau o pălărie enormă ce înfățișează o scenă rurală.

La fiecare casă, ei cântă trei *zäuerli*, iodlere fără cuvinte, și primesc mâncare, bani și băutură, după care pleacă mai departe. Odinioară parte a răspânditului fenomen al MERSULUI CU COLINDUL din preajma Crăciunului, obiceiul este păstrat în prezent atât din dragoste pentru tradițiile locale, cât și pentru profitul turistic pe care îl asigură.

Silvestru, Sfântul Pe 31 decembrie este celebrat Sfântul Silvestru, papă din secolul al IV-lea, în al cărui pontificat (314–335), sub domnia lui Constantin, au încetat persecuțiile la adresa creștinilor. Legende spun că Silvestru l-a vindecat pe împărat de lepră, acesta dăruindu-i stăpânirea asupra Europei Occidentale.

În țările de limbă germană, Silvester este numele sub care sunt cunoscute ajunul Anului Nou și festivitățile sale.

Simfonia Santa Claus O simfonie compusă de William Henry Fry (1813–1864), interpretată pentru prima dată în seara de Ajun a anului 1853. Fry a fost un compozitor american cunoscut mai degrabă pentru opera *Leonora*, din 1858. A studiat în Europa și a fost prieten cu Berlioz, dar criticii contemporani nu au fost impresionați de simfonia lui.

Simon Zelotul Unul dintre cei doisprezece ucenici ai lui Iisus, al cărui supranume i-a determinat pe unii să-l asocieze cu violența mișcare de rezistență antiromană. Legende creștine îl plasează în rândul păstorilor cărora le-a fost vestită Nașterea lui Iisus în Ajun de Crăciun.

„Simpsons’ Christmas Special, The” (1989) În episodul de Crăciun al primului sezon din *Familia Simpsons*, Homer află că nu va primi prima de sărbători la care spera familia lui. Își ia o slujbă ca Moș într-un mare magazin, dar pierde și banii astfel câștigați mergând la curse de câini, unde pariază pe un perdant pe nume Micul Ajutor al Moșului. Totul se termină cu bine când aduce acasă, în chip de cadou, cățelul cu pricina. Episodul este intitulat și „Simpsons Roasting on an Open Fire”. Creat de Matt Groening.

Singur acasă (1990) În acest film (*Home Alone*), Kevin, în vârstă de opt ani, este uitat acasă când întreaga lui familie pleacă din oraș pentru o vacanță de Crăciun; drept urmare, băiețelul trebuie să-și apere singur casa amenințată de doi hoți gogomani (Joe Pesci și Daniel Stern). Regizorul Christopher Columbus denotă în acest film un talent deosebit pentru violența burlescă. Necesarul sentimentalism de Crăciun este instilat de un vecin cu numele dickensian Marley (Roberts Blossom) și de disperata mamă a lui Kevin (Catherine O’Hara).

Singur Acasă 2: Pierdut în New York (1992) Regizorul Chris Columbus și scenaristul John Hughes, care și-au unit eforturile pentru a realiza originalul *Home Alone*, au căzut și ei victime febrei continuărilor și au realizat această producție (*Home Alone 2: Lost in New York*) mai puțin reușită. Kevin se pierde iarăși de familia lui și își petrece Crăciunul la hotelul Plaza din New York. Joe Pesci și Daniel Stern se confruntă cu acte de violență înfricoșătoare, iar Tim Curry este portarul hotelului.

„Sleep My Little Jesus” Un imn de Crăciun scris în secolul al XIX-lea de Adam Geibel, compozitorul orb din Philadelphia care a semnat și muzica pentru „Stand Up, Stand Up for Jesus”; textul îi aparține pastorului unitarian William Channing Gannett.

Dormi, micuțul meu Iisus,
În patul tău cu fân acoperit;
Pe al lor drumeag păstorii
Încet la tine au venit.
A ta maică ți-e aproape
Și blând somnul ți-l veghează.
Te-a trezit cumva un glas?
Dormi, micuțul meu Iisus!

Dormi, micuțul meu Iisus,
Drag odorul meu iubit!
Bou și-asin îți sunt vecini,
Dar în cer vei fi slăvit?
Lăudat fi-va al tău nume?
Să te plăng, cu suflet dus?

Iehova să ne ferească!
Dormi, micuțul meu Iisus!

Dormi, micuțul meu Iisus,
Prunc iubit și minunat!
Îngerii din cer te cântă:
Ție ți s-au închinat.
Inima-mi cu ei odată
Mi se-nalță cât mai sus,
Și-l slăvește pe Iehova!
Dormi, micuțul meu Iisus!

„Sleep Well, Little Children“ Un cântec de Crăciun din 1956 („Dormiți în pace, copilași“) compus de Alan Bergman și Leon Klatzkin, și interpretat de Rosemary Clooney, Vanessa Williams și The Carpenters.

„Sleigh Bell Serenade“ Un hit din 1952 („Serenada zurgălăilor“) înregistrat de Bing Crosby și compus de Paul Francis Webster și Sonny Burke.

„Sleigh Ride“ Melodie („În sanie“) compusă în 1948 ca piesă instrumentală, cu tropot de copite și nechezat de cai, de Leroy Anderson (1908–1975), cel care a scris și „The Syncopated Clock“, „The Typewriter“ și „Bugler’s Holyday“. Textul a fost adăugat în 1950 de Mitchell Parish (1900–1993), cel care a scris versurile pieselor „Stardust“, „Deep Purple“ și „Moonlight Serenade“.

Slovia Pentru cei credincioși, Crăciunul începe în Slovia pe 15 noiembrie, cu postul de patruzeci de zile al Sfântului Filip. Un respiro în cadrul pregătirilor solemne survine în ziua Sfântului Nicolae, când sfântul, numit de slovaci Mikulas, vine și le aduce copiilor daruri pe care le lasă în pantofii sau în ciorapii așezați la fereastră. Adventul este perioada în care se face curățenie generală în casă, se cumpără cele necesare pentru preparatele de sărbătoare, azimele *oplatki* sunt binecuvântate de preot și se procură cadourile pentru Crăciun.

În seara de Ajun este decorat pomul, adesea cu ornamente confecționate în casă, prăjiturile și lumânări; în multe locuințe, la baza acestuia este așezată o iesle miniaturală, numită *Bethleem*.

Apariția primei stele pe cerul serii este așteptată cu înfrigurare, căci odată cu ea poate începe masa cu preparate fără carne. Meniul cuprinde douăsprezece feluri, în onoarea apostolilor, cu supă de ciuperci sau de varză, pește, salată de cartofi, *bobalky* (sos de lapte, miere și semințe de mac turnat peste pâine), legume și prăjitura de Crăciun. Cina începe de multe ori cu *oplatki*, pe care sunt imprimate scene de Crăciun. Deseori acestea sunt unse cu miere și usturoi și trecute din mână în mână, însoțite de un sărut. În locuințele rurale, capul familiei dă uneori câteva *oplatki* vitelor, alături de o mână de fân în plus. Tradițiile asociate cu masa din Ajun includ o binecuvântare familială. O imigrantă slovacă în America își amintește ritualul oficiat de părinții ei:

Noi, copiii, și tata ne-am așezat în liniște la masă și am stins lampa. Mama a venit în prag și a ciocănit de trei ori în tocul ușii. La fiecare ciocănit, tata întreba: „Ce ai adus?“ De fiecare dată, mama răspundea: „Darul Domnului.“ După al treilea ciocănit, mama a intrat în încăpere și a rostit: „Lăudat fie Domnul Iisus Hristos“, la care noi am răspuns: „În vecii vecilor, amin.“

Uneori, picioarele mesei sunt legate cu un lanț, ca simbol al unității familiei. Pe masă și la fereastră sunt așezate lumânări aprinse, iar sub fiecare farfurie este pus un solz de pește, pentru a aduce noroc. În încăpere este adus fân sau o mână de paie, în amintirea ieslei. Sunt rostite rugăciuni, se cântă cântece și se deschid cadourile; principalul aducător de daruri în Slovia este Pruncul Iisus.

Un îndrăgit obicei slovac este sosirea colindătorilor din Bethleem, *Jaslicakary* – băieți și bărbați costumați ca îngeri și păstori, care vin pe la case purtând o iesle miniaturală, cântând colinde și depănând povestea Nașterii privită din perspectiva păstorilor. La fel ca multe dintre dramele pastorale din lumea întreagă, umorul nu lipsește, adesea întruchipat de personaje ilare, care strigă, îi amenință pe copii și încearcă să sărute fetele. Vizitatorii primesc mici gus-tări, iar la plecare le urează în cântec gazdelor

să aibă o viață lungă, cu sănătate și fericire. Apoi familia se îndreaptă spre biserică, pentru a asista la slujba de la miezul nopții.

Și în ziua de Crăciun slovacii merg la biserică și își petrec timpul împreună. De Sfântul Ștefan însă își vizitează prietenii. Petrecherile continuă până la sfârșitul sezonului de Crăciun, de Teofanie – botezul lui Iisus în râul Iordan și revelația caracterului său divin.

„Slyseli jsme v Betleme“ Un colind tradițional din Cehia, „Am auzit că-n Bethleem“.

Am auzit că-n Bethleem
De-acum un Prunc ceresc avem.
Deasupra-i cu dragoste aleasă,
Maria și Iosif veghează.
Am auzit că-n Bethleem
De-acum un Prunc ceresc avem.

Snegurocika Fecioara Zăpezilor, Snegurocika, era un personaj legendar în Rusia înaintea

instaurării comunismului – o fată de zăpadă care apărea iarna, iar vara se întorcea în Nordul Îndepărtat. Autoritățile sovietice au folosit-o ca pe o personificare laică a iernii, pentru a conduce, alături de Moș Gerilă, celebrările de Anul Nou. Este înfățișată de obicei ca o tânără frumoasă, cu cosițe lungi și blonde și un costum albastru, bordat cu blană. Popularitatea ei s-a păstrat după căderea comunismului și revenirea vechilor tradiții de Crăciun.

Snopul de frasin O variantă a Bușteanului de Crăciun întâlnită în sud-vestul Angliei, snopul era un mănunchi de vreascuri de frasin legate cu fășii de scoarță. Era ars într-una dintre cele Douăsprezece Nopti și se obișnuia ca, de fiecare dată când o fășie de scoarță era cuprinsă de flăcări, să se servească un alt rând de băuturi. Snopul putea fi destul de voluminos (cel mai mare se pare că ar fi avut o lungime de 3,5 metri), iar numărul fășiilor putea depăși chiar 12. Ca în cazul Bușteanului de Crăciun, tradiția

Snopul de frasin Țărani din Anglia taind surcele și formând snopul de frasin.

cerea ca snopul să fie aprins cu o bucată de lemn din anul anterior. Conform unui obicei din Devonshire, fiecare fată nemăritată din casă își alegea o fâșie și aceea a cărei fâșie se aprindea prima urma să se mărite anul următor.

Deși multe dintre ceremoniile care însoțeau aducerea în casă a Bușteanului de Crăciun au dispărut, arderea snopului de frasin se păstrează încă în Anglia, îndeosebi în puburi, unde însă voia bună și băuturile sunt astăzi contra cost.

„Snow Lay on the Ground, The” Un colind popular din sud-vestul Angliei („Zăpada pământu-l acoperea”), datând din veacul al XIX-lea.

Zăpada pământu-l acoperea,
Stelele luceau în cer,
Când Domnul Iisus se năștea
În noaptea de Crăciun.

Venite adoremus

Dominum.

Venite adoremus

Dominum.

Venite adoremus Dominum.

Maria, fiica procurată
A Sfintei Ana cea de sus,
Pe Dumnezeu făcut om
Pe lume l-a adus.
În iesle ea l-a așezat,
În Viflaim;
Boi și asini asupră-i au suflat
Și l-au încălzit.

Refren

Iosif cel sfânt și el ședea
Lângă Pruncul adormit;
Și îl păzea și o-ngrijea
Pe a lui mamă negreșit;
Îngerii-n jurul lor pluteau
Și acest cântec îl cântau:
Venite adoremus Dominum.

Refren

Și ieslea ceea-n staulul umil
Un tron semeț a devenit;
Căci al Mariei sfânt copil
Era al Domnului fiu iubit.
Veniți și noi să ne alăturăm
Cu oșile-ngerești în cânt,
Și slavă-n cor să înălțăm
Spre Tatăl, Fiul și spre Duhul Sfânt.

Refren

Societatea pentru limitarea ridicolelor, inacceptabilelor și ostentativelor schimburi de daruri (*Society to Curtail Ridiculous, Outrageous and Ostentatious Gift Exchanges – SCROOGE*) O grupare americană fondată în 1979, care urmărea să reformeze Crăciunul eliminând în mare parte aspectele sale comerciale. Charles Langham, de la SCROOGE, sugera ca fiecare să cheltuiască cel mult 1% din venituri pentru cadourile de Crăciun. Cele patru principii de bază ale societății sunt:

1. Încearcă să eviți să oferi (și să primești) daruri extrem de scumpe, mai cu seamă obiecte la modă sau considerate simboluri ale statutului social, intens promovate, care de obicei nu sunt nici foarte utile, nici practice.
2. Depune toate eforturile pentru a plăti bunurile achiziționate mai degrabă cu bani lichizi decât cu carduri de credit.
3. Optează pentru acele daruri care presupun originalitate și creativitate, precum cele lucrate de tine însuși.
4. Celebrează și bucură-te de sărbători, dar amintește-ți că un Crăciun Fericit nu se găsește de vânzare în niciun magazin și nu are preț.

Societatea pentru Prevenirea Dăruirii Inutile (*Society for the Prevention of Useless Giving – SPUG*) Mișcarea progresistă apărută la începutul secolului XX în America urmărea să reformeze o serie de instituții capitaliste, din acest impuls derivând și dorința SPUG de a schimba anumite aspecte ale Crăciunului. Fondată în 1912, societatea își propunea să elimine practica

în cadrul căreia superiorii ierarhic primeau daruri de Crăciun de la subalterni, subliniind faptul că aceasta era o formă de corupție și nu reflecta o afecțiune reală a angajaților pentru șefi. Publicitatea la care a apelat SPUG încerca să bată obrazul superiorilor și să-i convingă pe subalterni să renunțe la respectivele daruri. Campania a înregistrat un real succes.

Sol Invictus Cultul Soarelui Neînvins, celebrat în Roma imperială pe 25 decembrie. Venerarea zeului-Soare a fost introdusă în Imperiul Roman în timpul împăratului Heliogabal în anii 220, iar sub domnia lui Aurelian, în 274, a devenit oficial legată de bunăstarea imperiului. Constantin era membru al sectei respective și, în ciuda bunelor tratamente acordate creștinilor după Edictul de la Milano, din 313, a continuat vreme de câțiva ani să imprime imaginea Soarelui pe monedele romane. Unii istorici afirmă că alegerea datei de 25 decembrie pentru celebrarea Crăciunului s-a datorat, cel puțin în parte, dorinței de a înlocui venerarea zeului-Soare cu cea a Fiului lui Dumnezeu.

Solstițiu Termenul, care în traducere directă înseamnă „Soare nemișcat” desemnează momentele în care Soarele atinge cel mai înalt, respectiv cel mai scăzut, punct pe bolta cerească la amiază. La solstițiul de iarnă, pe 22 decembrie, Soarele se află direct deasupra capului la amiază, de-a lungul Tropicului Capricornului, iar în emisfera nordică se înregistrează cea mai scurtă zi a anului. Ziua a fost în mod tradițional prilej de celebrări care implicau lumină, foc, plante verzi și revenirea Soarelui. Asemenea festivități și-au lăsat amprenta asupra modului în care era sărbătorit Crăciunul. (Vezi LUMÂNĂRI, PLANTE VERZI și PĂGĂNISM.)

„**Sonatina in Diem Nativitatus Christi MCMXVII**” Scrisă de compozitorul italian Ferruccio Busoni și dedicată fiului său, Benvenuto, recrutat pentru a lupta în Primul Război Mondial, această piesă pentru pian subliniază frumusețea și importanța Crăciunului pe fondul izbucnirii globale de violență.

Sorcova În ziua Anului Nou, copiii din România respectă obiceiul numit sorcova. Ei îi bat ușor pe umăr pe adulți cu o sorcovă – un băț sau o ramură pe care sunt prinse flori de hârtie; concomitent, recită o poezie:

Sorcova vesela,
Să trăiți, să-mbătrâniți,
Ca un măr, ca un păr,
Ca un fir de trandafir,
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata,
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul,
La anul și la mulți ani!

În Transilvania, copiii merg din ușă-n ușă cu o batistă colorată prinsă pe un băț, urându-le gazdelor cu următoarele versuri:

Câtă șindrilă pe casă,
Atâția galbeni pe masă;
Cât grâu în ogor,
Atâtea vite-n obor;
Câte paie-n bătătură,
Atâția copii în pătura;
Cât păr într-un cojoc,
Atâția copii la foc;
Câtă frunză pe umbrar,
Atâția bani în buzunar!

Soția pastorului (1947) David Niven interpretează rolul lui Henry Brougham, un episcop episcopalian atât de obsedat de construirea unei noi și magnifice biserici, încât își neglijează soția (Loretta Young) și fetița (Karolyn Grimes, cea care a întruchipat-o pe micuța Zuzu în *O viață minunată*) chiar și la apropierea Crăciunului. Familia îl întâlnește pe Dudley (Cary Grant), un înger trimis pe Pământ pentru a îndrepta lucrurile. Se produc miracole, este stărnită gelozia, iar dragostea revine. Regizat de Henry Koster, cu un scenariu de Robert E. Sherwood și Leonardo Barcovi, pelicula are la bază romanul omonim scris de Robert Nathan în 1928. Filmul este superb, însă inițial cele două roluri principale fuseseră distribuite invers: Grant a fost ales pentru a interpreta partitura

episcopului, iar Niven era îngerul. După câteva săptămâni, Samuel Goldwin l-a concediat pe regizorul inițial, a reconstruit decorurile și cei doi actori au făcut schimb de roluri. Filmul a fost refăcut în 1996, sub titlul *Dragoste de înger* („The Preacher's Wife“).

Spania În Spania, Crăciunul începe cu un dans. Neprihănită Zămislire este sărbătorită în catedrala din Sevilla pe 8 decembrie, cu *Los Sises*, Dansul celor Șase: șase băieți în costume de paji renascentiști se rotesc și pășesc printr-o serie de figuri care simbolizează misterul Întrupării și al Nașterii. În aceeași zi, în Torrejoncillo, tinerii din oraș își pun veșminte bătute cu smaralde și galopează pe străzi, fluturând un stindard al Preacuratei Fecioare. Locuitorii îi întâmpină cu urale și trag rafale încurajatoare de arme de foc.

Pretutindeni se văd semne că se apropie Crăciunul. Piețele de Crăciun de astăzi nu s-au schimbat mult față de următoarea descriere apărută în *London Illustrated News*, în decembrie 1854:

Scena din Piața Mare, unde, în fiecare colț, se află pachete nenumărate – saci, cutii și coșuri – plus miei, curcani și ale articole de bună-dispoziție –, era confuză, iar mulțimea, insuportabilă. Numărul de *Nacimientos* (figuri reprezentând Nașterea lui Iisus) și al celor mai variate imagini este infinit, la fel ca acela al zomăitoarelor, scârpinatoarelor și al altor instrumente de distracție. Locul devine un Babel, în care sunt vorbite o mie de limbi. Pe o latură sunt piramide enorme de rodii din Andaluzia, portocale de Valencia și mere aragoneze; vizavi sunt vânzătorii de castane

Spania O piață în ajun de Crăciun, în centrul Madridului, 1854.

din Galicia, struguri și cartofi dulci de Malaga. Într-un colț, iepurii sunt înșirați pe jos. Tot aici găsești castele din „fistice” și mese pline cu prăjituri cu migdale și biscuiți castilieni. Mai departe se înșiră coloane interminabile de cutii cu dulciuri, mărginite de ziduri de tamburine, tobe, fluier etc. În centru este o mulțime de curcani de Castell și claponi de Biscaya, dar și „virtuoasele” puicute de Puercarral.

Întreaga adunare, în lumina strălucitoare a soarelui și sub albastrul limpede al cerului, are un aer foarte animat. Costumele nu constituie cea mai puțin atrăgătoare trăsătură a ei.

În Madrid, Plaza Mayor este ocupată de tarabe, iar în Barcelona, târgul de Santa Lucia se deschide pe 13 decembrie în fața mării catedrale gotice. Printre produsele de Crăciun comercializate se află materiale pentru construirea sau îmbogățirea ieslei miniaturale, numită *belén* („Bethleem”), *presepio* sau *nacimiento*. Acestea sunt populare încă din secolul al XVIII-lea, fiind prețuite și deseori transmise din generație în generație. Madridul găzduiește anual o *Exposición de Belenes* la Museo Municipal.

Un element nelipsit din perioada de Advent în Spania este *Loteria de Navidad*, loteria de Crăciun, cea mai mare din lume. Aproape fiecare spaniol cumpără un bilet la această venerabilă loterie, care datează din 1763, și toți visează să câștige *El Gordo*, „Grăsanul” – premiul cel mare. Tragerea pentru premiile în valoare de sute de milioane de euro are loc pe 22 decembrie și este transmisă în direct de televiziunea spaniolă. Tradiția cere ca numerele câștigătoare să fie cântate de elevii orfani. (O altă loterie legată de Crăciun este *El Nino*, Pruncul Iisus, organizată pe 7 ianuarie.)

Seara de 24 decembrie este *Noche Buena*, „Noaptea cea Bună” sau „Noaptea Veștilor Ferice”, ajunul Crăciunului. Ziua este marcată de slujba religioasă și de cina festivă. Când bat clopotele bisericilor, spaniolii se îndreaptă spre *Missa de Gallo*, „Mesa Cocoșului”, oficiată târziu în noapte. Multe slujbe religioase remarcabile sunt oficiate în Spania, precum cea la lumina lumânărilor din Mănăstirea Montserrat,

al cărei cor este renumit în lume, și cea din Labastida, unde păstorii intră în biserică aducând un miel, iar o păstorită, o reprezentare a pruncului Iisus. În Galisteo, 30 de membri ai Frăției Pruncului Dumnezeu pun în scenă o piesă reprezentând Nașterea, cu tot cu păstori înarmați și farse amuzante.

După slujbă, spaniolii se întorc acasă, la cina care variază de la o regiune la alta, fiind însă pretutindeni cel mai impresionant festin al anului. *Pava*, sau curcanul, adesea umplut cu trufe, este în unele zone felul principal; în regiunile de coastă, este înlocuit uneori de cod sau *besugo* (pește răpitor). *Paella*, într-una dintre numeroasele ei variante, este savurată pretutindeni în Spania, la fel ca delicioasele deserturi pentru care a devenit celebru Crăciunul spaniol: marțipan, cremă-caramel și *turrón*, o nuga cu migdale, preparată deopotrivă în variantă moale și tare. *Cava*, șampania catalană, este băută în cantități mari, ca și lichiorurile, vinul și cafeaua.

Unele familii au adoptat Moș Crăciunul american, Santa Claus sau Papa Noel, cum este el numit local, care vine în seara de Ajun (atât el, cât și pomul de Crăciun sunt importuri de dată recentă), dar majoritatea continuă să aștepte până pe 6 ianuarie, când sosește un trio tradițional. Un alt vizitator în seara de Ajun este Olentzero, în Țara Bascilor din nord-vestul Spaniei, care coboară din munți cu daruri pentru copii și aduce vestea Nașterii lui Iisus.

Ziua de Crăciun este marcată de alte festinuri, ori cu ceea ce a rămas de la masa anterioară, ori cu alte bucate, poate după o altă slujbă religioasă. Tot acum se cântă multe dintre colindele spaniole celebre, numite *villancicos* sau *goigs*: „Fum Fum Fum”, „Colindul păsărilor”, „Fiul Mariei”, „Regele Irod” și „En Belén Tocan a Fuego”. Unii spanioli participă acum la „Urna destinului”, un fel de joc de-a găsește-ți perechea, în care sunt extrase dintr-o urnă câte două nume o dată; cei doi urmează a fi prieteni în anul care vine. Aranjamentele pentru a forma perechi potrivite sunt ceva obișnuit.

Ziua de 28 decembrie marchează sărbătoarea Sfinților Inocenți, prilej de glume. Prietenii și rudele își fac farse reciproc, presa face anunțuri incredibile și prezintă personaje stranii. În

Alicante, *Els Enfarinats*, bărbați cu fața pudrată cu făină, și *Els Tapats*, oameni mascați, umplu străzile. Spectatorii primesc amenzi și critici aspre de la localnici. Și alte orașe organizează festivaluri de gen. (Vezi SĂRBĂTOAREA BUFONILOR.)

De fapt, întregul sezon de Crăciun este celebrat în Spania cu cele mai diverse și pitorești festivaluri și ceremonii. În Fuentecarreteros, Cordoba, are loc *El Baile de los Locos*, „Dansul nebunilor”: sub conducerea unui smintit-șef, dansatori aparent țicniți străbat străzile și bat la ușile oamenilor. La *Fiesta de Verdiales*, în Malaga, douăzeci de formații muzicale se strâng la un han rural pentru a vedea cine cântă mai tare și mai mult timp; concursul durează ore întregi.

Spaniolii întâmpină Anul Nou cu petreceri și alte festivaluri, multe dintre ele incluzând un copac sau focul ca simbol al reînnoirii. În Centelles, Festivalul pinilor îl celebrează pe Sfântul Coloma, martirizat prin ardere pe rug. Un pin este adus cu mare ceremonie din munți și ridicat mai întâi în piața orașului și apoi în biserică. De Epifanie, ramurile îi sunt tăiate și împărțite credincioșilor. La Festivalul carului din Cogollos de Guadix, tinerii din sat adună lemne de foc și taie un pin. Pe 31 decembrie, „Ziua carului”, fetele decorează pinul, care este adus în oraș și binecuvântat, ramurile sale fiind apoi împărțite localnicilor. Seara are loc o procesiune a copiilor în cinstea pruncului Iisus, iar noaptea se aprinde un foc de tabără, la care asistă întreaga localitate. În casele spaniolilor este pregătit un alt festin, mesenii grăbindu-se să mănânce câte douăsprezece boabe de strugure între prima și ultima bătaie a ceasului înainte de miezul nopții. Aduce ghinion să lași o boabă nemâncată.

În Spania sărbătorile de iarnă se încheie în forță. Toată lumea așteaptă sosirea celor Trei Regi – Melchior, Gaspar și Balthasar – pe 5 ianuarie. Sosirea lor este vestită de reprezentații ale misterelor despre Magi, iar parade splendide sunt organizate pe măsură de oaspeții ajung în fiecare oraș, în drumul spre Bethlehem și spre pruncul Iisus. În unele localități, Magii ajung pe mare, în altele sosesc cu elicopterul. În Sevilla, la *Cabalgata de los Reyes Magos*

participă pietoni, plute, dansatori, muzicieni, persoane mascate, plus Magii și cei care-i însoțesc. În cursul paradei din Barcelona, Magii adună scrisorile în care copiii au scris ce daruri ar vrea să primească și aruncă bomboane spre miile de micuți înșirați pe marginile drumului. Acasă, copiii își pun deoparte pantofii umpluți cu iarbă sau grăunțe pentru cămilele Magilor, în speranța că dimineața vor fi plini de daruri. Rareori sunt dezamăgiți în acest sens, deși celor neascultători li se spune să se aștepte să primească în ghetuțe doar un cărbune.

Pe 6 ianuarie, spaniolii obișnuiesc să mănânce o felie din *rosca de reyes*, o prăjitură de formă inelară, care conține un bob de fasole și o păpușică din porțelan reprezentând un copil. Cel care găsește fasolea trebuie să cumpere prăjitura în anul următor, iar cel în felia căruia se află păpușica trebuie să răspundă la o provocare.

Spărgătorul de nuci Fenomenul spărgătorului de nuci a prins contur în 1816, sub forma unei povestiri scrise de germanul E.T.A. Hoffmann (1776–1822). Intitulată *Spărgătorul de nuci și regele-șoarece*, era o poveste sumbră, despre o fată nefericită pe nume Marie, a cărei unică iubire era un spărgător de nuci în formă de păpușă. Povestea a fost adaptată în 1845 de celebrul romancier Alexandre Dumas, care i-a conferit un caracter mai adecvat pentru copii. În 1891, această versiune mai veselă a fost aleasă ca bază a unui balet rusesc pe muzica lui Piotr Illici Ceaikovski și în coregrafia lui Marius Petipa și Lev Ivanov.

Suita Spărgătorul de nuci a avut premiera în Sankt Petersburg, pe 17 decembrie 1892. Este povestea unei fetițe pe nume Clara, căreia nașul ei, Drosselmaier, îi face cadou de Crăciun o păpușă spărgător de nuci. În noaptea aceea fata adoarme și în somn este atacată de șoarecii conduși de Regele-șoarece, care vrea s-o ducă în regatul lui. Este salvată de soldăței și de Spărgătorul de nuci care, un prinț fiind, o ia cu el în țara lui, un tărâm al florilor dansatoare și al bomboanelor. A doua zi, fata se trezește doar cu păpușa spărgător de nuci și cu amintirea aventurilor ei de Crăciun.

Producția inițială nu a înregistrat un succes deosebit. Deși populară în Rusia, nu a fost pusă în scenă nicăieri altundeva până în 1934, când a fost montată în Londra. De atunci au fost încercate diverse variante, mai lungi sau mai scurte, cea mai reușită fiind cea a lui George Balanchine, din 1954. Probabil că acesta este cel mai îndrăgit balet din lumea întreagă, fiind urmărit de milioane de persoane în fiecare an, îndeosebi în perioada Crăciunului.

O consecință ciudată a popularității baletului este stimularea interesului pentru colecționarea de spărgătoare de nuci. Deși în decursul secolelor au fost fabricate diverse tipuri de astfel de instrumente, din lemn sau metal, producția de masă datează doar din anii 1870, în Germania. La Muzeul Spărgătoarelor de nuci de la Leavenworth, în statul Washington, sunt expuse peste 3 000 de asemenea obiecte din lumea întreagă.

Spărgătorul de nuci și filmele Există zeci de filme artistice care au la bază *Suita Spărgătorul de nuci*. Doritorii pot alege între: Baletul Balșoi, Baletul Regal, Baletul din Kiev sau Baletul din New York City; Mihail Barișnikov, Natalia Arhipova, Ecaterina Maksimova, Vladimir Vasiliev sau Macaulay Culkin; cu sonor sau fără; cu personaje reale sau animate; pe scenă sau pe gheață.

Două dintre cele mai cunoscute versiuni sunt *The Nutcracker, The Motion Picture* (1986), cu Baletul Pacific Northwest și scenografia semnată de Maurice Sendak, și *Spărgătorul de nuci* (1993), cu Baletul din New York City, narat de Kevin Kline, cu Macaulay Culkin în rolul prințului Spărgător de nuci (producție cunoscută și ca *George Balanchine's The Nutcracker*).

Pentru o plăcută familiarizare a copiilor cu povestea, o bună alegere este filmul de animație din 1990 *The Nutcracker Prince*, cu vocile lui Kiefer Sutherland, Peter O'Toole, Megan Follows și Phyllis Diller.

Ocoliți pelicula *The Nutcracker* (1982) în regia lui Anwar Kawadri, un film sordid despre o balerină din Rusia care fuge peste graniță și ajunge într-un grup de prostituate dansatoare. Titlu alternativ: *Nutcracker Sweet*.

Spectacole cu Punch și Judy Tradiționale spectacole cu păpuși în Anglia, îndrăgite de copii și puse în scenă în număr mare în perioada Crăciunului. Figura lui Punch, un lăudăros crud, cu nasul coroiat și bărbia adusă, a evoluat pornind de la personajul Punchinello, scund și gras, din *commedia dell'arte*. Acțiunea constă în mare parte în bătăi pe care i le administrează nevestei lui cicălitoare, Judy. Copiii par să fie atrași de umorul grosier al păpușilor, de conflictele lui Punch cu reprezentantul autorităților și de ironiile lui caustice, dar a existat cel puțin un consiliu orășenesc care a interzis spectacolele cu cele două păpuși, fiindcă promovează violența domestică. „Copiii sunt foarte ușor impresionabili”, declara o purtătoare de cuvânt a consiliului din Colchester, „iar semințele sunt sădite la o vârstă foarte fragedă.”

Spirit of Christmas (1995) Acest film de animație cu durată de 5 minute, pe care creatorii săi, Trey Parker și Matt Stone, l-au realizat ca o felicitare video de Crăciun pentru un oficial al canalului de televiziune Fox, a dus la apariția serialului de comedie spurcat la gură *South Park*, detestat de părinții și profesorii din lumea întreagă. Mântuitorul apare în fața a patru băieți și le cere să-l ducă la mall pentru o confruntare cu aprigul său dușman, Moș Crăciun. Cei doi se luptă până când Moșul este făcut să înțeleagă că fără Nașterea lui Iisus nu ar exista Crăciun, iar Iisus este ajutat să realizeze că Moșul este personificarea generozității. Vulgaritățile, violențele și limbajul indecent abundă.

SPUG (Vezi SOCIETATEA PENTRU PREVENIREA DĂRUIRII INUTILE.)

„Staffan var en Stalledräng” Un colind suedez despre SFÂNTUL ȘTEFAN, care subliniază legenda lui Ștefan cel dintâi martir și a altui Ștefan, sau Staffan, despre care se spunea că ar fi fost un misionar iubitor de cai. Acest tip de imn închinat lui Ștefan era cântat de „Călăreții lui Staffan” pe 26 decembrie. Iată cum începe:

*Staffan var en Stalledräng
vi tackom nu sa gärna*

Spectacol cu Punch și Judy Păpusile sunt de multă vreme parte integrantă a sărbătorii de Crăciun în Anglia..

*och han vattnade sina fälar fem
allt för den ljusa stjärnan
ingen dager synes än
stjärmona på himmelen de blänka*

Staffan era un băiat la grajd,
Slavă Domnului acum.
Cei cinci cai el și-a adăpat,
Pentru steaua cea luminoasă.
Zorii încă sunt departe,
Steaua strălucește-n cer.

„Staffan var en Stalledräng” Un timbru postal suedez care celebrează legenda Sfântului Ștefan ca iubitor de cai.

Stainer, Sir John (1840–1901) Compozitor și culegător de colinde englez. Lucrând în colaborare cu Henry Ramsden Bramley, edițiile din 1871 și 1878 ale volumului *Christmas Carols, New and Old* au popularizat șaptezeci de colinde, printre care „The First Nowell” și „What Child Is This?”.

Star of the East, The Un colind american din anii 1890 („Stea din Răsărit”), pe muzica Aman-dei Kennedy și versurile lui George Cooper.

Stea din Răsărit, stea din Vișlaim,
Ce ne-ndemni spre ceruri să tângim,

Lucirea ta durerea ne-o alină
Și-a morții-ntunecime o scaldă în lumină.

Fără teamă în suflet privim către tine,
Știind că-n vecie ne-ndemni doar la bine.
Ajută-ne deci mereu să te urmăm
Cât pe-acest pământ pașii n-i purtăm.

*Stea din Răsărit, a noastră speranță,
Tu ne scapi din întuneric în această viață;
Nu-n păcat, ci-n slavă fă ca să trăim,
Stea din Răsărit, stea din Vișlaim.*

Stea din Răsărit, de nor ne-ntinată,
De dureri ne lasă viața nepătată;
Ale tale raze luminează sfânt
La fel peste iesle și peste mormânt.

A Domnului îndurare tu o oglindești,
Și-a raiului dulceață tu o prevestești;
Repede ne-ndrumă către-acel loc sfânt,
După ce-om trudi pe acest pământ.

Stea din Răsărit, mângâiere lină,
Către Domnul du-ne, tu, blândă lumină.
Și să ne veghezi când o să murim,
Stea din Răsărit, Stea din Vișlaim.

„**Star Song, The**“ O poezie de Epifanie („Cântecul stelei“) scrisă de Robert Herrick (1591–1674) pentru a fi recitată la palatul Whitehall; este un element tradițional al multor festivaluri de Crăciun în Anglia. Ultima strofă se referă la obiceiul de a alege, în a Douăsprezecea Noapte, un rege și o regină a festivităților.

(Magul 1) Spune-ne tu, limbă cerească
Unde este pruncul ce-a fost să se nască?
Printre crini e oare micul prunc culcat?

(Magul 2) Sau acest copil care ne-a fost dat
Doarme printre flori în leagăn curat?
Tu poți să ne-alungi neștiința toată,
Și să ne arăți unde pruncu-așteaptă.

(Magul 3) Spune-ne deci, stea strălucitoare
Să îl căutăm în a zilei boare,

Sau printre miresme să îl căutăm
Și astfel de el pe loc noi să dăm?

(Stea) Nu este nevoie de toate aceste,
Veniți să-l vedeți cum se odihnește
Și l-al maicii sân doarme-mpăratește.

(Corul) Iată-l, la el am venit să ne închinăm
Și pământu-n cale-i să îl sărutăm;
C-am găsit în lume un nou împărat
Ce încă din pântec era-ncoronat.

(Magii) Veniți, deci, veniți, să-i aducem lui.
Pruncului cel sfânt, împăratului,
Daruri și ofrande tot spre lauda lui.

(Corul) Iar când noaptea iară va fi ca să vină,
Și-a lui sfântă slavă ne va da lumină.
Rege-l vom alege, cu maica sa regină.

Statele Unite ale Americii În 1607 la Jamestown, în colonia Virginia, John Smith declara: „Oriunde s-ar afla un englez, în oricare parte a lumii, trebuie să țină Crăciunul cu mese îmbelșugate și veselie! Și cu adevărat, niciodată n-am fost mai veseli și nici n-am mâncat bucate mai îmbelșugate, stridii gustoase, pește, carne, păsări sălbatice și pâine bună; și nici focuri mai vii nu aveam în Anglia.“ Și astfel s-a conturat sărbătoarea în coloniile sudice: ospetele, schimbul de daruri, vizitele îndelungate, ospitalitatea, dansurile, focurile de artificii și obiceiul de a întâmpina Crăciunul cu focuri de armă erau, toate, aspecte ale sezonului sărbătoresc. Influența franceză în Louisiana, moștenirea engleză în New York și așezările morave și germane din Pennsylvania au făcut ca, în majoritatea coloniilor nord-americane, Crăciunul să fie privit ca un moment special al anului.

În mare parte din New England însă, cu fondatorii săi PURITANI, Crăciunul era marcat de sobrietate și muncă cinstită. În 1620, Părinții pelerini recent coborâți de pe vasul *Mayflower* au lucrat în ziua de Crăciun și au construit adăpostul comun din Plymouth; anul următor a izbucnit un conflict între cei care doreau să-și ia timp liber pentru a celebra Crăciunul și cei care credeau că acesta din urmă nu trebuie marcat în

niciun fel. Oponenții Crăciunului au ieșit învingători, la fel ca în 1659, când Curtea Generală din Massachusetts a interzis respectarea Crăciunului, în caz contrar amenda fiind de cinci șilingi. În Connecticut au fost de asemenea interzise Crăciunul și toate zilele sfinților, plăcintele cu carne și fructe, jocul de cărți și instrumentele muzicale. Deși multe dintre aceste legi au fost anulate în cele din urmă, prejudecățile împotriva sărbătorii au rezistat. În 1686, un grup de puritani mândri l-au împiedicat pe noul guvernator să officieze o slujbă de Crăciun în casa lor de întruniri și l-au obligat să se mute pentru acest lucru în clădirea primăriei din Boston. Mult mai târziu avea să devină Crăciunul o sărbătoare populară în New England.

Puritani și alți oponenți ai sărbătorii aveau obiecții față de bețiile asociate cu Crăciunul, față de zgomot, de mulțimile de oameni adunate noaptea, violențele de stradă și față de muzica așa-numită CALLITHUMPIANĂ, care amenințau odihna locuitorilor cumsecade și a familiilor acestora. Deja în 1800, în orașele tinerei republici americane se manifesta o reticență tot mai mare a clasei mijlocii față de sărbătoarea Crăciunului; aceasta, considerau ei, intrase pe mâinile categoriilor inferioare de populație, așa cum se întâmplase cu grupurile ANTICKS. Au existat însă tentative de a îndepărta Crăciunul de păturile periculoase ale societății și a-i conferi un aspect mai religios și mai cuminte.

Acest lucru a fost realizat în prima parte a secolului al XIX-lea, grație mai multor elemente. Poliția a început să ia măsuri, pe întregul teritoriu nord-american, împotriva unor comportamente anterior tolerate; excesele alcoolice, ieșirile pe străzi până târziu în noapte și cerșetoria mascată ca MUMMING în toată perioada Crăciunului au fost interzise, sub amenințarea pedepselor. Editoriaștii s-au raliat și ei acestor măsuri. „Să ocolească toți tavernele și barurile cel puțin vreme de câteva zile, și să-și cheltuiască banii acasă”, recomanda *New York Herald* în 1839. „Bucură-ți în astă zi casa, soția virtuoasă, copiii zâmbitori și veseli și mama binecuvântată.” Bisericele au început să insiste pentru declararea Crăciunului ca zi liberă, astfel încât familiile și servitorii lor s-o poată

petrece în rugăciuni și în relaxare cuviincioasă. Mai mult decât atât, un grup de scriitori și anticari au „inventat” un nou tip de Crăciun, adecvat claselor prospere.

John Pintard, WASHINGTON IRVING și CLEMENT CLARKE MOORE erau newyorkezi conservatori, ale căror scrieri au declanșat în domeniul Crăciunului o revoluție ce avea să se răspândească în cele din urmă în lumea întreagă. Prin intermediul activității sale în cadrul Societății Istorice din New York, Pintard a promovat cultul Sfântului Nicolae și i-a familiarizat pe americani cu o versiune olandeză a aducătorului de daruri. În acest sens a fost ajutat de lucrarea lui Irving, *Knickerbocker's History of New York*, în care Sfântul Nicolae, sau Santa Claus, cum a ajuns să fie cunoscut, era portretizat ca un elf zburător ce aducea daruri – o imagine completată de poezia „A Visit From St Nicholas” de Moore, în care se combinau zborul de pe un acoperiș pe altul, sania trasă de reni, aducătorul de daruri bonom și durduliu și coborârea lui pe coșul casei, într-un fel cu totul nou, care avea să se dovedească irezistibil pentru publicul larg.

Concomitent, alte forțe importante își făceau simțită prezența. Revoluția Industrială a făcut posibilă producția de masă a bunurilor pentru o tânără națiune prosperă și transformarea Crăciunului într-o sărbătoare marcată de cumpărarea și oferirea darurilor. Noi atitudini față de familie și copii se conturau, ele îmbinându-se armonios cu ideea de Crăciun ca sărbătoare axată pe familie. Scrierile de Crăciun ale lui Charles Dickens au fost rapid adoptate și în America în anii 1840, sărbătoarea ajungând să fie identificată cu generozitatea, reunirea și reconcilierea. Noi valuri de imigranți germani aduceau în America dragostea lor pentru pomii de Crăciun, pentru colinde, dulciuri și daruri. Deja dispăruseră, sau erau puternic descurajate, ideile de petreceri în stradă și de turbulență. Locul lor era luat de Santa Claus, darurile din seara de Ajun și copiii aflați în centrul festivităților. Tot în această perioadă au apărut primele cărți poștale de Crăciun americane și primul pom împodobit la Casa Albă.

În mod ironic, ororile Războiului Civil (1861–1865) aveau să accelereze acest proces. Conflictul a generat masive dislocări ale populației, dor de casă și năzuință spre normalitate – o situație în care Crăciunul a devenit o metaforă a păcii și reconcilierii. Desenele lui Thomas Nast reprezentându-l pe Santa Claus vizitând trupele unioniste sau înfățișând soți, soții și copii frământați de dor în seara de Ajun au contribuit la reliefarea Crăciunului ca un element profund patriotic și tradițional. La sfârșitul războiului, noul Crăciun era deja bine sădit în conștiința americanilor. Nu e deloc o coincidență faptul că președintele Andrew Johnson a ales ziua de Crăciun pentru a semna amnistiarea tuturor celor care luaseră parte la rebeliunea sudistă.

Popularitatea de care se bucura Crăciunul a atras în scurt timp și forțele comerciale. Este important să remarcăm însă că acceptarea cvasiunanimă a schimbului de daruri nu a fost rezultatul unor presiuni de ordin comercial, ci al unei cereri treptat tot mai mari din partea populației, pe care comercianții s-au străduit s-o satisfacă. Marile magazine au început să angajeze „substitute” ale Moșului, vitrinele erau decorate adecvat, iar programul de funcționare a fost prelungit. Volumul publicității de Crăciun a crescut continuu, iar timpul alocat cumpărăturilor de sezon a fost extins până ce a ajuns să preceadă Ziua Recunoștinței, din noiembrie.

Creștinii erau conștienți de contradicțiile implicate în celebrarea nașterii Mântuitorului printr-o exacerbare a consumului. Pe măsură ce Crăciunul a devenit o sărbătoare a prosperității, americanii s-au străduit să includă generozitatea printre caracteristicile sale. Copiii au fost învățați să se gândească la cei săraci atunci când își cheltuiau banii primiți de Crăciun sau aruncau jucăriile vechi. Numeroase instituții caritabile au luat ființă în SUA, cu scopul de a le oferi celor săraci posibilitatea de a petrece un Crăciun aidoma clasei de mijloc: cu o masă somptuoasă și cu daruri pentru copii. Aceste „Cluburi de Crăciun” strângeau bani de la cei bogați și îi dirijau spre spitale, orfelinate și societăți de protecție a copiilor, organizând totodată uriașe banchete la care erau invitați mii de copii din familiile ne-

voiașe. (În 1902, o masă de Crăciun organizată pentru 20 000 de persoane în Grand Central Palace din New York a degenerat când câțiva tineri săraci invitați, mai „zburdalnici”, s-au angrenat într-o bătaie cu tacâmuri și plăcinte.)

La începutul secolului XX, deja toți americanii, indiferent de confesiunea religioasă și de originile etnice, adoptaseră Crăciunul, conferind propriile lor note specifice la ceea ce era în curs de a deveni o sărbătoare națională de prim rang. Noi colinde au fost scrise de unitarieni, catolici, luterani, episcopalieni și chiar de mormoni. Francezii din Louisiana au contribuit cu Prăjitura regelui și cu *feux de joie*; imigranții din Moravia au adăugat în „meniu” al lor *putz*, fursecurile și slujbele religioase la lumina lumânărilor; catolicii au adus ieslea miniaturală, procesiunile și dramele; iar protestanții germani au introdus în scenă pomul de Crăciun. Opoziția puritană față de Crăciun fusese în sfârșit învinsă, majoritatea americanilor făcând din Crăciun o parte esențială a calendarului lor religios și social. Americanii erau pe cale de a „produce” un nou tip de Crăciun, care putea fi exportat și în restul lumii.

Elementul esențial în tot acest proces a fost dezvoltarea în SUA a personajului Santa Claus. Conturarea sa în secolul al XIX-lea ca un aducător de daruri jovial și imparțial a influențat personajele de gen din lumea întreagă – vechile spirite cvasidemonice, înspăimântătoare, începând să semene tot mai mult cu Moș Crăciunul american. Acest lucru este vizibil mai cu seamă în îmblânzirea miticilor *Jólasveinar* în Islanda și a gnomilor și a caprei de Crăciun din regiunile scandinave. Elocventul editorial „DA, VIRGINIA, MOȘ CRĂCIUN EXISTĂ”, semnat în 1897 de Francis Church, a făcut din Santa Claus o modalitate mult mai convenabilă de a explica primirea darurilor și o alegorie a iubirii părintești: personajul devenise acum o întruchipare a credinței, generozității și idealismului într-o epocă caracterizată de scepticism, Crăciunul fiind momentul propice pentru a crede în puterea binelui și a bunătății. Acestea au fost ideile susținute mai departe de cinematografia americană, prin filme precum *Miracol pe Strada 34* și *O viață minunată*. În decursul secolului XX,

productiile hollywoodiene și războaiele care au trimis soldați americani pretutindeni în lume au contribuit la difuzarea diferitelor aspecte ale Crăciunului nord-american în diverse alte culturi. Santa Claus, sosirea sa pe 24 decembrie, pomul de Crăciun, fundalul înzăpezit și curcanul și-au găsit loc în celebrarea Crăciunului chiar și în cele mai îndepărtate regiuni ale lumii.

Dar influența funcționează în ambele sensuri. Masiva imigrație în SUA a facilitat un fel de fertilizare încrucișată, astfel încât Crăciunul american a fost modelat de toate culturile sosite pe continentul nord-american. Următoarea listă a atracțiilor de Crăciun în SUA ilustrează extraordinara diversitate care caracterizează această sărbătoare în America.

Parada Macy's

Încă din 1889, un ziar din New York susținea că „îndată ce curcanul de Ziua Recunoștinței este mâncat, marea problemă a cumpărării cadourilor de Crăciun începe să prindă forma terifiantă pe care a ajuns s-o adopte”. Paradele de Ziua Recunoștinței, mai ales cea organizată de magazinul Macy's din New York, dau startul sezonului de cumpărături de Crăciun în America, la sfârșitul lui noiembrie. Parada a devenit celebră pentru uriașele baloane umplute cu heliu reprezentând personaje din desenele animate. Papionul pisicii din *The cat in the Hat*, spre exemplu, avea 4,8 metri lățime, iar pălăria era înaltă cât o clădire cu două etaje. Două milioane de spectatori asistă pe traseul de 4 kilometri al paradei, alți 50 de milioane urmărind parada la televizor. La loc de cinste se află, desigur, Santa Claus, a cărui prezență le amintește copiilor de apropierea Crăciunului, iar părinților, de filmul *Miracol pe Strada 34*.

Spectacolul Păcii

La începutul lunii decembrie, președintele SUA aprinde în mod oficial luminile în Pomul de Crăciun al Comunității Naționale ridicat în Elipsă, vizavi de Casa Albă, și astfel începe Spectacolul Păcii, care durează o lună. Vizitatorii pot admira uriasul molid albastru de Colorado, botezat „Pomul Național”, plimbându-se pe aleea ce-l leagă de alți 56 de copaci reprezentând cele

50 de state americane, 5 teritorii și Districtul Columbia. De-a lungul acestei Alei a Păcii sunt expuse căi ferate în miniatură, un buștean de Crăciun arzând, o iesle miniaturală (a cărei adecvare constituțională a generat ani de controverse juridice) și reprezentații ale unor formații muzicale.

Williamsburg în era colonială

Orașul Williamsburg din Virginia găzduiește un remarcabil sat în care este readus în actualitate modul de viață zilnic din America epocii coloniale. Lumânările electrice le înlocuiesc pe cele din ceară pentru Marea Iluminare, dar toate celelalte decorațiuni sunt realizate din materiale naturale, vegetale. Vizitatorii pot urmări preparativele pentru un Crăciun din secolul al XVIII-lea, se pot plimba cu trăsurile, pot savura preparate de Crăciun în stil colonial și pot învăța diverse meșteșuguri străvechi.

Centrul Rockefeller

Inima socială a sezonului de Crăciun în New York este Centrul Rockefeller. La începutul lui decembrie, aici este ridicat un uriaș pom de Crăciun iluminat cu 29 000 de becuțe, piața întreagă fiind splendid decorată. În fiecare zi, aproape 400 000 de vizitatori se relaxează pe patinoar, admiră arhitectura și frescele Art Deco, participă la spectacolul Radio City Christmas cu celebrul grup Rockettes și admiră vitrinele magazinelor de pe Fifth Avenue.

Posadas, Farolitas și Luminaria

În sud-vestul SUA, credincioșii pun în scenă POSADAS, rememorând peregrinările Sfintei Familii în căutarea unui loc de popas în Bethleem. Un cuplu reprezentându-i pe Maria și pe Iosif, însoțit de un alai, bate la ușa unei case alese din timp și cere să i se dea un loc în care să poată rămâne peste noapte. După un schimb de replici ritualizate, cei doi sunt primiți în casă, unde se închină la un mic altar și se bucură de ospitalitatea gazdelor. Deseori, procedura este repetată timp de nouă seri, culminând cu o mare celebrare în seara de Ajun. Casele și curțile sunt luminate de Crăciun de

farolitas, felinare confecționate acasă, din pungi de hârtie, sau de *luminaria*, focuri în aer liber.

Băieții cu Steaua din Alaska

În Alaska, teritoriu care a aparținut odinioară Rusiei, fiind creștinat de Biserica Ortodoxă, un spectacol obișnuit de Crăciun este procesiunea BĂIEȚILOR CU STEAUA, înveșmântați ai-doma magilor. Ducând o stea în vârful unui par, ei merg din casă-n casă cântând colinde pentru a strânge bani în scopuri caritabile. În unele seri ei reconstituie furia regelui Irod și căutarea pruncului Iisus.

Focurile de tabără din New Orleans

Pe malurile fluviului Mississippi, în preajma Crăciunului, oamenii aprind focuri în forme stranii. Conform localnicilor, scopul urmărit este acela de a-l ghida pe Papa Noel în călătoria sa. În seara de Ajun, vase cu zbat-uri circulă

pe fluviu, pline de spectatori care vor să admire aceste *feux de joie* („focuri de bucurie“), să asculte o formație de jazz și să mănânce preparate de Crăciun din bucătăria cajun și creolă.

Balul Păstorilor, în Boise

Mulți dintre coloniștii basci din vestul SUA au devenit păstori, iar acest bal, a cărui primă ediție a avut loc în 1929, celebrează deopotrivă cultura bască și apropierea Crăciunului. Inițialul cod vestimentar care impunea blugi pentru bărbați și rochii de stambă pentru femei nu mai este obligatoriu, iar tradiționala licitație de la miezul nopții pentru un curcan și un miel viu a ieșit din uz, dar exuberanța și spiritul sărbătoresc al dansatorilor rămân neschimbate.

Dansul cerbului Taos și Los Matachines

În Taos Pueblo, indigenii americani pun în scenă, în perioada Crăciunului, două dansuri distincte: dansul cerbului, la care participanții poartă coarnele și pieile animalelor pe care le-au vânat în anul respectiv, și un dans spaniol medieval numit *los matachines*, în care sunt rememorate luptele dintre hispanicii creștini și maurii mahomedani.

Parada mummerilor din Philadelphia

Comportamentele turbulente și agitate care caracterizau Crăciunul la începutul secolului al XIX-lea au fost inițial interzise și apoi canalizate în forme de exprimare precum parada *mummerilor* din Philadelphia. Pe 1 ianuarie în fiecare an, timp de 12 ore, peste 10 000 de participanți entuziaști mășcăluiesc în cadrul unei parade. Membrii cluburilor, în costume elaborate, pline de pietre colorate, paiete și pene, concurează la patru categorii – comic, fantezie, brigăzi fanteziste și formații de coarde – pentru premii și pentru satisfacerea propriului orgoliu.

Deși s-au lansat mai târziu în celebrarea Crăciunului, SUA s-au dovedit mai influente în acest sens decât oricare altă țară în ultimii 150 de ani. Versiunea lor de Moș Crăciun, Santa Claus, și-a pus amprenta asupra personalității aducătorilor de daruri din lumea întreagă; meniul și calendarul lor de sărbătoare

Statele Unite ale Americii Un dansator matachine din New Mexico.

au fost adoptate în numeroase regiuni ale globului; și acolo unde nu au înăbușit conceptele locale, coexistă alături de ele. SUA reprezintă singura țară care, în ultima sută de ani, a îmbogățit miturile Crăciunului cu noi personaje: Grinch, Rudolph, renul cu nas roșu, și Frosty, omul de zăpadă. Rolul lor în secolul XXI va fi, fără îndoială, la fel de interesant.

Staul Deși în Evanghelii nu este specificat că Iisus s-a născut într-un staul, referirea la iesle a dus la această concluzie. În arta Nașterii, staulul este deseori înfățișat într-o stare precară, care simbolizează sfârșitul lumii vechi. Legenda bouului, asinului și a celorlalte animale care au fost prezente la naștere a apărut ca urmare a ideii că Iisus a venit pe lume într-un staul.

Evangheliile necanonice și istoricii creștini aminteau încă din anul 150 d.Hr. că Maria a născut într-o peșteră, iar unii au conchis că staulul era de fapt o grotă folosită pentru a adăposti animalele – o situație deloc rar întâlnită în zona Bethleemului (Vezi planșele color, fig. 22). Dar în artă, în muzică și în obiceiul ieslei miniaturale, staulul a fost reprezentat în mod tradițional ca o construcție umilă și de sine stătătoare.

Steaua Bethleemului O plantă ornamentală, *Ornithogalum umbellatum*, cu inflorescențe albe, despre care legendele susțin că ar fi răsărit pentru prima dată în afara staulului, când lumina stelei a căzut pe sol. Florile asemănătoare cu cele de crin sunt deseori folosite la buchetele de Crăciun, iar fitoterapeuții au utilizat planta ca remediu pentru întinderile musculare și pentru vindecarea cicatricelor.

Steaua cea Bună / Tata Stea Variante ale Moș Crăciunului polonez, Omul Stea, care aduce daruri în seara de Ajun.

Steaua din Bethleem „Iar dacă S-a născut Iisus în Bethleemul Iudeii, în zilele lui Irod regele, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: Unde este regele Iudeilor, Cel ce S-a născut? Căci am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să ne închinăm Lui... Iar ei, ascultând pe rege, au plecat și iată, steaua pe care o

văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra, unde era Pruncul. Și văzând ei steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte” (*Matei* 2:1–2, 9–10).

Unul dintre cele mai fascinante aspecte ale acestei povești a primului Crăciun este Steaua din Bethleem, astrul misterios care i-a condus pe Magi la pruncul Iisus și la Sfânta Familie. Cea mai veche referire la ea în arta Nașterii este o frescă din prima jumătate a secolului al III-lea, din catacombele Priscillei, în Roma, care înfățișează un bărbat arătând spre o stea și o femeie care-și alăptează bebelușul la sân. Steaua era prezentă în misterele medievale și în colinde precum „Star of the East” și „We Three Kings”; apare pe nenumărate cărți poștale de Crăciun, pe ambalaje pentru cadouri, iar milioane de prăjituri și fursecuri au formă de stea. În onoarea ei, în multe țări oamenii cred că masa din seara de Ajun nu trebuie să înceapă decât după ce prima stea a apărut pe cerul serii. Omul Stea îi întreabă pe copii în Polonia dacă au fost cuminți, în vreme ce Băieții cu Steaua străbat străzile precedați de o stea în vârful unui par. Steaua este, aproape pretutindeni, ornamentul așezat în vârful bradului de Crăciun. Dar ce anume a fost steaua inițială? Are știința modernă o explicație pentru această minune antică?

La începuturile creștinismului, majoritatea credincioșilor se mulțumeau să explice apariția stelei în termeni supranaturali; scripturile non-canonice și Părinții Bisericii se refereau adesea la stea numind-o mesager angelic. Mintea omului modern, mai rece în fața posibilității miraculosului, preferă să caute explicații naturale. Patru tipuri de fenomene astrale au fost sugerate ca explicație pentru steaua din Bethleem: o cometă, o novă, o mișcare planetară retrogradă sau o conjuncție planetară.

În anul 5 î.Hr., astronomii chinezi au remarcat apariția pe cer a ceea ce mult timp s-a considerat a fi fost o cometă. Întotdeauna s-a crezut că apariția unei comete are o semnificație politică deosebită, anunțând schimbări în țară. Cea din anul 5 î.Hr. a fost vizibilă timp de 70 de zile, suficient pentru a-i îndruma pe Magi spre Palestina, și a fost precedată cu doi ani înainte de semne astrologice ce sugerau anumite

evenimente în Israel. Cât despre faptul că steaua s-a oprit deasupra unui loc anume în Bethleem, apărătorii ipotezei cometei afirmă că acest lucru este posibil dacă respectiva cometă are o poziție joasă pe boltă, iar coada ei este orientată vertical.

O novă sau o supernovă este explozia termoneucleară a unei stele, astfel încât aceasta pare brusc mult mai strălucitoare pe cer înainte de a reveni la luminozitatea sa normală. Unii au sugerat că obiectul pe care l-au observat astronomii chinezi în anul 5 î.Hr. nu a fost o cometă, ci o novă. Problema este că novele nu lasă impresia că se deplasează.

Cei care preferă explicația unor fenomene planetare au la dispoziție mai multe opțiuni. În anii 7 și 6 î.Hr., Jupiter a trecut printr-o serie de conjuncții (alinieri) cu Venus, Saturn și steaua Regulus în zodia Leului, stabilind astfel o conexiune astrologică între regalitate (Regulus) și Israel (Leul). Pe de altă parte, în martie și aprilie în anul 6 î.Hr., Luna a blocat vizibilitatea spre Jupiter – care îi reprezintă pe regi – în Berbec, semnul Iudeii. Această primă blocare i-ar fi putut trimite pe Magi spre vest, iar a doua ar fi corespuns celei de-a doua observări a „stelei“ după ce ei au părăsit Ierusalimul. Conjuncția dintre Venus și Jupiter în august anul 3 î.Hr. și în iunie, anul 2 î.Hr., a fost considerată o posibilă „stea“, data fiind deplasarea retrogradă a lui Jupiter în anul 2 î.Hr. (în acest caz, planeta ar fi părut staționară pe 25 decembrie).

Până în prezent, nicio explicație nu s-a dovedit suficient de convingătoare, iar misterul Stelei din Bethleem rămâne nedezlegat.

Sticlele Moș Crăciun În ultimii ani ai secolului al XIX-lea, stațiunea balneară Poland Springs din Maine îmbuteliea apa minerală în sticle de forma lui Moș Crăciun, care au devenit astăzi piese de colecție destul de valoroase.

„**Stille Nacht**“ Cel mai cunoscut colind de Crăciun din lumea întreagă a fost inițial o poezie scrisă de preotul austriac Josef Mohr (1792–1848), în 1816. Doi ani mai târziu, pregătindu-se pentru slujba din seara de Ajun de la biserica Sfântul Nicolae din Oberndorf, Mohr a descoperit că orga nu funcționează. Legende atribue

defectarea ei șoarecilor care roseseră tuburile, dar mai probabil este că, biserica fiind situată în apropierea apei, orga a suferit din cauza umidității și a ruginei. Mohr i-a cerut organistului Franz Gruber (1787–1863) să compună un aranjament la chitară pentru poezia sa, iar piesa rezultată a fost cântată în cadrul slujbei de la miezul nopții. (Vezi planșele color, fig. 25.)

Cântecul ar fi fost probabil interpretat o singură dată și apoi dat uitării, dacă un muzician care vizita biserica la începutul anilor 1820 n-ar fi văzut partitura, luând-o cu el. În anii care au urmat, piesa a fost cântată în Austria și în Germania, devenind tot mai populară. Autorul ei a rămas necunoscut până în 1854, când acesta era deja mort. Colindul a fost atribuit mai multor compozitori, inclusiv Haydn, Mozart și Beethoven, dar dirijorul corului Curtii regale din Berlin – unde „Stille Nacht“ devenise colindul preferat al regelui prusac Frederic Wilhelm al IV-lea – a făcut unele cercetări și i-a descoperit pe adevărații săi autori.

Colindul a fost tradus în peste 300 de limbi. Versiunea în engleză („Silent Night“) a fost scrisă în 1863 de preotul episcopalian din SUA John Freeman Young (1820–1885).

*Stille Nacht! Heil'ge Nacht!
Alles schläft; einsam wacht
Nur das traute heilige Paar.
Holder Knab' im lockigten Haar,
Schlafe in himmlischer Ruh!
Schlafe in himmlischer Ruh!*

*Stille Nacht! Heil'ge Nacht!
Gottes Sohn, o wie lacht
Leib' aus deinem göttlichen Mund,
Da uns schlägt die rettende Stund'.
Jesus in deiner Geburt!
Jesus in deiner Geburt!*

*Stille Nacht! Heil'ge Nacht!
Die der Welt Heil gebracht,
Aus des Himmels goldenen Höhn,
Uns der Gnaden Fülle läßt sehn,
Jesum in Menschengestalt!
Jesum in Menschengestalt!*

*Stille Nacht! Heil'ge Nacht!
Wo sich heut alle Macht
Väterlicher Liebe ergoß,
Und als Bruder huldvoll umschloß
Jesus die Völker der Welt!
Jesus die Völker der Welt!*

*Stille Nacht! Heil'ge Nacht!
Lange schon uns bedacht,
Als der Herr vom Grimme befreit
In der Väter urgrauer Zeit
Aller Welt Schonung verhiess!
Aller Welt Schonung verhiess!*

*Stille Nacht! Heil'ge Nacht!
Hirten erst kundgemacht
Durch der Engel Alleluja,
Tönt es laut bei Ferne und Nah:
„Jesus der Retter ist da!“
„Jesus der Retter ist da!“*

Noapte cu dor, noapte cu har,
Toate dorm. Treji sunt doar
Sfinții soți și de ei legănat
Doarme pruncul cu părul buclat.
Dormi, visează în pace,
Sfânt și iubit copilaș!

Noapte cu dor, noapte cu har,
Tu-i aduci lumii-n dar
Blândul zâmbet al Fiului sfânt
Și iertare acestui pământ.
Azi în iesle pe paie
Pruncul Iisus s-a născut.

Noapte cu dor, noapte cu har,
Sună-n cer iar și iar
„Aliluia“ de îngeri cântat,
Ce păstorilor veste le-a dat:
Iată Mântuitorul
Azi printre noi a venit.

(Traducere în limba română de Franz Klima)

„Strălucește, lumină cerească” Acest colind german din secolul al XVII-lea a fost scris de Johann Rist (1607–1667) și Johann Schop (d. 1664) sub titlul „Brich an, du schönes

Morgenlicht“, fiind pus pe muzică un secol mai târziu de J.S. Bach.

Strălucește, lumină cerească.
Lasă zorii să ne cotopească;
Voi, păstori, nu vă-nspăimântați
Și-al îngerului glas l-ascultați.

Căci Pruncul mic, născut abia,
Cu bucurie ne va lumina,
Puterea lui Satan va spulbera
Și mântuirea-n veci o vom avea.

Suedia Nu ai cum să ratezi începutul Adventului în Suedia: în primele zile ale lui decembrie, magazinele și celelalte clădiri sunt împodobite de sezon și apar calendarele de Advent și corespondentele lor televizate; stelele specifice sunt așezate în ferestre și, în fiecare duminică, o altă lumânare de Advent este aprinsă în case și în biserici. Dar adevărata zi de început a sezonului de Crăciun este 13 decembrie, sărbătoarea SFINTEI LUCIA, când tradiția cere ca, în fiecare familie, fiica cea mare să se trezească devreme și să îmbrace o rochie albă, cu o eșarfă roșie și o cunună de merișor cu șapte lumânări aprinse. Apoi le duce părinților ei cafea și *Lussekatter*, chifle speciale cu șofran; mai târziu în aceeași zi, alte „mirese ale Luciei“ conduc procesiuni de fete în alb și BĂIEȚI CU STEAUA, în școli, birouri și alte locuri publice.

Printre celelalte activități specifice de Advent se numără cumpărăturile, gătitul, vizitele între prieteni, cu gustări variate, scrierea felicitărilor de Crăciun și decorarea caselor cu plante verzi, lumânări, ornamente și flori. Pomul este împodobit cu una sau două zile înainte de Crăciun; podoabele tipice sunt cele confecționate din paie, în forme variate, dar și o capră, îngeri, lumânări, mere roșii, globuri din sticlă, stegulețe, plus multe bomboane și alte dulciuri. Ieslea miniaturală a pătruns abia în secolul XX în tradiția suedeză de Crăciun (fiind mult timp refuzată pe motiv că ar introduce prea multe elemente catolice într-o țară luterană), însă treptat a devenit populară.

Ziua de Ajun este marcată de tradiții îndrăgite. Odinioară era obligatoriu să începi ziua cu

o baie, câte un membru al familiei pe rând în cadă, să îmbraci cel puțin un articol vestimentar nou și să faci curățenie generală în casă. Astfel, casa era ferită de spiritele care se strâneau acolo în timpul sezonului de Crăciun. Mulți nu se mai ghidează astăzi după aceste precepte, dar majoritatea continuă să respecte obiceiul numit *doppa y grytan*, în care toți membrii familiei înmoaie, pe rând, o felie de pâine de secară într-un bol cu sos. Spre sfârșitul după-amiezii, după ce familia a urmărit deja tradiționalul program Disney la televizor, toată lumea se așază la masa de sărbătoare. Aceasta începe cu un bufet bogat, cu hering murat, chiftele, salam, piftie de porc, după care urmează *lutefisk*, *julskinka* (șuncă prăjită), varză, tocăniță, cartofi, *risgrysgröt* (budincă de orez cu o migdală ascunsă în aluat), prăjituri cu mirodenii și fursecuri.

După cină, mulți suedezi participă la slujba religioasă. Pentru alții, acesta este momentul când se deschid darurile. Odinioară se obișnuia ca un anonim să bată tare în ușă (de aici și numele *julkapp* al darurilor de Crăciun) și să arunce înăuntru un cadou ambalat. O vreme, tradiționalul aducător de daruri a fost Julbock, Capra de Crăciun, dar în secolul al XIX-lea, locul său a fost luat de Moș Crăciun. Suedezi i-au botezat *Jultomten*, de la *tomte*, elful casei, despre care credeau că apără gospodăria pe parcursul anului și care trebuia mituit cu un bol de budincă de Crăciun. În casele cu copii, cineva costumat în chip de Jultomten vine cu un sac de cadouri în seara de Ajun, bate la ușă și întreabă: „Există aici copii cuminiți?” După ce deschid darurile, membrii familiei cântă colinde, citesc un capitol din povestea Nașterii sau dansează ținându-se de mâini în jurul bradului.

Dimineața devreme în ziua de Crăciun, suedezi merg la biserică. Printre imnurile de Crăciun preferate sunt „Var hälsad sköna morgonstund” („Toți te cântă, dimineață luminoasă”), „Nu sâ kommer Julen” („Crăciunul acum vine”) și „En jungfru födde ett barn idag” („Fecioara a născut un prunc”). În regiunile cu zăpadă, atunci când la biserică mergeau cu sania, suedezi se luau la întrecere pe drumul spre casă.

Suedia Un timbru suedez care celebrează obiceiul întrecerilor de sanii pe drumul de întoarcere de la biserică, în ziua de Crăciun.

A doua zi de Crăciun, 26 decembrie, animalelor din gospodărie li se acordă o atenție specială. Legendele stabileau o conexiune între Sfântul Ștefan (celebrat în această zi) și cai, odinioară Călăreții lui Staffan organizând curse de cai și parade și cântând imnuri în cinstea sfântului. Astăzi este doar o altă zi de sărbătoare, cu petreceri și vizite.

Ajunul Anului Nou și a Douăsprezecea Noapte (5 ianuarie) oferă ocazia altor distracții. Tradiția de Epifanie în Suedia cerea ca Băieții cu Steaua, îmbrăcați aidoma celor Trei Magi, să meargă din casă în casă cântând colinde, precedați de Steaua din Bethlehem în vârful unui par. Însoțiți de persoane înveșmântate ca Irod și Iuda, și care duceau un sac, băieții primeau bani de la cei colindați. Tradiția a dispărut cu timpul, deoarece era prilej de tulburări. Un edict din 1712 avertiza împotriva „băieților ireponsabili și a altora care se adună și aleargă pe străzi și alei și pândesc pe lângă case cu așa-numitele capre, stele și alte nimicuri de Crăciun.” Astăzi, Băieții cu Steaua participă doar la procesiunile din ziua Sfintei Lucia.

Ultima zi a sărbătorilor de Crăciun este 13 ianuarie, ziua SFÂNTULUI KNUT: „În a douăzecea zi, Knut Crăciunul l-o goni”, susține zicala populară. Copiii caută prin pom eventuale bomboane rămase, sunt organizate ultimele petreceri, iar decorațiunile sunt strânse și puse la păstrare pentru anul următor.

Sundblom, Haddon Hubbard (1899–1976) Ilustrator de succes din Chicago, lui Sundblom i s-a cerut în 1931 să realizeze un clip publicitar pentru compania Coca-Cola. Desenele sale înfățișând un Moș Crăciun durduliu, înveșmântat în roșu și ținând în mână o sticlă de coca-cola, au continuat să apară până în 1964, devenind simboluri populare ale Crăciunului în Statele Unite. Deși imaginea Moșului realizată de Sundblom era deja standardizată în anii 1930, trebuie să spunem că, după aceste clipuri publicitare, Santa Claus nu a mai putut fi portretizat altfel.

Superstițiile și Crăciunul Există nenumărate superstiții legate de perioada Crăciunului. Pentru cele referitoare la prezicerea viitorului, mai cu seamă a ursitului sau a vremii în anul ce vine, vezi **DIVINAȚIA DE CRĂCIUN**. Pentru cele vizând soarta copiilor născuți pe 25 decembrie, vezi **NĂSCUT ÎN ZIUA DE CRĂCIUN**. Cele care au de-a face cu latura întunecată a supranaturalului pot fi trecute în revistă la **DIABOLII ȘI DUHURI RELE DE CRĂCIUN, VÂRCOLACII ȘI CRĂCIUNUL, VRĂJITOARELE ȘI CRĂCIUNUL**. Vezi și **PLANTE VERZI** și **PRIMUL PESTE PRAG**.

Istoricii sunt de acord că unul dintre principalele roluri ale superstițiilor este acela de a consolida standardele comunitare unanim acceptate. Astfel, solidaritatea și unitatea familiei sunt promovate de superstiția engleză conform căreia toți cei din casă trebuie să amestece de câte trei ori în budinca de Crăciun – suficient de viguros încât să se vadă fundul oalei – și să facă urări pentru anul ce vine. Același este rolul obiceiului întâlnit în unele regiuni din România, de a lega picioarele mesei cu un lanț în ziua de Crăciun, sau a tradiției poloneze care cere ca familia și oaspeții să rămână la masă până când, la un semn al gazdei, se ridică toți deodată (altfel, primul care se scoală în picioare va muri înainte de următorul Ajun). Un obicei britanic spune că, dacă nu mănânci deloc budincă de prune, vei pierde un prieten înaintea Crăciunului următor și că, pentru fiecare casă în care vei mânca plăcintă cu carne și fructe de Crăciun, te vei bucura de o lună fericită în anul

ce vine. În țările scandinave, unele familii își pun toate încălțărilor la un loc în seara de Ajun, pentru a trăi în armonie în anul viitor. Este ușor de înțeles de ce oamenii din zonele rurale, dornici să mențină caracterul sacru al sărbătorii, susțin că ghinionul se va abate asupra celor care muncesc de Crăciun – că ielele sau gnomii le vor ataca pe fetele ce continuă să toarcă ori să țesă și că acela care va munci de bunăvoie în cele Douăsprezece Zile ale sărbătorii trebuie să facă cinste cu bere satului întreg. Dar oare ce gen de înțelepciune populară a dus la apariția următoarelor superstiții?

- Pentru a rămâne sănătos, să nu te speli, să nu-ți faci baie și să nu-ți schimbi hainele între Crăciun și Anul Nou.
- Dacă nu mănânci fasole în ziua de Ajun, te vei preschimba în măgar.
- Dacă după masa de Crăciun scuturi fața de masă pe pământul gol, sub cerul liber, în locul acela va crește o buruiiană. (Țărani polonezi, pe de altă parte, strâng firimiturile de la masa de Crăciun pentru a le sădi în primăvară, astfel încât pământul să fie roditor.)
- Dacă în seara de Ajun sau în ziua de Crăciun atârni o frânghie de rufe pe un gard viu și apoi țesali caii cu ea, aceștia se vor îngrășa.
- Dacă ai febră în ziua de Crăciun, să pui pe pervazul ferestrei trei feluri de mâncare, iar dimineața mănâncă puțin din fiecare pentru a fi ferit de boli în tot restul anului, și mai cu seamă de febră.
- Pentru a proteja vitele de boală în anul ce vine, dă-le să mănânce fân lăsat afară să înghețe în ajunul Crăciunului.
- Pentru a avea un an prosper, pune o pâine în curte în seara de Ajun și las-o afară peste noapte. Dimineața taie pentru fiecare membru al familiei câte o felie udă de roua dimineții.
- Pentru a preveni turbarea câinilor, dă-le să mănânce o felie de pâine cu unt pe care ai presărat pulbere de argint în Ajun de Crăciun, de Anul Nou sau de Epifanie.

- Dacă un câine urlă în noaptea dinaintea Crăciunului, în decurs de un an va turba.
- În timp ce este citită din Evanghelie genealogia lui Iisus, la slujba din seara de Ajun, comorile ies la iveală.
- Cântecul unui greier de Crăciun aduce noroc. (Vezi GREIERELE DIN HORN.)
- Mieunatul pisicii de Crăciun aduce ghinion.

Cea mai frumoasă superstiție de Crăciun este, poate, cea întâlnită în *Legenda aurea*, o lucrare medievală despre faptele sfinților: „Orice ar jindui de la Domnul în astă zi acel ce viață curată duce, atâta vreme cât e drept și bine pentru el, Domnul nostru, spre cinstea acestei binecuvântate sărbători, îi va dărui.”

„Sussex Carol” Un colind tradițional („Colind din Sussex”) din regiunile de vest ale Angliei, cel mai cunoscut aranjament muzical fiind cel realizat de Ralph Vaughan Williams (1872–1958). Este cunoscut și sub titlul „On Christmas Night” („În noaptea de Crăciun”), deși se referă la dimineața de Crăciun.

În noaptea de Crăciun creștinii cântă-n cor
Și-ascultă vestea adusă de îngeri în zbor.

O veste minunată, gând bun și fericit,
Că pe această lume Mesia a venit.

De ce-i așa tristete în lumea noastră oare,
Când ne-a dat Domnul așa o sărbătoare?
Când de păcate Iisus ne-a izbăvit
Și sfânta libertate la toți ne-a dăruit?

Păcatul și durerea în fața lui dispar,
Viața și bucuria în locul lor apar;
Îngeri și oameni acum într-un glas cântă,
Pentru ca toți să afle de Nașterea lui sfântă.

În loc de întuneric avem acum lumină,
Iar îngerii-asa cântă în astă zi senină:
„Domnului slavă și omului rod plin,
Acum și-ntotdeauna, de-a pururea, Amin.”

Szopka O remarcabilă variațiune poloneză pe tema ieslei miniaturale. În Cracovia se organizează un concurs anual pentru cea mai frumos decorată scenă a Nașterii în stilul tradițional *szopka*, în care ieslea este întotdeauna acoperită cu foiță metalică și reproduce în miniatură catedrala din oraș. Pieseile participante la concurs sunt expuse public și atrag mulțimi de admiratori.

Ștefan, Sfântul În țările romano-catolice, pe 26 decembrie este celebrat Sf. Ștefan, primul martir al Bisericii creștine. Puținele date pe care le știm despre el provin din Faptele Apostolilor, de unde aflăm că a fost ales în rândul celor șapte diaconi ai Ierusalimului și că, apărând creștinismul, a fost ucis cu pietre pentru blasfemie. Legende au creat însă în jurul acestui prim martir o serie de povești, plasându-l printre servitorii lui Irod în vremea nașterii lui Iisus și stabilind conexiuni între el și cai pe de o parte, și uciderea pitulicii pe de alta.

Încă din secolul X, ziua Sfântului Ștefan a fost asociată cu caii, probabil fiindcă perioada era una caracterizată de sacrificarea acestor animale în nordul păgân al Europei și de întreruperea lucrărilor agricole. În Anglia, în această zi li se ia sânge cailor, pentru a fi sănătoși în anul ce vine. În secolul al XVI-lea, poetul englez Thomas Tusser nota:

Calul să se sângereze
La vreme de Crăciun,
Căci în multe pentru el,
Ăst va fi un lucru bun;
În ziua de Sânt Ștefan
Străbunii noștri făceau așa.
Tu altă zi să îți alegi,
Aceasta de nu ți-o plăcea.

În multe regiuni ale Europei, pe 26 decembrie caii primesc mai multă mâncare, participă la curse, sunt împodobiți și binecuvântați de preot sau iau parte la ceremonii care îi omagiază.

Aceste lucruri se întâmplă mai cu seamă în Suedia, unde „Călăreții lui Staffan“ aleargă călare din sat în sat și cântă în onoarea Sfântului Ștefan. Unii au încercat (fără prea mult succes) să explice conexiunea dintre cai și Sfântul Ștefan susținând că a derivat din confuzia între martirul din Faptele Apostolilor și un sfânt care a trăit ulterior, Ștefan din Corvey, martirizat pe la 1075, a cărui zi este celebrată pe 2 iunie. Despre acest Ștefan se spune că iubea caii și că ar fi călărit pe cinci unul după altul. (Vezi „STAFFAN VAR EN STALLEDRÄNG.“) Când a fost ucis, armăsarul său l-a dus acasă, în Norrtälje, localitate care a devenit un altar pentru tămăduirea cailor.

Apa și sarea binecuvântate de preot în ziua Sfântului Ștefan sunt puse deoparte pentru vindecarea cailor care se vor îmbolnăvi în anul care vine, sau pentru a fi presărate în curte și în hambar, ca să aducă prosperitate. Sarea poate fi de asemenea aruncată în foc pentru a alunga pericolul trăsnetelor. În unele locuri, despre sângele luat cailor în această zi se credea că are puteri tămăduitoare. În Polonia, binecuvântarea hranei destinate cailor a dus la apariția altor rituri ciudate în ziua Sfântului Ștefan. În ceea ce a fost interpretat ca o reeditare a lapidării lui Ștefan sau ca un ecou al riturilor păgâne de fertilitate, oamenii aruncă unii în alții și spre cai cu ovăz sfințit. Se obișnuia de asemenea ca, pe 26 decembrie, băieții și fetele să se bată cu nuci.

Ziua Sfântului Ștefan este marcată în Irlanda și în alte regiuni ale Insulelor Britanice prin vânărea PITULICII, o pasăre protejată de lege în toate celelalte zile ale anului, și prin parade în care este purtat trupul neînsuflit al păsării. Băieții cu Pitulicea obișnuiau să meargă din casă în casă cu o pitulice moartă prinsă pe un băț, îngânând un cântec prin care solicitau bani:

Pitulicea, pitulicea, a păsărilor regină
În ziua Sfântului Ștefan fu prinsă fără vină;
Trupu-i e mic, neamu-i e numeros,
Deci rogu-vă, ne dați un ban frumos.
În ziua de Crăciun, un foc eu am aprins
Și degetul mi-am ars; cu greu l-am stins;
Și ceainicul l-am pus, de-aceea vă rugăm
Un ban ne dați, ca pitulicea s-o-ngropăm.

Un alt obicei asociat cu ziua Sfântului Ștefan este HOLMING. În Țara Galilor, acest obicei, numit și „bătaia sfântă“, presupunea ca tinerii să se lovească unii pe alții (sau pe tinerele ser-

vitoare) cu ramuri de laur. În Marea Britanie în general, 26 decembrie este BOXING DAY, o zi consacrată sporturilor și vânătorii.

Tante Aria O bătrână aducătoare de daruri din regiunea franceză Franche-Comté, care coboară din munți în Ajun de Crăciun, aducând cadouri pentru copiii cuminti și nuiile pentru cei obraznici.

Tata Crăciun Personificarea Crăciunului în Insulele Britanice. Unele opinii susțin că termenul ar avea origini păgâne (percepând o

asemănare cu Saturn, Neptun și Odin), însă el a început să fie folosit abia în secolul al XV-lea, în versurile unui colind: „Te salutăm, Tata Crăciun, te salutăm pe tine!” Numele apare din nou în secolul al XVI-lea, când criticii sociali au început să deplângă dispariția generozității tradiționale de Crăciun. Piesa lui Ben Jonson, *Christmas His Masque*, scrisă în 1616 pentru regele Iacob I, debutează cu o paradă a fiilor și fiicelor lui Tata Crăciun: Dezordinea, Colindul, Plăcinta cu carne, Dansul, Jocul de cărți, Darul de An Nou, Mumming-ul, Wassail, Ofranda și Torta Pruncului.

După vlăstarele lui conduse de Cupidon, în ciuda strădaniilor de a-l opri, își face apariția și Tata Crăciun, care încearcă să se afirme ca un englez get-beget:

Păi, domnii mei, știți voi ce faceți? Ha! M-ați fi ținut pe mine afară? CRĂCIUNUL! – Bătrânul Crăciun – Crăciunul din Londra, Căpitanul Crăciun! Vă rog, lăsați-mă să vin înaintea milordului șambelan; altundeva nu

Tata Crăciun Tata Crăciun își face apariția la o petrecere a copiilor, în secolul al XIX-lea.

voi vorbi. *Voioșie e-n sală, printre bărbile de gală.* Știu când ați năzuit la mine, la un Crăciun vesel, iar acum, că am venit, ei nu mă lasă a intra. *Cică să vin altă dată!* Ce glumă bună – de parcă aș putea să vin mai des de un an! Păi, nu-s un ins periculos, și asta le-am spus prietenilor de la gardă. Sunt tot bătrânul Grigorie Crăciun, și cu toate că am ieșit din calea papei, sunt un protestant la fel de bun ca oricare altul din parohia mea.

În piesa lui Johnson, Tata Crăciun este descris ca un bărbat cu o barbă lungă și subțire, într-un costum cu jambiere, ciorapi lungi, vestă strânsă pe corp, pălărie înaltă cu cataramă, guler plisat și încălțări albe, cu un toiag în mână, cu bretelele încrucișate, precedat de toboșari. Ilustrațiile din cea de-a doua parte a secolului al XVII-lea înfățișează însă un tip bărbos cu un aer mai distins și mai pașnic, cu o robă lungă și o căciulă rotunjită. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, devenise mai grăsun, cu ilice în păr, și era înveșmântat într-o robă tivită cu blană – imaginea pe care a folosit-o Dickens pentru *Fantoma Crăciunului de Azi*.

Tata Crăciun a început să fie asociat cu darurile abia în secolul al XIX-lea când, la concurență fiind cu Santa Claus, echivalentul său nord-american, s-a transformat într-un prieten al copiilor, cu un accent mai slab pus pe mâncare, băutură și petrecere. Costumul său este similar cu al lui Santa Claus, dar în vreme ce vărul american are o jachetă scurtă, strânsă pe mijloc cu o centură, Tata Crăciun poartă o robă lungă, deschisă în față, cu o glugă ascuțită.

Taurul de Crăciun Obiceiul participanților de a se costuma în diverse animale în cadrul festivalurilor de iarnă era o străveche practică păgână, care nu a dispărut după creștinarea Europei, așa cum o atestă tradițiile MARI LWYD și CALUL DE LEMN. În vestul Angliei, Taurul de Crăciun era un bărbat acoperit cu un cearșaf sau cu piei de animal, care purta un cap de taur; un ajutor îl conducea din ușă-n ușă, urmați fiind de un grup de însoțitori. Când era primit în casă, se prefăcea că-i atacă pe cei din jur cu coarnele, și i se oferea ceva de mâncat sau de

băut. În unele regiuni, un grup de oameni care duceau un cap de taur din lemn și un pom de Crăciun se aflau în fruntea grupului de colindători, arătându-le stăpânilor casei capul de taur, în schimbul unei mici donații.

Tămâie Darul magului Gaspar pentru pruncul Iisus, un simbol al caracterului divin al lui Hristos. Numită și oliban, este rășina parfumată a unor copaci africani din genul *Boswellia*, folosită de multă vreme în cadrul slujbelor religioase.

Televiziunea și Crăciunul Deși televiziunea a fost invenția anilor 1920, abia trei decenii mai târziu a început să-și exercite efectele asupra Crăciunului. În primii săi ani de funcționare, producătorii obișnuiau să copieze programele care avuseseră succes la radio, astfel că televiziunea a preluat vedete radio precum Jack Benny și Milton Berle, dar și emisiunile de comedie, varietăți și concursuri deja consacrate. Cum opera era de mult prezentă în programele radio, în scurt timp a fost realizat și primul spectacol de gen pentru televiziune, AMAHL ȘI VIZITATORII DIN NOAPTE de Gian Carlo Menotti, produs de studiourile NBC pentru Crăciunul anului 1951. Deși *Amahl* a fost bine primită și chiar reprodusă uneori, publicul nu a fost încântat de acest gen de spectacol, de atunci înregistrându-se puține opere de Crăciun pentru televiziune. (Baletul, imposibil de redat la radio, a deținut un loc mult mai important în cadrul emisiunilor televizate în perioada Crăciunului.)

Un format care a s-a bucurat în scurt timp de succes a fost așa-numitul „program special de Crăciun” – o reuniune intens promovată a vedetelor vremii, pentru un așa-zis spectacol unic și strălucitor. Primul a fost *One Hour in Wonderland*, difuzat în ziua de Crăciun a anului 1950, ca prim produs de televiziune marca Walt Disney. În cadrul său apăreau ventrilocul Edgar Bergen și păpușa lui, Charlie McCarthy, dar și o avanpremieră a noului film artistic *Alice in Wonderland*. Producțiile similare din anii 1950, ca *Holiday on Ice* cu Sonja Henie și Julius LaRosa, sau *All Star Jazz* cu Louis Armstrong, Dave Brubeck și Duke Ellington, au fost urmate de numeroase imitații.

Cu timpul, a devenit obișnuit ca fiecare serial de televiziune să aibă un episod dedicat Crăciunului. Puține dintre ele au rămas în memoria publicului. Mult mai semnificative sunt filmele de animație cu tematică de sezon, unele devenite clasice ale genului: *Rudolph, the Red-Nosed Reindeer* (1964), *A Charlie Brown Christmas* (1965), *How the Grinch Stole Christmas* (1966) și *The Little Drummer Boy* (1968). Aceste pelicule sunt redifuzate an de an, părând a fi mult mai atractive decât majoritatea filmelor artistice care apar anual, fiecare pretinzând că ilustrează într-un fel sau altul „adevărata semnificație a Crăciunului”. Printre puținele astfel de producții care și-au făcut un nume se numără *The Homecoming – A Christmas Story* (1971), transformat în serialul intitulat *The Waltons*, *The Best Christmas Pageant Ever* (1983) și *A Child's Christmas in Wales* (1986).

Unele dintre cele mai apreciate producții difuzate de Crăciun sunt filmele vechi. Pare să existe un apetit insatiabil pentru producții precum *O viață minunată*, *Un colind de Crăciun* cu Alastair Sim și *A Christmas Story*. De fapt urmărirea programelor de Crăciun la televiziune a devenit o tradiție de familie în multe țări, introdusă în „orarul” zilei la fel ca deschiderea darurilor sau masa festivă. În vreme ce britanicii și cetățenii statelor din Commonwealth urmăresc mesajul regal, cei din țările scandinave se uită la producțiile Walt Disney. Și în multe regiuni din lume, oamenii deschid televizorul pentru slujba oficiată de papă la miezul nopții în Roma.

Poate că cel mai important efect al televiziunii asupra Crăciunului este avalanșa de publicitate de sezon. Majoritatea detailiștilor se bazează pe vânzările de Crăciun pentru a-și rotunji profiturile anuale, iar televiziunea constituie un mijloc esențial de influențare a consumatorilor. Deși publicitatea televizată nu a produs simboluri de Crăciun așa cum a făcut-o presa scrisă – Moșul din clipurile companiei Coca-Cola sau Rudolph, renul cu nas roșu, spre exemplu – probabil că are o influență mult mai puternică asupra alegerii cadourilor și a sumelor de bani cheltuite de familii pentru bucuria copiilor. VEZI JUCĂRIILE ȘI CRĂCIUNUL pentru legătura dintre Crăciun și produsele pentru copii.

Există o țară a cărei atitudine față de televiziune de Crăciun este cu totul deosebită. În Islanda, difuzarea programelor TV încetează la ora cinci după-amiaza în ziua de Ajun, pentru ca vreme de câteva ore, familiile să savureze cina împreună, să deschidă cadourile și să asculte slujba de seară radiodifuzată, fără ispita micului ecran.

Teofanie Ziua de 6 ianuarie este marcată de o serie de tradiții referitoare la viața lui Iisus. În Occident, este în principal o zi de celebrare a Epifaniei, manifestarea lui Iisus în fața neamurilor sub chipul Magilor veniți să i se închine pruncului nou-născut. În Răsărit este celebrată Teofania, pogorârea Sfântului Duh asupra lui Iisus la râul Iordan și începutul propovăduirii sale. Aceasta este ziua ultimelor rituri în cadrul Crăciunului ucrainean – acum se celebrează *Yordan*, Sărbătoarea Iordanului. În alte Biserici, pe 6 ianuarie se „botează apele”.

Tertullian (160–220) Teolog creștin din Cartagina, care a scris un tratat despre idolatrie în care critica utilizarea festivă, în miez de iarnă, a plantelor verzi și a luminilor: „Să aprindă lămpi cei care nu au lumină; să agațe de tocul ușii ramuri de laur, ce vor fi apoi aruncate în foc, cei care au foc la îndemână... Dar voi sunteți lumina lumii și copacul veșnic verde; dacă v-ați lepădat de templu, nu faceți un templu din ușa casei voastre.”

A fost de asemenea primul care i-a numit pe MAGI „aproape” sau „ca și” regi, considerând că proveneau din țări diferite.

„**The Apple Tree**” – Colind american („Mărul”) publicat pentru prima dată în 1784 în lucrarea lui Joshua Smith, *Divine Hymns or Spiritual Songs*.

Copacul vieții sufletul mi-a fermecat,
Verde mereu, de fructe încărcat;
Ceilalți copaci fără de fructe par
De îi compari cu mărul care e Iisus.

Frumos ca el nimic nu poate fi,
Asta o știu, și nici că pot privi

În slava care acum mi se arată
În mărul care e Hristos Iisus.

Căci fericire eu mereu am căutat
Și dragi plăceri mi-am cumpărat;
De toate m-aș lipsi, căci văd acum
Că mai presus e mărul care e Iisus.

Sunt ostenit de truda dinainte;
Aici oi odihni și-oi lua aminte;
Sub a lui umbră sta-voi la apus,
Sub mărul care e Hristos Iisus.

Voi sta și fructul sfânt îl voi mânca;
E ca un vin ce-mi încălzește inima,
Un fruct mai dulce ca nectarul
Crescut pe mărul care e Iisus.

Un fruct ce sufletul mi-l întărește
Și-a mea credință slabă o-ntărește;
Și mă îndeamnă să-mi doresc să fiu
Una cu mărul care e Iisus.

„The Blessings of Mary” Un colind popular american din Carolina de Nord („Fericirile Mariei”). Traducerea în limba română îi aparține lui Gabriel Stoian.

Prima bucurie-a Mariei a fost aceea a unului:
Știind că Iisus, fiul ei, era fiul etern
al Domnului;
Era fiul etern al Domnului, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost aceea a lui doi:
Știind că Iisus, fiul ei, putea citi scriptura pen-
tru noi;
Putea citi scriptura pentru noi, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui trei:
Știind că Iisus, fiul ei, putea libera pe cei
de păcate grei;
Putea libera pe cei de păcate grei, ca Emmanuel
prin slavă
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui patru:
Știind că Iisus, fiul ei, va trăi în veci ca un astru;
Va trăi în veci ca un astru, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui cinci:
Știind că Iisus, fiul ei, învia oamenii
din morțile-adânci
Învia oamenii din morțile-adânci, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui șase:
Știind că Iisus, fiul ei, putea lecu și din boale
descoase,
Putea lecu și din boale descoase, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost aceea a lui șapte:
Știind că Iisus, fiul ei, putea-nvinge iadul
și raiul peste noapte;
Putea-nvinge iadul și raiul peste noapte,
ca Emmanuel prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui opt:
Știind că Iisus, fiul ei, putea-ndrepta pe cel
în rele răscopt;
Putea-ndrepta pe cel în rele răscopt,
ca Emmanuel prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui nouă:
Știind că Iisus, fiul ei, putea face vin din apă
și rouă;
Putea face vin din apă și rouă, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea a lui zece:
Știind că Iisus, fiul ei, fără de condei putea
vorbe să ferece;
Fără de condei putea vorbe să ferece,
ca Emmanuel prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea
a lui unsprezece:
Știind că Iisus, fiul ei, lumea în rai o putea petrece;
Lumea în rai o putea petrece, ca Emmanuel
prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.

Altă bucurie-a Mariei a fost a aceea
a lui doisprezece:
Știind că Iisus, fiul ei, pe unii din boli putea
să-i desferece;
Pe unii din boli putea să-i desferece,
ca Emmanuel prin slavă,
Tatăl, Fiul și Sfântul Duh în întreaga eternitate.
(Vezi și CELE ȘAPTE BUCURII ALE MARIEI.)

Theotokos „Purtătoare de Dumnezeu“, titlu conferit Fecioarei Maria la Conciliul de la Efes (431). Acesta a determinat anumite tipuri de portretizare artistică a Mariei, de pildă așezată pe un tron, cu micul Iisus pe genunchi.

„**There Is No Rose of Such Vertue**“ Un colind englezesc anonim („Nu este un trandafir atâta de curat“) din secolul al XIV-lea sau al XV-lea, unul dintre primele în limba engleză. Cel mai cunoscut aranjament muzical a fost realizat de Benjamin Britten.

Nu este un trandafir atâta de curat
Ca acel ce pe Iisus în pântec l-a purtat.
Aleluia.

Că-n astă roză atât de mititea,
Și cerul și pământul încăpea.
Res miranda.

În roza-aceasta bine-i c-am zărit
Că El e Dumnezeuul întreit.
Pares forma.

Îngerii către păstori cântau
Gloria in excelsis Deo.
Gaudeamus.

Să ne bucurăm deci cu inima plină
De astă naștere divină.
Transeamus.

„**There's a Song in the Air**“ Josiah Holland (1819–1881), scriitor și medic, a scris versurile acestui colind („Plutește în aer o melodie“) care a apărut în culegerea sa din 1872, *The Marble Prophecy and Other Poems*. Muzicologul Karl P. Harington (1961–1953) a compus melodia în 1904.

Plutește în aer o melodie!
O stea se zărește pe cerul umil!
Se-aude o rugăciune de mamă,
Se-aude un plâns de copil!
Steaua lumina își dă pretutindeni,
Iar îngerii-n cor au cântat,
Că-n ieslea din Bethleemul Iudeii
Doarme în leagăn un Împărat!

Firea întreagă se veselește
Auzind despre nașterea cea minunată,
Că pruncul iubit al Fecioarei Maria
E Domn și stăpân peste lumea toată.
Steaua lumina își dă pretutindeni,
Iar îngerii-n cor au cântat,
Că-n ieslea din Bethleemul Iudeii
Doarme în leagăn un Împărat!

Steaua din cer și lumina ei mare
E călăuză din vremuri de demult;
Iar cântecul cela din depărtare
Pământu-a cuprins în dulce tumult.
Un foc arde în fiecare vatră
Și toți credincioșii așa au cântat,
Că-n ieslea din Bethleemul Iudeii
Doarme în leagăn Iisus Împărat!

În lumină cu toții ne bucurăm
Și glasul ne-alăturăm în șoapte
Cântecului ce din ceruri răsună
Și se aude tainic în noapte.
Slavă-nălțăm cuvântului sfânt
Ce din tărie ne-a fost nouă dat,
Și laudă-aducem în iesle, la leagăn,
Mântuitorului nostru, Iisus Împărat!

„**Third Day After Christmas, The**“ O poveste austeră („A treia zi de Crăciun“) de William Saroyan (1908–1991), despre un băiețel lăsat în frig de tatăl lui la trei zile după Crăciun, și

despre oamenii care încearcă să-l ajute. Ironic în povestea lui Saroyan este faptul că a treia zi de Crăciun este ziua Sfinților Inocenți, care comemorează uciderea pruncilor din Bethlehem la ordinele regelui Irod. Autorul însuși a crescut într-un orfelinat.

Thorlak, Sfântul Sfântul Thorlak Thorhallsson (1133–1193) a fost un călugăr și apoi episcop de Skaholt, Islanda, celebru pentru tentativele sale de a reforma bisericele și mănăstirile islandeze. Ziua sa este celebrată pe 23 decembrie, fiind marcată în Islanda printr-o masă cu un fel de chiftea din piscică-de-mare similară cu *lutefisk*, ale cărei delicii fac masa de Crăciun și mai apetisantă. Tot în această zi se împodobește pomul de Crăciun și se fac „ultimele cumpărături.

Thou Didst Leave Thy Throne Un colind englezesc pentru copii („Tronul ți l-ai părăsit“), pe versurile semnate de Emily Elizabeth Steele Elliott (1836–1897) și muzica preotului Timothy Richard Matthews (1826–1910). Elliott, fiică de cleric, era profund interesată de operele filantropice și de activitatea la școala de duminică a Bisericii Evanghelice. A publicat 141 de imnuri religioase.

Tronul ți l-ai părăsit și coroana cea regească,
pe pământ te-ai pogorât pentru a mea salvare;
dar în Bethlehem nu s-a putut să se găsească
un locșor pentru a ta sfântă naștere:

*O, în inima mea vino, Iisuse Doamne, în inima mea
e loc pentru tine.*

Cerurile-au răsunat de cântările-ngerești,
vestind a ta împărăție;
dar tu pe lume n-ai venit în iatacele domnești,
ci umil, în sărăcie.

Refren

Jivinele s-au hodinit și păsările cuib au găsit
în copacii din păduri;
dar tu-n iesle te-ai născut, al Domnului fiu iubit,
în pustiul Galileii.

Refren

Doamne, ai venit cu Cuvântul cel de viață plin,
și al tău popor l-ai eliberat;
dar cu ură mare și coroana cea de spin
te-au crucificat.

Refren

Când cerurile-or răsuna și îngerii or cânta
vestind venirea ta,
Glasul-ți drag acasă m-o chema și o zice așa:
„Loc e pentru tine aici în dreapta mea.“

*Inima-mi va tresălta, Domnul meu Iisus, când tu
vei veni și mă vei chema!*

Three Godfathers (1948) Vezi „BRONCHO BILLY AND THE BABY“.

Three Kings, The (TV, 1987) Trei pacienți ai unui spital de boli mintale evadează înveșmântați ai-doma celor Trei Magi, călare pe o cămilă. Jack Warden, Lou Diamond Phillips și Stan Shaw interpretează rolurile celor trei „Magi“ care conferă un sens nou Crăciunului în Los Angeles. Regia acestui film pentru televiziune („Trei regi“) este semnată de Mel Damski.

Timbre Tradiția timbrei de Crăciun a debutat în Canada în 1898, când autoritățile poștale au decis să marcheze reducerea prețurilor la efectele poștale în Imperiul Britanic prin emiterea unui timbru comemorativ cu harta lumii, care purta inscripția „XMAS 1898“, imperiul fiind desenat cu roșu.

Canada s-a oprit aici, astfel că nu au mai existat timbre cu teme de Crăciun până în 1937, când Austria a emis o marcă poștală cu trandafiri de Crăciun. Doi ani mai târziu, Brazilia a lansat unul pe care erau înfățișați cei Trei Magi și steaua călăuzitoare. Niciunul dintre aceste timbre nu fusese emis însă în mod special pentru Crăciun și de aceea, pentru adepții rigurozității filatelice, onoarea primelor timbre de Crăciun emise pentru această sărbătoare îi revine Ungariei, care în 1943 a lansat un set de trei mărci poștale, cu Păstorii

și îngerii, Nașterea și Adorația Magilor. Abia spre sfârșitul anilor 1950, colițele speciale de Crăciun au început să fie utilizate pe scară largă. Spania, Australia și Vaticanul aflându-se în frunte din acest punct de vedere.

Primul timbru american de Crăciun a fost emis în 1962 – o marcă poștală de 4 cenți, înfățișând o cunună. Ținând seama de spinoasa problemă a separării dintre stat și Biserică în viața politică americană, nu este surprinzător faptul că unele persoane au criticat Poșta din pricina acestei măsuri cu caracter religios, dar autoritățile poștale nu s-au lăsat intimidat și au continuat să emită timbre de Crăciun cu teme religioase și laice deopotrivă. (Din 1993, Poșta americană folosește pentru o astfel de distincție sintagmele „Sărbători contemporane” și „Sărbători tradiționale”, unicul text folosit fiind inofensivul „Felicitări“.)

În multe țări se obișnuia ca în perioada Crăciunului să fie emise timbre cu preț mărit, încasările fiind dirijate către acțiuni de binefacere, iar în unele state folosirea unor asemenea timbre era obligatorie pentru corespondența de sezon. Cuba a finanțat astfel o campanie anti-tuberculoză, iar în Costa Rica a fost construită o casă de copii. Vezi MĂRCI DE CRĂCIUN.

Tirggel Forme elaborate pentru biscuiții de Crăciun în Elveția, lucrate în lemn. Conferă biscuiților modele deosebite și îi imprimă cu scene de Crăciun. Multe au devenit piese de colecție, ca exemple ale artei populare.

Todi, Jacopone da (1228–1306) Călugăr franciscan și autor de colinde. Făcând parte dintr-o familie nobilă și de profesie avocat, Todi s-a alăturat franciscanilor după moartea soției sale, iar contemporanilor săi le părea „smintit ca o ciocârlie”; o vreme a fost închis din ordinul papei Bonifaciu al VIII-lea. Pe mormântul său este gravat textul *Stultus propter Christum, nova mundum arte delusi et coeli rapuit* („Nebun de dragul lui Hristos, printr-un nou vicleșug a păcălit lumea și a luat raiul cu asalt”). Todi a murit de Crăciun, în timpul slujbei de la miezul nopții.

Caracterul omenesc pe care primii franciscani încercau să-l atribuie Întrupării și Nașterii

este evident în următoarea poezie, una dintre numeroasele pe care da Todi le-a scris pe această temă:

Veniți și îl vedeți pe al ei Fiu
În fân adăpostit!
Iată-i mânuțele întinse către ea,
Ca să se joace fericit!
Iar ea îl strânge cald alături
Și-l învește și îl ocrotește,
Și sân îi dă cu drag să sugă,
Și al ei prunc cuminte crește.

Cu mâna stângă-l leagănă agale
Și îl alină și-l adoarme pe copil,
Și cântecele sfinte îi îngână-ncet,
În liniște, în staulul umil.
Îngerii-mprejurul lor veghează
Și în sunet de colinde toți dansează,
Și în versuri dulci, adevărate,
Cu dragoste ei cântă până-n noapte.

Toma, Sfântul Toma a fost unul dintre primii ucenici ai lui Iisus, cunoscut din *Evanghelia după Ioan* pentru că s-a îndoit de Înviere și din legende fiindcă s-a îndoit și de înălțarea la cer a Fecioarei. Se spune că ar fi propovăduit Evanghelia în India, unde i-a întâlnit și convertit pe MAGI și unde a fost martirizat. Ziua în care este celebrat, 21 decembrie, este marcată de o serie de obiceiuri de Crăciun.

În Anglia, femeilor sărace li se permitea în această zi să meargă din ușă-n ușă și să ceară de pomană. Obiceiul, numit „Tomasing” sau „mumping”, era considerat un prilej de a face o faptă bună, dovedind generozitate. De aici și versurile cântate de femeile nevoiaș:

O zi bună, o zi bună,
Toma Sfântul acuși trece,
Rogu-vă, dați de pomană,
Că viața acuși se petrece.
Sfinte Toma, Sfinte Toma,
Noaptea-i lungă, ziua-i scurtă,
Nu uitați de ziua lui Săn' Toma.

Obiceiul a dispărut în prima parte a secolului XX, când generozitatea a căpătat un cadru

instituționalizat de manifestare, iar atitudinile față de cerșit s-au înăsprit. Multe organizații de binefacere din Marea Britanie respectă însă ziua Sfântului Toma, alegând data de 21 decembrie pentru a oferi darurile bănești.

În Europa Centrală, de ziua Sfântului Toma erau alungați demonii cu ajutorul zgomotelor puternice, participanții, cu măști hidoase pe față, lovind din bice, trăgând cu armele și sunând din clopoței, sau folosind tămâie și apă sfințită și recitând rozariul. În Boemia, se spunea că Sfântul Toma însuși vine la miezul nopții într-un car de foc la cimitir, unde se întâlnește cu spiritele tuturor decedaților pe nume Toma; acolo le binecuvântează, iar după ce ele revin în morminte, sfântul dispore.

În alte regiuni ale Europei, 21 decembrie era ultima zi de școală înaintea vacanței de Crăciun – un prilej de inversiuni sociale, de BARRING-OUT sau de solicitare a unor mici daruri din partea profesorilor. În anumite părți ale Germaniei, cel care se trezește sau ajunge ultimul la muncă în ziua Sfântului Toma este declarat „măgarul lui Toma“. În Norvegia, odinioară se obișnuia ca toate pregătirile pentru Crăciun să fie încheiate până în ziua Sfântului Toma. Trebuia să fie tăiat deja suficient lemn cât să ajungă de pus pe foc vreme de două săptămâni; în caz contrar, sfântul avea să vină și să ia toporul. De asemenea, toată mâncarea trebuia să fie gata; dacă nu, un șir de ghinioane avea să pândească bucătăria.

„Tomorrow Shall Be My Dancing Day“ Un colind mistic din vestul Angliei, cântat de Hristos în ajunul nuntirii sale cu Biserica:

Vreau ca iubirea mea adevărată
Legenda vieții-mi ca s-o vadă,
Și-mi chem iubirea-n dans să mă petreacă.
Cântă: O, iubirea mea, iubirea mea,
Asta am făcut pentru iubirea mea adevărată.

Căci din fecioară preacurată m-am născut,
Și carnea cea trupească de la ea mi-e dată.
Că om ca toți ceilalți eu m-am făcut
Și-mi chem iubirea-n dans să mă petreacă.

Cântă: O, iubirea mea, iubirea mea,
Asta am făcut pentru iubirea mea adevărată.

În paie-am fost născut și înfășat
Umil. acolo-n ieslea cea săracă;
Între un bou și un asin am fost culcat
Și-mi chem iubirea-n dans să mă petreacă.
Cântă: O, iubirea mea, iubirea mea,
Asta am făcut pentru iubirea mea adevărată.

Și mai apoi sunt, iată, botezat,
Și Duhul Sfânt asupra mea se pleacă,
Și glasul Tatălui de sus se face auzit,
Și-mi chem iubirea-n dans să mă petreacă.
Cântă: O, iubirea mea, iubirea mea,
Asta am făcut pentru iubirea mea adevărată.

Tot ce îți pot oferi (1955) Glynis Johns și Cameron Macintosh interpretează rolul unui cuplu de tineri căsătoriți din secolul al XIX-lea, imigranți trăind în Vestul Sălbatic și încercând să-și crească cei șase copii. Când părinții lui mor, fiului cel mare, în vârstă de doisprezece ani, îi revine sarcina de a găsi în ziua de Crăciun cămine pentru frații și surorile lui. Cunoscut și sub titlul *The Day They Gave Babies*, acest film lacrimogen a fost regizat de Allen Reisner.

Tourtère Tradiționala plăcintă cu carne franco-canadiană, servită în seara de Ajun cu sos de roșii sau dulce-acrișor. Preparat din carne tocată de porc și de vițel, cu piure de cartofi, este un fel de mâncare nelipsit la mesele din Quebec.

„Toyland“ Fără a avea o conexiune directă cu Crăciunul, melodia „Toyland“ („Țărâmul Jucăriilor“) este difuzată frecvent în perioada sărbătorilor de iarnă. A apărut pentru prima dată în 1903, în opereta *Babes in Toyland* de Victor Herbert, care a fost transpusă de mai multe ori pe peliculă, cea mai cunoscută adaptare fiind cea din 1934, cu Stan și Bran. Versurile au fost scrise de Glen McDonough (1870–1924).

Când mari veți crește, dragii mei,
Bătrâni ca mine când veți fi,
Vă veți gândi la anii care
În fugă trec cu toții, dragii mei,

În fugă trec cu toții.
 Și la meleagurile numeroase
 Prin care-n viață ați trecut
 Vă veți gândi în zile tot mai dese;
 Dar cel mai mult îl veți iubi
 Pe cel în care ați crescut.

Când mari veți crește, dragii mei,
 O zi temută va veni
 Când printre buclele negre, scânteii,
 Un fir cărunt deodată veți zări.
 Atuncea la trecut o să visați și voi
 Așa cum mulți-naintea voastră au făcut,
 Și o să căutați cu forțe noi
 Acel tărâm în care ați crescut.

Tărâm de joc și jucării,
 Tărâm de dulci copilării,
 De-a pururi fericiți veți fi
 Cât timp în el veți zăbovi.

Tărâmu-n care-ai fost copil odat'
 Tărâm al bucuriei, fermecat,
 Afar' din el odată ce-ai pășit,
 Să te întorci e imposibil, greșit.

Trafalgar Square O piață în centrul Londrei, care celebrează victoria obținută în 1805 de trupele amiralului englez Horatio Nelson împotriva flotei franco-spaniole. În perioada Crăciunului, londonezii obișnuiesc să se strângă aici și să cânte colinde sub uriașul molid care, începând cu 1947, este donat în fiecare an orașului de norvegienii din Oslo, ca simbol al recunoștinței lor pentru ajutorul oferit de britanici în al Doilea Război Mondial.

Trandafir de Crăciun Două flori sunt cunoscute sub acest nume: *Anastatica hierochuntica*, numită și trandafir de Ierihon, o mică plantă anuală ale cărei frunze și flori uscate se deschid atunci când sunt udate – de aici și comparația cu pân-tecele Fecioarei Maria; și *Helleborus niger*, sau spânzul negru, cu flori albe și verzi și cu rădăcina otrăvitoare.

Trap for Santa Claus, A (1909) Unul dintre primele filme mute Biograph („Capcană pentru

Moș Crăciun“) regizat de D.W. Griffith. Din distribuția sa numeroasă a făcut parte și Mack Sennett, care avea să devină celebru ca regizor al filmelor de comedie bufă.

Travesti Obiceiul de a se costuma sau deghiza de Crăciun, așa cum este el practicat îndeosebi în Marea Britanie. În Insulele Shetland, așa-numiții Skeklers sau Gulicks – tineri în costume din paie, cu pălării conice și cu batiste care le acoperă fețele – pleacă la colindat în timpul celor Douăsprezece Nopti. Apropiindu-se de o fermă, trag un foc de armă; dacă sunt bine-veniți, li se răspunde la fel. Odată ajunși în casă, dansează și sunt răsplătiți cu gustări și câțiva bani. În Allendale, Northumberland, tinerii duc pe cap butoaie cu smoală aprinsă, pe care le aruncă într-un foc de tabără. Travestiul era un obicei de Anul Nou în partea estică a Scoției; tinerii deghizați, atât băieți, cât și fete, mergeau din ușă-n ușă, cântând sau dansând, termenul *guise-dancers*, „dansatori-deghizați“, era rostit uneori, greșit, *goose-dancers*, „dansatori-gâscă“.

Obiceiul era și prilej de distracție, și o metodă de a câștiga bani tipică veacului al XIX-lea. Asemenea colindatului, a intrat în declin în secolul XX, o dată cu introducerea ajutoarelor de stat și a muncii pe întreaga durată a anului, dar și a pătrunderii străinilor în comunitățile anterior omogene, ca urmare a mobilității forței de muncă. (Vezi MERSUL CU COLINDUL și PEERIE GUISEERS.)

Travestiurile și Crăciunul Un semnal limpede că inversiunile sunt la ele acasă și că dezordinea și toleranța festivă sunt permise este travestiul. Obiceiul își are originile în Saturnaliile romane, festival care avea loc la sfârșitul lui decembrie și a continuat să fie celebrat și după creștinarea Europei. În Evul Mediu au fost emise numeroase edicte în care autoritățile critică travestiul în rândul nivelurilor de jos ale clerului și în cel al maselor populare. În 1445, reprezentanții Facultății de Teologie din Paris deplâneau faptul că „preoții și ampoliații pot fi văzuți purtând măști cu chipuri monstruoase în orele de lucru. Toți dansează în strane înveșmântați ca femeile,

codoșii ori menestrelii”. În așa-numitul dans al coarnelor din Staffordshire există un participant în travesti, Domnița Marian, iar obiceiul TRAVESTIULUI în regiunea de sud-est a Scoției implică un personaj comic, Bessie Măturoaia – de fapt un bărbat deghizat în chip de baborniță. În tradiția MUMMING din Newfoundland, fiecare participant vine îmbrăcat în hainele sexului opus: fetele ca marinari, iar bărbații, în chip de femei. În Nova Scotia, femeile care mergeau în BELSNICKLING în costume de magi erau numite Kris Kringle.

Trinidad Tobago Crăciunul în acest stat insular se constituie într-un prilej de a privi înapoi, la anul care aproape că s-a scurs, și de a te pregăti pentru cel care urmează. Casa trebuie dereticată de-a fir a păr înainte de a fi decorată, iar o parte a bugetului alocat Crăciunului este întotdeauna direcționată spre cumpărarea a ceva nou pentru casă sau către reparații ori renovări. Celebra păjitură neagră cu fructe este pregătită cu mult timp înainte, pentru ca aromele să se poată intensifica. La fel se întâmplă cu băuturile preparate în casă: vin de banane Musa, bere de ghimbir, vin de măcriș și *Ponche à Crème*.

Meniul de Crăciun este îmbelșugat, felul principal constând de obicei în șuncă de porc sau, poate, curcan, alături de cartofi dulci, PASTELLES, *calaloo* (o plantă înrudită cu spanacul), *cajan* (un fel de mazăre tropicală), mere pădurețe și orez. Cantități suplimentare trebuie pregătite pentru rudele care se întorc din vacanța petrecută în America de Nord, vizitatorii fiind așteptați în primele două zile de Crăciun. Majoritatea familiilor merg la biserică pentru slujba de la miezul nopții de Ajun sau la cea din dimineața de Crăciun.

Specific pentru Crăciunul în Trinidad Tobago este muzica de sezon, *parang*. Termenul derivă din spaniolul *parranda*, sau „chef”, „petrecere”. Țara a fost colonie spaniolă până în 1797, când a intrat sub stăpânire engleză. Muzica este o combinație vioaie de influențe spaniole și venezuelene, fuzionate în decursul secolelor. Înainte vreme se obișnuia ca grupuri de *parranderos* să meargă din casă în casă, cântând aceste melodii de Crăciun (majoritatea în

spaniolă) și primind în schimb mici tratații. La fel ca *parrandistas* din Puerto Rico, există unele cântece de stradă și altele ce vor fi interpretate înăuntru. Astăzi, instrumentele tradiționale au lăsat locul celor electrice, astfel că tradiționaliștii sunt deranjați de modernizarea acestei forme de artă, dar spiritul muzicii nu s-a schimbat. Un nou tip a apărut însă, numit *soca-parang*, cântând Crăciunul pe alte ritmuri și cu versuri în engleză.

Odată ce Crăciunul a trecut, locuitorii din Trinidad Tobago încep să se pregătească pentru apropiatul carnaval.

„**Trois basses messes, Les**” O cunoscută povestire franceză scrisă de Alphonse Daudet (1840–1897) în 1875, care ar avea la bază un basm provensal. În secolul al XVI-lea, preotul Dom Balaguère așteaptă cu atâta nesat ospățul de Crăciun, *réveillon*, cu fazan, păun și curcan umplut cu trufe, păstrăv și vin, încât cade pradă ispitei diavolului și se grăbește să termine mai repede cele trei slujbe religioase cuvenite. Dumnezeu declară că preotul nu va intra în rai până ce nu va oficia trei sute de slujbe de Crăciun în capela sa. Astfel, fantoma lui trebuia să bântuie altarul vreme de secole, până la împlinirea pedepsei.

Truth About Father Christmas, The Prima piesă („Adevărul despre Moș Crăciun”) scrisă pentru radio în Marea Britanie și difuzată de BBC în 1922, în ziua de Ajun. Este semnată de Phyllis M. Twigg.

„**Tu scendi dalle stelle**” Un colind italian, scris în 1853 de episcopul napolitan Alphonsus Liguori.

Din stele ai coborât, o, împărat divin,
Și te-ai născut în grotă, acolo unde-i frig.
O, prunc divin, cum tremuri eu te vād!
Ce preț plătit-ai pentru dragostea ce-mi porți!

Tu, care lumea întregă ai creat-o.
Haine nu ai, și nici foc să te-nălzească.
O, Doamne al meu, prunc micuț,
Cât te iubesc mai mult pentru astă sărăcie,
Căci din dragoste ești tu sărac.

Turrón Un desert tradițional de Crăciun în Spania și în țările hispanice, preparat din nuga cu migdale.

Turtă dulce Se pare că ghimbirul a ajuns în Europa în secolul al XI-lea, adus de cei care făceau negoț cu Orientul Mijlociu. Beneficiile sale au fost rapid recunoscute: putea fi folosit în scopuri medicinale (pentru a trata flatulența, mahmureala și tulburările stomacale), în chip de conservant și pentru aromatizarea alimentelor, astfel că în scurt timp a început să fie comercializat la târguri pe întregul continent. Centrul negoțului medieval cu ghimbir se afla însă la Nürnberg, oraș care a devenit celebru pentru turtă dulce preparată de o breaslă specială de *Lebkuchler*. Turta dulce era, așa cum este și astăzi, un articol foarte solicitat în piața de Crăciun din Nürnberg, Christkindlmarkt.

Turta dulce poate fi moale sau tare, albă sau neagră, cu gust mai mult sau mai puțin intens. De asemenea, poate fi tăiată în forme diverse, cele mai cunoscute fiind omuleții de turtă dulce (despre care unele opinii afirmă că ar fi fost „inventati” de regina Elisabeta I a Angliei) și căsuțele din turtă dulce, pe care germanii le numesc *Hexenhäusle*, „casele vrăjitoarelor”, de la casa cotoaroanei din povestea cu Hänsel și Gretel. Turta dulce poate fi totodată tăiată în forme potrivite pentru a fi atârnată în brad ca ornamente.

Turturea În arta creștină este un simbol al purității. Iosif din Nazareth a dus la Templu două turturele într-un coș, pentru purificarea Mariei.

Tusser, Thomas Fermier, muzician și scriitor, Tusser (circa 1524–1580) este cunoscut îndeosebi ca autor al proverbului „Crăciunul e doar o dată în an”. Din observațiile sale făcute în secolul al XVI-lea asupra agriculturii și activităților gospodărești se cunosc astăzi numeroase tradiții englezești de Crăciun. Pentru el, sărbătoarea era în primul rând un prilej de festinuri și de generozitate, ambele – susținea el – fiind utile.

Ia tu iedera, nevestă, și ornează a ta casă,
Iar piftia fierbe-o bine și-ai grijă s-o faci gustoasă;

Să ne înveselești pe toți, căci știi bine cum
se face,
Cum e obiceiul bun, pe care tot omu-l place.
De Crăciun vesel să fii, Domnului
să-i mulțumești,
Iar pe vecinii tăi, de-s săraci, să-i omenești.
Tot anul să-ți fie milă de cei ce-s săraci și goi,
Iar Domnul îți va trimite mult noroc în haine noi.
Recoltă îmbelșugată să ai în a ta cămară
Și ogorul să-l sădești și să-l muncești
până-n vară.
Câștigul de o fi mic, plăcerea fi-va mai mare;
De-or fi ele amândouă, nu e bai, nici supărare.
La vite și în ogradă să fii sprinten ca lăstunul,
Dară să te hodini bine cât timp o ținea
Crăciunul.

În lucrarea sa „Christmas Husbandry Fare” („Mâncăruri de Crăciun”), Tusser spune:

Bărbatul și a sa soață acum să se veselească,
Să aibă haine frumoase – e firesc
să se gătească.
Și-amândoi grijă să aibă la Crăciunul ce-o
să vină,
Vecinii să-i omenească, să aibă o zi senină.
De mâncat și de băut, și un foc în vatră-aprins,
Piftie, fierturi, cârnați și muștar iute, încins.

Oaie, vită, porc să fie, bucate îmbelșugate,
Gâscă, vițel și clapon și curcan, toate-mpănate;
Brânză, mere, nuci pe-alese și colinde urătoare,
Așa cum la noi la țară se face de sărbătoare.

Cât plăti-va omul nostru pentru toate aceste,
dar?
Mai nimic, căci chibzuință-i trebuie unui
gospodar;
Tot ce-i scump el ocolește și apoi zâmbește-avan,
Căci așa pe gospodar n-o să-l coste niciun ban.

Tussie Mussies Buchețele de plante aromatice și ierburi. În Evul Mediu, oamenii obișnuiau să poarte astfel de buchețele aproape de nas, pentru a masca mirosul caracteristic vieții înainte de apariția instalațiilor sanitare în interiorul caselor; se crede de asemenea că era o

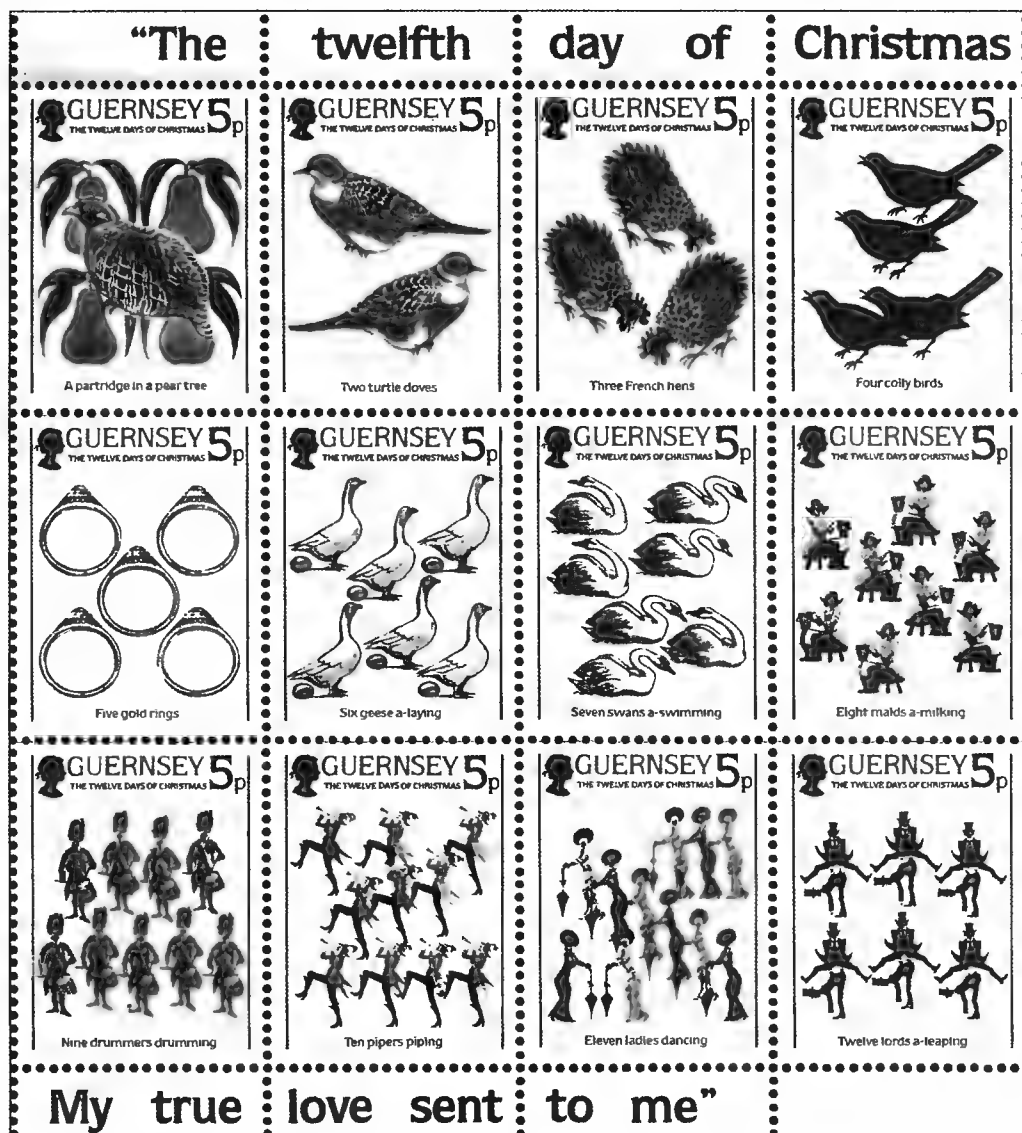

modalitate de prevenire a bolilor cu transmitere aeriană. Astăzi ele sunt folosite în general pentru a parfuma dulapurile și sertarele, dar recent unii americani au început să decoreze cu ele pomul de Crăciun.

„Twas the Night Before Christmas“ Vezi „A VISIT FROM ST. NICHOLAS“.

„The Twelve Days of Christmas“ O poezioară de sezon („Cele douăsprezece zile de Crăciun“)

ale cărei origini s-ar putea afla în cântecele magice de numărătoare ale păgânilor sau în anticele imnuri latine cu numere crescătoare la fiecare strofă: un Dumnezeu, două Testamente, trei patriarhi, patru Evanghelii, cinci Cărți ale lui Moise și așa mai departe, până la doisprezece apostoli. Într-o versiune franceză mai veche, avem o umplutură fără oase, două piepturi de vițel, trei hălci de vită, patru picioare de porc, cinci pulpe de miel, șase potârnicchi cu varză, șapte iepuri la proțap, opt

„Twelve Days of Christmas, The“ Toate darurile celor Douăsprezece Zile de Crăciun sunt reprezentate pe acest set de timbre din Bailiwick of Guernsey.

farfurii de salată, nouă feluri de la bucătărie, zece cufere pline, unsprezece fete frumoase și doisprezece muschetari cu săbii.

Există numeroase versiuni ale poeziei, dar în limba engleză cea mai veche provine dintr-o carte cu cântecele pentru copii din 1780, intitulată *Mirth Without Mischief* („Veselie fără gălăgie”). În cadrul unui joc de Crăciun, cel care greșea sau sărea un vers atunci când colindul era cântat în grup trebuia să plătească o amendă.

Un mit care circula în ultima vreme pe internet considera cântecul ca pe un cod secret prin care catolicii englezi își puteau menține credința vie în anii de după Reformă, când religia lor era descurajată, însă ideea pare doar o altă născocire vehiculată în spațiul virtual. Nici unul dintre respectivele așa-zise înțelesuri ascunse (potârnichea reprezentându-l pe Iisus, spre exemplu) nu are caracter catolic.

Versiunea actuală a fost compusă de J.O. Helliwell în 1842, dar unele variațiuni ameri-

cane regionale includ „cerbi alergând” și „lupi urlând”, în vreme ce variantele australiene și neo-zeelandeze populează cântecul cu animale și plante indigene, precum „un pukeko într-un pom-ferigă”.

Întregul șir de daruri este redat în ultima strofă a cântecului:

În a douăsprezecea zi de Crăciun,
Iubirea mea adevărată mi-a trimis:
Doisprezece toboșari bătând,
Unsprezece fluierari fluierând,
Zece domni sărind,
Nouă doamne dansând,
Opt fete mulgând,
Șapte lebede înotând,
Cinci inele din aur,
Patru păsări cântătoare,
Trei găinușe franțuzești,
Două turturele,
Și o potârniche într-un par.

Țara Galilor Astăzi, velșii celebrează Crăciunul în mare parte la fel ca vecinii lor englezi, dar unele obiceiuri de sezon păstrează încă urme clare ale vechilor tradiții locale.

Un spectacol remarcabil este cel oferit de **MARI LWYD**, un cap de cal prins în vârful unui par, manevrat de un bărbat acoperit cu o pânză albă. Acesta este însoțit de un grup de alți bărbați cu care merge din ușă-n ușă. Ei cer să fie primiți înăuntru rostind o poezioară ritualizată. Urmează un schimb de replici între gazdă și vizitatori, iar în cele din urmă grupul este primit înăuntru, unde interpretează mici scenete în schimbul unei tratații. Când vine vremea să plece, grupul cântă un cântec de binecuvântare și apoi se îndreaptă spre locuința următoare. Obiceiul a dispărut în secolul XX, dar în unele zone a fost readus în actualitate.

PLYGAIN era o slujbă religioasă din dimineața de Crăciun, oficiată devreme, la ora 3, în care credincioșii cântă colinde, ținând în mână lumânări aprinse. Colindele erau interpretate de soliști, triouri și cvartete, până la răsăritul soarelui, când era servit micul dejun. Unii așteptau slujba cu cele mai bune intenții, vorbind cu prietenii, în vreme ce alții își petreceau timpul bând și îmbătându-se. Din cauza acestora din urmă, obiceiul a intrat într-un con de umbră în secolul al XIX-lea. Slujba a fost readusă în actualitate de bisericele metodiste, în unele dintre ele fiind încă oficiată.

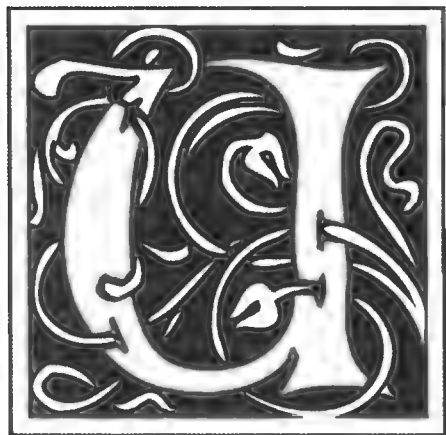
În ziua Sfântului Ștefan, *Gwyl San Steffan*, avea loc ritualul **HOLMING**, în care băieții se loveau reciproc cu ramuri de laur. Se credea că rănilor astfel provocate, din care dădea sângele, adu-

ceau noroc. *Sanguinolente* erau deopotrivă tradiția în care cailor și vitelor din gospodărie le era luat sânge pe 24 decembrie și obiceiul vânării pitulicii. Grupuri de băieți prindeau o pasăre și o duceau din casă în casă, în schimbul unei mici tratații. Preocupările pentru drepturile animalelor au făcut ca, în ultima vreme, să fie folosită în cadrul acestui ritual o pasăre artificială.

Printre obiceiurile de Anul Nou în Țara Galilor se numără **PRIMUL PESTE PRAG**, conform căruia prima persoană care intră în casă pe 1 ianuarie trebuie să fie, preferabil, un bărbat brunet; femeile și bărbații blonzi sau roșcați trebuie să aștepte până ce în casă intră mai întâi persoana potrivită. Toate datoriile trebuie plătite înainte de prima zi a anului, pentru ca acestea să nu se întindă pe durata întregului an; nimic nu trebuie împrumutat pe 1 ianuarie, ca să nu fie alungat „norocul” casei. Tot atunci, băieții merg pe străzi cu un vas cu apă scoasă dintr-un puț sau de la un izvor din zonă. Ei stropesc ușile caselor cu această apă folosind o ramură de brad sau alt conifer și cântă un cântec (astăzi enigmatic), în speranța că vor primi ceva bani. Uneori, duc cu ei un **CALENNIG**, un măr în care au fost înfipte alte fructe, cereale și ierburi.

În a Douăsprezecea Noapte (5 ianuarie), plantele care au decorat casa de Crăciun trebuie scoase, iar resturile bușteanului de Crăciun îndepărtate din vatră; cenușa va fi pusă în pământ odată cu semințele, în primăvară, pentru a asigura fertilitatea solului. În a Douăsprezecea Zi este mâncată tradiționala prăjitură de Epifanie, iar oaspeții caută amuleta ascunsă înăuntru. Cei care o găsesc sunt declarați rege și regină, prezidând festivitățile zilei.

Țara Jucăriilor (TV) (1986) Performanța lui Richard Mulligan în rolul hainului Barnaby oferă un interesant contrast cu minimalismul rigid al lui Keanu Reeves în chip de Jack Nimble în acest remake regizat de Clive Donner după pelicula clasică din 1934. Drew Barrymore interpretează rolul încântătoarei Lisa, iar Pat Morita este Păpușarul. Leslie Bricusse a realizat noul aranjament muzical, păstrând însă vechile și îndrăgite melodii „Toyland” și „March of the Wooden Soldiers”.

Uciderea pruncilor „Iar când Irod a văzut că a fost amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând, a ucis pe toți pruncii care erau în Bethleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai jos, după timpul pe care îl aflase de la magi. Atunci s-a împlinit ceea ce se spusese prin Ieremia prorocul: «Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă; Rahela își plânge copiii și nu voiește să fie mângâiată pentru că nu sunt».” În *Evanghelia după Matei* 2:16-18 este descrisă reacția regelui IROD la fuga Magilor și la aflarea veștii că în Bethleem se născuse un posibil rival la tronul lui. Astfel, a ordonat uciderea tuturor copiilor de sex masculin mai mici de doi ani, pentru a fi sigur că scapă astfel de rivalul său. Ziua de 28 decembrie a fost desemnată de Biserica Catolică (29 decembrie în Biserica Ortodoxă) pentru a comemora Uciderea pruncilor – primii martiri ai epocii creștine. Deși Biserica medievală considera că 144 000 de copii au fost omorâți atunci, estimările moderne, bazate pe suprafața probabilă a Bethleemului la vremea respectivă, aproximează la zece.

Incidentul a constituit de multă vreme un subiect predilect în arta creștină; rolul central în această iconografie l-au deținut imaginile reprezentând mame plângându-și copiii morți, pe Irod așezat pe tron, soldați cu săbiile ridicate și, ocazional, pe Elisaveta fugind cu micul Ioan Botezătorul. O ilustrare frapantă, însă din multe puncte de vedere atipică, este lucrarea din 1566 intitulată *Uciderea pruncilor*, pe care autorul, Pieter Bruegel, o plasează într-un sat nins din Olanda cotropită de trupele spaniole

(Vezi planșele color, fig. 13). Misterele din Evul Mediu, precum *PIESA LUI IROD*, s-au axat și ele asupra masacrului. Printre colindele în care este menționat se numără și „Coventry Carol”.

Ziua este marcată de numeroase ceremonii și credințe populare, multe dintre ele referitoare la copii. Vezi *INOCENȚI*, *ZIUA SFINȚILOR*. Pentru obiceiurile din Anglia, vezi *CHILDERMAS*.

Ucraina Crăciunul în Ucraina începe cu o perioadă de pregătiri spirituale de 39 de zile: post fără carne, reconciliere cu ceilalți membri ai familiei și cu vecinii, dereticarea casei și a curții pentru festivitățile în onoarea nașterii lui Iisus. Perioada include câteva zile ale sfinților caracterizate de tradiții vechi de secole, multe implicând ghicirea viitorului sau aflarea ursitului/ursitei. În ajun de ziua Sfintei Ecaterina, spre exemplu, băieții posteau și se rugau să le fie trimisă o soție bună. În ziua Sfântului Andrei, fetele ascultau lătratul câinilor – viitorul mire avea să vină din acea parte a satului în care se auzeau lătrăturile – sau sperau să-și vadă ursitul în vis. De Sfântul Nicolae, acesta vine pe la copii sub chipul unui episcop impunător, eventual însoțit de îngeri, și înainte de a le împărți darurile, îi întreabă dacă au fost cuminți și dacă știu bine religie. Cei care nu au ocazia de a-l vedea în persoană își așază încălțările sau un platou pe pervazul ferestrei, pentru ca Moșul să le umple cu daruri pe timpul nopții.

Între timp sunt finalizate pregătirile pentru Sviata Vecera, cina din seara de Ajun. Animalele primesc mai multă mâncare, iar sub masă și sub fața de masă sunt puse câteva paie, în amintirea nașterii sfinte în staulul de dobitoace. În fereastră este pusă o lumânare, pentru a le arăta drumul celor fără adăpost, iar la masă este rezervat un loc pentru un vizitator necunoscut sau pentru spiritele celor răposați din familie. Elementul central al mesei este o pâine rotundă, împletită, cu o lumânare în mijloc. Capul familiei aduce în încăpere *diduh* („duhul străbunilor”), un snop de grâu care simbolizează unitatea de generații a familiei, și îl așază la icoanele de pe peretele dinspre est. (Snopul și pomul de Crăciun rămân în casă până în ajun de Epifanie, când sunt scoase, iar *diduh* este ars.)

Când prima stea apare pe cerul serii, e semn că poate începe masa cu 12 feluri fără carne. Tatăl citește o rugăciune și îi salută pe cei de la masă cu tradiționalul *Hristos narodiusia!* („Hristos s-a născut!“), iar ei îi răspund *Slavimo Ioho!* („Slavă Lui!“). Toți încep apoi să mănânce primul fel tradițional, *kutya*, un terci din grâu îndulcit cu miere, simbol al vieții și al prosperității. Celelalte feluri includ pește, găluște, sarmale, fasole, sfeclă, amestecuri de legume, ciuperci, supă și compot de fructe. După cină, copiii caută bomboane prin paie și, uneori, se duc cu mâncare la bunici și la nași. Apoi se cântă colinde, iar seara se încheie cu participarea la slujba de la miezul nopții. (Vezi planșele color, fig. 28.)

(În epoca precomunistă, darurile nu erau primite în Ajun de Crăciun, ci de ziua Sfântului Nicolae. În timpul regimului sovietic, sărbătorirea Sfântului Nicolae și a Crăciunului au fost interzise, locul lor fiind luat de festivitățile de Anul Nou și de Moș Gerilă. În diaspora, în principal în SUA și Canada, unde s-au refugiat sute de mii de ucraineni, mulți au adoptat Crăciunul ca moment al schimbului de daruri, așezându-le sub pomul împodobit. Dar pentru a-și afirma identitatea culturală distinctă, ei au păstrat vechiul calendar iulian, astfel că sărbătorile lor survin la 13 zile după cele din restul lumii, care a adoptat calendarul gregorian; prin urmare, ei celebrează Crăciunul pe 7 ianuarie.)

Odată ce postul a luat sfârșit, se poate trece iar la mâncărurile cu carne și cu produse lactate, astfel că în ziua de Crăciun mesele sunt întinse din nou. Familiile merg în vizite și primesc grupuri de colindători pe care îi răsplătesc cu bani și cu câte ceva de mâncare. Ucrainenii nu glumesc când vine vorba despre colinde, cântând două tipuri de imnuri de Crăciun: *koliadki*, interpretate în ziua de Ajun și în cea de Crăciun, și *șcedrivki*, cântate de Anul Nou și de Epifanie. Printre acestea din urmă se numără și cel mai cunoscut colind ucrainean, „Șcedrik“, compus de Nicolai Leontovici, tradus în engleză sub titlul „CAROL OF THE BELLS“. Grupul de colindători include în mod tradițional o persoană în costum de capră, o alta cu o stea în vârful unui par, cineva cu un săculeț și, uneori, muzicanți cu instrumente populare. Colindătorii trebuie

să ceară mai întâi permisiunea de a cânta și, când aceasta le este acordată, interpretează câte un cântec pentru fiecare membru al familiei, până la cel mai mic copil. Uneori ei dansează și joacă un mic scheci umoristic despre moartea și învierea caprei – în mod limpede o reminiscență a vechilor ritualuri păgâne de fertilitate. Programul colindătorilor se încheie întotdeauna cu recitarea unor poezii prin care celor din casă li se urează prosperitate. Pe lângă colindători, pe la casele ucrainenilor în perioada Crăciunului poate trece și o trupă de teatru de păpuși. Folosindu-se de o scenă dublă portabilă, păpușarii redau povestea Nașterii și pun în scenă basme populare patriotice. (Vezi VERTEP.)

Ajunul Anului Nou, *Malanka*, este un alt prilej de petreceri și mese întinse, cu urări și colinde, cu muzică și dansuri specifice. Când Ucraina era parte a Uniunii Sovietice, autoritățile comuniste încurajau populația să perceapă Anul Nou ca pe un înlocuitor al Crăciunului, MOȘ GERILĂ luând locul Sfântului Nicolae ca aducător de daruri.

Ultima zi din sezonul de Crăciun ucrainean este *Iordan*, sau Epifania, care celebrează botezul lui Iisus în râul Iordan. Preoții binecuvântează apele în cadrul unei ceremonii la care oamenii participă cu stindarde solemne. Desori, ceremonia are loc în aer liber, pe un lac înghețat pe care va fi fost ridicată o uriașă cruce din gheață. Preotul sfințește apa, iar trei lumânări sunt cufundate în undele înghețate, ca simbol al necesității botezului. Apoi oamenii se întorc acasă cu apă sfințită.

Ultima noapte senină (1991) Un film („A Midnight Clear“) în care tineri soldați americani sunt trimiși într-o misiune riscantă, în ultima iarnă a celui de-al Doilea Război Mondial. Ei întâlnesc un grup de germani cu care petrec Crăciunul și care vor să se predea. Germanii insistă însă să simuleze o luptă, pentru a-și salva onoarea, înainte de a fi luați prizonieri. Cum filmul se constituie într-un mesaj antirăzboi, sfârșitul este unul tragic. Regizat de Keith Gordon și filmat de Tom Richmin, filmul îi are în rolurile principale pe Ethan Hawke, Gary Sinise, Curt Lowens și Kevin Dillon.

Un Crăciun de neuitat (1989) La fel ca toate parodiile din ciclul *National Lampoon*, și aceasta se bazează pe un umor insipid, dar povestea reünirii neajutorărilor membri ai familiei Griswold are și câteva momente înduioșătoare. Regizat de Jeremiah S. Chechik, cu un scenariu de John Hughes, filmul îi are în rolurile principale pe Chevy Chase (Clark Griswold) și pe Beverly D'Angelo (soția lui), cu Randy Quaid, Diane Ladd, E.G. Marshall și Juliette Lewis interpretând partiturile diverselor rude.

Un Crăciun negru (1975) Grație generoaselor stipendii guvernamentale, canadienii au scos pe bandă rulantă, în anii 1970, acest gen de filme horror de mâna a doua. În timpul vacanței de Crăciun, fetele dintr-o școală sunt terorizate de un ucigaș turbat. Partea distractivă la acest film este urmărirea unor actrițe ca Margot Kidder și Andrea Martin, care au trecut ulterior la lucruri mai serioase. Intitulat și *Silent Night, Evil Night* sau *Stranger in the House*, a fost regizat de Bob Clark (cel care ne-a dăruit minunatul *A Christmas Story* și jalnicul *Porky's*).

Un Moș Crăciun găinar (1982) Acest film francez („Le père Noël est une ordure”) regizat de Jean-Marie Poiré a devenit un favorit al iubitorilor genului. Comedia neagră a cărei acțiune se petrece într-un birou al asistenților sociali în ajun de Crăciun redă aventurile unui șir de inadaptați care vin pentru a primi ajutor. Nora Ephron a încercat, fără prea mult succes, să realizeze o replică în engleză a filmului, cu titlul *Încurcături sentimentale*.

Un musafir de pomină (1941) Un film încântător („The Man Who Came to Dinner”), chiar dacă puțin cam teatral, despre un scriitor plin de sine care, din cauza unui picior rupt, se vede nevoit să-și petreacă iarna în casa unei familii oarecare. Acolo, intervine în viața acesteia și se dă în spectacol. Pelicula are la bază o piesă de George S. Kaufman și Moss Hart și este plină de parodieri ale unor nume cunoscute din lumea spectacolului. Din distribuție fac parte Bette Davis, Monty Woolley, Jimmy Durante și Ann Sheridan. Regizat de William Keighley.

„Un prunc ni s-a născut în Viflaim” Un colind anonim din secolul al XIII-lea, scris în latină în Europa Centrală, poate în Germania sau în Boemia, cu titlul „Puer natus în Bethlehem”, și a fost inclus în PIAE CANTIONES. J.S. Bach a adaptat melodia originală, aceasta fiind utilizată începând cu secolul al XVI-lea, până în prezent.

Un prunc ni s-a născut în Viflaim,
Deci veselește-te, Ierusalim!
Aleluia!

În trup de om el s-a înveșmântat,
Cuvântul Domnului în Fiul întrupat.
Aleluia!

Când Gavriil Mariei i-a vestit,
În al ei trup Fiul s-a zămislit.
Aleluia!

Din pânțec ne-ntinat el s-a născut,
Și tată pământesc nu a avut.
Aleluia!

În trup ca noi Fiul s-a-ntrupat,
Neatins de-ntâiul omenesc păcat.
Aleluia!

În ieslea sfântă legănat,
La ceruri pe vecie s-a-nălțat.
Aleluia!

Un bou și un asin mi l-au vegheat,
Știind că este al lumii împărat.
Aleluia!

Păstorilor un înger sfânt le-a apărut
Și i-a vestit că Fiul s-a născut.
Aleluia!

Din depărtări magii la iesle au venit,
Cu mir, aur și smirnă toți l-au dăruit.
Aleluia!

Pe rând în ieslea mică au intrat,
Pe Fiul nou-născut l-au adorat.
Aleluia!

Și noi cu bucurie să ne adunăm,
Pe Domnul sfânt să-l laudăm.

Treimea Sfântă toți să o slăvim,
Și pururi Domnului să-i mulțumim.

Uncle Mistletoe Un analog de inspirație comercială al lui Moș Crăciun („Unchiul Vâsc“), inventat spre sfârșitul anilor 1940 de magazinul universal Marshall Fields din Chicago. Descriș ca „un elf înaripat, cu chip întunecat, purtând capă și joben“, personajul trăia alături de consoarta sa, Aunt Holly („Tușa Laur“), în conacul „Norișor Comod“ (creația vitrinierului Homer Sharp), la etajul opt. Unchiul Vâsc a atras numeroși copii care s-au înscris în al său „Club al Fericirii“ și a apărut chiar la televiziune, sub formă de desen animat, în perioada sărbătorilor de iarnă. În 1951, formația instrumentală Three Suns a înregistrat un disc de 45 rpm intitulat „Uncle Mistletoe“, personajul devenind la un moment dat subiect al unei cărți pentru copii. Piese de colecție Uncle Mistletoe și Aunt Holly sunt încă fabricate pentru Marshall Fields.

Unchiul Vâsc a fost doar una dintre contribuțiile magazinelor nord-americane la panopia Crăciunului. Pentru altele, vezi PUNKINHEAD și RUDOLPH, RENUL CU NAS ROȘU.

Ungaria De secole, Ungaria se află la o răspântie culturală. Situată la granița dintre Europa Occidentală și cea de Est, cu o identitate etnică bogată, în care protestantismul și catolicismul au deopotrivă numeroși adepți, Ungaria își dezvăluie moștenirea culturală și în modul în care celebrează Crăciunul.

De ziua sa, 6 decembrie, Sfântul Nicolae (Mikulás în limba maghiară) sosește în veșmântul său tradițional și aduce dulciuri și mici daruri copiilor cuminți și nuiete celor obraznici. Copiii își lasă la vedere pantofii lustruiți, pentru ca Moș Nicolae să-i umple cu daruri. În călătoriile sale prin centrele comerciale și în diverse parade, acesta este însoțit deseori de un înger și de un drăcușor pe nume Krampusz.

Dar sosirea Sfântului Nicolae este doar o avanpremieră a celebrărilor de Crăciun, care

Ungaria Fuga în Egipt este reprezentată pe acest timbru de Crăciun din Ungaria.

ating apogeul pe 24 decembrie. Adulții se grăbesc să vină acasă de la serviciu, copiii sunt trimiși la joacă, iar pomul este împodobit în absența lor. După vizita celui care aduce darurile (care în seara de Ajun este pruncul Iisus sau un înger al său), sună un clopotel și copiii vin să vadă pomul și să deschidă darurile. După cină, familia cântă colinde și participă la slujba de la biserică. Următoarele două zile sunt libere, fiind sărbători naționale. Ziua de Crăciun este petrecută în familie, cu o masă bogată la amiază, de obicei pe bază de curcan; vizitele la rude sau prieteni au loc pe 26 decembrie.

Printre deliciale de sezon se numără *szalon cukor*, bomboane de ciocolată umplute cu marșipan sau jeleu și învelite în staniol strălucitor, și *baigli*, prăjituri tradiționale cu nucă și mac.

„Unto Us a Boy Is Born“ O traducere în limba engleză a imnului de Crăciun „PUER NOBIS NASCITUR“, realizată de Percy Dearmer (1867–1936), unul dintre editorii lucrării *Oxford Book of Carols*, în 1928 („Un Prunc nouă ne-a fost născut“).

Un Prunc nouă ne-a fost născut!
Împărat al întregii creații,
În astă lume hădă El a apărut,
Domn al fiecărei nații,
Domn al fiecărei nații.

Înfășat în staul El a șezut,
Între blânde dobitoace;
Dar vitele îndată au văzut
Că pe oameni El îi întrece,
Că pe oameni El îi întrece.

Irod de frică fost-a cuprins:
„Un rege-ntre evrei – blasfemie!”
Și pe toți pruncii crud i-a ucis
La Bethlehem, cu mânie,
La Bethlehem, cu mânie.

Fiul Mariei, odinioară venit
Cu dragoste să ne mântuiască,
Pe toți cu-nțelepciune ne-a păstorit
Spre slava cerească,
Spre slava cerească.

El e început și El e sfârșit!
Așa vestește orga tunător,
Iar glasurile noastre, neprecupețit
I se alătură în cor,
I se alătură în cor.

„Up on the Housetop” Odată cu acest colind („Sus pe casă”) Benjamin R. Hanby (1833–1867) a creat una dintre primele piese americane despre Santa Claus și totodată unul dintre primele cântece de Crăciun americane cu caracter laic. Melodia a fost înregistrată de Gene Autry și Hopalong Cassidy.

Sus pe casă renii-au poposit,
Din săniuță iute Moșul a sărit,
Cu sacul plin pe coș a coborât;
Cu jucării pentru copii el a venit,
Și bucurie de Crăciun le-a dăruit.

Ho, ho, ho!
Ce mare bucurie!
Ho, ho, ho!
Ce mare bucurie!

Sus pe casă,
Moșul bun,
Pe coș intră
Mos Crăciun!

Ciorapul micuței Nela
Primul este pus;
Dragă Moș Crăciun,
Umple-l până sus.
Să-i dai o păpușă
Cu pantofi și rochii,
Una care știe
Să închidă ochii.

Refren

Al doilea-i ciorapul
Micului Martin;
Moșu-i generos,
Ciorapul e plin.
Iată deci o pușcă,
Ce ochește bine,
Mai e și o minge
Și un tren pe șine.

Refren

Up-Helly-Aa O extraordinară procesiune organizată la Lerwick, în insulele Shetland, al cărei nume derivă de la termenul „Upholiday”, sau „A Douăsprezecea Zi” (deși ceremonia se desfășoară întotdeauna pe 29 ianuarie). Sute de oameni în costume vikinghe străbat străzile cu torțe în mâini, ducând o machetă de mari dimensiuni a unei ambarcațiuni vikinghe. Participanții sunt numiți *Guizers*, iar liderul lor este *Guizer Jarl*. Marșul lor este însoțit de grupuri muzicale, și toți cântă așa-numitul „Cântec Up-Helly-Aa”. La finele procesiunii, vasul (un memento al secolelor de dominație a vikingilor în insulă) este incendiat în vreme ce participanții cântă „The Norseman’s Home”, sirenele ambarcațiunilor din port sună, iar spectatorii izbucnesc în urale. În cele din urmă, după o noapte scaldată în alcool, sezonul Crăciunului se încheie în mod oficial.

Aceasta este doar una dintre tradițiile scoțiene care au în centru forța purificatoare a focului.

Deși pare veche și păgână, ea datează doar din anii 1870, când Societatea pentru Abținere Totală din zonă căuta o activitate menită să înlocuiască obișnuitele beții din Ajun de Crăciun și de Anul Nou.

Upholiday Literal, „sfârșitul sărbătorii”; este termenul folosit în Scoția pentru a desemna a Douăsprezecea Noapte, când festivitățile de Crăciun se încheie.

„**Upon Christ's Nativity, or Christmas**“ O poezie semnată de englezul Rowland Watkyns (circa 1662).

Din trei locuri Iisus astăzi a venit;
De la al Său Tată, unde a viețuit
Până azi ascuns; și din legea veche
Ce L-a prorocit fără de pereche;
Și-n cele din urmă din al Maicii pântec,
Om și Dumnezeu, să-l slăvim în cântec.
Cuvântul s-a născut în staul, între dobitoace
Cuvântu-i El, dar a vorbi încă nu poate;
A vieții pâine-i El, dar flămânzește;
Fântână vie e, dar setea-l chinuiește;
Nu poate încă a se-mbrăca pe sine,

Urări Un membru al gărzii de noapte din secolul al XIX-lea, cu toiagul și urarea sa

El, care crinii i-a-nveșmântat atât de bine;
Lumină sfântă e, dar slava si-a acoperit
Cu trup de carne și în lume a venit.
Ca Prunc neajutorat pe lume s-a născut,
Deci noi nevinovați ca El să fim, în trup de lut;
Deși e mic și slab, în scutece-nfășat,
Am răposa de ni s-ar arăta în slavă-nveșmântat.
Patru-așternuturi a avut Hristos, ici pe Pământ:
Un pântec de Fecioară. ieslea, o cruce și-un
mormânt.

Îngerii cântă-n cor această zi, iar eu
Cu bucurie înalt spre slavă glasul meu.

Urările Veghetorilor În secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, vânzătorii de ziare și cei care asigureau rondul de noapte în orașe obișnuiau să prezinte în fața clienților urări scrise, de obicei în versuri, în speranța că de Crăciun vor primi un bacșiș. Iată un exemplu din Suffolk, datând din 1823.

Să ne iertați, buni Domni, de v-am rugat,
Cu aceeași năzuință de-altădat',
Căci voia bun-a voastră ni-i răsplata,
Iar pentru ea la veghe suntem gata;
De-o recompensă tare mulțumiți am fi
Căci jinduit-am mult a o primi.
La ale noastre suferinți de-ați cugeta,
La frigul nopții care ne-o mușca,
La ploaia deasă, la omătul greu,
La bolile care ne macină mereu
Și care pe tot omu-l pasc neîncetat
Pe-ntreg pământu-n lung și-n lat.

Că unii zic, ca truda sa ne spurce,
Că „irosim ulei de lampă” la răscruce,
C-a noastră veghe-i joacă de copil
Și că un ban nu face, nici pentru fitil.

Ce suflet negru au pesemne toți acei
Ce iau în răs a noastră muncă făr' temei!
Ce soartă avem de dus cu inima ușoară
Și ne așteapt' la fel seară de seară!
Și-așa se vede din al nostru chin.
Că unii au în suflet doar pelin.

Și deci răzmerițele să domnească,
Și-ale lor rele să se-nstăpânească;

Totî Tom și Jerry să se războiască-n stradă
(Dar nu și lorzii, cu a lor bravadă);
Și vagabonzi și cerșetori să fie unde-or vrea,
Că e mai ieftin să ții banu' la saltea!

Să ne întoarcem deci spre mândre sindrofii
Și-n primul rînd spre voi, domnițelor nurlii.
Și Noul An să vă aducă noi plăceri
Iar viața să vă fie mândre primăveri!
Nici soarele de vară să nu vă pârlească,
Nici frigul iernii bătrânețile să vă lovească!

Vouă, buni Domni, tribut v-aducem, iată:
Ca viața să vă fie în soare îmbăiată!
De-oți fi căsătoriți, să aveți liniște și pace;
Singuri de-oți fi, să vă luați soață cum vă place.
Și-așa, bătrâni ori tineri, femei ori bărbați,
Nunțiți sau nenunțiți, veniți ca să cântați:
Ani mulți s-aveți, să ne-auziți urîndu-vă
cu spor,
Un An Nou bun și-un Crăciun vesel tuturor!

Urmașul lui Moș Crăciun (TV, 1999) Declarat de unele voci cel mai scump film produs vreodată de Canadian Broadcasting Corporation, această energică poveste de Crăciun („Must Be Santa“) regizată de Brad Turner a sucombat încă de la prima difuzare. Arnold Pinnock interpretează rolul unui tânăr afroamerican care, în ciuda mediului deloc plăcut din care provine și a unei relații tensionate cu copilul său, este ales pentru a fi următoarea încarnare a lui Moș Crăciun. Dabney Coleman întruchipează un arțagos lucrător de la Polul Nord, iar Deanna Mulligan este angelica sa asistentă.

Urna Destinului Un fel de loterie de Crăciun în Spania și în Italia. În Spania, dintr-o urnă se extrag perechi de numere, iar cei ale căror numere ies astfel urmează să fie prieteni în anul ce vine. În Italia, urna conține mici daruri, iar oamenii scotocesc în ea pentru a extrage unul.

Va ninge de Crăciun? (1996) Un film extrem de deprimant (*Y aura-t-il de la neige a Noel?*) despre o femeie exploatată din Franța rurală (Dominique Reymond) și despre cei șapte copii ai ei. Tatăl copiilor (Daniel Duval) își folosește familia de la țară ca mână de lucru ieftină, în vreme ce are o altă familie la oraș. Filmul tratează viața dură de zi cu zi a celor exploatați, pe măsură ce timpul trece și se apropie Crăciunul, constituind o experiență dificilă pentru public.

Vacanța de Crăciun (1944) În ciuda prezenței actriței Deanna Durbin, *Christmas Holiday* nu este o comedioară romantică de sezon, ci un veritabil *film noir* inspirat de romanul omonim al lui Somerset Maugham. Durbin joacă rolul unei tinere căsătorite cu un ucigaș mârșav (interpretat abil de Gene Kelly). În seara de Ajun, fata își spune povestea în fața unui necunoscut, numai că soțul ei se întoarce acasă. Film regizat de Robert Siodmak.

Vacanță de iarnă În anul 877, în timp ce încerca să apere Anglia de atacurile vikingilor, Alfred cel Mare a decretat că perioada celor Douăsprezece Zile ale Crăciunului va fi una de vacanță pentru servitori. De atunci, Crăciunul a rămas sezonul în care oamenii muncitori își întrerup îndeletnicirile pentru a sărbători Nașterea. Această poezioară din secolul al XV-lea ilustrează modul în care erau petrecute zilele libere:

Cu ieder' casele le-mpodobesc
Și-apoi mănâncă, beau și chefuiesc,
Și rîd cu veselie, și petrec cu foc,
Și cântă, dănuiesc, și nu muncesc deloc,
Douăsprezece zile doar de cânt și joc.

Iată însă ce remarca, în 1833, William Sandys, avocat și culegător englez de colinde:

În multe părți ale regatului, mai cu seamă în cele de nord și de vest, sărbătoarea este ținută cu voioșie în rîndul claselor de jos și de mijloc, deși influența sa pălește chiar și printre ele; spiritul epocii actuale cere muncă, nu joacă, iar de la începutul acestui veac se constată o mare schimbare. Educatorii moderni ai omenirii nu mai sunt de părere că este nevoie de distracții populare.

Revoluția Industrială nu mai permite extravaganțe precum 12 zile libere de la muncă, iar în Europa și în America de Nord vacanțele au început să dispară treptat din calendar.

Renașterea obiceiurilor de Crăciun după 1840 a facilitat și reaparitia zilelor libere, precum BOXING DAY, în miez de iarnă, și a revitalizat interesul pentru o perioadă de recreere și o pauză de la munca remunerată.

Van Dyke, Henry (1852–1933) Pastor prezbitarian american și autor de povestiri, multe dintre

Van Dyke, Henry Celebru predicator și scriitor american

Colindătorii cântă de fiecare Ajun
Făr' a se rușina, cu cuget bun,

ele având tematică de Crăciun. Unele, precum „THE OTHER WISE MAN” (1896) și „THE FIRST CHRISTMAS TREE” (1897), au fost lecturate pentru prima dată cu glas tare în fața congregeției sale din New York, în chip de predici.

Vârcolacii și Crăciunul În unele regiuni ale lumii, în perioada Crăciunului sporește activitatea duhurilor rele, a vrăjitoarelor și a monștrilor de toate soiurile, unii dintre aceștia fiind oamenii care se transformă în vârcolaci.

În Evul Mediu, Olaus Magnus spunea că în Prusia, Livonia și Lituania, vârcolacii se strângeau într-un loc de Crăciun și apoi se răspândeau „să se repeadă la oameni cu teribilă ferocitate... căci atunci când dădeau peste o așezare omenească izolată în păduri, o atacau cu sălbăcie, napustindu-se pentru a sparge ușile și, de izbuteau, devorau toate ființele omenești și toate animalele pe care le găseau înăuntru”. La un anumit castel, monștrii organizau jocuri de vârcolaci, iar cei care erau prea grași pentru a sări peste un zid erau înfulecați de semenii lor mai supli.

În Letonia și în Estonia se credea de asemenea în perioada medievală că „de Crăciun, un băiat olog străbate țara, chemându-i pe adepții diavolului, nenumărați, la un conclav. Cei care rămân în urmă sau se duc fără tragere de inimă sunt loviți de altul cu un bici de fier... Forma omenească piere și întreaga mulțime se transformă în lupi”. Această metamorfoză dura vreme de 12 zile.

În Polonia și în nord-estul Europei se credea că un copil născut de Crăciun prezintă riscuri mai mari de a deveni vârcolac, astfel că erau luate anumite precauții ritualice pentru a preîntâmpina un asemenea deznodământ.

În lucrarea sa *Christmas in French Canada*, Louis Frechette afirmă că în Quebec se credea că „un om care timp de șapte ani nu a primit împărtașania de Paște cade pradă puterilor iadului, putând fi condamnat să bântuie în fiecare noapte cu chip și trup de lup sau de orice alt animal, în funcție de natura păcatului său. Numai o rană însângărată îl poate elibera de blestem”.

În Louisiana se spune că Père Noël călătorește prin mlaștini și smârcuri într-o pirogă cu

Vârcolacii și Crăciunul Legende de mult cunoscute susțin că, în perioada Crăciunului, oamenii se pot transforma în vârcolaci.

fundul plat trasă de aligatori, însoțit de un vârcolac cu nasul roșu.

Vâsc O plantă parazită, *Viscum album*, vâscul are o istorie îndelungată în cadrul folclorului și al legendelor. Druzii, se pare, îl adunau pe la mijlocul iernii în cursul unui ritual solemn, considerându-se că are puteri tămăduitoare magice și că ar fi un simbol al păcii; poate că așa au luat naștere și obiceiurile creștine în privința lui. La fel ca alte plante veșnic verzi, era folosit la decorarea bisericilor (deși în unele regiuni existau prejudecăți împotriva lui). În Evul Mediu, pe altarul catedralei York Minster din Anglia era așezată în cursul celor Douăsprezece Zile de Crăciun o ramură de vâsc, iar în oraș era declarată o pace publică în răstimpul cât vâscul rămânea la locul lui.

Tradiția sărutului sub vâsc s-a consolidat cu greu. În epoca medievală, în unele case din Anglia, o efigie a Sfintei Familii era așezată în interiorul unui cerc din lemn decorat cu plante de iarnă, iar cei care treceau pe sub ea obișnuiau să se îmbrățișeze sau să se sărute. După Reformă, când imaginea Sfintei Familii a dispărut, în locul ei a rămas, ca obicei de Crăciun, buchetul de plante care deseori includea și ramuri de vâsc. Sărutul sub el, sau doar sub o crenguță de vâsc, pare să fi fost caracteristic personalului domestic până în secolul al XIX-lea, când a fost adoptat și de celelalte clase sociale. În *The Pickwick Papers*, Charles Dickens descrie obiceiul, așa cum era el respectat la începutul secolului al XIX-lea:

Din centrul tavanului în această bucătărie, bătrânul Wardle tocmai agățase cu mâinile lui o ramură uriașă de vâsc, ramură care dădu naștere îndată unei scene de încântătoare derută și agitație generală; în mijlocul ei, domnul Pickwick, cu o galanterie demnă de un urmaș al lui Lady Tollinglower însăși, o luă de mână pe bătrâna doamnă, o conduse sub ramură și o sărută cu toată curtenia și cuviința.

Fiecare sărut impunea ruperea unei bobite de pe ramură și, când nu mai rămânea nicio bobită, veselie lua sfârșit. Obiceiul a fost multă

Vâsc Până în secolul al XIX-lea, obiceiul sărutului sub vâsc se răspândise din camerele servitorilor până în rândul clasei de mijloc.

vreme limitat la țările de limbă engleză, dar în ultimii ani a cunoscut o răspândire largă. Unica tradiție europeană similară este cea austriacă de Anul Nou, în cadrul căreia celui care îl întrușipează pe Sfântul Silvestru îi este permis un sărut sub orice fel de plantă verde. (Vezi planșele color, fig. 15.)

Vasile, Sfântul – Sfântul Vasile cel Mare (circa 329–379) a fost episcop de Cezarea și a primit titlul de doctor al Bisericii. Este prăznuit pe 1 ianuarie – o dată importantă în cadrul sărbătorilor de iarnă în Europa de Sud-Est. Este ziua în care se „înnoiesc apele”, se face schimb de daruri și se mănâncă prăjituri specifice. În Grecia, Sfântul Vasile este uneori un echivalent al lui Moș Crăciun, fiind cel care aduce daruri copiilor. (Vezi GRECIA.)

Vechiul Crăciun Un personaj anterior Tatălui Crăciun în Anglia Evului Mediu și a perioadei moderne timpurii. Este simbolul veseliei dezlănțuite, nu al darurilor, fiind sinonim cu ospitalitatea și buna vecinătate caracteristice sezonului, spre deosebire de cei care se opuneau celebrării Crăciunului. Balada din secolul al XVII-lea „Old Christmas Returned” (Vechiul Crăciun s-a întors) reliefează suferințele săracilor în perioada sărbătoririi și îi condamnă pe cei lipsiți de generozitate.

Voi, cei dedați la huzur și aleasă mâncare,
Iată, o veste bună pentru a voastră-ncântare;
Vechiul Crăciun a venit din nou, petrecând,
Nu-i pasă deloc de un soarece flămând;
Veniți deci cu toți, poftiți, vă-nfruptați,
Cu găscă, budinci și purcei îndopați.

Tratatul din 1645 *An Hue and Cry After Christmas* exprimă dorința majorității englezilor de a continua celebrarea Crăciunului în

ciuda legilor puritane care o interziceau: „Dar a dispărut oare bunul și vechiul, vechiul Crăciun? N-a mai rămas nimic, decât părul lui cărunț, și barba lui bătrână? Ei bine, mă mulțumesc și cu asta, văzând că mai mult nu pot avea din el.”

Sir Walter Scott (1771–1832) preamărește aspectul dual al vechiului Crăciun englezesc, de veselie și de generozitate: „Albionul era vesel pe vremea în care / Bătrânul Crăciun venea cu zarvă mare; / De Crăciun berea era cea mai tare, / De Crăciun erau spuse povești cu-ncântare; / Un danț de Crăciun inima-i încălzea / Săracului pe-o juma' de an și ceva.”

Iar Charles Lamb (1775–1834) se bucura de faptul că puritanii extremiști nu izbutiseră să distrugă dragostea englezilor pentru Crăciun: „Vechiul Crăciun vine spre tulburarea puritanilor, a muggletonienilor, a anabaptiștilor, quakerilor și a tuturor celor posaci. El vine nu cu pasul său obișnuit; burdihanul i-a scăzut cu două palme, dar tot e un ins bonom.”

Vechiul Crăciun O alegoric a Vechiului Crăciun, într-o ediție a Illustrated London News din 1858.

Veghetori În Anglia medievală, veghetorii erau acei membri ai gărzii oraşului care patrulau noaptea pe străzi şi strigau orele. La începutul perioadei moderne însă, postul a devenit mai degrabă unul de muzicant. Actorul shakespearian Will Kemp, care a mers în pas de dans de la Londra la Norwich în nouă zile (originala „minune de nouă zile”), povestea cum a fost întâmpinat de autorităţile locale la intrarea în Norwich:

Trecând de porţi, starostii grăbitu-s-au să-mi facă loc prin gloata strânsă, care tare mă împresura; cu mare chin am izbutit să trec prin acel loc îngust în piaţa mare. Şi acolo, gata pregătiţi, şedeau veghetorii oraşului, care cu nicio iotă nu mi-au alinat osteneala pe cărarea aceea atâta de subţire, cum mi-au lăsat-o târgoveţii: asemenea veghetori (binecuvântaţi fie ei) puţine oraşe au în ţara noastră, şi nicidecum mai buni. Căci pe lângă desăvârşirea lor la instrumentele de suflare şi buna pricepere la violă şi vioară, având ei glasuri minunate. fieştecare dintre dâşii ştie a sluji în catedrală, între creştini.

În perioada Crăciunului, veghetorii mergeau din uşă în uşă şi le cântau gazdelor, în schimbul unei mici trataţii. Vizitele lor nu erau întotdeauna apreciate de cei care voiau să doarmă, iar când breasla lor a fost înlocuită de forţele poliţieneşti, în secolul al XIX-lea, veghetorii au dispărut treptat şi din peisajul sărbătorilor de iarnă.

„Venez divin Messie” Un colind franco-canadian („Vino, sfânt Mesia”) semnat de abatele francez Simon-Joseph Pellegrin (1663–1745).

Venez, divin Messie,
Sauvez nos jours infortunés;
Vous êtes notre vie,
Venez, venez, venez!

Ah! descendez, hâtez vous pas,
Sauvez les hommes du trépas,
Secourez nous, ne tardez pas.

Voyez couler nos larmes.
Grand Dieu! Si vous nous pardonnez,
Nous n'aurons plus d'alarmes:
Venez, venez, venez!

Refrain

Ah! désarmez votre courroux,
Nous soupîrons à vos genoux,
Seigneur, nous n'espérons qu'en vous.

Pour nous livrer la guerre,
Tous les enfers sont déchaînés,
Descendez sur la terre,
Venez, venez, venez!

Refrain

Que nos soupîrs soient entendus!
Les biens que nous avons perdu
Ne nous seront-ils pas rendus?

Seigneur, Vos saint oracles
À tous les siècles étonnes
Promirent ces miracles,
Venez, venez, venez!

Refrain

Si vous venez en ces bas lieux,
Nous vous verrons victorieux,
Fermer l'enfer, ouvrir les cieux.

Nous l'espérons sans cesse;
Les cieux nous furent destinés:
Tenez Votre promesse;
Venez, venez, venez!

Refrain

Ah! puissions-nous chanter un jour,
Dans Votre bienheureuse cour,
Et Votre gloire et votre amour!

C'est là l'heureux partage
De ceux que vous prédestinez:
Donnez-nous-en la gage:
Venez, venez, venez!

Venezuela Religia, mâncarea și muzica sunt trei aspecte esențiale ale Crăciunului în Venezuela. În perioada Adventului, nu există familie care să nu instaleze în casă o iesle miniaturală; este un motiv de mândrie ca, în fiecare an, aceasta să devină mai complexă. În unele locuințe, ieslea miniaturală include întregul Bethlehem și zonele înconjurătoare, cu zeci de personaje îndreptându-se spre leagăn, unde figurina reprezentându-l pe pruncul Iisus va fi așezată în ziua de Ajun. Deși multe familii au adoptat pomul de Crăciun, un import nord-american, darurile sunt de multe ori așezate lângă ieslea miniaturală.

Începând cu ziua de 16 decembrie, venezuelenii iau parte la o slujbă religioasă oficiată dimineata devreme, numită *Misa de Aguinaldo*, în cadrul căreia sunt cântate imnuri de Crăciun. Colindele tradiționale sunt numite *aguinaldos*, iar în trecut *aguinalderos* mergeau din ușă în ușă, cântând vocal și la instrumente precum *cuatro* (o chitară cu patru coarde, mică), *maracas* și *furruco* (o mică tobă de fricțiune). Populare sunt și *gaïtas*, antrenante cântece de Crăciun care combină ritmurile africane cu cele latino.

Punctul central al sezonului sărbătoresc este *Noche Bueno*, seara de Ajun. Masa tradițională constă în *hallacas* și *pan de jamon*. *Hallaca* este o plăcintă din mălai cu umplutură din carne de porc sau pui, măsline, ardei, legume și stafide, înfășurată în frunze de banan Musa și fiartă; prepararea ei implică familia întreagă. *Pan de jamon* este o pâine umplută cu șuncă și stafide. Deserturile includ *dulce de lechoza*, preparat din papaia verde și zahăr brun, gătită ore întregi la foc mic și servită rece. După cină, familia participă la slujba religioasă de la miezul nopții. Dimineata, copiii se trezesc și descoperă că *El Nino*, pruncul Iisus, le-a lăsat daruri lângă ieslea miniaturală sau sub pomul împodobit.

Anul Nou este celebrat cu muzică, mese bogate și focuri de artificii. Pentru a întâmpina noul an se aprind de asemenea focuri în aer liber, în care se ard reprezentări ale lui Iuda, cel care simbolizează anul deja scurs. Venezuelenii obișnuiesc să mănânce câte o boabă de strugure la fiecare bătaie a ceasului care anunță miezul nopții, și apoi un pahar de șampanie.

Orașul Mérida are un fascinant obicei local, *La Paradura del Nino*, sau Ridicarea pruncului Iisus. Aici, ieslele miniaturale din locuințe sunt prețuite în mod deosebit; unele încap pe o masă, iar altele ocupă o cameră întreagă, tot Bethlehemul fiind reprezentat într-un peisaj de tip venezuelean, cu munți și râuri, populat de personaje ce amintesc deseori de oamenii din zonă. În fiecare zi Magii sunt mutați puțin mai aproape de iesle, iar în ziua de Ajun, Sfânta Familie este așezată la locul ei în scenă. În ziua Anului Nou, tradiția cere ca figurina reprezentându-l pe pruncul Iisus să fie așezată în picioare și să rămână astfel până de Caldelaria (2 februarie).

Dacă un vecin sau un prieten vede scena fără această figurină ridicată, el poate răpi pruncul, iar familia care și-a neglijat respectiva îndatorire trebuie să organizeze o petrecere *paradura* pentru prietenul în cauză și pentru alți invitați. Aleg nași pentru *El Nino* și au grijă să asigure muzicanți, lumânări, gustări și focuri de artificii. Este organizată apoi o procesiune care merge la casa răpitorului pentru a recupera figurina. În fruntea ei merg băieți care aprind artificii; ei sunt urmați de muzicanți care încep să cânte abia când pruncul este găsit, de o pereche de adolescenți întruchipându-i pe Maria și Iosif, de copii în chip de păstori care îl caută pe pruncul Iisus și, în final, de nași. Când procesiunea cu lumânări aprinse ajunge la casa răpitorului, *El Nino* este înmănat nașilor înfășurat într-o batistă, iar muzica veselă răsună. Toți pleacă apoi cu bucurie spre casa familiei neglijente, unde, după ce figurina este așezată în iesle în picioare, petrecerea începe. Copiii recită o poezie de bunvenit, femeile spun rozariul, iar apoi toți mănâncă, beau și dansează până în zori.

Festivitățile de Crăciun se încheie pe 6 ianuarie, *El Dia de Reyes Magos* (Ziua celor Trei Magi care vin la Maria și la pruncul Iisus), când copiii primesc din nou daruri și dulciuri.

„Veni redemptor gentium“ Unul dintre cele mai vechi imnuri de Crăciun, scris de episcopul Ambrosie din Milano (339–397) și tradus în limba engleză de David Thomas Morgan (1809–1886), cu un aranjament muzical semnat de Arthur Henry Brown (1830–1926). Cântecul

se constituie într-o susținere a dreptei credințe împotriva ideilor eretice ale lui Arie în privința naturii lui Iisus. Martin Luther l-a tradus în germană în 1524.

O, vino, Mântuitor al lumii, vino acum,
A ta naștere din pântec de Fecioară o slăvim;
În fiecare colț al lumii să răsună cu uimire
A Nașterii tale veste, de Dumnezeu dăruit.

Nu din voie omenească și din trup de muritor,
Ci din a Duhului îndurare, plină de mister,
Cuvântul Domnului în carne s-a-ntrupat,
Și-n trup de om fragedă mlădiță a creat.

Iată, al Fecioarei pântec își poartă povara
În preacurăție ne-ntinată și nepângărită;
În slava sa împăratească e firea omenească;
În al trupului Său templu Domnul juruiește-a fi.

Din a sa cămară, sfânt altar de vrednicie,
În lumea noastră se pogoară Mirele împărătesc;
Într-un trup două substanțe, om și Dumnezeu,
Urmându-și calea dreaptă, scăldat în măreție.

Trimis de al Său Tată, în lume a coborât
Și înapoi la Tatăl ne duce a sa cale,
Până la noi străluce lumina slavei Sale,
De-a dreapta Tatălui ceresc domnind victorios.

De-o seamă cu Tatăl cel veșnic, Tu,
În trup de carne stăpânind de-a pururi,
Ne dă puteri la ale noastre slăbiciuni
Din slava Ta cea vie, fără de sfârșit.

Ce dulce-i strălucirea din ieslea ta umilă!
În adierea nopții un nou miracol crește;
La fel și-al nostru duh să lumineze viu,
Ne-ntunecat de norul negru de păcat.

Slavă și laude spre Tatăl să-nălțăm,
Slavă și laude către al Său Fiu cântăm,
Slavă și laude Duhului Sfânt să aducem
Acum și-n veci, de-a pururi și mereu.

Venirea Mariei la Elisaveta În primul capitol al *Evangeliei după Luca* este descrisă vizita Mariei, însărcinată de la Duhul Sfânt, la verișoara sa

mai vârstnică, Elisaveta. Episodul a stat la baza unor imnuri precum „Ave Maria” și „Magnificat”, dar și a ideii că nenăscutul Ioan Botezătorul a săltat de bucurie în pântecul Elisavetei. În arta creștină timpurie, făcea parte din ciclul Nașterii, dar până spre sfârșitul perioadei medievale, în Occident acest episod a început să fie ilustrat având-o în centru pe Fecioara Maria.

Vertep Un teatru de păpuși pus în scenă în Ucraina în perioada Crăciunului. Obiceiul s-a născut în Kiev, în secolul al XVII-lea, când studenții scriau și interpretau piese pentru această remarcabilă formă de artă ce implica o scenă etajată, care putea fi purtată de menestreli, profesori sau grupuri de actori. Păpuși din lemn mânuite cu ajutorul sforilor se mișcau pe șanțurile săpate în „podeaua” celor două etaje ale scenei. În perioada Crăciunului, studenții străbăteau zonele rurale oferind spectacole *vertep* și primind în schimb bani și mici tratații.

Piesa era constituită din două acte fără nicio legătură între ele. Primul, care se desfășoară la nivelul superior al scenei miniaturale, avea ca temă Nașterea. Păstorii și magii vin să-l vadă pe prunc și să se bucure de Nașterea lui. Rașela, reprezentându-le pe mamele din Bethleem ai căror copii sunt uciși din ordinul regelui Irod, îl blesteamă, iar regele moare, sufletul lui ajungând în iad. Al doilea act, care are un ton mai luminos, de esență laică, îl are în centru pe eroul Kozak, care cântă la bandură (un instrument popular ucrainean), fumează pipă și preamărește virtuțile ucrainene. Ambele acte sunt acompaniate de muzicanți.

Very Brady Christmas, A (TV, 1988) Copiii familiei Brady, ajunși acum la maturitate, se întorc acasă de Crăciun, împreună cu noile lor familii. Regizat de Peter Baldwin, cu Florence Henderson și Robert Reed în rolurile mamei și tatălui Brady; Ann B. Davis interpretează rolul menajerei, Alice.

Vestirea către păstori „Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată îngerul Domnului a statut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu

frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta va fi semnul: Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, laudând pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!“ (Luca 2:8-14)

Întâlnirea păstorilor din Bethleem cu oștile cerești nu a constituit un subiect la fel de prezent în arta creștină cum a fost ADORAȚIA PĂSTORILOR. În breviarul (îndeosebi în Biserica Romano-Catolică, o culegere de rugăciuni, psalmi, imnuri și predici ce urmează a fi rostite la slujba religioasă din ziua respectivă) de secol XV al lui Martin din Tours putem vedea un păstor îndreptându-se spre iesle ca un semet cimpoier, dar în pictura din 1875 a lui Leon François Comerre, *L'annonce aux bergers*, accentul este pus pe spaima resimțită de păstori la vederea apariției neașteptate a îngerului luminos.

Vestirea păstorilor este redată în colinde precum „Shepherd, Shake Off Your Drowsy Sleep“ și „Campana sobre Campana“, dar și în dramele medievale, unde constituie o bună ocazie pentru ca oamenii să se veselească și să facă glume deocheate – o tradiție care persistă încă și astăzi, în LOS PASTORES. Fragmentul din *Evangelhelia după Luca* menționat mai sus este recitat de Linus în filmul de animație *A Charlie Brown Christmas*.

Vi-l prezint pe John Doe (1941) În acest film („Meet John Doe“), într-o încercare de a-și păstra slujba, o reporteră lipsită de scrupule (Barbara Stanwyck) inventează o serie de scrisori de la un anume „John Doe“, un așa-zis cetățean obișnuit sătul de corupția și de cinismul din societate, care jură să se sinucidă de Crăciun, exact din acest motiv. Ziarul la care ea lucrează angajează un om al străzii (Gary Cooper) să joace rolul lui John Doe, care în scurt timp devine un erou național și un pion inocent în planurile sinistre ale unor politicieni. Regizat de Frank Capra, care avea să combine încă o dată activismul social cu mesajul afectiv în *O viață minunată*.

Villancico Inițial un tip de cântec popular spaniol, în veacul al XVII-lea termenului i-au fost atribuite conexiuni cu textele sacre, deseori cu tematică de Crăciun. În secolul XX, cuvântul se referea deja la colindele de Crăciun spaniole sau latinoamericane.

„Virgin Mary Had a Baby Boy, The“ Un colind tradițional din Trinidad Tobago.

Maria Fecioara un Prunc a născut,
Maria Fecioara un Prunc a născut,
Maria Fecioara un Prunc a născut,
Iar numele lui a fost Iisus.

*Din slavă El s-a pogorât,
Din împărăția cea de slavă.
Din slavă El s-a pogorât,
Din împărăția cea de slavă.
Oh, da, credincioșilor!
Oh, da, credincioșilor!
Din slavă El s-a pogorât,
Din împărăția cea de slavă.*

Îngerii au cântat când Pruncul s-a născut,
Îngerii au cântat când Pruncul s-a născut,
Îngerii au cântat când Pruncul s-a născut,
Și l-au numit Iisus Mântuitorul.

Refren

Magii au văzut unde Pruncul s-a născut,
Magii au văzut unde Pruncul s-a născut,
Magii au văzut unde Pruncul s-a născut,
Și au zis că numele lui e Iisus.

„Virgin Most Pure, A“ În această versiune a unui colind din Gloucestershire („O Fecioară preacurată“), textul din secolul al XVI-lea a fost adaptat pe o melodie populară din veacul al XVIII-lea. Există diverse variante ale sale, una dintre ele intitulată „A Virgin Unspotted“ („O Fecioară nepătată“).

O Fecioară preacurată, profeții vestesc,
Născut-a un prunc, un dar dumnezeiesc,
Pe noi să ne mântuiască de moarte și păcat
Și de iadul în care Adam ne-a aruncat.

De aceea deci vă bucurați,
Cântați și vă bucurați,
De suferințe uitați!
Iisus Hristos Mântuitorul astăzi s-a născut.

În Bethleemul Iudeii o cetate era
Prin care au trecut Iosif și Maria,
Ca înscriși cu alții acolo să fie,
Cum de la Cezar a venit grabnică solie.

Dar când în cetate ei doi au intrat,
Puhoi mare de oameni era adunat,
Iar Iosif și Maria, care bani nu aveau,
Găzduire la han nicicum nu găseau.

Și-ncotro n-au avut, în staul au stat
Unde cai și măgari sedeau la adăpat;
Și în ieslea umilă adăpost au avut,
Iar în zori Mântuitorul fost-a născut.

Pentru al lumii-mpărat pe pământ venit
Hăinuțe frumoase n-au fost de găsit;
Maria l-a-nfășat pe al său copil
Și în iesle l-a culcat, în staul umil.

Iar Domnu-a trimis un înger de sus
La păstorii cu turmele lor, spre apus,
Și le-a zis să uite de orice tristețe,
Căci Iisus s-a născut în astă binețe.

Iar păstorii văzură, ca un mister,
Oștire de îngeri adunându-se-n cer
Și cântând cu glas viu, îngeresc:
„Slavă ție, împărate ceresc!“

Virusul „Pomul de Crăciun“ Un virus de computer care a atacat rețeaua de 350 000 de terminale IBM în decembrie 1987. De atunci, alți viruși informatici au amintit prin nume de Crăciun, de exemplu „Crăciun japonez # 2“ și „Crăciun-600“, în general fiindcă se activează pe 25 decembrie.

„Visit From Saint Nicholas, A“ Unul dintre cele mai importante elemente în conturarea ideilor contemporane despre Moș Crăciun, îndeosebi despre varianta sa americană, Santa Claus, poemul a fost publicat inițial în ziarul *Sentinel* pe

23 decembrie 1823, cu următoarea introducere: „Nu știm cui îi suntem îndatorați pentru următoarea descriere a celui... simplu și încântător personaj, întruchipare a bunătății părintești, Santa Claus.“ Deși majoritatea opiniilor îi atribuie astăzi poemul lui CLEMENT CLARKE MOORE, unii sugerează că autorul este de fapt HENRY LIVINGSTON JR. Indiferent de numele autorului însă, poemul a avut un rol decisiv în popularizarea în rândul americanilor a ideii unui aducător de daruri bun și generos, a înfățișării sale de elf, a coborârii pe hornul casei și a deplasărilor lui cu sania trasă de reni.

Era seara de Ajun, când în casa toată
Nimeni nu mișca defel. niciun șoricel;
Ciorăpeii erau toți așezați la rând,
Năzuind că Moșul bun va veni curând;
Copiii erau culcați, toți în pijama,
La bomboane și-acadele ei visau deja;
Mama cu basma pe cap și eu în halat,
Ne-așezasem să dormim un somn bun, curat.
Când afar' se aude zarvă-n curtea rece,
Sar din pat să află ce-i, ce se petrece?
La geam mă reped, ca un fulger zbor,
Oblonu-l deschid, ivăru-l cobor.
Razele de lună pe zăpada lină
Luminează tare, ca-ntr-o zi senină.
Și în față-mi iată, ce credeți că am?
O sanie mică, cu opt reni în ham,
Și-un mic vizitiu vesel și grăsun,
Am știut îndat' că e Moș Crăciun.
Mai iuți ca un fulger bidiviii zboară,
Iară el pe nume le zice-ntr-o doară;
„Dii, Dasher! Dii, Dancer, Prancer și Vixen!
Haide, Comet, Cupid, Donder și Blitzen!
Sus pe casă! Sus pe horn, tropa-trop!
Și acum la drum, haidem în galop!“
Ca frunzele-uscate, de vânt spulberate,
Când de piedici dau, le-ocolesc pe toate,
Tot așa și renii lui pe cer își fac drum,
Trăgând sania cu daruri și cu Moșul bun.
Și într-o clipită, pe casă se aude
Tropot de copite mici, repezi și ude.
Abia ce mă-ntorc și ce văd acum?
Drept pe coș căzut-a Moșul cu un „bum“.
Îmbrăcat în blană, având și mănuși,
Era tot mânjit de fum și cenuși;

Un sac plin cu jucării în spate ducea,
 Ca un vrăjitor de basm Moș Crăciun părea.
 În bărbie el avea o gropiță mică,
 Obraji roșii și un nas ca o cireșică.
 Ochii tare-i străluceau, gura îi râdea,
 Și pe piept îi atârna barba ca de nea.
 O lulea aprinsă între dinți ținea,
 Iară fumul ei în sus se învărteja.
 Chipul blând Moșul avea, iar burta durdulie
 Când râdea se legăna, sa zici că-i piftie.
 Rotofei, grăsun și vesel, ca un elf era,
 Și am râs când l-am văzut colo-n fața mea.
 Cu un semn din cap și-un clipit din gene
 Mi-a dat de-nțeleș că n-am a mă teme;
 Un cuvânt n-a zis și s-a pus pe treabă,
 Umplând ciorăpeii fără nicio grabă.
 Dar apoi s-a-ntors, în jur s-a uitat
 Și cu un nou zâmbet pe coș s-a-nălțat;
 În sanie a urcat, spre reni a strigat
 Și ca un lăstun, în zbor a plecat.

„Visit from Saint Nicholas, A” „Crăciun fericit și o noapte bună!”

Da-n jos a strigat, când urca spre lună,
 „CRĂCIUN FERICIT ȘI O NOAPTE BUNĂ!”

„Voici le Père Noël qui nous arrive” Un colind de Crăciun franco-canadian popularizat în 1931 de legendara Mary Travers (1894–1941), su-pranumită „La Bolduc”. Travers era o casnică din Quebec devenită cântăreață și compozi-toare, melodiile ei celebrând viața de zi cu zi în provinciile de limbă franceză ale Canadei.

„Vom Himmel kam der Engel Schar” Un co-lind („Păstorilor care vegheau în noapte”) scris în 1543 de reformatorul german Mar-tin Luther (1483–1546).

Păstorilor care vegheau în noapte
 Oștiri de îngeri le-apărură, luminate;
 Priviți, spuseră ele, pruncul sfânt,
 Culcat aici în staul este, pe pământ.

La Bethleem, orașul lui David iubit,
 Așa cum Mica din vechime-a profețit:
 „Al nostru Domn și împărat, Iisus,
 Ce mântuirea la toți ne-a adus.”

Vă bucurați deci, că prin al său Fiu
 Domnul pe păcătoși îi iartă, asta știu;
 Făcut ca voi, din carne și din os,
 E-al vostru frate Dumnezeu mărinimos.

Ce rău mai poate oare moartea face
 Când Domnul cel adevărat în tine zace?
 Să urle diavolul și iadul cât or vrea,
 Hristos ți-e frate – nimeni nu te-o ataca.

De nimenea nu uită El vreodată
 Din cei ce-i dau încrederea lor toată.
 Oricâte viclesuguri diavolul ar încerca,
 Nu va răzbi: Iisus este de partea ta.

În orice încercare tu ai să răzbești:
 Domnu-i cu tine, nu poți să greșești.
 Îngerii-ți cântă laude în veci de veci
 Și viața-n bucurie și lumină ți-o petreci.

„Von Himmel Hoch, da komm ich her” Unul dintre puținele cântece de Crăciun atribuite pe

drept lui Martin Luther, care l-a scris în 1534 pentru o slujbă religioasă din seara de Ajun. A fost publicat în 1531, însoțit de o melodie populară germană, dar în 1538, Luther a compus o nouă melodie pentru textul respectiv, una care este încă în uz astăzi. J.S. Bach a folosit-o la rândul lui pentru trei armonizări în 1734, în al său Oratoriu de Crăciun. În engleză, cea mai cunoscută traducere a imnului a fost realizată în 1855 de Catherine Winkworth (1827–1878), sub titlul „FROM HEAVEN ABOVE TO EARTH I COME“.

Vrăjitoarele și Crăciunul Vrăjitoarele bântuie în noapte, în această veche xilogravură.

Vrăjitoarele și Crăciunul În unele regiuni ale Europei, Crăciunul este considerat o perioadă caracterizată de o sporită activitate a forțelor demonice pe Pământ. Toate soiurile de duhuri malefice, furioase fiindcă în lume este celebrată nașterea Mântuitorului, bântuie cerul și drumurile întunecate la sfârșitul lunii decembrie, în căutarea oricărui prilej de a face rău. De aceea, europenii au dezvoltat modalități de a ține la respect vrăjitoarele și celelalte forțe malefice în perioada sărbătorilor de Crăciun.

În Evul Mediu se făcea adesea confuzie între spiritele feminine bune și cele rele, o entitate percepută ca sfântă într-o zonă fiind considerată vrăjitoare în alta. Lucia, spre exemplu, este celebrată ca o sfântă în Sicilia și Suedia, dar în Europa Centrală, unde e numită Lutzelfrau, este privită ca o vrăjitoare înspăimântătoare, care îi spintecă pe copiii obraznici și le pedepsește pe fetele leneșe. Frau Berchta sau Perchta fură copii în unele regiuni ale Germaniei, dar aduce daruri de Crăciun în altele. În anumite zone, ea se află în fruntea Oștirii sălbatice, o bandă de suflete blestemate; în altele le lasă daruri surprinzătoare celor care o ajută. În a Douăsprezecea Noapte, în unele regiuni credincioșii trebuie să mănânce pește și chifle. Dacă cineva ignoră acest meniu, Perchta vine, îi despică burta, i-o umple cu tărâțe și i-o coase la loc cu o lamă de plug și un lanț din fier.

Cel mai bine era să te ferești de astfel de personaje și să le împiedici să pătrundă în casă. În Norvegia se considera înțelept să ascunzi bine măturile căci altfel le găseau vrăjitoarele și încălecau pe ele. Pentru a le opri să intre pe hornul sobei, focul trebuia să ardă toată noaptea. De ajutor era și sarea presărată în flăcări, la fel ca molidul uscat, care întotdeauna scotea multe scântei. Semnul crucii desenat cu o pensulă înmuiată în catran proteja ușile casei și ale hambarului.

În Austria, cele Douăsprezece Nopti ale Crăciunului sunt numite *Raumächte*, „noptile agitate”; duhurile rele sunt alungate cu tămâie, zgomote puternice sau cu mătura. Personaje costumate în diavoli și vrăjitoare colindă străzile cu măhuri în mâini, măturând din cale duhurile nedorite. În Anglia, în această perioadă se lustruia argintăria, pentru ca duhurile să-și vadă chipul și astfel să nu fure.

Trebuie să spunem că în perioada Crăciunului se „manifestă” și vrăjitoare bune. În Italia, Befana, înfățișată ca o cotoroanță zburând pe mătură, le aduce daruri copiilor în ajun de Epifanie. Echivalentul ei în Rusia este Babușka. În regiunea Franche-Comté, aducătoarea de daruri este o vrăjitoare, Tante Arie, care coboară de pe dealuri în Ajun de Crăciun, încărcată de cadouri.

W zlobie lezy“ Un colind polonez medieval („Pruncuț sfânt, pruncuț umil“), probabil din secolul al XIV-lea, tradus în engleză sub titlul „Jesus Holy, Born So Lowly“ sau „Infant Holy, Infant Lowly“.

Pruncuț sfânt, pruncuț umil,
În iesle născut;
De boi vegheat, neștiutor,
Iisus e Domnul tuturor.
Îngerii cântă, colinde răsună,
Aducând vestea cea bună:
Iisus e Domnul tuturor.

Turme dormeau, păstorii vegheau
Până-n zori de zi;
Steaua vedeau, vestea-auzeau
Și se bucurau.
Cu inimă ușoară, fără de tristețe
Laude-nălțau până la binețe:
„Iisus e Domnul“ – așa toți strigau.

„Wachet auf! Ruft uns die Stimme“ Colind („Trezitiți-vă, căci noaptea zboară“) scris în 1599 de pastorul german Philipp Nicolai (1556–1608), cel care a compus și piesa „Wie Schön Leuchtet der Morgenstern“, tradusă și popularizată în engleză sub titlul „How Brightly Shines the Morning Star“.

Wassail Termenul derivă din toastul anglo-saxon *waes hael*, care înseamnă „sănătate“ (răspunsul adecvat fiind *drincheil*, adică „bea bine“). Prin urmare, *wassail* se traduce prin a închina un

pahar în sănătatea cuiva de Crăciun, mai cu seamă dintr-un bol decorat, plin cu o băutură de sezon. Vasul de *wassail* era în mod tradițional umplut cu bere caldă, aromată și îndulcită, numită LAMBSWOOL, și decorat cu panglici.

Termenul *wassailers* se referea la cei care mergeau de Crăciun din casă în casă cu un vas de *wassail*, așteptând o mică tratație sau o sumă de bani în schimbul unui pahar băut, sau la cei care doreau ca gazda să umple vasul de fiecare dată. Vezi FĂTUCE DE WASSAIL.

Tradiția închinării merilor sau a vitelor este una foarte veche. În secolul al XVII-lea, poetul Robert Herrick nota:

Închină pomii, ca rod bun să dea
Prune și pere, cât s-o putea:
Că atâtea roade ei îți vor da
Cât ai tu grijă a-i închina.

Wassail Un bol de punci aburind, pentru friguroasa perioadă a Crăciunului.

Pentru a asigura recolte bogate în anul care urma, țărani englezi au dezvoltat o serie de variațiuni ale obiceiului. În a Douăsprezecea Noapte, bărbații din Devonshire ieșeau în livadă cu armele de foc. În jurul celui mai bătrân pom fructifer, făceau un cerc și cântau:

În cinstea ta, bătrâne măr,
Să-nmugurești și să înflorești
Și mere multe să rodești:
Căciuli pline, coșuri pline,
Butoaie și saci umpluți,
Și buzunarele mele pline!
Huzza! Huzza!

După ce beau cidru, bărbații trăgeau cu armele (neîncărcate) spre măr și apoi plecau acasă. În mod tradițional, femeile nu le dădeau voie să intre decât după ce ghiceau ce fel de friptură pregătiseră pentru ei. Cel care dădea răspunsul corect prezida festivitățile serii. În alte regiuni ale Angliei, pomii fructiferi erau închinați altfel: stropiți cu cidru, bătuți cu bețe și îndemnați în versuri să dea rod bun. În Cornwall, oamenii cântau ținând în mână un vas cu cidru și în cealaltă o creangă:

Huzza, huzza, în orașul nostru drag,
Pâinea albă va să fie, iară berea brună;
Prieten bun, pentru tine închin
Și pentru sănătatea pomilor noștri.
Flori să facă, fructe să poarte,
Mere și pere după felul lor.
Ca fiece ramură și rămurea
Rod să poarte, sănătos și mare,
Și mereu să aibă roade atât de multe,
Ca sacii și cămările să dea toate pe-afară.

În zonele sudice din Hampshire, pomii fructiferi erau astfel amenințați:

Mărule, mărule,
Rod bun să dai.
Altfel, jos cu tine,
Că te tai.

Acest obicei de amenințare a livezii amintește de o tradiție regională din România. Gos-

podarul și soția lui ies în livadă de Crăciun, el cu un topor, iar ea cu mâinile pline de aluat. Bărbatul merge de la un pom fără rod la altul, amenințându-l pe fiecare că îl taie. Iar de fiecare dată, femeia pledează în favoarea pomului, spunând: „Ba nu, sunt sigură că pomul acesta va fi în primăvară la fel de plin de rod cum sunt mâinile mele pline de aluat în ziua de azi.“

În vestul Angliei, țărani obișnuiau să închine boii. În a Douăsprezecea Noapte, bărbații și femeile se duceau în grajd, beau din vasul de *wassail*, luau o prăjitură dintr-un coș decorat cu plante verzi și o înfingeau în coarnele boului. Dacă animalul rămânea liniștit, acest lucru era considerat de bun augur. În Hereford, o prăjitură era înfiptă în coarnele boului, iar cea mai vârstnică persoană prezentă intona:

Închin pentru chipul tău și pentru coarnele
tale rotate,
Domnul să-i trimită stăpânului tău roade
bogate,
Grâu, secară, orz, ovăz și alte cereale
de vei vrea,
Iar la anul de-om trăi, om bea iar în
sănătatea ta.

Versurile erau repetate de toți în cor, iar cel mai vârstnic turna un vas cu cidru în capul boului. Dacă vita arunca prăjitura în față, era semn bun.

În Sussex și Hertfordshire se închinău în mod similar stupii.

„**Watchman, Tell Us of the Night**“ Un imn de Advent („Veghetor, spune-ne despre astă-noapte“) compus în 1825 de englezul Sir John Bowring (1792–1872), lingvist, membru al Parlamentului și guvernator în Hong Kong; textul a fost adaptat pe muzica germanului Jakob Hintze (1622–1702), a velșului Joseph Parry (1841–1903) sau cea a lui George J. Elvey (1816–1893) din 1858.

Veghetor, spune-ne despre astă-noapte,
Și ce făgăduințe ascunde ea.
Călătorule, privește către acel vârf de munte,
Spre acea plină de slavă stea.

Veghetor, oare raza-i de lumină
Vorbește de speranță-ndrituită?
Călătorule, ea vestește acea zi senină,
Lui Israel de mult făgăduită.

Veghetor, spune-ne despre astă-noapte,
În care steaua sus pe cer strălucește.
Călătorule, adevăr și dreptate,
Pace și lumină ivirea ei vestește.
Veghetorule, oare raza-i luminoasă
Va-nvălui locul nașterii, sfânt?
Călătorule, ziua-i voioasă;
Vezi, cuprinde întregul Pământ.

Veghetor, spune-ne despre astă-noapte,
Căci zorii se-apropie-n zbor.
Călătorule, întunericul pleacă departe,
Păcatul și teama dispar ca un nor.
Veghetor, te oprește din ne-ncetatu-ți umblat,
Spre casă te-ndreaptă cu pas liniștit.
Călătorule, iată al păcii-mpărat,
Al Domnului Fiu a venit!

Ways of the White Folks, The O povestire scrisă
în 1934 de autorul afroamerican Langston
Hughes (1902–1967). O menajeră de culoare,
exploataată și prost plătită, caută împreună cu
fiul ei, Joe, cadouri ieftine în Ajun de Crăciun.
Într-un cinematograf în care aveau acces doar
albii, copilul este speriat de un bărbat în cos-
tum de Moș Crăciun.

„Watchman, Tell Us of the Night” Un veghetor din secolul al XVII-lea patrulează pe străzi cu o armă și un felinar.

„We Need a Little Christmas” O poezioară
veselă („Ne-ar trebui un mic Crăciun”) apărută
pentru prima dată în musicalul *Mame*, compus
de Jerry Herman în 1966 și jucat pe Broadway.

„We Three Kings” Textul și muzica acestui po-
pular colind de Epifanie („Noi, cei trei crai”) au
fost scrise de clericul american John Henry
Hopkins Jr. (1820–1891), în 1857. Versurile
exprimă credința non-scripturală, reflectată în
folclorul creștin încă din epoca lui TERTUL-
LIAN, că magii care au venit la pruncul Iisus
erau de fapt trei regi. Vezi MAGI.

Noi, cei trei crai din Răsărit,
Cu daruri de departe am venit.
Peste câmpii și munți înalți,
De steaua din cer îndrumați.

Stea minunată, stea domnească,
Stea cu strălucire-mpărătească,
Du-ne spre apus, drumul ne-arată,
Cu a ta lumină ne-ntinată.

Împăratului născut în Bethleem,
Aur de coroană-i aducem,
Să împărătească lumea toată
În domnia-i ne-ncetată.

Refren

„We Three Kings” John Henry Hopkins Jr. este autorul acestui popular colind american.

„We Three Kings” În Scripturi nu se folosește sintagma trei regi cu referire la Cei Trei Magi care i-au adus daruri pruncului Iisus, înș numărul Magilor și profesiile lor s-au consolidat în imaginarul colectiv. În acest timbru englezesc Cei Trei Magi sunt înfățișați în ipostaza lor caracteristică.

Tămâie-n dar îi aduc eu,
Cuvenit lui Dumnezeu.
Rugi și slavă să-nălțăm,
Pe Domnul să-l laudăm.

Refren

Smirnă parfumată este darul meu
Ce sfințește locul oricând și mereu.
Durere, moarte și suspine rele
Pierite sunt sub lespezi grele.

Refren

În slavă, iată, acum ni se arată
Domn și-mpărat cu inima curată.
Aleluia, aleluia!
Răsună cântec sfânt în lumea toată.

Refren

„We Wish You a Merry Christmas” Un colind popular englezesc, probabil din secolul al XVI-lea.

Îți dorim un Crăciun Fericit,
Îți dorim un Crăciun Fericit,
Îți dorim un Crăciun Fericit,
Și un An Nou cu bine.

*Urări de bine pentru tine
Și pentru cei ce îți sunt dragi,
Urări de bine la Crăciun
Și un An Nou cu bine.*

Să ne dai budincă delicioasă,
Să ne dai budincă delicioasă,
Să ne dai budincă delicioasă,
Și un bol de veselie sănătoasă.

Refren

Căci nu plecăm de nu ne-oi da,
Căci nu plecăm de nu ne-oi da,
Căci nu plecăm de nu ne-oi da,
Deci adu-ne-o acum.

Refren

„Weihnachtsbaum” O suită de colinde și dansuri („Suita Bradului de Crăciun”) aranjate sub forma unui solo de pian de Franz Liszt, compusă în 1874–1876 și publicată în 1882. Cuprinde 12 mișcări, unele cu teme clare de Crăciun, precum „Păstorii la legănuș”, un dans unguresc și o mazurcă poloneză. Suita i-a fost dedicată nepotei lui Liszt, Daniela.

Weihnachtsmann Când protestantismul a pus capăt cultului sfinților în cea mai mare parte a teritoriilor germane, a apărut necesitatea înlocuirii Sfântului Nicolae ca aducător de daruri și astfel au apărut două personaje: pruncul Iisus și, în secolul al XIX-lea, Weihnachtsmann, sau „Omul Crăciun”. Această versiune laicizată a Sfântului Nicolae este înfățișată ca un bătrân într-o robă lungă, cu o căciulă sau o glugă ascuțită; bătrânul poartă un sac sau un coș cu daruri pentru copiii cuminți și nuiiele pentru cei neascultători. Ornamentele și bomboanele în formă de Weihnachtsmann au contribuit la popularizarea imaginii sale.

Wenceslas, Sfântul Vaclav cel Bun (903–929), duce de Boemia, creștin pios și susținător al unor relații mai strânse cu Germania, a fost asasinat de fratele lui, Boleslav I, care a preluat apoi titlul de duce. Deși odinioară s-a crezut că

Weihnachtsmann Un Weihnachtsmann de la începutul secolului XX coboară dintr-un ascensor.

Boleslav a acționat mânat de sentimente păgâne și antigermane, se pare că de fapt împărtășea ideile și credința religioasă ale fratelui său, crima fiind probabil consecința unor dispute familiale. Totuși, Wenceslas a fost considerat un martir al credinței sale; mormântul său din catedrala Sfântul Vitus a devenit loc de pelerinaj, iar el a fost canonizat, fiind declarat ulterior ocrotitor al Boemiei și, mai recent, al Republicii Ceha. În mitologia cehă, este privit ca un „rege adormit“ (la fel ca Arthur în Anglia și Frederic Barbarossa în Germania), care într-o zi se va ridica din morți, atunci când poporul lui va avea mai mare nevoie de el. Nu pare a exista nicio legătură între faptele ducelui real și eroul imnului de Crăciun scris de J.M. Neale, „Good King Wenceslas“.

„Wexford Carol, The“ Un colind irlandez tradițional de Crăciun („Colindul Wexford“), unul dintre puținele atribuite poetilor și muzicienilor locali. Unii susțin că, deși era popular în zona

Wexford, colindul ar avea de fapt origini engleze, derivând din balada „All You That Are to Mirth Inclined“.

Oameni buni, de acest Crăciun
Cugetați toți cu gând bun
Ce-a făcut Domnul pentru noi:
Pe Fiul I-a trimis din lumea de apoi.
Alături de Maria deci să ne rugăm
Și în această zi să ne-nchinăm:
Că-n Bethleem în dimineața de Crăciun
Ni s-a născut Mesia, Domnul bun.
În noaptea dinainte de-a se lumina,
Fecioara sfântă și cel ce-o-nsoțea
S-au preumblat mult timp în sus și-n jos
Să cate găzduire, însă fără de folos,
Căci iată lucrurile cum s-au petrecut:
Să intre-n nicio casă n-au putut.
Așa cum din vechime a fost prevestit,
Doar un umil staul de boi i-a găzduit.

Pe câmp aproape păstorii ședeau
Cu turmele de miei și s-odihneau.

Wenceslas Un colind din perioada victoriană a transformat un nobil medieval într-un rege plin de generozitate.

Un înger de la Domnul lor le-a apărut;
Văzându-l, toți păstorii tare s-au temut.
„Sculăți ca să vă duceți“, îngerul i-a îndemnat,
„La Bethleem. Și acolo-n acel sat
Un prunc o să găsiți în zori de zi,
Un împărat ce-al lumii Domn va fi.“

Cu inimi pline de speranță omenească,
Păstorii au plecat pe Prunc ca să-l găsească.
Și așa cum îngerul le-a zis la Răsărit,
Ei pe Hristos în staul l-au găsit.
Era în iesle de-animale așezat
Și de Maria, maica Lui, vegheat,
El, Domnul Vieții și al omenirii toate,
Ce lumea a venit s-o spele de păcate.

Trei magi venit-au la sfântul copil,
De stea-ndrumați spre staulul umil;
Zile și nopți au rătăcit neîncetat
Până-au ajuns unde Iisus sta așezat.
Iar când la iesle magii s-au ivit,
Unde-aștepta Mesia, prunc iubit,
Ei daruri scumpe i-au pus la picioare,
De smirnă și tămâie și de aur scumpe-odoare.

„**What Child Is This?**“ Muzica acestui colind („Ce prunc este acesta?“) datează cel puțin din secolul al XVI-lea, fiind atribuită la un moment dat regelui Henric al VIII-lea al Angliei. Cântecul este menționat în piesa *Nevestele vesele din Windsor* de Shakespeare.

Versurile îi aparțin autorului de imnuri engleze (totodată poet și agent de asigurări) William Chatterton Dix (1837–1898), cel care a scris de asemenea „As With Gladness Men of Old“ și „Like Silver Lamps in a Distant Shrine“. Armonizarea a fost realizată de John Stainer, care a semnat, se pare, și adaptarea muzicală.

Ce prunc este acesta,
La al Mariei sân culcat?
Pe care îngerii îl cântă
Iar păstorii i s-au închinat?

E Iisus, al nostru Domn,
Slăvit de îngeri, de păstori vegheat;
Grăbiți-vă deci să-l cântați:
Fiu al Mariei și-al lumii împărat!

Daruri sfinte să-i aducem,
Lui să ne-nchinăm,
Împărat peste-mpărați,
Cu inima să-l întronăm!

Să cântăm cu bucurie,
Cu-al Fecioarei glas curat,
Să-l slăvim deci în vecie:
Fiu al Mariei și-al lumii împărat!

„**While Shepherds Watched Their Flocks by Night**“ Nahum Tate, cel care avea să devină poet de Curte al Angliei, a scris textul acestui colind pe la 1696. În timpul vieții, el a fost probabil mai bine-cunoscut pentru că a scris o versiune cu final fericit a piesei shakespiariene *Regele Lear*.

Versurile au fost acompaniate de numeroase melodii, cea mai populară fiind cea extrasă din *Siroe, regele Persiei*, de G.F. Händel (1728).

Păstorii turmele-și vegheau în noapte,
Șezând pe câmp înfrigurați.
Un înger de la Domnul a venit
Și-n slavă le-a zis: „Ascultați!
Să nu vă temeți!“ Căci o spaimă
Pe a lor inimi pusese stăpânire.
„Bună vestire cu bucurie vin s-aduc
La voi și la întreaga omenire.

În cetatea lui David vi s-a născut azi vouă,
Din stirpea regelui David
Mântuitor și Domn, Iisus Hristos.
Și iată după ce-l veți ști:
Pruncul ceresc îl veți găsi
Să-l vadă toți, culcat,
În scutece curate-nfășurat
Și-n iesle umilă așezat.“

Așa vorbit-a îngerul, și-n urma lui
Oștiri cerești pe boltă s-au ivit
Slăvind pe Domnul și pe dat'
În vesel cânt au izbucnit:
„Glorie sfântă Domnului din cer
Și pace omenirii-n lumea toată;
Divina îndurare să se-arate acum
Ca să nu se mai stingă niciodată.“

Wichern, Johann Hinrich (1808–circa 1888) Pastor protestant german care a inițiat în cadrul

Bisericii Luterane o influență mișcare pentru acțiune socială. În 1833, el a deschis în Hamburg Rauhe Haus, un adăpost pentru copiii orfani sau neglijăți. Obiceiul său de a aprinde în fiecare seară de Advent o lumânare a inspirat tradiția cununii de Advent, care s-a răspândit în întreaga țară.

„**Wie Schön Leuchtet der Morgenstern**“ Scrisă în timpul unei epidemii de ciumă de Phillip Nicolai (1556–1608), piesa a devenit în scurt timp un popular imn german de Crăciun. J.S. Bach și Mendelssohn au preluat linia melodică în compozițiile lor. În engleză a fost tradus în 1859 de William Mercer, cu titlul „How Brightly Shines the Morning Star“, și ulterior de CATHERINE WINKWORTH, cu titlul „O Morning Star, How Fair and Bright“.

Ce luminos străluce-a dimineții stea,
Din depărtare pogorând spre noi lumina sa;
Cereștile oștiri se bucură-n înalt;
Oh, viță nobilă, Mântuitorul meu,
Tu, fiu de om și fiu de Dumnezeu!
Și noi ne-alăturăm glasul în cânt;
Iisus! Iisus!
Sfânt, sfânt,
Pogorât pe pământ,
La sânul Tău ne ocrotește;
Slăvit Emanuel, vino și ne păzește.

De cetele-ngerești înconjurat,
Spre noi privirea-i milostivă și-a plecat,
Spre omul slab și neajutorat;
Domn peste lumea-ntreagă-nstăpânit.
De serafimii din înaltul cerului slăvit,
Om ca noi toți a devenit;
Iisuse, te rugăm,
Prin îndurarea ta,
Ajută-ne să merităm
Mântuirea pururea;
Auzi-ne, o, auzi-ne ruga.

Ceruri, vă bucurați și într-un glas cântați;
Voi, păcătoși, spre ceruri slava înălțați,
Pentru a Sa-ntrupare.
Doamne-ntrupat, puterea Ți-o arată,
Și cucerește, cucerește lumea toată,

Ca toți să știe a Ta mântuire.
Amin, amin!
Aleluia,
Aleluia!
Slava în veci a Ta să fie
În cer și pe pământ cu bucurie.

Wigilia Postul ținut de polonezi în ziua de Ajun, până la apariția primei stele pe cer.

Winkworth, Catherine (1827–1878) Traducătoare de colinde în limba engleză, specializată îndeosebi pe cântecele scrise inițial în germană. Printre melodiile de Crăciun pe care le-a tradus în engleză se numără: „All This Night My Heart Rejoices“, „From Heaven Above to Earth I Come“, „Wake, Awake, for Night Is Flying“ și „O Morning Star, How Far and Bright“. A contribuit la răspândirea tradiției corale germane în țările de limbă engleză.

Women Will Have Their Will, or Give Christmas His Due Un pamflet din 1642, în care londonizii polemizează pe tema celebrării Crăciunului. Doamna Obicei îi reprezintă pe adepții tradiționaliști ai sărbătorii, în vreme ce doamna Nou-venită întruchipează opoziția puritană față de sărbătorirea Crăciunului. Deși expune pe larg argumentația puritană, epilogul conchide:

Crăciunul e timpul cel mai fericit
Pe care îl avem în anu-ntreg;
Căci multe inimi le înviorează
Și lumea de bucurie o umple.

Acuma Tom și Tib și Jack cel vesel
Vremea în distracții și-o petrec,
Și fiecare în cămară ori bucătărie,
Pe a sa mândruță o dezmiardă.

Atâta vreme cât în vatră
Arde focul aprig tare,
Ei se veselesc avan
Și joacă jocuri ne-ncetat.

Bușteanu-acu' e ars de tot,
Iar hornul sobei fumegă a stins;
Vă spun adio. oameni buni.
Căci eu deja m-am dus.

Xerotighna Bile din aluat închis la culoare, aruncate pe acoperișurile caselor pentru a îmblânzi duhurile rele în perioada Crăciunului, în Cipru.

Ximbomba Numită și *zambomba*, este o tobă de fricțiune folosită în muzica de Crăciun din

Spania. Putând avea dimensiuni variate, *ximbomba* este de fapt dintr-un vas rotund acoperit cu o membrană din piele de animal sau din pânză. De membrană este prinsă o vergea care scoate un huruit ciudat atunci când este frecată. *Ximbomba* este folosită ca acompaniament pentru *aguinaldos* în Spania.

O tobă similară poate fi întâlnită în Ungaria (unde este confecționată dintr-un vas metalic acoperit cu o vezică de porc), în Olanda, unde e numită *rommelpot*, în Venezuela, unde se numește *furruco*, și în Brazilia, unde numele ei e *zabumba*.

X-mas O abreviere pentru „Crăciun“ în limba engleză, derivată de la „X“ (chi), prima literă în numele grecesc al lui Hristos. Deși termenul are în spate o lungă și onorabilă istorie, unii creștini îl consideră în mod greșit astăzi un fel de prescurtare lipsită de respect, nedemnă de originile solemne ale numelui sărbătorii.

„Ya viene la vieja“ Un colind spaniol tradițional („Vino, bătrânica mea“).

Vino, bătrânica mea,
Cu un mic cadou
Drag inimii tale.

*Dăruiește-I lui Iisus.
Noi ghirlandă tesem din frunze de lămâi,
Pentru Maria Fecioara, Maica Domnului.*

Magi din Răsărit veniră
Traversând deșertu-arid,
Și aducând Pruncului mic
Daruri dulci și vin.

Refren

Magi din Răsărit venira
Îndrumați de steaua nopții.
Aducând Pruncului mic
Daruri minunate, azi.

Refren

Yes, Virginia, There Is a Santa Claus (1974)
O versiune animată a poveștii despre fetița care vrea să știe dacă Moș Crăciun există cu adevărat. Narată de Jim Backus.

Yes, Virginia, There Is a Santa Claus (TV, 1991)
Charles Bronson interpretează rolul lui Francis P. Church, redactor al ziarului *New York Sun* și cel care trebuie să răspundă la întrebarea

Virginiei O'Hanlon despre existența lui Moș Crăciun. Regizat de Charles Jarrott, cu Ed Asner în rolul șefului lui Bronson și cu Richard Thomas interpretându-l pe tatăl fetei, filmul („Da, Virginia, Moș Crăciun există“) ignoră aproape toate datele reale ale episodului. Church este portretizat ca un tip dur și bețiv, distrus de moartea soției lui pe patul de naștere. În realitate, Church era baptist, nu se atingea de băuturile alcoolice, iar soția lui a trăit mai mult decât el. Virginia este înfățișată în film ca fiica unor imigranți irlandezi săraci; tatăl ei era de fapt medic.

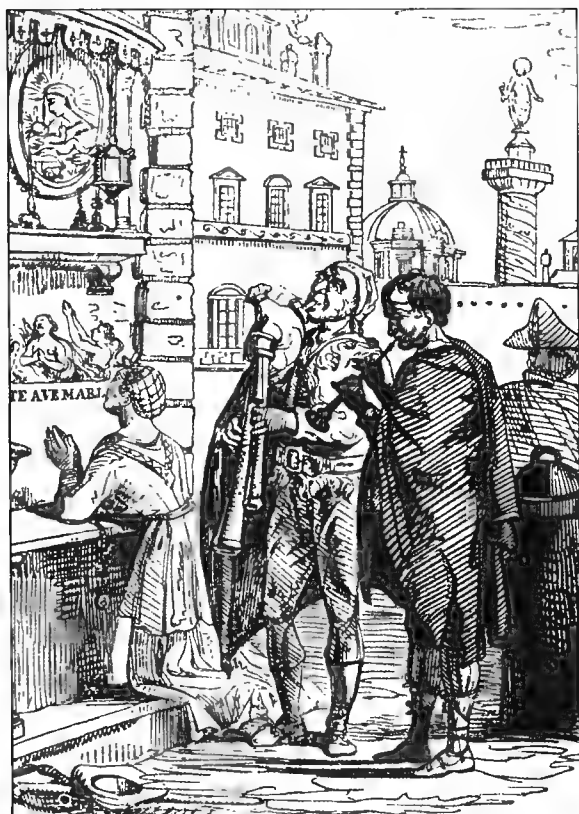
You Better Watch Out (1980) Regizat de Lewis Jackson, cu Brandon Maggart în rolul unui Moș Crăciun psihopat, acest thriller cu buget redus („Teroare de Crăciun“) reușește să dea câțiva fiori de Crăciun. Moșul se jură că: „Dacă nu ești cuminte, numele tău va fi înscris în Cartea Băieților și Fetitelor Rele, iar eu îți voi aduce ceva... oribil.“ Titluri alternative: *Christmas Evil* și *Terror in Toyland*.

Yule Nu există în lumea specialiștilor un acord în privința originilor termenului *Yule*, unii indicând spre cuvinte din germana veche care s-ar traduce prin „roată“ (ca în ciclul anotimpurilor) sau „ospăț“. Majoritatea consideră însă că termenul a fost adus în Anglia de invadatorii danezi, în secolele al IX-lea și al X-lea, în anul 1200 desemnând deja în Insulele Britanice perioada dintre Crăciun și Epifanie. În Scandinavia se referea probabil, inițial, la o sărbătoare de iarnă (dar și în această privință există dubii, dat fiind că nu s-au găsit atestări documentare ale unui astfel de festival înainte de secolul al XIII-lea), ulterior fiind aplicat – așa cum s-a întâmplat în Anglia, sezonului de Crăciun.

Între timp s-a dovedit că ideea larg împărtășită, că Yule era celebrat de populațiile păgâne la solstițiul de iarnă, era greșită – cunoștințele astronomice alevechilor germani erau sumare – termenul desemnând o perioadă de două luni, de la mijlocul lui noiembrie până la mijlocul lui ianuarie. În cursul ei erau sacrificate vitele ce nu puteau fi hrănite peste iarnă, iar oamenii mâncau carne din belșug – îndeosebi porc – și beau pe săturate.

Zaharia Un preot vârstnic al Templului din Ierusalim. Din *Evanghelia după Luca* (1:5-25, 57-66) aflăm cum Zaharia și soția lui, Elisaveta, sunt vizitați de arhanghelul Gavriil, care îi vestește că vor avea un fiu căruia îi vor pune numele IOAN (viitorul Ioan Botezătorul). În *Protoevanghelia lui Iacov*, text apocrif, Zaharia a contribuit

Zampognari Cimpoiieri italieni cântă de Crăciun în fața unui altar.

la alegerea unui soț pentru Maria și a fost ucis în fața altarului în timpul UCIDERII PRUNCILOR.

Zakk Un tip de cimpoi lucrat din piele de câine, la care cântă maltezii în cursul celebrărilor de Crăciun.

Zambomba Vezi XIMBOMBA.

Zampognari Cimpoiieri italieni din rândul păstorilor, celebri pentru imnurile pe care le cântă de Crăciun întru cinstirea pruncului Iisus. În secolul al XIX-lea, obișnuiau ca în decembrie să coboare de pe dealuri spre orașe, unde cântau în fața reprezentărilor Fecioarei cu pruncul (susținând că sunetul cimpoaielor era cel care îl adormea pe micul Iisus) și să se oprească în atelierul unui dulgher pentru a-l omagia astfel pe Iosif. În schimbul unui mic dar, cântau și în fața caselor.

Zampognari încă își mai fac apariția, în costum tradițional, în Roma, în sudul Italiei și în Sicilia, unde sosirea lor este un semn că se apropie Crăciunul. Vezi COLINDUL CIMPOIERILOR.

Zäuerli Un iodler cântat de bărbații din Urnäsch, Elveția, în cadrul procesiunii de SILVESTER-KLÄUSE, pe 31 decembrie sau 13 ianuarie, la care iau parte deghizați, mergând din casă în casă.

Zăpadă Zăpada a devenit o parte integrantă a peisajului de Crăciun într-o măsură atât de mare, încât este folosită ca decorațiune chiar și în țările tropicale, sub formă artificială, iar cărțile poștale de Crăciun din lumea întreagă înfățișează peisaje hibernale. Reprezentările Nașterii din perioada medievală și timpuriu modernă subliniau adesea frigul și greutatea prin care a trecut Sfânta Familie, dar zăpada era rareori inclusă; o excepție o constituie ciclul de picturi pe această temă de Pieter Breughel, care au ca decor un sat olandez nins.

Zăpada a devenit aproape sinonimă cu Crăciunul abia în secolul al XIX-lea, când în SUA Moș Crăciun era înfățișat într-o sanie trasă de reni. identificat fiind cu Polul Nord. Ulterior, poeți victorienți precum Christina

Zăpadă Crăciunul și zăpada par a se afla într-o relație indisolubilă.

Rossetti („In the Bleak Mid-Winter“) și Edward Caswall („See Amid the Winter's Snow“) au inclus zăpada în vocabularul imnurilor de Crăciun. Colinde laice ca „Jingle Bells“, „White Christmas“ și „Frosty the Snowman“ păstrează aceeași temă.

Orasul Phoenix din Arizona, cu o temperatură medie în luna decembrie de 23°C așterne pe străzi 10 tone de zăpadă adevărată pentru festivalul anual „Snow Daze“.

Bucătarii din secolul al XVI-lea știau cum să imite zăpada, așa cum demonstrează această rețetă pentru un desert de Crăciun, extrasă din lucrarea *A Booke of Cookerie* (*Carte de bucate*), din 1594:

Ia o ulcică de smântână îndulcită groasă și albușurile de la opt ouă pe care să le bați cu o lingură, după care să le pui în smântână cu o ceașcă de apă de trandafiri și o ceașcă de zahăr. Ia apoi un băț pe care să-l cureți și să-i retezi vârful drept, iar cu el bate toate

cele de mai sus, și când se umflă oprește-te și pune totul într-o sită. Acestea făcute fiind, ia o farfurie și pune în mijlocul ei un măr în care să înfigi o crenguță de rozmarin. Cerne apoi zăpada făcută peste rozmarin și umple farfuria cu ea, iar dacă ai și azime, pune și dintr-acestea și apoi așază-le pe masă.

Zelomi O moașă din Israel, una dintre cele două care au asistat la Nașterea lui Iisus, conform *Evangeliei după Pseudo-Matei*. Zelomi și Salomeea au fost aduse de Iosif la grota în care Maria abia născuse. Zelomi a declarat cu uimire că Maria a rămas fecioară în ciuda dovezilor evidente: „Doamne, Dumnezeuule Atotputernic, ai milă de noi! Nu s-a auzit și nu s-a văzut până acum ca o femeie să aibă sânii plini de lapte, și după nașterea unui fiu, să fie încă fecioară. Dar aici, la Nașterea lui nu s-a vărsat picătură de sânge și nicio durere n-a fost simțită. O fecioară a conceput, o fecioară a născut și fecioară a rămas.“ Salomeea a avut însă îndoieli și a

examinat-o pe Maria, moment în care mâna i s-a ofilit, pentru a fi vindecată câteva clipe mai târziu, după ce l-a atins pe micul Iisus.

Zelten În ajunul zilei Sfântului Toma, țăranii din Tirol obișnuiau să prepare o *zelten*, o plăcintă umplută cu fructe uscate, binecuvântată cu semnul crucii și stropită cu apă sfințită înainte de a fi pusă în cuptor. Plăcinta era mâncată abia de Sfântul Ștefan sau de Epifanie, când era tăiată cu mare ceremonie. Felii mai mici erau rezervate slujnicilor, care obișnuiau să le ducă rudele lor mâncare acasă la Crăciun. Când un tânăr voia să se însoare cu o fată, îi cerea, ca o expresie a iubirii lui, să-l lase să ducă el plăcinta; dacă ea accepta, se puteau considera logodiți.

Ziemassvetki Numele leton al unei sărbători din mijlocul iernii, care în timp a devenit sinonim cu Crăciunul.

Zinzendorf, contele Nicholas von (1700–1760) Reformator al Bisericii germane și, ca fondator al unor așezări morave, „importator” al tradițiilor central-europene în America de Nord.

Aristocrat din Saxonia, le-a oferit în 1722 adăpost pe moșiile sale celor câtorva membri care mai rămăseseră în secta protestantă a Frăției Morave, după persecuțiile la care fuseseră supuși. Devenind conducătorul acestei mici Biserici, și-a atras mânia autorităților religioase germane și a fost alungat. În timpul exilului, Zinzendorf a format noi congregații morave în Europa și în Anglia. Între 1741 și 1743, a călătorit în America, unde a supravegheat organizarea unor noi colonii, printre care și cea din Bethlehem, Pennsylvania. Prima slujbă religioasă a fost oficiată aici în ajunul Crăciunului, în 1741, când Zinzendorf a aprins o lumânare și și-a condus adepții într-un staul intonând un imn religios. Acești coloniști au fost inițiatorii unor tradiții de Crăciun care au prins rădăcini în America, precum pomul de Crăciun, rețetele unor preparate de sezon, o serie de colinde și PUTZ.

Ziua celor Trei Regi Un alt nume al Epifaniei, ziua în care, în vestul Europei, se spune că au

venit Magii pentru a i se închina și a-i aduce daruri pruncului Iisus. În germană, numele este *Dreikönigfest*, în spaniolă, *El Día de Los Tres Reyes Magos*, iar în Belgia i se spune *Dreikonigendag*. În Germania și Austria, inițialele celor trei Magi sunt scrise cu creta pe uși, în biserici sunt aduse sare și cretă pentru a fi sfințite, iar copiii poartă coroane din hârtie și duc în mâini stele mari. În Portugalia, de *Dia de Reis*, mamele pregătesc pentru petrecerile copiilor o prăjitură rotundă numită *Bolo-Rei*, în care ascund o boabă de fasole și câteva jucărele. Cel care găsește boaba este încoronat rege și promite să prepare prăjitura pentru sărbătoarea de anul viitor. În țările de limbă spaniolă, în ajunul acestei zile copiii își pregătesc pantofii pentru ca Magii să îi umple cu cadouri în drumul lor spre Bethlehem, și lasă o mică gustare pentru cămilele acestora. Vezi EPIFANIE.

Ziua Sfintei Trebăluiei Ziua de 7 ianuarie, astfel numită fiindcă sezonul sărbătorilor de Crăciun se încheia în Anglia odată cu Epifania, iar în ziua următoare femeile își reluau muncile zilnice. O poezie din secolul al XVII-lea amintește:

Dă-i Sfintei Trebaluieli ce i se cuvine,
Crăciunului să-i zici „rămâi cu bine”,
Iar de-a doua zi toată suflarea
Să-și ia-n primire-ndatorarea.

Ziua Sfintei Trebăluiei Femei medievale care torc după ce și-au reluat muncile zilnice.

(*Zocco* În Lombardia, bușteanul de Crăciun este numit *Zocco di Natale*. În cadrul unui ritual din secolul al XVI-lea, membrii familiei se strângeau laolaltă, iar tatăl, în numele Sfintei Treimi, pune bușteanul în foc. Sub el era așezat ienupăr, iar deasupra, bani după care monedele erau oferite servitorilor. În continuare, tatăl bea primul din vin, împărțea și celorlalți din familie și în final vărsa din pahar de trei ori pe buștean. Cenușa rămasă din *zocco* era o pavăză împotriva grindinei.

Zwarte Piet În Olanda, AJUTORUL aducătorului de daruri. *Zwarte Piet* – Piet cel Negru – un personaj negru la față, cu veșminte de servitor maur din Evul Mediu, îl însoțește pe Sfântul Nicolae în vizitele sale la copiii olandezi la sfârșitul lui noiembrie și începutul lui decembrie, vizite care culminează cu darurile pe care le lasă în ajunul zilei sale, pe 5 decembrie. *Zwarte Piet* le aruncă bomboane copiilor, dar îi și amenință că pe cei neascultători îi va îndesa în sacul lui și-i va lua cu el în Spania, vreme de un an. Recent, susținătorii multiculturalismului l-au criticat pentru stereotipul rasial pe care îl promovează.

Zwetchegenmännchen „Oamenii-prune“, un obicei german de Crăciun, popular îndeosebi în apropiere de Nürnberg. Din prune, nuci, stafide și smochine sunt confecționate figurine pitorești, care servesc drept decorațiuni de sezon.

Zwarte Piet Piet cel Negru ridică amenințător nuiăua, însoțindu-l pe Sfântul Nicolae pe o stradă din Olanda.

MULȚUMIRI

„Artele și științele“, susținea Montaigne, „nu sunt turnate într-un tipar, ci se modelează și se rafinează treptat, prin deasa lor mânuire și cizelare, așa cum urșii își ling puii până ce cresc destul.“ Cartea aceasta a „crescut“ grație ajutorului primit de la numeroase persoane, a căror contribuție o amintesc aici cu plăcere.

Lucrarea a început ca un mic dar în cadrul unei petreceri de Crăciun acasă la John și Kari Stackhouse. John a fost primul care a sugerat că în lume nu există o carte despre tot ce ține de Crăciun și a susținut proiectul încă de la bun început; fără încurajările lui, primite în momentele-cheie, poate că nu aş mai fi continuat. Familia mea nu s-a dovedit mai prejos: Karen, Amy, Kate și Maria au contribuit în diverse feluri la conturarea și finalizarea acestei enciclopedii.

Ambasadele și birourile de turism din următoarele țări mi-au oferit cu amabilitate informații despre obiceiurile locale de Crăciun: Argentina, Armenia, Belgia, Chile, Croația, Danemarca, Republica Cehă, Germania, Jamaica, Luxemburg, Malta, Filipine, Rusia, Suedia, Elveția și Venezuela.

Mulți oameni din lumea întreagă și-au făcut timp pentru a răspunde la întrebările mele. Le mulțumesc următorilor: Mama Andromeda, pentru informațiile despre muzica de Crăciun din Puerto Rico; Javier de Baraka, pentru Crăciunul în Țara Bascilor; fratele Carl D. Bartholomew și părintele Murray Watson, pentru practicile romano-catolice; reverendul Wil Bloy pentru obiceiurile din Hebride; Marcelo Bruno pentru Crăciunul în Brazilia; Debbie Haughland Chan și neobositului grup norwaylist pentru Crăciunul în Norvegia; dr. Terry Galloway pentru insectele de Crăciun; Hilda Gharamani și Waleed și Wendy Yousif pentru Crăciunul în Orientul Mijlociu; David Goss pentru tradițiile de Crăciun din provinciile maritime canadiene; Hardy Kleinsasser și Mark Waldner pentru Crăciunul în rândul huteriților; Derek Liebenberg și Pat și Len McBeath pentru Crăciunul în Africa de Sud; David Meadows, pentru istoria Romei antice; Flori Mihăilescu pentru Crăciunul în România; Serge Moes pentru Crăciunul în Luxembourg; Dale Hoyt Palfrey pentru ceremoniile *posadas*; Christine Pavacic și WPIX TV pentru bușteanul de Crăciun televizat; Don Smith, Linda Richards și membrii grupului internet rec.collecting.postal-history pentru ajutorul oferit în privința timbrelor poștale de Crăciun; dr. Eduard Schludermann pentru Crăciunul în Austria și Germania; Alvin Suderman pentru Crăciunul în Scoția; Michael D. Toth, Linda Dalglesh și Kate Bowler s-au dovedit cei mai neobosiți documentariști.

Mulțumiri speciale adresez colectivului de la Canadian Nazarene University College din Calgary și bibliotecarei sale, Carolyn Alho, pentru ordonarea materialelor despre Crăciun necesare pentru documentare.

În cele din urmă, trebuie să-mi exprim recunoștința sinceră față de Guy Vanderhaeghe și Doug Gibson, pentru că datorită lor editura McClelland & Stewart a devenit interesată de acest proiect, și de asemenea față de Alex Schultz, cel mai abil redactor.

MULȚUMIRI PENTRU DEȚINĂTORII DE COPYRIGHT

Următoarele persoane și instituții au avut amabilitatea de a-mi permite să le reproduc materialele în această enciclopedie:

Amador Publishers (www.amadorbooks.com) pentru fragmentul din „Crez” preluat din cartea *Christmas Blues: Behind the Holiday Mask*, publicată în 1995, editori Gatuskin, Miller și Wilson, fragment care însoțește articolul „Grinci”.

The Australian Tourist Commission pentru fotografia care însoțește articolul „Australia”.

The Canada Post Corporation pentru permisiunea de a reproduce imaginea următoarelor timbre, copyright © Canada Post Corporation: setul Huron Carol, 1977 („The Huron Carol”); setul Christmas Parade, 1985 („Parade”); și setul Santa Claus, 1991, setul Foreign Santa Claus, 1992, și setul Foreign Santa Claus, 1993 („La Befana”, „Moș Gerilă”, „Înlocuitori de reni”). Reproduse cu permisiunea deținătorilor.

Andrew Galloway pentru fotografia care însoțește articolul „Pohutukawa”.

The Frederick Harris Music Co., Limited, Mississauga, Ontario, Canada, pentru permisiunea de a reproduce varianta în limba engleză a colindului „Twas the Moon of Winter Time” (The Huron Carol) de J.E. Middleton. Toate drepturile rezervate.

Imaginile următoarelor timbre poștale au fost reproduse cu amabila permisiune a Lordului Șambelan și a British Post Office, copyright © The Post Office. Toate drepturile rezervate. Marea Britanie: „Good King Wenceslas”, 1973; „Hark! The Herald Angels Sing”, 1982; „The Holly and the Ivy”, 1982; „I Saw Three Ships”, 1982; „We Three Kings”, 1982; „Clopotul diavolului”, 1986; „Ghimpele de la Glastonbury”, 1986; „Episcopul copil”, 1986; „Plygain”, 1986; „Sfântul Augustin” („Evenimente care au avut loc pe 25 decembrie”), 1997. Guernsey: setul The Twelve Days of Christmas, 1984; setul Miniaturi de Crăciun, 1988 („Babuška”, „Balthazar”, „Franța”, „Gaspar”, „Julenisse”, „Sfânta Lucia”, „Melchior”, „Sfântul Wenceslas”).

Thora Gunnasdottir de la Iceland's House of Christmas (www.jolahusid.com) și Brynja Eldon pentru ilustrațiile care însoțesc articolele „Jólasveinar” și „Laufabraud”.

Oxford University Press pentru permisiunea de a reda versurile următoarelor colinde (N.B. Versurile în limba engleză, din ediția originală a acestei enciclopedii.) preluate din *Shorter Oxford Book of Carols*, editori Parrott and Kyte: „Blest Mary Wanders Through the Thorn” („Maria durch ein Dornwald ging”); „Infant Holy, Infant

Lowly“ („W zlobie lezy“); „Joseph, Dearest Joseph Mine“; „Unto Us a Boy is Born“. Copyright © Oxford University Press, 1993. Text reproduc cu permisiunea deținătorului de copyright. Permis nr. 05224.

Manfred Fischer și Stille Nacht Gesellschaft pentru ilustrația care însoțește articolul „Oberndorf“.

The Luxembourg City Tourist Office pentru fotografia care însoțește articolul „Luxemburg“, copyright Luxembourg City Tourist Office.

Corbis Graphics pentru permisiunea de a reproduce ilustrațiile care însoțesc articolele „Bethleem“, „It’s a Wonderful Life“, „John Canoe“, „Krampus“, „Uciderea Pruncilor“, „Miracle on 34th Street“, „Pantomimă“, „Drame pastorale“, „Profeții“, „Câmpul păstorilor“, „Sibile“, „Ucraina“, „Statele Unite ale Americii“, „Vârcolacii și Crăciunul“ și „Zwarte Piet“.

Mick Tems pentru fotografia care însoțește articolul „Mary Lwyd“.

The National Gallery of Art, Washington, D.C., pentru permisiunea de a reproduce următoarele imagini: Juan din Flandra, *Adorata Magilor*, Samuel H. Kress Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1508/1519, ulei pe lemn („Melchior“); Fra Carnevale, *Buna Vestire*, Samuel H. Kress Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1448, tempera (și, posibil, ulei) pe lemn („Buna Vestire“); Jan van Eyck, *Buna Vestire*, Andrew W. Mellon Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1445, tempera pe lemn („Paun“); Giorgione, *Adorata păstorilor*, Samuel H. Kress Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, 1505/1510, ulei pe lemn („Păstori“); Giovanni Bellini, *Madona cu Pruncul și sfinții*, Samuel H. Kress Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1490, ulei pe lemn („Madona cu Pruncul“); Filippino Lippi, *Adorarea Pruncului*, Andrew W. Mellon Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1480, tempera pe lemn („Adorarea Pruncului“); Vittore Carpaccio, *Fuga în Egipt*, Andrew W. Mellon Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1500, ulei pe lemn („Fuga în Egipt“); Gerard David, *Odihnă pe drumul Fugii în Egipt*, Andrew W. Mellon Collection, © 2000 Board of Trustees, National Gallery of Art, Washington, cca 1510, ulei pe lemn („Iosif“).

The Norman Rockwell Family Trust pentru permisiunea de a reproduce lucrările lui Norman Rockwell care însoțesc articolele „Revenirea acasă“, „Scrisori către Moș Crăciun“, „Vâsc“, „Santa Claus“ și „Campania «Cumpărături din vreme»“. Copyright © The Norman Rockwell Family Trust.

Anthony Olszewski pentru permisiunea de a reproduce fotografia care însoțește articolul „Opoziția față de Crăciun“.

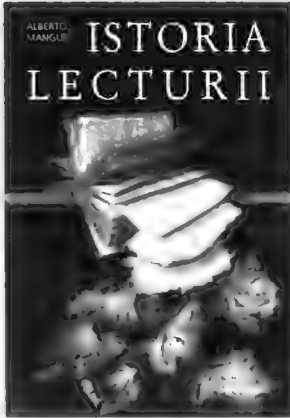
Muzeul Stille Nacht, Oberndorf, Austria, pentru permisiunea de a reproduce pictura care însoțește articolul „Stille Nacht“.

The United States Postal Service pentru permisiunea de a reproduce imaginea timbrului poștal „Emily Bissell“ („Marci de Crăciun“), copyright 1980. Toate drepturile rezervate.

ALBERTO MANGUEL

ISTORIA LECTURII

traducere din limba engleză de Alexandru Vlad

Istoria lecturii este o celebrare spectaculoasă a rasei umane. De la tăblițele cerate la CD-ROM, de la hotii de cărți la incendiatorii de cărți, de la bufonii cărților la sfintii cărților, eseul de față (condimentat cu 140 de ilustrații) despre misterele cititului urmează firul istoriei tumultuoase, de 6 000 de ani, a cuvântului scris, al cărei adevărat erou este, de fapt și de drept, cititorul. Dacă vă place să citiți, în sfârșit v-ați descoperit povestea.

„Niciun om care parcurge până la final firul narativ al lui Manguel nu ar trebui să se mai simtă vreodată vinovat că-și neglijează casa, facturile, copiii, somnul – sau orice altceva – doar ca să se retragă în tihnă cu o carte bună, dacă nu chiar cu una excepțională.”

Newsweek

„Câteva ore petrecute în compania acestei cărți le vor reaminti celor care au nevoie să li se reamintească faptul că există o legătură uluitoare între cuvânt și lume.”

Boston Magazine

Fig. 1 Adorarea Pruncului (1485) Pictorul florentin Filippino Lippi înfatisea aza un prunc Iesus deosefat la care se inchina Iecioara Maria si un inger.

Fig. 2 Buna Vestire. În această lucrare de Fra Carnevale (cîca 1448), arhanghelul Gavriil îngenunchează în fața Fecioarei Maria, ținînd în mînă un cîm.

Fig. 3 *Bethleem* Grotă din biserica Nașterii Mântuitorului marchează locul Nașterii lui Iisus.

Fig. 4 *Currier and Ives* O litografie înfățișând o trasura trasa de cai, realizată de editura Currier and Ives

Fig. 5 Dansurile si Craciunul De secole, C acinul este sabbatorit si prin dans.

Fig. 6 Fuga în Egipt În aceasta pictura de Vittore Carpaccio (circa 1500), Sfântul Iosif mână un magar care îi duce pe Iecioara Maria si pe micul Iisus în Egipt

Fig. 7 Revenirea acasa De la mijlocul secolului al XIX-lea, tot mai multe familii sunt despartite din cauza serviciilor pe care le au în alte localități, sărbătoarea Crăciunului fiind cea care îi reunește (în SUA de Zina Recunoștinței se reunește mai multe familii decât de Crăciun). Lucrarea lui Norman Rockwell datează din 1948.

Fig. 8 John Canoe Un dansator junkanoo din Bahamas.

Fig. 9 Iosif Tabloul Odihna pe drumul Fugii în Egipt, de pictorul flamand Gerard David (circa 1510) o înfățișează pe Fecioara dându-i stângul marelui Iisus, în vreme ce în fundal, Iosif bate ramurile unui pom pentru a culege fructe pentru familia lui. În arta pe tema Nașterii, Iosif este deseori reprezentat la distanță de Iisus – un indiciu că nu el este adevăratul tata al Mântuitorului.

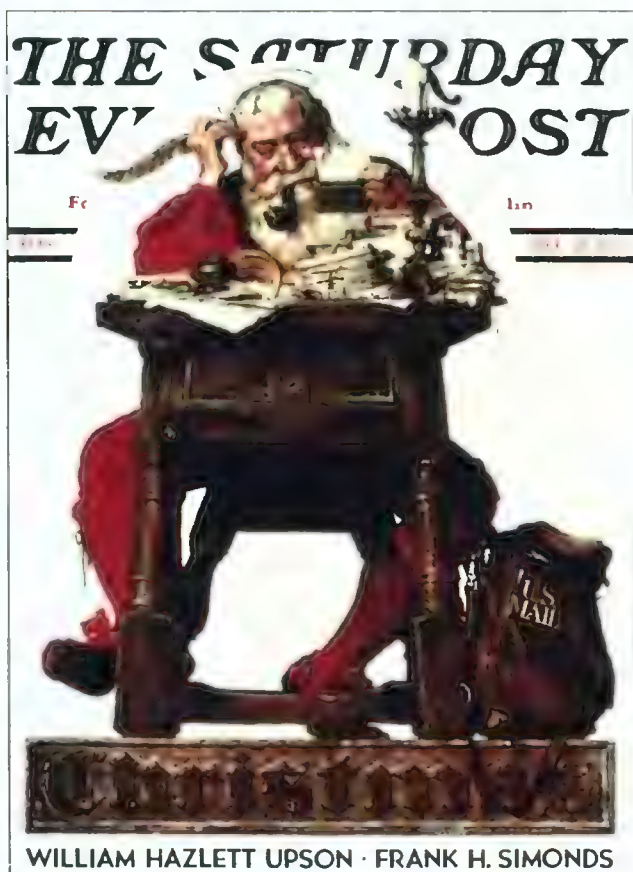

Fig. 10 Scrișori către Mos Crăciun În această ilustrație din 1935, Norman Rockwell contribuie la standardizarea imaginii moderne a bătrânului bonom cu barba albă – ca un vechi și bun prieten al copiilor.

Fig. 11 **Luxemburg** Pieteale de Craciun pline cu produse de sezon amnuta apropierea Craciunului în Luxemburg.

Fig. 12 **Madona si Pruncul** Unul dintre subiectele favorite ale pictorului venetian Giovanni Bellini era Madona cu Pruncul. Lucrarea redată aici Madona cu Pruncul si sfintii, a fost realizată în jurul anului 1490.

*Fig. 13 Uciderea
princilor Pieter
Brueghel a plasat
această ilustrare
a maderii copiilor
princilor din Betleem
în decorul unui sat
olandez din secolul
al XVI-lea ocupat
de timp străine.
După unele opinii
personajul întunecat din
centru ar fi ducle de
Alva, generalul spaniol
a cărei cruzime
a devenit legendară
în Fările de Jos.*

*Fig. 14 Melchior în Adorația Magilor
(cca 1508–1519), de Juan de Flandes,
Magii simbolizează cele trei vârste ale omului.
Vârsta Melchior îi aduce Pruncului aur
sub privirile lui Gaspar, de vârsta mijlocie
și ale tânărului african Balthazar. Ieslea este
amplasată printre ruine, simbolizând astfel
moartea vechii ordini a vieții.*

THE SATURDAY EVENING POST

Weekly
Benj. Franklin

5cts.

December 19, 1936

SWING BUSINESS • HENRY ANTON STEIG
TISH GOES TO JAIL • MARY ROBERTS RINEHART

Fig. 15 Vâsc Obiceiul sautului sub o ramura de vâsc era limitat, pâna în secolul al XIX-lea la membrii servitorinii. Viene înclungata a fost de asemenea prezent exclusiv în tarile de limba engleza, usa în ultimul timp s-a raspândit si în alte zone ale lumii. Aceasta coperta a publicatiei Saturday Evening Post, realizata de Norman Rockwell dateaza din 1936.

Fig. 16 Opoziția față de Crăciun înainte de secolul al XIX-lea, Crăciunul presupunea de obicei mese îmbelsugate cu bătăuța peste limită, fapt care a alimentat opoziția față de această sărbătoare.

Fig. 17 Drame pastorale O reclama franceză din secolul al XIX-lea pentru o piesă de Crăciun

Fig. 18 **Pannul** Fra Angelico și Filippo Lippi au îngramadit numeroase ținuturi în această ilustrație a Adorării Magilor (circa 1445). Pannul cocotat pe acoperișul stăului simbolizează viața veșnică, deoarece, conform credințelor, carnea lui nu putrezeste, iar coada i se regenerează. Fazaunul întruchiează loialitatea.

Fig. 19 Pohutukawa Pomul de Craciun
al Noii Zeelande

Fig. 20 *Circubeni Buna Vestire* de Jan van Eyck
(1435) o înfățișează pe Fecioara Maria alături
de un înger cu aripi în culorile circubentului
cu Sfântul Duh pogorându-se asupra ei
sub clipele unui porumbel. În arta creștină,
circubentul este simbolul păcii divine. Remarcați
de asemenea crinii, un motiv frecvent întâlnit
în arta Bunei Vestiri, și lumina ce patrunde
prin fereastra, simbolizând Neprihărita Zămislire.

Fig. 21 *Santa Claus* în America. *Santa Claus* a fost înfățișat inițial ca un „elf bătrân și vesel” (de Clement Clarke Moore în *A Visit from St Nicholas*), dar până în anii 1870 crescuse deja în înălțime și capătase ajutoare. Aceasta ilustrație de Norman Rockwell datează din 1922.

Fig. 22 *Pastori*
Adorarea pastorelor
(circa 1505) de pictorul
venetian Giorgione
înfațișează staulul
ca pe o peșteră
pe fundalul
unui peisaj din Italia

Fig. 23 Campania „Cumpărături din vreme”
 Inițiată în 1906, campania era menită să-i
 convingă pe clienți să-și încheie cumpărăturile
 cu câteva săptămâni înainte de Crăciun. Scopul
 era de a devansa începutul sezonului de cumpărături
 și încercarea de a împiedica abuzurile la care erau
 supuși lucrătorii din magazine în năvala de ultim
 moment a clienților. Aceasta ilustrație de Norman
 Rockwell datează din 1947.

Fig. 24 Sibila Tiburtina prevesteste Nașterea lui Iisus.

Fig. 25 „Stille Nacht” O pictură înfățișând vechea biserică Sfântul Nicolae din Oberndorf, unde a fost cântat pentru prima dată colindul Stille Nacht. Biserica a fost demolată la începutul secolului XX.

Fig. 26 Ciorap de Crăciun Fața caritabilă a Sfântului Nicolae a inițiat tradiția ciorăpelului de Crăciun.

Fig. 27 Curcan O carte postala de Craciun din perioada victoriana. Curcanul a fost asociat cu sarbatorirea Craciunului inca din secolul al XVI-lea.

Fig. 28 Ucraina Colindatori de seara in Ucraina secolului al XIX-lea.

GERRY BOWLER

ENCICLOPEDIA CRĂCIUNULUI

În Germania și în America „muratura de Crăciun” nu este o murătură...

În Anglia „măța în colț” nu este o pisică ce stă în colț...

În unele regiuni din Franța, darurile nu sunt aduse
de Moș Crăciun, ci de Tante Aria...

În Italia Crăciunul este vestit și azi de *zamponari* în costum tradițional...

În Mexic copiii trebuia să pună mâna nu numai pe daruri, ci și pe *pinata*...

Crăciunul înflorește din veacuri imaginația oamenilor, care au creat
mii de obiceiuri și de obiecte pentru a sărbători Nașterea Domnului.

În articole bine documentate, care ne poartă în vremuri apuse,

dar și în prezent, *Enciclopedia Crăciunului* trece în revistă filme,

cărți și cântece care înveselesc atmosfera magică a sărbătorii.

Ocolul lumii într-o carte numai bună de pus sub brad, în seara de Ajun...

www.nemira.ro

ISBN 978-606-579-303-3

9 786065 793033

